Αλ. Κοσμόπουλος
Ν. Παΐζης
Π. Πετρόπουλος
Σ. Γεωργακάκος

Φοιτητική ζωή και νοοτροπία

Πάτρα
1984

ΑΛ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ - Ν. ΠΑΪΖΗΣ

Π. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ - ΣΤ. ΓΕΩΡΓΑΚΑΚΟΣ

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ και ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ

έρευνα στόν φοιτητικό πληθυσμό του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

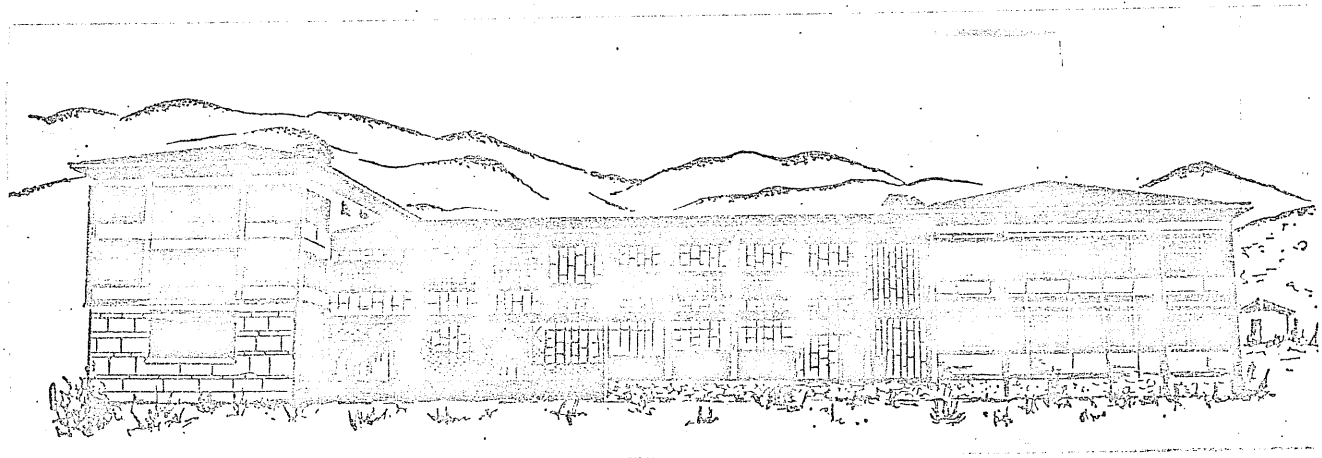

Πατρα 1984

"Εκείνος που δεν ξέρει τίποτε, δεν αγαπά τίποτε.
Εκείνος που δεν μπορεί να κάνει τίποτε, δεν καταλαβαίνει τίποτε.
Εκείνος που δεν καταλαβαίνει τίποτε, είναι άχρηστος.
Εκείνος όμως που καταλαβαίνει, μπορεί και αγαπά
και προσέχει και βλέπει...
Όσο πιό πολλή γνώση δ' ένα πράγμα, τόσο μεγαλύτερη η αγάπη...
Όσοι φαντάζονται ότι όλα τα φρούτα ωριμάζουν
σε ίδια εποχή με τις φράουλες, δεν ξέρουν
τίποτε για τα σταφύλια."

ΠΑΡΑΚΕΛΣΟΣ ①

① ΕΡΙΧ ΦΡΟΜ "Η τέχνη της αγάπης" ΜΠΟΥΚΟΥΜΑΝΗΣ, Αθήνα, 1985.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ σ. 19

ΜΕΡΟΣ Ι: ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ σ. 23

ΚΕΦ 1: ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ σ. 24

1.1. Ιδρυση - Ουσμανία - Διαίνυση σ. 24

1.2. Οι Σχολές σε λειτουργία σ. 26

1.3 Συντομο ιστορικό ανοικτάζεως της Πανεπιστημιουπόλεως σ. 32

ΚΕΦ 2: ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ σ. 39

ΚΕΦ 3: (Α. ΣΙΣΣΟΥΡΑ καθηγητή Π.Π) Η ΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ (ΤΗΣ): ΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΑΜΦΙΔΡΟΜΗΣ ΑΡΝΗΣΗΣ σ. 51

ΜΕΡΟΣ ΙΙ : Η ΕΡΕΥΝΑ "ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ" σ. 75

ΚΕΦ 1 : ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ σ 77

1.1. Εισαγωγικά σ. 77

1.2. Άξονες και υποθέσεις της έρευνας. σ. 78

1.3. Καθορισμός του πληθυσμού σ. 83

1.4. Σύνταξη του ερωτηματολόγιου σ. 84

1.5. Η δειγματοληψία σ. 88

1.6. Κωδικοποίηση και ψηφιογράφηση των στοιχείων σ. 92

1.7 Μηχανογραφική επεξεργασία και στατιστική ανάλυση. σ. 96

ΚΕΦ 2 : ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ - ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ σ. 100

2.1 Η μεταβλητή ΣΧΟΛΗ σ. 100

2.2 Η μεταβλητή ΤΜΗΜΑ σ. 102

2.3 Η μεταβλητή ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ σ. 103

2.4. Η μεταβλητή ΦΥΛΟ σ. 106

———

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ : ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ σ. 109

ΚΕΦ 1 : ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ σ. 111

1.1 Ανάλυση κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και νομούς σ 112

1.2 Μια παρατήρηση άξια λόγου σ 116

1.3 Αστική - Ημιαστική - Αγροτική προέλευση σ 119

1.4. Εσωτερική μετανάστευση σ 121

ΚΕΦ 2 : Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ σ 126

2.1. Κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά της οικογένειας σ. 127

2.1.1 Επάγγελμα γονέων σ. 127

α) Επάγγελμα πατέρα σ. 127

β) Επάγγελμα μητέρας σ. 130

γ) Συσχετισμός των επαγγελμάτων πατέρα & μητέρας σ. 131

2.1.2. Χαρακτηρισμός της οικογενειακής κατάστασης της οικογένειας σ. 133

α) Οικογενειακή κατάσταση και επάγγελμα πατέρα σ. 135

β) Οικογενειακή κατάσταση και τύπος καταγωγής σ. 137

2.1.3. Μόρφωση γονέων σ. 139

2.1.4. Καταγωγή της οικογένειας κατά κοινωνικές τάξεις σ. 145

2.1.4.1. Η μέθοδος έρευνας για την καταγωγή σε κοινωνικές τάξεις σ. 146

2.1.4.2. Κοινωνική προέλευση των φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών. σ. 151

2.2. Μέλη της οικογένειας - Αδέλφια που σπουδάζουν σ. 156

2.3. Φοιτητές που μεγάλωσαν με έναν ή κανένα γονέα. σ. 159.

2.4. Παντρεμένοι φοιτητές σ. 162

———

ΜΕΡΟΣ IV : ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ σ. 163

ΚΕΦ 1 : ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ σ. 167.

1.1. Η αποφοίτηση από την Μέση Εκπαίδευση σ. 170

1.2. Η διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων σ. 174.

1.3. Καταναμή δείγματος σύμφωνα με το έτος εισαγωγής σ. 179

ΚΕΦ 2 : ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ σ. 183

2.1. Συμμετοχή στις παραδόσεις των καθηγητών σ. 185

2.2. Πανεπιστημιακές μέθοδοι σ. 190

2.3. Προτάσεις για μια λειτουργική διδακτική διαδικασία σ. 192

2.4. Η διαδικασία των εξετάσεων σ. 194

2.5. Το κόστος χρονικά σ. 197

2.5.1. Το πρόβλημα του χασίματος χρονίας κατά τμήματα σπουδών. σ. 200

2.5.2. Το χασιμο χρονίας μεταβλητή πού διαφοροποιεί τήν φοιτητική στάση στήν μορφωτική διαδικασία. σ. 202

ΚΕΦ 3 : ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ σ. 204

3.1. Η επιστημονική κατάρτιση τών καθηγητών σ. 206

3.2. Ο τρόπος διδασκαλίας σ. 209

3.3 Κρίσεις καί προτάσεις για τά συγγράμματα σ. 212

3.4. Σχέσεις φοιτητών-καθηγητών σ. 215

3.5 Η Σχολή φοίτησης παράγοντας διαφοροποιητικός της στασης των φοιτητών πρός τους καθηγητές. σ. 219

ΚΕΦ 4. : ΑΞΙΟΛΟΓΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ σ. 222

4.1 Η Φυσικομαθηματική Σχολή σ. 224

4.2. Η Πολυτεχνική Σχολή σ. 226

4.3. Η Σχολή Υγείας σ. 228

4.4. Η Θετική στάση, πυρήνας για τήν ανέλιξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας. σ. 229

ΚΕΦ 5 : ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΖΕΝΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ σ. 231

ΚΕΦ 6 : ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ. σ 236

6.1. Ο ρόλος τού Πανεπιστήμιου σ. 237

6.2. "Κοιτ' επιστήμην βιώσομαι..." σ. 240

ΜΕΡΟΣ V : ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ σ. 245.

ΚΕΦ 1 : ΔΙΑΜΟΝΗ σ. 250

1.1. Διάρκεια παραμονής σ. 250

1.2. Κατοικία σ. 252

1.2.1. Δυσκολίες στην εξασφάλιση κατοικίας σ. 254

1.2.2 Τό φαινόμενο της συγκατοίκησης σ. 257

1.2.3. Εξοδα στέγασης σ. 260

1.3. Διατροφή σ. 262

1.3.1. Εξοδα διατροφής σ. 264

1.4. Οι μεταμινύσεις σ. 265

ΚΕΦ 2 : ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ. σ. 267

2.1. Η κατανομή του ελεύθερου χρόνου μιάς φοιτητικής μέρας σ. 268

2.2. Η εξασφάλιση του ελεύθερου χρόνου σ. 271

2.3 Ασχολίες στόν ελεύθερο χρόνο σ. 273

2.3.1. Εξωπανεπιστημιακής μελετη και ενημέρωση σ. 274

2.3.2. Μουσικές προτιμήσεις σ. 278

2.3.3. Θέατρο. Κινηματογράφος. Τηλεόραση σ. 282

2.3.4. Η μεταβλητή φύλο παράγοντας διαφοροποιητικός της συχνότητας αποασχόλησης με ασχολίες μορφωτικού περιεχομένου σ. 285

2.3.5. Αθλητισμός - Σπόρ. σ. 287

2.3.6 Διασκέδαση. Βραδυνές έξοδοι σ. 291

2.3.7. Αλλες ασχολίες στόν ελεύθερο χρόνο σ. 293

α) Τα hobbies σ. 293

β) Οι ενδρομές σ. 293

γ) Το καφενείο. Χαρτοπαιξία. σ. 294

2.4. Εξοδα γιά ψυχαγωγία. σ. 296

2.5. Η δυνατότητα επιλογής της φυλαγωγίας στο πάρκο σ. 297

2.6. Συμβολή του πανεπιστημίου στην φυλαγωγία των φοιτητών. σ. 299

ΚΕΦ 3 : ΔΑΠΑΝΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ σ. 302.

3.1. Έξοδα ανά μήνα. σ. 302

3.1.1. Κοινωνικά προσδιοριστικοί παράγοντες διαφοροποιήσεις των μηνιαίων δαπανών σ. 311

3.2. Κάλυψη των δαπανών - Πηγές. σ. 313

ΚΕΦ 4 : ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΕΣ σ. 318

4.1. Εργαζόμενοι φοιτητές σ. 320

4.2. Μόνιμη ή εναλλασσόμενη απασχόληση σ. 324

4.3 Είδος εργασίας σ. 325

4.4. Συνθήκες εργασίας σ. 327

α) Ο χρόνος εργασίας σ. 327

β) Το ωράριο εργασίας σ. 329

4.5. Κίνητρα για εργασία σ. 331

4.6. Πανεπιστημιακές υποχρεώσεις και εργασία σ. 333

ΚΕΦ 5 : ΠΑΡΟΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ σ. 334

5.1. Το φοιτητικό εστιατόριο σ. 336

5.2. Τα κοινόχρηστα σίτισης σ. 337

5.3 Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. σ. 341

5.4 Η φοιτητική εστία Πατρών (Φ.Ε.Π) σ. 342

5.4.1. Κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά των φοιτητών που διαμένουν στην Φ.Ε.Π. σ. 345

5.4.2. Μηνιαίες δαπάνες των φοιτητών της Φ.Ε.Π. σ 349

ΜΕΡΟΣ VI : ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ Ο ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ σ. 355

ΚΕΦ 1 : ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ σ. 360

1.1. Το επίπεδο των ακογενειακών σχέσεων σ. 360

1.2. Η καταπόνηση των νεανικών προβαλμάτων από τους γονείς. σ. 365

1.3. Οι επιδράσεις της φοιτήσεις μακριά από τίν οικογένεια στό επίπεδο σχέσεων. σ. 370

ΚΕΦ 2 : Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ. σ. 377

2.1. Η εμπειρία της ερωτικής σχέσης. σ. 381

2.2. Κριτήρια επιλογής του ερωτικού συντρόφου σ. 385

2.3. Προοπτική του ερωτικού δεσμού σ. 392

2.4. Σκοπός της αναζήτησης της ερωτικής σχέσης σ. 394

2.5. Γενικότερες απόψεις για τίν ερωτική σχέση σ. 396

2.5.1. Η σεξουαλική αποελευθέρωση σ. 397

2.5.2. Η αποκλειστικότητα του ερωτικού συντρόφου σ. 400

2.5.3. Η σημασία των προγαμιαίων σχέσεων σ. 403

2.5.4. Επιδράσεις της συμβίωσης στίν ερωτική σχέση. σ. 405

ΚΕΦ 3 : ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ. σ. 407

3.1. Η επιλογή των φίλων σ. 409

3.2. Ο "κοινός τόπος" - Αρχή της φιλικής σχέσης σ. 413

3.3. Φιλικές σχέσεις με αλλοδαπούς φοιτητές σ. 417

3.4. Το κλίμα που επικρατεί στίς σχέσεις των φοιτητών μεταξύ τους. σ. 420

ΚΕΦ 4 : ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ σ. 425

ΚΕΦ 5 : ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΧΕΣΕΩΝ 'Η ΜΟΝΑΞΙΑ; σ. 433

ΜΕΡΟΣ VII : ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ. σ. 440

ΚΕΦ. 1: Η ΚΟΣΜΟΘΕΡΙΑΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΗΤΑ - ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ. σ. 442

ΚΕΦ. 2: ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ σ. 446

ΚΕΦ: 3: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΤΟΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΧΩΡΟ σ. 449

ΚΕΦ. 4: ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ σ. 460

4.1 Οι πολιτικές απόψεις και η οικογενειακή - οικονομική κατάσταση που διαφοροποιούν τιν επιλογή για τιν ένταξη σε συνδικαλιστικές παρατάξεις σ. 465

ΚΕΦ 5: ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ σ. 469

5.1 Η σταση αιθέναντι στιν θρησκεία σ. 469

5.2 Παράγοντες που επίδρουν στιν θρησκευτικότητα. σ. 473

5.3. Η σταση αιθέναντι στις προλύψεις σ. 479

ΚΕΦ 6: ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ STATUS σ. 485

—

ΜΕΡΟΣ VIII : ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΖΩΗΣ - ΒΑΣΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ. σ. 497

ΚΕΦ. 1 : Η ΚΑΡΙΕΡΑ 'Η ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΖΩΗΣ σ. 501

1.1. Δημόσιος ή ιδιωτικός τομέας αυθαιρεσίας σ. 504

1.1.1. Παράγοντες που διαφοροποιούν τήν αυθόφαση για τον τομέα αυθαιρεσίας σ. 509

1.2. Μια νέα ποιοτική παρουσία τήν καθηγητών θετικών επιστημών στήν Μ.Ε. σ. 515

1.3. Η επιλογή του τόπου εργασίας σ. 522

1.4. Η σπουδαιότητα της ικανοποίησης μέσα αυθό τήν εργασία σ. 526

ΚΕΦ 2 : Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ σ. 530

2.1 Η στάση αυθεναντι στό γάμο σ. 532

2.2 Οικονομικές προσπαθέσεις για τήν δημιουργία οικογένειας σ. 535

2.3 Μερικές αυθόψεις για τήν οικογένεια καί τόν γάμο. σ. 540

2.3.1 Γάμος πολιτικός ή θρησκευτικός σ. 541

2.3.2 Η κοινοβιακή συνύπαρξη τής οικογένειας σ. 544

2.3.3 Η εργασία τής μητέρας σ. 549

2.4. Τα παιδία στήν οικογένεια σ. 555

2.5 Η μετάδοση τήν πεποιθήσεων σ. 557

2.6 Τρια προβλήματα παιδαγωγικού χειρισμού σ. 563

2.6.1. Πρόβλημα πρώτο - Η γονεϊκή εξουσία μέσα αυθό τήν ικανοποίηση ενος αιτήματος σ. 566

2.6.2 Πρόβλημα δεύτερο - Η σεξουαλικότητα στήν πρώτη ειρηβεία σ. 570

2.6.3. Πρόβλημα τρίτο - Η επέμβαση στίς σχέσεις τήν παιδιών σ. 573

ΜΕΡΟΣ ΙΧ : ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ σ. 577

ΚΕΦ 1 : ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ - ΤΙ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ σ. 580

ΚΕΦ 2 : ΕΡΩΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ - ΤΟ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ σ. 583

ΚΕΦ 3 : ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΡΙΤΟ - ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ σ. 586.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ σ. 592

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ σ. 598

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.

Με τὶς ἀναμνήσεις τῶν πρώτων μισοῦ αἰῶνα ἀθλητικῶν χρόνων τῆς ἕνωσης - ποὺ κάναμε μὲ φωτιστικὸ τῆς Πάτρας, συμπληρώνουμε σήμερα - ἀπὸ τὴν ἐναρξη τῆς φοιτητικῆς μας προσπάθειας, καὶ ἕνα χρόνο ἀπὸ τὴν ἵδρυση τοῦ Πανεπιστημίου.

Τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀνησυχία μιᾶς σπίθας ἀκόμη γιὰ γνωριμία καὶ ἀκρόασή του χωρὶς λέξη ἀπὸ ὅσους λειτουργοῦμε - διδάσκοντας καὶ διδασκόμενοι - γύρω ἀπὸ τὸν πρόσφατο χιονὶ σκεπάζει τὶς ἕνωσες αὐτὲς, ὅπως καὶ κάθε ἄλλη ἀπὸ ποικίλων φοιτητικῶν φιλοδοξιῶν. Η αἰχμὴ καὶ τὸ πάθος τῆς συμπλήρωσε μας, συναισθήματα ποὺ δ' ὅλη τὴ δυσκολία συμβιβάζουμε μὲ κάθε χρόνο ἀπὸ ἐκεῖνα ποὺ φοιτητὲς, μᾶς ἔκαναν να ὑπερβοῦμε ἐμπόδια - οἰκονομικά, χρόνου τῆς ὑπέρογκης τεχνολογίας κ.λ.π - ποὺ δυσκολεύουν ἀκόμη καὶ σήμερα ἀποφοίτου χρονοπέδη γιὰ κάθε φοιτητικὴ προσπάθεια ποὺ φιλοδοξεῖ μιὰ πολυφωνικὴ καὶ ποιοτικὴ παρουσία, στὸν τόπο μας.

Η χρηματοδότηση ἀπὸ τὸ Υφυπουργεῖο Νέας Γενιᾶς καὶ Αθλητισμοῦ τῶν τελευταίων ἐξόδων τῆς ἕνωσης, καθὼς καὶ τὶς ἐξόδους ἀποκλειστικὰ ἀφοσιώσεως τῶν φοιτητικῶν σφαιρῶν, ἀποτελέσαν σίγουρα σανίδα σωτηρίας σὲ μιὰ ἕνωση ποὺ πολὺ βίωσιμα θὰ ἔλεγε τὸν δικαιοῦμε, μιὰ καὶ οἰκονομικὰ συμβάντων ποὺ ἀποκλείουν δὲν ὑπῆρχε λιγαὶ νὰ καμφθοῦν ἀλλὰ ἀπὸ τὸ μερόνυχι ὡς τὸ σκόπιμά μας.

Η αἰσιοφυία αὐτὴ δὲν ἔκανε ξυνατὴ τὸν πιὸ ἔμπει-

ρα αναπόφευκτα μας. Έτσι η φοιτητική ζωή μέσα πολύ γρήγορα εμπλουτίστηκε πλέον τα φοιτητικά έξοδα, που δεν προλάβαμε να της δώσουμε τη χαρά, όπως η γυάλινη της σπέρμας και "δεν υπάρχουμε σε κάποιο εργαστηριακό συγγράμμα.

Σε όλους αυτούς τους φοιτητές-φίλους και συμφοιτητές-αφιερώνεται αυτή η εργασία, που έγινε μόνο δική τους, για και τη μνήμη του χωριάτικα, του αυθορμητισμού, και του πάθους της φοιτητικής τους, προχωρήσαμε βαθύτερα στην ανάλυσή μας αυτή.

Η σημασία του φοιτητικού περιβάλλοντος, του περιβάλλοντος μας Πανεπιστημίου, συμβάλλει στην περιγραφή τόσο των συνθηκών χρόνου ζωής, όσο και της υποδομής που αναπτύσσεται στον χώρο. Συμπαγείς μεταβλητές-δείκτες των αντιλήψεων αυτών είναι, στο πρώτο πλάνο της φοιτητικής ζωής, η διασκέδαση, ο φοιτητικός σύλλογος, οι φίλοι, άλλοι και τα χαρακτηριστικά ιδεολογικά χαρακτηριστικά, οι πολιτικές αντιλήψεις, οι επιστημονικές αντιλήψεις, το σπέρμα ζωής.

Μια τέτοια εργασία φυσικά είναι τεράστια και απαιτούσε δεν καλύπτεται σε χρόνο, από την πρώτη μας αυτή επιχείρηση. Θα ακολουθήσουν και άλλες, που θα μας επιτρέψουν να εμβαθύνουμε περισσότερο στις μεταβλητές, και τις αιτίες, που διαμορφώνουν τον φοιτητικό κόσμο.

Τα τελευταία προσπαθήσαμε, μια δύσκολη εγχείρηση μέσα πρώτης-έρευνας, πάνω στον φοιτητικό πληθυσμό και ζωή στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας. Αυτό καθίσταται αναγκαίο μια και πάνω ο Θεσμός διαμονής στα ΑΕΙ, όπως και το φοιτητικό Θεσμικό πλαίσιο, λειτουργίας των Α.Ε.Ι. έχει αρχίσει ριζικά.

Αφου υπενθυμίσουμε, ότι η ανάλυσή μας αναφέρεται αποκλεισμικά στό καθεστώς πού ίσχυε στό Πανεπιστήμιο κατά τό ακέτος 1979-80, συμπληρώνουμε τό εισαγωγικό μας αυτο σημείωμα, εκπίζοντας ότι συμβάλλουμε και εμεις στή γενικότερη προσπάθεια κατανόησης και επίλυσης τών προβλημάτων που αντιμετωπίζει στίς μερες μας, η Ανώτατη Παιδεία.

Θα ήταν άδικο, όμως, να μήν ευχαριστήσουμε θερμα για τήν συμπαράσταση και τίς προσπάθειες που κατέβαλλαν γιά τήν ποιοτική παρουσία τής εργασίας, τόν Δρ. Π. ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟ (Κοινωνιολόγο και Διενθυντής του Τμήματος Κοινωνικών Λειτουργών στό ΤΕΙ Πάτρας), τόν Λεκτορα του Μαθηματικου Τμήματος Δρ. Μ. ΒΡΑΧΑΤΗ, ο οποιος εργάσηκε στήν κατασκευή τών αναπτούμενων προγραμμάτων γιά τήν Μηχανογραφική επεξεργασία τής δεδομένων της έρευνας μας, και τόν Σ. ΓΟΥΤΣΟ Επιστημονικό συνεργάτη στό Π.Π., γιά τήν βαίθεια που πρόσφερε στα πρωτα στάδια τής έρευνας.—

Η ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Α. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ (Καθηγητής Πανεπιστημίου Π.)

Σ. ΓΕΩΡΓΗΚΑΚΟΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ Π.Π)

Ν. ΠΑΙΖΗΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ Π.Π)

Π. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ (ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΣ Π.Π)

—·—

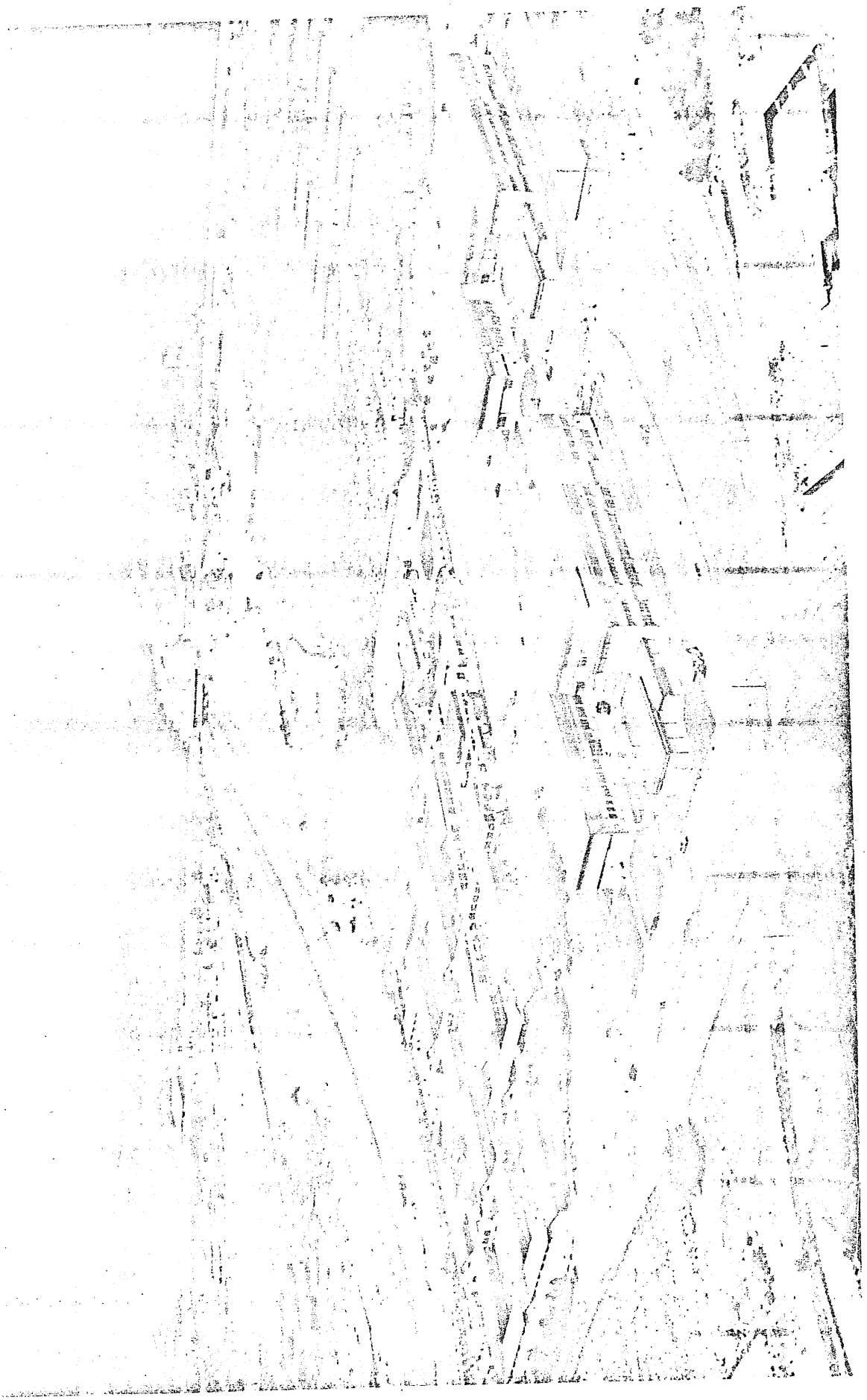

ΜΕΡΟΣ Ι

Το ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ

(Αποσπάσματα από την εκτυρίδα του Πανεπιστημίου Πατρών για τα χρονιά 1979-80)

1.1. Ίδρυση - Οικοδομή - Διοίκηση

Το Πανεπιστήμιο Πατρών ιδρύθηκε με το Νομοθετικό Διάταγμα 4425 της 11ης Νοεμβρίου 1964, ως αυτοδιοικούμενο Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου, υπό την σκοπεία του κράτους. Τα εγκαίνια της λειτουργίας του έγιναν την 30ή Νοεμβρίου 1966, εορτή του Αγίου Ανδρέου, προστάτου Πατρών. Ο Άγιος Ανδρέας με τον σταυρό σε σχήμα Χ αποτελεί το έμβλημα του Ιδρύματος.

Η Διοίκηση και η Οικονομική Διαχείριση του Πανεπιστημίου, αναλέθηκε από την ίδρυση του σε πενταμελή Διοικούσα Επιτροπή, η οποία αργότερα έγινε (1966) επταμελής. Έργο της Επιτροπής αποτελούσαν η οργάνωση των Σχολών, ο καθορισμός του τρόπου λειτουργίας του και γενικά η συγκρότηση των οργάνων διοίκησης και διαχείρισής του. Η πρώτη Διοικούσα Επιτροπή διορίστηκε την 9ην Ιανουαρίου 1965 με έδρα την Αθήνα. Την επιτροπή αυτή, καθώς και τις επόμενες, απαρτέλεσαν Αναπληρωτές και καθηγητές Α.Ε.Ι.

[...] Η Διοικούσα Επιτροπή έπαυσε να αποτελεί το καθεστώς της τον Οκτώβριο του 1974, οπότε με το άρθρο 1 του Ν.Δ. της 26ης Σεπτεμβρίου 1974 με το οποίο επεξεργάστηκαν το Πανεπιστήμιο Πατρών, οι περί Πανεπιστημιακών Αρχών διατάξεις που ισχύουν στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, εξελέγη από την Γενική Συνέλευση των τακτικών καθηγητών, ο πρώτος Πρύτανης του Ιδρύματος για

ετήσια θητεία. Με τὸν Νόμο υπ' αριθμ 28 (ΦΕΚ/75/21.4.1975/τ Α'), η εκλογή τῶν Αρχῶν τῶν Ανωτάτων Ιδρυμάτων γίνεται σύμφωνα μὲ τὴν κατὰ τὴν 20.4.67 ισχύουσα νομοθεσία. Ετσι ο Αντιπρύτανις καὶ οι Συγκλητικοί εκλέγονται ανὰ τὴν Γενικὴ Συνέλευση τῶν ταυτικῶν καθηγητῶν ενὼ οι Κοσμητορες ανὰ τοὺς Συλλόγους των αντιστοίχων Σχολῶν.

Οι Σχολες αναφέρονται στὴ Σύγκλητο καὶ αυτὴ στὸ Υπουργεῖο Παιδείας. Στὶς Σχολὲς προΐστανται οι Κοσμήτορες που εκλέγονται για τὸ αντίστοιχο Πανεπιστημιακὸ έτος. Κάθε Σχολὴ διατηρεῖ ιδιαίτερη Γραμματεία. Για τὴν εκτέλεση τῶν αποφάσεων τῆς Συγκλήτου καὶ για τὴν διεκπεραίωση τῶν λειτουργικῶν αναγκῶν τῆς Διοικήσεως τὸ Πανεπιστήμιο διαθέτει Διοικητικὴ, Οικονομικὴ καὶ Τεχνικὴ υπηρεσία.

1.2. Οι Σχολές σε λειτουργία

Τα διάφορα των Σχολών δίνει ο παρακάτω πίνακας, από όπου σε παρένθεση αναφέρεται το έτος εγγραφής των πρώτων φοιτητών.

I. ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ ΣΧΟΛΗ		
Τμήματα:	Φυσικό	(1966)
	Μαθηματικό	(-11-)
	Χημικό	(-11-)
	Βιολογικό	(-11-)
	Φαρμακευτικό	(1978)
	Γεωλογικό	(-11-)
II. ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ		
Τμήματα:	Ηλεκτρολόγων Μηχανικών	(1967)
	Πολιτικών Μηχανικών	(1972)
	Μηχανολόγων Μηχανικών	(1972)
	Χημικών Μηχανικών	(1978)
	Μηχανικών Ηλ. Υπολογ. – Πληροφορικής	(ακ. έτος 1980-81)
III ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ		(1977)

Ας δούμε όμως τα βαθμιαία ανάπτυξη κάθε Σχολής

a) Φυσικομαθηματική Σχολή:

Η αρχική Φυσικομαθηματική Σχολή που αποτελούταν από επτά τακτικούς καθηγητές και δύο έκτακτους εξέλεξε τον Νοέμβριο του 1967 τον πρώτο της Κοσμήτορα.

Ο αριθμός των εγγεγραμμένων φοιτητών στη Σχολή κατά το πρώ-

το έτος λειτουργίας της (1966-67) αυξήθε σε εκατόν πενήντα. Η διδασκαλία των μαθημάτων κατά το έτος αυτό έγινε από καθηγητές άλλων Ανωτάτων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων της χώρας.

Κατά το 1980 ο αριθμός των φοιτητών της Σχολής ανέρχεται σε 3.828 φοιτητές και φοιτήτριες, το δε σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στη Σχολή από την έναρξη της λειτουργίας της ανέρχεται σε 6723. Η φοίτηση σε όλα τα τμήματα της Σχολής. Είναι τετραετής

Το ανώτερο διδακτικό προσωπικό κατά το αυτό ακαδ. έτος, ήταν:

α) τακτικοί καθηγητά: 31

β) μουιμοι καθηγητά εκτάτων αυτοτελών εδρών: 9

γ) εκτάτιτοι καθηγητά τακτικών εδρών (με θητεία): 3

δ) εκτακτοι καθηγητά εκτάτων αυτοτελών εδρών με θητεία: 1.

ε) επισκέπτοι καθηγητά: 1.

στ) ειδικοί επιστήμονες: 2

ζ) εντεταλμένοι υφηγητά: 8.

ή η) υφηγητά (άμισθοι): 3

Επίσης το επικουρικό διδακτικό προσωπικό περιελάμβανε

α) επιμελητάς: 51.

β) βοηθούς εδρών, σπουδαστηρίων κ εργαστηρίων: 66

γ) επιστημονικούς συνεργάτες: 8

ή δ) παρασκευαστές: 41.

Η Σχολή μετά από επιτυχή φοίτηση αιωνέμει στα αντίστοιχα τμήματά της α) το πτυχίο των Μαθηματικών, β) το πτυχίο των Φυσικών, γ) το πτυχίο της Χημείας, δ) το πτυχίο των Βιολογικών επιστημών, ε) το πτυχίο της Γεωλογίας και στ) το πτυχίο Φαρμακευτικής.

Η Σχολή αιωνέμει επίσης τον τίτλο του Διδάκτορας.

β) Πολυτεχνική Σχολή

Ο αριθμός των εισαχθέντων σπουδαστών κατά τό πρώτο έτος λειτουργίας του τμήματος Ηλεκτρολόγων Μηχανικών ανήλθε σε σαράντα, η δε διδασκαλία των μαθημάτων κατά τό έτος αυτό έγινε από καθηγητάς της Φυσικομαθηματικής Σχολής.

Κατά τό 1980 ο αριθμός των φοιτητών της Σχολής ανέρχεται σε 1.387. Το σύνολο των εγγεγραμμένων φοιτητών στή Σχολή από τήν ίδρυσή της μέχρι σήμερα ανέρχεται 4800 περίπου. Με τό Α.Ν/1968 που τροποποιήθηκε από τό ΝΔ 1051/1971 ρυθμίστηκε τό θέμα της εκλογής των πρώτων καθηγητών της Σχολής που απετέλεσαν τόν Σύλλογο των εκλεκτόρων για τήν περαιτέρω εκλογή τόν καθηγητών της. Η εκλογή των πρώτων καθηγητών της Π.Σ. έγινε από επιτροπές αποτελούμενες από καθηγητές τού Ε.Μ.Π. της Πολ/κής Σχολής του Παν/μίου Θεσσαλονίκης και καθηγητάς του Πανεπιστημίου Πατρών. Οι διαδικασίες αυτές ολοκληρώθηκαν τόν Φεβρουάριο τού 1973 και η Σχολή εξέλεξε τόν πρώτο της Κοσμήτορα.

Η φοίτηση στή Π.Σ είναι πενταετής.

Το ανώτερο διδακτικό προσωπικό αποτελείται: (αν. έτος 1979-80)

α) τακτικούς καθηγητές : 34.

β) μονίμους καθηγητές εκτάτων αυτοτελών εδρών : 1

γ) εκτακτούς καθηγητές τακτικών εδρών με 3ετή θητεία: 6.

δ) επισκέπτες καθηγητές : 1

ε) ειδικούς επιστήμονας : 14.

στ) επιμελητάς εξ άλλων Πανεπιστημίων : 2

Το επικουρικό διδακτικό προσωπικό κατά τό αυτό ακαδημαϊκό έτος αποτελείτο :

α) επιμελητάς : 6

β) Διδασκάλους : 2

γ) Βοηθούς : 31

δ) Επισκευμονικούς συνεργάτας 30.

Παρασκευαστάς : 25

και τεχνίτες : 9

Μετα από επιτυχή αποφοίτηση η Π.Σ. αποδίδει τα παρακάτω διπλώματα α) Ηλεκτρολόγου Μηχανικού β) Μηχανολόγου Μηχανικού, γ) Πολιτικού Μηχανικού και δ) Χημικού Μηχανικού.

Επίσης η Σχολή αποδίδει διδακτορικό δίπλωμα.

—

γ) Η Ιατρική Σχολή

Η Ιατρική Σχολή κατά τό αν. έτος 1979-80 λειτουργεί τα τρίτο έτος σπουδών, ενώ τα υπόλοιπα έτη σπουδών θα λειτουργήσουν ανά ένα κατά τήν έναρξη ακαδημαϊκού έτους μέχρι τήν συμπλήρωσή του έκτου έτους. Η φοίτηση στήν Σχολή είναι εξαετής και στό τέλος αποδίδεται, μετά από επιτυχή φοίτηση, πτυχίο Ιατρικής.

Οι Κλινικές, τα εργαστήρια ή τμήματα τών Νοσηλευτικών ιδρυμάτων στα οποία γίνεται η εκπαίδευση τών φοιτητών και τα οποία ωληρούν τις προϋποθέσεις Ιατρικής Εκπαιδευτικής Πανεπιστημιακής Μονάδος ένα εκπαιδευτικά παραρτήματα τής Σχολής. Στά παραρτήματα αυτά λειτουργούν αποκλειστικά Πανεπιστημιακές Κλινικές και εργαστήρια. Τό εκπαιδευτικό παράρτημα τής Τριπόλεως αποτελεί ιδιαίτερο "Πανεπιστημιακό Ιατρικό Κέντρο Τριπόλεως" τής Ι.Σ. του Πανεπιστημίου Πατρών.

Μέχρι τήν πλήρωση ένδεκα εδρών, η εκλογή καθηγητών γι'

κάθε έδρα γίνεται από σώμα εκλεκτόρων, οι οποίοι μαζί με τοὺς αναπληρωτές τους ορίζονται με απόφαση του Υπουργού Παιδείας. Τό σώμα τών εκλεκτόρων αποτελείται. από.

- ένα τακτικό καθηγητή Σχολής Θετικής κατεύθυνσεως του Πανεπιστημίου Πατρών
- ένα τακτικό καθηγητή τής Ι.Σ. του Πανεπιστημίου Αθηνών
- ένα τακτικό καθηγητή τής Ι.Σ του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης

καί τέσσερες καθηγητές ομοτίμους ή εν ενεργείᾳ Ιατρικών Σχολών τής Ελλάδος ή τού εξωτερικού

Οι εκλεγόμενοι τακτικοί καθηγητές μετά τόν διορισμό τους συμμετέχουν καί αυτοί στό Σώμα τών Εκλεκτόρων.

Το ανώτερο διδακτικό προσωπικό τής Σχολής αποτελείται. από;

α) τακτικούς καθηγητάς : 11

β) εκτακτους καθηγητάς : 4

γ) Διδάσκοντες από άλλα Πανεπιστήμια : 2

Το επικουρικό διδακτικό προσωπικό αυτίστοιχα είναι :

α) επιμελητάι : 8

β) βοηθοί : 1

γ) επιστημονικοί συνεργάται : 3

καί παραστιενοντές : 9

—— . ——

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

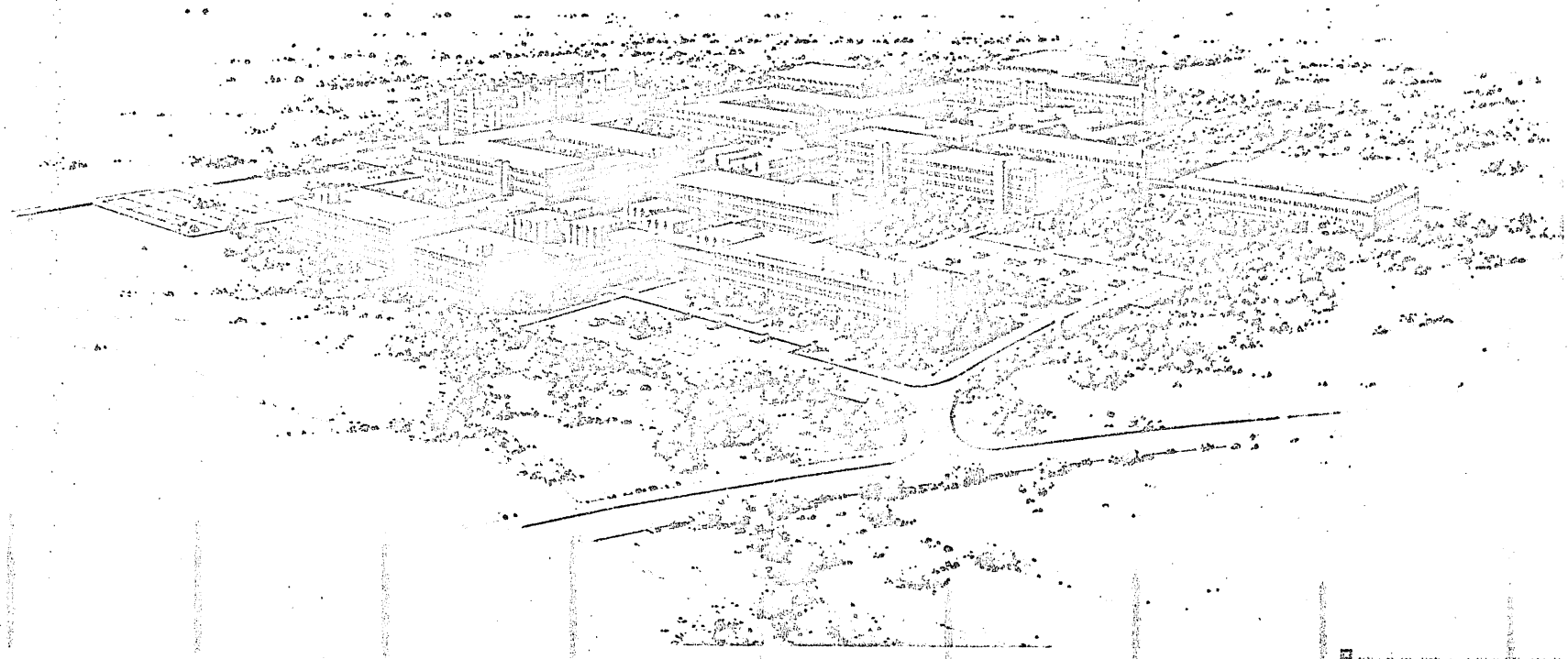

Προοπτική αναπαράσταση

1.3 Συντομο ιστορικό αναπτύξεως της Πανεπιστημιουπόλεως

α) Αρχικη Στεγαση - Επιλογή οικοπέδου

Η λειτουργία του Πανεπιστημίου Πατρών άρχισε τό φθινόπωρο του 1966 σέ κτήριο πού προορίζόταν γιά τήν Μέση Εκπαίδευση. Το κτήριο αυτό πού εξακολουθεί να χρησιμοποιείται καί σήμερα (1980), βρίσκεται μέσα στήν πόλη τήν Πατρών στήν οδο Κορινθου 225

Ος καταλληλότερη γιά τήν ανάπτυξη της Πανεπιστημιουπόλεως κρίθηκε η περιοχή κοντά στό Ρίο, σε αποστάση 8 περίπου χιλ. βορειοανατολικά τών Πατρών, πού απαλλοτριώθηκε για λογαριασμό του Πανεπιστημίου. Η έκταση αυτή εμβαδού 2.200 στρεμμάτων βρίσκεται στήν προέκταση τού άξουν Αντιρρίου - Ρίου μέ φυσικά ωλαίστα πρός Νότου τό όρος Παναχαϊκό, πρός Βορρά τήν παλαιά εθνική οδό, προς ανατολάς τό χείμαρρο Σελεμνο καί πρός δυσμάς τόν χείμαρρο Χάραδρο.

Η Πανεπιστημιούπολη βρίσκεται επάνω στόν κύριο συγκοινωνιακό κόμβο της Δυτικής Ελλάδος καί στήν πύλη επικοινωνίας μέ τήν Δυτική Ευρώπη.

Η τοπογραφία τού Πανεπιστημιακού χώρου είναι αμφιθεατρική μέ κλίση 5% πρός τήν θάλασσα. Η φυσική χλωρίδα περιλαμβάνει κορίως τήν ελιά καί τό κοπαρίσι.

β) Ρυθμιστικό Σχέδιο - Πρωτα κτήρια

Γιά τήν άμεση αντιμετώπιση τών αναγκών στεγάσεως τών λειτουργιών του Ιδρύματος ανηγέρθησαν τό 1971 σ' ενα τμήμα της εν λόγω περιοχής 20 προκατασκευασμένα μονόροφα κτήριο-συνολικής μικτής επιφάνειας 7000 μ², στα οποία εγκατεστάθηκαν Εργαστήρια της Φυσικομαθηματικής Σχολής καί της Πολυτεχνικής. Το συγκροτημα αυτό περιελάμβανε επίσης χώρους

Διοικήσεως, τής Τεχνικής Υπηρεσίας, δύο μικρά αμφιθέατρα και φοιτητικό εστιατόριο.

Τόν Μάρτιο 1972 τό πανεπιστήμιο ανέθεσε στό "Γραφείο Δοξιάδη" τήν μελέτη του Ρυθμιστικού Σχεδίου της Πανεπιστημιουπόλεως.

Η υιοθετηθείσα στο Ρυθμιστικό Σχέδιο διάταξη αποτελείται από ορθογωνικά κυρίως τριόροφα και τετραόροφα κτίρια χωρίς από αίθρια τα οποία εξυπηρετούνται από ένα κεντρικό σύστημα κυκλοφορίας πεζών, χωρίς διασταυρώσεις με τήν κίνηση οχημάτων.

Τό δίκτυο κυκλοφορίας οχημάτων συνδέεται άμεσα με τήν περιφερειακή εθνική οδό και με τό εσωτερικό δίκτυο.

Τον ίδιο χρόνο ανετέθη στήν εταιρεία "ΔΟΜΙΚΗ", κατόπιν διαγωνισμού, η κατασκευή δύο κτιρίων στήν Πανεπιστημιούπολη. Στά κτίρια αυτά, των οποίων η κατασκευή τελείωσε τό 1975 είχε στεγασθεί ένα μεγάλο μέρος των λειτουργιών της Φυσικομαθηματικής Σχολής και της Πολυτεχνικής; οι Γραμματείες των Σχολών και άλλες οι Διοικητικές Υπηρεσίες του Ιδρύματος πού μεταφέρθηκαν από τα προκατασκευάσματα.

γ) <u>Εκπόνηση Μελετών - Κατασκευές</u>

Τό Οκτώβριο τού 1973, τό Πανεπιστήμιο ανέθεσε στό "Γραφείο Δοξιάδη" τήν εκπόνηση πλήρων μελετών για τά κτίρια:

α. Φυσικομαθηματικής Σχολής με προβλεπόμενο 2.000 σπουδαστικό και των οποίων 200 μεταπτυχιακού κύκλου

β. Πολυτεχνικής Σχολής με προβλεπόμενο 2.750 σπουδαστών εκ των οποίων 250 μεταπτυχιακού κύκλου.

γ. Κεντρικών λειτουργιών που περιλαμβάνουν

i. Αμφιθέατρα

ii εργαστήρια

iii Κτίριο Ηλεκτρονικού Υπολογιστού

iv. Ινστιτούτο Ξένων Γλωσσών

v. Κεντρική Βιβλιοθήκη

vi. Κεντρικό Λεβητοστάσιο

δ. Αστρονομικού, Ιονοσφαιρικού και Μετεωρολογικού Σταθμού

ε. Πειραματικών Σχολείων (Δημοτικής ις Μέσης Εκπαιδεύσεως)

στ. Σταθμου παραγωγής ενεργείας ις Θερμάνσεως της Πανεπιστημιουπόλεως

ζ. Εγκαταστάσεων Βοτανικού κήπου

Επίσης στό ίδιο γραφείο ανετέθη η σύνταξη πλήρων μελετών των εξωτερικών κυρίων δικτύων υποδομής που περιλαμβάνουν:

α. Οδοποιία

β. Δίκτυα Υδρεύσεως και πυροσβέσεως

γ. Δίκτυα αποχετεύσεως ακαθάρτων υδατων και εγκαταστασεις επεξεργασίας λυμάτων (Βιολογικός Καθαρισμός).

δ. Δίκτυα αποχετεύσεως ομβρίων υδατων

ε. Δίκτυα ηλεκτρικής ενέργειας και ηλεκτροφωτισμου εξωτερικών χώρων

στ. Τηλεπικοινωνιακά δίκτυα

ζ. Δίκτυο διανομής θερμικής ενεργείας

και η. Διαμόρφωση των εσενθέρων χωρων της Πανεπιστημιουπόλεως

Μεχρι τόν οκτώβριο του 1976 από τις παραπάνω μελέτες παραδόθηκαν και εγκρίθηκαν οι μελέτες των εξωτερικών δικτύων υποδομής και οι μελέτες των κτηρίων των τμημάτων Φυσικής, Χημείας, Μηχανολόγων Μηχανικών, Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, των αμφιθεάτρων της Φυσικομαθηματικής Σχολής, των αμφιθεάτρων της Φυσικής και των αμφιθεάτρων της Πολυτεχνικής.

Τον Ιανουάριο του 1979 και τον Φεβρουάριο του 1978 αναπτύχθηκαν αντίστοιχα ίδιες αλλά διαφορετικά η κατανομή των παραπάνω μητρίων και η πρώτη φάση της κατασκευής των εγκεκριμένων δύο σχολών.

δ) Ίδρυση - Ανάπτυξη Ιατρικής Σχολής

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων ανάπτυξης της Ιατρικής Σχολής αναφέρθηκαν (1978) στα προαναφερόμενα μονοτροφικά μητρία, και σε δεύτερο στάδιο από το 1979 καταστρώθηκαν πέντε ακόμα τέτοια μητρία, σε των οποίων τέσσερα παραδόθηκαν προς φοίτηση Δεκεμβρίου (1980). Παράλληλα έγιναν στα πλαίσια των Πανεπιστημίων (στα πλαίσια έργων της Μακεδονίας) δύο μητρία που στεγάστηκαν προσωρινά στα κτίρια της Σχολής.

Τον Δεκέμβριο του 1979 αναλήφθηκε από "Τράπεζα Δομικών" η πλήρης μέχρι του σημείου των προμετρημένων έργων και εφαρμογών της Ιατρικής Σχολής με προβλεπόμενη παράδοση μέχρι το Φθινόπωρο του 1981.

Με αφορμή την υποχρέωση κοινωνικής υπηρεσίας, εξάλλου, έχουν γίνει πρόσκληση ενδιαφέροντος για την συμμετοχή στον Διεθνή Διαγωνισμό αναδείξεως ενός ή περισσοτέρων αναδόχων μελέτης, κατασκευής και εξοπλισμού Πανεπιστημιακού Νοσοκομείου δυναμένης 600 κλινών και Πανεπιστημιούπολης.

ε) ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Στο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Πανεπιστημιούπολης προβλέπεται ανάπτυξη των κτιρίων αθλητικών εγκαταστάσεων στο βορειοανατολικό άκρο, σε χώρο που κατακλύζεται σε πρόσκτιστη μονάδα, η οποία θα μείνει ανοιχτή για κατοίκους. Σε αυτό βοηθεί και η αντικατάσταση των ανοιχτών δημιουργούνται αθλητικές εγκαταστάσεις σε άλλο χώρο, που περιλαμβάνουν:

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΑΝΑΠΤΥΞΗ 1980

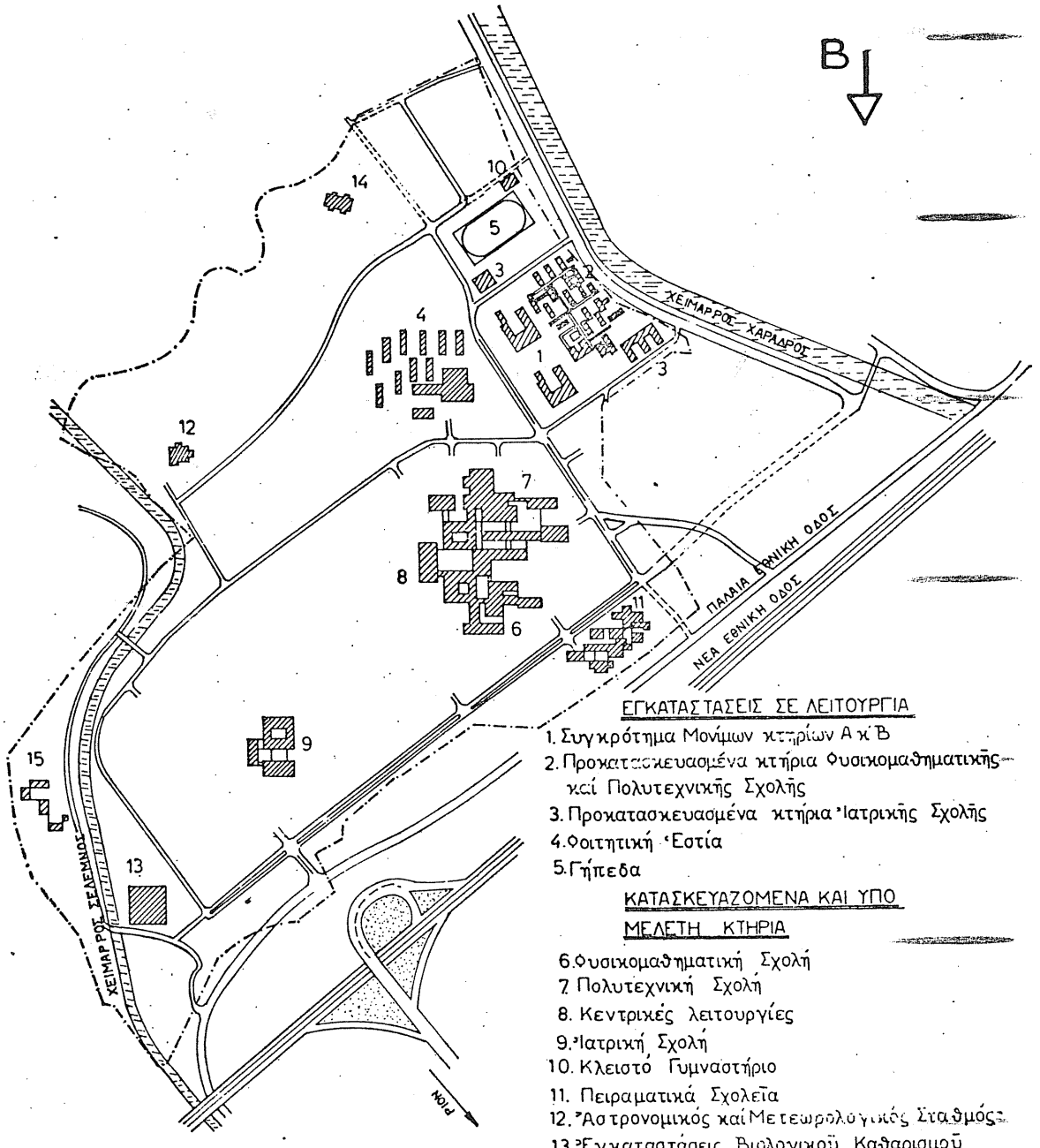

-"Ορια Παν/ λεως

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

1. Συγκρότημα Μονίμων κτηρίων Α κ' Β
2. Προκατασκευασμένα κτήρια Φυσικομαθηματικῆς καί Πολυτεχνικῆς Σχολῆς
3. Προκατασκευασμένα κτήρια 'Ιατρικῆς Σχολῆς
4. Φοιτητική 'Εστία
5. Γήπεδα

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΥΠΟ ΜΕΛΕΤΗ ΚΤΗΡΙΑ

6. Φυσικομαθηματική Σχολή
7. Πολυτεχνική Σχολή
8. Κεντρικές λειτουργίες
9. 'Ιατρική Σχολή
10. Κλειστό Γυμναστήριο
11. Πειραματικά Σχολεῖα
12. 'Αστρονομικός καί Μετεωρολογικός Σταθμός
13. 'Εγκαταστάσεις Βιολογικοῦ Καθαρισμοῦ Λυμάτων
14. Υδατοδεξαμενή
15. 'Εγκαταστάσεις Βοτανικοῦ Κήπου

α. Γηπεδο ποδοσφαίρου

β. Γηπεδο παραδοσφαιρας, πετοσφαίρας και αντισφαιρίσεως

και γ. Κλειστό γυμναστήριο (υπο κατασκευή 1980).

στ) Φοιτητικες κατοικιες

Επειδή στην Πανεπιστημιούπολη θα στεγάζεται ενας μεγάλος αριθμός φοιτητών, εχει παραχωρηθεις ἑκταση 80.000 μ² στό Εθνικό Ιδρυμα "Βασιλεύς Παύλος" για την οικοδόμηση των κτηρίων που θά παρέχουν στέγη σε χίλιους αρχικά φοιτητές σε ισάριθμα δωμάτια. Η θεμελίωση ἐγινε τό 1975

Ηδη (Αυγ 1980) εχουν αναγερθεις κτήρια για 350 φοιτητές καθώς και εστιατόριο για 600 φοιτητές. Σε εξέλιξη βρίσκονται τά εργα επεκτάσεως καθώς και η κατασκευή χώρου για θεατρικές εκδηλώσεις και κλειστού κολυμβητηρίου.

5). Προοπτικές

Μέ βάση τις ανωτερω μελέτες και τά εντεγούμενα ήδη έργα, εχει επιτευχθεις ένας κανοποιητικός ρυθμός αναπτύξεως της Πανεπιστημιουπόλεως. Παράλληλα εχει αιτηθεις από το Υπουργείο Παιδείας η χρηματοδότηση του εργου συμπληρώσεως των δικτύων υποδομής και διαμορφώσεως εξωτερικών χωρων της Πανεπιστημιουπόλεως και έργων ανογέρσεως κτηρίων της Κεντρικής Βιβλιοθήκης, του Υπολογιστικού Κέντρου, του Κεντρικου Αμφιθεάτρου και Πλανηταρίου και των κτηρίων των υπολοίπων τμημάτων της Φυσικομαθηματικής και Πολυτεχνικής Σχολής.

Μέ την ολοκλήρωση τους εκπίζεται οτι θά ἐχουν καλυφτεις μέχρι τό 1985 όλες οι κύριες ανάγκες που δημιουργούντα από την αναδημιαϊκή ανάπτυξη της πρωτης φάσεως του Πανεπιστημίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

Το μικρό αυτό χρονικό που παρουσιάζουμε για το φοιτητικό κίνημα στην Πάτρα, το θεωρήσαμε αναγκαίο μιά και φέτος η δημοκράτηση λειτουργία του Πανεπιστημίου, το φοιτητικό κίνημα αυθεντίλεσε μονιμό χαρακτήρα και πυρήνα διεκδικήσεων.

Αναγκαίως πολλά πράγματα δεν υπάρχουν. Τα αρχεία αυτά δημοσιεύτηκαν, φυλάγονται και φυλοδέτησαν που πολλοί φοιτητές διατηρούσαν μετά τον φοιτητικό τους φάκελο δεν μπόρεσαν έτσι παραπομπές. Ταυτόχρονα τόσο η φοιτητική καρδιά της Ελλάδας μετοίκησε πάρα στην Αθήνα, μετά η αντίληψη η αρθρογραφία των μητρικών εφημερίδων περιόρισε σε ένα πλαίσιο τις αναφορές στα "περιφερειακά" πανεπιστήμια. Παράλληλα οι τοπικές πολιτικές εφημερίδες, άλλοτε από πολιτικά συμπτώματα, κι άλλοτε από έλλειψη ενδιαφέροντος από τους αναγνώστες τους - μιά και οι φοιτητές σήμερα αποτελούν τοπική εφημερίδα -, δεν κάλυπταν μέχρι πρόσφατα με σοβαρή και επιστημονική αρθρογραφία τον χώρο.
Με τα λίγα όμως που διαθέτουμε, θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε τα γεγονότα και τους αγώνες του φοιτητικού κινήματος στην Πάτρα περισσότερο με την μορφή χρονικού παρά ιστορικής ανάλυσης.

Χωρίζουμε το μικρό αυτό χρονικό σε τέσσερις περιόδους: Η πρώτη αρχίζει με την ίδρυση του Πανεπιστημίου Πατρών και φτάνει μέχρι τη δικτατορία (προδικτατορική περίοδος 1966-67). Η δεύτερη είναι η περίοδος της δικτατορίας μέχρι το Πολυτεχνείο (1967-74). Η τρίτη, (η μεταπολιτευτική) ξεκινάει την άνοιξη του '78 (με τα γεγονότα της Νομαρχίας) και η τέταρτη (η περίοδος του ΒΙΣ) κλείνει με τις καταλήψεις του χειμώνα του 1980, λίγο πριν

τὴν ἐρεννά μας. Κριτήρια του χωρισμοῦ αυτοῦ υπάρξαν η γενικότερη πολιτική κατάσταση, τα αιτήματα τῶν φοιτητῶν καὶ τὰ στιμεία κορύφωσης του αγώνα τους, δὲ τρεῖς καταλήψεις.

A) ΠΡΟΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (1966-67)

Λίγα πράγματα ειναι γνωστά για τὸ φοιτητικὸ κίνημα της Πάτρας πρὶν από τὴν δικτατορία, μιαὶ καὶ τὸ Πανεπιστήμιο ἀρχίδε να λειτουργεῖ μόλις τὸν Νοέμβρη του 1966.

Απο τὶς τοπικές εφημερίδες της εποχής, πληροφορούμαστε τὴν ὑπαρξη φοιτητικοῦ συλλόγου, με τὴν επωνυμία "ΠΑΤΡΕΑΣ"-μέ προεδρο τὸν φοιτητή ΑΡΓΥΡΙΑΔΗ - λίγο μετα τὴν ίδρυση του Πανεπιστήμιου.

Παράλληλα υπαρχει και η "Δημοκρατική Κίνηση Φοιτητῶν Αχαΐας" που τὴν παρακολουθούμε να συμμετέχει δε εκδηλώσεις τὴς ΕΦΕΕ, διαμαρτυρόμενη για τὴν παραβίαση του άσυλου στὸ Προπύλαια. Επίσης υπάρχουν καταγγελίες της στὸν τύπο," για τὴν αστυνόμενση τῶν φοιτητῶν τοῦ Παν/μιου Πάτρας καὶ παρεμπόδιση συγκρότησης του συνδικαλιστικοῦ τους οργάνου."

Στο εθνικὸ συμβούλιο τὴς ΕΦΕΕ - ποὺ συνέρχεται στὴν Θεσσαλονίκη από 6-3-67 εως 9-3-67 -, μετέχει για πρώτη φορά ἡ πενταμελὴς αντιπροσωπεία του Παν/μιου Πάτρας.

Στὶς 21-3-67 προγματοποιεῖται συνέλευση τῶν φοιτητῶν ποὺ ζητάει τὴν συμπαράσταση τῶν κατοίκων καὶ τῶν αρχῶν τὴς Πάτρας για τὴν αντιμετώπιση τῶν φοιτητικῶν προβλημάτων.

Σὲ σχετικὸ ψήφισμα που υιοθετεῖται επειτα από πρόταση τὴς Δημοκρατικὴς Συνδικαλιστικὴς Παράταξης (υπογράφουν οι,

Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, Γ. ΜΩΡΑΪΤΗΣ, Ι. ΧΡΥΣΟΒΙΤΣΑΝΟΣ) Διαπιστώσαμε τα ακόλουθα:

- Να αρχίσουν να γίνονται εργαστήρια
- Να ενισχυθεί καθημερινά του Παν/μίου Πατρών
- Να εξοπλιστεί το Παν/μιο με όργανα.
- Νά καταργηθεί και αντικατασταθεί εσωτερικός κανονισμός πού να προβλέπει συμμετοχή φοιτητών στά όργανα διοίκησης του Παν/μίου
- Η κατάταξη κατά Τμήμα να γίνεται σύμφωνα με τίς προτιμήσεις του κάθε φοιτητή
- Να καθορισθεί ο χρόνος εξετάσεων
- Να λυθεί τό πρόβλημα των βιβλίων, καλύτερη λειτουργία βιβλιοθήκης-αναγνωστηρίου
- Να χορηγηθούν υποτροφίες όπως δ όλα τάξεα ΑΕΙ – αυτήν για υποτροφίες από 50% των φοιτητών
- Να ιδρυθεί τό φοιτητικό κοινωνικό για όλες τίς χρεολυτικές και για σπουδαστικές δαπάνες
- Μέριμνα για στέγη-σίτιση. Χορήγηση επιδομάτων μέχρι τά λειτουργία των λεσχών.
- Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη
- Να γίνουν ενέργειες για τίς στέγες του Παν/μίου
- Να εξασφαλισθεί η Διοικούσα Επιτροπή του Παν/μίου στίς Πάτρα.

Στίς 11-4-67 έγινε κατασκευή συνέλευση των φοιτητών με μόνο θέμα τροποποίηση του εκλογικού συστήματος, όπου υπερψηφίστηκε η αυτή αναλογική και αντικαταστάθηκε τό πλειοψηφικό πού ίσχυε μέχρι τότε.

Στίς 15-4-67 γίνονται εκλογές για τήν ανάδειξη του διοικητικού συμβουλίου της Φυσικομαθηματικής Σχολής. Σέ σύνολο 120 φοιτητών ψήφισαν 113 και συμπληρώθηκε τό παραπάνω Δ.Σ., τό πρώτο στήν ιστορία του φοιτητικού κινήματος στίς Πάτρα.

Πρόεδρος Θ. ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ, Αντιπρόεδρος Γ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, Γραμματέας Σ. ΧΟΥΡΔΑΚΗΣ, ταμίας Π. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ, καὶ μέλη Γ. ΑΝΤΩΝΑΚΗΣ, Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ καὶ Π. ΒΟΥΡΟΣ.

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι ἀν καὶ ξέρουμε ὅτι τότε ὑπήρχαν παρατάξεις, στις ἐφημερίδες εἶναι γραμμένα μόνο τα ονόματα των εκλεγέντων.

Μέ βάση τά αιτήματα που εκτέθηκαν παραπάνω καὶ με πρόσθετο αιτημα τὴν ἵδρυση Τμήματος Ηλεκτρονικών, στίς 18-4-67 κυρήχτηκε τριήμερη αποχή από τά μαθήματα, καὶ ἔγινε συγκέντρωση στὴν Δημοτική Βιβλιοθήκη. Παράλληλα εκπρόσωποι τὴν φοιτητὴν συζήτησαν τά προβλήματα αυτά μέ τὸν πρώτο εκλεγμένο καθηγητή τοῦ Πανεπιστ. Πάτρας ΑΝ. ΖΟΥΜΠΟ πού τὴν ἴδια μέρα ανέλαβε τά καθήκοντά του.

Στίς 21-4-67 μαζί με τὴν αποχή ἔσβυσε καὶ κάθε συνδικαλιστική δραστηριότητα. Οι ἐφημερίδες τὴς αριστερὰς ἔπαψαν να εκδίδονται ενώ οι υπόλοιπες δεν αναφέρουν πιά στοιχεία για τέτοιες δραστηριότητες.

β) Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ (1967-74)

Μέχρι τά τέλη του 1971 δέν βρήκαμε πηγές πού να μας πληροφορήσουν για τὴν κατάσταση στό Πανεπιστήμιο τὴς Πάτρας.

Από τό 1971 όμως αρχίζουν οι πιέσεις στὴν χούντα για εκδημοκρατισμό. Στὴν Αθήνα γίνονται κινητοποιήσεις για ελέυθερες εκλογές τὴν φοιτητών. Εἶναι η εποχή που δρα η Ευρωπαϊκή Κίνηση Νέων, ο Ν. ΨΑΡΟΥΔΑΚΗΣ κάνει συγκεντρώσεις με τὴν "Χριστιανική" ενώ δραστηροποιούνται κ'οι τοπικοί φοιτητικοί σύλλογοι, με πρώτο

τὸν Σύλλογο Κρητών

Ανοιξη τοῦ '72 καὶ στὴν Πάτρα πετάγονται προκηρύξεις μὲ αντικουντικὸ περιεχόμενο καὶ συλλαμβάνονται οἱ φοιτητὲς Ν. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, ΒΕΡΓΙΔΗΣ καὶ ΧΑΡΜΑΝΗΣ.

Τὸν καιρὸ ἐκεῖνο Πρόεδρος τῆς Διοικούσας Επιτροπῆς του Π.Π εἶναι ο απόστρατος στρατηγὸς ΤΑΓΑΡΗΣ, ενω στὸ φοιτητικὸ χώρο δρὰ η χουντικη ομάδα φοιτητῶν μὲ αρχηγὸ τὸν ΠΕΡΩΤΗ.

Τον Απρίλη καὶ Μάη του 1972 αρχίζει τὸ μαζέμα υπογραφῶν στὴ Πάτρα για τὸν εκδημοκρατισμὸ του φοιτητικοῦ κινήμαλος.

Ακολουθοῦν εκλογὲς τὸ φθινόπωρο του 1972 (Νοέμβρης) μὲ εφορευτικὴ επιτροπὴ χουντικοὺς φοιτητὲς, μετὰ τὴν αποχώρηση τῶν δημοκρατῶν σὲ προηγούμενη συνέλευση. Υπεύθυνος ακτὸ τὴν σιλευρὰ τῆς Δ.Ε ηταν ο υφηγητὴς ΜΕΤΑΛΛΙΔΗΣ. Τοτε αποκαλύπτεται τὸ μεγάλο σκάνδαλο νοθείας, μ.ά καὶ βρέθηκαν στὶς τουαλέτες από τὸν φοιτητὴ ΣΠΑΝΟ τὰ ψηφοδέλτια. Αμεσως ξεκινάει αγώνας για γενικὴ συνέλευση καὶ μαζεύονται πάνω ακτὸ 600 υπογραφὲς (σὲ σύνολο 1400-1500 εγγεγραμμένων καὶ 1100-1200 ενεργῶν φοιτητῶν). Σε συνθήκες παρανομίας τὸ Γενάρη καὶ Φλεβάρη του 1973 οἱ φοιτητὲς ΝΙΚΟΛΕΡΗΣ καὶ ΒΕΡΓΙΔΗΣ συλλαμβάνονται από τὴν Ασφάλεια καὶ για νὰ μὴ διαρεύσουν ονόμαλα τρώνε τὰ χαρτιὰ μὲ τὶς υπογραφὲς. Τελικα η συνέλευση γίνεται, μὲ πρόεδρο τὸν εκλεγμένο δημοκρατικὰ Γ. ΤΑΓΚΑΛΑΚΗ καὶ μὲ τὴν συμμετοχὴ 1300 φοιτητῶν. Στὴ συνέλευση αυτὴ που κράτησε 16 ώρες καταδικάζεται το χουντικὸ Δ.Σ. καὶ ακτοφασίζεται 10-ήμερη ακτοχή. Εκλέγεται πενταμελὴς επιτροπὴ ακτὸ τοὺς ΤΣΙΓΚΑ, ΚΝΙΘΑΚΗ, ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, καὶ τὶς φοιτήτριες ΚΑΠΠΑΤΟΥ καὶ ΜΠΑΣΤΑΚΗ.

Στὶς 16-3-73 (τὴν ημέρα καταλήψης τῆς Νομικῆς Αθήνας) εντεχνὸς ανθόρμητα καὶ χωρὶς προσυννεύοντα γίνεται η πρώτη αντικουντικὴ

πορεία στοὺς δρόμους τῆς Πάτρας ἀπὸ τὸ Παράρτημα στὴν Φοιτητικὴ Λέσχη, που στὴ συνέχεια καταλαμβάνεται. Συλαμβάνονται δεκατρεῖς φοιτητές. Γίνονται κάποιες στοιχειώδεις ἐπαφὲς μὲ τὴν Αθήνα, καὶ δραστηριοποιοῦνται οἱ τοπικοὶ φοιτητικοὶ σύλλογοι με προβολὲς καὶ συγκεντρώσεις.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1973 παραπέμπονται 8 φοιτητὲς σὲ δίκη. Γίνονται κάποιες κινητοποιήσεις, καὶ τελικὰ αθωώνονται τέσσερεις, ἐνὼ οἱ ἄλλοι κηρύσσονται ἔνοχοι με ἀνασταλή.

Αρχὲς Νοέμβρη 1973 γίνεται συνέλευση ὅπου ἀνάμεσα στὰ ἄλλα ἀποφασίζεται κάθε βδομάδα νὰ γίνεται συγκέντρωση συζήτηση κοινωνικο-πολιτικῶν ζητημάτων. Πρώτη συγκέντρωση στὶς 14-11-73. Τότε γίνεται γνωστὴ ἡ ἐίδηση για τὴν κατάληψη του Πολυτεχνείου τῆς Αθήνας. Αποφασίζεται συνέλευση γιὰ τὴν Πέμπτη 15-11-73 ὅπου ἐκλέγεται δωδεκαμελὴς ἐπιτροπὴ (1), καὶ πραγματοποιεῖται κατάληψη του κτιρίου τοῦ Παραρτήματος.

Οργανώνονται ἐπιτροπὲς σίτισης, περιφρούρησης, προπαγάνδας, ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ ἡ συνεργεία προκηρύξεων. Τὴν Πέμπτη τὸ βράδυ ὁ σταθμὸς βελτιώνεται καὶ ἀκούγεται σ' ὅλη τὴν Πατρα. Τὴν Παρασκευὴ νέα συνέλευση ἀποφασίζει παράταση τῆς κατάληψης καὶ προετοιμασία διαδήλωσης.

Ο κόσμος ἔρχεται! Ἔρχεται ἐιδοποιημένος ἀπὸ τὸ σταθμὸ, τὰ μεγάφωνα τοῦ κτιρίου, τοὺς ξένους σταθμούς. Τὸ μεσημέρι τῆς Παρασκευῆς ξεκινάει διαδήλωση που διασχίζει ὅλο τὸ κέντρο τῆς πόλης.

Τὴν Παρασκευὴ ἀργὰ τὸ βράδυ 16 πρὸς 17 Νοέμβρη γίνονται γνωστὰ τὰ γεγονότα της Αθήνας, ὁπότε η ἐπιτροπὴ κατάληψης

---

(1) Κ. ΕΥΑΓΓΕΛΑΚΟΣ, Δ. ΒΕΡΓΙΔΗΣ, Κ. ΒΟΓΙΑΤΖΗΣ, Τ. ΤΣΙΓΚΑΣ, Τ. ΚΑΠΠΑΤΟΥ, Χ. ΛΕΦΑΣ, Γ. ΠΑΝΤΟΥΡΑΚΗΣ, Α. ΜΠΑΣΤΑΚΗ, Ν. ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ, Β. ΜΙΧΟΛΟΣ, Α. ΤΣΟΥΡΙΝΑΚΗΣ, Κ. ΖΟΥΡΝΑΣ, Α. ΧΑΛΙΩΤΗΣ.

αποφασίζει τὴν αποχώρηση, ποὺ αρχίζει να πραγματοποιείται σταδιακά, τὸ Σάββατο 17-11-83, στὶς 3 τὸ πρωΐ.

Μετὰ τὴν κατάληψη αρχίζει τὸ κινηγητὸ τῶν φοιτητῶν καὶ κυρίως τῶν μελῶν της επιτροπής, τὰ μέλη της οποίας προσκομίζονται στὸ Στρατοδικείο της Αθήνας καὶ στὴ συνέχεια οδηγούνται στὶς φυλακὲς Καρυδαλλοῦ.

Στὴ Πάτρα οργανώνεται σιωπηρὴ αποχὴ από τὰ μαθήματα γιὰ συμπαράσταση.

Γ) Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗΣ (1974-78).

Αμέσως μετὰ τὴ μεταπολίτευση κύριος στόχος τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος μπαίνει η ίδρυση και η οργάνωση τῶν συλλόγων.

Το πρώτο Δ.Σ τῶν φοιτητῶν αποτελείται από τοὺς καταξιωμένους μέσα από τὸν αντιδικτατορικὸ αγώνα συνδικαλιστές.

Αργότερα δημιουργούνται οι σύλλογοι τῆς Πολυτεχνικῆς καὶ τῆς Φυσικομαθηματικῆς.

Η πορεία στὰ πρώτα χρόνια τῆς περιόδου αυτῆς ειναι παράλληλη μὲ εκείνη τῶν ἄλλων Ελληνικῶν Πανεπιστημίων. Κύριος στόχος ειναι η αποχουντοποίηση, τὸ διώξιμο κάθε χουντικοῦ στοιχείου από τὰ ΑΕΙ. Ετσι με συνεχεῖς συνελεύσεις, αποχὲς οι φοιτητὲς διαμαρτύρονται καὶ διαδηλώνουν τὴ θέση τους για τὸν εκδημοκρατισμό.

Τὸ Μάη του 1976 γίνεται τὸ 8ο (1ο Μεταδικτατορικὸ) Πανεπιστημιακὸ συνέδριο, ὅπου τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πάτρας, εκπροσωπείται από εκλεγμένους αντιπρωσούπους, καὶ στὸ οποίο τοποθετούνται οι πολιτικοὶ καὶ συνδικαλιστικοὶ στόχοι του φοιτητικοῦ κινήματος.

Τὴν ίδια περίοδο στὴν Πάτρα οι φοιτητὲς συμπαραστέκονται

στὶς ἐργατικὲς καὶ ἀγροτικὲς κινητοποιήσεις τῆς περιοχῆς (ἀπεργῶν τοῦ Λαδόπουλου, ντοματοπαραγωγοί κ.α.).

Τὴν πρώτη αὐτὴ διετία ἀπὸ τὴν πτώση τῆς χούντας χαρακτηρίζει ἡ ἔντονη πολιτικοποίηση καὶ ἡ μαζικότητα τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος. Χαρακτηριστικὰ τῆς ἐποχῆς εἶναι οἱ ὁλοκύκλιες συνεχεύσεις, τὰ "πηγαδάκια" στοὺς Πανεπιστημιακοὺς χώρους, ἡ συνεχὴς ἰδεολογικὴ καὶ πολιτικὴ ἀντιπαράθεση.

Οἱ ἔντονος αὐτὸς προβληματισμὸς καὶ δρασηριοποίηση δημιουργοῦν προβλήματα χασίματος χρονιάς καὶ συσσώρευσης πολλῶν μαθημάτων. Ἔτσι μπαίνει σὰν συνδικαλιστικὸς στόχος ἡ κατοχύρωση τῶν μαθημάτων, καὶ ἡ μεταφορὰ τους στὸ πτυχίο.

Ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς τότε κυβέρνησης, ἔχουν ἀρχίσει προσπάθειες γιὰ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου καὶ τὸ πέρασμα ἑνὸς νέου νόμου-πλαισίου λειτουργίας τῶν Α.Ε.Ι. (ὑπουργὸς Παιδείας κ. ΖΕΠΟΣ). Οἱ προσπάθειες αὐτὲς θὰ ναυαγήσουν κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν φοιτητῶν.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1976 ψηφίζεται ἀπὸ τὴν Πολυτεχνικὴ Σχολὴ καὶ ἐγκρίνεται ἀπὸ τὸ Υπουργεῖο Νέος Ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς (ΝΕΚ) με ἀποτέλεσμα νὰ ἀρχίσουν ἀγῶνες τῶν φοιτητῶν ἀπὸ τὸ φθινόπωρο τοῦ '76 μέχρι καὶ τὸ 1978, οἱ ὁποῖοι παίρνουν διάφορες μορφές.

Παράλληλα τὸ φθινόπωρο τοῦ '76 οἱ συνεχεύσεις τῶν τμημάτων, (ἤδη ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἀκαδ. χρονιά οἱ σύλλογοι τῶν Σχολῶν, ἐπιάσαν σὲ συλλόγους τμημάτων), βάζουν σὰν στόχο ἕνα Νέο Ἐξεταστικὸ Σύστημα (ΝΕΣ) καὶ παράλληλη ἀλλαγὴ τοῦ προγράμματος σπουδῶν (αἰτήματα ποὺ θὰ ἀποσυρθοῦν καὶ θὰ ἐπανέλθουν ἀρκετὲς φορὲς μέχρι τὸ 1979)

Τὸ πρόβλημα τοῦ χασίματος χρονιάς φτάνει τὸ φθινόπωρο τοῦ 1977 σὲ κρίσιμο σημεῖο. Τὸ αἴτημα συναντὰ τὴν ἀρνητικὴ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ Α' ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

ΤΟ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ ΕΦΕΕ

1. 'Η Α.Ε. στὸν τόπο μας ἔχει σὰν σκοπὸ τὴν παραγωγὴ στελεχῶν πρόθυμων καὶ ταυτόχρονα ἱκανῶν γιὰ τὴν ἐπάνδρωση τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ καὶ τῆς παραγωγῆς μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἰμπεριαλιστικῆς ἐξάρτησης καὶ τῶν μονοπωλιακῶν συμφερόντων.

2. 'Η Α.Ε., ὅπως ὁλόκληρη ἡ παιδεία μας, βρίσκεται σήμερα σὲ βαθειὰ κρίση, δὲν καταφέρνει νὰ ἀνταποκριθεῖ ἀπόλυτα οὔτε στὰ ἴδια τὰ συμφέροντα τῆς ἐξαρτημένης μονοπωλιακῆς ἀνάπτυξης.

3. 'Η ἐκπαίδευση στὴν Ἑλλάδα εἶναι βαθύτατα ἀντιλαϊκή! Μερικὰ βασικὰ στοιχεῖα της εἶναι: Τὸ Δημοτικό, τὸ Γυμνάσιο, ἡ Τεχνικὴ Παιδεία εἶναι ἔτσι φτειαγμένα ὥστε νὰ φράζουν τὸν δρόμο τῆς μόρφωσης στοὺς νέους ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα. Τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ 10% τῶν νέων ἀπὸ τὸ Δημοτικὸ φθάνουν στὸ Πανεπιστήμιο οἱ δρακόντειες εἰσαγωγικές ἐξετάσεις μὲ τὸν σκανδαλώδη θεσμὸ τῶν φροντιστηρίων καὶ ἡ φοιτητικὴ μετανάστευση, πληγὴ πραγματικὰ γιὰ τοὺς νέους τῆς χώρας μας.

4. Παράλληλα χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀνορθολογικὴ κατεύθυνση τῆς παιδείας μας ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ δυσανάλογα μεγάλο βάρος στὶς θεωρητικές ἐπιστῆμες ἐνῶ οἱ θετικές ἐπιστῆμες καὶ ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευση εἶναι ὑποτονικές.

'Αποτέλεσμα εἶναι οἱ νέοι μας ὅλο καὶ πιὸ πολὺ νὰ ὁδηγοῦνται στὴν ἐπαγγελματικὴ ὑποαπασχόληση.

5. 'Η χαμηλὴ ἐπιστημονικὴ καὶ τεχνολογικὴ στάθμη τῆς Α.Ε., μακριὰ ἀπὸ τὶς κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς, ἡ ἀνυπαρξία μεταπτυχιακῶν σπουδῶν καὶ βασικῆς καὶ ἐφαρμοσμένης ἔρευνα συνιστοῦν τὸ ἀναχρονιστικὸ καὶ ἀντιεπιστημονικὸ περιεχόμενο τῆ Α.Ε. καὶ ἐξυπηρετοῦν ἔτσι τὴν πάγια πολιτικὴ τῶν ξένων μονοπωλίων γιὰ τὴν μετάκλιση ἀνώερου καὶ ἀνώτατου ἐπστημονικοῦ καὶ τεχνικοῦ προσωπικοῦ ἀπὸ τὶς χῶρες τους.

6. Οἱ πανεπιστημιακές σπουδές μαστίζονται ἀπὸ τὸν σκοταδισμὸ ποὺ τὶς διαπνέει σ' ὅλες του τὶς πλευρές καὶ τὶς βαθμίδες. Περιορισμὸς κάθε ἐλεύθερης σκέψης καὶ συζήτησης. ἀπολογητικὸς χαρακτήρας τῶν «ἐπιστημονικῶν» θεωριῶν, ἐγκυκλοπαιδισμὸς καὶ τεχνοκρατία στὶς θετικές ἐπιστῆμες, ἀντιδραστικὴ διασρέβλωση τῆς ἱστορίας τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ λαοῦ μας, ἡ συστηματικὴ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος τῆς ὑποτέλειας καὶ ξενοδουλείας.

7. Οἱ καταπιεστικές καὶ ἀντιδημοκρατικές συνθῆκες σπουδῶν (ἀναχρονιστικὸ καὶ ἐξαντλητικὸ σύστημα ἐξετάσεων, ὁ ἀντιδημοκρατικός, ἀναχρονιστικὸς θεσμὸς τῆς ἕδρας, ἡ καθηγητικὴ μονοπώληση τῆς γνώσης) ἐμποδίζουν τὴν οὐσιαστικὴ παρακολούθηση καὶ αὐτονόμηση τῶν προγραμμάτων σπουδῶν, σπρώχνουν τοὺς φοιτητές μακριὰ ἀπὸ τὰ ἀμφιθέατρα καὶ χτυποῦν τὴν ἀνάπτυξη τῶν δημιουργικῶν δυνατοτήτων τους. Τὸ ἀπαράδεκτα χαμηλὸ ποσοστὸ τῶν δαπανῶν γιὰ τὴν Παιδεία (ἡ χώρα μας εἶναι τελευταία στὸ ποσοστὸ δαπανῶν γιὰ τὴν Παιδεία ἀνάμεσα στὶς χῶρες τοῦ ΟΟΣΑ) ἡ ἀνεπάρκεια κτιρίων, ἐργαστηρίων, βιβλιοθηκῶν, τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ καὶ προγραμμάτων, ὁ μικρὸς ἀριθμὸς τῶν διδασκόντων, δυσκολεύουν ἀκόμα περισσότερο τὶς συνθῆκες τῶν σπουδῶν.

8. Στὰ ΑΕΙ κατοχυρώνονται μέσα ἀπὸ ἕνα γραφειοκρατικὸ πλέγμα νόμων στεγανές διοικητικές σχέσεις ποὺ εἶναι ὄργανα περάσματος τῆς φιλομονοπωλιακῆς πολιτικῆς καὶ ἐμποδίζουν κάθε ἔλεγχο καὶ ἀλλαγὴ ποὺ μπορεῖ νὰ ἐπιβάλλει τὸ φ.κ.

9. 'Ο ἀντιδημοκρατικὸς τρόπος καὶ τὰ κριτήρια ἐκλογῆς καθηγητῶν καὶ οἱ σημερινές ἱεραρχικές σχέσεις καθηγητῶν — ΕΔΠ παίζουν σημαντικὸ ρόλο στὴν λειτουργία τῶν ΑΕΙ.

10. Σὲ ἄσχημη κατάσταση βρίσκονται οἱ νέοι ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὰ λαϊκὰ στρώματα καὶ τὴν ἐπαρχία. Πρόσθετα ἐμπόδια δημιουργοῦν τὸ πρόβλημα τῆς στέγης μὲ τὴν ἀνεπάρκεια τῶν φοιτητικῶν ἑστιῶν καὶ ἡν διαρκὴ ἄνοδο τοῦ ἐνοικίου. 'Η ἀνεπάρκεα τῶν ὑποτροφιῶν καὶ τῶν δανείων. 'Η ἐλλιπὴς σίτιση, ποὺ γίνεται ἰδιαίτερα ὀξὺ πρόβλημα μὲ τὴν διαρκὴ ἄνοδο τῶν τιμῶν. 'Η ἔλλειψη κάθε διευκόλυνσης στοὺς ἐργαζόμενους φοιτητές. 'Η ἔλλειψη κάθε σωστῆς καὶ ὁλοκληρωμένης πολιτιστικῆς ζωῆς καὶ ψυχαγωγίας.

Ὅλα αὐτὰ ὑψώνουν φραγμοὺς στὸ δρόμο τῶ νπιὸ ἄπορων νέων ἰδιαίτερα, ποὺ θέλουν νὰ σπουδάσουν καὶ κάνουν τὶς σπουδές ἀβάσταχτο βάρος γιὰ τὴν πλειοψηφία τῶν φοιτητῶν.

1 ΤΟ φ.κ. παλεύει σήμερα πάνω στὴ βάση τῶν παραπάνω ἄλυτων καὶ ὀξυμένων προβλημάτων καὶ ἀνάντια στὴν ἀντιφοιτητικὴ καὶ ἀντιεκπαιδευτικὴ κυβερνητικὴ πολιτική. Παλεύει ὅλο πιὸ μαζικὰ καὶ ἐνεργητικὰ γιὰ νὰ ἀνοίξει ὁ δρόμος τῶν ρ:ζικῶν διορθωτικῶν δημοκρατικῶν ἀλλαγῶν στὴν ἐκπαίδευση, καὶ τὰ πανεπιστήμια γιὰ τὴν ἀπαλλαγὴ τῆς παιδείας ἀπὸ τὰ δεσμὰ τῶν μονοπωλίων καὶ τὴν ἔνταξή της στὴν ὑπηρεσί τοῦ λαοῦ.

Οἱ φοιτητές καθημερινὰ συνειδητοποιοῦν ὅτι ἡ πάλη τους αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ συμβαδίζει σὲ κάθε της φάση μὲ τὸν ἀγώνα τοῦ λαοῦ μας καὶ παλεύουν στὸ πλάι του γιὰ τὴν πραγματικὴ δημοκρατία, τὴν Ἐθνικὴ Ἀνεξαρτησία καὶ τὴ κοινωνικὴ πρόοδο της χώρας μας.

2 ΣΤΑΘΕΡΕΣ κατευθύνσεις στὴν ἀνάπτυξη τοῦ φ.κ. εἶναι ὁ ἀγώνας γιά: α. 'Εξασφάλιση ἴσων δυνατοτήτων καὶ εὐκαιριῶν μόρφωσης γιὰ ὅλους τοὺς νέους, σύνδεση τῆς ἐκπαίδευσης μὲ τὸ δικαίωμα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀποκατάστασης, τῆς ἐξασφάλισης μόνιμης ἐργασίας.

β. Στέριωμα τῶν κατακτήσεών του στὸν τομέα τῆς συνδικαλιστικῆς ὀργάνωσης καὶ τῶν ἀκαδημαϊκῶν καὶ πολιτικῶν ἐλευθεριῶν. 'Απαλλαγὴ τῶν πανεπιστημίων ἀπὸ οὺς συνεργάτες τῆς χούντας.

γ. Ριζικὴ ἀναμόρφωση τοῦ περιεχόμενου σπουδῶν σὲ δημοκρατικὴ κατεύθυνση καὶ ἀνύψωση τῆς ἐπιστημονικῆς τους στάθμης σύμφωνα μὲ τὶς σύγχρονες ἐξελίξεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τεχνικῆς. 'Εκδημοκρατισμὸς τῆς διαδικασίας τῶν σπουδῶν. 'Ανάπτυξη τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν καὶ τῆς ἔρευνας σὲ προοδευτικὴ κατεύθυνση μὲ κριτήριο τὴν αὐτόνομη ἐθνικὴ ἀνάπτυξη καὶ ἀξιοποίηση τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν, ἐνάντια στὶς ἐπιδιώξεις τῶν μονοπωλίων. Χαύπημα τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἀντιδραστικῆς κυρίαρχης ἰδεολογίας. Καθιέρωση τῆς δημοτικῆς γλώσσας.

δ. Λύση τῶν καυτῶν προβλημάτων στὶς συνθῆκες σπουδῶν καὶ ζωῆς τῶν φοιτητῶν.

ε. 'Αναγνώριση τῆς ἀναγκαιότητας τῆς πρωθησης τοῦ φ.κ. στὸ πανεπιστημιακὰ πράγματα. 'Εκδημοκρατισμὸς τῶν πανεπιστημιακῶν θεσμῶν ὅλης τῆς δομῆς καὶ λειτουργίας τῶν φοιτητῶν στὴ διοίκηση.

στ. Κατοχύρωση τῆς αὐτοτέλειας τῶν ΑΕΙ ἀπὸ τὰ κράτος καὶ τὶς ἐπιχειρήσεις.

ζ. Αὔξηση τῶν δαπανῶν γιὰ τὴν Παιδεία.

Οἱ κατευθύνσεις αὐτές τῆς πάλης τοῦ φ.κ. ἔρχονται σ' ἀντίθεση μὲ τὸν ἀντιλαϊκὸ καὶ ἀντεθνικὸ ἐκσυγχρονισμὸ ποὺ ἐπιχειρεῖ ἡ κυβέρνηση.

3 ΤΟ φ.κ. τονίζει πὼς ἡ πραγματικὴ λύση τῶν προβλημάτων τῶν φοιτητῶν καὶ τῆς παιδείας σ' ὅλα τὰ ἐπίπεδα σὲ σύνδεση μ' ἕνα δημοκρατικὸ σχέδιο οἰκονομικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης ποὺ θ' ἀνταποκρίνεται στὶς πραγματικές ἀνάγκες τοῦ λαοῦ καὶ τῆς χώρας καὶ δη τῆς ἐξάρτησης καὶ τῶν μονοπωλίων.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ Φ.Κ.

1 ΣΗΜΕΡΑ τὸ φ.κ. χρειάζεται νὰ ἀναπτύξει παραπέρα τοὺς ἀγῶνες του. Κύριο κριτήριο γιὰ τὴ σωστὴ ἀνάπτυξη τοῦ φ.κ. εἶναι ἡ σύνδεσή του μὲ τὸ ἐργατικὸ καὶ δημοκρατικὸ κίνημα τῆς χώρας μας. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται σήμερα κύρια μέσα ἀπὸ τὴ λύση τῶν φοιτητικῶν προβλημάτων καὶ τὴν κατάχτηση ἀλλαγῶν στὴν παιδεία ἀλλὰ καὶ μέσα ἀπ' τὸν ἀγώνα γιὰ πραγματικὴ δημοκρατία καὶ ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία. 'Απαραίτητη προϋπόθεση γιὰ τὴν ἐπιτυχία τῆς πάλης αὐτῆς εἶναι ἡ μαζικὴ συμμετοχὴ τῶν φοιτητῶν, ἡ συσπείρωση καὶ ὀργάνωσή τους γύρω ἀπὸ τὴ νΕΦΕΕ καὶ τὰ Δ.Σ., μέσα ἀπὸ δημοκρατικές διαδικασίες καθὼς καὶ ἡ ἑνότητα ὅλων τῶν φοιτητῶν στὴ δράση.

2 ΟΙ ΑΓΩΝΕΣ αὐτοὶ θὰ πρέπει ὅλο καὶ πιὸ πολὺ νὰ προσανατολίζονται στὴν πιὸ πολύμορφη μαζικὴ δράση, στὴν παρέμβαση σ' ὅλες τὶς πτυχές τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς. Θὰ πρέπει ταυτόχρονα νὰ ἐναλλάσσει τὶς πιὸ πολύπλευρες μορφές πάλης, ἐγγύηση γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἔκβαση τῶν ἀγώνων του.

3 ΓΙΑ τὴν ἐπιτυχία τῶν ἀγώνων τοῦ φ.κ. ἐπιβάλλεται σήμερα καὶ ἡ παραπέρα προώθηση τῆς συνεργασίας μὲ τοὺς ἄλλους φορεῖς τῶν ΑΕΙ, μὲ τοὺς δημοκράτες καθηγητές καὶ τὸ ἐπιστημονικό, διδακτικὸ προσωπικό. Καὶ παραπέρα ὁ συντονισμὸς καὶ οἱ κοινοὶ ἀγώνες μὲ τοὺς δάσκαλους, τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ τοὺς ἐπιστήμονες τῆς χώρας. Ἔτσι τὸ φ.κ. χέρι μὲ χέρι μὲ τὸ μαθητικὸ καὶ σπουδαστικὸ κίνημα στὴ χώρα μας θὰ διαμορφώνει ἕνα ἰσχυρὸ κοινωνικὸ μπλὸκ δυνάμεων ποὺ στὸ πλάι τοῦ λαοῦ μας θὰ ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ μιὰ παιδεία στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ.

4 ΣΥΝΑΜΑ τὸ φ.κ. ἀντιμετωπίζοντας τὴν τὴν προσπάθεια τῆς κυβέρνησης γιὰ τὴν ἀπομόνωσή του θὰ πρέπει νὰ ἀπευθυνθεῖ στὰ πλατύτερα λαϊκὰ στρώματα νὰ ἀναλύσει τοὺς ἀγῶνες καὶ τοὺς στόχους του, νὰ ἐξασφαλίζει ἔτσι σὲ κάθε φάση τὴν πιὸ πλατιὰ λαϊκὴ συμπαράσταση.

5 ΤΟ φ.κ. θὰ πρέπει ταυτόχρονα νὰ σφίξει τοὺς δεσμούς του μὲ τὸ παγκόσμιο προοδευτικὸ κίνημα στὴ βάση τῆς ἰσοτιμίας καὶ τῆς αὐτονομίας, γιὰ τὴν ἐνεργότερη συμμετοχή του στοὺς ἀγῶνες τοῦ διεθνοῦς ἀντιιμπεριαλιστικοῦ φ.κ.

ΑΜΕΣΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

1 ΤΟ Π.Σ. παίρνοντας ὑπ' ὄψη του τὰ προβλήματα τῆς ἐκπαίδευσης σήμερα, τὴν κυβερνητικὴ πολιτικὴ καὶ τὶς γενικότερες κατευθύνσεις τοῦ φ.κ. ὅπως ἀναλύθηκαν προηγούμενα, βάζει τοὺς παρακάτω ἄμεσους στόχους καὶ καλεῖ σὲ ἀγωνιστικὴ συσπείρωση καὶ πάλη ὅλους τοὺς φοιτητές γιὰ τὴν ὑλοποίησή τους.

α. Νὰ μὴν ἐπιστρέψουν οἱ χουντικοὶ καθηγητές μετὰ τὴ λήξη τῆς ποινῆς τους, νὰ ἀπομονωθοῦν στὴ διοικητικὴ καὶ διδακτικὴ τους συμμετοχὴ καὶ νὰ συνεχιστεῖ ἡ ἀδιάλλακτη πάλη τῶν φοιτητῶν γιὰ τὸ ἄμεσο διωξιμό τους ἀπ' τὰ πανεπιστήμια.

β. Νὰ σπάσουν τὰ πανεπιστημιακὰ στεγανὰ γιὰ ἀνοιχτές διαδικασίες στὰ κέντρα λήψης τῶν ἀποφάσεων, γιὰ ἄμεση νομοθετικὴ κατοχύρωση τῆς παρουσίας μὲ δικαίωμα λόγου τῶν φοιτητῶν καὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ στὶς συνεδριάσεις τῶν σχολῶν, τῶν συγκλήτων καὶ τῶν συλλόγων τακτικῶν καθηγητῶν.

γ. Νὰ θεσμοθετηθοῦν παντοῦ τριμερεῖς ἐπιτροπές συνεργασίας σὲ ἐπίπεδο ἕδρας, σχολῆς καὶ ἱδρύματος στὴ βάση τῆς συμφωνίας.

δ. Νὰ συμμετέχουν οἱ φοιτητές στὶς ἐργασίες τῆς εἰσηγητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ νὰ εἶναι παρόντες μὲ δικαίωμα λόγου στὶς διαδικασίες ἐκλογῆς καθηγητῶν. Νὰ ἐκλέγονται καθηγητές μὲ κριτήρια τὰ δημοκρατικὰ φρονήματα, τὴν ἐπιστημονικὴ κατάρτιση καὶ τὶς διδακτικές ἱκανότητες.

ε. Νὰ διευρυνθεῖ καὶ νὰ κατοχυρωθεῖ τὸ ἐπιστημονικὸ καὶ διδακτικὸ ἔργο τοῦ ἐπιστημονικοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ στὰ πλαίσια τοῦ ἀγώνα γιὰ μιὰ διεύρυνση τοῦ φορέα τῶν διδασκόντων.

στ. Νὰ καταργηθεῖ ἡ σύνοδος τῶν πρυτάνεων, ὄργανο τῆς κυβέρνησης ἐνάντια στὸ φ.κ.

2 ΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ σὰν αὐριανοὶ ἐπιστήμονες ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ἐπαγγελματικῆς τους ἀποκατάστασης καὶ θὰ συμπαρίστανται στὶς προσπάθειες γιὰ τὴ λύση τους, μακριὰ ἀπὸ τὴ στενὴ ἐπαγγελματικὴ λογική. Σήμερα οἱ φοιτητές ἀπαιτοῦν:

- Νὰ ἀναγνωριστοῦν καὶ νὰ κατοχυρωθοῦν τὰ ἐπαγγελματικὰ δικαιώματα τῶν πτυχιούχων, νὰ καταρτισθοῦν συλλογικές συμβάσεις καὶ νὰ χτυπηθεῖ ἡ ἀνεργία, ἡ ὑποαπασχόληση καὶ ἡ ἑτεροαπασχόληση.

- Νὰ πάψει ἡ μετάκληση ξένου ἐπιστημονικοῦ δυναμικοῦ σὲ βάρος Ἑλλήνων ἐπιστημόνων καὶ νὰ ὑπάρξει ἡ δυνατότητα παρακολούθησης τῶν ἐπιστημονικῶν ἐξελίξεων.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΖΩΗΣ

Α. Νὰ ἐκπονηθεῖ καὶ νὰ μπεῖ σὲ ἐφαρμογὴ συνολικὸ πρόγραμμα οἰκοδόμησης νέων φοιτητικῶν ἑστιῶν. Νὰ χορηγηθοῦν στεγαστικὰ ἐπιδόματα στοὺς ἐπαρχιῶτες φοιτητές. Κατάρτιση δημοκρατικῶν κανονισμῶν λειτουργίας καὶ ἔλεγχο τῶν φοιτητῶν στὴ λειτουργία τους.

Β. Μισὸ εἰσιτήριο γιὰ ὅλα τὰ μεταφορικὰ μέσα.

Γ. Παροχὴ πλήρους καὶ ἀνθρώπινης ἰατροφαρμακευτικῆς περίθαλψης σ' ὅλους τοὺς φοιτητές.

Δ. Βελτίωση τῆς ποιότητας τοῦ συσσίτιο καὶ αὔξηση ἄμεσα τουλάχιστον σὲ 50 δρχ. τοῦ κουπονιοῦ. Νὰ αὐξηθεῖ ὁ ἀριθμὸς ποὺ παίρνουν κουπόνια. Ἔλεγχος τῶν φοιτητῶν στὴ λειτουργία ὅλων τῶν λεσχῶν καὶ φοιτητικῶν ἑστιατορίων.

Ε. Νὰ δίνονται ὑποτροφίες στὸ 20% τῶν σπουδαστῶν. Νὰ διπλασιαστεῖ τὸ ποσὸ τῶν ὑποτροφιῶν καὶ νὰ παρέχονται μὲ κύριο κριτήριο τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση τῶν φοιτητῶν.

ΣΤ. Καθιέρωση ὥρης ἐργασίας μὲ πλήρεις ἀποδοχές καὶ ἀσφάλεια γιὰ τοὺς ἐργαζόμενους φοιτητές.

Ζ. Νὰ δημιουργηθοῦν θέσεις στὶς δημόσιες ἐπιχειρήσεις καὶ στὶς κρατικές ὑπηρεσίες γιὰ ἐργαζόμενους φοιτητές στὸν τομέα τῆς ἐπιστήμης τους.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Α. Νὰ ἐκπονηθεῖ καὶ νὰ μπεῖ σὲ ἐφαρμογὴ πρόγραμμα κατασκευῆς νέων σύγχρονων κτιρίων.

Β. Ἄρτια ἐξοπλισμένα καὶ ἐπαρκῆ ἐργαστήρια.

Γ. Ἔγκαιρη καὶ δωρεὰν διανομὴ τῶν συγγραμμάτων.

Δ. Δημοκρατικοποίηση τῆς διδακτικῆς διαδικασίας καὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐξετάσεων. Κατάργηση τῆς ἕδρας. Κατοχύρωση γ' περιόδου.

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Γιὰ τὸ γενικότερο πρόβλημα τῆς φοιτητικῆς μετανάστευσης ζητᾶμε:

Α. 'Αποχουντοποίηση τῶν προξενικῶν ἀρχῶν καὶ παροχὴ κάθε εἴδους διευκολύνσεων ἀπ' αὐτές.

Β. 'Αντικειμενικὰ κριτήρια μεταγραφῶν καὶ αὔξησή τους ἀπὸ ὁρισμένες χῶρες.

Δ. Νὰ κατοχυρωθεῖ ἡ ἰσοτιμία τῶν πτυχίων.

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ — ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΣ — ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΑ

Τὸ φ.κ. πρέπει νὰ φροντίσει γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἑνὸς πλατιοῦ πολιτιστικοῦ κινήματος ποὺ θὰ ἀνταποκρίνεται στὶς ἀνάγκες τῶν φοιτητῶν γιὰ σωστὴ καὶ προοδευτικὴ ψυχαγωγία καὶ πολιτισμό, θὰ φροντίσει ὥστε νὰ γίνονται κτῆμα τῶν φοιτητῶν οἱ πλούσιες πολιτιστικές καὶ ἀγωνιστικές παραδόσεις τοῦ λαοῦ μας. 'Απὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ χρειάζεται νὰ δοθεῖ ἰδιαίτερη προσοχὴ ἀπὸ τὴν ΕΦΕΕ καὶ τὰ Δ.Σ. Παράλληλα νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀπὸ τὰ Δ.Σ. καὶ τὴν ΕΦΕΕ πολύπλευρες πρωτοβουλίες γιὰ τὴν εὕρεση λύσεων καὶ δυνατοτήτων γιὰ τὴ σωστὴ ἄθληση τῶν φοιτητῶν.

★

Τὸ Η' (Α' μεταδικτατορικὸ) Π.Σ. τονίζει ὅτι τὸ νέο Κ.Σ. πρέπει νὰ δώσει ὅλες του τὶς δυνάμεις, δουλεύοντας συστηματικὰ γιὰ μιὰ Ε.Φ.Ε.Ε. συνδικαλιστικὸ καὶ πολιτικὸ ὀργανισμό, ἐκφραστὴ τῶν διαθέσεων, τῶν πόθων καὶ τῶν ἀγώνων τοῦ συνόλου τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου. Νὰ ὀργανώσει τὴ μελέτη καὶ τὴν ὁλοκληρωμένη πρό

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ στὴ σελίδα ΧΙ)

Η ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ

(ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴ σελίδα VIII)

τυση λύσεων γιὰ τὰ μεγάλα ἐκπαιδευτικὰ προβλήματα τοῦ τόπου μας.

● Σὲ στενὴ συνεργασία μὲ τὰ ΕΠΗ, τὶς Γ.Σ. καὶ τὰ Δ.Σ., στηριγμένη στὴ μαζικὴ κινητοποίηση τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου τῶν πανεπιστημίων καὶ τῶν πολυτεχνείων σ' ὅλη τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸ ἐξωτερικὸ νὰ ὀργανώσει τὴ πάλη τοῦ φ.κ. στὸ πλάι τοῦ λαοῦ μας γιὰ πραγματικὴ ἀνεξαρτησία καὶ τὴν κοινωνικὴ πρόοδο στὴ χώρα μας, γιὰ τὴ λύση τῶν προβλημάτων του στὴ μόρφωση, στὴ ζωὴ καὶ στὴ δουλειὰ γιὰ μιὰ παιδεία στὴν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ.

● Νὰ ὀργανώσει κάθε εἴδους συνδικαλιστικὰ τμήματα καὶ ἐπιτροπὲς γιὰ βοήθεια τῆς πολύμορφης δραστηριότητας καὶ πάλης τῶν φοιτητῶν ἀξιοποιώντας τὶς πιὸ πλούσιες ἀγωνιστικὲς παραδόσεις τοῦ φ.κ. καὶ ἰδιαίτερα τοῦ Πολυτεχνείου.

● Νὰ ὀργανώσει ὁλόπλευρα τὴν ἐπιστημονική, κοινωνικὴ καὶ πολιτιστικὴ δραστηριότητα καὶ δουλειὰ τῶν φοιτητῶν.

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

ΝΟΜΟΣ ΠΛΑΙΣΙΟ.

Τὸ σημερινὸ θεσμικὸ πλαίσιο ποὺ διέπει τὴν ὀργάνωση καὶ λειτουργία τῶν ΑΕΙ, τὶς σχέσεις του μὲ τὸ κράτος, εἶναι ἀναχρονιστικὸ καὶ ἀντιδημοκρατικό.

Ἡ κυβέρνηση στὰ πλαίσια τῆς πολιτικῆς τῆς ἐξυπηρέτησης τῶν ἀναγκῶν τῆς ἐξαρτημένης ἀνάπτυξης καὶ κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τοῦ φ.κ. προσανατολίζεται πρὸς τὴν ἀναπροσαρμογὴ τῶν θεσμῶν τῶν ΑΕΙ ὥστε νὰ ἀνταποκρίνεται παραπέρα στὶς σημερινὲς ἀνάγκες τῶν μονοπωλίων.

Ὁ νόμος πλαίσιο ποὺ ἔχει προταθεῖ, χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

1. Τὸ σχέδιο, μὲ γενικολογίες ἀπ' τὴ μιὰ κυρίως στὶς ἀκαδημαϊκὲς καὶ συνδικαλιστικὲς ἐλευθερίες καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη μεριὰ μὲ ἐξαντλητικὲς λεπτομέρειες (π.χ. στὰ αἰτήματα τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ) καταφορα τῆς αὐτοτέλειας τῶν ΑΕΙ καὶ ἀνοίγει τὸ δρόμο στὶς ἀκόστατες παρεμβάσεις τῆς κυβέρνησης.

2 Τὸ σχέδιο, περιέχει ἀντιδημοκρατικὲς διατάξεις, δὲν κατοχυρώνει τὶς συνδικαλιστικὲς ἐλευθερίες, τὸν ἐλεύθερο διάλογο, δίνει τὴν δυνατότητα κατάργησης τοῦ ἀσύλου, καὶ ἐπέμβασης σὲ ζητήματα τῶν φοιτητικῶν συλλόγων. Δὲν κατοχυρώνει τὴ δημοτικὴ γλῶσσα στὰ ΑΕΙ.

3 Τὸ σχέδιο ἐπιχειρεῖ μιὰ ἀναδιάρθρωση στὶς δομὲς τῶν ΑΕΙ, καταργεῖ τὴν ἕδρα, τὴν ἀντικαθιστᾶ μὲ τὸν τομέα ὄχι πάνω σὲ ἐκπαιδευτικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ βάση ἀλλὰ στὴ βάση τῆς τεχνικῆς συγκόλλησης ἑδρῶν, σχῆμα εὐέλικτο ποὺ διευκολύνει τὴν εὔκολη ἐπέμβαση τῶν μονοπωλίων.

4 Ἡ μορφὴ συμμετοχῆς τῶν φοιτητῶν στὴ διοίκηση τῶν ΑΕΙ, ποὺ περιέχει τὸ σχέδιο, καὶ ποὺ ἡ κυβέρνηση τὴν ὀνομάζει «συνδιοίκηση» σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ ἀποπροσανατολίσει τὸ φ.κ. ἀφήνει στοὺς φοιτητὲς ἕνα ρόλο συμβόλων μέσα σὲ ὄργανα ἀποφασιστικά.

5 Τὸ σχέδιο δὲν ἀλλάζει τὴ σημερινὴ κατάσταση στὸ τομέα τῶν διδασκόντων. Διατηρεῖται, τὸ σύστημα τῶν πολλῶν βαθμίδων καὶ τῆς αὐστηρῆς ἱεραρχίας. Μὲ τὴ θέσπιση φραγμῶν καὶ ἀσφαλιστικῶν δικλείδων ἐξασφαλίζεται ἡ κυριαρχία τῶν τακτικῶν καθηγητῶν.

6 Τὸ σχέδιο ἀφαιρεῖ κεχτημένα δικαιώματα τῶν φοιτητῶν σὲ σχέση μὲ τὸ ἐξεταστικὸ σύστημα (μεταφορές, 3η περίοδο) χτυπώντας ἔτσι κυρίως τοὺς ἐργαζόμενους φοιτητές.

Μὲ βάση τὰ παραπάνω οἱ φοιτητὲς ἀρνοῦνται νὰ ἐνταχθοῦν στὴ λογικὴ τοῦ σχεδίου καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ προχωροῦν στὴ πρόταση βασικῶν σημείων ποὺ πιστεύουν πὼς πρέπει νὰ κατοχυρώνονται σὲ ἕνα πραγματικὰ δημοκρατικὸ νόμο γιὰ τὴ λειτουργία τῶν ΑΕΙ. Τὸ θεσμικὸ πλαίσιο αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀνοιχτὸ στὶς ἐξελίξεις στὴ προοπτικὴ τοῦ ἐκδημοκρατισμοῦ.

★ Νὰ κατοχυρώνει πραγματικὰ τὴν αὐτοτέλεια τῶν ΑΕΙ ὁρίζοντας μὲ σαφήνεια τὰ γενικὰ ζητήματα καὶ ἀφήνοντας τὰ εἰδικὰ νὰ ρυθμιστοῦν ἀπὸ τοὺς φορεῖς τῆς Πανεπιστημιακῆς ζωῆς.

★ Νὰ προβλέπει τὴ συγκρότηση Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἀνώτατης Παιδείας μὲ τὴ συμμετοχὴ τῆς ΕΦΕΕ καὶ ἄλλων φορέων μὲ ἁρμοδιότητες ἐλέγχου καὶ γνωμοδότησης πάνω σὲ ζητήματα Ἀνώτατης Παιδείας.

Α

Τὰ γενικὰ αὐτὰ ζητήματα ποὺ πρέπει νὰ κατοχυρωθοῦν εἶναι:

★ Οἱ ἀκαδημαϊκὲς ἐλευθερίες, ὁ ἐλεύθερος διάλογος, καὶ ἡ ἐλεύθερη διακίνηση ἰδεῶν, ἡ δημοτικὴ γλῶσσα, τὸ Πανεπιστημιακὸ ἄσυλο, τὸ κατακτημένο δικαίωμα τοῦ ἐλεύθερου φοιτητικοῦ συνδικαλισμοῦ.

★ Ἡ παροχὴ ἴσων δυνατοτήτων ἐκπαίδευσης.

★ Τὰ ΑΕΙ χωρίζονται σὲ σχολὲς καὶ τομεῖς.

★ Οἱ σχολὲς εἶναι ὑπεύθυνες γιὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸ προγραμματισμὸ καὶ ἀπονέμουν τὰ πτυχία. Ὁ τομέας ἀποτελεῖ βασικὴ ἀκαδημαϊκὴ μονάδα καὶ συγκροτεῖται στὴ βάση ἑνιαίου γνωστικοῦ ἀντικειμένου.

★ Μέλη τῶν ΑΕΙ εἶναι οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι. Ἰδιαίτερες μεταβατικὲς διατάξεις καθορίζουν τὸν τρόπο ἑνοποίησης τοῦ διδακτικοῦ φορέα μὲ στόχο τῆς ἐγκατάλειψης τῆς παραδοσιακῆς ἱεραρχίας.

★ Στὴ διοίκηση τῶν ΑΕΙ συμμετέχουν ἰσότιμα οἱ διδάσκοντες καὶ οἱ διδασκόμενοι.

★ Παίρνονται ὑπ' ὄψιν καὶ οἱ φορεῖς τῶν ἐπαρχιῶν.

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ Α' ΜΕΤΑΔΙΚΤΑΤΟΡΙΚΟΥ ΠΑΝΣΠΟΥΔΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΣ

Οἱ Ἕλληνες φοιτητὲς συνεχίζοντας τὶς ἀγωνιστικὲς πολύχρονες παραδόσεις τοῦ Φ.Κ. τῆς περιόδου τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης, τῶν μεγάλων μαχῶν τοῦ '62—'66, 114.15% ἀτσαλωμένοι στὸ καμίνι τῆς ἀντιδικτατορικῆς πάλης ἐμεῖς ἡ γενιὰ τοῦ Πολυτεχνείου στὶς σημερινὲς κρίσιμες στιγμὲς διακηρύχνουμε τὴν ἀπόφασή μας νὰ ἀγωνιστοῦμε στὸ πλάι τοῦ λαοῦ γιὰ μιὰ πραγματικὴ δημοκρατία, ἐθνικὴ ἀνεξαρτησία καὶ κοινωνικὴ πρόοδο.

1. Οἱ ἀμερικάνοι ἰμπεριαλιστὲς ἔπειτα ἀπὸ μιὰ σειρὰ διεθνεῖς ἧττες, προσπαθοῦν νὰ διαμορφώσουν μιὰ νέα στρατηγικὴ γιὰ τὴν οἰκονομικὴ πολιτικὴ καὶ στρατιωτικὴ διείσδυσή τους στὸ χῶρο τῆς Ἀνατολικῆς Μεσογείου καὶ τῆς Μέσης Ἀνατολῆς, ἐπιδιώκουν μὲ ἰδιαίτερη αἰχμὴ τὴν Τουρκία, τὴν συγκρότηση στρατηγικῆς γραμμῆς Ἑλλάδας — Αἰγύπτου — Κύπρου — Τουρκίας, μεταξὺ τῶν σοσιαλιστικῶν χωρῶν καὶ τῶν ἐθνικοαπελευθερωτικῶν ἀντιιμπεριαλιστικῶν κινημάτων τῶν Ἀραβικῶν χωρῶν.

2. Ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ ἐμφανίζεται σήμερα ὑποχωρητικότερη στοὺς ἀμερικάνους ἰμπεριαλιστὲς ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ καὶ ἕτοιμη γιὰ συμβιβασμοὺς στὰ πιὸ σημαντικὰ ζητήματα ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν χώρα.

3. Σ' αὐτὴ τὴν κατεύθυνση πιέζουν τὴν κυβέρνηση καὶ οἱ δυτικοευρωπαῖοι ἰμπεριαλιστὲς παρὰ τὶς ἀντιθέσεις τους μὲ τοὺς ἀμερικάνους.

4. Ἔτσι: α) Ἡ κυβέρνηση Καραμανλῆ μὲ τὴν πολιτική της ἀνοίγει τὸ δρόμο γιὰ νὰ περάσουν τὰ ἀμερικανονατοϊκὰ σχέδια γιὰ τὴν κατάλυση τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ Κυπριακοῦ κράτους καὶ τὴν μετατροπὴ τοῦ νησιοῦ σὲ βάση τῶν ἀμερικάνων καὶ τοῦ ΝΑΤΟ. Μιὰ τέτοια πολιτικὴ δὲν προωθεῖ τὴ διεθνοποίηση τοῦ προβλήματος —τὴν ἀξιοποίηση τῆς διεθνοῦς συμπαράστασης στὸν ἀγῶνα τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, τὴν ἐφαρμογὴ τῶν ἀποφάσεων τοῦ ΟΗΕ— ἀλλὰ τὸν ἐγκλωβισμὸ τοῦ προβλήματος στὰ πλαίσια τοῦ ΝΑΤΟ. Συγκαλύπτει τὰ γεγονότα τῆς Κυπριακῆς τραγωδίας καὶ ἀφήνει ἀτιμώρητους τοὺς χουντικοὺς πραξικοπηματίες. Μιὰ τέτοια πολιτικὴ δὲν ἐκφράζει τοὺς πόθους τοῦ Κυπριακοῦ λαοῦ, δὲν προωθεῖ τὸν ἀγῶνα του.

● Ὑποχωρεῖ στὶς πιέσεις τοῦ Ἀμερικανοκίνητου τούρκικου ἐπεκτατισμοῦ ἀποδέχεται ὅτι ὑπάρχει ζήτημα τουρκικῶν διεκδικήσεων καὶ ὑφαλοκρηπίδας στὸ Αἰγαῖο, παραπέμποντας τὸ ὅλο ζήτημα στὸ Διεθνὲς δικαστήριο τῆς Χάγης καὶ ἀνοίγοντας συμβιβαστικὸ διάλογο μὲ τοὺς Τούρκους ἐκπροσώπους.

● Μεθοδεύει τὴν τυπικὴ ἐπανεξέταση τῆς χώρας μας καὶ στὸ στρατιωτικὸ σκέλος τοῦ ΝΑΤΟ. Ἀποκορύφωμα τῆς τέτοιας πολιτικῆς τῆς κυβέρνησης εἶναι ἡ ὑπογραφὴ τῆς πρόσφατης ἑλληνοαμερικανικῆς συμφωνίας ποὺ διατηρεῖ καὶ ἐπικυρώνει τὸ καθεστὼς τῶν ἀμερικανικῶν βάσεων στὴν Ἑλλάδα ἀναγορεύει τὸν ἀμερικάνικο ἰμπεριαλισμὸ σὲ «ρυθμιστὴ» καὶ «τοποτηρητὴ» τοῦ Αἰγαίου προωθεῖ παραπέρα τὴν ὑποταγὴ τῆς χώρας μας στὰ συμφέροντα τῶν ἀμερικάνων καὶ τοῦ ΝΑΤΟ.

● Παράλληλα ἡ ἔνταξη τῆς χώρας μας στὴν ΕΟΚ ποὺ θὰ ἔχει καταστρεπτικὲς συνέπειες γιὰ τὴν οἰκονομία τῆς χώρας μας, ποὺ στρέφεται ἐνάντια στὰ συμφέροντα τοῦ λαοῦ μας, δυναμώνει τὴν ἐξάρτηση τῆς χώρας μας ἀπὸ τὸν ἰμπεριαλισμό.

Οἱ φοιτητὲς παλεύουν σήμερα στὸ πλευρὸ τοῦ λαοῦ μας:

● Γιὰ νὰ μὴ ἐφαρμοστεῖ ἡ ἀντεθνικὴ συμφωνία Μπίτσιου—Κίσιγκερ.

● Ἔξω οἱ βάσεις ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

● Νὰ ἀποφασίσει ἄμεσα ὁ λαός μας γιὰ τὴν κατάργησή τους μὲ δημοψήφισμα.

● Ἔξω οἱ Ἀμερικάνοι.

● Ἔξω γιὰ πάντα ἀπὸ τὸ ΝΑΤΟ.

● Γιὰ μιὰ Κύπρο ἑνιαία, κυρίαρχη, ἀνεξάρτητη. Νὰ φύγουν οἱ ξένοι στρατοὶ ἀπὸ τὸ νησί. Νὰ γυρίσουν οἱ πρόσφυγες στὰ σπίτια τους. Νὰ δικαστοῦν οἱ ἔνοχοι τῆς Κυπριακῆς προδοσίας.

● Νὰ γίνουν τὰ χωρικά μας ὕδατα 12 μίλια.

● Γιὰ μιὰ ἀδέσμευτη ἐξωτερικὴ πολιτική.

Στὸ πλευρὸ τῶν λαῶν ὅλου τοῦ κόσμου ποὺ ἀγωνίζονται ἐνάντια στὸ φασισμό, τὸν πόλεμο, τὸν ἰμπεριαλισμό, γιὰ τὴν μὴ ἐπέμβαση στὰ ἐσωτερικὰ τῶν ἄλλων χωρῶν, ἀπὸ ὁπουδήποτε καὶ ἂν προέρχεται, γιὰ τὴν Ἐθνική τους Ἀνεξαρτησία. Γιὰ γενικὸ καὶ ἰδιαίτερα πυρηνικὸ ἀφοπλισμό, γιὰ τὴν ταυτόχρονη διάλυση τῶν στρατιωτικῶν συνασπισμῶν τοῦ ΝΑΤΟ καὶ τοῦ Συμφώνου τῆς Βαρσοβίας. Γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴν συνεργασία καὶ τὴν ἀσφάλεια στὰ Βαλκάνια, στὴ Μεσόγειο, στὴν Εὐρώπη καὶ σὲ ὅλο τὸ κόσμο.

Τὸ αἴτημα ὅλων τῶν λαῶν τῆς περιοχῆς εἶναι μιὰ ἀποπυρηνικοποιημένη ζώνη στὴ Μεσόγειο καὶ στὰ Βαλκάνια, χωρὶς ξένους στόλους, βάσεις καὶ στρατούς. Γιὰ νὰ καθορίζουν μόνοι τους οἱ λαοὶ τὴν τύχη τους.

Ἡ πολιτικὴ συμβιβασμῶν καὶ ὑποχωρήσεων ἀπέναντι στοὺς ἰμπεριαλιστὲς καὶ ἰδιαίτερα στοὺς ἀμερικάνους, συμπληρώνεται ἀπὸ μιὰ πελτικὴ στὸ ἐσωτερικὸ μέτωπο, ποὺ περνᾶ σὲ ὅλο καὶ πιὸ ἀντιδραστικὲς θέσεις.

Στρέφεται ἐνάντια στὰ κοινωνικὰ καὶ δημοκρατικὰ δικαιώματα τοῦ λαοῦ καὶ 21 κοντὰ μῆνες μετὰ τὴν πολιτικὴ ἀλλαγὴ τοῦ Ἰούλη παραμένουν τὰ βασικὰ προβλήματα ἄλυτα.

Ἡ πολιτικὴ αὐτὴ ἐκφράζεται σήμερα βασικά: Μὲ τὸ κτύπημα στοιχειωδῶν πολιτικῶν καὶ συνδικαλιστικῶν δικαιωμάτων, τὴν ἐπίθεση της ἐνάντια στὰ προοδευτικὰ κόμματα καὶ ὀργανώσεις, προχωρώντας στὴν οἰκοδόμηση ἑνὸς αὐταρχικοῦ κράτους.

Μὲ τὴ διατήρηση καὶ συγκάλυψη στοὺς κόλπους της τῶν χουντικῶν καὶ βασιλοχουντικῶν στοιχείων, ρίχνοντας τὰ βάρη τῆς οἰκονομικῆς κρίσης στὶς πλάτες τοῦ ἐργαζόμενου λαοῦ.

Τὸ Φ.Κ. θὰ ἀγωνιστεῖ στὸ πλευρὸ τοῦ λαοῦ μας:

— Γιὰ νὰ μπειφραγμὸς στὸν ἀντιδημοκρατικὸ κατήφορο τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ, γιὰ τὴν κατοχύρωση καὶ διεύρυνση τῶν δημοκρατικῶν μας δικαιωμάτων καὶ κατακτήσεων.

ΑΠΟΧΟΥΝΤΟΠΟΙΗΣΗ ΕΚΔΗΜΟΚΡΑΤΙΣΜΟΣ

— Γιὰ τὴν ἀποχουντοποίηση καὶ τὸν ἐκδημοκρατισμὸ τῆς δημόσιας ζωῆς.

— Νὰ ἐκκαθαριστεῖ ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς ἀπὸ παρακρατικὲς καὶ βασιλοχουντικὲς ὀργανώσεις.

— Νὰ σταματήσουν οἱ δίκες καὶ οἱ διώξεις ἐνάντια σὲ δημοκράτες.

— Γιὰ νὰ δικαστοῦν καὶ τιμωρηθοῦν οἱ φασίστες βασανιστὲς τῆς Ἀσφάλειας ποὺ δὲν παραπέμφθηκαν σὲ δίκη.

— Νὰ σταματήσουν οἱ τρομοκρατικὲς ἐπιθέσεις ἐνάντια στοὺς ἀγῶνες τοῦ λαοῦ, ἐνάντια στοὺς περιορισμοὺς τοῦ συνταγματικὰ κατοχυρωμένου δικαιώματος τῆς συγκέντρωσης καὶ διαδήλωσης. Ἐνάντια στὶς κρατικὲς παρεμβάσεις στὸ συνδικαλιστικὸ Κίνημα τῶν ἐργαζομένων καὶ τῶν φοιτητῶν.

— Στὸ πλευρὸ τῶν δικαίων ἀγώνων τῶν ἐργαζομένων γιὰ τὴν ἱκανοποίηση τῶν ζωτικῶν τους αἰτημάτων, ἐνάντια στὴν ἐντεινόμενη ἀκρίβεια ποὺ ἐξανεμίζει τοὺς μισθοὺς καὶ τὰ μεροκάματα, γιὰ καλύτερες συνθῆκες ζωῆς καὶ δουλειᾶς.

Ἐνάντια στὶς προσπάθειες περιορισμοῦ τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου τῶν νέων καὶ τῶν φοιτητῶν.

— Γιὰ τὴ θέσπιση τῆς ψήφου ἀπὸ τὰ 18.

— Ἐνάντια στὴ διάδοση τοῦ λεγόμενου ἀμερικάνικου τρόπου ζωῆς.

— Γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῆς Ἐθνικῆς Ἀντίστασης.

— Γενικὸς ἄμεσος καὶ χωρὶς ὅρους ἐπαναπατρισμὸς τῶν πολιτικῶν προσφύγων.

τῆς Σχολῆς καί ἐτσι ἀρχίζει ἀπό τοὺς συλλόγους Φυσικού, Μαθηματικού, Βιολογικού, ἀποχή διαρκείας ἀπό τόν Δεκέμβρη τοῦ '77. (10-12-77).

Η αντίθεση φοιτητών-καθηγητών οξύνεται μέ αποτέλεσμα η Σύγκλητος νά κλείσει, στίς 27-1-78, τό Πανεπιστήμιο (παράρτημα), που ανοίγει όμως μέ πρωτοβουλία τῶν φοιτητῶν.

Μετα ἀπό ενα διαστημα στασιμότητας οι σύλλογοι Φυσικού, Μαθηματικού καί Βιολογικού αποφασίζουν τριήμερη αποχή, καί ἀν δεν ικανοποιηθεί τό αἴτημα, κατάληψη.

Στίς 3-3-78 ἀρχίζει η κατάληψη του Παραρτήματος. μέ παμφοιτητική συγκέντρωση καί παρουσία αστυνομικών δυνάμεων ἔξω ἀπό αυτό. Εκλέγεται συντονιστική επιτροπή. Η κατάληψη παρουσιάζει μαζικότητα καί γίνεται κεντρικό ζήτημα γιαόλο τό φοιτητικό κίνημα πανεσσαδικά, μιά καί ειναι η πρώτη φορά μετα τῶν φεταπολιτεύσεων πού χρησιμοποιείται ενα τέτοιο μέσο πάλης.

Στίς 20-3-78 οι φοιτητές διοργανώνουν συγκέντρωση με στόχο πορεία προς τῶν Νομαρχία. Η πορεία αποδιοργανώνεται κι ύστερα ἀπό τῶν σύλληψη ενός φοιτητή, οι συγκεντρωμένοι αρνούνται να διαλυθούν καί νφίστανται τῶν επίθεση τῆς Αστυνομίας μέ τά ΜΑΤ καί τίς Πυροσβεστικές. Καταπατείται τό Πανεπιστημιακό ἄσυλο καί τραυματίζονται 70 ὀπόμα, ενώ συλλαμβάνονται 30. Η ἄμεση συμπαράσταση του λαού, του Δήμαρχου, τῆς ΕΦΕΕ καί τῶν ἄλλων φορέων αποτρέπει τίς ομαδικές συλλήψεις. Οκτώ ἀπό τους συλληφθέντες οδηγούνται σέ δίκη, στίν οποία θά καταδικαστούν οι περισσότεροι. Δίκες θα εξακολουθήσουν να γίνονται καί μέχρι τό 1980 με διάφορες κατηγορίες καί κατηγορούμενους, που όμως οι περισσότερες ειναι αθωωτικές.

Τὴ 1-4-78 μετὰ ἀπὸ Γενικὲς Συνελεύσεις σταματάει ἡ κατάληψη καὶ οἱ φοιτητὲς ξαναγυρίζουν στὰ μαθήματα, ἐνὼ τὸ φοιτητικὸ κίνημα χρειώνεται μὲ μιὰ σοβαρὴ ἧττα.

Στὰ μέσα τοῦ 1978 τελειώνει ἡ μεταπολιτευτικὴ περίοδος, μιὰ καὶ τότε ψηφίζεται ὁ Νόμος-Πλαίσιο (815) που ἀνοίγει μιὰ νέα ἐποχή. σὴν ἱστορία.

Δ) Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΟΥ 815 (1978-1980)

Μὲ τὸ τέλος τῆς κατάληψης ἐπανέρχεται σὰν στόχος τὸ Ν.Ε.Σ. καὶ τὸ πράγραμμα σπουδῶν.

Το χάσιμο ὅμως του Βου ἐξαμήνου – ἀποτέλεσμα τῆς ἧττας – ἐχει δημιουργήσεις μεγάλη ἀπογοήτευση καὶ ἀττοπάθεια σὰν φοιτητικὸ χώρα μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀπομαζικοποίησή του.

Τὸ καλοκαίρι του 78 ψηφίζεται ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ὁ Ν.815 μὲ τὸν ὁποῖο οἱ φοιτητὲς διαφωνοῦν ρίζικά. Σὲ συγκεντρώσεις τους ζητεῖται ἡ ἀνάκληση του νόμου.

Με συνελεύσεις που δὲν πραγματοποιοῦνται τὶς περισσότερες φορὲς (χωρὶς ἀποτέλεσμα, ἀλλὰ καὶ χωρὶς νὰ ἐφαρμόσει ὁ Ν.815), περνάμε στὸ 1979.

Τὸ φθινόπωρο του 1979 ἀρχίζει νὰ παρατηρεῖται μιὰ νέα μαζικοποίηση του φ.κ. μιὰ 5 ἐπιχειρεῖται ἡ κατάργηση τῆς Γῆς ἐξετασιακῆς περιόδου, σύμφωνα μὲ τὸ νέο νόμο-πλαίσιο. Γίνονται μαζικὲς συνελεύσεις καὶ ἀρχίζει ἀποχή, ἐνὼ στὰ ἄλλα Πανεπιστήμια προχωροῦν σὲ καταλήψεις.

Του Δεκέμβρη τοῦ 79 καὶ μπροστὰ στὶς ἀποχὲς καὶ τὶς καταλήψεις ὁ ὑπουργὸς Παιδείας (ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ) ἀποφοιτίζει τὸ κλείσιμο τῶν Πανεπιστημίων. Οἱ φοιτητὲς σὴν Πάτρα ἀντιδροῦν ἄμεσα, καὶ κρατοῦν ἀνοιχτὸ τὸ Πανεπιστήμιο, ἀποφοιτίζοντας σὴ συν-

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

ΜΑΡΤΗΣ 78: ΑΡΧΙΖΕΙ Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΜΑΡΤΗΣ 78: Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ ΧΤΥΠΑΕΙ ΤΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ 16 ΣΕΛΙΔΕΣ
Απογευματινή Αδέσμευτη Εφημερίδα

Στην Πάτρα: Ν' Άγριο ξύλο και 30 συλλήψεις

ΜΑΧΗ ΦΟΙΤΗΤΩΝ - ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ

σαε απόπειρα για οργάνωση πορείας στο Πανεπιστήμιο

70 ΤΡΑΥΜΑΤΙΕΣ

ΟΛΟΙ ΣΤΙΣ Γ. Σ. ΜΑΘΗΜΑΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟΥ ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΕΜΠΤΗ

Η ΚΑΤΑΛΗΨΗ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΗΣ Σ.Ε. ΤΟΥ ΑΓΩΝΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ
ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

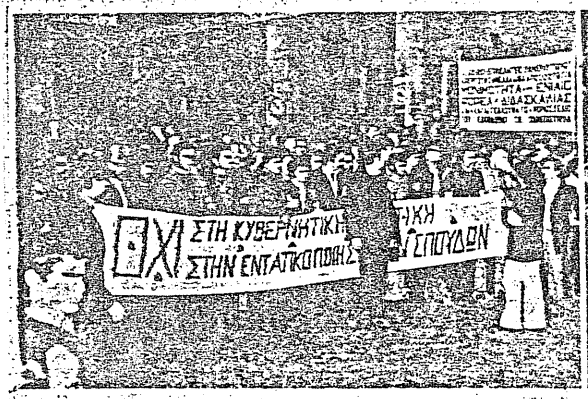

Πῶς ἡ ἀστυνομία χτύπησε βίαια

Παίθαρχημένη καί ἀγωνιστική συγκέντρωση τῶν Φοιτητῶν μπροστά στά ΜΑΤ. ● Οἱ Φοιτητές μέ ἀγανάκτηση καί πίστη στή νίκη ἀντιμετώπισαν τό νερό τῶν ἀνελίξεων.

ΦΛΕΒΑΡΗΣ 76: ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ Φ.Κ.
(απόσπασμα από προκήρυξη)

- ΕΞΩ ΟΙ ΧΟΥΝΤΙΚΟΙ ΑΠ' ΤΙΣ ΣΧΟΛΕΣ
- ΤΙΠΟΤΑ ΠΙΣΩ ΑΠ' ΤΙΣ ΠΛΑΤΕΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΛΑΟΥ
- ΕΠΙΛΥΣΗ ΤΩΝ ΑΜΕΣΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΖΩΗΣ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΩΝ
- ΕΜΠΡΟΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ
- ΕΜΠΡΟΣ Ν' ΑΓΩΝΙΣΤΟΥΜΕ ΣΤΟ ΠΛΕΥΡΟ ΤΟΥ ΛΑΟΥ ΓΙΑ ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ, ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΜΟΡΦΩΣΗ, ΨΩΜΙ, ΔΟΥΛΕΙΑ

23/2/76

ΤΟ Κ. Σ. ΤΗΣ ΕΦΕΕ

ΝΟΕΜΒΡΗΣ 1976
Η ΠΟΡΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ

ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1977: ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΧΑΣΙΜΑΤΟΣ ΧΡΟΝΙΑΣ ΕΧΕΙ ΔΕΣΥΝΘΕΙ ΕΠΙΣΥΝΔΥΝΑ

ΑΛΛΑΓΗ 19-12-77

Η «Α» συζητᾶ μὲ τοὺς φοιτητὲς καυτὰ προβλήματά τους

ΧΑΟΣ ΚΑΙ ΑΓΩΝΑ!...

Στὴ Φυσικομαθηματικὴ Σχολὴ Πάτρας

Οἱ φοιτητὲς δὲν ξέρουν πόσα μαθήματα «χρωστᾶνε» καὶ σὲ ποιὸ ἔτος βρίσκονται

Σκανδαλώδης ἡ ἀδιαφορία τῶν καθηγητῶν καὶ τοῦ ὑπουργείου

Τὸ SOS ἐκπέμπει, δυὸ μήνες μετὰ τὸ ξεκίνημά της νέας σχολικῆς χρονιᾶς, ἡ Φυσικομαθηματικὴ Σχολὴ τῆς Πάτρας.

Οἱ 2.000 φοιτητὲς μαζί με ὅλους ὅσους παρακολουθοῦν ἀπὸ κοντὰ τὴν πανεπιστημιακὴ ζωὴ βλέπουν μὲ ἀνησυχία τὸ ἀπίστευτο χάος μιᾶς δραματικῆς κατάστασης, τοῦ ὁποίου οἱ ρίζες τῆς βρίσκονται στὴ δικτατορία.

Τρία χρόνια πέρασαν ἀπὸ τότε καὶ τὰ προβλήματα ποὺ κληρονομήθηκαν ὄχι μόνο δὲν... παρωμειναν ἀλλὰ ὀξυνθήκαν καὶ μάλιστα σὲ ἐπικίνδυνο βαθμό.

Ἔτσι, ποὺ σήμερα ἡ πλειοψηφία τῶν φοιτητῶν νὰ «ἀγκομαχάει» κάτω ἀπὸ τὸ βαρὺ φορτίο τῶν μαθημάτων, ἐνῶ στὸ μεταξὺ ἔχει «χάσει» μιὰ καὶ δυὸ στὴ σειρὰ χρονιές.

Κοντολογίς, τὸ 80% τῶν φοιτητῶν δὲν ξέρει σὲ ποιὸ ἔτος βρίσκεται ἀλλὰ οὔτε καὶ πόσα μαθήματα χρωστᾶει!

Τὰ μέτρα ποὺ πάρθηκαν μετὰ τὴν μεταπολίτευση δὲν στάθηκαν ἱκανὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν ἢ νὰ συγκρατήσουν τὴν ἀνιόδυσα τῆς κρίσης στὴ σχολή.

Οἱ φοιτητὲς παραμερίσανε καὶ τὸ ὑπουργεῖο συνεπικουρούμενο ἀπὸ τοὺς καθηγητὲς ἐπιχειρησε μὲ «ξόρκια» τὴ θεραπεία τῶν προβλημάτων.

Ἡ «Α» συμμερίζόμενη τὴν ἀνησυχία γιὰ τὴν ἐπικίνδυνη κατάσταση ποὺ βέτει σὲ ὅμεσο κίνδυνο τὴν ὁμαλὴ λειτουργία τοῦ Πανεπιστημίου συζητεῖ σήμερα μὲ τὶς φοιτητικὲς παρατάξεις, καὶ ρίχνει ἄπλετο φῶς σ' ὅλες τὶς πτυχὲς τοῦ προβλήματος.

Ἐπιδίωξή μας εἶναι νὰ ἐνημερώσουμε τὸ λαὸ τῆς πόλης γιὰ ὅσα διαδραματίζονται στὸ Πανεπιστήμιο.

Παράλληλα ν' ἀκουσθεῖ ἡ φωνὴ τῶν φοιτητῶν καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ ἀμφιθέατρο, ν' ἀκουσθεῖ μὲ τὴ φωνὴ τοῦ λαοῦ γιὰ μιὰ καλλίτερη καὶ πιὸ δίκαιη ζωή.

Ἀλλὰ τί ἀκριβῶς συμβαίνει στὴ Φυσικομαθηματικὴ Σχολή;

Ἡ ἀπάντηση σ' αὐτὸ τὸ καυτὸ ἐρώτημα βρίσκεται παρακάτω.

Π.Σ.Κ.: Στὸ φοιτοῦσε νὰ πάνουν σωστοὶ φοιτητὲς τὴ χρονιὰ ἐκεῖ τὰ ἐπιστρέψουν μιὰ φορὰ ἀπὸ τὸ ἐπιστήμιο. Ἀλλὰ ἀκόμα καὶ αὐτὰ ἡ Σχολὴ τὰ ἀρνεῖται.

ΠΑΣΠ: Τὸ πρόβλημα ποὺ ἀντιμετωπίζει ἡ ΦΜΣ, δὲ πόρεσε καὶ ὁ ἄλλα Πανεπιστήμια. Ἐδῶ ἔτσουε μιὰ ἐνδιαφέρουσα ἀναφορικὰ μὲ τὴν ὁμαλὴ ἀνοδο τῶν φοιτητῶν, ποὺ ἀκολουθεῖται σὲ ὅλα τὰ Πανεπιστήμια.

ΔΑΠ: Τὸ πολύλεπτο τῶν φοιτητῶν. Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἡ ἀνεπάρκεια τῶν ὑποδομῶν τῆς Σχολῆς, ἡ ἔλλειψη ἐργαστηρίων καὶ ἡ ἀπουσία ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ καθηγητῶν εἶναι ἀπὸ τὰ σημαντικὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ φοιτητὲς.

ΑΑΣΠΕ: Τὰ μέτρα ποὺ πάρθηκαν μέχρι τὴν ἐμφάνιση τοῦ ν.ε.σ. γιὰ τὴν διοίκηση τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων, ἔτσι ὅπως ἔχει σήμερα, ἐπιδεινώνουν τὰ προβλήματα.

«Α»: Πῶς ἄρτες τὶς χρονιὲς ποὺ ἡ κατάσταση στὴ σχολὴ ἔτσουε ὅπως τὰ ἔκανε στὸ χειρότερο, τόθοκε ὅλα ἄλλα τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἱδρύματα;

ΠΑΣΠ: Στὶ 1 αὐτὸ ἀπὸ τὸ ὁποῖο ἀποβλέπουν τὰ ὅπλα συμφωνοῦν μὲ τὴ λογικὴ τῆς συζήτησης.

Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὸ ὑ.ε. προβλέπει τὸ δικό του δρόμο. Ἀλλὰ μέχρι σήμερα δὲν κατὰ φέρει νὰ ὑλοποιήσει τοὺς στόχους του.

Π.Σ.Κ.: Ἡ λύση γιὰ τὸ πανεπιστημιακὸ δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα.

ΔΑΠ: Ἡ λύση γιὰ τὸ πανεπιστημιακὸ δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα. Ἡ λύση γιὰ τὸ πανεπιστημιακὸ δὲν εἶναι τὸ πρόβλημα.

ΠΑΣΠ: Σὲ αὐτὴ μὲ τὴ 6ετὴ χρονιὰ ἔγινε (77—78), δεῖ που εἶχε ξεκινήσει ὅτι ἡ λύση σὰ ὑποσχέσεις τὰ ἐπιστρέψουν μετὰ τὸν α' τοῦ προβλήματος ποὺ τὸ μέτρο τῆς μεταφορᾶς ἀπὸ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἀπὸ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν ἀπὸ ὅλα ὅσα ὑπάρχουν

ἔχετα κατάληψη, πράγμα πού γίνεται Πανελλαδικά καὶ σύμφωνα μὲ αὐτόφαση τῆς ΕΦΕΕ.

Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση κ. κυβέρνηση ἀναστέλλει τῆς ἐξεταστικῆς διατάξεις τοῦ νόμου γεγονὸς που ὁδηγεῖ ουσιαστικά στὴ μὴ ἐφαρμογή του - ἐκτὸς ἀπὸ ὁρισμένες διατάξεις γιὰ τὸ ΕΔΠ (1980) - .

. — .

Μέχρι τὸν Ιάνιο του 1980, ὁπότε ἔγινε καὶ κ. δεγματαληψία μας δὲν σημειώθηκε κάποιο σημαντικό καὶ χαρακτηριστικό γιὰ τὴν περίοδο γεγονός.

— . —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Η ΠΑΤΡΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΤΗΣ: ΜΙΑ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΜΦΙΔΡΟΜΗΣ ΑΡΝΗΣΗΣ

(τοῦ Α. ΣΙΣΣΟΥΡΑ, Καθηγητοῦ Ἐπικεφαλῆς Ἕδρανου στὸ Πανεπιστήμιο Πατρῶν)

Στόν ἑλλαδικό χῶρο ἔχουμε πλέον μπροστά μας μιά ὑπαρκτή ἐμπειρία τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πανεπιστημίου περιφερειακά καί τῆς "συνύπαρξης" του μέ τόν ὑπόλοιπο χῶρο. Ἡ γνωσιολογία γιά τό τί εἶναι τό πανεπιστήμιο εἶναι βέβαια μία σταθερά πού τή χρειαζόμαστε σάν ἀρχική συνθήκη γιά τήν ἀνάπτυξη ἑνός τέτοιου σημαντικοῦ θεσμοῦ. Ἀλλά πιότερο γιά μᾶς εἶναι ἀνάγκη νά εἶχαν γίνει προσδιορισμοί γύρω ἀπό τήν ἔννοια τοῦ τί εἴδους πανεπιστήμιο θέλουμε νά ἀναπτυχθεῖ εἰδικά στόν ἑλληνικό χῶρο καί ἀκόμη πιό πέρα, μιά καί μιλάμε ἐδῶ γιά τίς "περιφερειακές πόλεις", τί εἴδους ἵδρυμα θέλουμε νά λειτουργήσει μέσα στά εἰδικά χωρο-κοινωνικά καί χωρο-λειτουργικά πλαίσια δομῆς καί ἀνάπτυξης πού ἔχουν οἱ πόλεις. Δυστυχῶς ὅμως γιά τά νέα μας πανεπιστήμια τίποτα ἀπ'αὐτές τίς "τρεῖς" θεωρήσεις δέν μπῆκε κάτα στό σχεδιασμό τους καί οὔτε κανένας λογίστηκε ποτέ κάποια "φιλοσοφία" τοῦ πανεπιστημίου, ἀπ'αὐτούς βέβαια πού "ἀνάλαβαν νά τό ἀναπτύξουν" ὅλο αὐτό τό καιρό. Γιατί, καί ἀναφέρομαι τώρα στό Πανεπιστήμιο τῆς Πάτρας, οἱ ἀρχικοί σχεδιαστές του στήν πρωτογενῆ σύλληψή του καί στή δουλειά πού ἔκαναν γιά λίγο καιρό πού τούς δόθηκε ἡ εὐκαιρία, δούλεψαν νά δώσουν καί νά φτιάξουν μία φιλοσοφία τοῦ πανεπιστημίου.

Ἔτσι μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι στήθηκε ἕνα ἄλλο ἀκόμη "ἐπαρχιακό πανεπιστήμιο", ὅπως θέλουν πολλοί νά λένε αὐτές τίς προσπάθειες, δομημένο στά ἴδια λειτουργικά καί νομικά πλαίσια ὅπως τά "κεντρικά" μας ἱδρύματα. Καί ἀκόμα ὀδυνηρότερο πού νά ἐκφράζει τήν ἴδια δομική ἀντιδημοκρατικότητα καί προπαντός νά ἔχει μέσα στό "σῶμα" του καί τήν πνευματική λειτουργία του τήν ἴδια παραδοσιακή ἀνευελιξία, τήν "ἀκινησία τῶν ἰδεῶν" καί τήν ἀκριτική διάθεση. Παρ' ὅλα αὐτά ὅμως εἴμαστε σέ θέση νά κάνουμε καί μία προειδοποίηση: ὅτι γίνεται μία σκληρή δουλειά, πάνω σέ ἐπιστημονικές μας πίστεις καί ἐνθουσιασμούς, μέ βάση ἱκανότητες ἀλλά καί πεῖσμα καί ἀγωνιστικότητα (ἀπ'ὅλες τίς πλευρές) γιά νά λειτουργήσουμε καί νά δείξουμε ὅτι εἴμαστε τά ν έ α πανεπιστήμια (γιά τή σύνεση αὐτῶν πού θέλουν νά μιλάνε γιά "ἐπαρχιακά" καί "κεντρικά"). Καί αὐτό εἶναι κάτι πού πρέπει νά τό μάθει ὁ "κόσμος".

Τόσα πολλά γιά εἰσαγωγή γιά τό πανεπιστήμιο. Μά εἶναι καί ἡ πόλη ἀπό τήν ἄλλη μεριά καί ὁ πιό εὐρύτερος χῶρος τῆς "ἐπαρχίας": τῆς ἑλληνικῆς ἐπαρχίας, πού πάλι ὑπόκειται στήν ἴδια ἀνηλεῆ ἐξέλιξη καί ἔχει τίς ἴδιες "ὄψεις ὑπο-ἀνάπτυξης". Εἶναι λοιπόν πολύ οὐσιαστικό νά μποροῦσε νά δεῖ κανείς αὐτό τό δίδυμο πανεπιστήμιο-πόλης σάν συνύπαρξη ἤ σάν κοινή χωρο-λειτουργική διαβίωση καί γενικά σάν μία περίπτωση σχέσης δύο κοινωνικῶν συνόλων καί νά διατυπώσει τή "δυναμική" αὐτῆς τῆς σχέσης γιά παρεπέρα συζήτηση καί θετική ἀναπροσαρμογή. Καί αὐτό θά κοιτάξει νά κάνει αὐτή ἐδῶ ἡ παρουσίαση: νά ἀντιπαραθέσει τά δύο αὐτά σύνολα καί νά συζητήσει τή περίπτωση ὅπως νομίζουμε ὅτι παρουσιάζεται σήμερα στό χῶρο τῆς Πάτρας. Δηλαδή μία περίπτωση μᾶλλον "ἀμφίδρομης ἄρνησης" ὅπως τή προσδιορίσαμε στόν ὑπότιτλο· οὔτε κἄν δηλαδή μιᾶς αὐτόνομης ἔνταξης ἤ ὕπαρξης καί λειτουργίας τοῦ καθενός συνόλου στό χῶρο τόν καταδικό του.

Μία ἐξήγηση ὅμως γιά τή συζήτηση πού ἀκολουθεῖ. Πρῶτα-πρῶτα χρειάζεται νά ποῦμε ὅτι αὐτή ἡ εἰσήγηση δέν εἶναι καμιά δόκιμη ἀνάλυση τοῦ θέματος καί δέν ὑποστηρίζεται ἀπό σοβαρά ἐννοιολογικά πλαίσια κοινωνιολογικῆς μεθοδολογίας ἤ ἐπιστημολογίας. Ἀλλά δέν εἶναι καί τελείως σκόρπιες θέσεις καί θεωρήσεις. Εἶναι προβληματισμοί πού γίνεται προσπάθεια νά ἐνταχθοῦν σέ πλαίσια μεθοδολογικῆς ἀνάλυσης καί κύρια "ποσοτικῆς μέτρησης" ὥστε νά καταλήξουν νά εἶναι μία κοινωνιολογική μελέτη. Γι'αὐτό, σ'αὐτή ἐδῶ τήν εὐκαιρία πού ἔχουμε - καί τοῦτο εἶναι τό δεύτερο σημεῖο πού ζητᾶμε νά προσεχθεῖ - παρουσιάζονται οἱ ὡς τώρα ἰδέες καί "μετρήσεις" μας μέ μία ἁπλή σχηματοποίηση. Τό τρίτο σημεῖο ἀφορᾶ στήν ὁπωσδήποτε ὑποκειμενικότητα ἀκόμα τῶν προτάσεων πού μπαίνουν ἐδῶ - μιά καί ὅπως εἴπαμε δέν ἔχουμε προχωρήσει πολύ στίς ἀντικειμενικές ἐκτιμήσεις καί μετρήσεις κάποιας συμπεριφορᾶς. Ἔτσι γιά τήν ὥρα οἱ ἀμφισβητήσεις καί ἴσως οἱ "ἀφορισμοί" πού προβάλλονται εἶναι πιό πολύ ὑποκειμενική ὑπόθεση!

Ἡ Σχηματική Ἀντιπαράθεση: Πλαίσια (Ἐννοιολογικά) γιά μία Μεθοδολογία.

Ἀναφέραμε ὅτι ἡ συζήτησή μας καί οἱ προτάσεις μας θά μποῦν σέ κάποια σχηματικά πλαίσια. Πράγματι ἕνα τέτοιο ἐ ν ν ο ι ο λ ο γ ι κ ό σχῆμα ἔχει ἐπιχειρηθεῖ σ'αὐτή μας τή προσέγγιση - μελέτη πού ἔχει ἀρχίσει ἀπό κάμποσο καιρό στή Πάτρα (ὑπάρχουν ὡς τώρα μερικές ἀποσπασματικές μελέτες - ἐκτιμήσεις πάνω σέ μερικά θέματα συμπεριφορᾶς καί παραμέτρων τῆς φοιτητικῆς ζωῆς κυρίως).

Μία πρώτη καταγραφή αύτοῦ τοῦ ἐννοιολογικοῦ πλαίσιου εἶναι αὐτή πού "ἀντιπαραθέτει" κατά κάποιο τρόπο, τούς δύο χώρους καί προσδιορίζει τίς παράμετρες καί μεταβλητές αὐτοῦ τοῦ δίδυμου. Σχηματικά εἶναι κάτι σάν αὐτό πού παρουσιάζεται στό Διάγραμμα 1 - καί πού σέ μία πιό ἁπλή θεώρηση ἔχει σχεδόν τήν ἴδια προοπτική ἀνάλυσης πού μᾶς ἔχει δώσει καί ὁ Παναγιώτης Τζῶνος στή δικιά του εἰσήγηση.

Ἔτσι βάζει κανένας κάτω τή π α ρ ο υ σ ί α τοῦ κάθε χώρου στίς βασικές παράμετρες καί μεταβλητές π.χ. ἀπό τή πλευρά τοῦ πανεπιστημίου: ἐπιστημονική καί τεχνική ἱκανότητα τοῦ παν/μίου, πνευματική καί πολιτιστική δυνατότητα, κοινωνικο-πολιτικός προβληματισμός του καί ἐξω-δραστηριοποίησή του, θεσμική ἰδιαιτερότητα, "κοινωνικότητα", οἰκονομική καί τέλος πληθυσμιακή καί δημογραφική παρουσία. Ἀπό τή πλευρά τῆς πόλης ἔχουμε, μάλιστα σέ ἕνα πλαίσιο ἀμφιμονοσήμαντης ἀντιστοιχίας, αὐτά τά ἴδια γνωρίσματα (attributes) - κατάλληλα προσαρμοσμένα. Τό πρόβλημα λοιπόν τώρα εἶναι διπλό: πρῶτα, νά ἀ ξ ι ο λ ο γ η θ ο ῦ ν αὐτά τά στοιχεῖα καί κυρίως νά προσδιοριστεῖ ἡ δομική τους μορφολογία μέσα στή δυναμική τῆς λειτουργίας τοῦ κάθε χώρου καί δεύτερο, νά ἐ κ τ ι μ η θ ο ῦ ν καί μ ε τ ρ η θ ο ῦ ν οἱ ἀμφίδρομες ἐπιδράσεις καί κυρίως οἱ μετασχηματισμοί πού ἐξετάζουμε.

Αὐτό λοιπόν πού ἐπιχειρεῖται ἐδῶ εἶναι τό πρῶτο μόνο. Μπαίνει ἀκριβῶς σέ ἀρχικό πλάνο αὐτή ἡ ἀνάλυση τῆς "μορφολογίας" τοῦ κάθε χώρου, πανεπιστήμιου καί πόλης. Ἐξετάζονται πάλι μέσα σέ σχηματικά πλαίσια, ἡ δυναμική τῆς "ζωῆς" στόν ἴδιο χῶρο ξεχωριστά ἄλλα μέσα ἀπό τήν προοπτική τῆς σχέσης καί τῶν ἐπιδράσεων μεταξύ τους. Δηλαδή ἐξετάζεται - συζητεῖται γιά τό πανεπιστήμιο ἡ θέση καί διαμόρφωση τῆς "ζωῆς" τῆς ἀκαδημαϊκῆς καί φοιτητικῆς κοινότητας. Ὅμοια ἀναλύεται ἡ θέση - στάση καί ἡ διαμόρφωση τῆς κοινωνικῆς δομῆς τῆς πόλης καί ἡ ἔκφραση της ἀπό μέσα ἀπό τίς ἐπαγγελματικές, οἰκονομικο-ἐμπορικές, πολιτιστικές ὁμάδες, κ.λ.π. Καί ὅλα αὐτά γιά νά π ρ ο σ δ ι ο ρ ι σ τ ο ῦ ν οἱ πραγματικοί φορεῖς τῆς δυναμικῆς τῆς σχέσης τῶν δύο χώρων καί νά ἀξιολογηθοῦν οἱ δομικές καί κοινωνικές αἰτίες πού ὑπάρχουν καί καθορίζουν τήν ὁποιαδήποτε πρόσμιξη καί μετασχηματιστική ἐπίδραση. Παράλληλα ὅμως μ'αὐτή τήν ποιοτική ἀξιολόγηση ἐδῶ, δίνεται ἡ εὐκαιρία νά γίνουν καί μερικές πρῶτες ἐκτιμήσεις πάνω στήν ἀλληλεπίδραση τῶν γνωρισμάτων πού ἐξετάζουμε (τό δεύτερο πρόβλημα). Γιά παράδειγμα, θά φανεῖ ἀπό τήν ἐξέταση πού προωθοῦμε παρακάτω ὅτι ἡ πρώτη "πανεπιστημιακή" μεταβλητή: ἡ "ἐπιστημονική καί τεχνική ἱκανότητα" (skills), δέν ἔχει καμία ἐπίδραση στόν ἀναπτυξιακό μετασχηματισμό τῆς πόλης - γιατί κυρίως αὐτά τά "skills" δέν ζητοῦνται (ἀπό τή πόλη) καί πολλές φορές δέν "προσφέρονται" τόσο πολύ ἀπό μέρους τοῦ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ ΠΟΛΗ

Σχήματα

'Αμφίδρομης Σχέσης καί Πιθανῶν 'Επιδράσεων

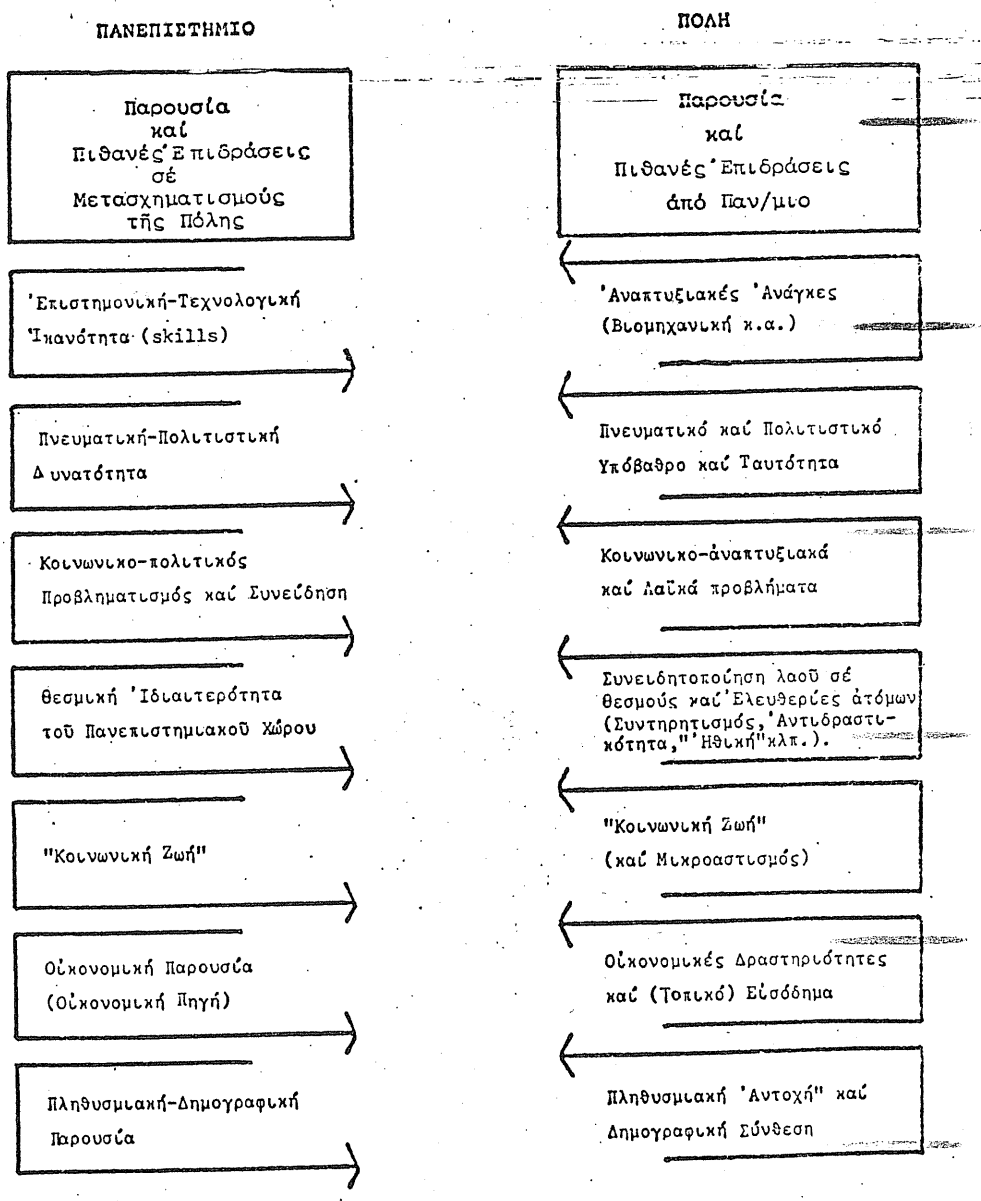

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

πανεπιστημίου λόγω ακαδημαϊκῆς "έσωστρέφειας" καί άδιαφορίας. Ένῶ, ένάντια, ή "οίκονομική μεταβλητή" (τό "πανεπιστήμιο σάν οίκονομικός παράγων") έχει έπιδράσει καί έχει μετασχηματίσει σημαντικά κύρια τίς έμπορευματιο-έπιχειρηματικές διαδικασίες καί βέβαια αύτοῦ τοῦ είδους τήν "οίκονομική άνάπτυξη". Ή πάλι ή παράμετρος "πανεπιστημιακή κοινωνική παρουσία" έχει πολύ λίγο ή καθόλου έπιδράσει στήν άντίστοιχη κοινωνική συμπεριφορά καί τό μικρο-άστισμό μιᾶς τυπικῆς έμπορικο-βιομηχανικῆς πόλης άφοῦ σπάνια παρατηρεῖται μία κάποια κοινωνική "ένσωμάτωση" (social integration).

Γι' αύτό θά περάσουμε στή δεύτερη σχηματική παράσταση (βλέπε Διάγραμμα 2) πού άπ' έδῶ καί κάτω θά γίνει τό πλαίσιο άναφορᾶς τῆς συζήτησης μας γιά τό θέμα τῆς έξέτασης τῆς δομικῆς καί συμπεριφορικῆς μορφολογίας τῶν δύο χώρων. Έκεῖ βλέπει κανείς ότι τό περίγραμμα αύτό βάζει τούς δύο χώρους οὔτε κἄν σέ έφαπτομενική θέση μεταξύ τους. Ή θέση βέβαια αύτή θέλει πιό πολύ νά φανερώσει τό χωρισμό τῶν δύο μερῶν άπό τήν πλευρά τῆς δυναμικῆς τῆς ζωῆς των, γιατί ύπάρχει σάν δεδομένο πλέον τό χωροταξικά άπομακρυσμένο τῶν δύο χώρων (μέ τό Πανεπιστήμιο στό Ρίο, δέκα περίπου χιλιομ. έξω άπό τήν πόλη πρός τήν πλευρά τῆς Άθήνας, γιατί έχει σημασία κι αύτό!).

Ένα-ένα λοιπόν, πρῶτα τό π α ν ε π ι σ τ ή μ ι ο καί μετά ή π ό λ η, θά έξεταστοῦν γιά νά βρεθοῦν τά δομικά στοιχεῖα τῆς κοινωνίας τοῦ κάθε χώρου καί άπό έκεῖ νά έντοπιστοῦν οί συνιστῶτες τοῦ άπομονωτισμοῦ τοῦ καθένα καί συνακόλουθα τά κανάλια τῆς άμφίδρομης έπίδρασης ή άντίδρασης καί ἄρνησης.

Α: ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Ή πανεπιστημιακή "κοινωνία" (γιά νά ξεφύγουμε καί άπό τίς καθιερωμένες καταγραφές, ὅπως φορεῖς κ.λ.π) κεντρώνεται κύρια πάνω στίς δύο κοινότητες: τήν α κ α δ η μ α ϊ κ ή (διδακτική καί έρευνητική κοινότητα) καί τήν φ ο ι τ η τ ι κ ή κοινότητα. Ένῶ τό καθαρά λειτουργικό καί διαχειριστικό ἔργο τοῦ πανεπιστημίου σάν όργανισμοῦ προσθέτει καί τό δ ι ο ι κ η τ ι κ ό προσωπικό, ένα έξ' ίσου μεγάλο μέρος μέσα σ' αύτή τή κοινωνία άνθρώπων καί λειτουργιῶν.

Άξίζει λοιπόν νά κάνουμε μία παράθεση καί άντιπαράθεση τῆς δυναμικῆς πού παρουσιάζει τό κάθε κομμάτι σέ σχέση πρῶτα μέ τόν έαυτό του καί τούς άλλους καί, μέσα

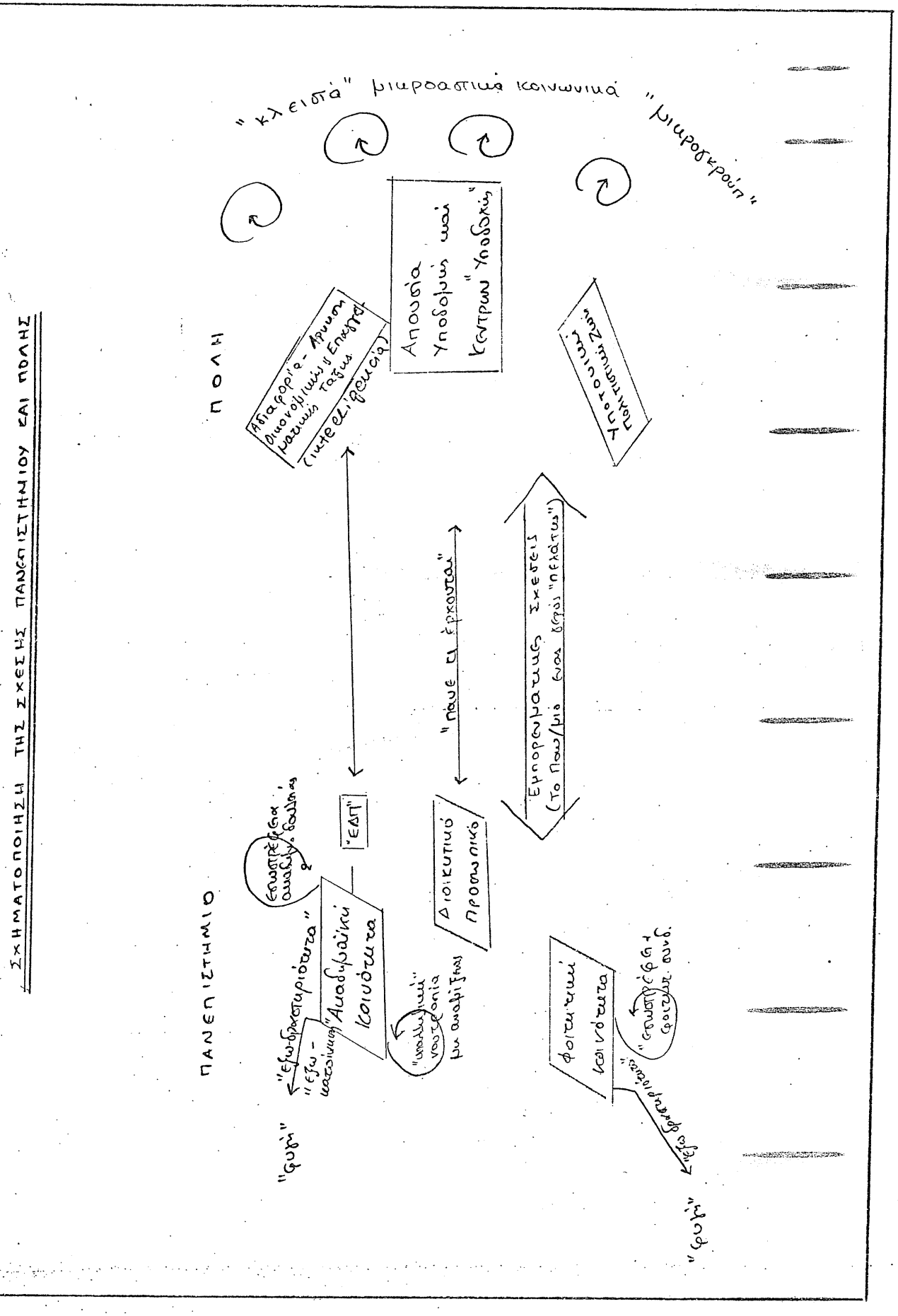

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 2

Σχηματοποίηση τής σχέσης Πανεπιστήμιου και Πόλης.

άπ'αύτό, σέ σχέση μετά καί μέ τή πόλη· μόνο πού αύτή ή παράθεση θά είναι έδῶ περιγραφική ὅπως εἴπαμε καί θά στηρίζεται στά σχηματικά μας πλαίσια (βλέπε Διάγραμμα2)

(1) Ἡ Ἀκαδημαϊκή (Καθηγητική καί "ΕΔΠ") Κοινότητα

Ἀξίζει άπό τήν άρχή νά διαφοροποιήσουμε τήν "καθηγητική" κοινότητα άπό τό ὑπόλοιπο άκαδημαϊκό (διδακτικό καί έρευνητικό) ζωντανό στοιχεῖο τοῦ πανεπιστημίου - πού καθιερώθηκε σάν "ΕΔΠ".

Πρῶτα γι'αύτό τό δεύτερο κομμάτι τῆς κοινότητας. Τό "προσωπικό" αύτό βρίσκεται άναπόδραστα σέ μία θετική σχέση καί προσφορά στό ὅλο σχῆμα τῆς σχέσης μέ τή πόλη καί τό χῶρο πού ἐξετάζουμε. Πρῶτα, γιατί θ ε σ μ ι κ ά έχει βάλει σάν θεμελιακούς σκοπούς καί στόχους τοῦ "κινηματός" του αύτή άκριβῶς τή κοινωνική συνειδητοποίηση τῆς δουλειᾶς του. Ἔτσι, μ'αύτό τό τρόπο, δέχεται τούς κοινωνικο-πολιτικούς καί πολιτισμικούς προβληματισμούς καί άναμιγνύεται στίς (τοπικές) διαδικασίες προώθησής των. Δεύτερο, λ ε ι τ ο υ ρ γ ι κ ά έχει μία όργανική σύνδεση μέ τή πόλη γιατί ζεῖ καί κατοικεῖ ένδογενῶς μέσα σ'αύτή. Τρίτο, έ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ ά συνηδητοποιεῖται αύτό τό προσωπικό στούς ἴδιους άγῶνες καί κοινητοποιήσεις μέ άλλες ὅμοιες κοινωνικές ὁμάδες γιά έπαγγελματική καί οἰκονομική κατοχύρωση.

Γιά τό καθηγητικό ὅμως στοιχεῖο τά πράγματα εἶναι διαφορετικά. Γιατί ὁ ρόλος τους μέσα σ'αύτή τή σχέση πανεπιστήμιου - πόλης καί στή συνέχεια τῶν μετασχηματισμῶν πού ἐξετάζουμε, πιστεύεται ὅτι πρέπει νά εἶναι περισσότερο καθοριστικός. Καί ὄχι άπλά γιατί ὁ κόσμος τό περιμένει ἔτσι άκολουθώντας τίς παραδοσιακά ὑπαρκτές άκόμα άντιλήψεις ὅπως π.χ.". αύτή εἶναι ἡ πνευματική καί έπιστημονική ἡγεσία τοῦ τόπου καί ἡ άφρόκρεμα τῆς πόλης πού θέλουμε νά τή βλέπουμε μπροστά νά παίζει ρόλο ....." ."Οχι γι'αύτό καί μόνο, άλλά γιατί, μέ βάση ἄν θέλουμε άκόμη κι αύτή τήν "λαϊκή" άποδοχή τῆς "αύθεντίας", μπορεῖ ὁ πανεπιστημιακός δάσκαλος νά διοχετεύσει τήν πραγματική αύθεντία πλέον (γνώση) καί τή δοσμένη δύναμη πού φέρνει ἡ θέση του, σέ πρακτική καί δράση γιά κοινωνικούς καί χωρο-λειτουργικούς μετασχηματισμούς τῆς πόλης άλλά καί τοῦ εὐρύτερου κοινωνικοῦ χώρου. Γρήγορα, ἕνα μικρό ὑπαρκτό παράδειγμα. Τό πανεπιστήμιο τῆς Πάτρας, σάν καθαρά ὅμως προσωπική έπιλογή ὁρισμένων πανεπιστημιακῶν δασκάλων (Καθηγητῶν καί ΕΔΠ), ἔχει μπεῖ θετικά μέσα καί δουλεύει στίς διάφορες διαδικασίες γιά τήν προστασία τοῦ τοπικοῦ περιβάλλοντος. Κάτι τέτοιο παραδείγματος χάριν, καί μαζί καί άλλες παρόμοιες παρουσίες τοῦ Πανεπιστη-

μίου (μέσα άπό τό φορέα τοῦ πανεπιστημιακοῦ δασκάλου καί τοῦ ἐρευνητή) δημιουργεῖ σέ πρῶτο πλάνο μία πίστη στό κοινό. Ἐνῶ σέ δεύτερο καί τρίτο πλάνο ἐπενεργεῖ μετασχηματιστικά, πρῶτα στό κοινό πάλι ἀλλά γιά τή συνειδητοποίηση του στούς ἀγῶνες γιά τήν ἐξασφάλιση τῆς ποιότητας τῆς οἰκονομικῆς καί πολιτισμικῆς του ζωῆς. Ἀλλά ἐπενεργεῖ καί πάνω στίς κατευθυνόμενες ἐξουσίες ἀπό τό κράτος πού μᾶς εἶναι γνωστό πλέον ὅτι κάτω ἀπό τίς δικές του ἐπιλογές (πού εἶναι κυρίως τῆς ἄρχουσας τάξης) καί ὁπωσδήποτε κάτω ἀπό τήν ἔλλειψη θεσμικῶν καί προγραμματικῶν πλαισίων (π.χ. ἔλλειψη τοπικῆς αὐτοδιοίκησης) προσπαθεῖ νά ἐπιβάλει ἔτσι ἀνεξέλεγκτα τή δική του πολιτική. Μιά παρουσία καί παρέμβαση ἀπό τήν ἐλεύθερη σκεπτόμενη πανεπιστημιακή "αὐθεντία" ἀλλά βασισμένη στίς ἐπιστημονικά θεμελιωμένες προτάσεις ἴσως βοηθήσει στούς μετασχηματισμούς τῆς πολιτικῆς ἀπόφασης.

Κάπως ἔτσι θέλει ὁ χῶρος τή παρουσία τῆς πανεπιστημιακῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητας: ἀπό τή μία μεριά κ α τ α λ ύ τ η γιά τούς ἀναγκαίους μετασχηματισμούς τῆς ζωῆς τῆς περιφερειακῆς πόλης καί ἀπό τήν ἄλλη ἐ ν ε ρ γ ό δ ό τ η στή προσπάθεια μετάγγισης τῆς γνώσης καί τῆς ἐπιστήμης γιά τά πραγματικά προβλήματα τοῦ τόπου καί τήν ἀντίδραση στίς ἐπιβαλλόμενες ἐξουσίες. Ἀλλιῶς, εἶναι ἐκεῖ καί "ἐκλαμβάνεται" ἀπό τή πόλη τό καθηγητικό καί ὅλο τό ἐπιστημονικό στοιχεῖο, σάν ἡ διακοσμητική κοινωνική "σιγουριά" της, κυρίως ἀπό μέρος τῆς μικρο-ἀστικῆς τάξης (καί βέβαια καί ἀπό τίς ἐπίσημες τελετουργικές στιγμές τῆς ἐθνικῆς μας καί ἐκκλησιαστικῆς παράδοσης). Γιατί ἴσως δέν εἶναι σέ θέση καί δέν τή νοιάζει τήν πόλη, στίς περισσότερες περιπτώσεις, νά δεῖ ἔστω καί τό αὐθύπαρκτα δημιουργικό ἐπιστημονικό ἔργο τοῦ πανεπιστημιακοῦ δάσκαλου πού συντελεῖται ἀθόρυβα καί μέ ἐπιστημονική αὐστηρότητα.

Ποιά εἶναι ὅμως ἐκεῖνα τά ἀνασταλτικά στοιχεῖα πού βρίσκει κανείς μέσα σ'αὐτή τή κοινότητα ὥστε νά τή καθιστοῦν ξεκομένη ἤ ἀκόμη ἀρνητική σ'αὐτοῦ τοῦ εἴδους τή προσφορά καί γενικά τούς μετασχηματισμούς; Μία προσφορά ὅπως εἴπαμε ὅμως, πού δέν εἶναι μονοσήμαντα συνδεδεμένη μέ τήν ἀκαδημαϊκή μερίδα πού θέλει καί κάνει τήν ἐπιλογή γιά μία τέτοια πρόσμιξη πανεπιστήμιου-πόλης ἀλλά καί μέ κείνη τήν μερίδα πού κάνει τήν ἐπιλογή γιά ἐσωστρέφεια τῆς πανεπιστημιακῆς δουλειᾶς καί παράγει ἔργο ὑψηλῆς ποιότητας στήν ἔρευνα, στή διδασκαλία καί γενικά στήν ἐλεύθερη κριτική σκέψη.

Κοιτάζοντας τή δυναμική αὐτῆς τῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητας, μέ βέβαια τά δικά μας δεδομένα στή Πάτρα, μποροῦμε νά σημειώσουμε τρία τέτοια χαρακτηριστικά:

- τήν "ἔξω-χωρο-πανεπιστημιακή" φυγή (ἤ "ἔξω-κατοίκηση").
- τήν ἐπιστημονική ἐσωστρέφεια (ἤ καλύτερα τήν ἐσωστρέφεια τῆς πανεπιστημιακῆς δουλειᾶς)
- τόν "ὑπαλληλικό" φανξιοναλισμό τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ (καί τή καθηγητική μυθολογία).

Σημεῖο πρῶτο: Ἡ "φυγή" ἀπό τόν πανεπιστημιακό χῶρο τοῦ μεγαλύτερου μέρους ἀπό τούς καθηγητές μέ τήν ἔννοια τῆς "ἔξω-κατοίκησης" (κύρια στήν Ἀθήνα). Τοῦτο βέβαια ἔχει τούς λόγους του καί ὁπωσδήποτε αὐτοί πού εἶναι μέλη αὐτῆς τῆς "ἔξω-πανεπιστημιακῆς" ζωῆς (μέ τήν εὐρύτερη δηλαδή ἔννοια τοῦ χωροκοινωνικοῦ συνόλου πανεπιστήμιου καί πόλης) θά προβάλλουν βάσιμες καί ὑπαρκτές θέσεις, καί τό πρῶτο τέτοιο βάσιμο στοιχεῖο, πού μπορεῖ κανείς νόμιμα νά τοῦ ἀποδώσει ἀνασταλτικές ἰδιότητες, εἶναι τό ἴδιο τό ζήτημα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πανεπιστημίου. Περιμένει κανείς μόλις "ἐκλεγεῖ" νά ἐνταχθεῖ σέ ἕνα ἵδρυμα πού δεοντολογικά διαθέτει τήν λειτουργική καί ὑλικοτεχνική ἐπιστημονική ὑποδομή (προσωπικό, ἐργαστήρια, ἀριθμός φοιτητῶν, αἴθουσες, γραφεῖα, συντήρηση κ.λ.π.) σέ τέτοια ἀνεκτά ἐπίπεδα γιά κάποιο ξεκίνημα - ἔστω καί σταυροφορικό γιά μᾶς τούς Ἕλληνες. Μά ἐδῶ σέ πολλές περιπτώσεις λείπουν ὅλα αὐτά καί δέν ὑπάρχει οὔτε ἡ λειτουργική (ὑπάρχουν καθηγητές πού δέν ἔχουν γραφεῖα ἀκόμη) οὔτε καμία ἐρευνητική καί ἀκαδημαϊκή ἀτμόσφαιρα γιά τήν ἄμεση ἔνταξη στό περιβάλλον τοῦ πανεπιστημιακοῦ δασκάλου. Ἔτσι δημιουργεῖται μία τάση "ἀπομάκρυνσης" ὅταν μάλιστα ἡ "σταυροφορική" καί "θυσιαστική" προσφορά ξεπερνάει τά ὅρια τῆς ἀξιοπρέπειας καί τῆς ἀκαδημαϊκῆς δεοντολογίας. Ἄλλοι λόγοι πάλι γιά ἀπομάκρυνση ἀπό τόν παν/κό χῶρο εἶναι (καί συμβαίνει πολύ αὐτό) οἱ ἐπαγγελματικοί, οἰκογενειακοί καί ἄλλοι οἰκονομικοί λόγοι (ὅπως π.χ. οἱ ἐπαγγελματικές δεσμεύσεις, οἱ ἐπιλογές γιά τήν ἐκπαίδευση τῶν παιδιῶν, ἡ ἔλλειψη οἰκονομικῶν κινήτρων, κ.λ.π). Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, μπορεῖ νά προωθήσει κανείς καί τήν πρόταση ὅτι γιά πολλούς ἡ "ἀπομάκρυνση" εἶναι δεῖγμα καθαρά ἄρνησης τοῦ εἴδους τῆς πλατύτερης ἀκαδημαϊκῆς ἀντίληψης γιά συμμετοχή στό "κοινωνικό γίγνεσθαι" πού ἐπιτελεῖ τό πανεπιστήμιο ἤ ἁπλούστερα ἡ ἀποδοχή μιᾶς ξερῆς καί μηχανιστικά μονσήμαντης σχέσης μέ τό πανεπιστημιακό ἔργο ("... ἤρθα, ἔκανα τό μαθημά μου καί φεύγω"). Ἤ μπορεῖ, βρέ ἀδερφέ, νά εἶναι καί ἡ ἐσώτερη ἀνάγκη τοῦ καθενός καί ἡ ἐλεύθερη ἐπιλογή τοῦ γενικώτερου χώρου

πού θέλει νά ζήσει· καί στό βαθμό πού ἡ Πάτρα δέν προσφέρει αὐτό τό ὑπόβαθρο καί τήν ἀνησυχία, κανείς πρέπει καί ἔχει τό δικαίωμα νά ὀργανώσει τή ζωή του καί τίς ἀναζητήσεις του σωστά (" .... ἀρκεῖ πού κάνει τήν δουλειά του ὑπεύθυνα καί δημιουργικά"). Δέν ξέρει κανείς πάντως τί νά πεῖ πάνω σ'αὐτό τό θέμα. Ὁ "νόμος" βέβαια πού στή χώρα μας φτιάχνεται τόσο εὔκολα δίνει γραμμές σέ τέτοιους" περιορισμούς" κατοίκησης! Πάντως εἶναι τραγικό πού οἱ ὄψεις αὐτές τίς ὑπο-ανάπτυξής μας δέν μᾶς λύνουν τέτοια προβλήματα. Γιά νά μείνω στή προσωπική μου ἐπιλογή θεωρῶ ὅτι ὁ δάσκαλος, ἰδιαίτερα σέ τοῦτες τίς νέες ἀπόπειρες ἀνάπτυξης στόν ἑλληνικό χῶρο ἑνός νέου πανεπιστημίου, ἄν δέν γεύεται τά "χνῶτα" αὐτοῦ τοῦ χώρου καί δέν μπαίνει σέ μία ὁλόπλευρη διαλεκτική διαδικασία, δέν πρόκειται νά προσφέρει σ'αὐτό πού ὀνομάσαμε στήν ἀρχή: μία φιλοσοφία τοῦ πανεπιστημίου, τή δική μας φιλοσοφία τοῦ δικοῦ μας πανεπιστημίου - καί πόσο μᾶλλον βέβαια στούς εὐρύτερους μετασχηματισμούς τοῦ περιφερειακοῦ κοινωνικοῦ περιγράμματος.

Σημεῖο Δεύτερο : Ἡ ἐσωτερικότητα τῆς ἀκαδημαϊκῆς καί ἐρευνητικῆς δουλειᾶς πού δηλώνει ἐδῶ τήν "ἀπομόνωση" τοῦ πανεπιστημιακοῦ δασκάλου ἤ μᾶλλον ἀφιέρωση στό ἐπιλεκτικό ἔργο του (κύρια σέ ἔρευνα). Εἶναι μία ἐπιλογή πέρα γιά πέρα σεβαστή καί σίγουρα δημιουργική. Καί μία τέτοια ἐπιλογή εἶναι ἀντικειμενικά φανερό ὅτι δέν ἀφήνει περιθώρια γιά ἄλλες συμμετοχές καί ἐπιμίξεις (μέσα στή πόλη π.χ.) στόν ἐρευνητή-δάσκαλο. Ἀλλά μπορεῖ νά εἶναι ὅτι δέν ἐπιλέγεται μία τέτοια ἀνάμιξη ἀπό τό συγκεκριμένο δάσκαλο μέ τά "κοινά" τῆς πόλης καί τούς εὐρύτερους προβληματισμούς τοῦ τόπου Ἤ καί πιό αὐστηρά δέν θέλει νά συνδέσει τό ἔργο του μέ τούς πραγματικούς προβληματισμούς καί κύρια τίς ἀνάγκες τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας μας καί ".... νά μπεῖ ἡ δουλειά του καί ἡ ἐπιστήμη του στήν ὑπηρεσία τοῦ λαοῦ καί τοῦ τόπου"-ὅπως τοῦ λέει ἦχηρά π.χ. τό φοιτητικό κίνημα (καί θέλω νά πιστεύω καί πολλοί ἀπό μᾶς πού δέχονται αὐτή τή θέση). Πάντως ἔχουμε καθαρά ἐδῶ αὐτό τό εἶδος τῆς ἐ σ ω σ τ ρ έ φ ε ι α ς τῆς ἀκαδημαϊκῆς δουλειᾶς πού, τουλάχιστο στό σημερινό ἑλληνικό χῶρο καί τίς ἀνάγκες του καί βέβαια στό πρόβλημα τοῦ ζητούμενου μετασχηματισμοῦ τῆς περιφερειακῆς πόλης, εἶναι θέση ἀρνητική. Χωρίς αὐτό ὅμως νά σημαίνει ὅτι καί τό αὐτόνομο δημιουργικό ἐπιστημονικό ἔργο πού παράγεται ἀλλιῶς, εἶναι" ἀλλοτριωμένο" καί δέν προσφέρει κι αὐτό θετικά καί καταλυτικά σέ ἄλλους πάλι ἀναγκαίους μετασχηματισμούς ὅπως π.χ. ἡ προσφορά στήν ἀνάπτυξη τοῦ δίδυμου ἔρευνα-διδασκαλία σάν ἡ βάση τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας ἔργου.

Σημεῖο Τρίτο: Ἡ παραδοσιακοῦ τύπου ἀδιαφορία ὁρισμένων ἀκαδημαϊκῶν δασκάλων ὄχι μόνο νά ἀναμιχτοῦν καί νά προσφέρουν στίς πνευματικές τουλάχιστον ἀνησυχίες τῆς πόλης ἀλλά καί οὔτε νά διευρύνουν καί τή κοινωνική τους παρουσία. Εἴτε γιατί ἀπό φύση εἶναι συντηρητικοί "ὑπαλληλικοῦ" χαρακτήρα, ἤ γιατί παραμένουν στόν παρωχημένο τύπο τοῦ Κυρίου Καθηγητοῦ ".... πού πρέπει νά κρατάει τό ὕψος του" καί νά διατηρεῖ τό μῦθο τοῦ κοινωνικοῦ σεβασμοῦ καί τῆς ἐλάχιστης ἀνάμιξης μέ ἄλλα κοινωνικά στρώματα.

Κλείνοντας τή συζήτηση γιά τήν ἀκαδημαϊκή κοινότητα καί τή "συμπεριφορά" της, τονίζουμε τό γεγονός τῆς σημασίας αὐτοῦ τοῦ στοιχείου καί τό δυνατό ρόλο πού θά μποροῦσε νά παίξει γιά θετικούς μετασχηματισμούς στό χωροκοινωνικό σύνολο. Δυστυχῶς, ἡ ἐσωστρέφεια τῆς δουλειᾶς ἀπό τή μιά μεριά καί ἡ γενικώτερη ἀντίληψη τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ δάσκαλου γιά ἀφοπλισμό ἀπό "ἔξω-δραστηριότητα" καί κοινωνική σύνδεση τοῦ ἔργου του ἀπό τήν ἄλλη, εἶναι τά συνήθη σημερινά χαρακτηριστικά τῆς κοινότητας στή περίπτωση τῆς Πάτρας. Ἀλλά εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά τονίσουμε καί τή συμπεριφορά τοῦ πανεπιστήμιου, σάν ἐπιλογή ὁρισμένων πανεπιστημιακῶν δασκάλων, σ'αὐτό τόν κοινωνικό προβληματισμό. Στήν Πάτρα, κάπως πρωτοποριακά, αὐτή ἡ μερίδα τῶν ἀνθρώπων δουλεύει καταλυτικά σέ μία τέτοια συνείδηση προσθέτοντας ἀκόμη πιό οὐσιαστικές διαστάσεις στή "φήμη" μας σάν τό πιό "δυναμικό" πανεπιστήμιο. Καί τοῦτο τό τελευταῖο δέ μπαίνει ἐδῶ σάν εὐφημισμός - κι οὔτε τό εἰσαγωγικό πλαίσιωμα τοῦ δυναμικοῦ φανερώνει ἐπιφανειακό χαρακτηρισμό. Πράγματι πιστεύουμε, ὅπως δηλώσαμε καί στήν εἰσαγωγή, ὅτι τό πανεπιστήμιό μας πάει νά φτιάξει μία ἀπό τίς πιό δυναμικές μορφές ἑνός ἀνώτατου σχολείου καί νά γίνει ἕνα κέντρο ζωῆς καί παιδείας - ἀλλά αὐτό μόνο ὅταν ξεπεράσει τήν ἐγκατάλειψη πού ἔχει ὅλη ἡ σημερινή παιδεία καί ἀπελευθερωθεῖ ἀπό τίς ἀπαρχαιωμένες καί ἀναχρονιστικές δομές καί λειτουργίες του.

(2) Ἡ Φοιτητική Κοινότητα

Ἀπό τοῦτο τό κομμάτι τῆς πανεπιστημιακῆς κοινότητας περιμένει ἀλήθεια κανείς πολλά! Καί δέ χρειάζεται ἐδῶ νά καταγράψουμε τή "θεωρία" γύρω ἀπό τήν ὕπαρξη καί λειτουργία αὐτοῦ τοῦ πιό ζωντανοῦ στοιχείου σ'αὐτό τό χῶρο. Δυό μόνο στοιχεῖα βαραίνουν πιό πολύ ἐδῶ πού ἐξετάζεται ἡ παρουσία τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου στή δυναμική τῶν μεταλλαγῶν τῆς πόλης. Τό ἕνα εἶναι κι ἀντανακλᾶ τό περιεχόμενο ἐκείνου τοῦ ρόλου τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος πού τό θέλει μπροστά καί στούς λαϊκούς ἀγῶνες γιά τόν μετα-

σχηματισμό τόν κοινωνικό γενικώτερα καί είδικώτερα βέβαια τοῦ χωρο-κοινωνικοῦ συνόλου πού ζεῖ ὁ σπουδαστής· κι αὐτό βέβαια γίνεται μέ βάση καί μέσα ἀπό τή συνειδητοποίηση τῶν τοπικῶν προβλημάτων τοῦ λαοῦ. Τοῦτος ὁ ρόλος ἄν πραγματοποιεῖται ἔτσι σήμερα καί ἄν τό φοιτητικό κίνημα λειτουργεῖ πράγματι μέσα σέ τέτοιους καθορισμούς, εἶναι ἕνα σοβαρό ἐρώτημα. Μέ αὐστηρή τήν κριτική του διάθεση πρέπει κανείς νά πεῖ ὅτι ὑπάρχει κάποιος "ἀποπροσανατολισμός".

Τό δεύτερο στοιχεῖο ἴσως πέφτει πιό "ἐλαφρό" μιά καί πιάνει τό συναισθηματικο-αἰσθητικό περίγραμμα τῆς ζωντάνιας τοῦ φοιτητικοῦ κόσμου. Ἀλλά ὁπωσδήποτε βαραίνει κι αὐτό πολύ σέ συζητούμενους μετασχηματισμούς γιατί περιμένει κανείς ἀπό αὐτή τήν ἐλεύθερη μερίδα καί πηγαία νεανικότητα νά μπορεῖ νά ζωντανέψει πολιτιστικές πηγές καί νά δώσει εὐκαιρίες ἀνοιχτοῦ διαλόγου καί συζήτησης στήν πόλη καί γενικά νά μπορεῖ νά διαμορφώνει μιά σφριγηλή ζωή στίς πόλεις αὐτές πού ἔχουν ἀρχίσει νά ἀργοπεθαίνουν. Καί ἀκόμα ἴσως νά τούς δώσει ἠθογραφικά μιά καινούργια ταυτότητα μιά καί πάλι οἱ "παλιές καλές ἐποχές" ἐκλείπουν μπροστά στούς νέους (ἀρνητικούς) μετασχηματισμούς τῆς πόλης (τί εἰρωνία π.χ. πού ἡ Πάτρα μέ τή φημολογούμενη "μπελ-επόκ" καί τή δυνατή πνευματική της ζωή νά ἔχει φτάσει σέ ἕνα ἰσοπεδωτικό καί ἀνέκφραστο σύνολο ζωῆς πού τό τονίζει τώρα πιά καί ἡ τσιμεντένια ἀνελέητη παραμόρφωση ἐκείνης τῆς παλιᾶς ἀρχιτεκτονικῆς δομῆς. Θά δοῦμε ἄλλωστε παρακάτω πολλά τέτοια σημεῖα αὐτοῦ τοῦ μετασχηματισμοῦ τῆς πόλης).

Σέ τέτοιους περιφερειακούς χώρους λοιπόν πού ὑπάρχει ἡ ντόπια ὑποτονικότητα καί τό βραδύ χάσιμο τῆς "γραμμῆς τῆς ζωῆς" τῆς πόλης, τό μπόλιασμα μέ ἕνα καινούργιο καί κύρια ἐλεύθερο καί νεανικό στοιχεῖο (ὅπως οἱ σπουδαστές) μπορεῖ νά προσδώσει νέες δραστήριες μορφές ζωῆς, μία νέα γραφικότητα στή ροή της καί πιό πολύ βέβαια (γιά νά σταθοῦμε στό ρόλο τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος) τή νέα συνειδοτοποίηση τοῦ λαοῦ στίς πραγματικές του κατακτήσεις καί προσδοκίες. Δυστυχῶς ὅμως, δέν συμβαίνει κάτι τέτοιο στή περίπτωση τῆς Πάτρας. Καί ὑπάρχουν καί ἐδῶ ὁπωσδήποτε οἱ "λόγοι" πού ἐξηγοῦν αὐτή τή στάση. Θά παραμείνουμε πάλι σέ τρία τέτοια χαρακτηριστικά σημεῖα:

- ἡ "φυγή" κι ἐδῶ καί ἡ "ἔξω-δραστηριοποίηση" (κοινωνικά) τοῦ φοιτητικοῦ συνόλου.
- ἡ φοιτητική ἐσωστρέφεια (ἤ ὁ "ἀποπροσανατολισμός" τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος).
- ἡ ἀνυπαρξία φοιτητικῆς πολιτιστικῆς κίνησης.

Σ η μ ε ῖ ο Π ρ ῶ τ ο : Ἡ φυγή ἔξω ἀπό τή Πάτρα μέ κύριο προορισμό πάλι τήν Ἀθήνα ὄχι μόνο αὐτῶν πού ἔχουν ἐκεῖ τήν οἰκογενειακή τους ὑποδομή καί κοινωνική τους συνέχεια ἀλλά καί τῶν ἄλλων τῶν πολλῶν πού ψάχνουν νά βροῦν διέξο-

δο στό κοινωνικο- ὑπαρξιακό τους πρόβλημα καί άκόμα στίς έσωτερικές πνευματικές τους άνησυχίες. Καί τοῦτο τό φαινόμενο πού άριθμητικά τοποθετεῖται σέ έπίπεδα 40-50% πού φεύγουν τό Σαββατοκύριακο (μέ άλλα 10-15% πού δέν εἶναι έγκατεστημένοι καθόλου στήν Πάτρα) ὥστε τελικά οἱ αἴθουσες τίς Δευτέρες πρωΐ νά εἶναι σχεδόν ἄδειες, εἶναι ἐνδεικτικό τῆς κατάστασης πού ἐπικρατεῖ στό Πανεπιστήμιό μας. Αὐτό στεγάζει μέσα του πάλι "ὄψεις ὑπο-ανάπτυξης" πού όδυνηρά ὅμως χτυποῦν τοῦτο τό νεανικό στοιχεῖο. Δηλαδή φυγή πρῶτα γιά ψυχοσωματική ἰσορροπία πού νόμιμα τή δικαιοῦται ὁ νέος (γιατί εἰρωνεύονται πολλοί άκόμα αὐτή τήν άναζήτηση τῶν παιδιῶν ..... μάλιστα καί σάν χάσιμο τοῦ χρόνου ἀπό τό διάβασμα ὅπως εἰπώθηκε ἀπό κάποιο "φωτεινό" μυαλό στή Βουλή μόλις πέρυσι!). Ἡ σύνθεση τῶν φύλων εἶναι σέ βάρος τῶν ἀγοριῶν (1 πρός 7 ἀγόρια) ἐνῶ πρόσθετα πολλοί συνεχίζουν νά διατηροῦν τίς παλιές τους σχολικές παρέες ἀλλοῦ. Ἀλλά τό δεύτερο εἶναι τό πιό σοβαρό πού τούτη ἡ φυγή κρύβει μέσα της· εἶναι ἡ οἰκονομική ἐξάρτηση πού ἔχει ὁ φοιτητής ἀπό τό σπίτι του πού τόν κάνει νά καταφύγει ἐκεῖ τό Σαββατοκύριακο ἤ ὅλη τή βδομάδα (νά θυμόμαστε τό σύνδρομο τῶν μεταγραφῶν στίς πόλεις πού ὑπάρχει ἡ οἰκογένεια). Πάντως ἐδῶ χρειάζεται, καί γίνεται στό χῶρο μας στήν Πάτρα, μία τέτοια μελέτη πού θά δεῖ τούτη τή πλευρά καί θά ἐρευνήσει τή συμπεριφορά τῆς φυγῆς τῶν σπουδαστῶν. Τό γεγονός παραμένει ὅτι ἕνα μεγάλο κομμάτι δέν ἔχει καμία ἐπαφή μέ τή πόλη καί τή ζωή της παρά φροντίζει τά δικά του προβλήματα μέ τό δικό του τρόπο πού εἶναι, ὅπως σκιαγραφήσαμε κοινωνικά καί βέβαια ἐκπαιδευτικῆς δυσαρέσκειας, vis-a-vis φυγῆς καί ἀδιαφορίας .

Σ η μ ε ῖ ο Δ ε ύ τ ε ρ ο : Ἡ ἐσωστρέφεια τῆς φοιτητικῆς ζωῆς. Τοῦτο τό κεφάλαιο εἶναι βαρύ καί ἀμφισβητούμενο. Γιατί ἐπικεντρώνεται στή λειτουργική ἔκφραση τῆς δράσης τοῦ φοιτητικοῦ συνδικαλισμοῦ πού, ὅπως ἔχει πλέον μορφοποιηθεῖ, καταλήγει πολλές φορές σέ μιά καθαρά "ἐ σ ω τ ε ρ ι κ ή ὑ π ό θ ε σ η" τῶν φοιτητῶν! Κι αὐτό ἀπορροφάει χρόνο τους, δραστηριότητά τους κι ἕνα γενναῖο ἐνεργητικό. Καί νά εἶναι μόνο αὐτά ἔχει καλῶς· γιατί ἀλλοιώνει τίς βάσεις καί τό περιεχόμενο τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος γιά ἔξω-δράση καί δουλειά. Ὑπάρχει ἀναμφισβήτητα σήμερα στή φοιτητική ζωή μία ἀποδυναμωτική τάση γιά ἕνα τέτοιο ἔργο καταλυτικό τόσο γιά τίς ἐκπαιδευτικές δομές ἐσωτερικά τοῦ πανεπιστημίου ὅσο καί γιά τίς γενικώτερες κοινωνικές μεταβολές πού θέλουμε. Καί εἶναι, αὐτή ἡ ἀποδυνάμωση πού ἔχει δώσει τήν εὐκαιρία στούς ἐπικριτές τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος γιά διάφορες δηλωτικές ἑρμηνεῖες. Ἐμεῖς ἐδῶ

ἐντοπίζουμε μόνο τό φαινόμενο καί χαρακτηρίζουμε τήν ἐκφραστική του μορφή πού ἐκδηλώνεται μέ μία ἐσωστρεφή καί πολύωρη λειτουργία τῶν φοιτητῶν σέ "κλειστά" ἀμφιθέατρα μέ "θέσεις" καί "τοποθετήσεις" καί παραταξιακές διαφοροποιήσεις πού ἐγώ, πού τούς παρακολουθῶ πολύ συχνά, πονάω πού δέ βλέπω ὅλη αὐτή τήν ἔξαρση νά διοχετεύεται "ἔξω" στή πόλη καί στή ζωή της, στόν ὑπαρκτό κοινωνικό προβληματισμό καί στήν ὁλόπλευρη δουλειά γιά μετασχηματισμούς τοῦ χώρου μας. Κι ἔτσι κλείνω μέ τή "θέση" κι ἐγώ ὅτι κάτι συμβαίνει ἀποπροσανατολιστικό, ἴσως δέ καί ἀναπροσανατολιστικό στό φοιτητικό κίνημα καί πού, πιό αὐστηρά, γιά τή θέση πού ἐξετάζω ἐδῶ, σημαίνει ὅτι ἡ συνδικαλιστική του ἔκφραση ἔχει μία ἐσωστρέφεια μέ ἀπρόσφορες ἐπιπτώσεις στούς χωρο-κοινωνικούς μετασχηματισμούς τῆς πόλης.

Σημεῖο Τρίτο: Ἡ ἀνυπαρξία καί ἡ ἀδιαφορία γιά δημιουργία φοιτητικῆς πολιτιστικῆς κίνησης ἔστω καί ἐσωστρεφή γιά τό φοιτητικό καί μόνο χῶρο. Μία ἄλλη πραγματικά τραγική ὄψη τῆς φοιτητικῆς ζωῆς ὅπου ἡ "ἔξω-πολιτικο-συνδικαλιστική" του ἔκφραση εἶναι ἄτονη καί ἀβέβαιη σέ προοπτικές. Τοῦτο ὁπωσδήποτε γιατί ἡ φοιτητική ἐσωστρέφεια πού εἴπαμε παραπάνω δέν ἀφήνει περιθώρια γιά τέτοιες "ἐνασχολήσεις" ἐνῶ ὁ πανεπιστημιακός ἐπίσημος ὀργανισμός δέν προβλέπει τέτοιου εἴδους πολυτέλειες ἀκαδημαϊκῆς πολιτιστικῆς ἀνάπτυξης (ἐνίσχυση γιά μουσικά καί θεατρικά τμήματα καί τόσες ἄλλες πολιτιστικές ἀνάγκες τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ χώρου, κοινή πρακτική κάθε ἄλλου πανεπιστημίου στίς ἄλλες χῶρες). Καί εἶναι κρίμα πού ἐκεῖνος ὁ "πυρετός" στά μεταπολιτευτικά χρόνια ἔστω καί μέ τήν αὐστηρότητα ὅτι κάθε τέτοια κίνηση ἔπρεπε νά δουλεύει μέσα στά πλαίσια τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος, ἔχει τώρα, σέ τοῦτες τίς νεώτερες γενιές τῶν φοιτητῶν ἐκλείψει. Ἔστω καί μία μικρή μουσική ἐκδήλωση, ἔστω καί τό "πολιτικό" θέατρο πού εἴχαμε τότε. Μαραζώνεται τοῦτο τό σφρίγος καί ἡ δημιουργική φαντασία πολλῶν ἴσως παιδιῶν πού θά ἤθελαν νά δοθοῦν σέ τέτοιου εἴδους δουλειά. Καί μαζί μ'αὐτό βέβαια καί ἡ πόλη πού περίμενε τή δραστήρια ἀφυπνισή της ἀπό τόν λήθαργο πού ἔχει πέσει καί τήν ἐμπορευματική της εὐδαιμονία. (Α! ναί, ἀξίζει νά ὑπομνηστεῖ· καί ὅ,τι καλλιτεχνικό γίνεται εἶναι πάλι ἐσωστρεφές καί δικό τους τῶν φοιτητῶν καί πέφτει χρονικά τότε πού γίνονται οἱ ἐκλογές στό φοιτητικό χῶρο!).

Κλείνοντας καί γιά τή φοιτητική κοινότητα μποροῦμε νά ποῦμε ὅτι κι ἐδῶ - ὅπως καί στήν ἀκαδημαϊκή- κυριαρχεῖ ἡ ἐσωστρέφεια καί ἡ ἀρνητική ἔνταξη στήν πνοή τῆς πόλης. Οἱ σπουδαστές (μαζί καί ἕνας πολύ ἀκόμη σεβαστός ἀριθμός τῶν ΚΑΤΕΕ) κινοῦνται μόνο λειτουργικά στό χῶρο τῆς Πάτρας,

τροφοδοτώντας, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω, τήν ἐκμεταλλευτική της διάθεση στά ἐνοίκια, στά ἐστιατόρια, στούς κινηματογράφους κ.λ.π. Δυστυχῶς,αὐτή εἶναι ἡ ζωή τῆς πόλης καί τῶν φοιτητῶν (της) - ἔτσι ξερή καί μηχανιστική.

Αὐτή ὅμως ἡ ὄψη μπορεῖ κανένας νά πεῖ ὅτι εἶναι εἰκονική καί πίσω ὑπάρχει ἀναλλοίωτη ἡ οὐσία καί τό περιεχόμενο τῆς φοιτητικῆς δεοντολογίας καί εἰδικώτερα οἱ ἀγῶνες τοῦ φοιτητικοῦ κινήματος γιά κοινωνική ἀπελευθέρωση καί ἐκδημοκρατισμό στήν παιδεία. Ἔχουμε ἄλλωστε ἐδῶ στή Πάτρα δείγματα αὐτῆς τῆς προσφορᾶς ὅταν π.χ. τό Νοέμβρη τοῦ 73 οἱ φοιτητές ἀπόδειξαν τή μεγάλη ὡριμότητα καί συνειδητοποίησή τους "παρασέρνοντας" μαζί τους ἐκατοντάδες πολίτες τῆς Πάτρας σέ μία προσπάθεια ἀγωνιστικῆς διάθεσης γιά ἀντίδραση στή καταπίεση.

(3) Τό Διοικητικό Προσωπικό

Τό πανεπιστήμιο στή διοικητική του δομή ἔχει ἀνθρώπινο δυναμικό πού σχεδόν ἐξ'ὁλοκλήρου προέρχεται καί ζεῖ στό χῶρο τῆς Πάτρας. Ἡ σχηματική ρήση ὅτι αὐτός ὁ κόσμος "πάει κι ἔρχεται" μεταξύ πόλης καί πανεπιστημίου, ἀποδίδει καλά τήν ἔλλειψη ὁπιασδήποτε ἄλλης δυναμικῆς σχέσης. Οὔτε προβληματισμοί ἰδιαίτεροι φέρνονται (δέν μποροῦν) μέσα στό πανεπιστημιακό χῶρο, ἀπ'αὐτό τό δυναμικό, οὔτε καί μεταβιβάζονται πρός τά ἔξω. Εἶναι κι ἐδῶ ἡ σχέση νεκρά ὑπαλληλική, δεῖγμα ὁπωσδήποτε τῆς ὅλης λειτουργικῆς (καί θεσμικῆς) ἀλλά καί κοινωνικῆς θέσης αὐτοῦ τοῦ κομματιοῦ τῆς πανεπιστημιακῆς μας κοινότητας. Καί αὐτό ἀντανακλᾶ σέ δύο οὐσιαστικά σημεῖα: πρῶτα τῆς σ υ μ μ ε τ ο χ ι κ ῆ ς σχέσης αὐτοῦ τοῦ φορέα στή λειτουργική ζωή τοῦ πανεπιστημίου καί δεύτερο στό αὐτόνομα ὑπαρκτό ἐ π α γ γ ε λ μ α τ ι κ ό πρόβλημα κι αὐτῆς τῆς τάξης σάν τίς πολλές ἄλλες παρόμοιες τοῦ "δημοσιοϋπαλληλικοῦ κόσμου".

Σ η μ ε ῖ ο Π ρ ῶ τ ο: Εἶναι δεδομένη πλέον ἡ ἔλλειψη συμμετοχῆς (μέ ρυθμιστικές νομολογίες) αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ στή γενικώτερη προβληματική τοῦ πανεπιστημίου καί στίς διαδικασίες λήψης ἀποφάσεων. Ὑπάρχει ἡ ὑπερ-συγκέντρωση τῆς καθηγητικῆς αὐθεντίας (ἀσχετότητα) σέ ὅλα τά εἴδη της ἀναπτυξιακῆς ζωῆς τοῦ πανεπιστημιακοῦ χώρου μέ ἀποτέλεσμα τό διοικητικό προσωπικό νά εἶναι καθηλωμένο σέ ἑρμηνεῖες μόνο νομολογικῶν διατάξεων καί νά "ὑπηρετεῖ" γραφειοκρατικά καί μόνο τή λύση αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Γι' αὐτό δέν ἀφέθηκε ποτέ αὐτό τό προσωπικό νά ἀναπτυχθεῖ στό "μάνατζμεντ" τῶν ἐνεργειῶν του καί τῶν διαδικασιῶν τῆς ἀνάπτυξης τοῦ πανεπιστημίου σάν ἑνός μεγάλου ὀργανισμοῦ λειτουργιῶν (καί ἔρχεται στό νοῦ μου ἡ ἐμπειρία μας τοῦ ἀγγλικοῦ παν/μίου γιά ὅσους κάναμε ἐκεῖ σάν πανεπιστημιακοί δάσκαλοι πού γνωρίζουμε ὅτι ὑπῆρχε ἀνεβασμένο ποιοτικά (managerially) διοικητικό προσωπικό). Ἔτσι ἔχουμε

τό διοικητικό προσωπικό έξω άπό τόν πανεπιστημιακό προβληματισμό καί τήν άκαδημαϊκή έπικοινωνία. Πάλι δηλαδή τό σύνδρομο τῶν στεγανῶν καί τῆς "φωτισμένης αὐθεντίας" άπό τή μιά μεριά καί τοῦ "φτωχοῦ ὑπαλλήλου" άπό τήν άλλη. Δέν μποροῦμε ἔτσι νά δράσουμε καί νά άναπτύξουμε χώρους καταδικούς μας ὅπως τά πανεπιστήμια, πόσο μᾶλλον νά βοηθήσουμε σέ μετασχηματισμούς κοινωνικά άπαραίτητους.

Σ η μ ε ῖ ο Δ ε ύ τ ε ρ ο: Ἡ έπαγγελματική θέση αὐτοῦ τοῦ προσωπικοῦ εἶναι ἡ ἴδια ὅπως σέ άλλες ὁμάδες καί ἐπόμενα βρίσκεται μέσα στόν ἴδιο προβληματισμό τῆς κοινωνικῆς πάλης. Ἔτσι άπό τή μία μεριά τοῦτος ὁ άγώνας συνειδητοποιεῖ αὐτό τό προσωπικό καί φέρνει "μέσα" στό χῶρο αὐτή τή συνειδητοποίηση άλλά άπό τήν άλλη τό άποδυναμώνει, μαζί μέ τό πρῶτο σημεῖο, γιά εὐρύτερους μετασχηματισμούς τῆς ζωῆς τοῦ πανεπιστημίου καί τῆς πόλης μιά καί εἶναι καί ὁ μόνος φυσικός άνθρώπινος σύνδεσμος.

Συμπεράσματα γιά τό Πανεπιστήμιό (μας)

Τά τόσα (πολλά) πού ἐκτέθηκαν παραπάνω δίνουν ἕνα περίγραμμα τῆς μορφολογίας τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς ὅπως διαγράφεται σήμερα σέ μᾶς στή Πάτρα. Μπορεῖ άλλωστε τοῦτα τά σημεῖα νά εἶναι γενικά κάθε νέου μας πανεπιστημίου καί νά διαφέρουνε σέ μέγεθος καί σέ "φορά". Εἶναι ὅμως τό δυνατά ὑπαρκτό πλέγμα τῆς δομῆς τοῦ σημερινοῦ μας πανεπιστημίου: νά τό διακρίνει δηλαδή αὐτή ἡ κ ε ν τ ρ ο μ ό λ ο ς τάση. Ἡ άνενέλικτη καί ὄχι ἡ πλαστική δομή- ὅπως άνάφερε καί ὁ Παναγιώτης Τζῶνος - πού θά ἐπιδέχεται τή κριτική καί θά εἶναι ἱκανή νά δώσει ἔκφραση στή ζωή της καί πρός τά ἔξω. Γιατί φανταστεῖτε ἕνα τέτοιο όργανισμό μέ ἔντονα τά ἐκλεκτικά χαρακτηριστικά, αὐτά πού τοῦ δίνουν τή κάποια "ἰδιαιτερότητα" πού άνάφερε ὁ Δημήτρης Φατοῦρος, νά μή μπορεῖ νά περάσει πρός τά ἔξω ἐκεῖνα πού πρέπει νά περάσει: τή γνώση, τήν ἐλεύθερη σκέψη καί τήν συνείδηση σέ θεσμικές άξίες. Καί τό ἴδιο άμφίδρομα, νά μή μπορεῖ νά δεχτεῖ "άπ' ἔξω" τούς κοινωνικούς προβληματισμούς τοῦ τόπου καί τοῦ περίγυρου, τίς "άπαιτήσεις" του ἴσως (γιά βοήθεια, μετά βέβαια άπό δεοντολογικές ἐπιλογές) ἤ ν' άντιδράσει στίς "άπ' ἔξω" ἐπεμβάσεις ὅταν κατευθύνονται ἐνάντια στή δεοντολογική καί θεσμική του ὑπόσταση. Τέλος καί πέρα άπό αὐτή τή διαλεκτική σχέση μέ τό ἔξω, δέν εἶναι "κακό" νά προσμίξει τό πανεπιστήμιο καί τή λειτουργική καί κοινωνική του ζωή μέ τήν άντίστοιχη τῆς πόλης. Κι' αὐτό άκόμη ἔχει μιά δυναμική καταλυτικότητας στή ζωή τῆς περιφέρειας πού ἔχει πλέον ὑποστεῖ τίς καθιζήσεις της.

Γιά τή Πάτρα λοιπόν προσδιορίσαμε ὅτι αὐτή ἡ "κεντρομόλος" τάση στό Πανεπιστημιακό χῶρο εἶναι άρκετά ἔντονη,

μέ στοιχεῖα μάλιστα μέσα της ἄρνησης τοῦ κοντινοῦ της περίγυρου. Ἀκόμη δέ πιό χαρακτηριστικό πού αὐτή ἡ κεντρομόλος παρουσία της εἶναι μονόπλευρη γιατί ἔτσι σχηματικά πού παραθέσαμε τά πράγματα, εἴδαμε ἐξ'ἴσου ἔντονη μία "φυγόκεντρος" τάση ἀπό τό ἀριστερό μέρος (τή πλευρά τῆς Ἀθήνας)!.

Ἀλλά εἶναι καιρός νά "μεταβοῦμε" καί στή πόλη γιά νά δοῦμε κι ἐκεῖ τίς ἀμφίδρομες συνιστῶσες στό πρόβλημα πού ἐξετάζουμε.

Β: Η ΠΟΛΗ

Τήν πόλη θά τή δοῦμε ἐδῶ σάν αὐτόνομο χῶρο καί δομή ἀλλά μέσα στή προοπτική τῆς σχέσης μέ τό πανεπιστήμιο. Δηλαδή τήν πόλη σάν χῶρο "ὑποδοχῆς" τοῦ νέου αὐτοῦ κύτταρου στή ζωή της ἀλλά καί τόν δίδυμο χῶρο μαζί, πανεπιστήμιο-πόλη, μέ τίς ἀμφίδρομες ἐπιδράσεις-ἀντιδράσεις του.

Πρῶτα-πρῶτα πρέπει νά καταγραφεῖ τό φαινόμενο ὅτι στό χῶρο τῆς Πάτρας ὑπῆρχε καί ὑπάρχει ἀκόμη μία σχεδόν πλήρης ἀπουσία ὑ π ο δ ο μ ῆ ς καί "κ έ ν τ ρ ω ν ὑ π ο δ ο χ ῆ ς " τοῦ νέου πανεπιστημίου. Βέβαια τοῦτο δέν εἶναι τελείως ἀνεξάρτητο ἀπό τή περίοδο πού ἄρχισε στά πρῶτα του χρόνια νά ἀναπτύσεται τό πανεπιστήμιο - περίοδος δικτατορίας πού ὁ ἕνας χῶρος "φοβόταν" τόν ἄλλον καί πού ὁ καθένας κοίταζε (πρόσεχε) τά "συμφέροντά" του. Ἄλλωστε γιά τή προοδευτική μερίδα τῆς πόλης καί τήν ὑποδομή της-μιά καί τό πανεπιστήμιο ξεκίνησε στή σύλληψή του, ὅπως εἶναι γνωστό, μέ τέτοια φιλοσοφία,- ἔκφραζε τό ἵδρυμα αὐτό τότε τή παρουσία τῆς κατάστασης ἀφοῦ ὁ στρατηγός καί οἱ ἀξιωματικοί εἶχαν στήσει "διοικητήριο" καί ρύθμιζαν τή μοίρα του καί τήν ἐξέλιξή του. Γενικά ὅμως ἡ πόλη σάν αὐτόνομη κοινωνικο-πολιτισμική δομή, μέ τήν ἐπαγγελματική σύνθεση καί τήν οἰκονομική δραστηριότητα πού ἔχει, δέν μπόρεσε ποτέ νά "ἀφομοιώσει" τήν ἰδέα τοῦ Πανεπιστημίου. Ἔτσι λείπουν οἱ δραστηριοποιημένες ἐπαγγελματικές, ἐπιστημονικές καί πολιτιστικές ὁμάδες πού θά μποροῦσαν νά εἶναι τέτοια"κέντρα ὑποδοχῆς". Λείπουν οἱ ἐνεργοποιημένες ἀλλά "ἀναγνωρισμένες" ἀτομικές παρουσίες πού πάλι σέ πολλά μέρη προσφέρουν καταλυτικά σέ μία τέτοια ἀνάπτυξη. Ἐνῶ βέβαια δέν λείπουν οἱ ἰσχυρές πολιτικές "προσωπικότητες" πού γιά τή Πάτρα τουλάχιστον βρῆκαν τό Πανεπιστήμιο σάν εὔκολο χῶρο πολιτικῆς ἐπιρροῆς καί βέβαια "ρουσφετολογικῆς" δραστηριότητας. Λείπουν ἀκόμη οἱ "θετικές" οἰκονομικές δυνάμεις - γιατί οἰκονομικούς παράγοντες ἔχει ἡ Πάτρα - πού θά δοῦν στά πανεπιστήμια τή φιλοσοφία τῆς κοινωνικο-οἰκονομικῆς προσφορᾶς καί θά τό βοηθήσουν - μέ τίς ἐπιλογές βέβαια πού θά ὁρίσει τό πανεπιστήμιο. (Ἔχει μείνει π.χ. μόνο ὁ περιβόητος "σταφιδέμπορος" τῶν Πατρῶν

- βλέπε ἀποστασία 1965! - πού "βοηθάει" μέ ὑποτροφίες τῶν 10.000 δρχ. τό πανεπιστήμιο καί παρακολουθεῖ τίς τελετές του! Ἤ,ἀπό τήν ἄλλη μεριά, μόλις πρόσφατα κάποιος πάλι τέτοιος παράγοντας δώρησε τό ξενοδοχεῖο - "παλάτι" του στήν Ἀκαδημία Ἀθηνῶν!! καί ὄχι στό Πανεπιστήμιο Πατρῶν!!). Λείπει ἀκόμη ἐκείνη ἡ Τοπική Αὐτοδιοίκηση πού θά ἐνεργήσει σάν τέτοιο σημεῖο ὑποδοχῆς. Ἴσως μᾶλλον ὑπάρχει καί εἶναι φωτεινή, ἀλλά πού τῆς μπῆκε ἀπό τήν ἀρχή ἡ ἰδέα (ἴσως σωστή γιά τίς ἀρχές της) γιά μιά θέση καί στάση "ἀντίδρασης" στόν "ἀντιδραστικό" ἤδη χῶρο τοῦ πανεπιστημίου. (Ἐδῶ δηλώνουμε βέβαια ὅτι εἶναι εὐαίσθητο τό σημεῖο τοῦτο καί δύσκολος ὁ διάλογος μέ τήν "ἁρμόδια" τοπική ἀρχή!).

Πάντως ἀξίζει νά σημειώσουμε αὐτή τήν ἔλλειψη τῶν σημείων "ὑποδοχῆς", σημαντική ὅπως εἶναι ἀπό ὅλο τό φάσμα αὐτό τῆς κοινωνικῆς,πολιτικῆς καί οἰκονομικῆς ὑποδομῆς τῆς πόλης. Κάτι π.χ. πού συντελεῖται, νομίζουμε, στήν Κρήτη καί πού τουλάχιστον τό βλέπουμε στούς καθημερινούς συλλογικούς ἀγῶνες ὅλων ἐκεῖ γιά τό νέο Πανεπιστήμιο καί Πολυτεχνεῖο τους.

Θά χρειαστεῖ ὅμως νά καταμερίσουμε εἰδικώτερα τούς λόγους γενικά αὐτῆς τῆς "στάσης" τῆς πόλης, μπαίνοντας λίγο πιό πολύ στίς τρεῖς βασικές διαστάσεις τοῦ ὑποστρώματος της.

- τήν κοινωνικο-οἰκονομική (ταξική) της στρωμάτωση.
- τήν πολιτιστική καί πνευματική γενικά ὑποδομή καί ζωή της
- τήν ἐπαγγελματική (συλλογική) σύνθεση τῆς κοινωνίας της (τήν"intelligencia " τῆς πόλης).

(1) Ἡ Κοινωνικο-Οἰκονομική (ταξική) Δομή τῆς Πόλης

Ἐδῶ πρέπει νά δεχτοῦμε τή Πάτρα σάν τήν τυπική μεγαλο-άστική πόλη τῆς Ἑλλάδας πού οἰκονομικο- κοινωνικά πέρασε τούς καθιερωμένους μετασχηματισμούς: ἀπό τήν γεωργική καί μικρο-ἐμπορευματική δραστηριότητα σέ μία πιό ἐντατική δραστηριότητα στόν ἐμπορευματικό καί ἐπιχειρηματικό τομέα μέ κύρια τήν ἀνάπτυξη τῆς βιοτεχνίας καί μιᾶς κάποιας βιομηχανικῆς συγκέντρωσης.

Ἔτσι πάλι ἔχουμε τήν τυπικότητα στήν ἀντίστοιχη διαμόρφωση τῆς κοινωνικῆς-ταξικῆς στρωμάτωσης μέ προεξάρχουσα τή μικρο-αστική τάξη. Καί ἐδῶ πρέπει νά σταθεῖ κανείς πιό πολύ γιατί αὐτό τό κάπως προεξάρχον στοιχεῖο τῆς κοινωνίας τῶν μικρο-βιομηχάνων καί τῶν μικρο-αστῶν καθόρισε σέ μεγάλο βαθμό καί τήν παραπέρα κοινωνική ἔκφραση τῆς πόλης. Ἀκριβῶς τοῦτες οἱ ὁμάδες ἔφτιαξαν μία petty-bourgeois

"κοινωνία" καί παρέμειναν καί παραμένουν "κλειστές". μάλιστα άκόμη πιό πολύ σέ πολλά μικρο-γκρούπ. Υποστηριζόμενες δέ γενικά καί άπό ένα τύπο άνέκφραστου "δυτικο-πελοποννησιακοῦ" συναισθηματισμοῦ καί συγκινησιακῆς εύαισθησίας, κατάφεραν αύτές οί μικρο-άστικές μεταβολές νά δώσουν, μαζί καί μέ άλλες πιό ίσχυρές ίσοπεδωτικές δυνάμεις τοῦ κοινωνικοῦ καί χωροταξικοῦ μετασχηματισμοῦ τῶν πόλεων μας, μία εικόνα στή Πάτρα άδιάφορης καί άγχρωμης πόλης, άζωντάνευτης καί χωρίς καμία γραφή άπό τή παλιά της "καλή έποχή" (βλέπε τό βιβλίο: Η Πάτρα καί ή "Belle-Epoque" της!).

Είναι φανερό λοιπόν ότι μιά τέτοια κ ο ι ν ω ν ι κ ή δ ι α μ ό ρ φ ω σ η καί μιά τέτοια ο ί κ ο ν ο μ ι κ ή έ ξ έ λ ι ξ η νά άντιμετωπίζει τό νέο όργανισμό σάν τό Πανεπιστήμιο (καί κάθε μάλιστα όργανισμό) άντίστοιχα ά δ ι ά φ ο ρ α καί έ κ μ ε τ α λ λ ε υ τ ι κ ά.

Έτσι στό κοινωνικό τομέα, ό καθένας (μας) ζεῖ τή δικιά του κοινωνική ζωή χωρίς καμία άνάμιξη έκτός μόνο σέ μερικές, όπως είπαμε κι άλλοῦ, τυποποιημένες γιορτές καί τελέτουργίες. Υπάρχει μεμονωμένα βέβαια ή άποδοχή καί άνάμιξη στίς πολιτικο-κοινωνικές διαδικασίες μερίδας τοῦ πανεπιστημιακοῦ προσωπικοῦ, κυρίως τώρα πού ή πολιτική συνείδηση δράσης είναι πιό άνοιχτή καί πιό μαζικά δεκτή μέσα στή πόλη.

Στόν οίκονομικό καθαρά τομέα δραστηριότητας, είναι φυσικό νά περιμένει κανείς τό έκμεταλλευτικό "ένδιαφέρον" - σέ άντιπαράθεση μέ τήν κοινωνική "άδιαφορία" γιατί έκεῖ τό πανεπιστήμιο καί οί φοιτητές του διατάραξαν τήν κοινωνική μορφολογία τῆς πόλης. Έδῶ τό παν/μιο είναι ό άναμφισβήτητα σοβαρός "πελάτης" πού κινεῖ κάθε χρόνο καί ρίχνει μέσα στίς έμπορευματικές διαδικασίες τοῦ εύρύτερου χώρου βέβαια, ένα προϋπολογισμό πάνω άπό 800.000.000 δρχ. (Τακτικό καί Δημόσιο Προϋπολογισμό) - μαζί όπωσδήποτε καί μέ ένα σοβαρό κομμάτι έξόδων κατανάλωσης άπό τούς πάνω άπό 4.000 σπουδαστές. (Τί άλλα ένδιαφέροντα περιμένει κανείς π.χ. άπό τήν πιό έκμεταλλευτική μερίδα τῆς ντόπιας ίδιοκτησίας πού βλέπει στά ένοίκια τῶν παιδιῶν - καί έμᾶς όλων - τό σίγουρο είσόδημα. Πληρώνει πάνω άπό 7.000 δρχ. ένοίκιο ό σπουδαστής σήμερα στή Πάτρα γιά μιά μικρή "γκαρσονιέρα"! Βλέπε έργασία (2) γιά τό θέμα "στέγαση τῶν φοιτητῶν").

(2) Η Πολιτιστική καί Πνευματική Υποτονικότητα τῆς Πόλης

Η Πάτρα, όπως άναφέραμε, είχε τήν καλή της έποχή. Είχε έκείνη τή συνέχεια τῆς κουλτούρας τοῦ Ίονίου πελάγους καί τίς έποχές πού άνθισαν τά θέατρά της, τά μουσικά της γεγονότα, τό ήθογραφικό τοῦ Καρναβαλιοῦ της, οί έλεύθερες καί καλές συζητήσεις. Μάλιστα τό τελευταῖο

αὐτό ἀλλά καί γενικά τό ὅλο πνευματικό σφρίγος τῆς πόλης στηρίζονταν πολύ καί δυνάμωνε καί μέ τήν ἔντονη παρουσία τῆς πολιτικῆς ζωῆς ἤ μᾶλλον τῶν ἐπιφανῶν της πολιτικῶν (βλέπε Τρικούπης, Γούναρης Παπαναστασίου, Παπανδρέου, Κανελλόπουλος κ.α)*. Πάντως σήμερα βρισκόμαστε σέ μιά πόλη μέ μιά πολύ φτωχή πολιτιστική ὑποδομή. Ὑπάρχουν ἀκόμη κάτι παραδοσιακοῦτύπου συλλογικά κέντρα καί ἑταιρίες, μέ ἔντονο ἴσως τό συντηρητικό καί θρησκευτικό στοιχεῖο στίς ἐκδηλώσεις τους καί γιορτές (βλέπε π.χ. πρωτοκλήτια) πού εἶναι μακρυά ἀπό τό σημερινό παλμό τῆς πολιτισμικῆς καί κοινωνικῆς ἀναζήτησης. Ἀπό τήν ἄλλη μεριά, δημιουργήθηκαν, κυρίως μετά τή μεταπολίτευση, ἀρκετές ὁμάδες μέ τέτοιες σύγχρονες μορφές καί ἔντονο κοινωνικο-πολιτιστικό προβληματισμό πού προσπαθοῦν σκληρά κάπως νά συνταρράξουν τά "λιμνάζοντα" νερά (βλέπε Πολιτιστικό Κέντρο, τό Καλλιτεχνικό Ἐργαστήρι τοῦ Δήμου, τούς πολλούς Πολιτιστικούς Συλλόγους τῆς κάθε γειτονιᾶς, τήν Ἑταιρία Προστασίας Περιβάλλοντος, μερικές Αἴθουσες Τέχνης, τή Κινηματογραφική Λέσχη καί ἄλλα,στό ἴδιο πνεῦμα κινούμενα). Τούτη ἡ κίνηση γίνεται, ἀρχίζει νά γίνεται, αἰσθητή καί νά περνάει στό κόσμο μιά ἄλλη συνειδητοποίηση γιά τή πολιτιστική μας γνησιότητα καί αὐθύπαρτη δημιουργία, γιά τή ποιότητα τῆς ζωῆς γύρω καί γιά τή κοινωνική μας καί πνευματική μας ἐλευθερία. Σ'αὐτή τή προσπάθεια βρίσκονται λίγοι μόνο πανεπιστημιακοί ἐνῶ μπορεῖ νά πεῖ κανείς ὅτι μία εὐρύτερη κινητοποίηση (καί μέ τή βοήθεια ἀπό τό σπουδαστικό τμῆμα) θά πρόσμιγε τούς δύο χώρους αὐτούς πού μποροῦν καί θέλουν νά δουλέψουν σέ τέτοια κίνηση γιά τούς σωστούς πνευματικούς καί πολιτιστικούς μετασχηματισμούς τῆς μικρῆς κοινωνίας πού ζοῦμε.

(3) Τό Ἐπαγγελματικό Δυναμικό (καί ἡ Βιομηχανικο-ἐπιχειρηματική Δραστηριότητα)

Σέ τοῦτο τό μέρος θέλουμε βασικά νά προσδιορίσουμε δύο δεδομένα. Πρῶτο τή σύνθεση τῆς ἐπαγγελματικῆς τάξης καί τῆς "intelligencia" τῆς πόλης τῆς Πάτρας καί τήν ἀνταπόκριση - ἀντίδρασή τους στά δεδομένα τῆς ἀνάπτυξης τοῦ Πανεπιστημίου. Δεύτερο,τό ἴδιο γιά τή συγκεκριμένη μερίδα τοῦ βιομηχανικο-ἐπιχειρηματικοῦ κόσμου καί κυρίως τήν περίπτωση ἀναζήτησης ἀπό μέρους της τεχνολογικῆς καί τεχνικο-οἰκονομικῆς βοήθειας ἀπό τό Πανεπιστήμιο.

Στό πρῶτο σημεῖο καταγράφουμε κι ἐδῶ τήν ἴδια γενική παρατήρηση πού ἀφοροῦσε στήν ἀπουσία θυλάκων "ὑποδοχῆς". Θά περίμενε κανείς μία τόσο πολυπληθῆ ὁμάδα "ἐπιστημόνων" - κατά τά χαρτιά - νά μήν ἀδιαφοροῦσε στή ζωντα-

* Ἀξίζει νά διαβάσει κανείς τήν εἰσαγωγή-προοίμιο τοῦ Παναγιώτη Κανελλόπουλου στό βιβλίο "Πάτρα" (1).

νή ὕπαρξη τοῦ πανεπιστημίου καί κυρίως σέ ἕνα διάλογο καί σέ μιά ἐπιστημονική καί ἐπαγγελματική ἐπικοινωνία. Βέβαια προδιαγράψαμε ὅτι τό πανεπιστήμιο καί οἱ δάσκαλοί του παραμένουν "κλειστοί"· ἀλλά τό ἴδιο καί ἡ πόλη δέν παρουσίασε ποτέ μία τέτοια θετική κίνηση. Καί πρόκειται πράγματι γιά ἕνα μεγάλο ἀριθμό πού δυστυχῶς ἡ ἀδιαφορία του φανερώνεται ἀκόμη πιό ἔντονη στίς γενικώτερες πνευματικο--ἐπιστημονικές ἀνησυχίες πού δημιουργοῦν ἔστω ἐκεῖνοι οἱ λίγοι καί σταυροφορικοί θύλακες. (Εἶναι κάπως τραγικό ὅταν στά "εὐγενῆ" ἐπαγγέλματα: δικηγόροι, γιατροί, μηχανικοί καί πιό πέρα στούς ἐκπαιδευτικούς καί "ἀνώτερους κρατικούς" ὑπάλληλους, ὑπάρχει ἕνας ἀριθμός πάνω ἀπό 1.500 καί δέ βλέπεις "δραστηριοποιημένο" παρά μόνο ἕνα πολύ μικρό ἀριθμό 100-200 ἀτόμων!). Ἐπισημαίνουμε μόνο τό γεγονός ἐδῶ, γιατί γιά τίς κοινωνιολογικές του ἐξηγήσεις χρειάζεται ἄλλος χῶρος. Ἀλλά εἶναι κρίσιμο νά ἀναφέρουμε, μένοντας στό περίβλημα μας, καί τήν πιθανή ἀντίδραση στά πανεπιστημιακά δεδομένα πού μπορεῖ πολλές φορές νά παρουσιάσουν τέτοιες ἐπαγγελματικές ὁμάδες. Παράδειγμα στήν Πάτρα εἶναι οἱ γιατροί πού εἶδαν τήν Ἰατρική Σχολή σάν ἀπειλή (threat) ἤ μᾶλλον εἶδαν τήν Ἰατρική Σχολή σάν θετικό βῆμα "ἐθνικοῦ σχεδιασμοῦ" γιά τήν ὑγεία ἀλλά βλέπουν τό "κατεστημένο" τῶν Καθηγητῶν τῆς Ἰατρικῆς σάν ἀπειλή στά ἐπαγγελματικά τους συμφέροντα. Ἔτσι ἔχουμε τήν τελευταία ἐμπειρία-ἀντίδραση τοῦ τοπικοῦ στοιχείου στή διαμόρφωση τῶν πανεπιστημιακῶν κλινικῶν γιά τήν ἐκπαίδευση τῶν φοιτητῶν καί τό ξεκίνημα μιᾶς ὑποδομῆς.

Ὁ δεύτερος χῶρος πού μᾶς ἀπασχολεῖ σοβαρά στή σχέση μέ τό πανεπιστήμιο εἶναι τῆς διοίκησης (μάνατζμεντ) στή βιομηχανία. Γενικά δέν ἀναζητάει βοήθεια καί οὔτε ἔχει συνειδητοποιήσει νομίζουμε, τήν ὕπαρξη ἑνός ἐπιστημονικοῦ καί τεχνολογικοῦ ἱδρύματος στήν "πόρτα" της. Μέ τήν ἐξαίρεση τῆς Πειραϊκῆς-Πατραϊκῆς πού πολύ μεθοδευμένα μάλιστα ἔχει δεχτεῖ μία τέτοια ἐπαφή καί ἐπιστημονική ἀλληλο-προσφορά, τό κύριο σῶμα τῆς βιομηχανικῆς καί ἐπιχειρησιακῆς δραστηριότητας σπάνια ἔχει ἐπικοινωνήσει μέ τό Πανεπιστήμιο ἤ ἄν ἀναζητάει τέτοια βοήθεια τήν ἀναζητάει ἀλλοῦ (στήν Ἀθήνα πάλι!!). Καί ἔχει τό πανεπιστήμιό μας τοῦτο τό ὑλικό σέ πολλούς τομεῖς - κυρίως στόν οἰκονομοτεχνικό καί τεχνολογικό καί ἐκεῖ βέβαια πού ἡ ἀκαδημαϊκή ἐσωστρέφεια δέν εἶναι ἐμπόδιο γιά τέτοιες προσβάσεις γιατί ὅπως εἴπαμε, δέν ὑπάρχει καί τόσο ἔντονη ἀνταπόκριση ἀπό τό Πανεπιστήμιο.

Συμπεράσματα γιά τή Πόλη (μας)

Καί στή περίπτωση τῆς πόλης προσπαθήσαμε νά δείξουμε καί νά σκιαγραφήσουμε, ἔτσι ἀδόκιμα βέβαια, τίς βασικές συνιστῶσες πού καθορίζουν τή στάση της, αὐτόνομα πρῶτα σάν

κοινωνικό σύνολο καί δεύτερο σέ σχέση μέ τό χωρο-κοινωνικό γεγονός τῆς ὕπαρξης καί λειτουργίας καί τοῦ Πανεπιστημίου. Διατυπώσαμε οὐσιαστικά τήν πρόταση ὅτι ἡ μετεξέλιξή της ἀπό τά ἀρχικά της δεδομένα τήν ἔχουν καταστήσει πιό πολύ μία πόλη ἀδιάφορη γιά τό γίγνεσθαι ἔξω της καί μόνο ἐκεῖ πού βλέπει ἄμεσο συμφέρον ἡ ἀπειλή ἀντιδράει. Τό Πανεπιστήμιο per se δέν ἔχει ἐπιφέρει μεταβολές οὔτε ἔχει ἐπιδράσει πάνω της μέ οὐσιαστικούς μετασχηματισμούς. Ὁ μόνος ἔκδηλος μετασηματισμός εἶναι ἡ ἔνταση τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητας vis-a-vis ἐκμετάλλευσης. Κι εἶναι βέβαια λυπηρό πού μία τέτοια κοινωνική καί ἐπαγγελματική δύναμη δέν θέλησε, ἔστω αὐτόνομα, χωρίς ἀναγκαίως τά ἀμφίδρομα ἐρεθίσματα τῆς πανεπιστημιακῆς ἀκαδημαϊκῆς κοινότητας, νά δημιουργήσει ἰδιαίτερη ἐπικοινωνία καί ἀναζητήσεις μέ τό Πανεπιστήμιο.

Σχηματικός "Ἐπίλογος"

Τούτη ἡ συζήτηση πρέπει νά πάρει τέλος! Μένοντας στά σχήματα πού καθιερώσαμε γιά τήν ἀνάλυση, ἀνακεφαλαιώνουμε τίς βασικές μας ἀξιολογήσεις καί ἐκτιμήσεις μέ τήν ἀναφορά στό Πίνακα πού δίνει τή "μήτρα" τῶν παραμέτρων καί μεταβλητῶν πού βάλαμε στήν ἀρχή σάν μιά προσπάθεια ἐννοιολογικῆς μεθοδολογίας.

Βασικά τί κάναμε; Προσπαθήσαμε μέ μία κάποια ἐκτεταμένη ἀναζήτηση - συζήτηση νά δοῦμε πρῶτα τούς δύο χώρους πού ἐξετάζουμε, νά τούς "σπάσουμε" ὅσο μποροῦμε καί νά δοῦμε τή δυναμική τῆς δομῆς των καί κυρίως τῆς συμπεριφορᾶς των. Κι'αὐτό, μέ τό σκοπό νά "ἀνακαλύψουμε" στοιχεῖα γιά τόν προσδιορισμό τῶν παραμέτρων καί μεταβλητῶν καί τήν ἀξιολόγηση τῶν ἀλληλοεξαρτήσεών των.

Γι'αὐτό, στήν παρατιθέμενη "μήτρα" βλέπει κανείς τέτοιες ποιοτικές ἀξιολογήσεις - κυρίως στά διαγώνια βέβαια στοιχεῖα της γιατί δεχτήκαμε ἀπό τήν ἀρχή τήν ἀμφιμονοσήμαντη θεώρηση αὐτῶν τῶν ἀλληλεπιδράσεων. Ἔτσι, π.χ. γιά τή πρώτη "μεταβλητή" ἀπό τή πανεπιστημιακή πλευρά πού ἀναφέρεται στήν "ἐπιστημονική καί τεχνική ἱκανότητα του (skills), σημειώνουμε στό διαγώνιο στοιχεῖο τήν "ἱκανοποιητική προσφορά" του καί ἀντίστοιχα τήν "ἔλλειψη ζητήσεως" ἀπό τήν πλευρά τῆς πόλης.

Κάπως ἔτσι θά μποροῦσε κανείς νά δεῖ ἕνα δυνατό τρόπο μεθοδολογικῆς προσέγγισης τῆς μελέτης αὐτῶν τῶν σχέσεων προχωρώντας βέβαια σέ αὐστηρότερες παρατηρήσεις καί ὁπωσδήποτε ἀναλυτικότερες ἐκτιμήσεις. Τότε μόνο μία τέτοια προσπάθεια καταξιώνεται ἀντικειμενικά καί δίνει φῶς σ'αὐτό τό πρόβλημα τῶν μετασχηματισμῶν τῶν περιφερειακῶν πόλεων ἀπό τήν δημιουργική λειτουργία τοῦ πανεπιστημίου.

'Εμεῖς πάντως πιστεύουμε καί εἶναι ἀτράνταχτη ἡ θέση μας ὅτι τό πανεπιστήμιο καί ἡ πόλη μποροῦν μαζί νά γίνουν ἕνα σοβαρό "κέντρο ζωῆς" καί τό σπουδαιότερο γιά τό πανεπιστήμιο, ὅτι μπορεῖ καί πρέπει νά μπεῖ βαθύτερα στίς βασικές δομές τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας καί νά δράσει κ α τ α λ υ τ ι κ ά σέ μία τέτοια μορφή ἀλλαγῶν καί ἀνάπτυξης.

(Μερικές χρήσιμες παραπομπές)

1. 'Αλέκος Μαρασλῆς, Πάτρα 1900 , Πάτρα, 1978

2. Βασίλης Παππᾶς καί Νῖκος Παπαϊωάννου, Συνθῆκες κατοικίας τῶν φοιτητῶν στή Πάτρα , Διπλωματική ἐργασία, 'Εδρα Οἰκοδομικῆς, Πανεπιστήμιο Πατρῶν, 1978.

3. Μαρίνα Χαντζηκόντζου, Σχέσεις τῶν φοιτητῶν μέ τό Πανεπιστήμιο , Διπλωματική ἐργασία, 'Εδρα Διοικήσεως 'Εργοστασίου, Πανεπιστήμιο Πατρῶν, 'Ιούνιος 1979.

ΜΙΑ ΠΙΘΑΝΗ ΜΗΤΡΑ ΤΩΝ ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΕΩΝ ΠΟΛΗΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ \ ΠΟΛΗ	Αναπτυξιακές Ανάγκες (Βιομηχανική κλπ.)	Πνευματικό καί Πολιτιστικό Υπόβαθρο καί Ταυτότητα	Κοινωνικο-αναπτυξιακά καί λαϊκά Προβλήματα	Συνειδητοποίηση Λαοῦ σέ Θεσμούς καί Ελευθερίες (Συντηρητισμός κλπ.)	"Κοινωνική Ζωή" (καί Μικροαστισμός)	Οἰκονομικές Δραστηριότητες καί (Τοπικό) Εἰσόδημα	Πληθυσμιακή "Αντοχή" καί Δημογραφική Σύνθεση
Επιστημονική--Τεχνολογική Ικανότητα (skills)	ΣΧΕΔΟΝ ΚΑΜΜΙΑ ΖΗΤΗΣΗ / ΟΧΙ ΕΝΤΟΝΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ						
Πνευματική --Πολιτιστική Δυνατότητα		ΟΧΙ ΣΟΒΑΡΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ / ΕΛΑΧΙΣΤΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ					
Κοινωνικο-πολιτικός Προβληματισμός καί Συνείδηση			ΠΟΛΛΗ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΜΕΓΑΛΗ ΛΑΪΚΗ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ / ΕΛΑΧΙΣΤΟ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝ				
Θεσμική Ἰδιαιτερότητα τοῦ Πανεπιστημιακοῦ Χώρου				ΣΧΕΤΙΚΗ ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ / ΦΤΩΧΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ			
"Κοινωνική Ζωή"					ΙΣΧΝΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΚΑΜΜΙΑ ΠΡΟΣΜΙΞΗ / ΑΤΟΝΗ ΚΑΙ ΕΛΛΕΙΨΗ		
Οἰκονομική Παρουσία (Οἰκονομική Πηγή)						ΣΟΒΑΡΕΣ ΑΝΑΤΑΤΑΞΕΙΣ (Σ)ΕΟΔΗΜΑ / ΕΝΤΟΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ	
Πληθυσμιακή--Δημογραφική Παρουσία							ΙΣΧΝΟΤΗΤΑ ΑΠΟΡΡΟΦΗΣΗ / ΑΡΙΘΜΟΣ ΝΕΩΝ ΗΛΙΚΙΩΝ

ΜΕΡΟΣ ΙΙ

Η ΕΡΕΥΝΑ "ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ Κ' ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ"

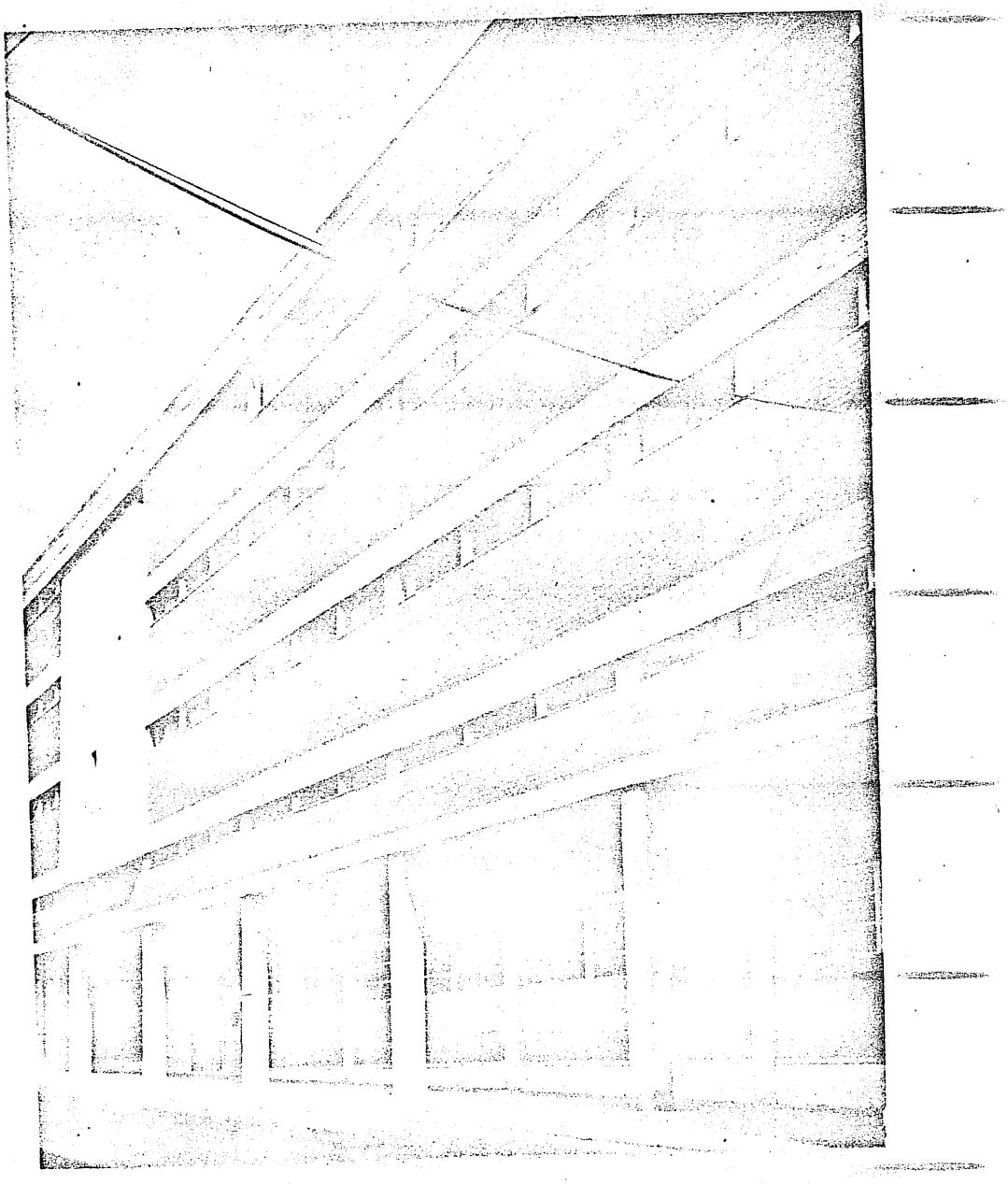

ΚΤΗΡΙΟΝ Γ΄ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ)

ΠΑΤΡΑΙ – ΚΟΡΙΝΘΟΥ 231

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

1.1. Εισαγωγικά

Η πλήρης καὶ λεπτομερὴς περιγραφὴ τῆς μεθόδου, θεωρήσαμε ὅτι ἐπιβάλλεται, καθόσον δίνει ἐκείνες τὶς πληροφορίες ποὺ θὰ ἐπιτρέψουν στὸν ἐρευνητή, νὰ ἐκτιμήσει τὴν ὀρθότητα ἢ μὴ τῆς μεθόδου ποὺ ἀκολουθήθηκε, καὶ νὰ ἀποφανθεῖ περὶ τῆς αὐτιπροσωπευτικότητας τοῦ δείγματος μας.

Ἔτσι στὸ πρῶτο αὐτὸ κεφάλαιο ἀναφέρεται ἀποκλειστικὰ ἡ μέθοδο ποὺ ἐπιλέχθηκε γιὰ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴν μελέτη τῆς φοιτητικῆς ζωῆς καὶ νοοτροπίας στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Πατρας.

Η διάταξη τῶν παραγράφων ἀκολουθεῖ τὴ χρονικὴ ἐξέλιξη τῆς ὅλης ἐρευνητικῆς διαδικασίας ποὺ διήρκεσε συνολικὰ τρία χρόνια. Ταυτόχρονα ἔχει διαρθρωθεῖ μὲ τρόπο ποὺ νὰ διευκολύνει τὴν σύγκριση τῆς μεθόδου, μὲ ἐκείνει αὐτίστοιχων ἐρευνῶν στὸ χώρο τῆς Ἀνώτατης Παιδείας[1], στοχεύοντας στὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς κοινωνιολογικῆς ἐρευνητικῆς ἐμπειρίας στὸ χώρο αὐτό.

Ἔτσι ἀφοῦ στὴν πρώτη παραγραφο ἀναφερθοῦν οἱ ἀξόνες καὶ οἱ ὑποθέσεις ποὺ ἀποτέλεσαν ὁδηγὸ καὶ πλαίσιο τῆς ὅλης ἐργασίας, θὰ ἀκολουθήσει περιγραφὴ τῆς κατασκευῆς καὶ διανομῆς τοῦ ἐρωτηματολόγιου, ἀνάλυση τῆς κωδικοποίησης καὶ κωδικογρύφησης τῶν στοιχείων του, καὶ τέλος η ἐπεξεργασία καὶ η στατιστικὴ ἀνάλυση τῶν πληροφοριῶν μὲ τὴν βοήθεια Η.Υ.

---

(1) α) Ι.ΛΑΜΠΙΡΗ ΔΗΝΑΚΗ "Πρὸς μίαν Εἰσηγητικὴν Κοινωνιολογίαν τῆς Παιδείας" ἐκκε Ἀθηνᾶ

1. Αξονες και υποθέσεις της έρευνας.

Είναι αρκετά δύσκολο για έναν ανθρωπο, και χρειάζεται ιδιαίτερη ικανότητα, να μπορεί να εκτιμά την αξία ενός γεγονότος την ώρα που εξελίσσεται. Και φαίνεται ακόμα πιό δύσκολο να προβλέπει την κατάληξη και τά πιθανά αποτελέσματα πού θα έχει, όταν συμβαίνει σε χώρους πού τα χαρακτηριστικά τους είναι και ποικίλλα και δυσδιακρίτα.

Μέσα από τό μάθημα των Παιδαγωγικών και από την ανάλυση της δυναμικής των σχέσεων πού επιχειρούσε, είχαμε την δυνατότητα νά μελετήσουμε προσεκτικά την φοιτητική ψυχολογία, και κάθε τόσο ανακαλύπταμε άλλα, καινούργια στοιχεία, πού μας οδηγούσαν, αναπόφευκτα, στό δρόμο της έρευνας. Μιάς μελέτης πού να δίνει ζωντανά τό πορτραίτο του φοιτητή στό επαρχιακό μας Πανεπιστήμιο, και πού νά σκιαγραφεί την νοοτροπία του, μέσα από τις επιλογεί, τις ιδέες, τις σκέψεις και τό πλέγμα των σχέσεων πού αναπτύσσει στο χώρο.

Στην έρευνα αυτή οι υποθέσεις μας στηρίχθηκαν σέ δύο άξονες. Τό χώρο, και την νοοτροπία πού αναπτύσσεται μέσα σ'αυτόν.

Πιό συγκεκριμένα, πέρα από την "περιβαντολογική" διάσταση της έννοιας χωρος, αποδίδεται σ'αυτόν και η σχεσιακή δυναμική μέσα από την οποία λειτουργεί, αλληλοεπιδρά, και μορφώνει γνώμη τό άτομο.

Στο επίπεδο αυτό του χώρου αναζητούσαμε την άνεση. Πόσο άνετα και τί ασφάλεια αισθάνεται. Ποιές δυνατότητες επιλογών έχει.

Η εμπειρία μας, συχνά, μιλάει γιά ανασφάλεια και συγκρούσεις στό επίπεδο αυτό. Πόσο όμως αποδοτική μπορεί νά είναι η μορφωτική διαδικασία, όταν τό αντικείμενό της δέν νοιώθει την ψυχολογική άνεση

γι αυτό; Και γενικότερα. Τι πιθανότητες επιτυχίας έχει ένα άτομο στην κοινωνία όταν ξεκινάει από ανεβύθιστα αβεβαιότητας και ανασφάλειας;

Στη χώρα μας, ιδιαίτερα, που κάθε ρόλος συνοδεύεται από ισχυρότατα status, (μια και το κύρος - το γόητρο - υπερτονίζονται σε όλο το φάσμα του κοινωνικού διαγράμματος), έχει μεγάλη σημασία η αυτοεκτίμηση που τρέφει ή υπονομεύουσα γενικά καθώς και η αναγνώριση του ρόλου της.

Δεκτικός σ' αυτό γίνεται ολοκληρο το πλέγμα των σχέσεων που αναπτύσσει και αναπτύσσει ο φοιτητής, και από δω χαρακτηρίζει, επιβάλλονται δε προσωπικά και επιλογές. Συνεπώς η ανάλυση του οικογενειακού περιβάλλοντος, τόσο με δω περιγραφή των κοινωνιοδημογραφικών του χαρακτηριστικών όσο και της πολιτισμικής σχέσεων που αναπτύσσονται σ' αυτό, είναι σημαντική. Η εξάρτηση ή όχι του νέου από το σπίτι, η συνύπαρξη ή η απομάκρυνση, αποτελεί δείκτη αυτο-κατανόησης και πρώτο παράγοντα για την ωριμότητα ή όχι άνεσης στην εξελικτική πορεία της νεότητας.

Πέρα όμως από το στενότερο, το οικογενειακό περιβάλλον, μεγάλη σημασία έχει και το ευρύτερο πολιτιστικό περιβάλλον, ιδιαίτερα στην περίπτωσή μας, η οποία χαρακτηρίζεται από τη δετοίκηση. Πράγματι, μέσα από διαφορετικό τοπικό και πολιτιστικό περιβάλλον της πόλης των Πατρών, αναμετράται και το μαρτύριο συνομηλίκους που διαφορετικούς, που προέρχεται από διάφορα δημογραφικά, πολιτιστικά και κοινωνικά διαμερίσματα και περάσματα. Οι αλληλοεπιδράσεις ένας βάρκας όπου και έντονες.

Πως όμως αντιδρά ο φοιτητής στο νέο αστικό περιβάλλον; Διαφοροποιείται; Παραμένει περιθωριακός; Τι θα μπορέσει να υπο-

κοπιαστούσα τών ανάγκη του χωρίβου;

Επομένως οι συνθήκες ζωής, οι επιλογές της ψυχαγωγίας, οι δομές καθορίζουν το πλαίσιο μέσα από όπου συναισθάνεται ο φοιτητής και ο χώρος σπουδών. Ταυτόχρονα, το Πανεπιστήμιο επιβραβεύει στην επιτυχωνία αυτή - και κατά πόσο; -, ή λειτουργεί απλώς στον επαναδιπλασιασμό του (με την αρνητική στενή έννοια) ρόλο.

Και ακόμα, το έδος και η ποιότητα των σχέσεων που αναπτύσσονται στο περιβάλλον αυτό, πόσο χάνει, και επιτρεπόμενη γι' το άτομο είναι;

Ο επόμενος άξονας, επόμενος, ενδιαφέρεται για την μελέτη, των ερωτικών, φιλικών, συναδελφικών σχέσεων, των σχέσεων με τους κατοίκους της πόλης.

Αλλά, και αυτή η ιδιότητα του φοιτητή - του αυριανού επιστήμονα - πόσο μπορεί να τον ικανοποιεί; Δηλαδή πράξεις, τα αυτοκίνητα σπουδών, το ίδιο το Πανεπιστήμιο, πόσο ενδιαφέρουσες; Πόσο, και γιατί, συμμετέχει στη μορφωτική διαδικασία - ή βαρεθαίνεται πόσο και γιατί αυτές από αυτήν; Μέσα από τις ερωτήσεις αυτές μπορεί να διαπιστωθεί η στάση που παίρνει προς την "αυτά" που γίνεται άξονας, και καθοδηγεί, προς το παρόν, τη ζωή του. Και πάνω η στάση αυτή επηρεάζεται, και δίνει παρομένη ενδο-πανεπιστημιακή, διαμορφώνοντας αξίες, και ισχυροποιώντας την άνεση και την αυτοπεποίθηση, τα βασικά της επιτυχημένης επιλογής, δημιουργώντας ανοχή ικανά, και με φιλοδοξία.

Συνοπτικά, ο πρώτος αυτός κύριος άξονας, ο χώρος, αναλύεται σε όλες αυτές τις επιμέρους και αλληλοεξαρτώμενες μεταβλητές, όχι μόνο περιγραφή, αλλά τονίζει το αναπτυσσόμενο δυναμικό, και συνεπώς διαγράφει την προοπτική και πάση του φοιτητή, ανάλογα με την ηλικία του τη ζωή.

Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στό πως αυτή η διαμορφωμένη ποίση στό χωρο μεταπρέπεται σέ αυτίληψη, σέ ιδέα, καί διαμορφώνει νοοτροπία.

Μιά νέα καί ελπιδοφόρα αυτίληψη τήν κοινωνικών αξιών καί μιά νέα τάξη πραγμάτων θεωρείται ότι πηγάζει από τόν χώρο αυτό. Μιά νοοτροπία που αμφισβητεί καί αγωνίζεται για αλλαγές, γιά τήν κυριαρχία του νέου καί πρωτότυπου πάνω στό παλιό, σέ όλα τά επίπεδα, σέ όλες τίς μορφές! Προβάλλεται καί ερμηνεύεται σύω τήν διάθεση γιά αυτιπαράθεση, της νεότητας, με τήν κοινωνία, πού τήν διαπλάθει, καί πού μέσα της αναπτύσσεται.

Ποιά είναι όμως αυτή η καινούργια αυτίληψη; Μήπως κάτω από τήν αυτιπαράθεση καί τίς αυτιδράσεις κρύβουται οι ίδιες ακριβώς αξίες που θερμαίνουν κάθε νεανική φωνή, μέσα στό χρόνο; Και τί εφόδια δίνει η κοινωνία στόν νέο άνθρωπο ώστε νά τόν καταστήσει ικανό νά δημιουργήσει τήν πρωτοτυπία;

Στόν δεύτερο αυτό άξονα, επομένως, μελετάμε τή φοιτητική νοοτροπία κάτω από τό πρίσμα του πρωτότυπου, ερευνώντας:

- αν υπάρχει πράγματι ελευθερία σκέψης καί ανοιχτή αυτίληψη προς όλες τίς απόψεις.
- αν υπάρχουν, καί ποιά είναι, τά όρια ανάμεσα στήν αυτίληψη περί ελευθερίας καί στήν αναγκαιότητα ενός περιορισμού
- αν καί κατά πόσο υπάρχει ουσιαστική διαφοροποίηση του ατόμου από τίς αξίες που προβάλλει η κοινωνία.
- αν καί κατά πόσο η κοινωνία καταφέρνει τελικά να αφομοιώσει τόν αυτιδικό της, καί με τί αυτάλλαγμα.
- Ή αν τελικά υπάρχει νοοτροπία προσδευτική τής κοινωνίας ή όχι.

Μέσα από τίν απόιντιση τίν ερωτημάτων αυτών κάι τό σχετι-μό τους μέ τις κοινωνικές μεταβλητές κάι τό χώρο. η φοιτητική οστροπία προβάλλει ποικιλόχρωμη αλλά ζωυτανή.

1.3. Καθορισμός του πληθυσμού

Μέσα από τις ανάγκες της προηγούμενης παραγράφου γίνεται φανερό ότι η μελέτη μας αποδίδει μεγάλη σημασία στην έννοια του χώρου και της δυναμικής του. Γι αυτό και τον φοιτητικό πληθυσμό του Πανεπιστημίου Πατρών δεν αποφασίσαμε αφιερώνα χαρακτηριστικά, αλλά θεωρήσαμε ολόκληρο τον μια σύνολα, που παρά τις ιδιορρυθμίες και τις αναλογίες, παρουσιάζονται συμπαγείς, αμερβώς έτσι όπως τον αντιλαμβάνεται ο φοιτητής κατά την πρώτη επαφή μαζί του.

Παράλληλα, επειδή μας ενδιέφερε να παρακολουθούμε την πορεία εξέλιξη του φοιτητικού μέσα στο Πανεπιστήμιο, συμπεριλάβαμε στον πληθυσμό μας και φοιτητές από τα τμήματα του (Α° και Β°) διανύοντας όμως μια υπεροχή σε μεγαλύτερα, μιά και ο χρόνος παραμονής είναι αποδεδειγμένα παράγοντας στη διαμόρφωση μιας συμπαγούς άποψης για την Πανεπιστημιακή διαδικασία.

Έτσι τον πληθυσμό μας διαμερίσαμε, όλο τον φοιτητικό πληθυσμό ανεξαιρέτως Σχολής, τμήματος και έτους, στα συμπεριλάβαμε έναν Καθηγητή, τον εσωτερικό κανόνα και τους κλασσικούς φοιτητές.

Κατά το ακαδημαϊκό έτος 1979-80 σύμφωνα με τα στοιχεία που μας έδωσαν οι γραμματείες των Σχολών φοιτούσαν στο Πανεπιστήμιο Πατρών 5026 φοιτητές και φοιτήτριες. Από τον αριθμό αυτό αφαιρέσαμε 267 φοιτητές οι οποίοι ανήκανε μεταγράφτηκαν σε άλλα Σχολή, και προέκυψε ο αριθμός 4759 φοιτητές που αποτέλεσε και τον πληθυσμό μας έρευνας. Στον αριθμό αυτό δεν συμπεριλαμβάνονται και οι φοιτητές εκείνοι που διέκοψαν τις σπουδές τους ή δεν έχουν εγγραφεί καθόλου ακόμη δεν ανήκουν πλέον στον Πάτρα και δεν θα αναπροσαρμόσουν τον δείγμα.

4. Συνταξη του ερωτηματολόγιου

Η πείρα μας στην κατασκευή ερωτηματολογίων ήταν σχετική. Κι αυτό γιατί, παρότι η πλειοψηφία των Διπλωματικών εργαιστών που εκπονούσαν οι φοιτητές στο χωρο των Παιδαγωγικών ειχε χαρακτηρα έρευνες με ερωτηματολόγιο, καμμια από αυτές δεν ειχε την προοπτική να χρησιμοποιήσει Η.Υ. και γι αυτό ο αριθμός των ερωτήσεων τους ήταν σχετικά μικρος

Ταυτόχρονα η εμπειρία από έρευνες στό εξωτερικό και γενικότερα οι μελέτες γιά την τεχνική την ερωτήσεων και την κατασκευή των ερωτηματολογίων, θεωρούσαμε ότι χρειάζοντο μεγάλη προσαρμογή ώστε να γίνουν πράγματι λειτουργικές σε εναν τόσο ιδιόμορφο χωρο, όπως ειναι ο φοιτητικός πληθυσμός στην Εσλάδα.

Ετσι αρκετά πειράματα κατασκευής ερωτηματολογίων, παρότι εφαίνοντο επιτυχημένα, τελικά δεν λειτουργούσαν.

Μια όμως και θέτουμε τόν παράγοντα λειτουργικότητα σ' ενα ερωτηματολόγιο, πρέπει να πούμε ότι τόν θεωρούμε αποτέλεσμα τριών στοιχείων. Πρώτον, κατανοητών και σαφών ερωτημάτων. Δεύτερον, ενστοχίας την ερωτημάτων σύμφωνα με τους άξονες της έρευνες. Και τρίτον του ύφους τον ερωτήματος.

Πιό συγκεκριμένα. Πολλές φορές μιά ερώτηση που φαίνεται απόλυτα κατανοητή και προφανής γιά τόν ερευνητή, κατά την αποδοτική της στό δείγμα παρουσιάζεται να ερμηνεύεται με δύο ή και περισσότερους τρόπους πραγμα που καθιστα αδύνατη την εξαγωγή των συμπερασμάτων. Ταυτόχρονα μιά ερώτηση η οποία θεωρεται επιτυχημένη και ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, μετά την δειγματοληψία εμφανίζεται χωρίς ενδιαφέρου, ενω πιθανόν μιά άλλη παρουσιάζει μεγαλύτερο ενδιαφέρου από τόν σχεδιασμό της: Τέλος, πολλές φορές ενα ερωτηματολόγιο

μπορεί να δημιουργήσει τό αντίθετο ακριβώς συναίσθημα από αυτό που ήθελε. Έτσι συχνά σέ μιά "βαρύγδουπη", καί μέ υπέρμετρη σοβαρότητα, διατυπωμένη ερώτηση, οι αιθαντήσεις δίνονται με τό αντίθετο ακριβώς ύφος, με χιούμορ ή ακόμη καί με ειρωνεία.

Ιδιαίτερα, όταν ο υπό έρευνα πληθυσμός ειναι μορφωμένος αλλά καί νεανικός, μέ αποτέλεσμα να χρησιμοποιεί μέ άλλη σημασία καί βαρύτητα λέξεις καί αξίες, τό πρόβλημα της λειτουργικότητας του ερωτηματολόγιου γίνεται τεράστιο. Καί αυτό τό γεγονός στήν Ελλάδα πού έχει ιδιαίτερα αξυμένο γλωσσικό πρόβλημα γίνεται τό σημαντικώτερο πρόβλημα της όλης ερευνητικής διαδικασίας.

Συνειδητοποιώντας τήν κατάσταση αυτή, είδαμε ότι η μόνη λύση ήταν η κατασκευή του ερωτηματολογίου να γίνει μέ τήν συμμετοχή τήν φοιτητών καί μέ τήν συζήτηση μαζί τους νά αναλυθεί ο τρόπος έκφρασης, τό ύφος, καί νά εντοπισθεί η σημασία που αιθοδίδεται στίς έννοιες.

Έτσι εντάξουμε τήν διαδικασία αυτή στά πλαίσια του Παιδαγωγικού Σεμινάριου (ενάν αυτοκατευθυνόμενο χώρο γενικότερου παιδαγωγικού προβληματισμού) πού λειτουργούσε στό Πανεπιστήμιο μέ τήν ενεργητική συμμετοχή τριάντα περίπου φοιτητών. Κάθε μέρος καί ερώτηση του ερωτηματολογίου αναλύθηκε καί συζητήθηκε μέχρι να αποφασίσουμε γιά τήν τελική του μορφή.

Επειδή εκτός από τό περιγραφικό μέρος τής ζωής των φοιτητών, τό κύριο βάρος των ερωτημάτων είχε δοθεί στις ερωτήσεις απόψεων καί στίς κρίσεις, τό επόμενο σημαντικό πρόβλημα ήταν τού τρόπου θέσεως τήν ερωτημάτων ώστε να μήν καθοδηγείται ή προδιατίθεται κάποια αιθάντηση ή ακόμη χειρότερο νά αποκλείεται κάποια αιθάντηση. Για τό λόγο αυτό δώσαμε ιδιαίτερη σημασία στήν ελεύθερη έκφραση, προσέχωνται ταυτόχρονα ώστε η δομή καί η διατύπωση τήν ερωτημάτων νά μήν οδηγεί καί εμπλέκει

τὸν ροιτικὶ σὲ κάποιο συγκεκριμένο σχῆμα ἀπαντήσεων.

Παράλληλα ἐρωτήσεις σχετιζόμενες μεταξύ τους ἢ ἀλληλοεξαρτώμενες, ἀποφεύγετο νὰ τίθενται η μιὰ πλησίον τῆς ἄλλης ὥστε καὶ νὰ μὴν ἐπιρρεάζεται ὁ ἐρωτώμενος ἀπὸ τὶς προηγούμενες ἀπαντήσεις του καὶ νὰ γίνεται δυνατὴ η ἐπαλήθευση της ἀπάντησης.

Πέρα ὅμως ἀπὸ τὴν δομὴ καὶ τὴν ἐνστοχία τῶν ἐρωτήσεων σημαντικὸς παράγοντας λειτουργικότητας εἶναι η ἐμφάνιση του ἐρωτηματολόγιου, ἰδιαίτερα σταν η συμπλήρωση γίνεται χωρὶς τὴν παρουσία συνεντευκτή. Γι αὐτὸ προτιμήθηκε ἐνα μικρὸ μέγεθος με ἀρακὴ γραφὴ ὥστε να μὴν προδιαθέτει ἀρνητικὰ αὐτὸν ποὺ τὸ συμπληρώνει καὶ δόθηκε κυρίως δομὴ κειμένου χωρὶς πολλὲς γραμμὲς ἢ τετράγωνα καὶ βέλη διευθύνσεων που κουράζουν. Γιὰ τὸ ὕφος τῶν ἐρωτήσεων διατηρήσαμε ἐνα φιλικὸ καὶ ἀπρόσωπο τόνο στὶς ἐρωτήσεις.

Συνολικὰ μπορουμε να πουμε πως ο χαρακτήρας των ἐρωτήσεων εἶναι κυρίως "ανοικτός" (χωρὶς τετράγωνα - ἐλεύθερη ἀπάντηση), ἐνὼ διατηρήθηκε καὶ ἐνας ἀριθμὸς "κλειστῶν" (με τετράγωνα) ἐρωτήσεων σταν κρίναμε ἢ στι δὲν ἐτίθετο θέμα δέσμευσης (λ.χ η μόρφωση γονέων) ἢ στι λειτουργουσαν καλύτερα πάνω στοὺς ἄξονες της ἐρευνας.

Ο ἀριθμὸς τῶν ἐρωτήσεων που συγκεντρώθηκε τελικὰ ηταν πολὺ μεγάλος καὶ γι αὐτὸ ἀναγκαστήκαμε νὰ συμπτύξουμε ἀρκετὲς ἀπὸ αὐτὲς καὶ να ἀφαιρέσουμε ἄλλες, ὥστε τὸ ἐρωτηματολόγιο να μὴν κουράζει.

Το ἐρωτηματολόγιο στὴν τελικὴ του μορφὴ περιλαμβάνει 115 ἐρωτήσεις η πλειοψηφία τῶν οποίων ἔχει καὶ υποερωτήσεις.

Αὐτὲς οι ἐρωτήσεις, κοντὰ θέμα, χωρίζονται ως ἑξῆς:

α) ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ : Δημογραφικά στοιχεία.

β) ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ : Κρίσεις - προτάσεις - περιγραφή της εκπαιδευτής διαδικασίας στό πανεπιστήμιο

γ) ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ: Κατοικία, δαπάνες, εργασία, περίθαλψη

δ) ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ : Μελέτη του ελεύθερου χρόνου

ε) ΣΧΕΣΕΙΣ : Περιγραφή και μελέτη των οικογενειακών, ερωτικών φιλικών σχέσεων

και στ) ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ: Ερωτήσεις για τις αξίες, τα πιστεύω, τήν ιδεολογία.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι έναν τομέα κρίνουμε ιδιαίτερα παραμελημένο στό ερωτηματολόγιο, και είναι εκείνος των πολιτικών αποφέρων και τις συμμετοχής σέ μια πολιτική οργάνωση. Κι αυτό έγινε, για νά μήν φέρουμε πιθανά σέ δύσκολη θέση, μερικούς ίσως, που συμπληρώνοντας δέν θά ήθελαν να αναφέρουν τήν πολιτική τους δραστηριότητα. Έτσι προτιμήσαμε ο κύκλος τήν ερωτήσεων αυτών, να παραμείνει ενδεικτικός και αρκετά γενικός.

Οι περισσότερες όμως αδυναμίες στό ερωτηματολόγιο βρίσκονται στήν ευκολία κωδικογράφησης τήν αποκρίσεων. Η απειρία μας στήν επεξεργασία αποτελεσμάτων από Η.Υ., μας οδήγησε στό νά μήν μπορέσουμε έγκαιρα να προβλέψουμε τις δυσκολίες κωδικογράφησης που παρουσιάζαν ορισμένες ερωτήσεις.

Το ερωτηματολόγιο αυτό αφού διανεμήθηκε σε ενα μικρό δείγμα σπουδαστών τού τμήματος Κοινωνικών Λειτουργών, (σάν pre-test), διορθώθηκε ώστε νά γίνει σαφέστερο στήν διατύπωση τήν ερωτημάτων, και τυπώθηκε τόν Μάϊο του 1980.

Κλείνοντας τήν παράγραφο αυτή πρέπει να πούμε ότι παρά τό γεγονός ότι υπέρισχε ελλείψεις, τό ερωτηματολόγιο τελικά λειτούργησε, στήν συντριπτική πλειοψηφία τήν ερωτήσεων.

5. Η δειγματοληψία

Η κ. Ι. ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ στήν έρεννά της "Πρός μίαν ελληνικήν Κοινωνιολογίαν της Παιδείας"(1) σημειώνει «... οι Έλληνες φοιτηταί δέν εἶναι συνηθισμένοι, όπως οι των ευρωπαϊκών χωρών ή των ΗΠΑ, νά απαντούν εις ερωτήματα σχετικά πρός θέματα τα οποία τους αφορούν αμέσως (ώς εἶναι λ.χ. το οικογενειακόν των εισόδημα, η εκπαίδευσις τών γονέων των κ.λ.π.) καί να εκφράζουν ελευθέρως τας αποψεις των διά τήν επάρκειαν τών διδασκάλων των ή τήν εν γένει Πανεπιστημιακών συνθηκών.». Κι αυτό στό σύνολο του φοιτητικου πληθυσμου φαίνεται αληθινό καί δυσχεραίνει αφάνταστα κάθε κοινωνιολογική έρεννα στό χώρο. Ιδιαίτερα όταν προσπαθεί να αναλύσει μεταβλητές αρκετά λεπτές όπως εἶναι οι σχέσεις ή οι πολιτικές απόψεις. Καί πάντα οι έρεννες αυτές ακολουθούνται καί από κάποια "εν αρχή δυσπιστία" ως πρός τούς "πραγματικούς σκοπούς τής ερέννης"(1).

Η πείρα αυτή τών προηγουμένων ερεννών στό χώρο, μας εκανε ιδιαίτερα προσεκτικούς στόν τρόπο τής δειγματοληψίας, μιά καί εκτός από τό τυχαίο του δείγματος, εκείνο που ουσιαστικά ενδιέφερε ήταν η ειλικρινής καί αυθόρμητη απάντησή τον. Διότι δέν είχε έννοια οι φοιτητές να απαντήσουν μέ κάποια σοβαροφάνεια, μόνο καί μόνο επειδή συμμετείχαν σέ κάποια ερεννητική διαδικασία, αλλά να απαντήσουν ξέχωρα από αυτό, ελεύθεροι, ο καθένας στό δικό του περιβάλλον, μέ τίς δικές του σκέψεις χωρίς παρεμβάσεις. Και επειδή οι περισσότερες ερωτήσεις του ερωτηματολογίου εἶχαν σχέση μέ τήν νοοτροπία, ο αυθεντικός τρόπος απάντησης ήταν γιά μάς πρωταρχικής σημασίας.

Ι. ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ "Πρός μίαν ελληνικήν κοινωνιολογίαν τής Παιδείας" ΕΚΚΕ αθήνα 1974 σ.32

Από τὴν ἀρχὴ σχεδὸν ἀπολλείσαμε τὴν συνέντευξη, μιὰ καὶ κρίναμε πὼς αὐτὸ καὶ μόνο τὸ γεγονὸς θὰ μας δημιουργοῦσε προβλήματα, γιατὶ ὁ κόκλος τοῦ Πανεπιστημίου εἶναι σχετικὰ μικρὸς, καὶ ἴσως πολλοὶ νὰ μὴν ἀπαντοῦσαν μὲ τὴν ἴδια εἰλικρίνεια, ἀπ' ὅσι ὅταν θὰ ἦσαν ἀνώνυμα. Ἔτσι ὁδηγηθήκαμε στὴν ἀνώνυμη καὶ κατ' ἰδίαν συμπλήρωση τοῦ ἐρωτηματολόγιου ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς, χωρὶς τὴν παρουσία συνεντευκτή.

Παρ' ὅτι ἀπὸ τὴν δομὴ τοῦ, τὸ ἐρωτηματολόγιο δὲν παρουσίαζε δυσκολία στὴν συμπλήρωση, μέσα σὲ κάθε ἕνα που διανεμήθηκε προστέθηκε μια ἐπιστολὴ που ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς σκοποὺς ἐδίνε καὶ ὁδηγίες συμπλήρωσης. Στὶς περιπτώσεις πού κάποια ἐρώτηση παρουσίαζε ἐρωτηματικὰ στὴν κατηγοροιάκηση ὑπήρχε ἐπεξήγηση πάνω στὸ ἐρωτηματολόγιο (π.χ. στὴ μόρφωση γονέων ἂν κάποιος εἶχε τελειώσει 4 τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ, ἀνεφέρετο ὅτι ἔπρεπε νὰ κατηγοροιοῦνθε στὴν κατηγορία Δημοτικὸ κόκ.)

Ἡ ἀπουσία συνεντευκτοῦ εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα, σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις, νὰ μὴν ἀπαντηθοῦν ὅλες οἱ ἐρωτήσεις τοῦ ἐρωτηματολογίου. Ἀλλὰ εἰλικρινά, τί βαρύτητα μπορεῖ νὰ ἔχει μιὰ ἀπάντηση ὅταν δίνεται μόνο ἢ μόνο γιατὶ πρέπει;

Ἡ διανομὴ τοῦ ἐρωτηματολόγιου ἦταν τὸ ἑπόμενο πρόβλημα τῆς δειγματοληψίας.

Ἡ διὰ ἀλληλογραφίας ἀποστολὴ καὶ ἐπιστροφὴ τῶν ἐρωτηματολογίων προσέκρουσε σὲ τρία ἐμπόδια. Πρώτου τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ γραμματεῖες τῶν Σχολῶν εἴτε δὲν εἶχαν καθόλου, εἴτε δὲν εἶχαν ἀκριβὴ καὶ ἐνημερωμένα στοιχεῖα διευθύνσεων σὲ συνδιασμὸ μὲ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ 95% περίπου τῶν φοιτητῶν δὲν ἔχουν μόνιμη κατοικία τῆς οἰκογένειας στὴν πατρα καθιστοῦσε ἀδύνατο τὸν ἐντοπισμὸ τους. Οἱ μετοικήσεις τῶν φοιτητῶν εἶναι ἐξάλλου πολὺ συχνές. Δεύτερον

και αρκετά καθοριστικό ήταν το οικονομικό κόστος, διά και η έρευνα αυτή δεν είχε χρηματοδοτηθεί. Και τρίτον δεν ήταν εύκολη η επιστροφή των ερωτηματολογίων, διά και η επαφή ήταν κόπο ανθρώπινη.

Εξ άλλου, ο χρόνος διανομής και συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου σε κάποιο αμφιθέατρο - ύστερα από σχετική πρόσκληση και ανακοινώσεις -, διέρχεται ή ~~ο χώρος και καθηγητές~~ της φοιτητές που δεν ανήκουν στους πανεπιστημιακούς χώρους (ή δεν παρακολουθούν), και το πίνακα περιπτώσεις κάκως με αφήνα δεν θα μπορούσε να υποστηρίξω συμπεράσματα βασισμένα σε ανακοινώσεις μόνο από ενδιαφέρουσα να συμμετέχουν στις συναντήσεις διδασκάλων του Πανεπιστημίου.

Αποφασίσαμε, λοιπόν, η διανομή να γίνει από συνεργεία φοιτητών που θα συμπροσδιορίσαμε, και συμφώνησε, πάνω στους σκοπούς και τον τρόπο συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.

Πράγματι, συμπροσδιορίσαμε δύο ομάδες, από τον ευρύτερο χώρο του παιδαγωγικού σεμιναρίου, που αναλαβαν να μοιράσουν ερωτηματολόγια. Η μία, μοίρασε ερωτηματολόγια, στις αίθουσες διδασκαλίας, στις εξετάσεις, σε συνελεύσεις φοιτητικών συλλόγων, σε ολόκληρο γενικά τον χώρο, που κινείται ο φοιτητής μέσα στο Πανεπιστήμιο. Η δεύτερη, μοίρασε ερωτηματολόγια, σε μέρη που ανήκουν οι φοιτητές στην Πάτρα, από σπίτι σε σπίτι, στα γειτονιά τους, όπου έμενα και συλλαμβάνονται και σύνολο φοιτητές.

Παράλληλα, ενημερώθηκαν όλοι οι φοιτητές που είχαν διπλωματική εργασία στο χώρο, έτσι ώστε η διανομή και η επιστροφή να ήταν βέβαιη και σύντομη.

Οι συνεργάτες αυτοί, αφού ενεμερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας και τον αναμενόμενο της επιτυχημένης συμπλήρωσης, παρακαλούνται

για τὴν ἐγκαιρη παράδοσή τους, ἢ στοὺς ἴδιους ἢ αν προτιμοῦσαν στα γραφεία τῆς τότε ἑδρας της Φιλοσοφίας.

Ο χρόνος τῆς δειγματοληψίας, μας εἶχε προβληματίσει αρκετά, γιατί Θέλαμε η δειγματοληψία να εἶναι ταυτόχρονη καὶ μὲ διάρκεια σύντομη (ενός μηνός)

Επειδή πολλοί απο τοὺς φοιτητές δὲν δεσμεύονται αλλο εργαστηριακές ασκήσεις (καὶ πού συνήθως βρίσκονται στὰ μεγάλα ετη) μεταμινούνται συχνά πρὸς τὸν τόπο καταγωγής τους σὲν κατάλληλο χρονικὸ διάστημα κρίναμε τὴν εξεταστικὴ περίοδο Ιουνίου 1980, επειδή κατὰ τὴν περίοδο αυτὴ συγκεντρώνεται ολος ο φοιτητικὸς πληθυσμὸς στὸ Πανεπιστήμιο.

Μὲ τὸν τρόπο αυτό, διανεμήθηκαν 1000 περίπου ερωτηματολόγια καὶ επεστράφησαν ακριβῶς 585, οσα δηλαδή περιέχει τὸ δείγμα μας

Θέλουμε ιδιαίτερα να σημειώσουμε τὸ γεγονὸς, οτι δὲν κάναμε επιλογή τὴν ερωτηματολογίων, σὲ σχέση μὲ το ἀν αιδάντησε, ἢ οχι, σὲ κάποιο αριθμὸ ερωτήσεων, αλλὰ τὸ διατηρήσαμε ακριβῶς οπως επεστράφηκε, πιστεύοντας πώς και το ότι δεν απάντησε, ειναι αιδάντηση σχετικὴ καὶ μὲ τὴν ποιότητα της ερώτησης αλλὰ καὶ του ενδιαφέρουτα του ερωτώμενου γι αυτήν.

Υπολογίζοντας τὸν τότε πληθυσμὸ σὲ 4759 φοιτητές, τὸ δείγμα αυτὸ καλύπτει τὸ 12.29 % του πληθυσμού.

6. Κωδικοποίηση και κωδικογράφηση των στοιχείων

Αφού συνεκεντρώθησαν τα ερωτηματολόγια, ταξινομήθηκαν κατά Σχολή τμήμα και έτος και αριθμήθηκαν από τό 1 έως και τό 585.

Η εξέλιξη όμως του σταδίου "κωδικοποίηση" περασε από αρκετές δυσκολίες. Κατά τά τέλη του 1980 δέν λειτουργούσε ακόμα τό κέντρο του Η.Υ. στό Πανεπιστήμιο Πατρών, για αυτό και ο πρωτος προσανατολισμός ήταν γιά μιά κατ' αρχήν κωδικοποίηση των στοιχείων ώστε να είμαστε σέ θέση σέ λιγότερο από ένα χρόνο να έχουμε τα αποτελέσματα σέ κάθε μιά μεταβλητή, χωρίς φυσικά συσχετισμούς των μεταβλητών, μιά και ο υπολογισμός και η καταμέτρηση θά γινόταν με τό χέρι.

Σύμφωνα με τό πλάνο αυτό συγκροτήθηκαν ομάδες από τεσσεράφοιτους Μαθηματικούς, πού σάν Διπλωματική Εργασία ανέλαβαν τήν καταμέτρηση τήν αποαντήσεων, σέ 30 περίπου ερωτήσεις του αυτού περιεχομένου. Οι ομάδες αυτές είχαν σε ειδικές συγκεντρώσεις ενημερωθεί και εξασκηθεί στήν κωδικογράφηση αφού τούς δόθηκαν φυσικά όλα τα αποαιτούμενα στοιχεια κωδικογράφησης ώστε η κατηγοροποίηση νά είναι κοινή γιά όλους.

Πολύ σύντομα όμως, και μέ τήν ίδρυση του Υπολογιστικού κέντρου εγκαταλείφθηκε, η αρκετά ανορθόδοξη αυτή μέθοδος, και αρχίσαμε πλέον από τήν αρχή τήν κωδικοποίηση, μέ μόνο κέρδος ότι από τήν προηγούμενη διαδικασία είχαμε εξασκηθεί σημαντικά μέ τό πνεύμα τήν αποαντήσεων.

Τήν κωδικοποίηση που ακολουθήσαμε μπορούμε να τήν χωρίσουμε σέ δύο μέρη:

α) Στήν κωδικοποίηση τήν κλειστων ερωτήσεων

β) Στήν κωδικοποίηση τήν ανοικτων ερωτήσεων

Για τὴν πρώτη κατηγορία ερωτήσεων μπορούμε να διακρίνουμε δύο περιπτώσεις.

1. Τὴν περίπτωση τῶν ερωτήσεων πού εμφανίζονται μέ τετράγωνα (κλειστός χαρακτήρας) οπως εἶναι γιά παράδειγμα η ερώτηση για τὴν μόρφωση τῶν γονέων.

καί 2. Τὴν περίπτωση τῶν ερωτήσεων πού παρ' ότι εμφανίζονται χωρίς τετράγωνα (ανοικτός χαρακτήρας) μπορούν εὔκολα νά γίνουν κλειστέ μέ τὴν κατάλληλη κωδικογράφηση.

Παράδειγμα:

Αν ἡ ερώτηση γιά τὸν νομό από τὸν οποιο κοινόγεται ο φοιτητής θέλαμε να εἶναι κλειστή, θα ἔπρεπε νά ἔχουμε 51 τετράγωνα τουλάχιστον - οσος δηλαδή εἶναι καί ο αριθμός τῶν νομών - γι γονός πού δέν βοηθάει τὴ λειτουργική δομή του ερωτηματολογίου.

Ετσι παρέμεινε ανοικτή, ενώ στὴν κωδικογράφηση ακολούθησε τὴν διαδικασία τῶν κλειστῶν ερωτήσεων μιά καί ἦταν γνωστός ο αριθμός τῶν απαντήσεων.

Το ἴδιο ἔγινε καί γιά τίς ερωτήσεις τῶν επαγγελμάτων καί γιά τὴν αστική - ημιαστική - αγροτική προέλευση κ.λ.π.

Αφού συντάχθηκε για όλες τίς περιπτώσεις αυτὴν τῶν ερωτήσεων κατηγοροποίηση, συγκροτήθηκε ομάδα φοιτητῶν πού αφου ενημερώθηκε καί εκπαιδεύτηκε στὴν κατηγοροποίηση αυτή, κωδικογράφησε αυτές τίς ερωτήσεις καί τίς ἔγραψε σέ παραστατικά.

Επικολούθησε ἔλεγχος από τούς ερευνητές όλων τῶν ερωτήσεων πού κωδικογράφηκαν ὥστε νά μὴν υπάρχει η υποψία λάθους ἢ ασυμφωνίας στὴν κωδικοποίηση.

Γιά τὴν δέντερη κατηγορία τῶν ερωτήσεων πού ἦταν κοινοι περισσότερες καί οι πιο επικίνδυνες από ὠλευρὰς λάθους ακολουθήθηκε εντελώς

άλλη διαδικασία, τών οποία ενδιαφέρομαι μόνο οι κύριοι ερωτητές.

Δεν συνάχθηκε κατηγοριοποίηση εν τών προτέρων, διότι ήταν αδύνατο να φαντασθούμε το εύρος των απαντήσεων.

Η ομάδα μας με τη βοήθεια φοιτητών αντιγράψαμε όλες οι απαντήσεις, και φτιάχθηκε ένα αρχείο από 585 απαντήσεις για κάθε μια από τις ερωτήσεις αυτές, συμπεριλαμβανομένων και όσων δεν ήταν απάντηση. Αμέσως μετά έγινε, από τους ερωτητές, ανάγνωση και διαφώνηση του αριθμού των απαντήσεων και αποφασίστηκε ενέκεινα αναρτέξαμε σε ερωτηματολόγια, και επομένως έμαθε τη αφαίρεση αυτές απαντήσεις συσκεψούσες τες και ελέγχουσας παράλληλα με αυτήν ερωτήσεις, ώστε να βγει αυτή το νόημα της απάντησης. Γενικά ένα ως πλήρη όλων οι απαντήσεις εκείνες στις οποίες χρειάζεται απόσταση και ελαχιστότατες όσες δεν έγινε δυνατό να ερμηνευτούν. Στις τελευταίες αυτές η κωδικοποίηση τις κατέτασσε στο "Δεν απάντησα" Στη συνέχεια έγινε κατηγοριοποίηση των απαντήσεων και δινόταν ένα διακριτός αριθμός σε κάθε κατηγορία, που συμπληρώνεται μετά, και προβλεπόμενη η αυτόν θέση.

Αφού συμπληρώθηκαν έτσι όλες οι ερωτήσεις και κωδικοποιήθηκαν όλα τα ερωτηματολόγια αντιγράφηκαν σε κάρτες διατρήσεως. Κάθε ερωτηματολόγιο διατρήθηκε σε τέσσερις κάρτες διατρήσεως.

Αμέσως μετά ακολούθησε και νέος έλεγχος ώστε να εντοπισθούν τα λάθη κάθε αντιγραφής, που θα υπήρχαν διαστρεβλώνουν φυσικά όλα τα αποτελέσματα.

Μετά από ιδιαίτερα αυστηρό έλεγχο πού κράτησε δυόμισι χρόνια ήταν το αρχείο ήταν πλέον έτοιμο για επεξεργασία.

Πριν κλείσουμε τον παράγραφο αυτή θέλουμε να συμπληρώσουμε δύο γραμμές που χαρακτηρίζουν αρκετά το πνεύμα της κωδικοποίησης μας. Η κατηγοριοποίηση μας δεν έγινε με κριτήριο μόνο τον αριθμό

εμφάνιστες κάποιας ανάντησης, αλλά έτσι, ώστε να περιλαμβάνει ολες τις αναντήσεις (από πλευράς νοήματος), ακόμα και τις στατιστικά ασήμαντες, που όμως με τήν παρουσία τους εμπλούτιζαν τις αναντήσεις σέ ποικιλία και πρωτοτυπία.

Επίσης, παρατηρήσαμε ότι οι φοιτητές μας παρουσίαζαν σχετική αδυναμία να εκφραστούν σύντομα και συνεκτικά σέ κάθε μιά ανάντηση. Έτσι εκτός από τό κύριο στέλος τής ανάντησής τους, αναριθμούσαν και δευτερεύουσες και τριτεύουσες αιτίες, ώστε η ανάντησή τους νά γίνεται ολοκληρωμένη. Στίς περιπτώσεις αυτές η κατηγοροποίηση σημειζόταν στήν κύρια αιτία αναφοράς και παρέλειπε τις δευτερεύουσες αναντήσεις.

Στήν επι μέρους ανάλυση τήν αποτελεσμάτων κάθε μιάς ερώτησης, θά αναφέρουμε και αναλυτικότερα τήν κατηγοροποίηση ώστε νά παρουσιαστεί πληρέστερα η εικόνα της εργασίας μας.

— · —

7. Μηχανογραφική επεξεργασία και στατιστική ανάλυση

Από τήν πρώτη στιγμή που αποφασίσαμε τήν επεξεργασία τών αποτελεσμάτων με τήν βοήθεια Η.Υ., προσανατολισθήκαμε στήν χρησιμοποίηση ετοίμων προγραμμάτων ειδικών για τις κοινωνικές έρευνες. Σάν πιό κατάλληλο, από αυτά, κρίναμε τό S.P.S.S. (Statistical Package for the Social Science), το οποιο όμως δέν υπήρχε στό Υπολογιστικό Κέντρο του Πανεπιστημίου Πατρών. Τό πρόγραμμα αυτό υπήρχε, είτε στήν Αθήνα (ΕΚΚΕ, ΕΜΠ), -που όμως παρουσίαζε μεγάλη κίνηση επειδή υπήρχαν πολλοί ενδιαφερόμενοι-, είτε στήν Θεσσαλονίκη (Αριστοτέλειο). Η απόσταση και οι συχνές μεταβάσεις, σέ συνδιασμό με τήν οικονομική μας αδυναμία, μάς αποτρέπαν από τήν χρησιμοποίησή τους, δεδομένου του ότι ο πλούτος τήν πληροφοριών του αρχείου μας επέβαλλε τόν συνεχή συσχετισμό τήν μεταβλητών, καθ' όλη τήν διάρκεια τής ανάλυσης τών αποτελεσμάτων.

Τό πρόβλημα αυτό όμως παρακάφθηκε με τή συναδελφική -και αυτοτελή- προσφορά του Λέκτορα του Μαθηματικού Τμήματος Μ. ΒΡΑΧΑΤΗ- ειδικευμένου επιστήμονα στόν προγραμματισμό-, ο οποιος κατασκεύασε ειδικά για τήν έρευνα αυτή τρία προγράμματα πού μάς έδιναν τήν δυνατότητα:

α) Νά έχουμε καταγραφή τήν δεδομένων, και παράλληλα τα αποτελέσματα κάθε μιάς από τις μεταβλητές σε απόλυτους αριθμούς και σέ επιτοις εκατό ποσοστά (σχετική συχνότητα)

β) Να συσχετίζουμε μία μεταβλητή με όλες τις άλλες.

και γ) Να συσχετίζουμε δύο μεταβλητές μεταξύ τους.

Εχοντας σάν βάση τό τρίτο από αυτά τά προγράμματα κατασκευάσαμε ενα πρόγραμμα, που εκτός από τόν απλό συσχετισμό, προχωρούσε και στήν στατιστική ανάλυσή του.

Ετσι για τόν έλεγχο τής ανεξαρτησίας μεταξύ δύο μεταβλητών έγιναν, - ανάλογα μέ τό είδος τών μεταβλητών - ο έλεγχος χ^2 (chi-square test) και η μονόδρομη ανάλυση της διασποράς (one-way analysis of variance.

Ο έλεγχος χ^2 έγινε με τή χρήση της υπορουτίνας CHICNT από τό STAT-PACK του UNIVAC 1100/60 (σ.), ενω για τήν μονόδρομη ανάλυση της διασποράς μέ τήν υπορουτίνα ANOV 1 ανο το ιδιο STAT-PACK (σ. 8.1 - 8.6). Η μορφή των αποτελεσμάτων πού παίρναμε για κάθε συσχετισμό φαίνεται στό OUTPOUT που ακολουθεί.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΥ 888 ΜΕ 259

	1	2	3
1	9.	16.	45.
2	37.	28.	161.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΥ 888 ΜΕ 259

	1	2	3
1	19.6%	36.4%	5.0%
2	80.4%	63.6%	17.9%

```
*****************************************************************
*                                                               *
*          Σ Τ Α Τ Ι Σ Τ Ι Κ Η   Α Ν Α Λ Υ Σ Η                  *
*                                                               *
*****************************************************************
*                                                               *
*                                                               *
*                                                               *
*============== C H I   S Q U A R E   T E S T ==============*
*                                                               *
*                                                               *
*   Η  ΤΙΜΗ  ΤΟΥ  ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ  Χ2  ΕΙΝΑΙ        4.7357744        *
*   Η  ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ  ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ  ΕΙΝΑΙ          .0936784        *
*   ΜΕ  ΒΑΘΜΟΥΣ  ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ                    2               *
*                                                               *
*                                                               *
*                                                               *
*========== A N A L Y S I S   O F   V A R I A N S E=========*
*                                                               *
*                                                               *
*   Η  ΤΙΜΗ  ΤΟΥ  ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ   F  ΕΙΝΑΙ        1.8022803        *
*   Η  ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ  ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ  ΕΙΝΑΙ          .3061371        *
*   ΜΕ  ΒΑΘΜΟΥΣ  ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ    2  ΚΑΙ   3                      *
*                                                               *
*                                                               *
*                                                               *
*****************************************************************
```

Το πρόγραμμα αυτό στη συνέχεια διαμορφώθηκε ετσι ωστε να μπορει να συσχετίσει μια μεταβλητή με όλες τις άλλες, κάνοντας ταυτόχρονα και την στατιστική ανάλυση.

Σε όλη τη διάρκεια της ανάλυσης και της ερμηνείας των αποτεσεσμάτων καταστεναστηκαν πολλά "μικρά" προγράμματα με τη βοήθεια των οποίων έγινε επαναπωδικοποίηση πολλων μεταβλητών, δημιουργία νέων – απο συνδιασμό δύο ή περισσοτέρων μεταβλητών –, και γενικότερα μας επέτρεψαν να προχωρήσουμε σε πολύπλευρους συσχετισμούς.

Σαν αποδεκτές τιμές εξάρτησης, έγινον όλες εκεινες, στις οποίες οι πιθανότητες ανεξαρτησίας ήταν μικρότερες από 0.05. Η ακριβής τιμή της πιθανότητας αυτής (ή και η προσέγγιση της, σε ορισμένους συσχετισμούς) αναφέρεται σε κάθε πίνακα συσχετισμά που θα παρουσιάσουμε κατά την περιγραφή των αποτεσεσμάτων, και διακρίνεται από τό γράμμα p. Αντίστοιχα οι βαθμοί ελευθερίας αναφέρουται μετα αρχικά "β.ε". Σε κάθε στατιστική ανάλυση αναφέρεται ακόμα και η τιμή που προέκυψε για τη χ^2 ή την F, η επιλογή των οποίων έγινε ανάλογα με τον ποιοτικό ή ποσοτικό χαρακτήρα των πρός συσχέτιση μεταβλητών. Σημειώνουμε οτι ο συμβολισμός, που αρκετές φορές θα συναντήσει ο αναγνώστης, p=0.0 [8δεκ], υπονοεί την μηδενική τιμή της πιθανότητας ανεξαρτησίας μέχρι όγδοου δεκαδικού ψηφίου.

Η μηχανογραφική και στατιστική ανάλυση ανοίκησε πολύωρη χρήση του Η.Υ ενώ τυπώθηκαν αρκετές χιλιάδες γεγίδων (OUTPUT).

Κλείνοντας θα πρέπει να ευχαριστήσουμε το προσωπικό του Υπολογιστικού Κέντρου για την καταπόνηση και τη βοήθειά του. –

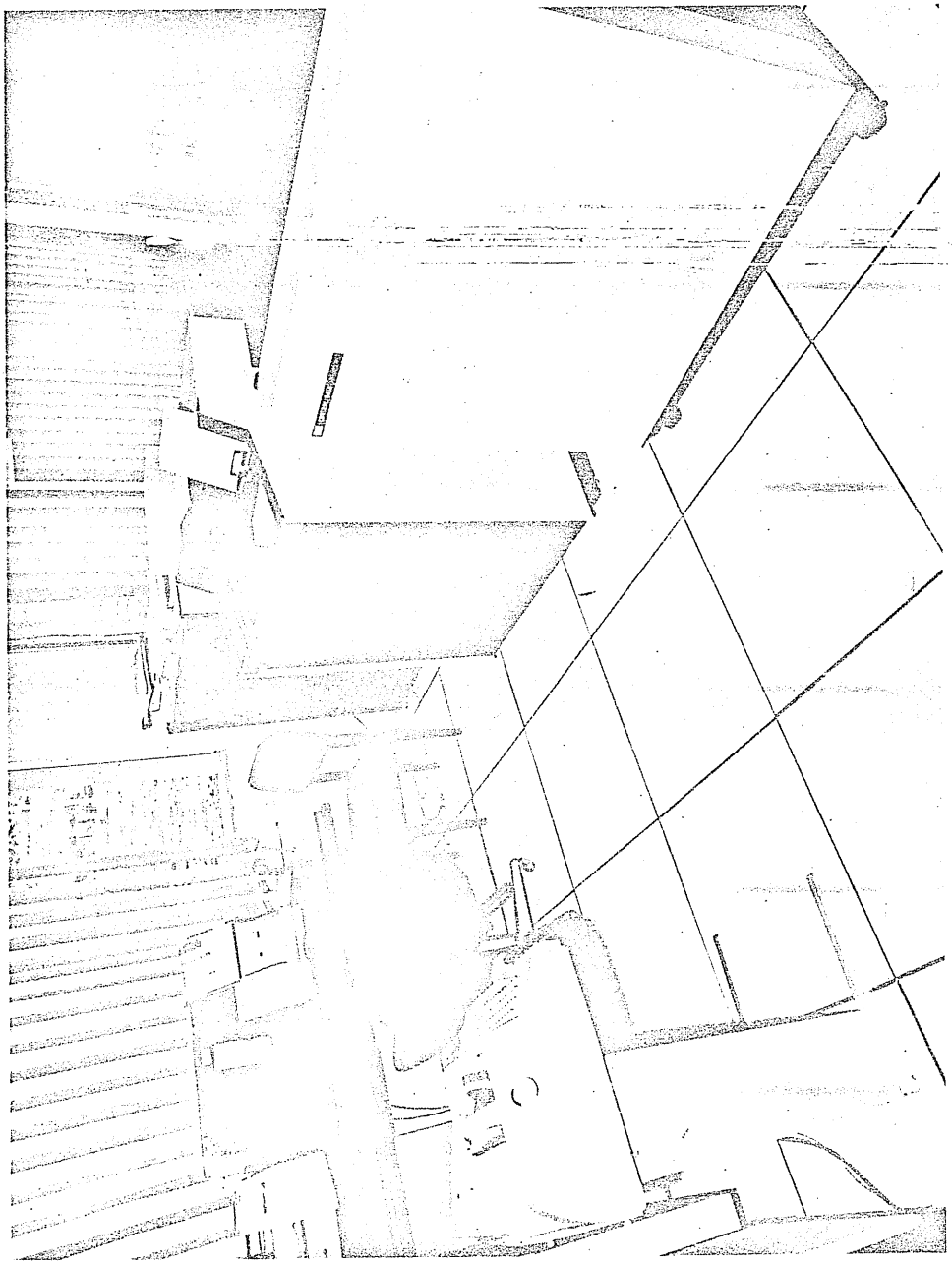

ΤΕΡΜΑΤΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ. Π.Π.

ΠΑΙΟ 2: ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ - ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ.

1. Η μεταβλητή Σχολή.

Των χρονιά της δημοσκόπησης (1980) λειτουργούσαν στο Πανεπιστήμιο Πατρών, έξι Σχολές. Η πολυπληθέστερη, σε αριθμό φοιτητών, από αυτές ήταν η Φυσικομαθηματική Σχολή, που κάλυπτε το 62% του φοιτητικού πληθυσμού. Η δεύτερη σε αριθμό φοιτητών Σχολή ήταν η Πολυτεχνική Σχολή (30%), και η μικρότερη σχολή, ήταν η πιό νέα, μιά που ιδρύθηκε μόλις το 1977 - ήταν η Ιατρική Σχολή που κάλυπτε το 8% του φοιτητικού πληθυσμού①.

Για τον ακριβή προσδιορισμό του αριθμού των φοιτητών που αποδόθηκαν στις Σχολές αυτές, απευθυνθήκαμε στις γραμματείες των Σχολών που μας έθεσαν αντίγραφα των δηλώσεων, που στέλνουν κάθε σχολ. χρονιά στην Ε.Σ.Υ.Ε.. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά ο φοιτητικός πληθυσμός, κατά την ακ. χρονιά 1979-80 ανερχόταν στους 4759 φοιτητές. Το δείγμα των ερωτηματολογίων που συμπληρώσαμε κάλυπτε το 12.3 % του πληθυσμού (585 ερωτηματολόγια).

Στον πίνακα που ακολουθεί, δίνεται η κατανομή του πληθυσμού και του δείγματος ως προς την Σχολή φοίτησης.

---

① Στην παρούσα αυτή το Φαρμακευτικό τμήμα έχει ενταχθεί βάσει με το Ιατρικό Τμήμα. Κι αυτό, γιατί, παρ' ότι δημιουργήθηκε το 1980 το τμήμα αυτό ενταγόταν στην Φυσικομαθηματική Σχολή, επιστρέψαμε τα ερωτήματα που παρουσιάστηκαν ως προς την Ιατρική

, πάνω από κάποιος επιλογής στις επαγγελματικές εξετάσεις, όπως και τον κατανόηση και αντιληπτικό ορισμών, ήταν πολύ μεγάλη.

Εξ' άλλου, με την εφαρμογή του νέου νόμου πλαίσιο για τα Α.Ε.Ι του 1982, το δύο αυτά τμήματα αποτέλεσαν μία Σχολή, με την ονομασία Σχολή Υγείας, ονομασία που θα διατηρούμε και εμείς στην συνέχεια μας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΗ

ΣΧΟΛΗ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΔΕΙΓΜΑ	
	αριθ.	%	αριθ.	%
Φυσικομαθηματική :	(2962)	62	(426)	73
Πολυτεχνική :	(1418)	30	(116)	20
Υγείας :	(379)	8	(40)	7
ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΗΣΑΝ :			(3)	*
ΣΥΝΟΛΟ	(4759)	100	(585)	100

* Ποσοστο, λόγω στρογγυλοποιήσεως, μηδενικό. Το σύμβολο αυτό θα χρησιμοποιείται και στό εξής γιά να υποδηλώσει αυτήν τήν κατηγορία σχετικών συχνοτήτων.

Παρατηρούμε οτι στό δείγμα μας δέν έχει μεταφερθεί η ακριβής αναλογία του πληθυσμού κατά Σχολή. Έτσι, η Φυσικομαθηματική Σχολή εμφανίζεται ιδιαίτερα ενισχυμένη εις βάρος τής Πολυτεχνικής (με μιά διαφορά 10% περίπου), και πολύ λιγότερο τής Σχολής Υγείας (διαφορά 1%). Υπάρχει ακόμα και ένα ασήμαντο ποσοστό πού δέν έδωσε στοιχεία γιά τήν Σχολή στήν οποία φοιτά. Οι διαφορές όμως αυτές, νομίζουμε όχι δικαιολογούνται σημαντικά από τόν τρόπο τής δειγματοληψίας μας πόν ήταν, μεί προγραμματισμένες σε αναλογία ποσοστού, τοιλόχρονος και σύντομος στή συλλογή.

Παρόμοιες αυξομειώσεις πού θά παρουπηρηθούν και στίς άλλες μεταβλητές οφείλουται στήν ίδια αιτία, και αποδεικνύουν οτι πράγματι τηρήθηκε ο τυχαίος χαρακτήρας τής δειγματοληψίας και δέν σημειώθηκε εκ τήν υστέρων παρέμβαση γιά διόρθωση τής αναλογίας του δείγματος ως πρός τίς μεταβλητές αυτές.

Πάντως στήν ανάλυση και τήν ερμηνεία τήν αποτελεσμάτων μας, λαμβάνεται υπ όψιν η σχετική αυτή διαφοροποίηση του δείγματος.

Η μεταβλητή τμήμα

Στή Φυσικομαθηματική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Πατρών, περιλαμβάνονται τά τμήματα τῶν Μαθηματικῶν, τῶν Φυσικῶν, τῶν Χημικῶν καθώς καί τό Γεωλογικό τμήμα πού λειτουργεί ἀπό τό 1978. Η Πολυτεχνική Σχολή ἐκτός ἀπό τά τμήματα των Ηλεκτρολόγων Μηχ, Μηχανολόγων Μηχ, καί Πολιτικῶν Μηχανικῶν ἀπό τό 1978. περιλαμβάνει καί τό τμήμα τῶν Χημ. Μηχανικῶν. Στήν Σχολή Υγείας τόσο τό Ιατρικό τμήμα (1977), ὅσο καί τό Φαρμακευτικό ἦσαν νέα (1978) καί δέν εἶχαν συμπληρώσει ἐπομένως κατά τό 1980 όλα τά ἔτη των σπουδών τους.

Ας δούμε όμως τοῦ αριθμό τῶν φοιτητῶν που περιλαμβάνει κάθε τμήμα καθώς στόν πληθυσμό, καθώς καί τήν αντίστοιχη κατανομή του δείγματος.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΤΜΗΜΑ

ΣΧΟΛΗ	ΤΜΗΜΑ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ			ΔΕΙΓΜΑ		
		αριθμ.	% επι πληθ.	% ανα Σχολή	αριθμ.	% επι δειγμ.	% ανα Σχολή
Φυσικομαθηματική	Βιολογικό :	(260)	5	9	(42)	7.5	10
	Γεωλογικό :	(122)	3	4	(13)	2	3
	Μαθηματικό :	(1584)	33	53	(246)	44	61
	Φυσικό :	(709)	15	24	(75)	13	19
	Χημικό :	(287)	6	10	(29)	5.5	7
Πολυτεχνική	Ηλεκτρολόγων Μηχ:	(510)	11	36	(48)	9	43
	Μηχανολόγων Μηχ:	(321)	7	23	(27)	5	24
	Πολ. Μηχανικών :	(532)	11	37	(32)	6	28
	Χημ. Μηχανικών:	(55)	1	4	(6)	1	5
Υγείας	Ιατρικό :	(238)	5	63	(31)	5	77.5
	Φαρμακευτικό :	(141)	3	37	(9)	2	22.5
ΣΥΝΟΛΟ		(4759)	100	-	(558)*	100	-

* Στήν ερώτηση αυτοί 27 φοιτητές δέν εδώσαν στοιχεία για τό τμήμα τους (5 %)

Από τὸν Πίνακα αὐτὸ προκύπτει ότι τὸ Μαθηματικὸ τμήμα, εἶναι τὸ μεγαλύτερο του Πανεπιστημίου Πατρῶν καὶ καλύπτει τὸ 33% του φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ (αντίστοιχα καλύπτει τὸ 53% τῆς Φυσικομαθηματικῆς).

Τὸ Φυσικὸ τμήμα, παράλληλα, καλύπτει τὸ 15% του πληθυσμοῦ καὶ τὸ 24% τῆς Φυσικομαθηματικῆς.

Τὰ δύο αὐτὰ τμήματα, συνεπῶς, αποτελοῦν κατὰ κύριο λόγο τὴν Φυσικομαθηματικὴ (77%) καλύπτουσαν τὸ μισὸ περίπου (48%) τοῦ φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ τῶν Πατρῶν.

Στὸ δεῖγμα εμφανίζονται, ιδιαίτερα αυξημένο τὸ Μαθηματικὸ τμήμα (~9%) καὶ ιδιαίτερα μειωμένα, τὸ τμήμα Πολιτικῶν Μηχανικῶν (~6%) καὶ τὸ τμήμα τῶν Ηλεκτρολόγων (~3%).

2.3. Η μεταβλητὴ ετος σπουδῶν

Εκτὸς αὐτὸ τὰ νεοιδρυθέντα τμήματα, ποὺ δὲν εἶχαν συμπληρώσει κατὰ τὸ 1980, ὅλα τὰ ἔτη σπουδῶν τους, ὅλα τὰ ἄλλα τμήματα τῆς Φυσικομαθηματικῆς εἶχαν τέσσερα ἔτη σπουδῶν καὶ τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς αὐτὸ πέντε.

Σὰν ετος σπουδῶν θεωρεῖται τὸ κανονικὸ ἔτος παρακολούθησης καὶ εγγραφῆς. Οἱ επὶ πτυχίῳ φοιτητὲς θεωρούνται ότι ἔχουν περατώσει τὴν κανονικὴ φοίτησή τους στὰ ἔτη σπουδῶν καὶ συνεπῶς αποτελοῦν ιδιαίτερη κατηγορία. Στὴν παρουσίαση ὅμως τῆς μελέτης ο διαχωρισμὸς αὐτὸς δὲν εἶναι επιτυχὴς μιὰ καὶ πολλοὶ ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς δὲν ἐδώσαν αὐτὴν τὴν διευκρίνηση κατὰ τὴν συμπλήρωση του ερωτηματολογίου τους.

Ανογνωστικὰ λοιπόν, η μερίδα τῶν επὶ πτυχίῳ φοιτητῶν ενσωματώθηκε μὲ ενεῖνη τῶν Δετῶν γιὰ τὴν Φυσικομαθηματικὴ, καὶ τῶν Εετῶν γιὰ τὴν Πολυτεχνικὴ.

Ο κάλουθος πίνακας δίνει τὴν κατανομὴ του πληθυσμοῦ καὶ του δεί-

γματος κατά έτη σπουδών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ, ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΔΕΙΓΜΑ	
	αριθμ.	%	αριθμ.	%
Α° ετος	(847)	18	(74)	13
Β° ετος	(1276)	27	(121)	21
Γ° ετος	(1032)	22	(179)	31
Δ° ετος	(1243)	26	(175)	30
Ε° ετος	(361)	7	(32)	5
ΣΥΝΟΛΟ	(4759)	100	(581)	100

Παρατηρείται πράγματι ιδιαίτερα αυξημένο τό ποσοστό τών φοιτητών του Γου καί Δου ετους στο δειγμα. Το γεγονός αυτό όμως τό κρίνουμε ιδιαίτερα βοηθητικό γιά τήν περαιτέρω έρευνα, μιά καί οι φοιτητές τών ετών αυτών διαθέτουν καί τήν ακαιτούμενη εμπειρία τού Πανεπιστημιακού χώρου αλλά καί η νοοτροπία τους είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστική καί ρυθμιστική τής φοιτητικής έκφρασης.

— . —

ΚΑΤΑ ΣΧΟΛΗ - ΤΜΗΜΑ - ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ *

ΣΧΟΛΕΣ ή ΤΜΗΜΑΤΑ	Α° ΕΤΟΣ		Β° ΕΤΟΣ		Γ° ΕΤΟΣ		Δ° ΕΤΟΣ		Ε° ΕΤΟΣ		Αγνώστου ετους		ΣΥΝΟΛΟ	
	ΠΛ.	Δ.	ΠΛ.	Δ.	ΠΛ.	Δ.	ΠΛ.	Δ.	ΠΛ.	Δ.		Δ		
ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ	477	45	807	75	673	150	1005	153	-	-	-	3	2962	426
1. Βιολογικό	25	1	60	6	81	23	94	11	-	-	-	1	260	42
2. Γεωλογικό	66	7	56	6	-	-	-	-	-	-	-	-	122	13
3. Μαθηματικό	233	24	418	38	342	73	591	110	-	-	-	1	1584	246
4. Φυσικό	105	9	205	20	165	30	234	16	-	-	-	-	709	75
5. Χημικό	48	2	68	1	85	17	86	8	-	-	-	1	287	29
Αγνώστου τμήματος Φ.Μ.Σ.	-	2	-	4	-	7	-	8	-	-	-	-	-	21
ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ	233	20	296	22	290	22	238	20	361	32	-	-	1418	116
1. Ηλεκτρολόγων Μηχ.	68	9	95	2	103	11	96	11	148	15	-	-	510	48
2. Μηχανολόγων Μηχ.	62	5	74	7	84	4	47	3	54	8	-	-	321	27
3. Πολιτικών Μηχανικών	71	3	104	8	103	6	95	6	159	9	-	-	532	32
4. Χημικών Μηχανικών	32	3	23	3	-	-	-	-	-	-	-	-	55	6
Αγνώστου τμήματος Π.Σ.	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	3
ΥΓΕΙΑΣ	137	9	173	24	69	7	-	-	-	-	-	-	379	40
1. Ιατρικό	63	6	106	18	69	7	-	-	-	-	-	-	238	31
2. Φαρμακευτικό	74	3	67	6	-	-	-	-	-	-	-	-	141	9
Αγνώστου τμήματος Σ.ΥΓ.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ΑΓΝΩΣΤΟΥ ΣΧΟΛΗΣ	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	847	74	1276	121	1032	179	1243	175	361	32	-	4	4759	585

* Οι αριθμοί που αναφέρονται είναι οι απόλυτοι.

Η μεταβλητή φύλο

Ας δούμε όμως πώς διαφοροποιείται η αναλογία φύλου από φοιτητικό πληθυσμό αλλά και από δείγμα.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΚΑΤΑ ΦΥΛΟ

ΦΥΛΟ	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ		ΔΕΙΓΜΑ	
	αριθμ.	%	αριθμ.	%
ΑΝΤΡΕΣ	: (3737)	78	(413)	71
ΓΥΝΑΙΚΕΣ	: (1022)	22	(172)	29
ΣΥΝΟΛΟ	(4759)	100	(585)	100

Παρατηρούμε, ότι στον φοιτητικό πληθυσμό του Πανεπιστημίου Πατρών υπερισχύει το ανδρικό φύλλο με μια αναλογία περίπου 4:1.

Η αναλογία αυτή μεταφέρεται στο δείγμα με σχετική ενίσχυση (+7%) του ποσοστού των γυναικών. Η διαφορά αυτή ενώ δεν αλλοιώνει σημαντικά την σύνθεση του πληθυσμού ως προς το φύλο, ενισχύει τον το ποσοστό των γυναικών στο δείγμα και επομένως ασφαλέστερο το προσδιορισμό των διαφορών στις στάσεις που παίρνουν τα δύο φύλα.

Επειδή αμερβώς θεωρούμε ιδιαίτερα σημαντικό τον παράγοντα φύλο για τις ποιότητα των σχέσεων και στάσεων που αναπτύσσονται μέσα στην πανεπιστημιακή κοινότητα, θα επιδιώκαμε περισσότερο στην ανάλυση του φύλου και ως προς άλλες μεταβλητές.

Και ας αρχίσουμε πρώτα από την μεταβλητή σχολή. Πράγματι η παρουσία του γυναικείου φύλου δεν είναι η ίδια σ' όλες τις σχολές. Είναι πολύ μεγαλύτερη στις σχολές υγείας και σημαντικά μικρότερη στην Πολυτεχνική Σχολή.

Πιο αναλυτικά, και από στοιχεία της πρωτομαζίας κάθε σχολής, το πο-

ποστό πού καλύπτουν οι γυναικες στόν φοιτητικό πληθυσμό κάθε σχολής, έχει ως εξής:

Στήν Σχολή Υγείας	47 %
Στήν Φυσικομαθηματική Σχολή	24 %
Καί στήν Πολυτεχνική Σχολή	9.5 %

Ετσι ενω η Σχολή Υγείας παρουσιάζεται ισοκατανεμημένη μέ μιά αναλογία περίπου 1:1, η Πολυτεχνική σχολή παρουσιάζει μιά αναλογία 1:10 υπέρ τών ανδρών.

Αλλά καί μέσα στήν ίδια τή Σχολή, η αναλογία του φύλου παρουσιάζει διακυμάνσεις κατά τμήμα σπουδών. Χαρακτηριστικά στή Φυσικομαθηματική Σχολή, τό Βιολογικό τμήμα περιέχει τό μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών - 41% του φοιτητικου πληθυσμου τόν τμήματος -, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά γιά τά άλλα τμήματα είναι κατά σειρά, Γεωλογικό (30%), Χημικό (29%), Μαθηματικό (22%), καί Φυσικό (19%)

Το ίδιο αναλογικά φαινόμενο παρατηρείται καί στά τμήματα της Πολυτεχνικής Σχολής. Ετσι στούς Χημικούς Μηχανικούς οι γυναικες καλύπτουν τό 25.5% του πληθυσμού του τμήματος, ενω τά ποσοστά αυτά μειατρέπονται, σέ 15% γιά τό τμήμα Πολιτικών Μηχανικών, σέ 6% γιά τό τμήμα Μηχανολόγων Μηχ, καί σέ 4% γιά τό τμήμα τών Ηλεκτρολόγων Μηχ..

Μόνο στήν Σχολή Υγείας, καί τά δύο τμήματα πού τήν αυθοτελούν παρουσιάζουν τα ίδια ποσοστά (Ιατρικό 46%, Φαρμακευτικό 50%).

Οι αιτίες πού οδηγούν στήν ανισοκατανομή αυτή του φύλου, στίς Σχολές Θετικών επιστημών, είναι πολλές, καί ειναι οπωσδήποτε αντικείμενο ειδικών ερεννών, πού στηρίζονται στή μελέτη, τών κοινωνιολογικών αλλά καί ψυχολογικών χαρακτηριστικών πού λειτουργούν σάν κίνητρα επιλογής, τών στάσεων αποδοχής καί αιθόρριψης κάθε τών παρουσίκεις του αντικειμένου τών επιστημών αυτών στήν Μέση Εκπαίδευση, καθώς καί τών

συνεπειών της ανισότητας των status των δύο φύλων στην απόδοση των μαθημάτων αυτών.

Η αρκετά κανόνυπη, όμως άποψη, ότι οι γυναικες δεν "προτιμούν" συνήθως τις θετικές επιστήμες, επαναλαμβάνεται για άλλη μιά φορά από τα στοιχεία που παραθέσαμε.

— · —

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΟΙΚΟΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΥΡΥΤΕΡΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΤΟΠΗΣ

Ο παράγοντας τόπος καταγωγής, απουσιά ιδιαίτερη αξία, στην ερμηνεία και περιγραφή της νοοτροπίας που χαρακτηρίζει ένα φοιτητικό πληθυσμό ενός περιφερειακού Πανεπιστημίου.

Η φοιτητική ζωή σε ένα τέτοιο Πανεπιστήμιο χαρακτηρίζεται από συνήθειες και τρόπους συμπεριφοράς με αρκετά έντονα τοπικά χαρακτηρίστικα. Ταυτόχρονα ο τόπος καταγωγής δεν χαρακτηρίζεται χωρίς χρώμα, αλλά αντιπαρατίθεται έντονα, προσπαθώντας να αφομοιωθεί. Η σχέση αυτή του τοπικού, πολιτισμικού, και κοινωνικού περιβάλλοντος της πόλης, με τον φοιτητικό πληθυσμό έναν αμφίδρομη. Επηρεάζει τον τρόπο ζωής και τις γενικότερες στάσεις του φοιτητή από χώρο, αλλά παράλληλα λειτουργεί και σαν ερέθισμα αλλαγής, τις διαμορφούμενες κοινωνικές σχέσεις και συμπεριφορές του τόπου.

Η έννοια τοπικών φοιτητικών συλλόγων εξ άλλου βασίζεται στην ανάγκη για επαφή και ανανέωση με τον τόπο καταγωγής.

Στο Πανεπιστήμιο της Πάτρας το 94% του φοιτητικού πληθυσμού δεν προέρχεται από τον νομό Αχαΐας. Καλύπτει όλες τις περιοχές και τους νομούς της Ελλάδας, και αναπροσαρμόζονται δ' αυτόν και οι αξιολογικοί και κύριοι φοιτητές, που αναδύονται μέσα από την καθημερινή από το φοιτητικό αυτό του φοιτητικού πληθυσμού.

Στην ανάλυση που ακολουθεί, διαμορφώνεται δύο σημεία αναφοράς που καθορίζουν τον τόπο καταγωγής. Αυτά ένας, ο τόπος γέννησης και το δεύτερο ο τόπος που μεγάλωσε ο φοιτητής. Είναι προφανές ότι η βαρύτητα μιας ανάλυσης διαμόρφωσης συμπεριφοράς από το συγκεκριμένο περιβάλλον, είναι σαφώς εντονότερη στον δεύτερο παράγοντα. Από την συγκριτική τους άποψη είναι δυνατόν να παρατηρηθούν οι μεταβολές, που αν και δεν φαίνονται στον χρόνο, αποτελούν ενδιαφέρουσα παρατήρηση.—

.1. Ανάλυση κατά γεωγραφικά διαμερίσματα και νομούς

Όπως προαναφέραμε, ο φοιτητικός πληθυσμός στην Πάτρα προέρχεται από όλους τους νομούς και της περιοχές της Ελλάδας. Τα ποσοστά βεβαια που καλύπτει ο κάθε νομός στο δείγμα μας συχνά ειναι μικρός αλλα παρατίθεται για νά δώσει μιά εικόνα της ευρύτητας του φάσματος των περιοχών.

Η γεωγραφική θέση των Πατρών οποσδήποτε επηρεάζει ώστε ενας αρκετά μεγάλος αριθμός νομών της Στ. Ελλάδας, Πελοποννήσου και τών νησιών του Ιονίου νά καλύπτεται με αρκετά μεγαλύτερη αναλογία από τούς άλλους. Ειναι φυσικό επίσης, οωτές οι περιοχές να παρουσιάζουν μεγάλα ποσοστά συχνών μετακινήσεων από και πρός τόν τόπο σπουδών καθ' όλην τήν διάρκεια των σπουδών.

Φυσικά, περιοχές της Ελλάδας πού εχουν Πανεστήμιο μέ Πολυτεχνικές και Σχολές Θετικών Επιστημών παρουσιάζουν σχετική μείωση ποσοστου φοιτητών στην Πάτρα.

Ας δούμε πιό συγκεκριμένα πώς κατανέμεται κατά περιοχές τό δείγμα μας

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΕ
	%	%
Αττική :	31	35
Στερεα Ελλάδα κ. Ευβοια :	8.5	9
Πελοπόννησος :	19.5	18
Νησια Ιονίου :	2	2
Ηπειρος :	3	2
Θεσσαλία :	9	9
Μακεδονία :	10.5	10
Θράκη :	2	2
Νησια Αιγαίου :	3	3
Κρήτη :	7.5	7
ΚΥΠΡΟΣ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ :	4	3
ΣΥΝΟΛΟ	(545) 100	(540) 100

Από τά αποτελέσματα τού πίνακα προκύπτει ότι τό 35 % τών φοιτητών προέρχεται από τον νομό Αττικής[1]. Συνολικά τό 64 % του φοιτητικού πληθυσμού προέρχουται από περιοχές, πού διευκολύνεται η μετάβαση στό τόπο πτουδών (Στερεά Ελλάδα, Πελοπόννησος, Νηστά Ιονίου). Μεγαλά σχετικά ποσοστά καλύπτουν οι Θεσσαλοί φοιτητές (9 %), καθώς και οι Κρήτες (7 %). Τό ποσοστό τής Μακεδονίας σάν τόπος προέλευσης τών φοιτητών είναι 10 %.

Μιά ένδειξη, πού προκύπτει από τόν πίνακα, στήν σύγκριση τών δύο στηλών του, είναι τό αυξημένο ποσοστό (κατά 4 %) τής Αττικής σάν τόπος πού πέραδε τά μαθητικά χρόνια ο φοιτητής, δέ σχέση μέ τόν τόπο γέννησης, και η σχετική μείωση των αντίστοιχων ποσοστών τής Πελοπονυήσου, τής Ηπείρου, και η ελάχιστη μείωση τών ποσοστών τής Θεσσαλίας και τής Κρήτης. Οι διαφορές όμως αυτές δέ αιδόλυτους αριθμούς δέν έχουν τήν βαρότητα πού θά τίς καταστούσε δεικτες, αλλά παραμένουν σάν ενδεικτικές τάσεις.

Μέσα όμως στά πλαίσια τής αυτής περιοχής, τό ποσοστό πού καλύπτει κάθε νομός διαφέρει κατά ποσοστό. Έτσι, ασχέτως περιοχής, οι νομοί που σύγκεντρώνουν τά μεγαλύτερα ποσοστά είναι κατά σειρόν: (ώς 100 εχει λυφθεί τό 540).

1.	Νομός Αττικής	:	35 %
2.	Νομός Αχαΐας	:	6.5 %
3.	Νομός Ηρακλείου	:	4 %
4.	Νομός Αιτωλοακαρνανίας	:	3.5 %
5.	Νομός Μεσσηνίας	:	3.5 %
6.	Νομός Θεσσαλονίκης	:	3 %
7.	Νομός Μαγνησίας	:	3 %
8.	Νομός Λαρίσης	:	3 %
9.	Νομός Κορινθίας	:	2.5 %
10.	Νομός Τρικάλων	:	2.5 %

[1] Σε μεταγενέστερο πίνακα θα δοθεί ακριβώς τό ποσοστό πού καλύπτει η πρωτεύουσα. Το ποσοστό αυτό είναι 34 %. Μόνο 1 % καλύπτεται από τούς εκτός τής ευρυτέρας περιοχής τής πρωτεύουσης περιοχών.

Το συνολικό ποσοστό που συμπεριλαμβάνει οι δικοί μας αυτοί νόμοι είναι 66.5% ενώ όλοι οι υπόλοιποι καλύπτουν το 30.5%, ενώ και το 3% καλύπτεται από τους κυπριόπουλους του εξωτερικού και διαλαδανούς.

Ας σταθούμε όμως και σε αναλύσουμε τις τρεις αυτές κατηγορίες φοιτητών. Στο δείγμα μας όλοι (εκτός από ένα) είναι Έλληνες εξωτερικού. Στην κατηγορία αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι πρόσφυγες από τις Ανατολικές χώρες, καθώς και οι Έλληνες της Κωνσταντινούπολης και της Μ. Ασίας. Παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι γεννήθηκαν στο εξωτερικό, αλλά επέστρεψαν και μεγάλωσαν στην Ελλάδα.

Πιο αναλυτικά οι φοιτητές αυτοί προέρχονται (κατά απόλυτο αριθμό)

1.) ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ : α) ΑΝ. ΘΡΑΚΗΣ - Μ. ΑΣΙΑΣ : γεννήθηκαν 3, μεγάλωσαν 1
β) ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΧΩΡΩΝ : -11- 1, -11- 0

2.) ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ α) ΕΥΡΩΠΗ (εκτός ΑΝ. ΧΩΡΩΝ): -11- 0, -11- 2
β) ΑΦΡΙΚΗ : -11- 7, -11- 3
δ) ΑΜΕΡΙΚΗ : -11- 3, -11- 0

3.) ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ α) ΑΦΡΙΚΗ : -11- 1, -11- 1,

4) ΚΥΠΡΙΟΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ : -11- 9, -11- 9

Η ψυχολογία και χωρίς προγραμματισμένη δημογραφική, όπως είναι φυσικό, δεν έχει δυνατό να αναλύσει την διαφορά αυτή κατηγορία των φοιτητών που καλύπτει το 3% του δείγματος. Εξ άλλου η παρουσία τους, αναδίδει πράγματα παραπανίσια στην σύνθεση του φοιτητικού πληθυσμού του περιφερειακού μας Πανεπιστημίου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΑΚΑΔ. ΧΡΟΝΙΑ 1979-80

ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

(Ανάλυση επί δείγματος 540 ερωτ. -11.3% του πληθυσμού-)

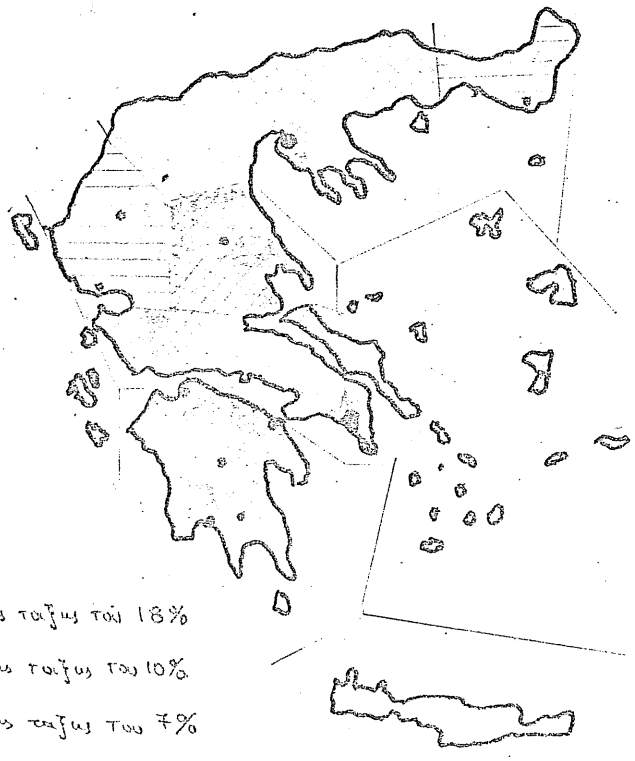

πυκνότητα της τάξης του 18%

πυκνότητα της τάξης του 10%

πυκνότητα της τάξης του 7%

πυκνότητα της τάξης του 2-3%

* Οι σκιαζόμενες περιοχές εκφράζουν αύξηση σχετικής πυκνότητας κατά νομούς.

1.2. Μιά παρατήρηση άξια λόγου

Αναλύουτας τόν τόπο που μεγάλωσαν οι φοιτητές κατά περιοχές και νομούς, γενήθηκαν τά εξής ερωτήματα:

α) Ποιά σχέση υπάρχει ανάμεσα στό ποσοστό που καλύπτει συνολικά ο πληθυσμός της περιοχής και στά αντίστοιχα τών αποφοίτων Λυκείων, και τών Ελλήνων φοιτητών αυτής.

β) Ποια σχέση υπάρχει ανάμεσα στό ποσοστό που καλύπτει ο τόπος προέλευσης τών φοιτητών του δείγματος, με στό αντίστοιχο του συνόλου τών Ελλήνων φοιτητών.

Τα στοιχεία αυτά που παρατίθενται, συγκεντρώθηκαν από τίς Στατιστικές επετηρίδες της Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ	(1) ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ %	(2) ΣΥΝΟΛΟ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΛΥΚΕΙΩΝ ΠΕΡΙΟΧΗΣ %	(3) ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ (ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ) %	(4) ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ (ΔΕΙΓΜΑ) %
Ευρυτερη περιοχή πρωτεύουσας	29.36	33.28	39.25	35
Λοιπή Στερεα Ελλαδα κ' Εύβοια	11.04	9.47	8.77	10
Πελοπόννησος	11.01	10.05	10.23	18.5
Νησιά Ιονίου	2.09	1.76	1.54	2.5
Ηπειρος	3.43	3.80	3.87	2.5
Θεσσαλία	7.53	8.48	7.31	9
Μακεδονία	21.80	21.57	20.39	10
Θράκη	3.78	2.72	1.69	2
Νησιά Αιγαίου	4.74	3.56	2.46	3.5
Κρήτη	5.22	5.31	4.48	7
ΣΥΝΟΛΟ	(8650200) 100.00	(56.954) 100.00	(76.455) 100.00	(521) 100*

* Τα ποσοστά έχουν στρογγυλοποιηθεί

(1) Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος - 1980, Ε.Σ.Υ.Ε. (απογραφή 1971) Αφορά τόν συγκεντρωμένο κατά περιοχή πληθυσμό.

(2) Στατιστική της Εκπαιδεύσης 1977-78, Ε.Σ.Υ.Ε. (αφορά Δημόσια και Ημερήσια Λύκεια)

(3) Στατιστική της Εκπαιδεύσης 1977-78 Ε.Σ.Υ.Ε (λαμβάνεται οπο τόν τόπο κατοικίας γονέων. Δεν έχουν λυφθεί υπ' όψιν οι και του εξωτερικού φοιτητες καθώς και όσοι δεν δήλωσαν).

(4) Προκόπτουν από τίς στήλη τόπος που μεγάλωσες (Έχουν αφαιρεθεί οι Κυπριοι και οι Ελληνες εξωτερικού κ' αλλοδαποί καθώς και όσοι δεν δήλωσαν).

Από τὸν πίνακα αὐτὸ παρατηρούμε τὰ ἑξῆς:

α). Συσχετίζοντας τὶς τρεῖς πρώτες στήλες τοῦ πίνακα, γίνεται φανερή η αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῆς πρωτεύουσας, τόσο στὸ σύνολο τῶν αποφοίτων Λυκείου, ὅσο καὶ στὸ σύνολο τοῦ φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδας.

Στὶς περισσότερες αὐτὸ τὶς υπόλοιπες περιοχὲς η αντιστοιχη πορεία εἶναι φθίνουσα. Σχετικὴ αὔξηση τοῦ ποσοστοῦ τῶν αποφοίτων Λυκείων παρουσιάζεται στὶς περιοχὲς Θεσσαλίας, Κρήτης καὶ Ηπείρου, καὶ στὶ συνέχεια παρατηρεῖται μείωση τοῦ ποσοστοῦ των φοιτητῶν

β) Συσχετίζοντας τὶς ὅνο τελευταίες στήλες βλέπουμε ὅτι στὸ Πανεπιστήμιο Πατρῶν ευρίσκουται μειωμένα τὰ ποσοστὰ τῶν περιοχῶν πού ἔχουν Πανεπιστήμιο (Θεσσαλονίκη, Ιωάννινα), ἐκτὸς αὐτὸ τῶν περιοχή της πρωτεύουσας που η μείωση ειναι σχετική.

Μεγάλα συνεπῶς παραμένουν τὰ ποσοστὰ τῶν Πελοπαυνήσου, τῶν Θεσσαλίας καὶ τῶν Κρήτης.

Συνεπῶς μπορούμε να ισχυριστούμε ὅτι ἕνα αὐτὸ τὰ στοιχεῖα προτίμησης κατὰ τὶς εισαγωγικὲς, ειναι και η αὐτόσταση τοῦ τόπου κατοικίας τῶν γονέων, καὶ τοῦ τόπου σπουδῶν. Από τὰ ποσοστὰ καὶ τὶς συγκρίσεις τῶν στηλῶν τοῦ πίνακα, τὸ κριτήριο αὐτὸ εμφανίζεται ἰδιαίτερα ισχυρό.

ΤΗΜΑ:

ΙΣΤΗΝΙΟ ΠΑΤΡΩΝ

ΡΩΝΙΑ 79-80

ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ

(Επι δείγματος 12.3% του φοιτ. πληθυσμού)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΠΟΛΥΤΩΝ ΑΡΙΘΜΩΝ

ομός	ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ απ. αριθ	ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ απ. αριθ
ΠΟΝΝΗΣΟΣ	106	96
ολίδος	7	6
αδίας	11	9
ΚΐΑΣ	42	35
ίας	7	7
ρινθίας	11	13
ωνίας	7	7
σσηνίας	21	19
ΙΟΝΙΟΥ	11	13
...θου	2	2
κύρας	6	6
βαλληνίας	1	3
υκάδος	2	2
ΟΣ	16	13
ης	7	5
σηρωτίας	-	-
...ινίνων	7	5
εβέζης	2	3
ΑΛΙΑ	47	47
ρδίτσης	5	5
ρίσης	15	14
γνησίου	14	15
ικάλων	13	13
ΕΛΛΑΔΑ - ΕΥΒΟΙΑ(1)	46	47
ιωτίας	10	8
τωλοακαρνανίας	14	19
βοίας	8	8
ρυτανίας	2	1
θιώτιδος	6	6
ωκίδος	6	5
Η	169	191

	Νομός	ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ απ. αριθ	ΜΕΓΑΛΩΣΑΝ απ. αριθ
	ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	57	53
1	Γρεβενών	6	6
2	Δράμας	1	2
3	Ημαθίας	4	3
4	Θεσσαλονίκης	21	17
5	Καβάλλας	4	4
6	Καστορίας	1	1
7	Κιλκίς	-	-
8	Κοζάνης	4	5
9	Πέλλης	4	3
10	Πιερίας	2	3
11	Σερρών	6	6
12	Φλωρίνης	3	2
13	Χαλκιδικής	1	1
	ΘΡΑΚΗ	11	10
1	Εβρου	7	7
2	Ξάνθης	2	1
3	Ροδόπης	2	2
	ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	17	18
1	Δωδεκανήσου	3	4
2	Κυκλάδων	1	3
3	Λεσβου	9	9
4	Σάμου	-	-
5	Χίου	4	2
	ΚΡΗΤΗ	41	37
1	Ηρακλείου	22	20
2	Λασιθίου	4	5
3	Ρεθύμνου	6	6
4	Χανίων	9	6
	ΚΥΠΡΙΟΙ	9	9
	ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ	14	6
	ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ	1	1
	ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ	40	45

ΑΤΤΙΚΗΣ

1.3. Αστική - Ημιαστική - Αγροτική προέλευση.

Εκτός όμως από τό γεωγραφικό διαμέρισμα του τόπου προέλευσης τών φοιτητών, εκείνο που ενδιέφερε περισσότερο ήταν ο αστικός, ημιαστικός και αγροτικός χαρακτήρας του τόπου καταγωγής.

Η κατηγοροποίηση τών απαντήσεων, στό ερώτημα αυτό, ήταν η εξής (1)

1. χωριό ή κωμόπολη (μέχρι 3.000 κατοίκους).
2. επαρχιακή πόλη από 3.000 - 10.000 κατοίκους
3. επαρχιακή πόλη από 10.000 - 30.000 κατοίκους.
4. επαρχιακή πόλη άνω τών 30.000 κατοίκων
5. Θεσσαλονίκη.
6. Αθήνα

Ενώ τηρήθηκε ιδιαίτερη κατηγορία γιά τούς κυπρίους και τούς Εξίκνες του εξωτερικού. Η ανάλυση στηρίχθηκε πάλι στούς δύο άξονες, τόπος γέννησης και τόπος πού μεγάλωσε ο φοιτητής, κυριβώς όπως και στήν προηγούμενη μεταβλητή. Τα αποτελέσματα δίνονται από τόν ακόλουθο πίνακα.

Τόπος	ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ	ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΕ
	%	%
χωριό ή κωμόπολη (μέχρι 2000 κατ) :	20	16
επαρχ. πόλη (2.000 - 10.000 κατ) :	12.5	14.5
επαρχ. πόλη (10.000 - 30.000 κατ) :	13	12
επαρχ. πόλη (30.000 κατ. και άνω) :	19.5	19
Θεσσαλονίκη :	3.5	3.5
Αθήνα :	31.5	35
ΣΥΝΟΛΟ	(524) 100	(525) 100

Βλέπουμε πράγματι τίς μετοικινήσεις πού σημειώθηκαν από τά χωριά πρός στίς μικρές επαρχ. πόλεις. Πάντως από όλες τίς επαρχιακές

(1) ο πληθυσμός [illegible]

πόλεις, μικρές και μεγάλες, παρουσιάστηκε μετοικίευση προς την Αθήνα. (Από τα στοιχεία της απογραφής του 1961 και 1971 προκύπτει ότι η αύξηση του πληθυσμού της πρωτεύουσας ήταν της τάξης του 37.1%)

Σύμφωνα με το βαθμό αστικότητας της περιοχής από την οποία προέρχονται οι φοιτητές (τόπος του μεγάλωσαν) ορίζονται:

Αστικός πληθυσμός: Ο πληθυσμός δήμων και κοινοτήτων άνω των 10.000 κατοίκων (καθώς και τα πολεοδομικά συγκροτήματα Αθηνών & Θεσσαλονίκης)

Ημιαστικοί πληθυσμοί: Ο πληθυσμός δήμων και κοινοτήτων από 2000 έως 9999 κατοίκους (εκτός των ανηκόντων σε πολεοδομικά συγκροτήματα)

Αγροτικοί πληθυσμοί: Ο πληθυσμός δήμων και κοινοτήτων κάτω των 2000 κατοίκων (εκτός των δήμων και κοινοτήτων).

Σύμφωνα με αυτή την κατηγοριοποίηση, ο προηγούμενος πίνακας έχει ως εξής.

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΕΩΣ		ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΕ	
		%		%
Αγροτικός πληθυσμός	:	20		16
Ημιαστικός πληθυσμός	:	12.5		14.5
Αστικός πληθυσμός	:	67.5		69.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(524)	100	(525)	100

Η αυτή κατηγοριοποίηση για το σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδας κατά την απογραφή του 1971 έδινε τα εξής ποσοστά:

Αγροτικός πληθυσμός: 35.1 %

Ημιαστικοί -"- : 11.7 %

Αστικοί -"- : 53.2 %

Από την σύγκριση των αποτελεσμάτων αυτών με τον δεύτερο στήλη του πίνακα βλέπουμε ότι οι πανεπιστημιακοί πόλεις φαίνονται ιδιαίτερα

αυξημένα τα ποσοστά της κατηγορίας του αστικού πληθυσμού, και σχετικά του ημιαστικού πληθυσμού, ενώ παρουσιάζει σημαντική μείωση ο αγροτικός πληθυσμός.

Μέσα στις κατηγορίες του αστικού πληθυσμού (69.5%), βλέπουμε ότι τον πληθυσμό κατέχουν τα δύο διαμετρήματα πολεοδομικά συγκροτήματα της Αθήνας (35%) και της Θεσσαλονίκης (3.5%). Το υπόλοιπο κατανέμεται κυρίως από τις πόλεις που έχουν πληθυσμό άνω των 30.000 κατ. (19%) και που είναι οι μεγάλες πρωτεύουσες των νομών, ενώ ένα (12%) κατάγεται από τις μικρότερες επαρχιακές πόλεις μέχρι πληθυσμό 10.000 κατοίκων.

Το φαινόμενο ότι το 70% περίπου του φοιτητικού πληθυσμού κατάγεται από αστικές περιοχές και μόνο το 16% από αγροτικές επηρεάζει όχι μόνο τη σύνθεση αλλά και τον ρυθμό αφομοίωσης των κοινωνικών προτύπων από τις φοιτητικές αυτές, αλλά και περιοχές ίσων αναμονών από ευκαιρίες διαβίωσης, για επιλογή μιάδου και καταλύματος πόλεων.

Ο μεγάλος ανταγωνισμός που παρουσιάζουν τόσο ο πανεπιστημιακός-φοιτητικός θεσμός, όσο και ο τουριστικός, απαιτούν πολυδάπανη κυρίως προετοιμασία, που καταγγέλλεται συνήθως από εξωπανεπιστημιακούς φορείς, οι οποίοι απορροφούν εισπράξεις από τις αγροτικές περιοχές. Για έναν ακόμα λόγο, βλέπουμε η ασυφήμια να έχει αναμφισβήτητη επιλογή.

Από τις άλλες μεριά, οι αστικές περιοχές εμφανίζονται ιδιαίτερα ευαίσθητες στις αφομοίωση των κοινωνικών προτύπων, και θέτουν στα μέλη τους σε σχέση με τον καθορισμό πυκνού μέσα από το οποίο επιθυμούν την κοινωνική αναγνώριση.

Η διαφορετική αυτή στάση των δύο περιοχών στις επιλογές, κυρίως η αντίθεση στις επαναστατικές ενεργείες, οδηγούν τις αγροτικές περιοχές να επιμένουν με πολύ μικρό ποσοστό, αυτοθεσία από τις αστικές και ημιαστικές που κυριαρχούν.

4. Εσωτερική Μετανάστευση

Ο μετοικήσεις από μιά περιοχή σέ άλλη ήταν για τήν δεκαετία 1961-71 ένα φαινόμενο αρκετά χαρακτηριστικό.

Για να προσδιορίσουμε καλύτερα τόν παράγοντα "τόπος καταγωγής" στον φοιτητικό πληθυσμό" τόν διακρίναμε σέ δύο μεταβλητές. Στόν τόπο γέννησης καί στόν τόπο που μεγάλωσε καί ανοιπτόχθηκε ο φοιτητής. Δώσαμε μεγαλύτερη έμφαση στήν δεύτερη μεταβλητή μιά καί τήν θεωρήσαμε πλουσιότερη σε εμπειρίες συναναστροφής του ατόμου με τό άμεσο κοινωνικό περιβάλλον του.

Αρκετά όμως ενδιαφέρον ειναι να παρακολουθήσουμε τόν συσχετισμό αυτήν τήν δύο μεταβλητών πού μάς δίνουν τήν δυνατότητα νά έχουμε ενδείξεις για τήν εσωτερική μετανάστευση τής καταγωγίας αυτής του πληθυσμού.

Ο συσχετισμός αυτός παρουσιάθεται στόν ακόλουθο πίνακα (ποσοστιαία κατανομή).

	ΤΟΠΟΣ	ΤΟΠΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ					
		χωριό μεχρι 2.000 κατ.	επαρ. πόλη απο 2000 ενος 10.000	επαρ. πόλη απο 10.000 ενος 30.000	επαρχ. πόλη απο 30.000 και άνω	Θεσμίκη *	Αθήνα
ΤΟΠΟΣ ΠΟΥ ΜΕΓΑΛΩΣΕ	Χωριό μεχρι 2.000 κατ.	73	-	6	1	5.5	1
	Επαρ. πόλη 2000-10000 κ.	7	85	8	4	-	2
	Επαρ. πόλη 10000-30.000 κ.	5	4.5	77	2	-	1
	Επαρ. πόλη άνω 30000 κατ.	7	1.5	1.5	83	11	2
	Θεσσαλονίκη	2	-	1.5	1	72.5	-
	Αθήνα	6	9	6	9	11	94
	ΣΥΝΟΛΟ	(102) 100	(66) 100	(65) 100	(102) 100	(18) 100	(159) 100

* Το δείγμα ειναι μικρό

Η διαγώνιος που σχηματίζεται από τά ποσοστά σέ κύκλο δίνει, τό ποσοστό ενείνων που παρέμειναν στόν τόπο γέννησης τους. Τα ποσοστα υπεράνω τής δι-

γωνίου δίνουν τὰ ποσοστὰ τῆς μεταοικήσεως σὲ μικρότερες σε αριθμὸ κατοίκων περιοχές. Τα ποσοστὰ κάτω τῆς διαγωνίου δίνουν αντίστοιχα τὰ ποσοστὰ σὲ περιοχὲς μὲ μεγαλύτερο αριθμὸ κατοίκων.

Ετσι τὸ ποσοστὸ τῶν φοιτητῶν ποὺ παρέμειναν στὸν τόπο γεννησής του κυμαίνεται από 73% (γιὰ τὰ χωριὰ καὶ κωμοπόλεις μέχρι 2000 κατοίκους), έως 94% (γιὰ τὴν Αθήνα).

Υπάρχει σαφὼς μιὰ σχετικὴ κίνηση τῶν πληθυσμῶν αὐτὸ αγροτικὲς και ημιαστικὲς περιοχὲς πρὸς τῆς αστικὲς, και ιδιαίτερα πρὸς τῆς μεγαλύτερες πόλεις καὶ τὴν Αθήνα. Παράλληλα υπάρχει καὶ μία αντίστροφη τάση, πολὺ μικρότερης φυσικὰ εκτασης.

Συνολικὰ παρατηρουνται μεταοικήσεις αὐτὸ αγροτικὲς περιοχὲς σὲ ποσοστὸ 26.5%. Απο ημιαστικὲς σε ποσοστὸ 15%, καὶ απο αστικὲς κατὰ 14%. Από όλες αυτὲς τῆς περιοχὲς ειδικὰ πρὸς τὴν Αθήνα παρατηρουνται μεταοικήσεις σε ποσοστὸ 5%. Αναλυτικὰ κινήθηκαν πρὸς τὴν Αθήνα τὸ 6% τῶν αγροτικῶν περιοχῶν, τὸ 9% τῶν ημιαστικῶν περιοχῶν καὶ τὸ 8% τῶν αστικῶν περιοχῶν.

N.Π/83

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ

ΠΕΡΙΟΧΗ (2)	ΑΘΗΝΑ		ΥΠ. ΣΤ. ΕΛΛΑΣ - ΕΥΒΟΙΑ		ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ		ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ		ΗΠΕΙΡΟΣ		ΘΕΣΣΑΛΙΑ		ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ		ΘΡΑΚΗ		ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ		ΚΡΗΤΗ	
	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ. ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ. ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ. ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ	ΔΕΙΓΜΑ	(1) ΣΥΝ ΠΛΗΘ
Αστικές περιοχές	100	100	36.5	27,0	54.5	29,8	46	17	69	23,7	72	35,8	60.5	46,0	56	29,4	44.5	24,8	50	33,5
Ημιαστικές περιοχές	-	-	36.5	27,2	25	12,4	38.5	17,4	15.5	8,2	4	15,8	16.5	15,0	22	12,7	33.5	21,9	14	10,7
Αγροτικές περιοχές	-	-	27	45,8	20.5	57,8	15.5	65,6	15.5	68,1	24	48,4	23	39,0	22	57,9	22	53,3	36	55,8
ΣΥΝΟΛΟ : 100	(181)	100	(52)	100	(92)	100	(13)	100	(13)	100	(46)	100	(43)	100	(9)	100	(18)	100	(36)	100

(1) Η στήλη αυτή, δίνει τη ποσοστιαία κατανομή του συνόλου των κατοίκων της περιοχής κατά τη διάταξη Αστική - Ημιαστική - Αγροτική, όπως προέκυψε από τη απογραφή του 1971.
(Στατιστική επετηρίδα 1980, ΕΣΥΕ, Αθήνα).

(2) Για τον καθορισμό των πληθυσμών των πόλεων κατά τις κατοικοεδαφικές ενότητες να' δώσω και σχετικά στοιχεία της απογραφής του 1971.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Μεσα στο πλέγμα του ευρύτερου περιβάλλοντος αναπτύσσεται, θα περιγράφουμε τώρα οικογένεια, το άμεσο περιβάλλον μέσα στο οποίο -και σχετικά με το οποίο- αναπτύσσεται η προσωπικότητα και η συμπεριφορά του.

Ο παράγοντας οικογένεια, αρχικά καθορισμένος στις όλες σελίδες του ανθρώπου σύμφωνα στη ζωή και τις αξίες, θα ερευνηθεί ως προς τη θέση που κατέχει στο κοινωνικό διάγραμμα. Μέσα από αυτό θα σκιαγραφήσουμε το ύψος, το βάρος που τη διακρίνει, μέσα στις κοινωνικές σχέσεις, και τον άξονα που διαμορφώνει από μέλη της κατά την αναπαραγωγή.

Η ανάλυση αυτή παρ' όλο ένας σχήμα του κοινωνικού διαχωρισμού κατά τάξεις, δεν περιγράφει ακριβώς τη ίδια κατάσταση. χιασμός ενός από το σάβανο και τη σωσβάκη δομήθηκε σοβαρά υπόψιν το φίλτρο διάφορος καθώς και το βάρος[1] από το σάβανο κατέχει στην κοινωνία.

Παραδείγματος χάριν, ένας Χημικός, στέλεχος επιχείρησης ή ελεύθερος επαγγελματίας με υψηλή ασφάλεια, συμπεριφέρεται με έναν γιατρό του ασφάλιστρου, δεν παρουσιάζει από σάβανο ίδιο-να το ίδιο βάρος. Η διαφορά αυτή, ένας διαφορά ρόλων και έ-νας εξ ίσου σημαντική για τη κοινωνική αναγνώριση, και συ-νεπώς για τη κοινωνική διαφάνεια.

Η βελέτη, λοιπόν, του οικογενειακού πλαισίου θα ασχοληθεί τη εξής διαδρομή: περιγραφή του επαγγέλματος των γονέων περιγραφή τις βάρους των γονέων και ο προσδιορισμός της κοινωνικής βαθμίδας στη οποία ανήκουν η οικογένεια.

---

(1) Ι. ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ "Προς μια σύγχρονη κοινωνιολογία της Παιδικής" ΕΚΚΕ 1974, σελ 98.

2.1. Κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά τής οικογένειας

2.1.1 Επάγγελμα γονέων

Θα εξετάσουμε ξεχωριστά τό επάγγελμα του πατέρα, αυτό τό επάγγελμα τής μητέρας, καί στήν συνέχεια θά δώσουμε τόν συσχετισμό τών δύο αυτών μεταβλητών.

Η κατηγοροποίηση πού έχει γίνει τών επαγγελμάτων δέν ακολούθησε εκείνη τήν Στατιστικής Υπηρεσίας, ακριβώς γιατι πόχος μαι ήταν, εκτός αυτό τήν θέση στήν παραγωγική διαδικασία, νά διακρίνουμε καί άλλα χαρακτηριστικά, οπως παραδειγματος χάριν ειναι ή διάκριση τών υπαλλήλων γραφείου σε δημόσιους καί ιδιωτικούς που προαναφέρα για τήν κοινωνική διαβάθμιση καί αναγνώριση, που προαναφέραμε, διαφέραν σημαντικά.

a) Επάγγελμα του πατέρα.

Το δειγμα μας, σύμφωνα με τό επάγγελμα του πατέρα κατανέμεται σύμφωνα με τόν ακόλουθο πίνακα.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	απολ. αριθμ.	%
Βιομήχανοι - Εισαγωγεις - Εισοδηματίες :	(8)	1.5
Εμποροι - Μικρομαγαζάτορες - Μικροιδιοκτήτες :	(103)	18.5
Επιστημονικά καί ελευθέρια επαγγέλματα[1] :	(46)	8
Δημοσιοι Υπάλληλοι καί υπάλληλοι ΝΠΔΔ :	(108)	19.5
Ιδιωτικοί Υπάλληλοι :	(65)	11.5
Τεχνιτες και εργατες :	(64)	11.5
Ασχολούμενοι στήν γεωργία-αλιεία κ.λ.η. :	(105)	19
Συνταξιούχοι :	(46)	8
Ενοπλες Δυνάμεις κ' Σώματα Ασφαλείας :	(13)	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(558)	100

Παρατηρούμε ότι τό μεγαλύτερο ποσοστό (19.5%) καλύπτουν οι εργαζόμενοι στό κρύσιο καί στά ΝΠΔΔ. Αυτοί οι δεύτεροι καλύπτουν μόνο τό 2% του συνολικου ποσοστού. Στήν κατηγορία τών δημοσίων υπαλλήλων έχουν συνυπολογιστεί οι εκπαιδευτικοί (πού καλύπτουν τό 4.5% τών Δ.Υ), καθώς καί οι ιερείς (πού καλύπτουν τό 0.5%).

Δεύτερη σε ποσοστό κατηγορία επαγγελματιών είναι εκείνη των αγροτών-αλιέων-κτηνοτρόφων και συναφών, που καλύπτουν τό 19% τών περιπτώσεων.

Η κατηγορία τών Εμπόρων καί Μικροιδιοκτητών έρχεται τρίτη με ποσοστό 18.5%. Στήν κατηγορία αυτή έχουν τοποθετηθεί, όλοι οσοι διατηρούν καταστήματα, οσοι ασχολούνται με τό εμπόριο, καθώς καί οι μικροιδιοκτήτες, [illegible] και οι ιδιοκτήτες αυτοκινητών ταξί καί φορτηγών.

Με ενα ποσοστό 11.5% οι εργάτες καί τεχνίτες, καθώς και οι ιδιωτικοί υπάλληλοι έρχονται στήν τέταρτη θέση· καί ακολουθούν τά επιστημονικά καί ελευθέριοι επαγγέλματοι (8%), οι συνταξιούχοι (8%) καί οι στρατιωτικοί (2.5%)

Σε ιδιαίτερη κατηγορία έχουν τοποθετηθεί, οι μεγαλοιδιοκτήτες (Βιομήχανοι) καθώς καί τά πολύ υψηλά εισοδήματα όπως αυτά τών εισαγωγέων, τών κτηματιών καί τών εισοδηματιών γενικά. Η κατηγορία αυτή συνεκέντρωσε τό 1.5% του δείγματος.

Τελός, παρατηρούμε, ότι τα επαγγέλματα τών μισθωτών υπηρεσίων συνολικά καλύπτουν τό 31% τών επαγγελμάτων του δείγματος.

Είναι αρκετά γνωστή η σχέση πού συνδέει τόν τόπο εργασίας καί τό ειδος εργασίας. Στόν αρκετα ιδιόμορφο όμως φοιτητικό πληθυσμό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον νά παρατηρήσουμε τόν συσχετισμό τών δύο αυτών μεταβλητών.

Ο συσχετισμός οποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακιον ποσοστικίας κατανομής.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	ΤΟΠΟΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ					
	Αγροτικές περιοχές (απ. αρ)	%	Ημιαστικές περιοχές (απ. αρ)	%	Αστικές περιοχές (απ. αρ)	%
Βιόμηχανοι - Εισαγωγείς - Εισοδηματίες	(-)	-	(1)	1.5	(7)	2
Έμποροι - Μικρομαγαζάτορες - Μικροιδ.	(8)	9.5	(12)	16	(76)	21.5
Επιστημονικά και ελ. επαγγέλματα	(1)	1	(3)	4	(39)	11
Δημόσιοι υπάλληλοι κ. υπάλ. ΝΠΔΔ	(11)	13	(14)	18.5	(77)	21.5
Ιδιωτικοί υπάλληλοι	(2)	2.5	(5)	6.5	(52)	14.5
Τεχνίτες κ' εργάτες	(7)	8.5	(12)	16	(41)	11.5
Ασχολούμενοι στην γεωργία κ.ε.	(53)	63	(22)	29.5	(17)	5
Συνταξιούχοι	(2)	2.5	(6)	8	(36)	10
Ένοπλες Δυνάμεις κ' Σ.Α.	(-)	-	(-)	-	(11)	3
ΣΥΝΟΛΟ	(84)	100	(75)	100	(356)	100

($p = 0.0$ [8 δεκ.] ; β. ελ. 30 , $\chi^2 = 184$)

Παρατηρούμε ότι στις αγροτικές περιοχές τό 63% των περιπτώσεων απασχολείται μέ την γεωργία και συναφή επαγγέλματα, ενώ τό 13% είναι δημόσιοι υπάλληλοι. Στις ημιαστικές περιοχές τό ποσοστό των αγροτών περιορίζεται στό 29.5% ενώ των δημοσίων υπαλλήλων αυξάνει στό 18.5%. Παράλληλα αύξηση παρουσιάζουν οι έμποροι (16%) και οι τεχνίτες-εργάτες (16%). Στις αστικές τέλος περιοχές πλειοψηφούν οι δημόσιοι υπάλληλοι (21.5%) και οι έμποροι (21.5%) ενώ ακολουθούν κατά σειρά οι ιδιωτικοί υπάλληλοι (14,5%), οι εργάτες (11.5%), οι ελευθ. επαγγελματίες (11%) καθώς και οι συνταξιούχοι (8%) κάθε κατηγορίας.

β) Επάγγελμα της μητέρας

Η εργασία της μητέρας, και η συνεισφορά της στο οικογενειακό εισόδημα ήταν το πρώτο ερώτημα.

Ο πίνακας που ακολουθεί δίνει την κατανομή του δείγματος ως προς το επάγγελμα της μητέρας.

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ	απολ. αριθ.	%
Έμποροι - Μικροβιοτέχνες-Μικροδιοικητές:	(13)	2
Επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα :	(7)	1
Δημόσιοι υπάλληλοι κ' υπάλληλοι ΝΠΔΔ:	(32)	6
Ιδιωτικοί υπάλληλοι :	(10)	2
Εργάτριες :	(13)	2
Αγρότισσες :	(21)	4
Συνταξιούχοι :	(5)	1
Νοικοκυρές :	(456)	82
ΣΥΝΟΛΟ	(557)	100

Παρατηρούμε ότι πράγματι ο μοναδικός οικονομικός πόρος στην οικογένεια παραμένει η εργασία του πατέρα για το 82% των περιπτώσεων. Για το λόγο αυτό και δεν θα λάβουμε υπ' όψιν στην περαιτέρω περιγραφή μας οικογενειακές καταστάσεις, την εργασία της μητέρας.

Από τις εργαζόμενες μητέρες (18%), το 6% απασχολείται στο Δημόσιο τομέα (και από αυτές το 3.5% είναι εκπαιδευτικοί), το 4% είναι αγρότισσες και ακολουθούν με 2% οι εργάτριες, οι ιδιωτικοί υπάλληλοι και οι έμποροι-μικροϊδιοκτήτες. Στην τελευταία θέση βρίσκονται τα επιστημονικά και ελεύθερα επαγγέλματα (1%) καθώς και οι συνταξιούχοι (1%).

γ) Συσχετισμός των επαγγελμάτων πατέρα και μητέρας

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΜΗΤΕΡΑΣ / ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ		Εμποροι-Μικροίδιοι	Επιστ. Ελευθ. επαγγ.	Δημοσίοι υπαλλ. ΝΠΔΔ	Ιδιωτικοι υπάλληλοι	Εργάτριες	Αγρότισες	Συνταξιούχοι	Νοικοκυρές
	550	13	7	32	10	12	21	4	451
Βιομηχ.-Εισαγ.-Εισοδ.	7								7
Εμποροι-Μικροιδ	103	9	1	1	1	4	2		85
Επιστ. Ελευθ. επαγγ.	46	1	5	4	1		1		34
Δημοσιοι υπαλ. ΝΠΔΔ	105			19	2		1		83
Ιδιωτικοί υπαλλ.	65	1		3	4			1	56
Τεχνιτες-Εργατες	63				2	7			54
Αγρότες κ.λ.π.	102		1			1	17	1	82
Ενοπλες Δυν.-Σ.Α.	13			1					12
Συνταξιουχοι	46	2		4				2	38

* Στου πινακα αναγράφονται οι απόλυτοι αριθμοί, και οχι τα ποσοστά.

Ο πίνακας αυτός, είναι καθαρά ενδεικτικός μιά και οι απόλυτοι αριθμοί κατά περίπτωση είναι μικροί. Από τόν πίνακα, όμως, είναι φανερό, ότι σε όλα σχεδόν τά επαγγέλματα, η συντριπτική πλειοψηφία των γυναικών παραμένει στό σπίτι ασχολούμενη με τα οικιακά. Βέβαια, τό ποσοστό των γυναικών αυτό δέν είναι ίδιο για κάθε κατηγορία επαγγελμάτων.

Από τις εργαζόμενες συζύγους, η πλειοψηφία, εργάζεται σέ επάγγελμα τις αυτής κατηγορίας με του ανδρός της. Και παρ' ότι κάτι τέτοιο είναι αναμενόμενο σέ επαγγέλματα οικογενειακού χαρακτήρα (έμποροι-μαγαζάτορες γενικά κ.λ.π) καθώς και τούς αγρότες, τό μεγαλύτερο ποσοστό γυναικών παρουσιάζουν οι εργαζόμενες γυναίκες των Δημοσίων Υπαλλήλων πού από τό 21% πού καλύπτει τό 18% ασχολούνται στόν Δημόσιο τομέα. Χαρακτηριστικότατο παρά-

γρα μένα στὶς κατηγορίες τῶν διαφ. ἀπασχόλησης, ἀποτελοῦν οἱ ἀνταποδοτικοὶ τῶν ὁποίων οἱ γυναῖκες ἐργάζονται σὲ 45.5% τῶν περιπτώσεων, καὶ ὅλες ἐφαρμόζουν τὸ πάρτσερα τοῦ ἀνταποδοτικοῦ.

Πιὸ ἀναλυτικὰ πάλι οἱ δύο παραμέτροι δίνονται σὲ πολυπλοκὲς κατηγορίες καὶ σπάρτσερα σὲ ὁλόκληρο πίνακα, καὶ σειρὰ πολυπλοκότητας ἐφαρμόζεται ἀντίστοιχα.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΣΥΖΥΓΟΥ	Επιστ. - Ελ. επαγγ.	Διαφ. υπηρεσ. - ΝΠΔΔ	Αγρότες	Εμπορ. - Μικροβιομ. - Μικροβιοτ.	Ιδιωτ. υπηρεσ.	Εργάτες	Εν. δυν. - Σ.Α.	Βιομηχ. - Εισοδ. Επιχειρ.
Εργαζόμενοι σύζυγοι	26	21	19.5	17.5	14	14	7.5	0
Από αυτοὺς ἐργάζονται στὸ ἴδιο σπάρτσερα μὲ τὸν ἄντρα	11	18	16.5	9	6	11	0	0
Τὸ % ἀναφέρεται	(46)	(105)	(102)	(103)	(65)	(63)	(13)	(7)

—

Κλείνοντας τὴν παράγραφο αὐτή, ἀκροώμεθα στὰ παράγωγα εἰσοδήματος στὰ οἰκογένεια, στὴν πορεία τῆς ἀνάλυσης, θὰ λάβουμε τὴν ἐργασία τοῦ πατέρα, διότι παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴ συμπεριφορὰ ἀπασχόλησης τῶν περιπτώσεων ἦταν καὶ ὁ μοναδικὸς πόρος, παρατηροῦμε ὅτι καὶ στὶς περίπτωση τῆς ἐργασίας τῆς σύζυγος ἡ ὑφὴ τοῦ σπαρτσεραὶ σχέσης τῆς οἰκογένειας παραμένει ἀκριβῶς ἡ ἴδια ἀκριβῶς σπάρτσερα μὲ τὸν σύζυγό της.

— · —

2.1.2 Χαρακτηρισμός της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας

Ο χαρακτηρισμός της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας από τον ίδιο τον φοιτητή, αποτελεί μια πρώτη ένδειξη της οικονομικής δυνατότητας της οικογένειας και κατά συνέπεια, της άνεσης και της ασφάλειας που δημιουργεί στα μέλη της.

Η κλίμακα χαρακτηρισμών που δόθηκε, σπηρίχθηκε πολύ σε έννοιες του προφορικού λόγου, που συνήθως δεν αποτελούν κριτήριο, και οπωσδήποτε δεν κηριβολογούν. Απλά διαγράφουν τις κύριες τάσεις και τις εντυπώσεις των μελών της οικογενείας μέσα από τίν οικονομική διαχείριση. Συνεπώς μπορούμε να εκτιμήσουμε τίν υποκειμενικότητα στον χαρακτηρισμό και να τίν συγκρίνουμε με τις αντικειμενικές τιμές για τίν μεταβλητή αυτή, που προκύπτουν από τον συσχετισμό άλλων, σχετικών μ' αυτήν, μεταβλητών.

Η κλίμακα, που δόθηκε στο ερωτηματολόγιο, ίλαν πενταβάθμια και κάλυπτε ολό τό είρος, από τοὺς παρα πολύ καλούς χαρακτηρισμούς, ένως τους κακούς, ενω ιδιαίτερη κατηγορία ειχε δημιουργηθεί για τις περιπτώσεις τίν εισοδημάτων που παρουσιάζουν διακυμάνσεις και χαρακτηρίζουν τις μεταβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις.

Η κατανομή του δείγματος, ως προς τίν κλίμακα αυτή, δίδεται από τον πίνακα που ακολουθεί και στον οποίον αναφέρονται τόσο οι απόλυτοι αριθμοί, όσο και τα επι τοις εκατό ποσοστά.

Ας δούμε όμως τίν κλίμακα πιό αναλυτικά; στίν ερμηνεία της:

1. Παρα πολύ καλή: (Απόλυτη σιγουριά και άνεση)
2. Πολύ καλή : (Σιγουριά)
3. Σχετικά καλή : (Σταθερότητα σε μιά ανεκτή κατάσταση)
4. Μεταβαλλόμενη : (Ανασφάλεια λόγω διακυμάνσεων)
5. Κακή : (Απόλυτη ανασφάλεια)

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚ. ΚΑΤΑΣ.		απολ. αριθ.	%
Παρα πολυ καλή	:	(9)	1.5
Πολυ καλή	:	(98)	17
Σχετικα καλή	:	(311)	53
Μεταβαλλόμενη	:	(114)	19.5
Κακή	:	(52)	9
Σ Υ Ν Ο Λ Ο		(584)	100

Ετσι τό 53% τών φοιτητών του δείγματος κρίνει πώς μεγάλωσε σε μια οικογένεια μέ σχετικά καλή οικονομική κατασταση. Ακλαδή μέ μια σταθερότητα οικονομική, καί μιά ενχερεια που δέν επιτρέπει βέβαια ιδιαιτερότητες αγγά παρέχει σχετική άνεση στήν επιλογή. Ειναι μιά σαφώς οριοθετημένη κατάσταση. Συνήθως τέτοιο χαρακτήρα εχουν τά επαγγέλματα μισθωτών υπηρεσιών, πού στήν ανάλυσή που προαναφέραμε καλύπτουν τό 31% τών περιπτώσεων.

Η κατηγορία τής μεταβαλλόμενης οικονομικής κατάστασης καλύπτει τό 19% τών περιπτώσεων καί κατά σειρά έρχεται δεύτερη, ενώ η κακή οικονομική κατάσταση καλύπτει τό 9% του δείγματος

Η καλές καί πολύ καλές οικονομικές καταστάσεις (17% καί 1.5% αντίστοιχα) πού τουίζουν μιά άνεση καί σιγουριά στόν φοιτητικό πληθυσμό έρχονται αντίστοιχα στήν τρίτη θέση.

Μεγαλυτερο ενδιαφερου ομως, παρουσιάζουν οι συσχετισμοί τών χαρακτηρισμών αυτών μέ τό επάγγελμα καθώς καί τόν τόπο εξάσκησης του επαγγελματος

α) Οικονομική κατάσταση και επάγγελμα

Συνήθως, όταν καλείται κάποιος να χαρακτηρίσει τήν οικονομική του κατάσταση, κάνει τις ακόλουθες δύο συγκρίσεις. Πρώτα συγκρίνει τήν κλίμακα τών χαρακτηρισμών με τις δυνατότητες, πού η κατηγορία του επαγγέλματος που εξασκεί μπορεί να του παρέχει. Η σύγκριση αυτή γίνεται μέσα από τήν πείρα και τήν συναναστροφή μὲ ομότεχνους. Η δεύτερη είναι γενικότερη και σχετίζεται, μὲ τήν αγοραστική δύναμη του εισοδήματος και τό ευρος των επιλογών που μπορούν να επιτευχθούν. Έτσι στις περισσότερες περιπτώσεις διαμορφώνεται μιά εσωτερική κλιμάκωση για τό τί θεωρείται καλή οικονομική κατάσταση και τί κακή, που ορισθείσι τούς χαρακτηρισμούς αυτούς και πού είναι διαφορετική γιά κάθε τύπο επαγγέλματος. Για τό λόγο αυτό, ο χαρακτηρισμός "σχετικά καλή οικον. κατάσταση", έχει άλλα βαρύτητα για τόν εργάτη και άλλη βαρύτητα για τόν έμπορο. Γιαυτό και οι συγκρίσεις τών χαρακτηρισμών ανάμεσα σὲ διαφορετικά επαγγέλματα είναι δύσκολη.

Μέσα στό πνεύμα, όσων προαναφέρθηκαν, λειτουργεί και ό ακόλουθος πίνακας συσχετισμού πού δίνει τήν ποσοστιαία κατανομή τών χαρακτηρισμών τής οικονομικής κατάστασης κατά επάγγελμα πατέρα. Η σειρα επαγγελμάτων γίνεται σύμφωνα με τήν μέση τιμή που προέκυψε από τήν αρίθμηση τών χαρακτηρισμών και η οποία δίνεται από τήν πρώτη γραμμή.

ΤΙΜΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ	Βιομηχ. Εισαγωγ. Εισοδημ.	Επιστημ. Ελευθέρια Επαγγ.	Στρατιωτ. ς Σ.Α.	Δημ. Υπαλλ. - ΝΠΔΔ	Εμπορος Μικρομεγ. Μικροιδ.	Ιδ. Υπάλ.	Εργάτες	Αγρότες	Συνταξιούχ.
	Μ. Τιμή	1,875	2,674	2,846	2,861	3,097	3,123	3,594	3,743	3,022
1.	Παρα Πολύ Καλή	37.5	11	-	-	1	-	-	-	-
2	Πολυ καλή	50	28.5	38	25	18.5	15.5	5	4	22
3.	Σχετικά Καλή	-	45.5	46	65.5	55.5	58.5	48.5	45	56.5
4.	Μεταβαλλόμενη	12.5	13	8	7.5	18.5	24.5	29.5	24.5	19.5
5.	Κακή	-	2	8	2	6.5	1.5	17	26.5	2
	ΣΥΝΟΛΟ	(8) 100	(46) 100	(13) 100	(108) 100	(103) 100	(65) 100	(64) 100	(105) 100	(46) 100

Η διαφορά μεταξύ εκάστοτε είναι εμφανής. Οι εμπρόσθιες όμως μπαζές παρουσιάζουν ξεκάθαρα ένα δυναμικό να έχουν εμπρόσθιο εφόσον ο χαρακτηριστικός δείκτης διαφέρεται αναλογικά σε χρήσιμο ποσό, αλλά αντίθετα υποδεικνύεται μια σχετική άνεση και ευκολία που είναι αποτέλεσμα το εναλλάγματος

Γενικά όμως παρατηρείται και ένδειξη ένα τον χαρακτηριστικό τύπο "πάρα πολύ καλής οικονομικής κατάστασης" απαντάται στους επαγγελματίες τύπου (Εμπορος-Η. επαγγελματίας - Βιομηχανος κ.λ.π) Οι υπάλληλοι (Δημόσιοι και ιδιωτικοί) δεν χαρακτηρίζουν ποτέ με ένα τόσο έντονο χαρακτηριστικό, σχεδόν βέβαια που υπαγορεύεται τόσο από την θέση τους στην παραγωγή όσο και από τις αποδοχές τους. Για έναν απόμη λόγο τόσο οι εργάτες, όσο και οι αγρότες κατατάσσουν αντίστοιχα από τις δύο αυτές κατηγορίες.

Οι εμφανίζονται στον ιδιωτικό τομέα (υπάλληλοι και εργάτες) καθώς και οι αγρότες λόγω τις φύσεως και των συνθηκών εργασίας, παρουσιάζουν το μεγαλύτερο ποσοστό στην κατηγορία των μπαρμπούτσων οικ. κατάστασης, ακριβώς λόγω της γνώσεως των αναγκών και τις δυσκολίες που παρατηρούνται στο αμάδι τους.

Τέλος οι αγρότες εμφανίζονται στον οι πλέον ανασφαλείς από οικονομική άποψη μιά και το 51% χαρακτηρίζει την οικονομική του κατάσταση, στην μπαρμπούτσων (24,5%) και κακή (26.5%). Οπως είναι φυσικό η κατηγορία των βιομηχάνων - εναγωγέων - εναλλαγών (πλην το δικό μου), βρίσκεται στην άνετη αντίθετη κατάσταση, χαρακτηρίζοντας την οικονομική πληθυσμία του (87.5%) την οικονομική του κατάσταση στην πάρα πολύ καλή (37.5%) και πολύ καλή το (50%)

— . —

β) Οικονομική κατάσταση και τόπος κατοικίας

Πέρα όμως από τις διαφορές που παρουσιάζουν οικονομικές χαρακτηριστικές των οικονομικών καταστάσεων μεταξύ, διαφορές παρουσιάζουν αυτόνομα και αυτό καθεαυτό τους με τον τόπο κατοικίας.

Η διαφορά ανατολών των αστικών-ημιαστικών και αγροτικών περιοχών όσον αφορά το φύλο και τα ποσοστά των μαθητών, είναι σημαντική και διαφορετικά μεταξύ τους ώστε η σχέση τους να είναι σημαντική και η όχι. Σύμφωνα με τις διαφορετικές ανατολές η σχέση στις αγροτικές περιοχές αυξάνει πολύ μεγάλα ποσοστά και σημαντικό φύλο μαθητών από τις αντίστοιχες στις αστικές.

Για το λόγο αυτό παρουσιάζουμε πώς διαφοροποιούνται οι μαθητές των χαρακτηριστικών της οικονομικής κατάστασης σύμφωνα με τον τόπο που μεγάλωσε ο φοιτητής, όπου αναλόγως είναι κοινωνικής κατοικίας.

ΠΕΡΙΟΧΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
	Παρα πολύ καλή %	Πολύ καλή %	Σχετικά καλή %	Μεταβλητή %	Κακή %
Αστικές περιοχές	100	81.5	70	66	45
Ημιαστική περιοχή	–	13	15	13.5	19
Αγροτική περιοχή	–	5.5	15	20.5	36
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(91) 100	(975) 100	(103) 100	(47) 100

($p=0.0001$, β.ελ=8, $\chi^2=30.7$).

Βλέπουμε πράγματι πόσο μεγάλες διαφορές παρουσιάζουν στις διάφορες αυτές περιοχές, όσον αφορά την οικονομική κατάσταση της οικογένειας.

Η διαφορά των αστικών περιοχών, όπως και βάση των ποσοστών στην πρώτη από τους μεγάλους προς τους χειρότερους χαρακτηρισμούς

ενώ κυριαρχούν σε ποσοστό, στις κατηγορίες των παρα πολυ καλών (100%) και των πολύ καλών (81.5%) οικονομικών καταστάσεων.

Οι ημιαστικές περιοχές παρουσιάζουν μιά σταθερότητα ποσοστού (13–19%) σε όλες τις κατηγορίες, δίκοντας όμως τη μεγαλύτερη τιμή (19%) στην κατηγορία της κακής οικονομικής κατάστασης.

Αντίθετα από τις αστικές, οι αγροτικές περιοχές χαρακτηρίζουν κυρίως κακές (36%) και μεταβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις (20.5%), απουσιάζουν ουσιαστικά από τους πολύ καλούς χαρακτηρισμούς.

Κλείνοντας την παράγραφο αυτή του χαρακτηρισμού της οικονομικής κατάστασης, θέλουμε για μια ακόμη φορά να τονίσουμε τον υποκειμενικό χαρακτήρα της, που δεν επιτρέπει ακρίβεια στην προσέγγιση του εισοδήματος.

Με το θέμα όμως αυτό, θα επανέλθουμε κατά την ανάλυση των δαπανών των φοιτητών στην πάτρα, καθώς και στο ποσοστό που συμμετέχουν οι γονείς στα έξοδα αυτά, στοχεύοντας σε εναν ακριβέστερο προσδιορισμο της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας..

2.1.3 Μόρφωση γονέων

Σημαντικός παράγοντας διαμόρφωσης του όλου οικογενειακού κλίματος, είναι και η μόρφωση. Η σημαντικότητα του είναι εμφανής τόσο στό ειδος και τήν ποιότητα τών σχεσεων που αναπτύσσει η οικογενεια, οσο και γιά τήν λογική που διεπει τις επιλογές, και γενικότερα τούς στόχους που προβάλλουν τά μέλη της. Αυτονόητο είναι, τό πόσο σημαντική γίνεται η μεταβλητή αυτή στήν μελέτη και ανάλυση τών κοινωνιολογικών χαρακτηριστικών ενός φοιτητικού πληθυσμού.

Το δειγμα μας κατανεμεται ως πρός τήν μορφωση των γονέων σύμφωνα με τόν ακολουθο πίνακα.

ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΑΤΕΡΑΣ %	ΜΗΤΕΡΑ %
Αποφοιτοι Ανωτατων Σχολών :	15	3.5
Αποφοιτοι Ανωτερων Σχολών (1) :	7	5
Αποφοιτοι Λυκείου :	17	19.5
Αποφοιτοι Γυμνασίου (3 ταξεις) :	15	13
Αποφοιτοι Δημοτικου (2) :	44	54
Δεν πηγαν σχολειο :	2	5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(558) 100	(557) 100

Για τήν συμπλήρωση τής ερωτησης αυτής, υπήρχε στό ερωτηματολόγιο σημείωση που διευκρίνιζε οτι στή περιπτώσεις εκεινες που κάποιος δέν είχε συμπληρώσει τήν φοίτηση του στήν αντίστοιχη βαθμίδα, να σημειώνεται η βαθμίδα που πλησιάζει περισσότερο στήν πραγματικότητα.

(2) Στήν κατηγορία αυτή υπάγονται και οσοι παρακολούθησαν μερικές μόνο τάξεις του Δημοτικού, καθόσον στήν μελέτη μας ο διακωρισμός αυτός δέν αποτελεί σημαντικό διαμορφωτικό παράγοντα.

(1) [illegible]

Πρίν αρχίσουμε τίν οποια ανάλυση, θα πρέπει νά σημειώσουμε ότι τά ορια ηλικίας τίν γονέων μπορούμε να τά προσδιορίσουμε στό διάστημα από 40 έως 55 ετών, κατά μέσο ορο. Αυτό θά μάς επιτρέψει νά κάνουμε συσχετισμούς τίς μεταβλητής αυτής και μέ τόν γενικότερο πληθυσμό τίς χωρας πέρνωντας όμως στάν δεδομένο την ηλικία αυτή, μιά και διαφοροποιείται σημαντικά από τίς άλλες στίν επίπεδο μόρφωσης.

Το πρώτο συμπέρασμα που προκόπτει από τίν παρατήρηση του πίνακα είναι το σημαντικό ποσοστό τίν γονέων πού έχουν τελειώσει το Δημοτικό. Κι ένα δέντερο είναι ότι οι μητέρες συνολικά παρουσιάζουν χαμηλότερης βαθμίδας εκπαίδευση από εκείνη τίν αντρών. Πόσο όμως τά αποτελέσματα αυτά μπορούν να εκπλήσσουν; Η απάντηση δίδεται από τόν συσχετισμό τίν στοιχείων αυτίν μέ τά αντίστοιχα τίς Ε.Σ.Υ.Ε για όλου τόν πληθυσμό τίς χωρας καθώς και για τό σύνολο τίν εξλήνων φοιτητών. (ποσοστιαία κατανομή).

ΒΑΘΜΙΔΑ (1) ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	ΠΑΤΕΡΑΣ (2) ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΩΝ 40-55 ετών	(3) ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ 1977-78	(4) ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ 1977-78	ΜΗΤΕΡΑ (2) ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ 40-55 ετών	(3) ΕΛΛΗΝΕΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ	(4) ΠΑΝ. ΠΑΤΡΩΝ 1977-78
Αποφοιτοι Ανωτάτων Σχολών	7	16	16	2	5	5.5
Απόφοιτοι Μεσης Εκπαίδευσης	14.5	25.5	27	12	24	25
Αποφοιτοι Δημοτικάς	73.5	57.5	56	71.5	66	64
Δεν πηγαν σχολειο	5	1	1	14.5	5	5.5
ΣΥΝΟΛΟ	(919068) 100	(85729) 100	(3704) 100	(997808) 100	(85729) 100	(3704) 100

(1) α. Στίν βαθμίδα τίς Ανωτατης εχουν συμπεριληφθει και οι εξ Ανωτέρων Σχολών

β. Στίν βαθμίδα τίν αποφοίτων Δημοτικου εχουν συνυπολογιστει και οσοι παρακολούθησαν μερικές τάξεις μόνο. (Στατιστική Επιτηρίδα 1980, Ε.Σ.Υ.Ε).

(2) Το διάστημα των ηλικιών από 45-65 προκόπτει από τίν κατηγορία τίς Ε.Σ.Υ.Ε. για τίς ηλικίες 30-45 ετών της απογραφής του 1971 (Στατιστική Επιτηρίδα 1980, ΕΣΥΕ)

(3) Αναφέρεται στούς φοιτητές τίν Α.Ε.Ι κατά τό ακαδ. έτος 1977-78 (Στατιστική της εκπαίδευσης 1977-78, ΕΣΥΕ)

(4) Στατιστική τίς εκπαίδευσης 1977-78, ΕΣΥΕ.

Παρ' ότι η πρώτη (ή τέταρτη) στήλη αναφέρεται στό 1980 καί δέν είναι άμεσα συγκρίσιμη μέ τό 1977-78, είναι σαφέστατα ενδεικτική τής άμεσης σχέσης που υπάρχει μεταξύ τής μορφώσης τών γονέων καί τής κατεύθυνσης τών παιδιών πρός τά Πανεπιστήμια (σύγκριση τών δύο πρώτων στηλών). Παράλληλα τό Πανεπιστήμιο Πατρών μέ σαφή κατεύθυνση στίς θετικές επιστήμες συγκεντρώνει μεγαλύτερα σχετικά ποσοστά στίς υψηλότερες βαθμίδες εκπαίδευσης καί μικρότερα στίς χαμηλότερες από αυτές. Αυτό δικαιολογείται από τό γεγονός ότι ο Πολυτεχνικός Κύκλος καθώς και ο Ιατρικός συγκεντρώνουν τό ενδιαφέρου τών αριστούχων μαθητές που συνήθως προέρχονται από οικογένειες υψηλότερης βαθμίδας εκπαίδευσης από τούς μαθητές μέ χαμηλότερου βαθμού απολυτήρια. Επαλήθευση του επιχειρήματος αυτού θά γίνει στήν εξέλιξη τής μελέτης όταν θα συσχετισθούν οι βαθμοί απολυτηρίων καθώς καί η Σχολή φοίτησης μέ τήν μόρφωση τών γονέων, τήν προστάθεια εντοπισμού τών κοινονιολογικών χαρακτηριστικών πού διαφοροποιούν τον φοιτητικό πληθυσμό κατά Σχολές.

Αρκετά ενδιαφέρουσα όμως είναι και η σύγκριση τών αποτελεσμάτων του δείγματος ώς πρός τήν μεταβλητή τής μόρφωσης των γονέων, με τά αντίσταχα στάχεια πού δίνει η Ε.Σ.Υ.Ε γιά τό 1977-78 στό Πανεπιστήμιο Πατρών:

Από τόν συσχετισμό τής μόρφωσης του πατέρα, παρουσιάζεται αύξηση στίς περιπτώσεις των αποφοίτων τών ανωτάτων Σχολών (Ανώτουσα + Ανώτερη) κατά 6 %, καί γιά τήν αποφοίτων Μέσης Εκπαίδευσης αντίσταιχη αύξηση 5 % Παράλληλα οι απόφοιτοι δημοτικού και οι αγράμματοι παρουσιάζουν μείωση 11 %.

Αντίσταχα στή μόρφωση τής μητέρας, διαφαίνεται αύξηση της τάξης του 3% αποφοίτους ανωτάτων Σχολών, καί σημαντική αύξηση τό ποσοστού τών αποφοίτων τής Μέσης Εκπαίδευσης (7.5%), ενώ η παράλληλη μείωση τών αποφοίτων δημοτικού καί αγραμμάτων είναι 10.5 %.

Συνεπώς το επίπεδο μόρφωσης τών γονέων αύξάνεται συν τώ χρόνω σημαντικά

γεγονός που οπωσδήποτε επηρεάζει ποιοτικά τη σύνθεση του φοιτητικού πληθυσμού.

Στη συνέχεια, θα παραθέσουμε ένα σχεδιάγραμμα που αποδίδει παραστατικότερα τις διαφορές ανά μόρφωση των γονέων, όπως προκύπτουν από την ανάλυση του δείγματος.

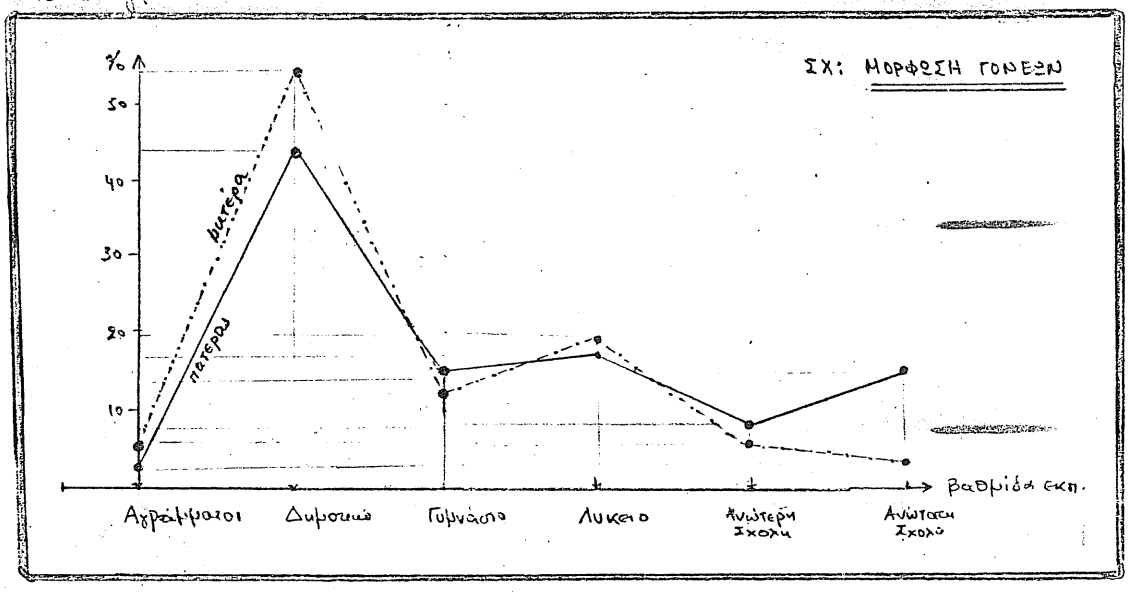

Η παρουσίαση αυτή, της μόρφωσης των γονέων δημιούργησε και το ερώτημα. "Ποιά σχέση υπάρχει ανάμεσα στη μόρφωση του πατέρα και εκείνη της μητέρας μεσα στο οικογενειακό".

Παραθέτουμε τον πίνακα για τη δύο αυτές μεταβλητές.

Βαθμίδα		ΠΑΤΕΡΑΣ			
		ΔΕΝ ΠΗΓΕ ΣΧΟΛΕΙΟ %	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ %	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΜΕΣ. ΕΚΠ. %	ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ %
ΜΗΤΕΡΑ	Δεν πηγε σχολειο	(50)	8	2	1.5
	Αποφοιτος Δημοτικού	40	(83)	41	12.5
	Αποφοιτος Μέσης Εκπ.	10	9	(52)	54
	Αποφοιτος Ανωτατης	–	–	5	(32)
ΣΥΝΟΛΟ		(10) 100	(257) 100	(184) 100	(126) 100

($p << 0.005$, β.ελ. 9, $\chi^2 = 302,733$)

Είναι φανερό τό πόσο εξαρτημένες είναι αυτές οι δύο μεταβλητές. Μέσα στήν οικογένεια η μητέρα έχει τίς αυτή (ή χαμηλότερη βαθμίδα μόρφωσης) μέ τόν πατέρα. Η οικογένεια συνεπώς καθορίζεται κύρια από τό status του πατέρα όσον αφορά τά κύρια κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά, όπως είναι η μόρφωση καί τό επάγγελμα.

Μέσα από τήν μελέτη του χαρακτηρισμού της οικονομικής κατάστασης, ερευνήσαμε τήν σταθερότητα καί τήν άνεση στήν οικογενειακή ζωή, μέσα από τό εισόδημα που επιτυγχάνει. Πόσο όμως η μόρφωση διαφοροποιεί τίς κατηγορίες αυτών τήν χαρακτηρισμών; Ο συσχετισμοί που αναυτάει στό ερώτημα αυτό, καί που κυκλουθεί αμέσως, χωρίζει τήν μόρφωση σε τρεις βασικές κατηγορίες. α) Κατωτερη βαθμίδα εκπαίδευσης (απόφοιτοι Δημοτικού καί αμόρφωτοι, β) Μέση βαθμίδα εκπαίδευσης (Γυμνάσιο καί Λύκειο, καί γ) Ανώτερη βαθμίδα εκπαίδευσης (Ανώτερες καί Ανώτατες Σχολές). Η κατανομή είναι ποσοστιαία κατά κατηγορία χαρακτηρισμών της οικ. κατάστασης.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	ΒΑΘΜΙΔΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ			ΣΥΝΟΛΟ
	Κατωτερη	Μέση	Ανωτερη	
Παρα πολυ καλή	22	22	56	100 (9)
Πολύ καλή	20	35	45	100 (97)
Σχετικά καλή	43	35	21	100 (308)
Μεταβαλλόμενη	58.5	30	11.5	100 (112)
Καμή	90	8	2	100 (52)

($p = 0.0$ [8 δεκ], β.ελ. 8, $\chi^2 = 99.064$)

Βλέπουμε ότι η Μέση βαθμίδα εκπαίδευσης διατηρεί ενα σταθερό ποσοστό (~30-35%) σε όλους τους χαρακτηρισμούς, εκτός από τό πολεύτατα. Ιδιαίτερα έμφαση δίνεται στίς κατηγορίες των πολυ καλών καί σχετικά καλών οικονομικών χαρακτηρισμών. Οι δύο άλλες κατηγορίες είναι αντιδιαμετρικές έτσι στούς δύο πρώτους χαρακτηρισμούς, τήν πλεονοψηφία

μέ ποσοστό 50% και 45% κατέχει η ανώτατη βαθμίδα εκπαίδευσης. Όσο προχωρούμε στην κλίμακα των χαρακτηρισμών το ποσοστό της βαθμίδας συνεχώς εξαπτουται μέχρις ότου εξαχιστοποιηθεί στην κατηγορία της κακής οικονομικής κατάστασης (~2%). Αντίθετα η χαμηλότερη βαθμίδα εκπαίδευσης σημειώνει το μικρότερο ποσοστό της στις κατηγορίες των καλών χαρακτηρισμών (20%), ενώ αυξάνεται καθώς προχωρούμε την κλίμακα και συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ποσοστό στην περίπτωση της κακής οικονομικής κατάστασης που είναι το 90% αυτών που ανήκουν στην κατηγορία αυτή.

—.—

2.1.4. Κατάταξη της οικογένειας κατά κοινωνική τάξη

Οι περισσότεροι κοινωνιολόγοι έρευνας ορίζουν την κοινωνική αυτή κατάταξη, σαν επάγγελμα του πατέρα. Πιστεύουμε όμως, ότι η τοποθέτηση της οικογένειας σε κοινωνικό διάγραμμα, είναι για την χώρα μας ένα πρόβλημα πολύ πιο σύνθετο. Κι αυτό γιατί, εκτός από την θέση που κατέχει κάθε επάγγελμα ανάλογα με παραγωγική διαδικασία, πρέπει να λαμβάνεται σοβαρά υπ' όψη το χώρο που έχασε το επάγγελμα αυτό σε κοινωνικό σύνολο, ποσότητα που οπωσδήποτε δεν έχει πλήρως καταμερισθεί για ολόκληρο το φάσμα των επαγγελμάτων, εκτός ίσως σε αρκετά προφανώς[1]. Έτσι συχνά υπάρχει διαφοροποίηση του κοινωνικού status, ακόμα και μέσα σε πλαίσια μιας κατηγορίας επαγγελμάτων, που είναι αποτέλεσμα της κοινωνικής συχνότερα όμως της τάξης. Η τάξη κοινωνική είναι το συνθετότερο οικονομικό χαρακτηριστικό, κάθε ώσης συναναστροφής που δημιουργεί ο άνθρωπος. Κι αυτός, το χρώμα σε μια χώρα μας το υψηλό εισόδημα δεν πράττεται και αντίστοιχο επίπεδο τάξης, καθώς τα παράγοντα τάξη, καθορισμό και συμπεριφορά, για την κοινωνική διαστρωμάτωση.

Στην ανάλυσή μας για τις κοινωνικές τάξεις, θα μεταβλητές-δείκτες θεωρήθηκαν κατά σειρά, το επάγγελμα του πατέρα, ο χαρακτηριστικός της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας και τέλος η τάξη του πατέρα.

Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση του προβλήματος, επιβάλλει την λεπτομερή περιγραφή της μεθόδου που ακολουθήθηκε, ώστε να γίνει δυνατή, η σύγκριση αλλά και η κριτική της όλης εργασίας.

---

① Σ. ΛΑΜΠΙΡΗ-ΔΗΜΑΚΗ "Προβλήματα Εθνικής Κοινωνιολογίας στη Πατρίδα", ΕΚΚΕ, 1974, σελ. 9 ε

1. Η μεθόδος εργασίας για τήν κατάταξη σε κοινωνικές τάξεις

Η λογική τής μεθόδου που χρησιμοποιήσαμε, ήταν να δημιουργήσουμε έναν αριθμό ο οποίος να μας πληροφορεί, για τήν κατηγορία του επαγγέλματος που εξασκεί ο πατέρας, τήν οικονομική άνεση που του παρέχει τό επάγγελμα αυτό, καθώς καί τό επίπεδο της μόρφωσής του.

Αποφασίσαμε, ότι ένας τριψήφιος αριθμός, στόν οποίο οι εκατοντάδες θά συμβόλιζαν τήν κατηγορία επαγγέλματος, οι δεκάδες τήν οικονομική κατάσταση και οι μονάδες τό επίπεδο μόρφωσης, μπορούσε εύκολα να λειτουργήσει δίνοντας ταυτόχρονα μια ακριβή σχετικά εικόνα.

Έτσι τό πρώτο βήμα ήταν ο χαρακτηρισμός τήν επαγγελμάτων μέ ένα συντελεστή γιά κάθε μιά κατηγορία. Οι κατηγορίες αυτές προέκυπταν μέσα από τήν ομαδοποίηση τήν επαγγελμάτων σύμφωνα με τό κοινό χαρακτηριστικό τής υψής τής εργασίας καί τής εργασιακής σχέσης. Ταυτόχρονα έγινε μια κατάταξη τήν επαγγελμάτων από πλευράς γοήτρου πού δημιουργούσε μιά κλίμακα από τά "ανώτερα" στά "κατώτερα" επαγγέλματα.

Έτσι οι κατηγορίες που δημιουργήθηκαν, ήσαν οι εξής.

1η κατηγορία (συντελεστής 1.): Επαγγελματίες με υψηλές αποδοχές καί ανώτατη θέση στήν παραγωγική διαδικασία, στόν ιδιωτικό τομέα (Στήν κατηγορία αυτή δέν κατατάσσονται τά διευθυντικά καί ανώτερα υπαλληλικά στελέχη, αλλά μόνον οι ιδιοκτήτες, οι κεφαλαιούχοι, καθώς καί οι εισοδηματίες).

2η κατηγορία (συντελεστής 2): α) Επιστήμονες - ελ. επαγγελματίες. (στήν κατηγορία αυτή δέν κατατάσσονται οι εργαζόμενοι στό Δημόσιο επιστήμονες, εκπαιδευτικοί κ.λ.π).

β) Έμποροι, μαγαζάτορες, μικροιδιοκτήτες

3η κατηγορία (συντελεστής 3) : α) Οι δημόσιοι υπάλληλοι γενικά.
β) Οι ιδιωτικοί υπάλληλοι γενικά (στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι εργαζόμενοι στον ιδιωτικό τομέα που αμοίβονται με μισθό).

4η κατηγορία (συντελεστής 4) : α) Τεχνίτες και εργάτες καθώς και όσοι αμοίβονται με μεροκάματο. (πλήν των εργατών γής).
β) Αγρότες, ψαραδες, κτηνοτρόφοι και συναφή.

5η κατηγορία (συντελεστής 6) : Όσοι δεν δίνουν στοιχεία για τό επάγγελμα πατέρα, καθώς και οι συνταξιούχοι για τούς οπόους δεν είχαμε πληροφορίες για τό έτδος της εργασίας που εξασκούσαν, πρίν βγουν στην σύνταξη.

Έτσι ο συντελεστής επάγγελμα λαμβάνει τις τιμές 1,2,3,4, και 6. και θά εμφανίζεται στην θέση των εκατοντάδων του τριψήφιου αριθμού.

Ακολούθως ορίστηκε ο συντελεστής για την οικονομική κατάσταση. Οι έξη τιμές που έπαιρνε, κατά κατηγορία χαρακτηριδμού της οικονομικής κατάστασης ήταν οι εξής.

1η κατηγορία (συντελεστής 1) : Πάρα πολύ καλή οικονομική κατάσταση
2η -"- (-"- 2) : Πολύ καλή -"- -"-
3η -"- (-"- 3) : Σχετικά καλή -"- -"-
4η -"- (-"- 4) : Μεταβαλλόμενη -"- -"-
5η -"- (-"- 5) : Κακή -"- -"-
6η -"- (-"- 6) : Όσοι δεν δηλώνουν -"- -"-

Οι τιμές αυτές του συντελεστή της οικονομικής κατάστασης θά εμφανίζονται στην θέση των δεκάδων του τριψήφιου αριθμού.

Τέλος μὰ τὸ σύνολο δόκιμων διαιρέσαμε σὲ ἑξὶ κατηγορίες βὲ τὸν αὐτὸ τρόπο γιὰ τὸν συντελεστὴ δύσκολου.

1η κατηγορία (συντελεστὴς 1): Οἱ ἀπόφοιτοι ἀνωτάτων ἢ ἀνωτέρων Σχολῶν.

2η -11- (συντελεστὴς 2): Οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης καθὼς καὶ ὅσοι παρακολούθησαν ὁριζόντιο τάξη τοῦ γυμνασίου.

3η -11- (συντελεστὴς 3): Οἱ ἀπόφοιτοι δημοτικοῦ καθὼς καὶ ὅσοι παρακολούθησαν μερικὰ ἀνώτερα τάξη τοῦ γυμνασίου

4η -11- (συντελεστὴς 4): Ὅσοι δὲν πῆγαν καθόλου σχολεῖο.

5η -11- (συντελεστὴς 6): Ὅσοι δὲν δίλωσαν τὸ σύνολο δόκιμων τους

Οἱ τιμὲς τοῦ συντελεστὴ δύσκολου ἐμφανίζονται στὴ θέση τῶν μονάδων τοῦ τριψήφιου ἀριθμοῦ.

Ἔτσι δημιουργήθηκε ἕνα ἀρχεῖο ἀπὸ 585 τριψήφιους ἀριθμοὺς ποὺ ὁ καθένας μᾶς πληροφορούσε πιὰ τὶς τρεῖς αὐτὲς μεταβλητὲς ποὺ περιγράψαμε.

Στὴ συνέχεια χρησιμοποιήσαμε κανονικὲς τάξεις ὑψῶν ἐπὶ τῶν ποσοστημορίων βὲ τὶς ἑξὶ κατηγορίες:[1]

1. Ἀνώτατη τάξη
2. Ἀνώτερη τάξη
3. Ἄνω-Μέση τάξη
4. Κάτω-Μέση τάξη
5. Κατώτερη τάξη

Τὸ βῆμα ποὺ ἔπρεπε συνεπῶς τώρα νὰ ἀντιστοιχήσουμε σὲ ποιὰ κατηγορία κανονικῶν τάξεων, τὸ σύνολο τῶν τριψήφιων ἀριθμῶν ποὺ δημιουργήσαμε. Ἡ ἀντιστοιχία τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν ὡς πρὸς τὶς ποσοστημορίες ὑψῶν, παρέχεται σὲ σχετικὸ πίνακα τοῦ παραρτήματος.

---

[1] L.R. ANDERSON "Προσωπικότητα καὶ σύστημα τῶν φορτωμένων τῶν ἐξετάσεων Α.Ε.Ι", ΕΚΚΕ, 1980, σελ. 38

Για τὴν κατάταξη που ἔγινε στὸν πίνακα, ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τόσο τὸ ἐπάγγελμα καὶ τὸ σπούδημα, ὅσο καὶ ἡ μόρφωση. Ειδικώς για τὴν κατηγορία τὴν δημοσίων υπαλλήλων, προβλέπαμε τὴν κατάταξη σε ανώτατη βαθμίδα τὴν ατόμων εκείνων που εξασκούν επάγγελμα υψηλου κοινωνικοῦ status λόγω τῆς θέσης τους στὴν δημόσια ζωή, ασχέτως του σπουδήματος που δηλώνουν (π.χ. τὸ επάγγελμα του καθηγητου πανεπιστημίου, του ανώτατου δικαστικοῦ, στρατιωτικοῦ κ.λ.π). Πλωτὴν στὸ δεῖγμα μας δὲν ανεφέρθησαν επαγγέλματα αυτῆς τῆς τάξης.

ΤΗΜΑ :

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΤΑΞΗΣ ΣΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ

(ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ - ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ - ΜΟΡΦΩΣΗ)

(3)

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
ΑΝΩΤΑΤΗ	ΑΝΩΤΕΡΗ	ΜΕΣΗ ΑΝΩ	ΜΕΣΗ ΚΑΤΩ	ΚΑΤΩΤΕΡΗ
111, 112, 113	114			
121, 122,	123, 124			
	131, 132, 133	134		
	141, 142, 143	144		
211	212, 213, 214			
221	222	223, 224		
	231	232, 233	234	
		241, 242	243, 244	
		251	252	253, 254
311	312	313, 314		
	321	322, 323	324	
	331	332	333, 334	
		341	342, 343	344
		351	352	353, 355
		412, 413	414	
		422, 423	424	
			432, 433	434
			442	443, 444
			452	452, 453

Από τους τριψήφιους αριθμούς ο πρώτος αναφέρεται στην κατηγορία επαγγέλματος (στήλη 1), ο δεύτερος στην οικ. κατάσταση (στήλη 2) και ο τρίτος στην εκπαίδευση μόρφωση

2.1.4.2 Κοινωνική προέλευση των φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών.

Σύμφωνα με τίς πενταβάθμια κλίμακα καί τίς μέθοδο που προαναφέρομε, οι φοιτητές του δείγματος κατατάσσονται κατά κοινωνικές τάξεις μέ τίς ποσοστιαία κατανομή που περιγράφεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ		απολ. αρ.	%
Ανωτατη	:	(18)	3.5
Ανωτερη	:	(108)	21
Ανω - Μέση	:	(167)	32.5
Κατω - Μέση	:	(132)	26
Κατώτερη	:	(86)	17
Σ Υ Ν Ο Λ Ο		(511)	100

* Παρέμειναν αταξινόμητοι 74 φοιτητές (12.5%). Οι φοιτητές αυτοί δέν εδίναν επαρκή στοιχεία για τίς κατατάξη τους σέ τάξεις.

Από τόν πίνακα αυτό προκύπτει ότι τό 24.5% τίς φοιτητών του δείγματος προέρχονται αυτό τίς ανώτατη (3.5%) καί ανώτερη (21%) κοινωνική τάξη. Τάξεις οπωσδήποτε προνομιούχες καί αυτό πλεκτρός εισοδήματος αλλά καί επιπέδου μόρφωσης. Αντίθετα οι μή προνομιούχες τάξεις κοιλόπτουν τό 43% (Κάτω Μέση 26% καί Κατώτερη 17%) καί εχουν σάν κύριο χαρακτηριστικά μειωμένα εισοδήματα καί χαμηλό επίπεδο μόρφωσης πού δέν τούς επιτρέπει νά έχουν αναβασμένα κοινωνικό status. Τέλος τό 32.5% καλύπτουν οι περιπτώσεις τών φοιτητών πού προέρχονται αυτό τίς Ανω-Μέση τάξη — πού αυτοτέλουν καί τίς μεγαλύτερη σε ποσοστό κοινωνική τάξη - καί που χαρακτηρίζονται αυτό εισοδήματα καί μόρφωση μέσου επιπέδου, πού τίς διαφοροποιεί αυτό τίς δύο προαναφερθείσες κατηγορίες.

Ας δούμε όμως, αν υπάρχουν διαφορές, στην κοινωνική προέλευση, μέ την Σχολή φοίτησης. Ο συσχετισμός αποδίδεται σε ποσοστιαία κατανομή στον ακόλουθο πίνακα.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΣΧΟΛΗ		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ %
Ανώτατα τάξη	2	6	5 *
Ανωτερη τάξη	16	21	37.5
Ανω-Μέση τάξη	29	31	17.5
Κατω-Μέση τάξη	23	22	17.5
Κατώτερη τάξη	17	9	7.5 *
Αταξινόμητοι	13	11	15
ΣΥΝΟΛΟ	(426) 100	(116) 100	(40) 100

($p = 0.009$, $B.E = 10$, $\chi^2 = 23.35$)

Πραγματι, παρατηρουνται σημαντικές διαφορές στην σύνθεση του πληθυσμού κάθε Σχολής ως πρός την κοινωνική προέλευση. Ετσι τό μεγαλύτερο ποσοστό της ανώτατης τάξης παρατηρειται στην Πολυτεχνική (6%) και στην Σχολή Υγείας (5%). Αυτές οι δυο σχολές επίσης παρουσιάζουν και τοι υψηλότερα ποσοστά της ανώτερης τάξης. Στις προνομιούχες συνεπώς τάξεις κατατάσσεται τό 42.5% της Σχολής Υγείας και τό 27% της Πολυτεχνικής, ενω τό αυτίστοιχο ποσοστό για την Φυσικομαθηματική ειναι 18%. Στην Ανω-Μέση τάξη υπάρχει ενα ποσοστό της τάξης του 30% περίπου, κοινό για την Φυσικομαθηματική και την Πολυτεχνική Σχολή. Στις μή προνομιούχες τάξεις η Φυσικομαθηματική συγκεντρώνει τό 40% του πληθυσμού ενώ τα ποσοστά αυτά μειώνουται αισθητά και γίνουται στην Πολυτεχνική 31%, και στην Σχολή Υγείας 25%.

Σαν γενική εικόνα μπορούμε να πουμε οτι ο φοιτητικός πληθυσμός της Φυσικομαθηματικής προέρχεται από μεσαίες και κατώτερες κοι-

νωνικά τάξεις, κ Πολυτεχνική αυτό μεσαίες, καί κ Σχολή Υγείας ανω ανώτερες κορίες καί μέσες κοινωνικές τάξεις.

Η μεταβλητή αυτή τής κοινωνικής προέλευσης; πιστεύουμε ότι αποδίδει σημαντικά τίς κοινωνικές παραλέτρους στόν φοιτητικό χώρο, γεγονός πού τήν καθιστα ιδιαίτερα σημαντική στή μελέτη τής νοοτροπίας και τής στάσης τών φοιτητών.—

Ας δούμε τέλος τήν κατανομή τής μεταβλητής αυτής ως πρός τό φύλο του φοιτητή. Ο συσχετισμός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής

ΦΥΛΟ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ				
	Ανωτατη %	Ανωτερη %	Ανω-Μέση %	Κατω-Μέση %	Κατωτερη %
Αγόρια	67	62	68.5	72	82.5
Κορίτσια	33	38	31.5	28	17.5
ΣΥΝΟΛΟ	(18) 100	(108) 100	(167) 100	(132) 100	(86) 100

($p = 0.038$, β.ελ. 4, $\chi^2 = 10.13$)

Παρατηρούμε ότι τό ποσοστό τών κορίτσιών στίς κατώτερες κοινωνικές τάξεις μειώνεται, ενώ παίρνει αντίστοιχα τήν μέγιστη τιμή του στήν ανώτερη κοινωνική τάξη (38%). Τόσο η οικονομική επιβάρυνση όσο και η γενικότερη αυτίλημη πού δέν βοηθά τά κορίτσια να σπουδάσουν καί πού συχνότερα αιθαντάται στίς κατώτερες κοινωνικά τάξεις πιστεύουμε ότι γίνονται αιτία αυτου του φαινομένου.

— . —

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ :

ΠΙΝΑΚΕΣ ΠΟΣΟΣΤΙΑΙΑΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗΣ

Με την κατάσταση πληθυσμού του τόπου καταγωγής

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ					
	ΑΣΤΙΚΟΣ		ΗΜΙΑΣΤΙΚΟΣ		ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ	
	(απ. αριθ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%
Ανώτατη τάξη	(15)	4.5	(2)	3	(–)	–
Ανώτερη τάξη	(86)	27	(7)	10	(6)	7
Μεσ-Ανω τάξη	(123)	38.5	(22)	32	(11)	13.5
Μεσ-Κατω τάξη	(63)	20	(24)	35	(34)	41.5
Κατώτερη τάξη	(32)	10	(14)	20	(31)	38
ΣΥΝΟΛΟ	(319)	100	(69)	100	(82)	100

Με την μόρφωση του πατέρα

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΜΟΡΦΩΣΗ ΠΑΤΕΡΑ							
	ΑΝΩΤΑΤΗ		ΜΕΣΗ		ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ		ΑΜΟΡΦΩΤΟΙ	
	(απ. αριθ)	%	(απ. αριθ)	%	(απ. αριθ)	%	(απ. αριθ)	%
Ανώτατη τάξη	(14)	12	(3)	2	(1)	0.5	(–)	–
Ανώτερη τάξη	(89)	76	(16)	10	(3)	1.5	(–)	–
Μεσ-Ανω τάξη	(14)	12	(103)	67	(49)	21	(1[1])	11
Μεσ Κάτω τάξη	(–)	–	(32)	21	(98)	42.5	(2[1])	22
Κατωτερη τάξη	(–)	–	(–)	–	(80)	34.5	(6[1])	67
ΣΥΝΟΛΟ	(117)	100	(154)	100	(231)	100	(9[1])	100

γ) Τὸν ὑποκειμενικὸ χαρακτηρισμὸ τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ									
	Πάρα πολυ καλή		Πολυ καλή		Σχετικὰ καλή		Μεταξυλόμενη		Καμή	
	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ.)	%
Ανώτατη τάξη	(7)	78	(11)	13	(-)	-	(-)	-	(-)	-
Ανώτερη τάξη	(2)	22	(46)	54	(59)	22	(1)	1	(-)	-
Ανω-Μέση τάξη	(-)	-	(28)	33	(116)	43	(22)	23	(1)	2
Κάτω-Μέση τάξη	(-)	-	(-)	-	(94)	35	(35)	36.5	(3)	6
Κατωτερη τάξη	(-)	-	(-)	-	(1)	*	(38)	39.5	(47)	92
ΣΥΝΟΛΟ	(9)	100	(85)	100	(270)	100	(96)	100	(51)	100

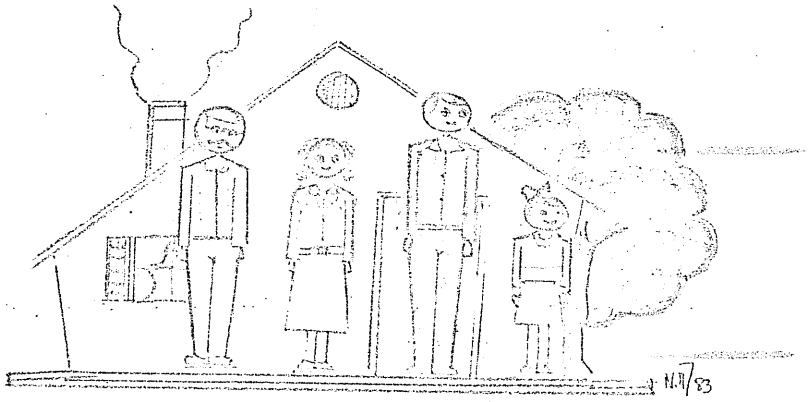

2.2 Μέλη της οικογένειας - Αξίες που σπουδάζουν

Από το 1920 μέχρι και το 1971, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε., ο μέσος αριθμός μελών κάθε νοικοκυριό, μειώθηκε από Ελλάδα από 4,29 σε 3,39. Πέρα όμως από την ουσιαστική, για πολλούς, χάσσα των αριθμών και η ίδια η εμπειρία επιβεβαιώνει τη διαπίστωση αυτή από πρόσωπα της επαρχιακής οικογένειας. Ιδιαίτερα στις αστικές περιοχές, η τετραμελής οικογένεια (γονείς και δυο παιδιά), είναι η συνηθέστερη μορφή που απαντάται.

Οι αιτίες που επέφεραν τη μείωση των πολυμελών οικογενειών, φαινόμενο σχετικά σχετικά μέχρι πριν τριάντα χρόνια στην Ελλάδα, είναι πολλές και οπωσδήποτε δεν είναι αντικείμενο της μελέτης αυτής. Πάντως, θεωρείται βέβαιο, ότι στην καταναλωτική μας κοινωνία, η επιβολή και αφομοίωση των καταναλωτικών προτύπων, είναι αποτέλεσμα των επιλογών του καταναλωτικού συστήματος και της αδυναμίας αντιπαράθεσης του νεότερου χαρακτήρα στο βομβαρδισμό των διαφημίσεων μηνυμάτων. Παράλληλα, η έλλειψη πρόνοιας και περίπτωση στα παιδιά σε μια εποχή, που η δυνατότητα επιλογής διαφέρει σε σημαντική αποστολή επιβάρυνση, αναδύφανται σήμερα στην αποδοχή προτύπων που φαίνονται λειτουργικά, μολονότι αποπροσανατολισμένα.

Έτσι, γίνεται σαφές, ότι η φοίτηση ενός παιδιού σε κάποιο επαρχιακό Πανεπιστήμιο, δεν είναι απλώς μια τεράστια οικονομική επιβάρυνση για τα οικογένεια, αλλά κοινωνικό σύμπτωμα αναφοράς για τα διαμερίσματα αξίες.

Στην Ελλάδα της δεκαετίας του '70, η κοινωνική κατάσταση προέρχεται μέσα από την οικονομική ευκαιρία και την ανταγώνιση που μας δίνει να πανεπιστημιακό φίλτρο δεν προσφέρει μόρφωση που μπορούσε να παρέχει. Γι' αυτό και το άγχος κάθε γονιού γύρω η επιλογή του παιδιού του στη Πανεπιστημιακή σχολή.

Αυτο το όρομα στις οικογένειες που υπάρχουν δύο, τρία ή και περισσότερα παιδιά δεν σημαίνει αιωλώς μια υπέρογκη οικονομική επιβάρυνση, αλλά συχνά στέρηση και θυσίες.

Παράλληλα, λοιπόν, με όλα τά χαρακτηριστικά της οικογένειας, πού περιγράψαμε θεωρήσαμε ιδιαίτερα χρήσιμο νά ερευνήσουμε και τό σημείο αυτό, της υπαρξης και άλλων αδελφών, πού πιθανός να σπουδάζουν.

Οι 514 από τούς 585 φοιτητές του δείγματός μας (τό 83%) ειπείνησαν ότι πράγματι έχουν και άλλα αδέλφια, ενώ δεν απάντησαν τήν ερώτηση 9 φοιτητές (1,5%)

Ετσι μπορούμε να διακρίνουμε τίς οικογένειες ως πρός τόν αριθμό τών παιδιών, στις εξής κατηγορίες: α) Στίς οικογένειες με ένα παιδί, β) στίς οικογένειες με δύο παιδιά, γ) στίς οικογένειες με τρία παιδιά, και δ) στίς οικογένειες πολυτέκνων (απο τέσσερα παιδιά και πάνω)

Ας προχωρήσουμε όμως στήν ποσοστιαία κατανομή του δείγματος ως πρός τήν κατηγοροποίηση αυτή.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	απολ. αριθμ.	%
Οικογένειες με ένα παιδί :	(62)	11
Οικογένειες με δύο παιδιά :	(331)	57.5
Οικογένειες με τρία παιδιά :	(128)	22
Οικογένειες πολυτέκνων :	(55)	9.5
ΣΥΝΟΛΟ	(576)	100

Βλέπουμε ότι στή μεγάλη τους πλειοψηφία, οι φοιτητές του δείγματος προέρχονται από οικογένειες με δύο παιδιά (57.5%), ενω στό 11% των περιπτώσεων ειναι τό μονοσιμά παιδιά τίς οικογένειες

Πά τούς φοιτητές πού προέρχονται από οικογένειες πολυτέκνων (9.5%) μπορούμε νά δώσουμε και μερικές ακόμα πληροφορίες.

Από αυτούς, τό 62% προέρχονται από οικογένειες μέ τέσσερα παιδιά, τό 20% από οικογένειες μέ πέντε παιδιά, τό 9% από οικογένειες μέ έξη παιδιά, τό 5% από οικογένειες μέ εφτά παιδιά, ενω υπήρξαν και δύο φοιτητές που προέρχονταν αντίστοιχα από οικογένειες μέ οκτώ, και εννέα παιδιά.

Στίς μισές περίπου από τίς περιπτώσεις τού δείγματος (τό 54%), οι φοιτητές ειναι τα μεγαλύτερα παιδιά τίς οικογένειας. Το γεγονός αυτό νομίζουμε ότι έχει βαρύτητα μιά και ο μεγαλύτερος αδελφός που σπουδάζει, παντα προβάλλεται σάν ενα παράδειγμα γιά τα μικρότερα αδέλφια.

Ας δούμε όμως ποσοι, πράγματι, απο τούς φοιτητές εχουν αδέλφια πού σπουδάζουν σήν Ανώτατη ή Ανώτερη εκπαίδευση.

Συνολικά 170 από τούς 585 φοιτητές (33%) εχουν πράγματι αδέλφια που κατά κύριο λόγο σπουδάζουν σέ Α.Ε.Ι τίς χώρας ή τον εξωτερικού (ή δεύτερη αυτή περίπτωση ύστερα κατα πολύ τίς πρώτης).

Συμπερασματικά, λοιπόν, μέσα από τό συγκεκριμένο προτυπο τίς τετραμελούς οικογένειας βλέπουμε ότι ένας στους τρεις φοιτητές ακολουθεί (ή ακολουθειται) τού ίδιο προσανατολισμό μέ τά αδέλφια του, στοχεύοντας σέ μιά καταξιωμένη κοινωνικά, επαγγελματική αποκατάσταση.

—·—

2.3. Φοιτητές που μεγάλωσαν με έναν ή κανένα γονέα

Κάθε νέο άτομο, μέσα στην παρέα πρώτα την αντιφατικότητά του, πρώτα την διπλοσυγία και το άγχος, χωρίς ένοχα την παρουσία του συγκριμένου, του προσωπικού, ανυπέρβλητου όντας με τα αβεβαιότητα του αύριο που τον περιβάλλει. Η ανασφάλεια και η διαμπερότητα της γενιάς σήμερα έναν πόντα μια σχέση ευκολίας. Αρκεί να υπάρχει!---

Η ύπαρξη και μόνο αρέσει και μεγάλη και δύναμη. Η ύπαρξη έναν προσανατολισμό και της διαφωνίας και της σύμπραξης. Η ύπαρξη εξασφαλίζει σχέση. Η απουσία όμως, αρέσει φυσαγία!

Για τον κάθε νέο που στα επιστήμιο του χρόνια, σπουδάζει για να είναι αύριο, η απουσία - κάθε απουσία - αρέσει στέρηση και πόνο. Είναι τόση, όσο τόπο μας, η ανασφάλεια, τόσο οι συμπράξεις, τόση η αβεβαιότητα στο χωρο της γνώσης και τη πολλών που, και η περιθωριακή έστω, ύπαρξη της οικογένειας έχει βαρύνουσα σημασία. Ιδιαίτερα όταν ο πόνος πολλών έναν βιωματικά σχεδόν τον ίδιο κοινωνικό. Η ύπαρξη της οικογένειας, παρά τις πιθανές συγκρούσεις και τις διαφωνίες, γίνεται σίγουρα στοιχείο ασφάλειας. Στις έντονες στιγμές της κρίσης των κοινωνικών και του πόθου για ένα επιτυχημένο και κοινωνικά κατοχυρωμένο αύριο και οι δύο γονείς καλούνται να παίξουν τον δικό τους ρόλο. Ρόλο άλλοτε προστατευτικό, τις περισσότερες φορές όμως βοηθό και άτυπο. Η παρουσία του προϊόντος σημαντική.

Στην παράγραφο αυτή θα ήθελα αναφερθούν η κατηγορία εκείνων των φοιτητών, που δεν μεγάλωσαν και με τους δύο γονείς τους. Σταυρωμένα ήταν για μένα παρατηρήσεις ενδιαφέρον, όπως η παρουσία τους και πόσο επιβάλλει τον αντίλογο, ιδιαίτερα όταν μεγαλώνει το οικογενειακό πλαίσιο σαν φορέα και κίνητρο υποστήριξης.

Τὴν κατηγορία αὐτὴ τῶν φοιτητῶν θὰ τὴν διακρίνουμε σὲ δύο περιπτώσεις. Πρῶτα στὴν περίπτωση ἀπουσίας του γονέα λόγω θανάτου καὶ μετὰ στὴν ἀπουσία λόγω διαζυγίου.

α) Ἀπουσία λόγω θανάτου.

Από τοὺς 583 φοιτητὲς που ἀπάντησαν τὴν σχετικὴ ἐρώτηση μόνον οἱ 45 (8%) ἀνέφεραν τὸν θάνατο ἑνὸς ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους. Από αὐτοὺς οἱ 37 (~6.5%) ἔχουν χάσει μόνο τὸν πατέρα.

Από ὅλην τὴν μέχρι τώρα ἀνάλυση τῶν κοινωνιολογικῶν χαρακτηριστικῶν της οἰκογένειας, εἶναι προφανὲς ὅτι οἱ περιπτώσεις τῶν φοιτητῶν αὐτῶν παρουσιάζουν ἰδιαίτερα μεγάλα προβλήματα, κυρίως ἀπὸ οἰκονομικὴ ἄποψη, μιὰ καὶ σὴν πλειονότητα ὁ πατέρας ἀποτελεῖ τὴν κύρια πηγὴ του οἰκογενειακοῦ εἰσοδήματος. Ταυτόχρονα οἱ αὐξημένες δαπάνες λόγω τῆς φοιτήσεις, ἀποτελοῦν ἕνα ἐπὶ πλέον πρόβλημα για τὴν οἰκογένεια.

Σὲ ἀρκετὲς περιπτώσεις, ἡ κατηγορία αὐτὴ τῶν φοιτητῶν δὲν ἀνέφερε τὸ ἐπάγγελμα που ἐξάσκουσε ὁ πατέρας ὅταν ἦταν ἐν ζωῇ, καὶ χαρακτηρίζουν τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση περισσότερο ἀπὸ τὴν μετέπειτα διαμορφωμένη κατάσταση στὴν οἰκογένεια. Ἔτσι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαχθοῦν με ἀσφάλεια συμπεράσματα για τὴν κατηγορία αὐτή.

Από τοὺς ὑπόλοιπους φοιτητὲς τῆς κατηγορίας που περιγράφουμε τὸ 1% περίπου (7 φοιτητὲς) ἔχουν χάσει τὴν μητέρα, ἐνὼ ἕνας φοιτητὴς εἶναι ὀρφανὸς καὶ ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς.

Το γεγονὸς του θανάτου γιὰ τὸ 49% τῶν περιπτώσεων αὐτῶν συνέβη ὅταν ὁ φοιτητὴς ἦταν σε ἡλικία ἀπὸ 15 ἐτῶν καὶ ἄνω. Σὲ μιὰ σχεδὸν δηλαδὴ ἐντονης προετοιμασίας για τὴν εἰσαγωγὴ, ἀλλὰ καὶ προσπάθειας του φοιτητὴ νὰ ἀνταπεξέλθει στὶς πανεπιστημιακὲς ἀπαιτήσεις.

β) Απουσία λόγω διαζυγίου

Στην κατηγορία αυτή, ανάντησαν ότι έχουν χωρίσει οι γονείς τους 12 φοιτητές (2%), ενω συνολικά ασχολήθηκαν με την ερώτηση 563.

Τό γεγονός του χωρισμού συνέβη στούς περισσότερους (73%) κατά την παιδική κυρίως και πρώτη εφηβική ηλικία. Συνεπώς η κατηγορία αυτή είχε στερηθεί τόν έναν από τούς γονείς, σε κρίσιμη ηλικία για την διαμόρφωση χαρακτήρα και συμπεριφοράς, ενω δέν ειχαν ακόμη εμφανιστεί, φιλοδοξίες και στόχοι.

—

Και από τις δύο αυτές περιπτώσεις που η οικογένεια στερείται τόν ενον από τούς δύο γονείς, οι αξιαγές στά κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά της οικογένειας ειναι εμφανείς. Δεδομένου δε ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων αυτών δέν συμπεριώθηκε και νέος γάμος του εναπομείναντα γονέα, μπορούμε να υποθέσουμε ότι ο χαρακτηρας της οικογένειας παρέμεινε σταθερός ενω συμπεριώθηκε συμαντική μείωση των οικονομικών μεταβλητών της.

— . —

4. Παντρεμένοι φοιτητές

Μια τελευταία πληροφορία όσου αφορά τήν οικογενειακή κατάσταση του φοιτητικού πληθυσμού στήν Πάτρα, είναι καί εκείνη που αφορά τούς εγγαμους φοιτητές.

Οι οικονομικές δυσκολίες, καί η εξοίρτηση του φοιτητή από τούς πόρους τής οικογένειας, δέ συνδιασμό με τήν έλλειψη διευκολύνσεων για τούς εργαζόμενους φοιτητές, είναι οι αιτίες πού τό φαινόμενο αυτό δέ παρατηρείται συχνά στά Εθνικά Πανεπιστήμια. Ταυτόχρονα οι κοινωνικές αυτελήψεις που θέλουν τόν άντρα δημιουργημένο, (στίς μέρες μας αυτό ακούγεται μέ σχετική βαρύτητα, ωάντως υπάρχει) χωρίς υποχρεώσεις θητείας καί σπουδών, ανθοτρέπουν βασικά τήν παρουσία του θεσμού σε μεγαλύτερο ποσοστό.

Πάντως από τούς 581 φοιτητές που ανθάντησαν τήν ερώτηση μόνον οι 12 (2%) ανέφεραν ότι ήσαν παντρεμένοι.

Παρ' ότι ο αριθμός αυτός είναι αρκετά μικρός μπορούμε να αναφέρουμε και ορισμένα ακόμα στοιχεία.

Πρώτα για τό φύλο τους. Οι 9 από αυτούς είναι αντρες, και οι 3 γυναικες. Όλοι φοιτούν στήν Φυσικομαθηματική Σχολή καί όλοι σχεδόν (83.5%) ευρίσκονται στό τελευταίο έτος τήν σπουδών τους.

Όσου αφορά τόν χαρακτηρισμό τής οικονομικής κατάστασης της οικογένειας από τήν οποίαν προέρχονται, 1 ανέφεραν πάρα πολύ καλή, 7 σχετικά καλή καί οι υπόλοιποι μεταβαλλόμενη (3) καί κακή (1).

Με τήν κατηγορία αυτή τήν φοιτητήν θα επανέλθουμε όταν θα αναλύσουμε τίς σκέψεις τήν φοιτητήν για τόν γάμο καί τήν συμβίωση γενικότερα.

— · —

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

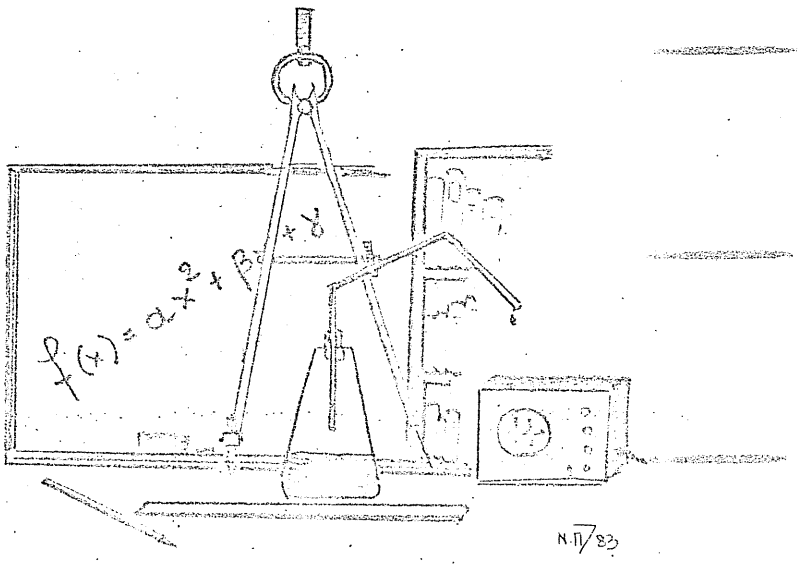

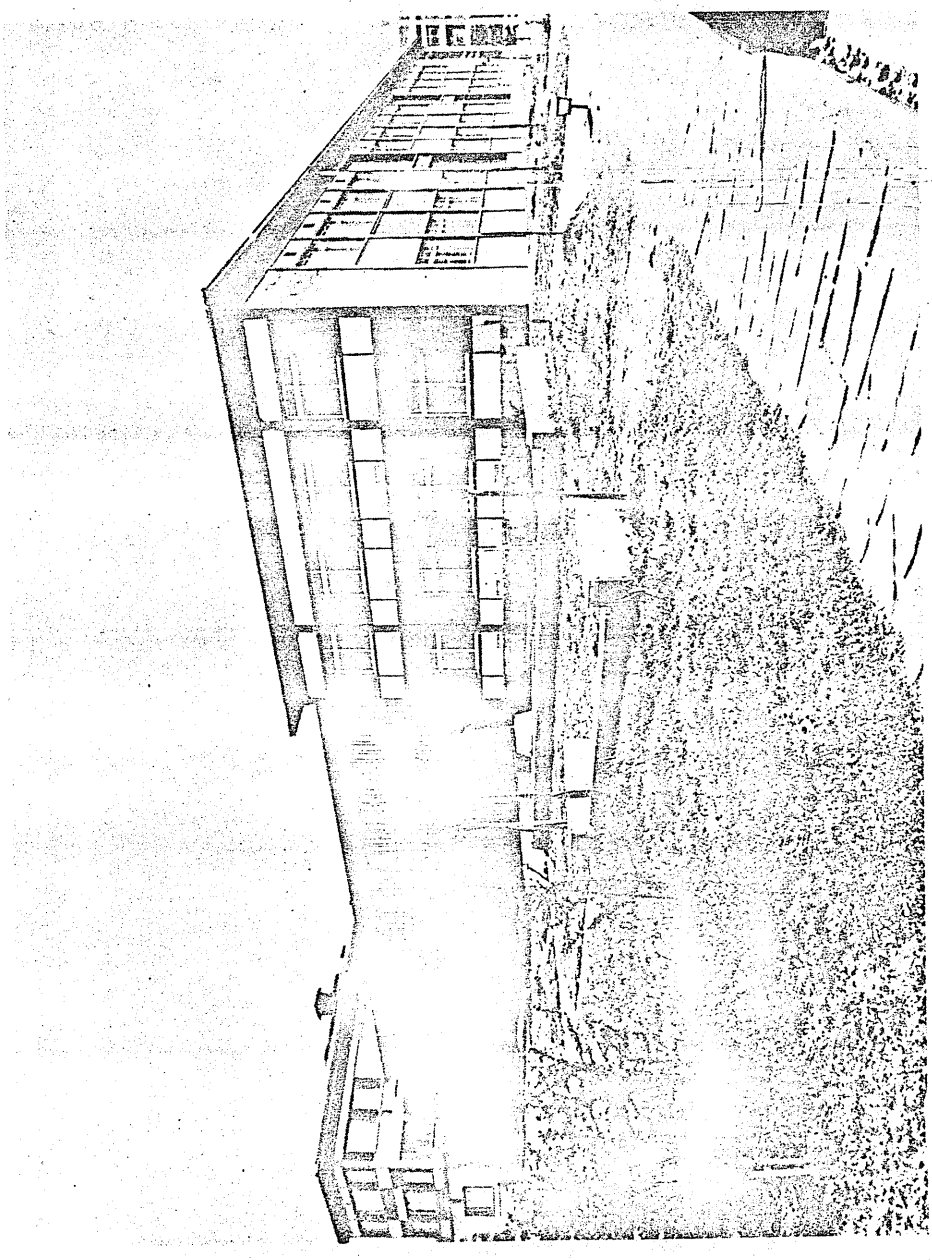

ΚΤΗΡΙΟΝ Α'

Η ποιότητα της μορφωτικής διαδικασίας στά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα της χώρας, είναι ένα θέμα που απασχολεί έντονα τά τελευταία χρόνια, οχι μόνο τών Πανεπιστημιακή κοινότητα αλλά καί τόν τόπο. Η σωστή λειτουργία τών ιδρυμάτων αυτών καί η εκπλήρωση τών στόχων τους, εχει γίνει συχνα αιτία συζητήσεων καί αντιδικιών στήν Εξωνική Βουλή, ενω η κυβέρνηση εχει ήδη, από τό 1982, εφαρμόσει ένα νέο Νομοθετικό Πλαίσιο που αποσκοπεί σέ μιά ποιοτική καί δημοκρατικότερη αντίληψη για τήν Ανώτατη Παιδεία, μέσα από μιά σειρα αλλαγών στή διοίκηση, οργάνωση καί λειτουργία τών Πανεπιστημίων.

Το πρόβλημα της ποιότητας της παρεχόμενης γνώσης καί της αποτελεσματικότητας της μορφωτικής διαδικασίας, είναι πρόβλημα θεμελιακό πού επιβάλλει τήν υπαρξη διαλόγου καί απαιτεί τόν εντονο προβληματισμό όλων των φορέων πού συνυπάρχουν καί συλλειτουργούν στό χώρο αυτό, ωστε νά γίνει δυνατή μιά λύση, που καί τό κύρος τών ιδρυμάτων να καλωχυρώνει, καί να εξασφαλίσει τήν σύγχρονη, επιστημονική καί μορφωτική λειτουργία τους.

Αναγκαία και ικανή συνθήκη για τήν επιτυχία της διαδικασίας αυτής είναι η ισότιμη καί ουσιαστική συμμετοχή τών φοιτητών. Κι αυτό γιατί κάθε προγραμματισμός στόν χώρο τής Ανωτατης Παιδείας, πρέπει να εναρμονίζεται μέ τούς στόχους καί τά όνειρα του φοιτητικου κινήματος, ωστε μέ τήν συμμετοχή τους να εξασφαλίζεται η επιτυχία του καί η αποδοτικότητά του. Το ενδιαφέρου τών φοιτητών γιά αυτήν καθ' αυτήν τήν εκπαιδευτική διαδικασία είναι η πηγή της μόρφωσης, και η προϋπόθεση για τήν λειτουργικότητά της. Το ενδιαφέρου αυτό μπορεί καί να ερευνηθεί, καί να αξιολογηθεί. Μέσα δέ αυτό τόν εντοπισμο τών παραγόντων που τό ενιστόνων ή τό εμποδίζουν να αναπτυχθεί, μπορεί ιδράγματι νά πηγάσει, μιά καινούργια αντίληψη, μιά νέα νοοτροπία, για τήν εκπαιδευση στά Α.Ε.Ι., Μιά άποψη πολυδαγωγικότερη καί πό αποδοτική αυτό τήν υπάρχουσα.

Στό τέλος της δεκαετίας του '70, τό φοιτητικό κίνημα βρισκόταν σέ μία καμπή. Τόσο τό νομοθετικό πλαίσιο γιά τήν εισαγωγή εικε διαφοροποιηθεί μέ τό θεσμό τήν πανεσλωνίων εξετάσεων, ενω νομοθετική ρύθμιση της λειτουργίας τών Α.Ε.Ι εικε κατατεθεί στή βουλή, ο γνωστός νομος 815, ενας νόμος πού δημιούργησε αντιδράσεις στόν πανεπιστημιακό χώρο καί έγινε αιτία έντονων κινητοποιήσεων του φοιτητικού κινήματος καί του ΕΔΠ.

Ετσι θεωρούμε οτι η αν. χρονιά 1979-80 ειναι ένα σημαντικό κομβικό σημείο γιά τόν μελετητή τής φοιτητικής στάσης ~~στα~~ εσλωνικά Πανεπιστήμια.

Στήν προσπάθειά μας να αναλύσουμε, τόσο τήν στάση καί τήν συμμετοχή του φοιτητή στήν εκπαιδευτική διαδικασία καί τήν ~~πανεπιστημιακή~~ ζωή γενικότερα, όσο καί τήν εξέλιξή της, προχωρήσαμε στόν χωρισμό της μελέτης μας στα εξής σημεια.

α). Μελέτη της αρχικής στάσης. (Ερευναται η εισαγωγή στό Πανεπιστήμιο)

β) Συμμετοχή ις' κρίσεις γιά τήν εκπαιδευτική διαδικασία του Πανεπιστήμιου

γ) Κρίσεις για τους καθηγητές

δ) Ανάλυση των ενδοπανεπιστημιακών σχέσεων

ε) Αξιολόγηση τμημάτων απο άποψη επιστημονικου επιπέδου

στ) Γενικότερη στάση καί απόψεις για τό ρόλο του Πανεπιστήμιου καί τόν σκοπό τής επιστήμης.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η αναπαίνωση της εισαγωγής ενός "χθεσινού" μαθητή από Πανεπιστήμιο είναι πράγματι, μια στιγμή συγκινητική. Στιγμή διαύγειας ονείρων και φιλοδοξιών!

Κάθε χρόνο, το χαμόγελο αυτό συγκινεί τον κοινό μύθο, ενώ ο νους και τα βιβλία βαρύνουν αφιερώνοντας ~~αφιερώνουν~~ ~~αφιερώνουν~~ ~~αφιερώνουν~~ ~~αφιερώνουν~~ λυφή του. Η φαντασιακή ιδιότητα και χαρά μας, είναι στοχος της συνεχούς πληροφορίας των αποφοίτων της Νέας Ελληνίδας, και όλων προσπάθειας μέσου του τέλους αυτού, ο παραμερισμός των ενδιαφερόντων, η ωρίμανση, το άγχος, χρόνο με το χρόνο μεγαλώνουν, παίρνοντας πρωτοφανείς διαστάσεις..

Για την εθνική κοινωνία, η εισοδος στο Πανεπιστήμιο, αναγεται σημαντικό και αφετηρία φιλοδοξιών, στη ζωή κάθε νέου, και η αυτό γίνεται καθοριστικός παράγοντας της στάσης του φοιτητή προς το αντικείμενο των σπουδών του, αλλά και της ίδιας της ζωής του γενικότερα. Τα στιγμή την επιλογών, ελάχιστοι γνωρίζουν το φόβο που πραγματικά αισθάνεται, και αυτός πιό λίγοι, αγνοούν τον ανθυσιασμό τους, μπορούν να εκτιμήσουν τις δυνατότητες. Ενώνει αυτή στιγμή, που ψυχολογικά θα λέγαμε ότι είναι στιγμή-σύνδεσμος, το Πανεπιστήμιο ξεφεύγει από τον στόχο του πραγματικά και μυθοποιείται.

Η μυθοποίηση αυτή, πάνω χαρακτηριστικά, τις αρχικές στάσεις του φοιτητή, πηγαίνει από τον έντονο και τον άγνωστο!

Η επιλεγμένη πορεία, στο σημείο αυτό, της Πανεπιστημιακής διαδικασίας είναι αναγκαία. Κι αυτό σημαίνει, πώς πρέπει από τον πρώτο στιγμή να αναπροσαρμοζεται σε ένα πλήθος προσδοκιών, καλύπτοντας χρόνο και αποδοχή του μύθου του τέλους της. Θέτοντας τα όρια που η γνώση της πραγματικότητας αναιρεί. Αν όμως η Πανεπιστημιακή διδασκ

για παραμένει πάντως σε ένταση και ανεκτικότητα, τότε πολύ γρήγορα ο ουρανός και νεανικός αυτός ενθουσιασμός, θα μεταπραθεί σε απογοήτευση.

Το σύνταγμα των εισαγωγικών εξετάσεων, χάρις μόνο σε πολύ λίγους αυτή τη χαρά και τον ενθουσιασμό. Από τις δεκάδες χιλιάδες των υποψηφίων, ελάχιστοι πετύχαιναν την εισαγωγή τους σε κάποια πανεπιστημιακή σχολή, και από αυτούς οι περισσότεροι δεν κατάφεραν να μπουν σε τμήμα της πρώτης επιλογής τους. Για τους άλλους, τους πολλούς, άνοιγε ο δρόμος είτε της εν νέου δοκιμασίας, είτε οι πόρτες του εξωτερικού, ή η στροφή σε κάποιο άλλο απασχόληση και εργασία. Σ' όλες αυτές τις περιπτώσεις το πανεπιστήμιο παραμένει όραμα!

Στην επιλογή της κοινωνικής κατάταξης και ανεξαρτησίας μέσω των σπουδών, το σύνταγμα των εισαγωγικών εξετάσεων, αποτελεί δεκανίδα που φορτίζει τον υποψήφιο με άγχος, στερώντας του βασικές δυνάμεις και ψυχικό ενθουσιασμό, που θα του επιτρέψουν να πάρει μια σαφή και θετική στάση απέναντι στη μορφωτική λειτουργία, πάνω που οπωσδήποτε επίδρα στην αναζήτηση της λειτουργίας αυτής από αυλή επαγγελματική κατάρτιση σε μόρφωση και επιστημονική ανάζήτηση.

Η ύπαρξη της δεκάδας αυτής είναι σαν να, να συνυπάρχουν μέσα στο φοιτητικό δυναμικό όλες εκείνες οι αντιθέσεις που προκαλούν στην συνειδητοποίηση οι έντονες δοκιμασίες και συμφράσεις. Γι αυτό και η αρχική στάση του φοιτητή χαρακτηρίζεται από μια διπολικότητα.

Μοιραία, λοιπόν, την πρώτη αυτή σαφή, βέβαια από την εισαγωγή, του φοιτητή με το πανεπιστήμιο, θα την διαιρίναμε σε δύο επίπεδα. Στο επίπεδο μύθος-ενθουσιασμός θα την εντάσσαμε, και στο επίπεδο μύθος-διαπιστώσεις από την εκπλήρωση που διαιρίνει την εντολή αυτή.

Και τα δύο αυτά χαρακτηριστικά στάσεων, έχουν την τάση μυκτηρίζονται να εξισορροπούν σε απογοήτευση και απιλάθεια. Κι αυτό θα συμβεί, όταν η εκπαιδευτική διαδικασία, παρουσιαστεί, από την αρχή, αποστειρωμένη από φρεσκάδα και αυτήν να προσεγγίσει. Από εκεί και ύστερα, η υπο-

βάθμιση της ποιότητας της παρεχόμενης γνώσης αναμένεται, ενώ η αυτόδοση της μορφωτικής διαδικασίας ακολουθεί φανερά φθίνουσα πορεία.

— · —

..1. Η αποφοίτηση από τον Μέσο Εκπαίδευση

Το πιό χαρακτηριστικό σημείο της διαδικασίας εισαγωγής στο Πανεπιστήμιο είναι και εκείνο της ποιότητας του σχολείου από το οποίο αποφοίτησε ο φοιτητές. Παρά τον ξέφρενο ανάπτυξη της φροντιστηριακής προετοιμασίας για τις εισαγωγικές εξετάσεις, ο παράγοντας σχολείο, εξακολουθεί να διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην υπαρξη γνωστικού υπόβαθρου.

Η τάση "φροντιστηριοποίησης", ιδιαίτερα των μεγαλύτερων πόλεων του Λαικών, είναι ένα φαινόμενο, που μολονότι εμποδίζει ουσιαστικά το γνησιότερο μορφωτικό και παιδαγωγικό ρόλο της Μ.Ε., δίνει ωστόσο στα προσπάθεια αναβάπτισης της σχολικής δομής με τον στόχο "προετοιμασία για εισαγωγή", που κουβάλα στην αγωνία της να επιλέξει τις φροντιστηριακές πλημμυρίδας.

Έτσι αποκτά ιδιαίτερο ενδιαφέρον η μέσεση των βαθμών, που δίνουν πληροφορία τόσο για τον τύπο του σχολείου της Μ.Ε από το οποίο αποφοίτησε ο φοιτητές, όσο και για την αποτίμηση του ό αυτό, που εκφράζεται από τον βαθμό του απολυτηρίου του.

Η πλειονότητα σχεδόν των φοιτητών του δείγματός μας (95%) προέρχεται από δημόσια σχολεία, ενώ μόνο το 5% από ιδιωτικά. Το σύνολο σχεδόν αποφοίτησε από ημερήσια σχολεία ενώ υπάρχει και ένας ελάχιστος αριθμός (~1%) που αποφοίτησε από νυκτερινά. Αξιοπερίεργο δε ότι δεν είχε σημασία εφαρμόστηκε ο θεσμός των βιωσιμων γυμνασίων μόνο το 30.5% των περιπτώσεων προέρχεται από σχολεία βιωσιμα ενώ το 69.5% αποφοίτησε είτε από γυμνάσια αρρένων (50.5%) είτε από γυμνάσια θηλέων (19%).

Οι αριθμοί αυτοί για τον εσωτερικό προσανατολισμό δεν παρουσιάζουν πράγματι μια ανάλυση διαφορετική αυτής που μας περιμένει υπάρχει, αλλά επιβεβαιώνουν απλώς αυτή την κοινωνία.

Ας προχωρήσουμε όμως στην κατανομή των βαθμών απολυτηρίων, ποσότητα που θεωρείται ότι επιφράζει την απόδοση του μαθητή στην Μ.Ε. Η ποσοστιαία κατανομή δίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

($p = 0.0$ [7 δεκ], β.ελ. 5, $\chi^2 = 88.4$)

ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ.	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	ΑΝΤΡΕΣ %	ΓΥΝΑΙΚΕΣ %	%
18 – 20.	12	41	21
16 – 17.99	39.5	45.5	41.5
14 – 15.99	36.5	13	29
12 – 13.99	10	0.5	7
10 – 11.99	2	—	1.5
ΣΥΝΟΛΟ	(375) 100	(163) 100	(538) 100
Μέση τιμή	15,992	17,540	16,461
Τυπική απόκλιση	1,806	1,402	1,837

Η ποιότητα συνεπώς του δυναμικού της Μ.Ε που εισάγεται στο Πανεπιστήμιο Πατρών είναι φανερά πολύ καλή, μιά και το 62.5% συγκεντρώνει βαθμούς απολυτηρίων ανώτερες του βαθμου 16. Οι αριστούχοι δε μαθητές (18-20) καλύπτουν το 21% των περιπτώσεων, ποσοστό οπωσδήποτε υψηλό, αν λήφθη υπ' όψιν ότι κατά το ακαδ. έτος 1977-78, οι αριστούχοι που αποφοίτησαν από την Γ' Λυκείου, σε όλη την χώρα, κάλυπτα μόνο το 3% του συνόλου των αποφοιτησάντων.

Εκείνο όμως που είναι το πιό σημαντικό είναι οι διαφορές που προκύπτουν στόν συσχετισμό της βαθμολογίας με το φύλο. Έτσι στην κατηγορία από 16-20 το ποσοστό των κοριτσιών είναι 86.5% εναντι 51.5% που συγκεντρώνουν τα αγόρια, ενω το ποσοστό των αριστούχων είναι 41% για τα κορίτσια και 12% για τα αγόρια αντίστοιχα. Έτσι παρότι το γυναικείο φύλο αποτελεί μια μειοψηφία αρκετά μικρή στο Πανεπιστήμιο Πατρών, παρουσιάζει μεγάλους δείκτες απόδοσης και ανεβάζει σημαντικά τα ποσοστά των αποφοίτων με υψηλό απολυτήριο μέσα στο φοιτητικό ελληθυσμό.

Ο βαθμός απολυτηρίου σάν δείκτης της μαθητικής απόδοσης, διαφοροποιείται σημαντικά στόν συσχετισμό του μέ τήν Σχολή φοίτησης. Ο μεγάλος συναγωνισμός που παρατηρείται στις εισαγωγικές εξετάσεις, διάιτερα σε κύκλους επιλογών που συγκεντρώνουν τήν προτίμηση "καλών" κυρίως μαθητών, επηρεάζει αναμφίβολα τήν ποιότητα κάι τόν βαθμό δυσκολίας τών θεμάτων τών εξετάσεων. Δύο τέτοιοι κύκλοι είναι ο Πολυτεχνικός κάι ο Ιατρικός πού φαίνεται να συγκεντρώνουν το ενδιαφέρου της πλειονότητας των αριστούχων μαθητών της Μέσης Εκπαίδευσης. Η επιλογή δέ αυτή είναι αποτέλεσμα του κοινωνικού status του μελλοντικού επαγγέλματος κάι συνάρτηση των οικονομικών απολαβών πού επιτυγχάνει.

Στό Πανεπιστήμιο Πατρών, η ποιοτική αυτή διαφορα ανάμεσα στό φοιτητικό δυναμικό τών Σχολών είναι αρκετά εμφανής. Έτσι μολονότι, από άποψη συγγένειας του αντικειμένου σπουδών η Πολυτεχνική Σχολή προσεγγίσει τήν Φυσικομαθητική παρά τήν Σχολή υγείας, οι ομοιότητες που παρουσιάζουν οι αποδόσεις στήν Μ.Ε του φοιτητικού πληθυσμού της, τήν τοποθετούν πλησιέστερα στήν Σχολή Υγείας.

Πιό συγκεκριμένα, αυτό φαίνεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ	ΣΧΟΛΗ		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ %
18 - 20	16	26.5	52.5
16 - 17.99	40	46.5	37
14 - 15.99	33	24	8
10 - 14.99	11	3	2.5
ΣΥΝΟΛΟ	(392) 100	(105) 100	(38) 100
Μέση τιμή	16,132	16,914	17,763
Τυπική απόκλιση	1,968	1,651	1,580

($p = 0.0$ [6δεκ], Β.Ε. 10, $\chi^2 = 48.4$)

Είναι φανερό ότι στην πορεία από τήν Φυσικομαθηματική Σχολή πρός τήν Σχολή Υγείας, τα ποσοστά τών αριστούχων αυξάνουν σημαντικά

στο χαμηλό βαθμολογικό αποτυπώμα κάτω του 14, υπάρχει αντίστοιχα σημαντική μείωση.

Το κύρος της φοιτητικής σχολής σε αριθμό εγγραφόντων και φοιτητών, καθώς και το γεγονός ότι από το 1975 ακολουθήθηκε ειδικό σύστημα επιλογής με τον Πολυτεχνείο στις εισαγωγικές εξετάσεις (που ίσχυσαν μέχρι το 1980), παρόλα αυτά είχαν το μέσο όρο της βαθμολογίας στα αποτυπώματα των φοιτητών της, που άφηναν να δέχεται σχετικά χαμηλότερες βαθμολογίες από τις Πολυτεχνικές που ήταν η πρώτη επιλογή των περισσοτέρων υποψηφίων του μέσου όρου. Ταυτόχρονα η επιλογή σύσταση και άλλων επιλογών σε συνδιασμό με τον συναγωνισμό που εμφάνιζε ο ιατρικός κόσμος, έκαναν ώστε οι Σχολές Υγείας να παρουσιάζουν ιδιαίτερα υψηλό ποσοστό αφιερωθέντων, σε σχέση με άλλες Σχολές.

Κρίνοντας τους βαθμούς σύμφωνα με τα αποτυπώματα που παρουσιάζουν σήμερα οι υποψήφιοι, γεννιέται εύλογα η απορία, γιατί τα τότε επέτρεψαν την εισαγωγή τόσο υποψήφιοι με αρκετά χαμηλά βαθμό αποτυπώματος. Μια απάντηση στο ερώτημα αυτό δίνεται από τα ποσοστά μονάδων που αντιπροσωπεύει κάθε το αποτύπωμα στις εισαγωγικές εξετάσεις. Πράγματι, η εκείνη τη εποχή αξιολόγησης το βάρος έδινε στις εξετάσεις, και όχι στις προαγωγές. Επόμενα, λοιπόν, οι υποψήφιοι έριχναν το κύριο βάρος των στις προσπάθειές, αφού συνήθως μιά σχετική επιτυχία στις υποψήφια των απαιτούμενων προς εξέταση μαθημάτων, έπεφτε τον ποσοστό στο υπάρχον εως τ με χαμηλό βαθμό αποτυπώματος. Άρα ο κύκλος της επιλογής του να μην παρουσιάζει αυξημένο συναγωνισμό.

Ο χαρακτήρας αυτών εξετάσεων αυτών είναι τα δυνατότητα σε έναν "καλό" μαθητή να έχει επιτυχία στα θεμιτά (παράγοντας τύχης) ενώ συχνά οδήγησε έναν "καλό" μαθητή σε αποτυχία (παράγοντας άγχος, τρέμω κ.λπ.).

.2. Η διαδικασία των εισαγωγικών εξετάσεων.

Μέχρι τό 1980 - οπότε καί αντικαταστάθηκε - ίσχυσε ο Θεσμός τών ακαδημαϊκών εξετάσεων, που αποτελούσε τήν μόνη δικλίδα για τήν απόκτηση τής φοιτητικής ιδιότητας.

Σύμφωνα μέ αυτό τόν τύπο τών εξετάσεων, κάθε αποφοίτος τής Μέσης Εκπαίδευσης είχε τό δικαίωμα να επιλέξει ενα κύκλο σπουδών. Στό κύκλο αυτό περιείχοντο όλες οί σχολές καί τά Τμήματα πού λειτουργούσαν στα εξωτικά Πανεπιστήμια καί που παρουσίαζαν συγγένεια στό αντικείμενο σπουδών. Μέσα στόν κάθε κύκλο σπουδών ο υποψήφιος δήλωνε, τίς σχολές καί τά Τμήματα μέ κάποια σειρά προτίμησης.

Συνήθεστερα κριτήρια για τήν επιλογή αυτή αποτελούσαν τό κυρος τής σχολής αλλά καί η απόστασή της από τόν μόνιμο τόπο κατοικίας.

Για κάθε εναν από τούς κύκλους αυτούς υπήρχε συγκεκριμένος αριθμός μαθημάτων, στα οποία έπρεπε νά διαγωνιστεί ο υποψήφιος. Ο μονάδες πού συνεκέντρωνε σέ κάθε μάθημα πολλαπλασιάζοντο επί δύο καί αθροίζοντο μαζί με τόν βαθμό απολυτηρίου. Έτσι προέκυπτε ενας αριθμός τό ύψος του οποίου καθορίζε τήν εισαγωγή ή μή του υποψηφίου σέ κάποια σχολή.

Έτσι κάθε χρόνο 80.000 περίπου μαθητές έδιναν εξετάσεις προσδοκώντας μιά θέση στά Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα τής χώρας. Από αυτούς μόνο οι 15-20.000 έβλεπαν τίς προσδοκίες τους να πραγματοποιούνται. Αλλοι καί αυτη η επιτυχία συχνά δέν ηταν απόλυτη, γιατί το ύψος τής βαθμολογίας για αρκετούς δέν επαρκούσε ώστε να εισαχθούν σέ σχολή τής πρώτης επιλογής τους. Το ενρος δε ορισμένων κύκλων (οπως παραδείγματος χάριν του Πολυτεχνικού) καθώς καί ο μεγάλος συναγωνισμός, γινόντουσαν αιτίες πού καθιστούσαν τό φοινόμενο αυτό αρκετά σύνηθες.

Για όλους αυτούς τούς λόγους, πολλοί από τούς αποτυχόντες αλλα καί με-

ρια από τους επιχειρήσεις, είναι απαγορεύει εξετάσεις για δεύτερη ή και για τρίτη φορά.

Ας δούμε όμως, πόσες φορές είναι απαγορεύει εξετάσεις οι φοιτητές του δείγματος, μέχρι στον αποκτήσουν τον φοιτητική ιδιότητα. Στον ακόλουθο πίνακα αναλύεται και η ποσοστιαία κατανομή των συχνοτήτων των μεταβλητών με το βαθμό απολυτηρίου.

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ	ΒΑΘΜΟΣ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟΥ				ΣΥΝΟΛΟ
	10 - 14 %	14 - 16 %	16 - 18 %	18 - 20 %	%
Είναι 1 φορά	46	51.5	69.5	80	65
Είναι 2 φορές	43	44	27.5	18.	31
Είναι 3 φορές	11	4.5	3	2	4
ΣΥΝΟΛΟ	(46)100	(153)100	(218) 100	(113) 100	(574)100

($p=0.0000041$, β.ελ 6, $\chi^2=35.13$)

Με το πέρασμα των εξετάσεων αυτών, ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (35%) αντέχει την πρώτη φορά και διπλάσιο για δεύτερη (31%) για τρίτη φορά (4%). Οπωσδήποτε το γεγονός αυτό αποτελεί δείκτη για τόσο πολύ πράγματα σχετικά με το πρόβλημα της επιτυχίας στο πέρασμα αυτό των εξετάσεων.

Αυτό και αυτή αριστερά υποφηφίως το ποσοστό των δεύτερων και τρίτων προσπαθειών δεν εξαιρείται, αλλά παραμένει στο 20% ποσοστό όμως ιδιαίτερα μεγάλο σε σχέση με την όλη εξέλιξη των βαθμών απολυτηρίων. Άντεξαν στα χαμηλότερα απολυτήρια (10-14) η πλειοψηφία (54%) δεν έχει πρώτη επιτυχία. Γενικά βλέπουμε μια σταδιακή αύξηση του ποσοστού των πρώτων επιτυχιών στα πέρασμα από τις χαμηλότερους στους υψηλότερους βαθμούς απολυτηρίων.

μέρα όμως από τὴν επιτυχία, αυτή καθ' αυτή, εκείνο που ουσιαστικά ενδιαφέρει είναι, το άν πραγματι αυτοποκρίνεται η σχολή ή το τμήμα στό οποιο πετυχε ο υποψήφιος με εκείνο τῆς πρώτης επιλογής του. Και επειδή εκείνο πού μας ενδιαφέρει είναι το αυτικείμενο σπουδών και όχι το εκπαιδευτικό ίδρυμα, σάν πρώτη επιλογή ενοούμε τὴν αρχική επιλογή του κλάδου σπουδών.

Τό πρόβλημα αυτό, όσον αφορά τὴν Πολυτεχνική και τὴν Φυσικομαθηματική είναι αρκετα ιδιαιτερο και σύνθετο. Η ελλειψη ουσιαστικά επαγγελματικού προσανατολισμού και η ανάγκη γιά μιά κοινωνική και επαγγελματική αποκατάσταση προσανατολισμένη στα κοινωνικά πρότυπα του επιτυχημένου ελεύθερου επαγγελματία πού μεσουρανουσε στίς αρχές τῆς δεκαετίας του '70 προσέλκυαν παρα πολλούς φοιτητές στόν Πολυτεχνικό κύκλο επιλογής. Ο μεγάλος όμως συναγωνισμός, και η προσδοκία τῆς φοιτητικης ιδιοτητας, οδηγούσαν τούς υποψηφίους νά δηλώνουν τό σύνολο σχεδόν τῶν τμημάτων του κύκλου αυτου. Ετσι η επιλογή σταριζόταν στὴν κατάταξη βάσει του συνόλου τῶν μονάδων που συνεκεντρώνουτο κατα περίπτωση. Ετσι ηταν μεγάλος ο αριθμός εκείνων πού δέν κατάφεραν νά εισαχθούν σε Σχολή ή Τμημα της πρώτης επιλογής τους.

Συνολικά από τούς 566 φοιτητές που αποκρίνεσαν σε σχετική μας ερώτηση μόνο τό 55.5%, βρίσκεται σε τμήμα το οποιο επιθυμουσε. Και ο χαρακτηρισμός μόνο δίδεται, γιατί παρ' ότι τό 55.5% αποτελεί πλειοψηφία, ο αριθμός όσων δεν ευρισκουται σε τμημα της επιλογής τους (44.5%) είναι μεγάλος και οπωσδήποτε επηρεάζει αρνητικά τὴν αρχική στάση του φοιτητή πρός τό αυτικείμενο τῶν σπουδών του.

Όπως αναμένεται άλλωστε τό ποσοστό αυτό δέν είναι κοινό αλλά διαφοροποιείται κατά Σχολή. Συγκεκριμένα παραθετουμε τόν συσχετισμό στόν ακόλουθο πίνακα.

Βρίσκεσαι στό τμήμα που ήθελες;	ΣΧΟΛΗ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧ. ΥΓΕΙΑΣ %	%
ΝΑΙ	47	76	85	55.5
ΟΧΙ	53	24	15	45.5
ΣΥΝΟΛΟ	(411) 100	(112) 100	(40) 100	(563) 100

($p = 0.0$ [8 δεκ], β.ε. 2 , $\chi^2 = 44.75$)

Παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των φοιτητών της Φυσικομαθηματικής δεν βρίσκεται στό τμήμα πού είχε σάν πρώτη επιλογή. Αντίθετα τό 85% τών φοιτητών της Σχολής Υγείας βρίσκονται στό τμήμα της επιθυμίας τους. Το ίδιο, σε μικρότερη κλίμακα βέβαια, ισχύει και γιά την Πολυτεχνική. Ετσι στό σύνολο των φοιτητών του δείγματος, η επιτυχία σε Σχολή πού δεν ήταν της αρχικής επιθυμίας, καλύπτει ενα αρκετα σημαντικό ποσοστό.

Αν υποθέσουμε πώς αυτία της εκτασης του φαινομένου ειναι η βάση των μονάδων εισαγωγής, πρέπει νά δεχτούμε ότι τά ποσοστά αυτά θά εμφανίζονται σε πολύ. μικρότερη συχνότητα σε Σχολέι και Πανεπιστήμια που τό όριο τηρήθηκε ψηλά. Αυτό συμβαίνει συνήθως στίς περισσότερες Σχολέι του Πανεπιστημίου Αθηνών και τού Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Τότε, τό πρόβλημα της γενικότερης στάσης του φοιτητή απέναντι στήν εκπαιδεντική διαδικασία, αλλά και στό ίδιο τό αντικείμενο τών σπουδών εμφανίζει ιδιαίτερα προβλήματα στά επαρχιακά Πανεπιστημία, γεγονός πού δεν καθιστά εύκολη τήν ποιστική ανέλιξη της μορφωτικής λειτουργίας.

Ενας δέντερος σε συχνότητα, λόγος πού ο φοιτητής δεν ειχε επιτυχία σε Σχολή της επιθυμίας του, ήταν και η αποτυχία κατά τήν πρώτη φορά πού εδινε εξετάσεις, αποτυχία πού τόν έκανε να αλλάξει επιλογή

ώστε να γίνει δυνατή η εισαγωγή του κατά τον δίνεται η ζητεί προσόντα.

Πάνω οι προτιμήσεις των φοιτητών στρέφονται κυρίως στα τμήματα της Πολυτεχνικής σχολής και στο Χημικό και Φυσικό Τμήμα. Όλα αυτά τα τμήματα καταφέρνουν μεγάλη βάση κατά την εισαγωγή γιατί είναι προσιτή η πλειοψηφία των υποψηφίων.

Πιο συγκεκριμένα από τους 252 φοιτητές που δήλωσαν σε ποια τμήματα επιθυμούσαν, το 19% επιθυμούσε να είναι στο Χημικό, το 15% στο τμήμα Μηχανολόγων Μηχ, το 11% στο τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών, το 8% στο τμήμα των Πολιτικών Μηχ., το 7.5% στο τμήμα των Χημικών Μηχ. και το 7% στο Φυσικό Τμήμα.

Μετά φυσικά από την εισαγωγή και αφού περάσαν μερικά χρόνια φοίτησης, ας δούμε τι θεωρούν οι φοιτητές τώρα τα κύρια αίτια που η φοίτησή τους δεν συμπίπτει με τις αρχικές τους επιθυμίες.

Το ποσοστό στην παρακάτω διάκριση των ποσοστιαία κατανομή των 252 φοιτητών που απάντησαν. Αναλυτικά έχουμε:

- Η έλλειψη σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού (34%)
- Η εσφαλμένη κατάλληλης προετοιμασίας (32%)
- Το σύστημα επιλογής γενικότερα (19%)
- Η οικογένεια (προβλήματα ή οικονομική αδυναμία) (13%)
- Ψυχολογικοί παράγοντες (2%)

Κλείνοντας τη παράγραφο αυτή, που αφορά το σύστημα επιλογής, καταλήγουμε στα εξής από αυτή την διαδικασία των εξετάσεων, που βασανίζεται σε μεγάλο αριθμό υποψηφίων κατάλληλων δυνάμεων, ο μελλοντικός φοιτητής χρίζεται και χάνει τον ενθουσιασμό του. Τον ενθουσιασμό και τις ιδέες που θέλει εκτέρεσαν να σκυθεί άνετα και χωρίς ενδιαφέρον στον δρόμο που τον ανοίγουν, αγανώντας ταυτόχρονα το σκοπιμότητο του. Μόνο μέσα σ' ένα τέτοιο ψυχολογικό υγιές μπορούν να δοθούν ερεθίσματα για έρευνα μάθηση και ανοδικών.

1.3. Κατανομή δείγματος σύμφωνα με τό ετος εισαγωγής

Η κατανομή των φοιτητών του δείγματος ως προς το ετος εισαγωγής τους στό Πανεπιστήμιο, παρασύθεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ	(απολ. αρ.)	%
1973-74 κ' πρό	(26)	4.5
1974-75	(46)	8
1975-76	(109)	19
1976-77	(88)	15.5
1977-78	(134)	23
1978-79	(96)	16.5
1979-80	(79)	13.5
ΣΥΝΟΛΟ	(578)	100

Στήν κατανομή αυτή παρατηρούμε ότι έχουμε δύο σήμεια-κορυφές πού παρουσιάζουν τήν συγκέντρωση. Η μεγαλύτερη αυτό τις δύο είναι στό ακαδημαϊκό έτος 1977-78 (23%), καί η δεύτερη στό 1975-76 (19%)

Ετσι τό 30% τήν φοιτητών του δείγματος έχουν συμπληρώσει μόνο δύο χρόνια μέσα στήν Πανεπιστημιακή ενώ τό 57.5% εχει μιά εμπειρία τριών έως καί πέντε χρόνων Πανεπιστημιακής ζωής. Το υπόλοιπο 12.5% τήν φοιτητών έχει συμπληρώσει περισσότερα αυτό πέντε χρόνια σπουδών καί θέτει οπωσδήποτε υπο έρεννα τό θέμα του χασίματος χρονιάς μέσα στό Πανεπιστήμιο.

Οι αναλογίες τήν ποσοστήν που περιγράψαμε πιστεύουμε ότι καθιστούν τό δείγμα ιδιαίτερα ισχυρό αυτό άπαμη εμπειρίας τής εκπαιδευτικής διαδικασίας, θέμα πού θά μάς αυθαστολήσει στό επόμενο κεφάλαιο.

Ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει να δούμε τις εξέλιξη των βαθμών αποδόσεως με την πάροδο των ετών. Έτσι μπορούμε να παρατηρούμε μια σταθερή πτώση για το δυναμικό που εισέρχεται κάθε χρόνο

Ο συγκεντρωτικός παρουσιάζεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΒΑΘΜΟΣ	ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ				
	1975-76 ξηρό %	1976-77 %	1977-78 %	1978-79 %	1979-80 %
10 - 14	24.5	4	1.5	-	1.5
14 - 16	37.5	30	23	21.5	30.5
16 - 18	30	41	49.	50.5	42.5
18 - 20	8	25	26.5	28	26.5
ΣΥΝΟΛΟ	(165) 100	(80) 100	(129) 100	(89) 100	(72) 100

Δεδομένου ότι στην κατηγορία του ακ. έτους 1975-76 εντάσσονται φοιτητές δύο φοιτησιμοθυμαστικών (σχολή τετραετούς φοιτήσεως), που έχουν κάτω τουλάχιστον μία χρονιά στο Πανεπιστήμιο δεν μπορούμε να ασφαλισθούμε με ασφάλεια για το ποσοστό των μεταπτυχιακών βαθμολογιών, δεδομένου του ότι μπορεί να υποτεθεί ότι οι φοιτητές με υψηλό βαθμό αποδεσμεύσεως έχουν ήδη κατακτήσει πτυχία. Πάντως λιστώνουμε ότι η αναλογία των ποσοστών όπως παρουσιάζεται αποτελεί ένδειξη της ύπαρξης σημαντικού αριθμού φοιτητών με μέση και κατώτερη βαθμολογία.

Τα στοιχεία αναλυτικά έτσι (1976-77 μέχρι και 1979-80) δεν έχουν σταθερότητα και συνεπώς δεν μπορεί να εξαχθεί συμπέρασμα από αυτά τις εισαγωγές. Γενικά παρατηρούμε μία σχετική αύξηση των βαθμολογιών άνω του 16 και αντίστοιχα μείωση στα χαμηλότερα από αυτόν βαθμούς. Συμπεραίνουμε όμως μία πάντα τις εξελίξεις αυτές κατά το τελευταίο ακαδ. έτος.

Ας δούμε όμως πώς παρουσιάζεται η αναλογία του φύλου σε κάθε ένα ακαδημαικό έτος. Για τά έτη θά διατηρήσουμε τίς ίδιες κατηγορίες μέ του προηγούμενο συσχετισμό, ενοποιώντας τά παλαιότερα του 1975-76 ακαδ. έτη.

ΦΥΛΟ	ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΕΤΟΣ				
	1975-76 ή προ %	1976-77 %	1977-78 %	1978-79 %	1979-80 %
Αντρες	82	74	64	60	61
Γυναικες	18	26	36	40	39
ΣΥΝΟΛΟ	(182) 100	(88) 100	(134) 100	(95) 100	(79) 100

($p=0.03$, β. ελ 1,14, $F=5,81$)

Στά τρία νεώτερα έτη τό ποσοστό τών γυναικών εχει ανέβει σημαντικά σέ σχέση μέ τά παλαιότερα. Στό γεγονός αυτό εχει συμβάλει ιδιαίτερα εκτός τών άλλων, και η ίδρυση τής Σχολής Υγείας, στά δυο τμήματα της οποίας τό φύλο ισοκατανέμεται.

— · —

ΔΙΑΒΕΒΑΙΩΣΙΣ ΠΡΩΤΟΕΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

Εὐδοκίᾳ καί χάριτι τοῦ ἐν Τριάδι Παναγίου Θεοῦ ἡμῶν, ἀνακηρυχθέντες πρωτοετεῖς φοιτηταί τοῦ ἐν Πάτραις Πανεπιστημίου, χαίροντες, βεβαίωσιν καί πίστιν παρέχομεν τήνδε πρό τοῦ Πρυτάνεως, τῶν Κοσμητόρων καί τῶν ἡμετέρων Καθηγητῶν:

Τήν τήρησιν τῶν Πανεπιστημιακῶν Νόμων πρόφρονες πάνυ ὑπισχνούμεθα. Τῆς Ἐπιστήμης μεταλαβεῖν πειρώμενοι, ταύτης τε καί τῆς ποτνίας Πατρίδος καί τῆς ἱερᾶς ἡμῶν Θρησκείας θεράποντες καί μύσται πιστοί γενησόμεθα, ὡς τῶν τριῶν τούτων εἰς προκοπήν καί ἐπιβίωσιν τοῦ αἰωνίου ἡμῶν Ἔθνους μάλιστα συντελούντων.

Τήν Ἐπιστήμην οὐ μόνην, ἀλλ' ἀεί μετά χρηστότητος καί ἤθους συνεζευγμένην ἀσκήσομεν καί οὐ δοκεῖν μόνον, ἀλλά καί εἶναι ἄριστοι ἐπιτηδεύσομεν ἐν τῷ βίῳ. Πνεῦμα δέ κατ' ἐπιστήμην ἐμπεδώσομεν, ὅση ἡμῖν δύναμις, ἀεί ἐνθυμούμενοι, ὅτι κακῆς παιδείας κρειττων ἡ ἀπαιδευσία, νοῦς γάρ μή βέβαιος ἄδικον κτῆμα.

Τήν ἀρετήν καί δίχα ὑποσχέσεως ὡς ἔργον ἀσκήσομεν, τό δέ φαῦλον καί ἐπιταττόμενοι οὐ ποιήσομεν. Πλεῖον γάρ ἡμῖν ἤθους καί ἀρετῆς ἐθέλομεν ἤ λογιότητος ἐγγενέσθαι. Περί πᾶν δέ τό καλόν διαγωνιζόμενοι καί ἀμιλλώμενοι ἐν τῷ βίῳ τούτῳ, φρονήσει καί δικαιοσύνῃ τοῦτο διαπραξόμεθα, οὐ βίᾳ καί ἀπάτῃ. Ἐν χαλεποῖς δέ καιροῖς, τότε δή καί Πατρίδος καί Ἤθους καί Ἐπιστήμης ἀνθεξόμεθα, γιγνώσκοντες, ὅτι καί ἐπί δοκιμασίαις ἡμᾶς ὁ Θεός ἐφύτευσε, ταῖς τήν ψυχήν καθαιρούσαις.

Ὡς Ἕλληνες δέ πολῖται πρός πατέρας καί προπάτορας ἀνατείνοντες, οἵ τήν Ἑλλάδα τιμίαν ἐν ἀνθρώποις καί ἔνδοξον ἀπέδειξαν, τούτων μαθηταί γενέσθαι πειρασόμεθα, ὧν υἱοί καί ἀπόγονοι ὑπάρχομεν. Τό ἄρχειν δέ καί ἄρχεσθαι ὡς ἱεράν ὑποθήκην εἴη ἡμῖν ἀσκῆσαι, ὡς τούτου σύν ἐπιστήμῃ μάλιστα καί σεπτήν προάγοντος Πατρίδα, φιλτάτην καί τιμιωτάτην ἡμῖν ἀεί ἐσομένην ἐν τῷ βίῳ.

Εὐόρκως οὖν τάς ἐπαγγελίας ἡμῶν ταύτας καί ἀπαρεγκλίτως τηροῦσι, γένοιτο ἡμῖν ὁ Θεός βοηθός τῷ βίῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9 : ΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Η μελέτη της στάσης των φοιτητών στην εκπαιδευτική διαδικασία στηρίζεται τόσο στην συμμετοχή τους, όσο και στις κρίσεις και τις προτάσεις τους για αυτήν.

Την εκπαιδευτική-μορφωτική διαδικασία διακρίνουμε κυρίως σε τρεις τομείς. Στον τομέα της παράδοσης της διδακτέας ύλης, στην εξάσκηση με τα φροντιστήρια και τα εργαστήρια, και τέλος στην εξέταση. Μέσα από τα τρία αυτά στάδια ολοκληρώνεται σήμερα στά Α.Ε.Ι. η παροχή της γνώσης και αξιολογείται η ικανότητα ή όχι του μαθητή.

Επειδή ήδη από το 1982, ήτε την εφαρμογή του νέου Νόμου Πλαισίου, υπήρξαν σημαντικές αλλαγές στη λειτουργία της μορφωτικής διαδικασίας παραθέτουμε μιά γενική περιγραφή της διαδικασίας αυτής όπως ίσχυε για τα χρόνια πρίν το 1980.

Από το 1975, στο Πανεπιστήμιο Πατρών, αντικαταστάθηκε ο θεσμός των ετησίων μαθημάτων - που ίσχυε στις περισσότερες πανεπιστημιακές σχολές της χώρας -, με εκείνον των εξαμηνιαίων.[1] Το γεγονός αυτό παρουσίασε στην πρώτη φάση της εφαρμογής του μέ δυσπροσαρμοστικότητα, γεγονός αρκετά σύνηθες σέ όλες τις μεταβατικές περιόδους. Για όσους πιθανόν δέν έχαν σχετική εμπειρία, μπορούμε χωρίς να ακριβολογήσουμε, να πούμε στι κάθε ετήσιο μάθημα "μοιράστηκε" σέ δύο εξαμηνιαία, που ανάλογα μέ τον χρόνο που γινόταν η διδασκαλία τους διεκρίνοντο σέ μαθήματα Α^ου και Β^ου εξαμήνου. Τα μαθήματα αυτά, πέρα από την θεματική τους συγγένεια, ακολουθούσαν ενότητες μέ ιδιαίτερη διδασκαλία και εξέταση. Η τοποθέτηση τους δέ στο πρόγραμμα εξυπηρετούσε και την συνέχεια στην γνώση, ορίζοντας ουσιαστικά την έννοια της προαπαίτησης.

Το πλήθος των εξαμηνιαίων μαθημάτων ήταν ποικίλο κατ' έτος σπουδών και τμήμα. Γενικά όμως ο μεγαλύτερος αριθμός από αυτά, υπήρχαν

στὰ μικρότερα ἔτη (Α° κ' Β°), ἀπ' ὅτι στὰ μεγαλύτερα.

Με τὴν λήξη τῶν ἐξαμηνιαίων μαθημάτων τοῦ Α°υ ἐξαμήνου - στὰ μέσα περίπου τοῦ ἀκαδ. ἔτους - ἀκολουθοῦσε μικρὴ ἐξέταση. Συνολικὰ οἱ ἐξεταστικὲς περίοδοι ἦταν τέσσερεις, δύο μόνο ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἦταν πλήρεις. Δηλαδὴ σ' αὐτὲς ὑπῆρχε τὸ δικαίωμα συμμετοχῆς ἀπ' ὅλων τῶν μαθημάτων ἀντίστοιχων ἐξαμήνου ἐξαμηνιαίας.

Δικαίωμα ἐγγραφῆς στὸ πρῶτο ἔτος σπουδῶν εἶχαν ἐκεῖνοι μόνο τοὺς φοιτητὲς ποὺ δὲν μετέφεραν περισσότερα ἀπὸ ἕξι (6) ἐξαμηνιαῖα μαθήματα.

Στὰ περισσότερα τμήματα (πλὴν τοῦ Μαθηματικοῦ) γιὰ ὁρισμένα μαθήματα ὑπῆρχαν ὑποχρεωτικὲς ἐφαρμογὲς ἀσκήσεις, ἡ ἐπιτυχὴς παρακολούθηση τῶν ὁποίων ἔδινε τὸ δικαίωμα στὶς συμμετοχὲς τοῦ φοιτητῆ στὶς ἐξετάσεις τοῦ ἀντιστοίχου μαθήματος.

Στὶς παραγράφους ποὺ θὰ ἀκολουθήσουν θὰ περιγράψουμε τὶς σχέσεις τῶν φοιτητῶν καὶ τὶς οὐσιαστικὲς συμμετοχές τους στὴν ἐκπαιδευτικὴ διαδικασία, προσπαθώντας μέσα ἀπὸ αὐτὲς, νὰ δώσουμε τὸ μέτρο τοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ φοιτητῆ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ἀναπτύξουμε τὰ αἴτια ποὺ προκαλοῦν τὶς ἀπουσίες του.

— ο —

2.1. Συμμετοχή στίς παραδόσεις των μαθημάτων

Ενα από τα πρώτα στοιχεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας είναι και η παρακολούθηση των διδασκαλιών. Στά μαθήματα πού δεν υπάρχουν εργαστήρια, η διδασκαλία αποτελεί τόν βασικό, συχνά και τόν μοναδικό άξονα παροχής της γνώσης.

Ο μέσος όρος των εξαμηνιαίων μαθημάτων που διδάσκονται ανά εξάμηνο φοίτησης για κάθε έτος σπουδών είναι περίπου εξη μέ επτά. Κρίναμε σάν εταρκή τήν παρακολούθηση κατα τήν οποία ο φοιτητής πηγαίνει στίς παραδόσεις τεσσάρων και πλέον μαθημάτων. Παρ'ότι, οπως προαναφέραμε ο μέσος όρος είναι αρκετά φυλάτερα κρίναμε πώς ο αριθμός τέσσερα καλώς ορίσθη, μιά και στά έτη μέ περισσότερα του επτα εξαμηνιαία μαθήματα περιλαμβάνονται και μαθήματα γενικότερης μόρφωσης (όπως ξένες γλώσσες) πού γενικά δέν συγκεντρώνουν τήν προτίμηση των φοιτητών για συστηματική παρακολούθηση. Η παρακολούθηση ενός ενος και τριών εξαμηνιαίων μαθημάτων κρίθηκε ως ανεπαρκής και εξεστής, ενώ διακρίναμε σε ξεχωριστή κατηγορία τούς φοιτητές πού δέν παρακολουθούν καθόλου.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ	%	ΣΥΝΟΛΙΚΑ %
Επαρκής	οκτω εξάμηνα	2	39
	επτα εξάμηνα	3	
	εξη εξάμηνα	8	
	πεντε εξάμηνα	11	
	τεσσερα εξάμηνα	15	
Ανεπαρκής	τρια εξάμηνα	15	37
	όνο εξάμηνα	14	
	ενα εξάμηνα	8	
Δεν συμμετέχουν	κανένα εξάμηνο	21	21
ΣΥΝΟΛΟ	(566)	100	100

Μέση τιμή : 2,9 | Τυπική απόκλιση : 2.2

Διευκρινίζεται ότι στην κατηγορία "Δεν συμμετέχουν" έχουν καταχθεί οι φοιτητές που ανέφεραν ότι πράγματι δεν παρακολουθούν καθόλου. Οι φοιτητές που δεν απάντησαν την ερώτηση (3%) έχουν αφαιρεθεί, όπως φαίνεται και από τον αντίστοιχο αριθμό του συνόλου, στον πίνακα.

Από την ποσοστιαία κατανομή του πίνακα γίνεται φανερό ότι ένα μεγάλο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού δεν συμμετέχει συστηματικά στην διδασκαλία των παραδόσεων (37%) και ελάχιστα εμφανίζεται στις αίθουσες διδασκαλίας. Για την κατηγορία αυτή, καθώς και μέρος των φοιτητών που δεν συμμετέχουν καθόλου (21%), τυχόν γνώσεων συναστικά και μουσειακή σκόνη με το συνεχόμενο των σπουδών, γίνεται χειρότερη η μέχρι "και δίπλωμα" των συγγραμμάτων.

Τα αποτελέσματα αυτά δεν είναι τα ίδια για όλες τις Σχολές. Στη Σχολή Υγείας παραδείγματος χάριν, το ποσοστό των επαρκώς παρακολουθούντων είναι 65%, ενώ το αντίστοιχο για την κατηγορία αυτών που δεν παρακολουθούν είναι 8%. Πιο αναλυτικά ο συσχετισμός του αριθμού των μαθημάτων που παρακολουθούνται με την Σχολή φοίτησης, αποδίδεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΣΧΟΛΗ		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	Σχ. ΥΓΕΙΑΣ %
Επαρκώς	37.5	44	65
Ανεπαρκώς	38.5	39	27
Δεν συμμετέχουν	24	17	8
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(416) 100	(111) 100	(37) 100

($p \ll 0.005$ β.ε. 4, $\chi^2 = 19.93$)

Έτσι, φαίνεται ότι στην Φυσικομαθηματική Σχολή κατέληξαν μια ανεκτή μερίδα παρακολούθησης - με ιδιαίτερα ανεκτικό το ποσοστό αυτών που δεν παρακολουθούν καθόλου -, ενώ τα ποσοστά αυτά μειώνονται στην Πολυτεχνική και διαφοροποιούνται σημαντικά στη Σχολή υγείας (επαρκώς παρακολουθούν 65%).

Θά πρέπει επίσης να σημειώσουμε τό ποσοστό τών φοιτητών που κάνουν επιλογή (παρακολούθηση 1-3 μαθημάτων), βρίσκεται περίπου στό ίδιο ποσοστό, ιδιαίτερα στήν Φυσικομαθηματική καί τήν Πολυτεχνική, ενω παρουσιάζει καί αυτό μείωση στήν Σχολή Υγείας.

Περα όμως από τό ποσοστό συμμετοχής, εκείνο πού ενδιαφέρει ουσιαστικά είναι τό κίνητρο που ωθεί τόν φοιτητή είτε στήν συμμετοχή, είτε στήν αποχή. Καί τουτο γιατί μια τυπική, χωρίς προβληματισμο καί ενδιαφέρου παρακολούθηση, ελάχιστα προάγει τήν μορφωτική διαδικασία, καί δέν γίνεται σί γουρα, πυρήνας αναζωτήσεων.

Ετσι διακρίναμε τρεις κυρίως κατηγορίες για τήν καταναμή του κινήτρου τής παρακολούθησης:

α) Το ενδιαφέρου του φοιτητή για τό αντικείμενο.

β) Τήν δυσκολία τών εξετάσεων. Παρακολούθηση με σκοπό νά διευκολυνθεί ο φοιτητής στήν εξέτασι.

γ) Τήν αισθηση του καθήκοντος. Πατί ετσι πρέπει.

Ενω διατηρήσαμε καί μιά τεταρτη κατηγορία για τίς αναντήσεις πού δέν ανταυτουσαν με τό πνεύμα αυτών τών κινήτρων.

Ο ακόλουθος πίνακας μας πληροφορεί γιά τήν συχνότητα αυτών τών κατηγοριών.

ΚΙΝΗΤΡΟ	(απολ. αριθ)	%
Το ενδιαφέρου :	(174)	39
Η δυσκολία των εξετάσεων :	(248)	55
Η αισθηση καθήκοντος :	(9)	2
Αλλες απαντήσεις :	(18)	4
ΣΥΝΟΛΟ[1]	(449)	100

(1) Η ερωτηση αφορουσε μόνου οσους παρακολουθάνσαν από ένα μάθημα καί πίνω

νικά, κίνητρο για τὴν παρακολούθηση ειναι η προετοιμασία για τις εξετάσεις. φοιτητής κάτω αυτό τὴν πίεση της εξετασης, προσπαθει να συγκεντρώσει χειροφορίες πού θά του επιτρέψουν να χειριστει τα θέματα των εξετάσεων με ευκολία. Παρ' όλα αυτά υπάρχει καί ενάς σημαντικός αριθμός (39%) ο ποιος παρακολουθεί αυτό ενδιαφέρου γιά θέμα κάι ικανοποιειται αυτό τὴν παράδοση.

Ας δουμε ομως τί γίνεται αιτία στό νά μὴν παρακολουθούν οι φοιτητές. Τό ερώτημα αυτό αφορούσε, εκτός φυσικά αυτό εκείνους πού δέν παρακολουθούν καθόλου, καί εκείνους πού έκαναν επιλογή των μαθημάτων.

Τις αιτίες πού αυταυτήθηκαν κατατάξαμε στίς εξής κατηγορίες.

α) Διαφωνία. Στὴν κατηγορία αυτή, αιτία γίνεται η διαφωνία του φοιτητή με τόν τρόπο πού γίνεται τό μάθημα.

β) Η έλλειψη ενδιαφέρουτος για τό θέμα, ή γενικότερα αδιαφορία.

γ) Αναγκαστική επιλογή. Σάν αιτία αναφέρουτοι οι πολλές ωρες διδασκαλίας. που οδηγούν αναγκαστικά σέ κάποια επιλογή ή προσωπικα πρβλ.

Τις αυταυτήσεις πού δέν ηταν μέσα στό πνέυμα αυτών τὴν κατηγοριών. διατηρήσαμε σέ μιά τέταρτη κατηγορία.

Στόν πίνακα που ακολουθει αυτοδίδεται η συχνότητα αυτων τὴν κατηγοριών

ΑΙΤΙΑ	(απολ. αριθ)	%
Διαφωνία :	(319)	71
Η ελλειψη ενδιαφέρουτος :	(45)	10
Αναγκαστικά κάνω επιλογή :	(75)	17
Αλλες απαντήσεις :	(10)	2
ΣΥΝΟΛΟ	(449)	100

Η μεγαλη πλειοψηφία τών φοιτητών σάν αιτία τὴς μὴ παρακολούθησης αναφέρει τὴν διαφωνία μέ τόν τρόπο πού γίνεται τό μάθημα (71%).

Το μεγάλο αυτό ποσοστό των διαφωνιών θέτει οπωσδήποτε θέμα λειτουργιάτητας της διαδικασίας των παραδόσεων. Με το θέμα όμως αυτό θα ασχολη-θούμε και αργότερα όταν θα αναλύσουμε τις αιτίες των φοιτητών για τους καθηγητές και στην ερώτηση που κάνουν για τον τρόπο διδασκαλίας.

Ένα γενικότερο ερώτημα σχετικό με την παρακολούθηση μαθημάτων είναι και εκείνο της συμπεριφοράς Πατρών και Πανεπιστημιούπολης. Η απόσταση αυτή των 7 περίπου χιλιομέτρων καλύπτεται από, κατά γενική ομολογία, ελλειπή συμπεριφορά, αν υποτεθεί ότι το σύνολο των φοιτητών επιθυμούν πρέπει να μεταφερθεί μία φορά τη μέρα τουλάχιστον προς το Πανεπιστήμιο. Μέ-χρι το 1980 λειτουργούσε από χώρος διδασκαλιών και το παράρτημα των Πανεπιστημίων μεσα στη πόλη. Η σταδιακή εκκένωση του κτιρίου αυτού άρ-χισε το 1982. Αρκετά όμως μαθήματα και ιδιαίτερα τα εργαστήρια φυσικού από Πανεπιστημιούπολη. Δεδομένου ότι όλοι οι φοιτητές είναι μέσα στη πόλη, η αστική συμπεριφορά προς το κτίριο και γι' αυτό περιστάσεως το μοναδικό μέσο μεταφοράς.

Προσπαθήσαμε επίσης τους φοιτητές να αναφέρουν το ποσοστό ενδιάμεσα με συ-μπεριφορά σε κτίρια πού είναι αυτά για το οποίο παρακολουθούν. Οι απαντήσεις δίνονται στο πίνακα που ακολουθεί, από τον οποίο είναι φανερό ότι αφ' ενός ενδιαφέρει δεν φύεται πορά να ελάχιστους καθορι-στικούς.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΥΘΥΝΗΣ	αριθ. απ.	%
Ευθύνεται 75-100%:	(14)	4
Ευθύνεται 50-75%:	(25)	7.5
Ευθύνεται 25-50%:	(107)	32
Ευθύνεται 0-25%:	(190)	56.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(336)	100

2. Πανεπιστημιακή μελέτη

Από την περιγραφή αυτή καταλήξαμε στις συμπεριφορές και φοιτητών στη διαδικασία των παραδόσεων, φάνηκε ότι ένα σημαντικό ποσοστό των φοιτητών διαφωνεί σχετικά διεγείρονται από αυτά. Τώρα όμως αναρωτιέμαι εγώ η διεγέρση αυτή και με τι μέσα γίνεται; Και ακόμα αναρωτιέμαι ως προς τι;

Μια μελέτη για τον τύπο των προσωπικών διεγερσιμότητας δεν αφήνει περιθώρια για "πολυτέχνειες". Πάει τι άλλο αυτό σημαίνει μπορεί να σημαίνει η ατομική διέγερση και η επιβράδυνση των ενοίων. Στο πνο αυτό τις περισσότερες διεγέρσεις, αναφέρεται εξάκτινος χρόνος προσοχής, γίνεται λόγο κατά την περίοδο των εξετάσεων και αναφέρεται στην επιτυχία. Κανένας δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι μια τέτοια διέγερση μορφώνει ή σημαίνει κάτι για προβληματισμό.

Στις θετικές σχολές, ιδιαίτερα, η σχολική μελέτη με την βοήθεια της εξάσκησης και του παραδείγματος, βοηθά την αφομοίωση και επιτρέπει την επιβράδυνση σε έννοιες κατ' εξοχήν αφηρημένες που απαιτούν την βάση των θετικών επιστημών. Και στο σημείο αυτό διαφοροποιούνται σημαντικά οι φοιτητές των σχολών αυτών με τους συναδέλφους τους των κλασσικών τομέων. Γι αυτό και έχει ιδιαίτερη σημασία, η χρονική στιγμή που γίνεται η μελέτη. Είναι μελέτη καθ' όλη την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους ή μόνο κατά την εξεταστική περίοδο. Η απάντηση στο ερώτημα αυτό αναλύει σημαντικά πιστεύουμε τόσο το πνεύμα στο και τη χαρακτηριστικά του φοιτητή προς την μορφωτική διαδικασία του Πανεπιστημίου.

Ας προχωρήσουμε όμως στις απαντήσεις του ερωτήματος αυτού. Στο πίνακα που θα παραθέσουμε εμφανίζεται και ο συσχετισμός των απαντήσεων στο ερώτημα αυτό, με τις σχολές φοίτησης.

ΜΕΛΕΤΗ	ΣΧΟΛΗ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧ. ΥΓΕΙΑΣ %	%
Καθ' όλο το ακαδ. ετος	44.5	47	74	47
Μονο στις εξετάσεις	55.5	53	26	53
ΣΥΝΟΛΟ	(405) 100	(114) 100	(38) 100	(557) 100

($p = 0.002$, Β.Ε. 2, $\chi^2 = 11.93$)

Στα συνολικά αποτελέσματα παρατηρούμε ότι η πλειοψηφία των αποκτήσεων μαρτυρεί για μιά μελέτη προσανατολισμένη στις εξετάσεις (54 %), αλλα εξ ίσου ικανός είναι και ο αριθμός εκείνων που διαβάζουν καθ' όλο τό έτος. Γενικά μπορουμε να ισχυριστουμε ότι κατά τών χρονια 79-80, που οι συνδικαλιστική φορείς του φοιτητικου κινήματος στήν Πατρα, τών χαρακτηρίζαν χρονιά εντατικοποίησης οι αποψεις αυτές εμφανίζονται σχετικά μοιρασμένες στό φοιτητικό χώρο.

Στόν συσχετισμό τών αποκτήσεων μέ τη Σχολή, παρατηρουμε ότι η Σχολή Υγείας αναφέρει σημαντικά αυτή τών εικόνα. Τόσο τό περιεχόμενο τής ύλης όσο και οι μέθοδος εξέτασεις σάν τυπος αγγά και λογική διαφοροποιούσαν σημαντικά αυτή τη Σχολή αυτό τις άλλες δύο. Παρ' ότι όμως σάν αντίλημη προσεγγίζονται η Φυσικομαθηματική μέ τήν Πολυτεχνική Σχολή, η σχετική αύξηση του ποσοστου τής δεύτερης, οσον αφορά τη μελέτη καθ' όλο τό ετος δίνει ένα διαφοροποιητικό τόνο στόν συσχετισμό.

—— · ——

9. Προτάσεις γιά μιά λειτουργική διδακτική διαδικασία

Η εικόνα που μετέφεραν οι φοιτητές τόσο γιά τίν παρακολούθηση, όσο καί γιά τίν μελέτη είναι εκείνη μιάς μάλλον τυπικής φοίτησης. Ένας ρυθμός υποτονικός, άκρωμος χωρίς ιδιαίτερα ενδιαφέροντα. Αρκούνται άραγε οι φοιτητές σέ μιά τόσο αδρανή στάση; Καί πόσο επαρκής μπορεί νά είναι η εκπαιδευτική διαδικασία, όταν απλώς γίνεται πομπός πληροφοριών καί αξιολογητής ικανοτήτων αφομοίωσης;

Θέλαμε τίν άπομη τών φοιτητών γιά τό θέμα αυτό. Καί θέσαμε τίν ερώτηση: "– Για να αυτοπαρίθει στό διδακτικό του ρόλο τό Πανεπιστήμιο νομίζεις ότι χρειάζεται καί κάτι άλλο εκτός από τίς παραδόσεις καί τά φροντιστήρια;"

Στό ερώτημα αυτό απάντησαν 543 φοιτητές. Από αυτούς η συντριπτική πλειοψηφία (82.5%) απάντησαν καταφατικά καί τό 17.5% απάντησε αρνητικά, κρίνουτας σάν επαρκή τή διδακτική λειτουργία όπως παρουσιάζεται σήμερα στό Πανεπιστήμιο.

Τι όμως κρίνουν οι φοιτητές, ότι πραγματικά λείπει ώστε να συμπληρωθεί καί να αποδώσει καλύτερα τό διδακτικό έργο; Θεωρούν ότι πρέπει νά δοθεί μεγαλύτερο βάρος στίν εξάσκηση, ώστε να ξεφύγει η διδακτική διαδικασία από τό θεωρητικό της σχήμα καί νά πάρει παραστατικότερη μορφή πού θά αφήνει να διαγράφονται μέ σαφήνεια κατευθύνσεις, καθιστώντας τόν εκπαιδευόμενο εκτός από καταρτισμένο καί έμπειρο. Ταυτόχρονα γιά τίν ίδια τίν κατάρτιση, επιστημούνων τίν ανάγκη μιάς πλατύτερης άποψης πού θά προκύπτει από τίν μελέτη μιά πλούσιας, ελληνικής καί ξένης, σύγχρονης βιβλιογραφίας. Και παράλληλα νά σπάσει τό μέτωπο πού χωρίζει τούς φοιτητές μέ τίν Πανεπιστημιακή δομή, ώστε μέσα από τή συναργασία, καί μέ τή βοήθεια σύγχρονων προγραμμάτων σπουδών, νά υπάρξει μιά νέα ποιοτική καί δημιουργική διδακτική διαδικασία, ερέθισμα για επιστημονική αναζήτηση.

Αναλυτικά, η συχνότητα των προτάσεων αυτών φαίνεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	%
- Περισσότερη εξασκηση :	30
- Ενημέρωση με πλουσια βιβλιογραφία περα από τήν εξετασίεα ύλη :	20
- Προσπάθεια πανεπιστημίου ς φοιτητών γιά συνεργασία :	15
- Σύγχρονο πρόγραμμα σπουδών με κατευθύνσεις :	19.5
- Καλότερη υλικοτεχνική υποδομή :	11
- Αύξηση διδακτικου προσωπικού :	8.5
- ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ :	3
ΣΥΝΟΛΟ	(420) 100

Γενικά, πιστεύουμε, πώς πολλά έχει να ωφεληθεί η όλη πανεπιστημιακή λειτουργία στό θέμα ποιότητα στήν μόρφωση, αν λαβούνει σοβαρα υπ' όψιν τοι κίνητρα καί τίς επιθυμίες τήν φοιτητών, αν εξέγηση κάθε στιγμή τίς συναπότητες που παρέχει, τόσο γιά τήν καλύτερη κατάρτηση όσο καί για τήν ανάπτυξη κινήτρων για εργασία πάνω στο αντικείμενο σπουδών, αν τέλος καταφέρει να κερδίσει τήν φοιτητική συμμετοχή, μετατρέποντας τήν αρχική στάση αυτό διστακτική, σε εποικοδομητική καί λειτουργική.

— · —

2.4. Η διαδικασία των εξετάσεων

Οι γραπτές εξετάσεις στο Πανεπιστήμιο, και γενικότερα το εξεταστικό σύστημα στην Ελλάδα, έχει δεχτεί αρκετές φορές αυτά συζητήσεων και σχολιασμών μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο. Ιδιαίτερα στα χρόνια της δικτατορίας και το μετά, πολλές μικροπαρεμβάσεις των φοιτητών έκαναν στο θέμα του τρόπου εξέτασης, η των μαζικότερων εξεταστικών περιόδων, μιας και έμοιαζε πως η επιλογή των θεμάτων μιας ανοιχτής εξέτασης αποδυνάμωνε και το ποσοστό των απομνημονικών ιδιαίτερα ανεχόμενο.

Ο χαρακτήρας των εξετάσεων, όπου σχεδόν πάντα γραπτές, ενώ παρέχεται το δικαίωμα στον διδάσκοντα να αξιολογήσει και με άλλους τρόπους, όπως π.χ. με προφορικές εξετάσεις, με προόδους ή με εργασίες των φοιτητών. Στο Πανεπιστήμιο Πατρών και πιστεύουμε σε κάθε Πανεπιστήμιο με θέσεις κατοχύρωσης των σπουδών του, η απομνημόνευση στις εξετάσεις είναι φανερό αρκετά συχνό. Κι αυτό γιατί η ιδιομορφία του αντικειμένου δεν αφήνει μόνο στους καθηγητές άλλα περιθώρια κατανόησης, κρίσης, όσο και φαντασίας. Συνήθως όμως τα τρία τελευταία στοιχεία της ψυχολογικής εσωτερίκευσης, που δεν είναι καθόλου δευτερεύοντα, απουσιάζουν από κάθε είδος δοκιμασίας και εξέτασης στον τόπο μας.

Στο σχολικό πρόβλημα ζητούσαμε από τους φοιτητές να απαντήσουν σε πόσο ή τι ενδιαφέρει για τις ψυχές απομνημόνευσης τους στις εξετάσεις.

Οι απαντήσεις που δόθηκαν χωρίστηκαν σε δυο μεγάλες κατηγορίες. Η μία απ' αυτές θεωρεί πως ο τόπος του φοιτητή, και ειδικότερα το πανεπιστημιακό σύστημα, με τα μέσα της εξέτασης, δεν θέλουν καμία ιδιαίτερη κατηγορία δασκάλους που στα αυτιά των απομνημονικών θεωρούνται τόσο παράξενα ήχου.

Ας δούμε όμως τις συχνότητες στον πίνακα που ακολουθεί

ΑΙΤΙΑ ΑΠΟΤΥΧΙΩΝ		ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ %	ΣΥΝΟΛΟ %
- Ο ίδιος ο φοιτητής (ελλειπής προετοιμασία)	:	32	49.5
- -"- -"- (διαφοροι προσωπικοί λόγοι)	:	12.5	
- -"- -"- (ελλειπής παρακολούθηση)	:	5	
- Τό πανεπιστημιακό σύστημα (το όλο κλίμα της εξετασης)	:	19.5	45
- -"- -"- (τά θέματα της εξετασης)	:	15.5	
- -"- -"- (τα συγγράμματα)	:	10	
- Η ατυχία	:	5.5	5.5
ΣΥΝΟΛΟ (497)		100	100

Η εικόνα που παρουσιάζεται φαίνεται αρκετά δικασμένη. Το μεγαλύτερο ποσοστό (49.5%) συγκεντρώνει τις αιτίες στον ίδιο τον φοιτητή. Πρέπει να σημειώσουμε ότι η δεύτερη υπο-κατηγορία (διαφοροι προσωπικοί λόγοι) διατηρήθηκε ανεξάρτητη παρ' ότι τό πνεύμα των αποκρίσεων υπονοούσε τον ελλειπή προετοιμασία, διότι οι λόγοι που θα αδηγούσαν δ' αυτήν δεν ήταν προσωπική επιλογή, αλλά αντικειμενικές δυσκολίες, λόγω εργασίας, οικογενειακών προβλημάτων, κόπωσης, εναισθησίας στην εξέταση κ.λ.π..

Τό δεύτερο ποσοστό (45%) συγκεντρώνουν οι αποκρίσεις που θεωρούν σάν αιτία αποτυχίας όχι τον εαυτό τους αλλά την όλη πανεπιστημιακή διαδικασία της εξέτασης. Στην πρώτη υποκατηγορία έχουν τοποθετηθεί όλες εκείνες οι αποκρίσεις που αναφέρονται στον παράγοντα βαθμολογία, είτε στην συνεχή αλλαγή των προγραμμάτων εξέτασης, στην επιτήρηση, στό πνεύμα γενικά που κυριαρχεί την εξέταση. Στην δεύτερη υποκατηγορία ανήκουν οι αποκρίσεις που επισημαίνουν σάν αιτία την δυσκολία, ή την ανθαίρετη επιλογή των θεμάτων, ενώ στην τρίτη αιτία είναι τα συγγράμματα που είτε δεν αντιπροκρίνου-

μυται στό επίπεδο της εξέτασης, ειτε δεν διαμέμουται εγκαιρα.

Παντως, και σε αντίθεση με διατυπωμένες εντυπώσεις, οι φοιτητές στην ερώτηση αυτή εμφανίζουν σαφή αίσθηση της πραγματικότητας, δείχνοντας πως οι ανάφεις τους δεν υπάρχουν μονο και μόνο για να "δικαιολογούν" τις αποτυχίες τους ή την "αδιαφορία" τους, αλλά εκτιμώντας το ποσοστό και της δικής τους ενθύνης και συμμετοχής και υπολογίζοντας το μετρο του ενδιαφέροντός τους, μπορούν να εντοπίσουν αυτικειμενικά της αδυναμίες του συστήματος και αδηγηθούν σε δυσλειτουργία.

Ηδη το εξετασικό σύστημα σάν λογική και σάν κοστροπία εξετάζεται σε όλα τα εσκυνικά Πανεπιστήμια, με την συμμετοχή των φοιτητών ώστε πράγματι ο παράγοντας αυτός να μην γίνεται καθοριστικός την φοιτητικών αποτυχιών στις εξετάσεις, αλλά η ποιότητα της αποκτηθείσας γνώσεις και η ευχέρεια επεξεργασίας να καταφέρουν να γίνουν κριτήρια αξιολόγησης την αυριανών επιστημόνων.

— · —

2.5. Το κοστίζο χρονίας

Το πρόβλημα της διάρκειας των σπουδών αυτής της καθαρά επιστημονικής κατεύθυνσης παρουσιάζει και μεγαλύτερο κοινωνικό ενδιαφέρον. Στη σύγχρονη κοινωνία το στάδιο της προετοιμασίας για την ένταξη στην παραγωγική διαδικασία όλο και μεγαλώνει, μια και οι απαιτούμενες γι' αυτό γνώσεις και ειδικεύσεις είναι πολύ περισσότερες σήμερα από παλιότερα.

Το συγκεκριμένο του χρόνου αυτού, συνεπάγεται μεγαλύτερη εξάρτηση του νέου από το οικογενειακό πλούτο, χρόνος που δεν παθαίνει ανεργία, σε μια ηλικία ιδιαίτερα παραγωγική, και αδυναμία των διαφόρων γιατί παρουσία της νέας γενιάς στον παραγωγικό χώρο.

Στο σύστημα, που ίσχυσε μέχρι το 1980, για την επιστημονική διαδικασία σε όλο της το φάσμα, καθυστέρηση και κόστος χρονίας, παρουσιάζουν μερίδα απ' την απάλειψη τρόπο περιπτώσεις, που είχε άμεση σχέση με τα μεγέθη αξιολόγησης της απόδοσης αυτών.

α). Κατά την διάρκεια της φοίτησης στη Στοιχειώδη και Μέση Εκπαίδευση για την μαθητεία όλων των ίδιων φοιτητών που ερχόμαστε το κόστος της μαθητείας αυτής δεν παρουσιάζει σοβαρό ενδιαφέρον

β). Κατά τις εισαγωγικές εξετάσεις. Στην δύσκολη αυτή μαθητεία ένα σημαντικό ποσοστό αποφυγόντων απογοήτευση και προσωπικό, μετά δύσκολη ή μετά τρίτη φορά χάνοντας έτσι χρονιά

και γ). Κατά την διάρκεια των σπουδών στο Πανεπιστήμιο.

Η τρίτη αυτή μαθητεία, που συχνά γίνεται αιτία ψυχολογικών και αναταραχής στο πανεπιστημιακό χώρο, θα μας απασχολήσει στην παράγραφο αυτή.

Για να υπολογίσουμε τον αριθμό εκείνων που χάνουν χρονιά μέσα στο Πανεπιστήμιο, ακολουθήσαμε τον συγκεκριμένο και έλεγχο απομόχθης και του έτους σπουδών.

Ο πιο πάνω πίνακας παρουσιάζει στον αναλυτικό πίνακα ποσοστιαίες κατανομές.

ΕΤΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	ΕΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ									
	Α° ΕΤΟΣ (απ.αρ)	%	Β° ΕΤΟΣ (απ.αρ)	%	Γ° ΕΤΟΣ (απ.αρ)	%	Δ° ΕΤΟΣ (απ.αρ)	%	Ε° ΕΤΟΣ (απ.αρ)	%
1973-74 κι προ	-		-		(1)	0.5*	(23)	13.5	(1)	3
1974-75	-		(1)	1*	(6)	3.5	(36)	21	(3)	9.5
1975-76	-		(2)	1.5*	(29)	16.5	(51)	29.	(27)	84.5
1976-77	-		(4)	3.	(20)	11.5	(63)	36	(1)	3
1977-78	-		(18)	15	(114)	65	(1)	0.5*	-	
1978-79	-		(92)	77	(4)	2,5*	-		-	
1979-80	(73)	100	(3)	2.5*	(2)	1*	-		-	
ΣΥΝΟΛΟ	(73)	100	(120)	100	(176)	100	(174)	100	(32)	100

* ποσοστά μη αγαλλιάζοντα μέχρι δεκάτου απόλυτου αριθμού.

Η πορεία των συναφιένων τετραγώνων καθοδική του αριθμού των φοιτητών που βρίσκονται κανονικά στο έτος τους. Οι αριθμοί που βρίσκονται πάνω από τα τετράγωνα αυτά έχουν κάθε χρονιά, πότε πιο και οι θέσεις που αντέχουν από τα συναφιένα.

Τα ποσοστά που βρίσκονται κάτω από τους αριθμούς κανονικών φοιτητών αναφέρονται σε φοιτητές που εγγράφονται σε έτη πιο δεν πρέπουν εξ ίσου με το έτος εισαγωγής τους. Αυτοί είναι οι φοιτητές που έχουν μεταγραφή από άλλη Σχολή ή τμήμα και έχουν καταχωρήσει ορισμένα μαθήματα, χρονιά πού τους επιτρέπεται των εγγραφή σε μεγαλύτερα του Α' έτη σπουδών.

Στο παραπάνω πίνακα όπως τα ποσοστά εκείνων που παραμένουν να έχουν κάθε χρονιά. Συγκεκριμένα, στο Β° έτος σπουδών ένα 15% παραμένει να έχει κάθε των φοιτητών του μία χρονιά, ενώ ένα 5,5% περισσότερους από μία. Στο Γ° έτος σπουδών τα ποσοστά

αυτά ειναι αυτίστοιχα. 11.5% γιά τίν μία χρονιά και 20.5% για περισσότερες αυτό μία χρονιά. Στό Δ° ετος, που περιέχονται και οι επι πτυχίω φοιτητές τίς Φυσικομαθηματικής παρατηρείται χάσιμο χρονίας στό 29% (μία χρονιά) και γιά περισσότερες τίς μίας στό 34.5%. Τέλος στό Ε° ετος τίς Πολυτεχνικής, στό οποιο περιλαμβάνονται και οι επι πτυχίω φοιτητές της Σχολής αυτής, τά ποσοστά αυτά ειναι αυτίστοιχα 9.5% (μια χρονιά) και 3% (περισσότερες αυτό μία).

Η αυόλυση που έγινε, μοιράσε τόσο τό δείγμα, ωστε σε κατηγορίες παλαιών ετών να παρουσιάζονται μικροί αυτόλυτοι αριθμοί. Τό γεγονός αυτό δεν επιτρέπει να θεωρηθούν τά ποσοστά αυτά ασφαλή. Τουίζουν όμως τίς διαστάσεις ενός προβλήματος, πού παρουσιάζεται ιδιαίτερα οξυμένο.

Συνολικά στό συσχετισμό συμμετείχαν 575 περιπτώσεις φοιτητών αυτό τούς 585 του συνολικού δείγματος (ποσοστό 98%).

Από αυτούς 92 (16.%) εχουν χάσει μία χρονιά κατά τίν διάρκεια των σπουδών τους, ενώ 103 (18.%) περισσότερες αυτό μία. Επομένως γιά τό 34% τίν φοιτητών του δείγματος δεν ήταν κανονική και συμφωνή με αυτή πού η εκπαιδευτική διαδικασία του Πανεπιστήμιου καθορίζει. Το ποσοστό αυτό και μεγάλο ειναι και σημαντικό. Αν δε λυφθεί υπ' όψιν τά γεγονός ότι 34% τίν φοιτητών έχουν χάσει μία ή δύο χρονίες κατά τίς εισαγωγικές εξετάσεις βλέπουμε τελικά ότι ο αριθμός τίν ετών που μεσολάβουν αυτό τίν αυτοφοίτηση αυτό τίν Μέση Εκπαίδευση, μέχρι τίν αποναμή του πτυχίου, για λίγους βρίσκεται σε αυτιστοιχία με τίν τετραετή ή πενταετή φοίτηση που ισχύει τυπικά.

Οι αιτίες του προβλήματος ειναι και πολλέ και σύνθετες και πρέπει να αυτοτελεσουν αυτικείμενο ειδικής έρευνας στόν εσωτερικό φοιτητικό πληθυσμό, ώστε και γίνει δυνατή η πιο γρήγορη ένταξη του νέου επιστήμονα στήν παραγωγική διαδικασία

.5.1. Το πρόβλημα του χασίματος χρονίας κατά Τμήματα Σπουδών

Δεν εμφανίζεται στην ίδια έκταση οξυμένο το πρόβλημα του χασίματος χρονιάς σε κάθε Τμήμα. Το συμπέρασμα αυτό προκύπτει αυτό τον συσχετισμό των δύο αυτών μεταβλητών που παραθέτουμε στον ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων. Επειδη σε ορισμένες περιπτώσεις οι συχνότητες ειναι αριθμοι μικρότεροι του 10 αναγράφονται μαζί με τις σχετικές συχνότητες ωστε να υποδηλώνεται η ασφάλεια του συμπεράσματος. Τα επί τοις εκατό ποσοστά αναφέρονται κατά Τμήμα.

	ΤΜΗΜΑ	ΧΑΣΙΜΟ ΧΡΟΝΙΑΣ								ΣΥΝΟΛΟ	
		ΔΕΝ ΕΧΑΣΑΝ ΧΡΟΝΙΑ		ΕΧΑΣΑΝ							
				ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ		ΔΥΟ ΧΡΟΝΙΑΣ		ΠΑΝΩΑΠΟ ΔΥΟ			
		(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%
	Βιολογικό	(33)	80.5	(7)	17	(1)	2.5	(-)	-	(41)	100
*	Γεωλογικό	(13)	100	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(13)	100
	Μαθηματικό	(121)	50	(57)	23	(43)	18	(22)	9	(243)	100
	Φυσικό	(40)	55.5	(9)	12.5	(16)	22	(7)	10	(72)	100
	Χημικό	(19)	68	(5)	18	(3)	10.5	(1)	3.5	(28)	100
	Ηλεκτρολογων Μηχ.	(42)	93.5	(1)	2	(2)	4.5	(-)	-	(45)	100
	Μηχανολόγων Μηχ.	(20)	80	(3)	12	(1)	4	(1)	4	(25)	100
	Πολιτικών Μηχ	(26)	87	(1)	3	(3)	10	(-)	-	(30)	100
*	Χημικών Μηχ	(6)	100	(-)	-	(-)	-	(-)	-	(6)	100
*	Ιατρικό	(28)	93	(2)	7	(-)	-	(-)	-	(30)	100
*	Φαρμακευτικό	(7)	87.5	(1)	12.5	( )		( )		(8)	100

Τά σημειούμενα με * τμήματα δεν έχουν συμπληρώσει ολα τά έτη σπουδών τους.
($p=0.00185$, β.ε, 10, 33, $F=3.77$)

Εστι ανεξαρτήτως έτους σπουδών παρατηρούμε ότι τό φαινόμενο του χασίματος χρονιάς εντοπίζεται κυρίως στην Φυσικομαθηματική Σχολή

καὶ στὰ τμήματά της τὸ Μαθηματικὸ ἐμφανίζεται με ἰδιαίτερα ψηλὰ ποσοστά. Δεύτερο στὴ συνέχεια ἀκολουθεῖ τὸ Φυσικὸ καὶ τρίτο τὸ Χημικό. Στὴν Πολυτεχνικὴ Σχολὴ δὲν φαίνεται ὀξυμένο τὸ πρόβλημα αὐτὸ ἐνώ σε ἀρκετὰ τμήματα κανένα συμπέρασμα δὲν μπορεῖ να ἐξαχθεῖ λόγω χαμηλῆς συχνότητας.

—— . ——

2.5.2 Το χασίμο χρονιάς μεταβλητή που διαφοροποιεί τήν φοιτητική στάση στήν μορφωτική διαδικασία

Δέν μπορούμε - και αυτό πηγάζει από αδυναμία του ερωτηματολογίου - νά αποφανθούμε γιά τήν σχέση αιτίας και αποτελέσματος ανάμεσα στό χάσιμο χρονιάς και τήν στάση του φοιτητή στήν μορφωτική διαδικασία στό Πανεπιστήμιο.

Εκείνο πού μπορούμε να πούμε είναι ότι πράγματι υπάρχει σχέση ανάμεσα στίς δύο μεταβλητές, τέτοια πού νά διαφοροποιεί τήν στάση τήν φοιτητήν σημαντικά. Έτσι τό γεγονός του "χασίματος χρονιάς" γίνεται διαίτερα σημαντικός παράγοντας στήν προσπάθειας ερμηνείας τής στάσης πρός τήν εκπαιδευτική διαδικασία στά Α.Ε.Ι.

Η συμμετοχή στίς παραδόσεις είναι μιά από τίς πρώτες μεταβλητές της εκπαιδευτικής διαδικασίας που διαφοροποιείται με τό χάσιμο χρονιάς.

Συγκεκριμένα ο συσχετισμός αυτός παρουσιάζεται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής.(1)

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	ΧΑΣΙΜΟ ΧΡΟΝΙΑΣ		
	ΔΕΝ ΕΧΑΣΑΝ ΧΡΟΝΙΑ %	ΕΧΑΣΑΝ ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ %	ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΜΙΑ %
Επαρκής παρακολούθηση	50.5	31.5	16
Ανεπαρκής παρακολούθηση	38	36.	40.5
Δέν παρακολούθουν καθόλου	11.5	32.5	43.5
ΣΥΝΟΛΟ	(357) 100	(89) 100	(101) 100

($p \ll 0.005$, $\beta \in .4$, $\chi^2 = 63.55$)

Είναι φανερό πόσο διαφοροποιείται η παρακολούθηση από τό γεγονός του χασίματος χρονιάς μιά και τό ποσοστό τής πλειοψηφούσας άποψης παρουσιάζεται διαφοροποίηση. Έτσι, όσοι δέν έχουν χάσει χρονιά κάνουν στήν

(1) Στον συσχετισμό δέν μετέχουν, όσοι εμφανίζονται νά έχουν περδίσει χρονιά λόγω μετεγγραφής

πλειοψηφία τους (50.5%) επαρκή παρακολούθηση, ενω όσοι έχουν χάσει μία χρονιά κατα ποσοστό (36%) κάνουν ανεπαρκή παρακολούθηση. Τέλος, όσοι έχουν χάσει περισσότερες από μία χρονιές δεν παρακολουθούν καθόλου (43%) είτε κάνουν ανεπαρκή παρακολούθηση (41%).

Τό γεγονός όμως τήν καθυστέρηση τών σπουδών παρουσιάζει διαφορά και στόν χρόνο της μελέτης. Ετσι τό ποσοστό τών φοιτητών που μελετα μόνο κατά τήν περίοδο τών εξετάσεων αυξάνει σημαντικά όταν παρουσιάζεται τό γεγονός του χασίματος χρονιάς

Χαρακτηριστικά, παραθέτουμε τόν συσχετισμό στόν ακόλουθο πίνακα.

ΜΕΛΕΤΗ	ΧΑΣΙΜΟ ΧΡΟΝΙΑΣ		
	ΔΕΝ ΕΧΑΣΑΝ ΧΡΟΝΙΑ %	ΕΧΑΣΑΝ ΜΙΑ ΧΡΟΝΙΑ %	ΕΧΑΣΑΝ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΜΙΑ %
Καθ' όλο τό ακαδ. έτος.	52	37	38
Μονο στίς εξετάσεις	48	63	62
ΣΥΝΟΛΟ	(356) 100	(87) 100	(97) 100

($p<0.005$, β.ε.= 2, $\chi^2 = 10.72$)

Στήν πλειοψηφία τους οι φοιτητές πού δεν εχουν χάσει χρονιά, εμφανίζονται να μελετούν καθ' όλο τό ακαδ. έτος (52%) και όχι μόνο στίς εξεταστικές περιόδους. Η αντίθετη ακριβώς εικόνα παρουσιάζεται στά ποσοστά τών φοιτητών πού έχουν χάσει μία ή περισσότερες χρονιές, και οι οποιοι με σαφώς μεγαλύτερη πλειοψηφία (63% και 62%) μελετουν μόνο στίς εξετάσεις

Αν ειομένως υποτεθεί ότι η μελετη και η παρακολούθηση αποτελούν βασικό δείκτη τής στάσης του φοιτητή πρός τήν όλη μορφωτική και εκπαιδευτική διαδικασία, τότε πράγματι τό γεγονός τής καθυστέρησης τών σπουδών ειναι παράγοντας πού διαφοροποιει σημαντικά τήν στάση αυτή, τονίζοντας μιά μή ποιοτική και χωρίς ενδιαφέρον φοίτηση..

———.———

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΚΑΘΗΓΗΤΕΣ

Η αντιπαράθεση καθηγητών και φοιτητικού κινήματος στα μέσα της δεκαετίας του '70, ήταν και σκληρή και έντονη. Το καθηγητικό σώμα, εκτός από το διδακτικό του ρόλο, είχε και ο αποστασιοποιημένος διοικητικός φορέας στο χώρο της Ανωτάτης εκπαίδευσης. Ιδιαίτερα μεγάλη ήταν η κόντρα ανάμεσα στα πρώτα αντίβαρα του φοιτητικού κινήματος και ή μεγάλη μάζα του καθηγητικού σώματος από εκείνους που υπερέτησαν το διπλανάφη καθεστώς και συνέβαλαν στην καταστολή των αγωνιζόμενων φοιτητών. Παράλληλα ξυπνούσαν μια αντίδραση όλων των αναδημοκρατικών δυνάμεων που κινήθηκε η κόντρα και κινήθηκε σε παράλληλους. Οι μεγαλοποιώντας αυτές που για πρώτη φορά έδιναν το δικαίωμα "κρίσης καθηγητού" στο φοιτητικό κίνημα, δημιούργησαν μια όξυνση στις σχέσεις αρκετών καθηγητών με τους φοιτητές. Όπως είναι φυσικό δεν ήταν ένα τέτοιο κλίμα δεν ήταν δυνατό να επικρατήσει κλίμα συνεργασίας και διαλόγου. Ταυτόχρονα το βέβαιο είναι ότι η άποψη η διοίκηση των πανεπιστημίων εξακολουθούσε να βλέπει τους καθηγητές, και οι φοιτητές είχαν μόνο δικαίωμα λόγου: σε αντίθεση θέματα, έτσι ώστε μόνο συνήθως του φοιτητικού κινήματος να είναι η συνδιοίκηση και η κατάργηση της "μονοπρόσωπης" εξουσίας. Με τα κριτήρια αυτά των φοιτητών πολύ λίγοι συμφωνούσαν από τους καθηγητές, κρίνοντας πως η φοιτητική ιδιότητα μια ιδιότητα αλλά και το βραχυπρόθεσμο πλεονέκτημα δεν καθιστούσαν φοιτητές ικανούς να έχουν γνώμη τόσο για τον καθένα σπουδών και την γενικότερη εκπαιδευτική διαδικασία, όσο και για την ίδια την διοικητική λειτουργία του Πανεπιστημίου.

Έτσι οι σχέσεις καθηγητών-φοιτητών μέσα στα Α.Ε.Ι. στις περισσότερες περιπτώσεις, δεν ήταν σχέσεις απλά διδασκόντων - διδασκομένων, αλλά σχέσεις πολιτικών

αντιπαράθεσης και όξυνσης. Οι καθηγητές τούτων τών αναγκαιότητα να διαφαίνουν οι φοιτητές κυρίως στά μορφωτικά τους καθήκοντα, ώστε να μήν κινδυνεύψει η στάθμη τών εξεικνικών πτυχίων, ενω αντίθετα οι φοιτητές διαδήλωνα τόν κοινωνικό ρόλο του Πανεπιστήμιου και τήν ανάγκη σύνδεσής του με τά γενικότερα πολιτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά προβλήματα του λαοό και τόν τόπου.

Απ' όλα αυτά γίνεται φανερό πως η γνώμη τών φοιτητών για τούς καθηγητές τους δέν είναι απλώς σημαντική σάν γεγονός, αλλα αποτέλεσε ουσιαστική πληροφορία που ερμηνεύει τήν στάση του φοιτητή για τήν εκπαιδευτική διαδικασία, και γίνεται αιτία της ύπαρξης ή οχι ενός ενδιαφέροντα, πού θά τήν καταστήσει αποδοτικότερη.

Τρια σημεία εντοπίσαμε σάν τά πλέον χαρακτηριστικά τής γνώμης τών φοιτητών για τούς καθηγητές τους. Και αυτά είναι, η επιστημονική κατάρτιση, η επιτυχημένη διδασκαλία και η ποιότητα τών εγγραμμάτων.

Στήν ανάλυσή μας θά ασχοληθούμε ξεχωριστά μέ κάθε μιά από τίς τρεις αυτές μεταβλητές.

— · —

7. Η επιστημονική κατάρτιση των καθηγητών

Τον πρώτο σταθμό της γνώσης που έχουν οι φοιτητές από τους καθηγητές τους θεωρούσαμε την επιστημονική τους κατάρτιση.

Σε μια ανοιχτή μας ερώτηση αν δε μας δινόταν να διορθώσουμε μόνο μια ειδίκευση του καθηγητή μας, ποιο θα διαλέγαμε, αφού δεν είχαμε συμπληρώσει τον αριθμό μονάδων που θα μας επιτρέπει να αποκτήσουμε το πτυχίο εκείνο που θα μας καθιστά ικανούς εκπαιδευτικούς.

Οι απόψεις ακολούθησαν τόσο την επιστημονική δεξιότητα, από μια ψυχολογική σκοπιά των διαπροσωπικών σχέσεων σχολή αναφέρουν την ικανότητα και συλλογική ανταπόκριση η φράση όταν συμπεριφέρονται πρώτα απ' όλα ανθρώπινα σημαίνει και το σεβασμό. Χαρακτηριστικές παράλληλες αντιφατικές φράσεις προς άλλο ένα μαι εκείνο των επαγγελματιών με τον εκπαιδευτή. Η ψυχολογική έννοια του χαρακτήρα του εκπαιδευτή, από την οποία πού συμπεριφέρεται την προσοχή της φράσης, ένας έντονα μαι διαφέρεται σχολή λέει από βασικά μυήματα το αποσπάσμα του, που παρουσιάζει στην ... σαν ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες δέσμες πού αυτονομίζονται. Η έννοια αυξάνει σημαντικά το ο εκπαιδευτής αντιλαμβάνεται ότι δεν μαθαίνει το θέμα του σε βάθος του το έντος, μαι αρνητικά στην πιθανότητα ερωτήσεων, πού θα έδωσαν φανερά την αδυναμία του. Η φάσεις που διαμορφώθηκαν, σχολή οδηγεί σε ... απόλυτα του σημείου μαι ήξερε το θέμα αρκετά μαι παρουσιάζεται μέ μέσα, με υπέρμετρο χρωματισμό λεπτομερειών, σε χάσματα. Το μήνυμα αυτό, σήμερα διαφέρεται από αποσπάσματα σε υποσυνείδητα δε μας έννοια αυτή μαι διαπιστώσαμε να μην παρεμβαθούσε. Μια σχολή παρουσία αυτών μας ποιοτήτων του εκπαιδευτή, ένδυμα μεσή, ώστε το συμπέρασμα από την εσωτερική του να μιμηθούν από το αποσπάσμα του. Εσείς βλέπουμε ότι το ίδιο το άτομο, αντιμέτωπο

μέ τη σχολή, δίνει τις περισσότερες φορές, τις πληροφορίες που χρειάζονται για να κριθεί το ενδιαφέρον των γονέων του. Όσο φυσικό αυξάνει η ικανότητα της σχολής σε γόνους, τόσο αυξάνει η αμερόβαια και η ποιότητα του προσδιορισμού της αδυναμίας.

Εκτός όμως από τις δίδακτικές, γύρω σχηματούνται οι φοιτητές και άλλο ένα χαρακτηριστικό σχολικό υπάρχει για κάθε καθηγητή στον χώρο. Λειτουργίες που παράγει από τους γόνους της άλλες καθηγητικές από τον υπόλοιπο διδακτικό προσωπικό. Ειδικά σε ένα παρτικιακό πανεπιστήμιο με μικρό - σχετικά με τα κοινωνικά πανεπιστήμια - αριθμό καθηγητών και φοιτητών, πολύ πιο εύκολα δημιουργείται και μεταφέρεται η σχολική αύρα. Πολύ σχετικά δε, πέρα των γόνων για τις καταλήψεις ο χώρος παρουσιάζεται με καθαρά κοινωνικές σχέσεις προς τους φοιτητές αλλά και τους παιδικούς του χαρακτήρα.

Ένα χαρακτηριστικό σχολείο, που έχει σχετικά μικρό αριθμό φοιτητών είναι η ποιότητα των σχολαστικών. Εκεί το μάθημα αυτοδιαφημίζεται από διδακτικό του ρόλο το σχόλιο αλλά και τη μέθοδο της σχολαστικής που χρήση δια-πανεπιστημιακά αλλά και στον αρχαίο επιστημονικό λόγο, είναι το σχετικό κριτήριο της επιστημονικής καταξίωσης του καθηγητή πανεπιστημίου.

Μετά από τη διαδικασία αυτή αριθμούμε πως οι φοιτητές έχουν πράξει επιχειρήματα στους αποφοίτους από τη επιστημονική καταξίωση γόνου και το καθ' ένα θεωρείται βαρύτατα επιστημονικά, είναι ένας θεσμός από τη σχολή και τα μέλη της στη σχολική διαδικασία.

Συνήθως τα γόνου των φοιτητών στο θέμα επιστημονική καταξίωση των καθηγητών, δίνουν στη φράση τη γόνο του σχολείου, διότι και βρίσκεται το πιο αρνητικό το σχόλιο των καθηγητών και ότι μια ξεκάθαρη καθ' η κοινή πρόταση.

Οι εκλογές των φοιτητών παρουσιάζουν σαν σχολικό πλαίσιο ποσοστιαίας καταξίωσης.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ	%
Πολύ καλή	13
Καλή	44
Εξαρτάται. Άλλοι έχουν, άλλοι όχι	8
Ελλειπής	16.
Κακή	12
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΡΙΝΩ	7
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(535) 100

Οι φοιτητές έχουν καλή γνώμη για τήν επιστημονική κατάρτιση του συνόλου τήν καθηγητών τους (57%). Ειδικά το 13% κρίνει σαν ιδιαίτερα καλή τήν επιστημονική κατάρτιση. Αντίθετα για τήν ελλειπή και κακή επιστημονική κατάρτιση τα ποσοστά είναι 16% και 12%. Επίσης ένα ποσοστό 8% απάντησε πως υπάρχουν καθηγητές με καλή, και καθηγητές με κοινή επιστημονική κατάρτιση, χωρίς να διενκρινίζουν όμως ποιά κατηγορία υπερισχύει στό σύνολο τήν καθηγητών. Σημειώνουμε ακόμα και ένα αριθμό αναντήσεων (5.5%) που ανέφεραν πώς "παρ' ότι έχουν καλή επιστημονική κατάρτιση δέν διαθέτουν διδακτική ικανότητα ή παιδαγωγική παρουσία στόν χώρο". Επειδή το θέμα τής διδασκαλίας αλλά και τήν σχέσεων θα μας απασχολήσει στή συνέχεια, κατηγοροποιήσαμε τίς απαντήσεις αυτές τής κατηγορίας τής καλής επιστημονικής κατάρτισης διατηρώντας όμως τήν ποιοτική της διαφοροποίηση.

— · —

3.2. Ο τρόπος διδασκαλίας

Για την πληροφόρηση των φοιτητών μονάδων "προσανατολισμού" σχετικά με τους καθηγητές είναι η παρακολούθηση των διδασκαλιών.

Επιβάλλεται όχι οι κρίσεις του τρόπου διδασκαλίας δεν είναι απλώς μια από τις έκφραση της φοιτητικής άποψης προς τον "απρόσωπο" εκπαιδευτικό μηχανισμό του πανεπιστημίου, αλλά συμπεριέχουν τόση αξιολόγηση όσο της διδακτικής ικανότητας όσο και των επιλογών των διδακτικών μονάδων που θα ακολουθήσει ο κάθε καθηγητής.

Επιβάλλεται ακόμη η ιδιότητα του δάσκαλου, του προσώπου δηλαδή που έχει το ταλέντο και τη μεθοδικότητα να διαφέρει σωστά τους μαθητές και να αναπτύξει ικανότητες μέσα στα παραπέρα διερχόμενα, δεν συμπεριλαμβάνεται με τις ιδιότητες του επιστημονικού ερευνητή επιστήμονα. Αυτοί οι δύο, έχουν σημασία για τον μαθητή και την μόρφωση πανεπιστημιακοί πόλοι, απαιτούν ξεχωριστά από τον δρόμο της όλης εκπαιδευτικής διαδικασίας σαν αυτόνομα πράγματα. Συχνά αξιόλογοι επιστήμονες "χρίζονται" απασχολούνται με την διδακτική διαδικασία, μέσα σε σημαία σχήματα αποχωρίζονται από τις ερευνητικές τους, μέσα στα οποία λειτουργούν και αποδίδουν πολύ καλύτερα. Συγχρόνως επισημαίνεται σαφή διδακτική ικανότητα και αξιόλογο επιστημονικό πλαίσιο δεν έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν τη προσωπικά, προσπάθειες και εξοχικά δύσκολο στις θεωρητικές Θετικές επιστήμες, και παραμυθιάζουν αν η συμβολή τους στην θεωρητική διδασκαλία και στην δημιουργία γνωστικού υπόβαθρου στους φοιτητές θα ήταν πράγματι αξιόλογη.

Το χάρισμα του δάσκαλου δεν είναι συχνό στους επιστήμονες των θετικών πανεπιστημιακών σχολών. Το περιορισμένο σχετικά λεξιλόγιο όρων της επιστήμης, αυτά και η υφή της γλώσσας που δεν ενδιαφέρεται

γιά μιά πλούσια λεκτική παρουσία, αλλά γιά μιά πολύ συγκεκριμένη καί λιτή έκφραση των ορισμών. στερεί αυτό τήν διάλεξη τό κίνητρο του λόγου, τοποθετώντας σάν μοναδικό κίνητρο τό ενδιαφέρον του θέματος.

Οι φοιτητές, στίν άλους τους αυτοφοίτους Λυκείων, με ιδιαίτερα αυξημένη τήν επαφή με τούς φιλολόγους - πολύ κοχύτερους χειριστές του λόγου - προσαρμόζονται σιγά-σιγά στό πνεύμα αυτό καί παρουσιάζουν μετά αυτό τά πρώτα χρόνια τήν ίδια ακριβώς λιτότητα στήν έκφραση.

Έτσι μπορούμε να πούμε ότι η κριτική τής διδασκαλίας δέν ειναι τόσο αυτοτέλεσμα της λεκτικής της παρουσίας, όσο της πορείας που ακολουθεί, και του βαθμου ανάπτυξης ενδιαφέροντος στούς φοιτητές.

Στό ερωτημα αυτό γιά τόν τρόπο διδασκαλίας ανάντησαν 549 φοιτητές, οι αυτοντίσεις τήν οποίων παρουσιάζονται σε ποσοστιαία καταυφή στόν ακόλουθο πίνακα.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	%
Ικανοποιητικός	17
Μαλλον ελλειπής	33
Αρκετά ελλειπής	14
Ανεπαρκής	25
Εξαρταται από τόν καθηγητή	10
ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο.	(549) 100

Παρατηρούμε ότι ο τρόπος διδασκαλίας ικανοποιεί μόνο τό 17% τήν περιπτώσεων. Τό 72% δέν παρουσιάζεται ικανοποιημένο καί οι κρίσεις τους αρχίζουν αυτό τήν μαλλον ελλειπή διδασκαλία (33%) καί φθάνουν μέχρι

τών εξαιτή (14%) και ουσιαρική (25%). Ενας μικρός αριθμός εξάλλου (10%) δήλωσε ότι ο τρόπος διδασκαλίας ποικίλει στό Πανεπιστήμιο και εξαρτάται από τόν καθηγητή, χωρίς νά δίνει κάποιο συγκεκριμένο χαρακτηρισμό γιά τό σύνολο τών διδασκαλιών.

Η εικόνα αυτή τής μή ικανοποίησης που παρουσιάζεται ειναι αποτέλεσμα τής σύγκρισης επιθυμητού και πραγματικότητας. Ετσι, μιά αστραμής ερμηνεία τής δυσαρέσκειας τών φοιτητών - δυσαρέσκεια πού εκφράστηκε και στήν παρακολούθηση - μπορεί νά προκύψει μέσα από τήν πρασίαση των προτάσεων τών φοιτητών για τήν καλυτέρευση του τρόπου διδασκαλίας.

Από τούς 585 φοιτητές του δείγματος, εκαναν προτάσεις 493 φοιτητές (τό 84%) ενώ τό 13% δέν αντάντησε καθόλου και ένα 3% ζήτησε νά παραμείνει η διδασκαλία όπως έχει.

Οι προτάσεις αυτών που ζητούν αλλαγή στόν τρόπο διδασκαλίας και στήν διαδικασία αυτή τής παροχής γνώσης γενικότερα, εμφανίζονται με ποσοστιαία κατανομή στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	%
- Συμμετοχή των φοιτητών στήν διδασκαλία Συνεργασία και διάλογος	47.5
- Διδασκαλία προσαρμοσμένη στίς δυνατότητες του φοιτητή και στίς σύγκρουες αποκτήσεις τής επιστήμης	15.5
- Περισσότερο παραστατική διδασκαλία	13.5
- Καλύτερη αναλογία φοιτητών και διδακτικού προσωπικού	10
- Διδασκαλία με ερεθίσματα για εργασία, μελέτη, εκπαίδευση	8
- Μείωση τής ύλης και του ρυθμού διδασκαλίας τών μαθημάτων	3
- ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(493) 100

Κρίσεις καὶ προτάσεις για τὰ συγγράμματα.

Το βιβλίο, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, αποτέλει το στήριγμα της όλης εκπαιδευτικής λειτουργίας!

Το πανεπιστημιακό σύγγραμμα ιδιαίτερα, εκτός από τον ρόλο που διαδραματίζει στην μορφωτική διαδικασία, γίνεται για τους φοιτητές ο ουσιαστικός – συχνά και μόνος – φορέας της γνώσης του αντικειμένου της σπουδών τους. Εκτός όμως αυτό αυτό, το σύγγραμμα παραμένει στην βιβλιοθήκη του επιστήμονα σαν εργαλείο στην σταδιοδρομία και εξέλιξή του. Ο βαθμός χρησιμοποίησης του κρίνει και την αυτοχία του.

Στην εξωνική πραγματικότητα όμως, το σύγγραμμα ξέχωρα αυτό, τον διδακτικό του σκοπό, συχνά καλύπτει και το χωρο της επιστημονικής δημοσίευσης. Πίνεται δηλαδή το μέσο μέσα αυτό το οποίο ο συγγραφέας αναπτύσσει σε βάθος το αντικείμενό του και το παρουσιάζει στον ευρύτερο επιστημονικό και κοινωνικό χώρο. Το φαινόμενο αυτό παρουσιάζεται συχνότερα στις Κλασσικές επιστήμες αυτό ότι στις Θετικές.

Ετσι το σύγγραμμα ουσιαστικά απευθύνεται σε δύο εντελώς διαφορετικάς μεταξύ τους αναγνώστες. Στον ήδη επιστήμονα – ερευνητή και στον "υπο εκπαίδευση" φοιτητή. Οπως ειναι φυσικό δεν θά μπορέσει και ικανοποιήσει και τους δύο. Συχνότερα παραπονούμενος εμφανίζεται ο φοιτητής, επειδή θεωρεί τα συγγράμματα αρκετά υψηλότερου επιπέδου από τις γνώσεις που τον έχουν δοθεί.

Ενα άλλο πρόβλημα, το οποιο παρουσιάζε εντονα το Πανεπιστήμιο Πάτρας στην δεκαετία του '70, ιτον και σκείνο την σημειώσεων. Επειδή δεν υπήρχε σύγγραμμα του καθηγητή, για το αντίστοιχα μάθημα, συνεγραφε ορισμένες σημειώσεις επι της διδασκαλίας και τις μοίραζε φωτοτυπημένες στους φοιτητές.

Κάτω από την χρονική πίεση, η παιδική μας αγιά και η καημένη μη φοιτητική και καλούνται να αντιδρούν πολυσέλιδες ογκώδες συμπώσεις, πολλές φορές, σε διαμέτρου αντίθετες.

Το τρίτο πρόβλημα που παρουσιάζει το φανιάτικο βιβλίο μπορεί εύκολα να μη έχουμε παράδοση μας από φοιτητές. Το μεγαλύτερο αυτό έχει, εκτός των άλλων, δημιουργήσει και πολλές αντιπαράθεση σχετικά με διαδικασία της παραδόσεων και εξετάσεων, για μια πολυδιάφορες που άλλαξαν οι υποδομές των εξετάσεων, εκτός μάλιστα συμπώσεις δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμα.

Πιστεύουμε πώς όλα αυτά τα προβλήματα που βεβαίως δεν είναι όλα μέχρι την άλλη διοικητική λειτουργία των Α.Ε.Ι. αλλά και με την συμμετοχή μας μέσα στα "γραφειοκρατικά" του θέματος, έδωσαν πολύ ενδιαφέρουσα ρόλο στον παράξενο βιβλίο, που οπωσδήποτε δεν είναι εκείνος που θα περιμένει σε μια σωστή μορφωτική, αναλυτικά βαθμίδα εκπαίδευση.

Η αλήθεια όμως είναι ότι το πανεπιστημιακό σύγγραμμα - και το θεωρούμε αδιαμφισβήτητα στη δίκαιη του ρόλο — είναι μια περίπτωση βιβλίου που αδιαιρεί παιδικά και επιβάλλει στο παιδικά. Παιδικά γνωστική, με σύγχρονη αναλυτική, μέθοδο, και προβληματισμό. Παιδικά διδακτική, με λειτουργική και παραστατική δομή, με εκφραστικό ύφος και παρόχρονη στο εξάσκηση. Παιδικά συγγραφική, που αφαιρεί ολοκληρωμένα κεφάλαια, συνοπτικά και ακριβή. Με μια τέτοια παιδική παρουσία, το πανεπιστημιακό σύγγραμμα δεν μπορεί απλά εγκυρίδιο και βοήθημα στους αξιόλογους καθηγητές και χρήσιμος συνεργάτης του σπουδαστή. Ίσως μια τέτοια διαδικασία συγγραφής να μπορούσε από τη δυναμική και τη επιλογή ενός επιστήμονα-καθηγητή πανεπιστημίου, αλλά πάντα μένει αυτή εμφάλια. Τα κείμενα στα μορφωτικά διαδικασία, μέσα από μια λογική με εφοδιασμό και προβληματισμό, και όχι προσανατολισμένα στις εξετάσεις

Ας δούμε όμως πόσο ικανοποιούν τά συγγράμματα τούς φοιτητές. Στήν ερώτηση μας "πώς κρίνετε τά πανεπιστημιακά συγγράμματα" ανάντησαν 536 φοιτητές (92%). Οι κρίσεις τους παρατίθενται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής οπου έχουν δημιουργηθεί τρεις βασικές κατηγορίες.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΑ	%
Ικανοποιητικά	13
Μή ικανοποιητικά	76
Υπάρχουν καί καλα και άσκημα	12
ΣΥΝΟΛΟ	(519) 100

Οπωσδήποτε τό σημαντικό ποσοστό εκείνων πού κρίνουν στόν μη ικανοποιητικά τά πανεπιστημιακά συγγράμματα (76%) θέτει οπωσδήποτε τίς διαστάσεις του προβλήματος.

Τέλος, ας δούμε, τί προτείνουν οι φοιτητές γιά τήν λύση του προβλήματος.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	%
. Ποιοτητική καλυτέρευση τών συγγραμμάτων απο όλες τίς απόψεις	46
- Να δοθεί πλουσια βιβλιογραφία καί μεταφράσεις ξένων συγγραμμάτων	13.5
- Να υπάρχει επιτροπή επιλογίας των συγγραμμάτων (συμμετοχή ΕΔΠ-φοιτητών κ.ο.κ.)	8.5
- Νά διανέμονται έγκαιρα	7.5
- Να εξαττινθεί η ύλη. των συγγραμμάτων	6.5
- Αλλαγή στόχων καί κλίματος μέσα οπτό νέο πρόγραμμα σπουδών	5
- Επιχορήγηση τών Πανεπιστημίων με ιδιαίτερα γι αυτό κονδύλια	2.
- ΑΛΛΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	11
ΣΥΝΟΛΟ	(459) 100

3.4. Σχέσεις φοιτητών - καθηγητών.

Η ανάγκη για μια βαθύτερη και αποδοτικότερη επιστημονική ανοξίωση στις ειδικότητες που παρέχεται από τα Α.Ε.Ι., προϋποθέτει εκτός των άλλων και την ύπαρξη συγκεκριμένου πεδιακού πλαισίου ανάμεσα στους φοιτητές και το διδακτικό προσωπικό, πλαισίου που θα επιτρέπει μέσα από μια προσωπική επικοινωνία, μια πραγματική "καθηγεία" καλά στο επιστήμονα-φοιτητή και θα εξασφαλίζει εκτός από τις καθιερωμένες γνώσεις, τις ιδιαίτερες και τις εμβαθύνουν στο αντικείμενο ανάλυσης.

Στις μέρες τα διαφημιζόμενα εμπόδια με το μικρό αριθμό διδακτόρων και μια έντονη προσωπικότητα που επιτρέπει μόνο σε λίγους και έχουν έστω και μια προσωπική εμπειρία με καλούς καθηγητές, και σε αυτά λιγότερους δίνει την δυνατότητα και την ευκαιρία να εργαστούν κοντά του στο εργαστήριο ή σε καλούς επιστημονικά πρόγραμμα.

Έτσι η παιδαγωγική σχέση που αντικειμενικά πρέπει να υπάρχει σε κάθε χορό και βαθμίδα που συνεζεται αγωγή και παιδεία, χαρακτήρα στην Ανώτατη Εκπαίδευση, σπρόσωπη και συναισθηματική. Το χάσμα αυτό πέρα από την μέση στην καθημερινή τις μορφωτικές διαδικασίας, απόσταση και εμπόδια στην όλη διαπαιδαγώγηση του ιδρύματος. Η πληθυσμία των φοιτητών, ειδικότερα συνήθως γνωρίζει τις σπουδές, τις έρευνες, τις δυνατότητες αλλά και το χαρακτήρα και την μέθοδο εργασίας των καθηγητών τους. Κι αυτό την άλλη φορά γιατί δύσκολα οι καθηγητές που χωρίζουν πρόβλημα τους φοιτητές τους, οποίοι συχνά αδιαφόρησαν να τους αλυσόδεσαν για να τους δουλεύουν σε προσβολή και απομόνωση "οφέλη".

Κι όμως δεν υπάρχει επιστήμονας που να έχει εξασκηθεί πάνω στο μέσο του και να μην έχει διδαχτεί από φοιτητές καλά σε μικρά προσωπικότητα που του δίδαξε την μέθοδο και τον έκανε τον δρόμο της επιστημονικής αναζήτησης.

Αυτό όμως δεν πρέπει να είναι πρόσχημα μόνο των μεταπτυχιακών φοιτητών που έχουν τα δικαιώματα των σπουδών στο εξωτερικό αλλά και προσωπική στάση απέναντι στον καθηγητή και τον φοιτητή είναι διεθνώς. Πρέπει επίσης από την καθημερινή αξιολόγηση, πέρα, από γνωστικών ωφελειών εξέταση να υπάρχει σαφείς κριτήρια και αντίληψη του διδάσκοντα για το γενικότερο υπόβαθρο μιας και τις δυσκολίες κάθε ενός από τους φοιτητές και να βγει εκείνος εκτός από πολύτιμα πληροφορίων καθοδηγητής και λειτουργός.

Ας δούμε όμως πως περιγράφουν οι αριθμοί την προσωπικότητα της γνωριμίας φοιτητών με τον καθηγητή στο πανεπιστήμιο της Πάτρας.

Από τους 574 φοιτητές που απάντησαν έχουν γνωριστεί με κάποιον καθηγητή τους 121, ποσοστό 21%, ενώ το υπόλοιπο 79% δεν έχει γνωριστεί σε όλα τα διάφορα των σπουδών τους, με εξαίρεση αυτό τον καθηγητή τους. Δεν είναι ιδιαίτερα θετικό εξάλλου το φαινόμενο των φοιτητών που πρωτοαντικρύζουν τον καθηγητή τους κατά την στιγμή της εξέτασης. Φυσικά σε τμήματα με μικρό αριθμό φοιτητών που έχουν εργαστήρια, η συνήθεια προφορική εξέταση το φαινόμενο αυτό εμφανίζεται σε ελάχιστο, αλλά σε τμήματα με μεγάλο αριθμό φοιτητών, όπως π.χ. είναι το Μαθηματικό τμήμα, εκεί αυτό τον καθηγητή που διδάσκουν πολλά και βασικά σε όλα μαθήματα, πολλοί λίγοι έχουν την τύχη να γνωρίσουν την μεγάλη πλειοψηφία των φοιτητών που παίζει μαθήματά τους.

Στη συνέχεια προσπαθήσαμε να ερευνήσουμε τα αίτια που οδήγησε αυτήν την απογοητευτική μας ανακάλυψη και ανάλυση τα αποτελέσματα όσο μπορούσε καλύτερα. Στην επιλογή δώσαμε τρεις κατηγορίες, και δημιουργήσαμε και μία τέταρτη στην οποία μπορούσε να συμπληρώσει ο φοιτητής και κάποια άλλη πρόταση που δεν περιέχεται στις κατηγορίες μας. Πολλοί φοιτητές από τους 453, που απάντησαν ότι δεν γνωρίστηκαν με κάποιον από τον καθηγητή τους, δεν αρκέστηκαν στην συμπλήρωση μιάς μόνο αιτίας αλλά συμπλήρωσαν και δεύτερη

Το σύνολο των απαντήσεων που δόθηκαν ήταν 668. Η ποσοστιαία κατανομή τους κατά κατηγορία δίνεται στον ακόλουθο πίνακα.

Α Ι Τ Ι Ε Σ *	%
- Το πανεπιστημιακό σύστημα εν γένει	32.5
- Τα βαθμολογημένα έξοδα	28.5
- Οι ίδιοι οι καθηγητές	23
- Ο ίδιος ο φοιτητής (Δεν το ενδιαφέρει)	8,5 } 14
-11- (Δεν θέλω να έχω σχέσεις με καθηγητές)	5,5 }
- Φταίει το κοινωνικό σύστημα	1.5
- ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	0.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(668) 100

* Οι τρεις πρώτες κατηγορίες είχαν δοθεί στο ερωτηματολόγιο. Οι υπόλοιπες συμπληρώθηκαν από τον ερευνητή κατά τον ίδιο τον φοιτητή κατά τον χρόνο που είχε προβλεφτεί.

Πέρα όμως από την διατυπούμενη αυτή κατάσταση, φαίνεται πως έχει σημασία εκτός από την θέληση μιά προσέγγιση και καλύτερη συνεργασία. Από την πλευρά των φοιτητών, έχει σημασία να εξετάσει κανείς κατά πόσο μπορούν από εννοιολογική μιά τέτοια σχέση μιά και των γενικότερων φόρτισής τους και πάνω σε ποιό επίπεδο τοποθετούν αυτήν την σχέση.

Συνολικά 564 φοιτητές (96,5%) απάντησαν στις ερώτηση για το αν επιθυμούν σχέσεις με τους καθηγητές τους. Από αυτούς το 91.5% απάντησε καταφατικά με το αντίστροφο, δηλ μιά σχέση θα καθήσει χρειάζεται μιά και θα έπρεπε να επιχειρήσει ένα ποσοστό μειονότητας (45,5%), ενώ παράλληλα θα βαθμολογούσε σημαντικά οι φοιτητές τόσο τα προβλήματά τους όσο και στην επικοινωνία τους καθηγητών (31%). Ένα ποσοστό φοιτητών από αυτούς που δήλωσαν ότι επιθυμούν σχέ-

τερες σχέσεις διενηρίνισαν, ότι θὰ τὸ επεδίωκαν μόλο κάτω από ένα άλλο πα-
νεπιστημιακό σύστημα μέ διαφορετικές συνθήκες. (4%)

Εκείνοι οι φοιτητές πού δήλωσαν ότι δέν επιθυμούν σχέσεις (8.5%) υπο-
στήριξαν, ότι οι καθηγητές σάν σύνολο εχουν άλλοι συμφέροντα, αλλες αξίες
καί ενδιαφέροντα από τούς φοιτητές καί συνεπώς δέν μπορες να υπάρξει επικοι-
νωνία (25%), ενω άλλοι σημείωσαν ότι μέσα στό σημερινό σύστημα κάτι
τέτοιο ἔνοι απλώς "γλύψιμο" (12%)

Γενικά όμως πολλοί φοιτητές, καί ιδιαίτερα εκείνοι πού απάντησαν αρνη-
τικά, αποφύγαν νά αιτιολογήσαν τήν απάντησή τους.

3.5 Η Σχολή φοίτησης παράγοντας διαφοροποιητικός της στοίσης των φοιτητών πρός τούς καθηγητές

Υπάρχουν αρκετά σημαντικές διαφορές στή γνώμη τών φοιτητών γιά τούς καθηγητές τους ανάλογα μέ τήν Σχολή στήν οποία φοιτούν.
Πρώτα-πρώτα, στήν εκτίμησή τους γιά τήν επιστημονική κατάρτιση τών καθηγητών τους παρουσιάζονται ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές ανάμεσα στήν Φυσικομαθηματική καί τήν Σχολή Υγείας ενώ η Πολυτεχνική Σχολή διατηρεί μιά ενδιάμεση τοποθέτηση.

Πιο συγκεκριμένα, ας παρακολουθήσουμε τόν συσχετισμό αυτό στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ	ΣΧΟΛΗ		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ %
Πολυ καλή	9	19	37
Καλή	44	44	39.5
Εξαρτάται. Αλλοι έχουν, άλλοι όχι	9	5	-
Ελλειπής	19	9	13
Κακή	12	14	2.5
ΔΕΝ ΜΠΟΡΩ ΝΑ ΚΡΙΝΩ	7	9	8
ΣΥΝΟΛΟ	(385) 100	(112) 100	(38) 100

($p = 0.000005$, β.ε. 12, $\chi^2 = 46.77$)

Πράγματι παρατηρούμε ότι οι φοιτητές τής Πολυτεχνικής ακολούθουν σέ πολύ μεγαλύτερο ποσοστό καλούς χαρακτηρισμού (63%), ότι όχι τής Φυσικομαθηματικής (53%). Η Σχολή Υγείας φανερώνεται ιδιαίτερα ικανοποιημένα μιά καί τό (76.5%) χαρακτηρίζει στόν πολυ καλή καί καλή τήν επιστημονική κατάρτιση τών καθηγητών του.

Τήν αντίθετη ακριβώς πορεία ακολουθούν και οι χαρακτηρισμά τής ελλειπούς καί κακής επιστημονικής κατάρτισης πού τό 15.5% τής Σχο-

Υγείας, γίνεται 23% στήν Πολυτεχνική καί 31% στήν Φυσικομαθη-
ματική.

Εκτός όμως από τήν κατάρτιση τών καθηγητών αντίστοιχη εικόνα
παρουσιάζεται καί στήν κρίτική του τρόπου διδασκαλίας.

Ο συσχετισμός αυτός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα ιθοσοσκαίας κατα-
νομής.

ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ	ΣΧΟΛΗ		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ %
Ικανοποιητικός.	12.5	26.5	42
Μαλλον εξλειπής.	33.5	28.5	39
Αρκετά εξλειπής.	16	11.5	2.5
Ανεπαρκής.	27.5	21	14
Εξαρτάται απο τόν καθη-γητή.	10.5	12.5	2.5
ΣΥΝΟΛΟ	(396) 100	(113) 100	(36) 100

($p < 0.005$, $\beta.\epsilon\lambda = 8$, $\chi^2 = 34.48$)

Τό πρόβλημα τής διδασκαλίας δέν φαίνεται να αποσχολεί τόσο τήν Σχολή Υγείας μια καί τό 42% εμφανίζεται ικανοποιημένο ενω τό 39% παρουσιαζει μερικές εξλείψεις. Τά αποτελέσματα αυτά αντιστρέφονται στήν Φυσικομαθηματική οπου τό 43.5% κρίνει σάν αρκετά εξλειπή καί ανεπαρκή τόν τρόπο διδασκαλίας.

Η γνώμη γιά τά συγγράμματα παρουσιάζεται ανεξάρτητη τής Σχολής φοιτησης καί ειναι αρκετά καταδικαστική σε όλες τίς περιπτώσεις.

Τέλος παρουσιάζουμε τόν συσχετισμό της προσωπικής γνωριμίας μέ κάποιον καθηγητή με τήν Σχολή φοίτησης, στόν πίνακα που ακολουθεί.

ΓΝΩΡΙΜΙΑ ΜΕ ΚΑΘΗΓΗΤΗ	Σ Χ Ο Λ Η		
	ΦΥΣΙΚΟΜΑΘΗΜΑΤΙΚΗ %	ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ %	ΣΧΟΛΗ ΥΓΕΙΑΣ %
Εχουν γνωριστεί	19	31.5	21
Δεν εχουν γνωριστεί	81	68.5	79
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(418) 100	(114) 100	(38) 100

($p=0.009$, β.ελ=2, $\chi^2=9.297$)

Ενας σαν τρεις φοιτητές πηρίνου τον δίπλωμα της Πολυτεχνικής Σχολής έχει γνωρίσει με κάποιον καθηγητή του (31.5%) έναν ανάλογο τό ποσοστό αυτό για τήν Φυσικομαθηματική Σχολή (19%). Τέλος η Σχολή Υγείας παρ' όλο ι δεύτερα ολιγομελής σχολή φαίνεται πολύ μικρότερο ποσοστό αυτό καμιγορία της γνωριμίας (21%) από τήν Πολυτεχνική.

Γενικά, κλείνοντας τήν παράγραφο αυτή μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τις τρεις Σχολές αναπτύσσουμε τρεις διαφορετικές στάσεις (η συμπεριφορά) προς τον καθηγητή. Η πλέον διαφοροποιημένη Σχολή είναι οι Φυσικομαθηματικοί που δίνει τα μικρότερα κατά ποσοστά στον καλύτερο χαρακτηρισμό και τα μεγαλύτερα στον κακό. Αντίθετα η Σχολή Υγείας παρ' ότι δεν φάνηκαν να έχει διαφορά μεταξύ των καθηγητών της παρουσιάζεται σαν η περισσότερο ομοιογενοποιημένη Σχολή, δηλ και δίνει μεγάλα, σχετικά, ποσοστά στον καλύτερο τον μαύρο χαρακτηρισμό. Τέλος η Πολυτεχνική Σχολή διατηρεί σταθερά μία ενδιάμεση στάση παρ' όλο παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό γνωριμίας και σταθερά με τα καθηγητικά στάρα...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΤΩΝ ΤΜΗΜΑΤΩΝ

Ιδιαίτερη ευαισθησία για την ερμηνεία της θεσμικής σκάλας που παίρνει ο φοιτητής προς την επαγγελματική διαδικασία, είναι και η αίσθηση βεβαιότητας ή πληροφόρησης που υποτίθεται κατά την σύμπραξη του επιστημονικού επιπέδου του τμήματος στο οποίο φοιτά, με το αντίστοιχα τμήματα των άλλων ελληνικών πανεπιστημίων, αλλά και με τα άλλα τμήματα που λειτουργούν στο πανεπιστήμιο της Πάτρας.

Το γεγονός ότι αρκετοί φοιτητές καταφεύγουν συχνά σε λειτουργούν πανεπιστήμια με σχολές θετικών επιστημών, σε συνδυασμό με την επιφυλακτικότητα που υπάρχει ακόμα στους φοιτητικούς πληθυσμούς τους εντοπίζει μια πρώτη απάντηση και γύρω. Πιστεύουμε όμως ότι στη ζήτηση των γύρω αυτών, δύο παράγοντες μπορεί να παίζει ρόλο. Και αυτοί είναι η αξιολογική σειρά που επιφέρει συνήθως κατά τις απαρχές εξετάσεις και το επιπέδο που περιέχουν μπορεί αρχαιότερα, και συνεπώς στην συμπεριλάμβανα και ιδρύματα μια και είναι περισσότερο δημοφιλής αφού έχει κάνει ιδιαίτερα γνωστή την παρουσία του στο χώρο της επιστήμης, και στη συνέχεια στη γειτονιά του, του φοιτητή, που όπως ενδέχεται σε συμπεριλαμβανόμενο βαθμό δεν βρίσκεται σε τμήμα της επιθυμίας του να εξυπηρετήσει εκείνο το οποίο δεν κατάφερε. Στην περίπτωση μη χαθεί από άντρο παράγοντα θα πρέπει να προστεθεί και η τάση πολλών να υπερεκτιμούν τα τμήματα και το πανεπιστήμιο και γι αυτό συχνά τα τοποθετούν πρώτα στην σύμπραξη με τα άλλα. Τα υποβαθμισμένα τμήματα φυσικά συμπεριλαμβάνουν αρνητικά προβλήματα μια και σε συμπεριληπτικό πλαίσιο δεν έχουν πείσει τους φοιτητές τους, για μια πολύπλευρη στην επιστημονική τους.

που νὰ τὰ διαφοροποιεῖ ἀπὸ τὰ ἀντίστοιχα τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων.

Ἡ ἀνάλυση πού θὰ παρουσιάσουμε στηρίζεται σὲ δύο ἐπίπεδα. Πρῶτο στὴν σύγκριση τῶν συγκεκριμένων τμημάτων με ἐκεῖνα με τὸ ἴδιο ἀντικείμενο τῶν ἄλλων ἑλληνικῶν Πανεπιστημίων. Καὶ δεύτερο στὴν σύγκριση του τμήματος μὲ τὰ ἄλλα τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρῶν. Ἡ παρουσιάσι μας θὰ γίνει κατὰ Σχολὲς μιὰ και τα τμήματα ανεξάρτητα παρουσιάζουν συχνὰ ἀνάλυτους ἀριθμοὺς μικρούς που δὲν επιτρέπουν ἀσφάλεια στὰ συμπεράσματα.

— · —

1. Φυσικομαθηματική Σχολή

Συνολικά τα τμήματα της Φυσικομαθηματικής αποδείχτηκαν ιδιαίτερα προσφιλή και το 70.5% των πρώτων προτιμήσεων συγκεντρώνουν τα τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών.

Πιο συγκεκριμένα παρατηρούμε από αυτόν τον πίνακα πως στα τμήματα των εξωτερικών Πανεπιστημίων στρέφονται οι Πατρείς.

ΕΠΙΛΟΓΗ	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΤΜΗΜΑΤΑ.			
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ %
Πρώτη	16	15	(73)	3
Δεύτερη	(37.5)	31.5	11	15.5
Τρίτη	36.	(44)	13.5	8.5
Τέταρτη	10.5	10	2.5	(73)
ΣΥΝΟΛΟ	(336) 100.	(322) 100	(354) 100	(294) 100

Έτσι εκτός των Πανεπιστημίων Πατρών και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων που κατέχουν με μεγάλα ποσοστά αντίστοιχα την πρώτη και την τέταρτη επιλογή, τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης κατέχουν την δεύτερη και τρίτη επιλογή. Στην συνολική τους εικόνα τα αποτελέσματα δίνουν τιμητική την δεύτερη θέση στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και την τρίτη στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Παρ' όλη η Φυσικομαθηματική παρουσιάζεται ιδιαίτερα "ανταγωνιστική" στην ψήφιση των τμημάτων της με τα αντίστοιχα των άλλων Πανεπιστημίων, δεν διστάσει να αφήσει επιλογή στην ψήφιση των τμημάτων τόσο της ίδιας του Πανεπιστημίου Πατρών.

Έτσι σε ένα σύνολο 334 πρώτων προτιμήσεων, το 38% αναφέρει στην πρώτη επιλογή, το τμήμα των Ηλεκτρολόγων και Πολυτε-

χημικές σχολές, ενώ το 18.5% αναφέρει το Μαθηματικό τμήμα και το 12.5% αναφέρει το Χημικό.

Για τις προτιμήσεις των τμημάτων της Φυσικομαθηματικής κατεύθυνσης, μπορούμε ενδεικτικά να αναφέρουμε, ότι στο Χημικό, Βιολογικό τμήμα ιεραρχούν σαν πρώτη επιλογή το Πανεπιστήμιο Πατρών, ενώ σαν δεύτερη επιλογή είναι το Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Το Βιολογικό και το Μαθηματικό τμήμα σαν πρώτη επιλογή τοποθετούν το Πανεπιστήμιο Πατρών δ' σαν δεύτερη επιλογή ακολουθούν το Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τέλος το υπολογιστικό Πληροφορικό τμήμα δίνει στην πρώτη θέση το Πανεπιστήμιο Αθηνών και στην τρίτη θέση το Πανεπιστήμιο Πατρών.

———·———

4.2 Πολυτεχνική Σχολή

Ας δούμε όμως κατά πόσο διαφοροποιούνται οι φοιτητές της πολυτεχνικής από τους συναδέλφους τους της φυσικομαθηματικής.

Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζεται η κατανομή των επιλογών κατά πανεπιστήμιο.

ΕΠΙΛΟΓΗ	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΤΜΗΜΑΤΑ		
	Π.Ε.Μ.Π. %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ %
Πρώτη	34	14.5	(50.5)
Δεύτερη	(47.5)	21.5	25
Τρίτη	14.5	(63)	24
Τέταρτη	4	1	-
ΣΥΝΟΛΟ	(97) 100	(89) 100	(99) 100

Στην πρώτη επιλογή παρουσιάζεται το Πανεπιστήμιο Πατρών με μικρή όμως διαφορά από το ΕΜΠ που κατέχει την δεύτερη θέση. Ακολουθούν τα τμήματα της πολυτεχνικής Θεσσαλονίκης.

Στις εισαγωγές τέλος, για τα τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών δόθηκαν 93 πρώτες επιλογές. Από αυτές το 84% αναφέρεται στην πρώτη επιλογή το τμήμα Ηλεκτρολόγων, ενώ αμέσως μετά ακολουθεί το τμήμα των Μηχανολόγων με 6.5%.

Συγκρίνοντας τα ποσοστά αυτά με εκείνα της φυσικομαθηματικής παρατηρούμε ότι οι φοιτητές της πολυτεχνικής επιλογών περισσότερο το ΕΜΠ σε σχέση με το ποσοστό που συγκεντρώνει το Πανεπιστήμιο Αθηνών, ενώ αντίστοιχα δύο εκ των πολυτεχνικών Θεσσαλονίκης και Ιωαννίνων πολύ περισσότερο από τους συμφοιτητές τους της φυσικομαθηματικής.

Σχεδόν ομόφωνα οι φοιτητές της Πολυτεχνικής Θεωρούν ότι τό τμήμα των Ηλεκτρολόγων κατέχει την πρώτη θέση ανάμεσα στά τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών αυτό άποψη επιστημονικού επιπέδου. (84%), ενώ στην άποψη αυτή συγκλίνουν και οι φοιτητές της Φυσικομαθηματικής με μικρότερο όμως ποσοστό (38%).

Ενδεικτικά στά Τμήματα της Πολυτεχνικής παρουσιάζεται στην αξιολόγηση η εξής διαφορά. Ενώ οι Μηχανολόγοι και οι Πολιτικοί Μηχανικοί ιεραρχαν πρώτο τό ΕΜΠ, μετά τό Παν. Πατρών και μετά τη Θεσσαλονίκη, οι Ηλεκτρολόγοι τοποθετούν πρώτο τό Παν. Πατρών και εν συνεχεία τό ΕΜΠ και τη Θεσσαλονίκη.

Τέλος οι Χημικοί Μηχανικοί σάν νεοσύστατο τμήμα δίνουν την τρίτη θέση στό Πανεπιστήμιο Πατρών και την πρώτη στό ΕΜΠ.

— · —

4.3 Σχολή Υγείας

Όπως όλα τά νεοιδρυθέντα τμήματα πού δέν έχουν τά χρονικά περιθώρια νά καταστούν ικανά σέ σύγκριση, ετσι και η Σχολή Υγείας με τά δύο νέα τμήματα, δίνει τήν πρώτη θέση στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και τή δεύτερη θέση στό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Τό Πανεπιστήμιο Πατρών καταλάσσεται στήν τρίτη θέση, ενω τελευταία ακολουθούν τά Διάννενα.

Ας δούμε όμως τόν ανοχυτικό πίνακα.

ΕΠΙΛΟΓΗ	ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΤΜΗΜΑΤΑ			
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΠΑΤΡΩΝ %	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ %
Πρώτη	47	52	3.5	–
Δεύτερη	50	42	3.5	8.5
Τρίτη	–	3	61	41.5
Τέταρτη	3	3	32	50
ΣΥΝΟΛΟ	(32) 100	(31) 100	(31) 100	(24) 100

Στήν αξιολόγηση τέλος τών τμημάτων του Πανεπιστημίου Πατρών σάν πρώτη επιλογή, σέ σύνολο 21 πρώτων εκτιμήσεων, έρχεται τό τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών με ποσοστό 52.5%, ενω σάν δεύτερη επιλογή έρχεται τό Ιατρικό τμήμα με 19%.

— · —

4.4. Η θετική στάση πυρήνας για τήν ανέλιξη τής εκπαιδευτικής διαδικασίας

Πέρα από τήν βαρύτητα πού έχουν σάν επιλογές οι εκτιμήσεις αυτές τών φοιτητών πού παρουσιάσαμε, μιά καί μπορεί να υποστηριχθεί ότι δεν υπάρχουν στόν φοιτητικό πληθυσμό στοιχεία ικανα γιά μία διαπανεπιστημιακή σύγκριση του επιστημονικού επιπέδου κάθε τμήματος, πιστεύουμε ότι το μήνυμα είναι σαφές καί περιγράφει ολοζώντανα τήν φοιτητική στάση αλλέναντι στήν επιστημονική μορφωτική διαδικασία του Πανεπιστημίου Πατρών.

Παρ' ότι εντοπίζουν σημαντικές αδυναμίες στήν εκπαιδευτική διαδικασία, αδυναμίες πού είναι κυρίως αποτέλεσμα επιλογών καί διδακτικής νοοτροπίας, εκτιμούν πώς τό επιστημονικό υπόβαθρο του Πανεπιστημίου τους είναι ισχυρό καί τό κατατάσσει στίς πρώτες θέσεις τής Ανώτατης Παιδείας στήν χώρα μας.

Το συμπέρασμα αυτό από πολιδαγωγική καί ψυχολογική άποψη τονώνει σημαντικά τό φοιτητικό status ενός επαρχιακού πανεπιστημίου, οπωσδήποτε νέου στόν χώρο τόν Ανώτατων. Εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, που καλείται να αντιπαρατεθεί μέ πανεπιστήμια που η προσφορά τους και η ιστορία τους στόν χωρο τής επιστήμης στήν Ελλάδα είναι καί μεγάλη καί μακροχρόνια. Αυτή η στάση πιστεύουμε ότι άν εκτιμηθεί σωστά καί αποτελέσει πυρήνα γιά τήν διαμόρφωση ενός κατάλληλου κλίματος συνεργασίας φοιτητών καί επιστημονικού διδακτικού προσωπικού, έχει τήν δυνατότητα, νά δημιουργήσει στό περιφερειακό Πανεπιστήμιο φυτώριο αξιόλογης επιστημονικής έρευνας πού τόσο λείπει από τόν εξωνικό χωρο.

Το γεγονός τών αυξημένων ποσοστών πού δίνουται στό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στόν συσχετισμό τους μέ τό κεντρικό Πανεπιστήμιο

Στις Αθήνας πιστεύουμε πως ειναι ακριβώς το αποτελεσμα από μιά ά-
τοφη της μυθοποίησης του Πανεπιστημίου αυτου κατά την επιλογή στις
εισαγωγικές εξετάσεις και ταυτόχρονα ενίσχυσης του περιφερειακού
Πανεπιστημίου που το συναγωνίζεται.

Το οτι το Πανεπιστήμιο Πατρών εχει καταφέρει να κερδίσει την ε-
μπιστοσύνη των φοιτητών για το επίπεδο του επιστημονικού του προσω-
πικού πιστεύουμε ότι ειναι μιά νέα και αξιόλογη διάσταση στην
έκφραση των φοιτητικών οκτημάτων. Η διάσταση αυτή πιστεύουμε ότι
δείχνει οτι η αμφισβήτηση στόν χώρο δέν υπάρχει γιά να δημι-
ουργήσει ακολώς ευκολότερες για τους φοιτητές συνθήκες εκπαίδευσης
αλλά εντοπίζεται στην κατεύθυνση και στόν ρόλο του μηχανισμού
της ανώτατης εκπαίδευσης που του αραμαρίζεται σε κάπαια νέα
δημιουργική, σύγχρονη, δεμένη με την πραγματικότητα και τις δυνατό-
τητες του φοιτητή, μέσα από σχέσεις ισότιμες και διαλογικές, που
μεταμορφώνουν, την ακλή κατάρτιση σε γνώση και αναζήτηση γιά
το γενικότερο κοινωνικό όφελος.

—— - ——.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΚΑΙ ΞΕΝΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Συμφωνα με τά στοιχεια της Στατιστικής Επετηρίδας της UNESCO (παρατίθενται στην Στατιστική Επετηρίδα της Εκπαίδευσης 1977-78) τό σύνολο των Εσσήνων που φοιτουσαν στό εξωτερικό ήταν 23.363 κατά τό ακαδημαικό έτος 1975-76. Ο αντίστοιχος αριθμός για τό αμέσως προηγούμενο έτος ήταν 22.587, αυξήθηκε δηλαδή κατά 3,44%, ενω τό ποσοστό της αύξησης από τό 1972-73 ήταν 17%.

Ο νεανικός αυτός πληθυσμός πού μεταναστεύει για νά σπουδάσει κατευθύνεται κυρίως στην Ευρώπη και τό μεγαλύτερο μέρος του στην Ιταλία και τη Δυτική Γερμανία. (Παραθέτουμε, γιά μιά ώλυρέστερη εικόνα τόν ακόλουθο πίνακα που περιγράφει τό ποσοστό πού καλύπτει κάθε χώρα από τό σύνολο των Εσσήνων φοιτητών του εξωτερικού)

ΤΟΠΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΟ ΕΤΟΣ		
	1972-73 %	1974-75 %	1975-76 %
Ιταλία	58.5	53	44.5
Δυτική Γερμανία	11	13.5	14.5
Γαλλία	4	9.5	11.5
Αγγλία	4	4.5	10
Η.Π.Α.	10.5	8.5	8
Αυστρία	5	4.5	4.5
Λοιπές χώρες	7	6.5	7
ΣΥΝΟΛΟ	(19414) 100	(22587) 100	(23363) 100

Κατά τό ακαδ. έτος 1975-76 τό σύνολο των φοιτητών ήταν 95.325 Εάν δε υπολογιστεί ότι τό 10% είναι φοιτητές μέ ξένη υπηκόστητα

διαπιστώσαμε ότι το σύνολο των ελλήνων φοιτητών στην χώρα μας ήταν 85850 περίπου. Έτσι το ποσοστό των νοσηλευτών που βρισκόταν σε ανεπάρκεια 1:3,6 ενώ έχουμε φοιτητές των παραϊατρικών σε χώρα μας. Το γεγονός αυτό, σωστή των κοινωνικών και εκπαιδευτικών προβλημάτων που δημιουργεί, έχει σπρώξει πολλούς άνδρες αναζητούν σε ξένα πανεπιστήμια, σύμφωνα που μετά τοποθετηθούν σε βιομηχανική θέση των ανάγκων εκπαίδευση της χώρας μας. Ταυτόχρονα η αυτοδύναμη αυτή αφορά εφτάκις στα ελληνικά ανάγκα σαν ψυχολόγους και ελληνικών και ξένων πανεπιστημίων έχει διαφορά να καθορά βιομηχανικό σχήμα προς τα ελληνικά δημόσια, ανάγκα και στις περιπτώσεις που πράγματι η σταθερή και η ερευνητική εργασία αφομοιώνεται ιδιαίτερα αυξημένης.

Παράλληλα, η έλλειψη δυνατότητας για βιομηχανικά πολλά σε παραγωγικούς τομείς της οικονομίας, αλλά τέτοια ποιοτικά αναπτυσσόμενα επιστημονικά κλάδους, όπως των φυσικών επιστημών για βιομηχανικά πολλά στο εξωτερικό, γεγονός που συνέχισε μόνο να χάνεται από την ελληνική χώρα πολύτιμο επιστημονικό δυναμικό το οποίο αναπτύσσεται και προσφέρει σε άλλες χώρες και όχι στην πατρίδα του.

Πέρα όμως από αυτό καθ' αυτό το γεγονός της μετανάστευσης ή μη των ελληνικών πανεπιστημιών-τμήματα που παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η σκέψη και η γνώμη των φοιτητών για το θέμα αυτό, που ιδιαίτερα για τις Σχολές Θετικών Επιστημών νομίζουμε ότι είναι αρκετά καθοριστικό της σκέψης του φοιτητή προς την μορφωτική διαδικασία που προσφέρουν τα Α.Ε.Ι στη χώρα μας. Ιδιαίτερα στις Σχολές αυτές που το σύνολο των διδασκόντων προσωπικού προερχόταν από μεταπτυχιακούς στο εξωτερικό, η σωστή από μια αξιόλογη παρουσία, προβολή και ανάπτυξη των ελληνικών επιστημονικών επιτευγμάτων είναι αναγκαία.

Στήν ερωτησή μας γιά τό άν μειονεκτούν γενικά τά εσσωνικά πανεπιστήμια εναντι τήν ξένων ανθάντησαν 539 φοιτητές (92%). Από αυτούς καταφατική ανθάντηση έδωσε τό 91.5% καί αρνητική μόνο τό 3.5% ενω υπηρξαν και εκείνοι πού ανθάντησαν πως μέ άλλα μειονεκτούν καί μέ άλλα όχι. (5%).

Ας δούμε όμως σέ ποιό τομέα νομίζουν οτι μειονεκτούν, καί τί τεσικά γίνεται αιτία μειονεξίας. Οι ανθαντήσεις σέ ποσοστιαία κατανομή παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΙΤΙΕΣ ΜΕΙΟΝΕΖΙΑΣ	%
- Η υλικοτεχνική υποδομή και οι ελλειψεις σε προσωπικό.	31.5
- Τα προγράμματα πουδών, ή ή αιπουσια τής ερεννας.	21
- Η διοικητική λειτουργία καί οργάνωση.	16
- Η κρατική αδιαφορία. (σε παροχές καί κοινωνικούς στόχους)	15.5
- Η ικανότητα του διδακτικου προσωπικού	4.5
- Οι εσσείψεις σέ όλα τά επίπεδα (υποδομή, προγραμματα, οργάνωση)	10
- ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.	1.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(440) 100

Έτσι οι εσσείψεις τόσο στήν υποδομή και προσωπικό (31.5%) όσο καί σέ προγράμματα (21%) καί οργάνωση (16%), πού οπωσδήποτε πηγάζουν από πολιτικές επιλογές τής κυβέρνησης (15.5%) οδηγούν στήν οποβάθμιση τήν εσσωνικών Α.Ε.Ι. μέ τά πανεπιστήμια του εξωτερικού.

Καί πράγματι ο εξοπλισμός τήν εσσωνικών πανεπιστημίων μέ σαφή κατεύθυνση στίς θετικές επιστήμες, επιστήμες και εξοχήν πειραματικές καί εργαστηριακές είναι προϋπόθεση για τήν ανάπτυξη στοιχειώδους έστω επιστημονικού έργου.

Η ικανότητα των εξετάσεων επιτυγχάνει δεν αποσκοπεί μόνο στη συγκριτική πληροφορία παράλληλα μονοτροπίας, αλλά τα εφόδια που το μαθητή παρέχει ενεργώντας σαν εξέτασα και αποσκοπεί στο μαθητικό άξια της μαθητικής θέσης των εξετάσεων Α.Ε.Ι.

Γραφειοκρατικές και δυσκίνητες διαδικασίες απαιτούσαν παραλλαγή χρόνο στη εφαρμογή εκπαιδευτικών προγραμμάτων από δεν παρέχουν μέτρα σαν νέους επιτυχίας για να παραμένουν και να ανταποκρίνονται στα εκπαιδευτικά τεκτά. Η υπαρξη τέτοιων προγραμμάτων εκτός της καθαρά επιστημονικής τεκμηρίωσης απαιτούν και σημαντικό παράγοντα για τη διαπραγμάτευση ανάμεσα της μορφωτικής διαδικασίας, μια και θα δίνεται η δυνατότητα στον φοιτητή εκτός από την θεωρητική του παιδεία, να ασχολείται και να διευρύνει βαθύτερα το αντικείμενό του, αποκτώντας έτσι πολύτιμη πείρα και επιστημονική ανάπτυξη.

Οι δυσκολίες αυτές, αλλά και οι καλύτερες εκείνες που παρουσιάζει τη εκπαιδευτική διαδικασία σε μια σχέση διαλέξεων και περιορισμένων ασκήσεων, έχουν ξεκαθαρίσει στη πληροφορία των φοιτητών σε δύο και τις επιτυχίες, μια και δεν αρκεί πλέον η έκφραση μιας άποψης, όσο η εφαρμογή και η μέτρηση των αποτελεσμάτων της.

Η αξιολόγηση εξάλλου ανάπτυξης τις επιτυχίες των πληροφοριών και η οποία ξεκαθαρίζει χρειαζόμενα των ηλεκτρονικών υπολογιστών, απαιτούν σχέσεις υποδομή ώστε να γίνεται δυνατή μια σωστή όσο σε μορφωτικό επίπεδο, εκπαιδευτική διαδικασία.

Πρέπει, και εκεί καιρός, να αντιληφθούμε ότι η μονοτροπία των εξετάσεων παραπάνω είναι καλύτερη μονοτροπία υποδομής και ελαχιστοποίησης και όχι ικανοποίησης. Και αυτό το πρόβλημα είναι καιρός, μια και χωρίς υποδομή και αρχική μαθητική κανένα πρόγραμμα σπουδών και κανέ-

νας ερεννωτικός σπεδιασμός δεν θά μπορεσει νοί καρποφορήσει.

— . —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Στο επιτεύγματα του μέρους τις βεβαιώσεις μας για την στάση του φοιτητή προς το Πανεπιστημιακή διδασκαλία, παρουσιάζουμε τα γενικότερα συμπεράσματα του για την επιστήμη και το ρόλο του Πανεπιστημίου.

Η πυθμενική που επικρατούσε στην εποχή του υποψήφιου έρχεται να αντικατασταθεί από ενσυνειδητότερη άποψη πού διαμορφώθηκε μέσα από τις φοιτητικές αναζητήσεις και τις γενικότερες διαμορφωτικές καταστάσεις του φοιτητή και ευρύτερου επιστήμονα.

Κατά την πρώτη της ορμητικότητας, ο χώρος που ονομάζεται πανεπιστήμιο φαντάζει γοητευτικός, υποκρύπτοντας το ερευνητικό και κοινωνικό ρόλο του επιστήμονα και των καθημερινά προβλήματα της αθέατης πλευράς.

Πέρα όμως η αντίληψη αυτή διαπερνά τον πανεπιστημιακό χώρο, ενώ ένα θέμα πού θα παρουσιάσουμε μέσα από τις αναλύσεις των φοιτητών του δείγματος μας.

Κι ακόμα, τι πρέπει να είναι ο ρόλος του πανεπιστημίου και τι κατά πόσο ανταποκρίνεται το πανεπιστήμιο παρόν στο ρόλο αυτό, είναι τα δύο ερωτήματα που διαμορφώνουν στο τέλος ενώ τις σελίδες του φοιτητή αναζητώντας στο πανεπιστημιακό πλαίσιο και διαγράφουν τις γενικότερες αναλύσεις τις φοιτητικής ζωής δεκαετίας του 70 για το συγκεκριμένο πανεπιστήμιο της πόλης.

Πέρα από τις σελίδες τι θα τις ακόλουθων, πιστεύουμε ότι το σημαντικό είναι το κίνητρο και το ενδιαφέρον της έρευνας αυτής, που δημιούργησε ενδιαφέρον, την ευαισθησία και τον κοινωνικό προβληματισμό.—

—·—

6.1 Ο ρόλος του Πανεπιστημίου

Στήν ερώτησή μας "Ποιός γιά σένα πρέπει νά είναι ο ρόλος ενός Πανεπιστημίου" απάντησαν 507 φοιτητές (86.5% του δείγματος). Από αυτούς 8 (1.5%) απάντησαν ότι δέν ξέρουν, ενώ άλλοι 8 (1.5%) απάντησαν ότι στό σημερινό εσκυνικό κοινωνικό σύστημα, δέν πρέπει να υπάρχει Πανεπιστήμιο.

Οι απόψεις τών 491 υπολοίπων φοιτητών παρουσιάζουται σέ ποσοστιαία κατανομή στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΟΙΟΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ	%	
_ Μορφιωτικός (Να καταρτίζει επιστήμονες)	45.5	τεχνοκρ.
_ Παιδαγωγικός (Να ολοκληρώσει του ατόμου).	30.5	φιλελεύθ.
_ Κοινωνικός (Στήν υπηρεσία του λαού κ τής κοινωνίας)	11	παραδοσ. αριστερός
_ Ερευνητικός (Φορέας κοή χωρος ανέλιξης τής επιστήμης)	5	
_ Επαγγεσματικός (Η επαγγεσματική εξασφάλιση τών πτυχιούχων)	5	
_ Κοινότητα ζωής. (Τόπος προβληματισμού κ διαμίνησης ιδεών)	3	
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(491) 100	

Ο ρόλος του Πανεπιστήμιου γιά τήν πλειοψηφία τών φοιτητών είναι σαφώς προσανατολισμένος στήν εκπαιδευτική του διάσταση. Τό 45.5% βλέπει πώς η σωστή μετάδωση γνώσεων γιά μιά πληρέστερη κατάρτιση του επιστήμονα είναι η κατεύθυνση τήν οποία πρώτα από όλα πρέπει να υπηρετεί τό Πανεπιστήμιο. Η δεύτερη άποψη επίσης, εξίσου δυνατή σέ συχνότητα (30%), βλέπει στόν ρόλο τού Πανεπιστήμιου καί τήν γενικότερη ανευμοστική ανάπτυξη καί κοσμέρ-

γεια του ατόμου, ώστε πράγματι ο επιστήμονας εκτός από ειδικός, νά ειναι γενικότερα ο πνευματικός άνθρωπος με ανθρωπιστική εναισθησία, κοινωνικό εργεια κοή αρετή, ώστε ο επιστημονικός του ρόλος νοί έχει σαφή κοή συγκεκριμένο στόχο γιά να υπηρετήσει τό κοινωνικό σύνολο κοί διατηρήσει τήν υπόσταση κοή τίς αξίες του κοή ταυτόχρονα να ανέβει καλυτερεύοντας τίς συνθήκες κοή τήν ποιότητα τίς ζωής (11%).

Οι τρεις μικρότερες κατηγορίες, προέταξαν σάν κύριο ρόλο, τόν ερευνητικό (5%) χωρίς νά δώσουν περαιτέρω προεκτάσεις, ή τόνισαν τό ηγιμα τό οποιο πρεπει να επικρατει, σέ εναν χωρο προβληματισμοί και διακίνησης ιδεών (3%), ενώ υπήρξαν κοή μερικοί (5%) πού ανέφεραν οτι ρόλος του πανεπιστημίου ειναι νά εξασφαλίσει μέ τό πτυχίο του επαγγεσματικά τούς φοιτητές (5%).

Γενικό συμπέρασμα πού προκύπτει από τίς απαντήσεις αυτές ειναι οτι οι φοιτητές διακρίνουν πέρα από τήν κατάρτιση, τήν ποιότητα διάσταση τίς μορφωτικής διαδικασίας, τίς ενταγμένης να υπηρετει τό κοινωνικό σύνολο σε αξίες, πού διαφοροποιείται ουσιαστικά από τήν άποψη τίς μετατροπής τήν Πανεπιστημίων σε επαγγεσματικές σχολές ανωτατης βοηθείας κοή επιβάλλει τήν γνώση κοή τήν ολόπλευρη ανοιχτυξη του ατόμου.

Τό επόμενο ερώτημα που ετέθη, ήταν "αν αυτοπροκρίνεται στό ρόλο αυτό τό Πανεπιστήμιο Πατρών."

Μέ τήν ερώτηση αυτή ασχολήθηκαν 507 φοιτητές. Απο αυτους απάντησαν:

	ΝΑΙ	60 φοιτητές	(12%)
	ΕΝ ΜΕΡΕΙ	61 φοιτητές	(12%)
κοή	ΟΧΙ	364 φοιτητές	(72%)

ενώ 22 φοιτητές (4%) απάντησαν οτι δέν μπορουσαν να εκτιμήσουν (1.5%), ή οτι τό Πανεπιστήμιο ειναι σχετικά νέο κοή δέν μπορούν νά σχηματίσουν γνώμη (2.5%).

Από τούς 364 φοιτητές πού απάντησαν ότι το Πανεπιστήμιο Πατρών δέν αυταπομρίνεται στόν ρόλο πού περιέγραψαν, μόνο οι 249 (68.5%) δικαιολόγησαν τήν ανδάντησή τους.

Από αυτούς τό 54.5% έθεσε σάν αιτία τήν ποιότητα τής παρεχόμενης γνώσης

τό 20% απάντησε ότι φταίει η υλικοτεχνική υποδομή αλλά και οι αριθμοί του διδακτικού προσωπικού

τό 15% ανδάντησε ότι αιτία είναι η κανονιθυντικότητα τής όλης λειτουργίας αυτό τό σύστημα

καί τό 10.5% έθεσε θέμα ικανότητας του διδακτικού προσωπικού

Έτσι, για τήν πλειονότητα του φοιτητικού πληθυσμού κατά τό ακαδημαϊκό έτος 1979-80, τό Πανεπιστήμιο Πατρών δέν φαίνεται να εκφράσει τά όνειρα καί τίς προσδοκίες του. Για αρκετούς τόσο η ποιότητα τής γνώσης πού παρέχεται όσο και οι δυνατότητες σε υποδομή πού έχει δέν του επιτρέπουν να αυταπομριθεί σέ έναν ρόλο που να ικανοποιεί καί τό οδηγούν σέ μιά απομάκρυνση αυτό εκείνα που ο κάθε φοιτητής ονειρεύεται νά σπουδάσει καί νά βιώσει στόν πανεπιστημιακό χώρο κατά τήν διάρκεια τήν σπουδών του.

— . —

5.2. "Κατ' επιστήμην βιώσιμος..."

Το φιλοσοφικό αυτό πρόβλημα του σκοπού της επιστήμης δεν είναι κάτι που μπορεί εύκολα κανείς να απαλλαγεί εύκολα, όπως δεν έχει φτάσει μακριά από τις ανάγκες, αλλά διαπιστώσαμε σύνδεση και του φιλοσοφικού στοχασμού.

Παρόλα αυτά στην ψυχολογική και παιδαγωγική μελέτη της σκέψης του ενηλικιωμένου, έχει μεγάλη σημασία το πόσο έχει γίνει φανερός ο απώτερος στόχος και σκοπός της εκπαίδευσής του, γιατί που αποσπάστηκε από καθένα ολοκληρωμένο και αυτάρκες.

Η ερώτηση αυτή δεν ενδιέφερε καθόλου για τις λεκτικές διατάξεις των αποκρίσεων που θα δίνονταν, όσο για τις υποβόσκουσες τάσεις και τον υπολανθάνοντα τρόπο που διεφαίνετο. Μέσα σαν αυτόν ο ιδιαιτερισμός, η ενεργητικότητα και η ποιότητα των συναισθηματικών προβολών, υποδηλώνουν το άλλοθι σαν ξεχωριστή ψυχολογική οντότητα.

Με τον τρόπο αυτό οι 500 απαντήσεις που πήραμε από ερώτημα για τον σκοπό της επιστήμης, αποτελούν για τον ερευνητή ένα σύνολο διαφορετικών και με ιδιαίτερο βάρος μονάδων με εξαιρετικό θεωρητικό ενδιαφέρον αλλά με αναπάντεχη παιδαγωγική αξία.

Δυστυχώς πάρα επιστημονικής δεοντολογίας επιβάλλουν τον περιορισμό και την φιλοδοξία, ώστε να γίνεται σεβαστή η ιδιαίτερη άποψη στον χώρο, άποψη όπως που τονίζουμε ότι δεν πρέπει να λυθεί από όψη σαν λεκτική διατύπωση αλλά σαν καταστάσεις τάση και κίνητρο τρόπου.

Κάθε ηλικιούχος του Πανεπιστημίου Πατρών απο τελευταία σοφία του με την πανεπιστημιακή διαδικασία της εκπαίδευσης του, ορίζεται να βγει "κατ' επιστήμην". Για τον κοινόχρηστο ο επιστήμονας έχει συγκεκριμένη καταβόθρα και τόχο στην ζωή του,

καὶ καλεῖται νὰ ἔχει συγκεκριμένο καὶ ἐνεργητικὸ ρόλο μέσα στὴν κοινωνία, ἀναπτύσσοντας τὸ ἀγαθὸ που ἐκείνη του προσφέρει.

Όλα αυτὰ φυσικὰ κινοῦνται ὄχι τόσο στὸ χωρο του ἐπιστητοῦ ὅσο μέσα στὴν βαθυστόχαστη φιλοσοφικὴ διάθεση του καθένα και ἐκτιμοῦμε πῶς πολὺ λίγους ἢ πολὺ λίγο ἀγγίζουν τὸν νέο ἐπιστήμονα τὴν ὥρα τῆς ἀνακοίνωσης του τίτλου του.

Αὐτὸ σημαίνει πῶς με τὸ πτυχίο κλείνει ἁπλῶς τὸ κεφάλαιο ἐκπαίδευση, καὶ ἀνοίγει τὸ κεφάλαιο ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόληση. Καὶ μέσα στὸν χωρο τῆς ἐργασίας, ἡ σκληρὴ πραγμοσυνότητα συχνὰ ὑποσημειώνει ὅτι τὸ "βιώνω" μεταφράζεται σὰν προσπάθεια νὰ ζήσω, καὶ δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ περαιτέρω προσδιορισμοῦς.

Παρ' ὅλα αυτὰ ας δοῦμε ὅμως ποιὸς ειναι γιὰ τὸν φοιτητὴ αυτὸς ο σκοπὸς τῆς ἐπιστήμης τὸν οποιο θα κληθεῖ να υπηρετήσει. Οἱ ἀπαντήσεις σὲ ποσοστιαία κατανομὴ παρουσιάζονται στὸν ἀκόλουθο πίνακα.

ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ	%
- Να υπηρετει τὴν ανθρωπότητα (γενικά)	21
- -"- (Τεχνολογικὴ προοδος - Αναπτυξη βιοτικας επιπεδου)	27
- -"- (Πνευματικὴ καλλιέργεια - Ανέλιξη τοῦ ανθρώπου)	20
- -"- (Προστασία του περιβάλλοντος).	1
- Η γνώση. Κατανόηση του κόσμου καὶ του ανθρώπου	20
- Στὶς μέρες μας, η εξυπηρέτηση του συστήματος	3
- Στὶς μέρες μας, η κοινωνικὴ καταξίωση του επιστήμονα	3
- ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	4
- Δεν ξέρω	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(500) 100

Η ιδιομορφία των αναλύσεων, αλλά και η προσπάθεια να διαλυθεί το πνεύμα των αναλύσεων μας οδήγησαν στην κατηγοροποίηση αυτή, που άν και παρουσιάζεται χωρίς αμιγή και συγκεκριμένο άξονα πιστεύουμε ότι μεταφέρει τήν ουσία της σκέψης ασσα και της έκφρασης. Πρέπει να σημειώσουμε ότι τήν πέμπτη κατηγορία δεν τήν εντάξαμε, στην γενικότερη θεμαπολογική σειρά "της υπηρεσίας στην ανθρωπότητα" - άν και θέλουμε να πιστεύουμε ότι εξυπακούεται - μιά και δεν ήταν σαφής στις περισσότερες των περιπτώσεων (που διαπιστώνουτο σύντομα ή και μονολεκτικά) ό απώτερος στόχος και σκοπός της έρευνας της αλήθειας. Στις τέσσερες πρώτες περιπτώσεις αντίθετα ήταν σαφέστατη και διαπιστωμένη η καλύθυνση της λειτουργίας της επιστήμης πρός το κοινωνικό και το γενικότερο όφελος της ανθρωπότητας. Τέλος μιά τρίτη διάσταση δίνεται στην εκτη και έβδομη κατηγορία αναλύσεων όπου υπαινοείται η διαφοροποίηση του σκοπού γιά τόν ίδιο τόν φοιτητή από εκείνου που κατά τήν γνώμη του, κυριαρχεί στις μέρες μας σάν ό ουσιαστικός άξονας λειτουργίας της επιστημονικής έρευνας.

Είναι προφανές ότι γιά τήν συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών δεν γίνεται η επιστημονική αναζήτηση χώρος μυστικισμού και διαλογής των εκλεκτών, αλλά μοχλός και ουσιαστικός παράγοντας της κοινωνικής ανάπτυξης, της προόδου, και τού πολιτισμού.

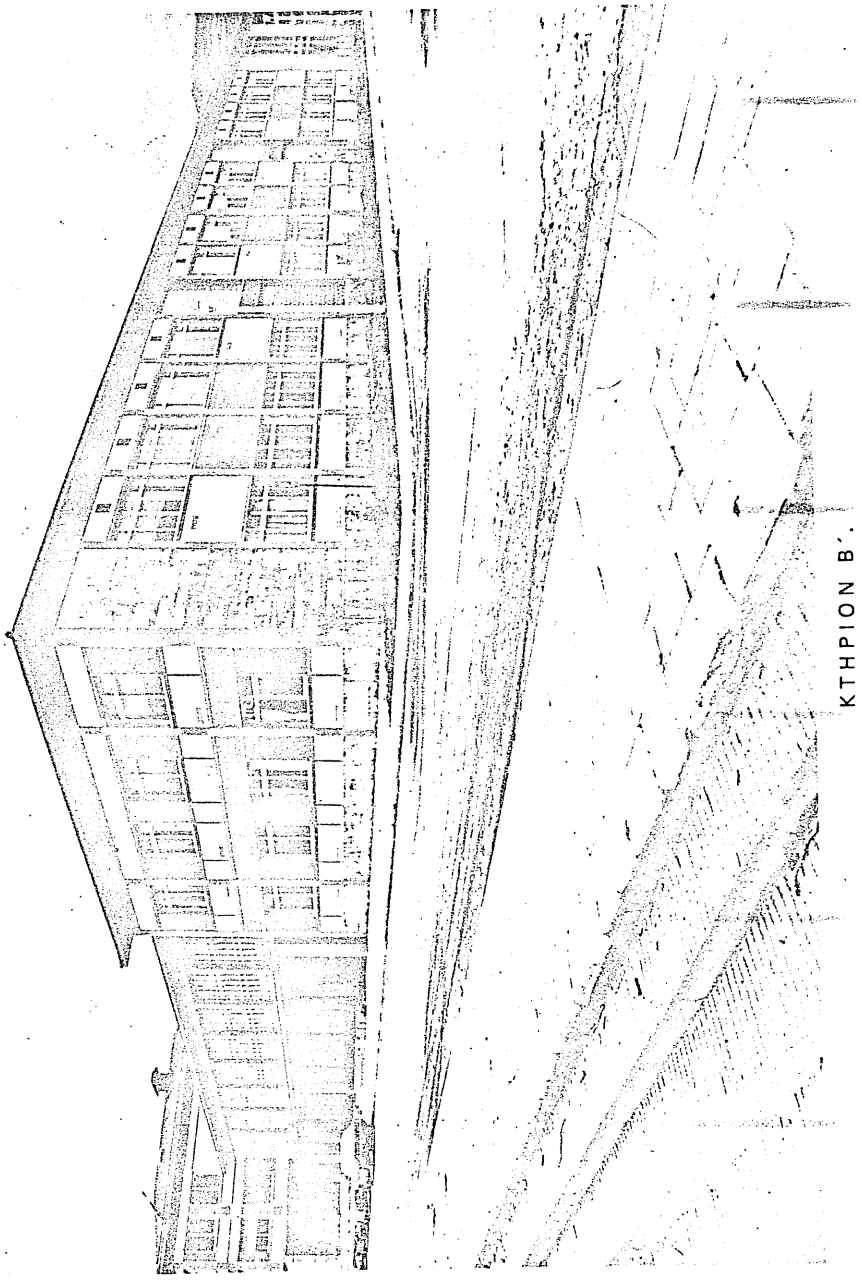
ΚΤΗΡΙΟΝ Β'.

ΜΕΡΟΣ V

ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

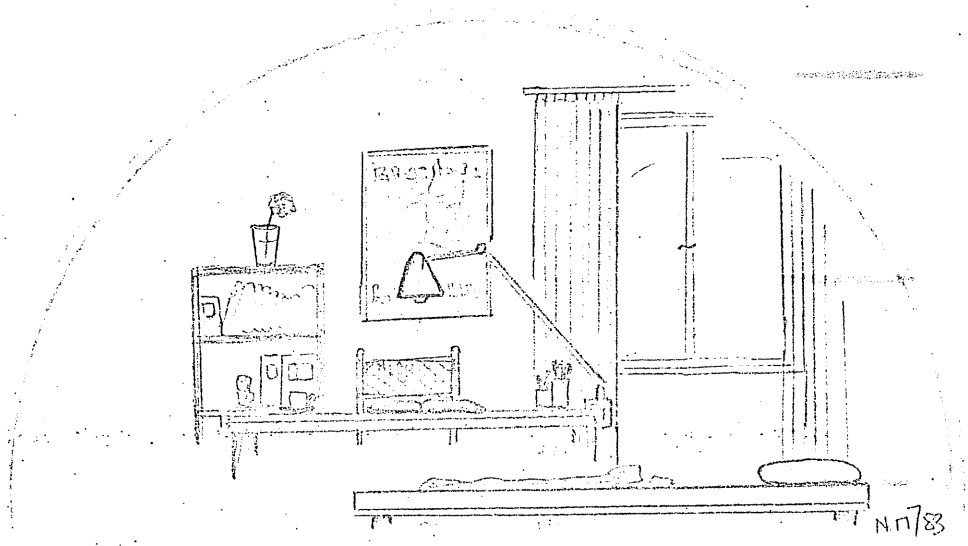

Η ψυχολογική άνεση και η θετική θεώρηση, είναι δύο στοιχεία που βαρύνουν πολύ στην απόδοση ις τη λειτουργική συμμετοχή του σπαιδευόμενου στη μορφωτική διαδικασία. Η μετάδοση της γνώσης αποκτά σπγμές αυτοσυγκεντρώσης και διάθεσης. Πρέπει τόσο ο δάσκαλος όσο και ο μαθητής να μεταφέρουται, σε μιά πραγματική επικοινωνία όπου κανένας αλλος παράγοντας δεν επεμβαίνει για να την διαταράξει.

Η αρκετα "ιδεαλιστική" αυτή άποψη, στις μέρες μας, όλο και γίνεται σπανιότερη μιά και ολόκληρη πλημμυρίδα προβλημάτων και αναγκών μας κατακλύζουν και μας απορροφούν. Ο αγωνας της επιβίωσης, της κατοχίωσης και της αποδοχης αποτελούν καθημερινό αδιέξοδο για τον ανθρωπο στην προσπάθεια του να εξασφαλίσει την άνεση τόσο στο υλικό, όσο και στο σχεσιακό άμεσο περιβάλλον του.

Μέσα στο χωρο αυτό όμως της κίνησης και της τριβής η ποιότητα του πνευματικου έργου φθίνει και χάνεται.

Στο χωρο της αυτοτελους παιδείας η ποιοτητα αυτή αποκτά ιδιαίτερο βάρος, μιά και στην βαθμίδα αυτή θεώρειται στι συμπληρώνεται η εκπαίδευση και παράλληλα οριοθετειται ο στόχος τον οποιο καλειται να ακολουθήσει το ατομο στην κοινωνία

Πόσο όμως μπορει να λειτουργήσει η μορφωτική διαδικασία όταν δεν εχουν εξασφαλιστει συνθήκες ικανές, που να επιτρέπουν την ανάπτυξη της μέσα σε ενα κλιμα αποδοχής και τοιντοχρονα προωθητικό του ατόμου.

Ο παράγοντας συνθήκες ζωής την φοιτητών είναι αυτό μόνος του δείκτης και βασικός παράγοντας για την όλη αποδοση της μορφωτικής διαδικασίας. Οι άσκημες και στερημένες συνθήκες δεν βοηθούν αλλα κοίνουν υποτονική την αποδοση του φοιτητή στη μορφωση.

Το πρόβλημα των συνθηκών διαβίωσης των φοιτητών, ακόμα ιδαίτερα βαρύτατα στα περιφερειακά πανεπιστήμια από το άνοιγμα σχεδόν του φοιτητικού πληθυσμού, προέρχεται από διάφορα του τόπου παιδιών διαμερίσματα της χώρας.

Πέρα από την άμεση επίδραση των συνθηκών αυτών στην υγεία και στην όλη δημιουργία του φοιτητή στην βορφωτική διαδικασία, το πρόβλημα έχει και γενικότερη προεκτάσεις που έχουν σχέση με την οριακή συνάρτηση και συναλλαγή του φοιτητικού πληθυσμού με τις κοινότητες του τόπου, τη διαμόρφωση συναισθημάτων και την προσαρμογή τους σε ένα άλλο συχνά διάφορο πολιτιστικό περιβάλλον.

Η πόλη των Πατρών από την ιστορία της, που εξασφάλιζε μόνιμο και πλούσιο που συνέδεε τον Ελλαδικό χώρο με την Ευρώπη, έναν αρκετά συνηθισμένη σε να συνυπάρχει και με άλλα στοιχεία και βαυσούλια που εναλλασσόνται και διαλέγονται στον χώρο της. Έτσι τόσο οι πρόσφυγες της Μ. Ασίας, όσο και οι επαγγελματίες συνέβαλαν, μαζί με ευρύτερους που άφησαν τα χωριά τους για μια καλύτερη εξασφάλιση, στην πόλη αυτή που είχε αναπτυχθεί εμπορικά αλλά και βιομηχανικά πολιτιστικά.

Η αναστάτωση όμως από πανεπιστημίου στην πόλη τη είχε σε μέση από την εναρξή με τον φοιτητικό πληθυσμό που με την μαζικότητα και τον ιδιαίτερο του τρόπο αναδιάρθρωσε το εσωτερικό της κοινωνίας διαμορφώνοντας νέα πρότυπα και αξίες.

Η ίδρυση και λειτουργία του πανεπιστημίου στα μέσα της δεκαετίας του '60 βρίσκει την πόλη σε μια στενή κάμψη για όλο και περισσότερο αναιώσει η εξαγωγική δύναμη του πληθυσμού, με την έλλειψη αναπτυξιακών άλλων μέσων διαφορών προϊόντων.

Η ύπαρξη του Πανεπιστημίου δημιούργησε πλέον και μια ιδαίτερη κατηγορία καταναλωτών στην πόλη, του φοιτητή, ο οποίος χρειάζεται μια σωστή από διάφορα υγιεινής και χώρου στέγασης και μια κοινωνική

σιων. Με το συνεχή αύξηση των πολυκατοικιών που ανεγείρονται την ίδια περίοδο το πρόβλημα αντιμετωπίζεται, εάν ο μεγάλος αριθμός των εσωτερικών που υπερχαν εξαφανίζεται και το δίνλιμο λύση.

Ήδη το 1977 ο φοιτητικός πληθυσμός ανερχόταν στις 3.000, αριθμός αντιστοιχούσε αυτοτελώς μά μια ελληνική επαρχιακή πόλη. Αυξημένο αυξήσει ο πληθυσμός αυτός εκτός αυξηθεί αυτοτελώς, ύστερα από την δημιουργία νέων τμημάτων, ενώ δε την παράλληλη κατάλληλη των υπολοίπων υπηρεσιών της Πανεπιστημιούπολης, ο αριθμός αυτός θά αυξηθεί αυτοτελώς. Επομένως οι δυνατότητες που δοθήκε η πόλη μάνα αντιμετωπίσει το πρόβλημα της εξαφάνισης στέγης, τροφής και φιλοξενίας αλλά και σε αυτό της ποιότητας και της δυνατότητας επιλογής είναι ένα θέμα που αφορά να ασχοληθεί σοβαρά την Πολιτεία και το Πανεπιστήμιο, εκτιμώντας ότι η ποιότητα της ενταξιακής διαβίωσης εξαρτάται από τον επιφανειακό χώρο, και τις συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν σ' αυτόν.

Το θέμα αυτό θά μας απασχολήσει σε μεταγενέστερη από τις μελέτες μας, όπου θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε τις συνθήκες και το πλαίσιο μέσα σε οποίο λειτουργεί και αναπτύσσεται η φοιτητική ζωή στην Πάτρα, δίνοντας παράλληλα στοιχεία που περιγράφουν τόσο τον πολίτη, όσο και τις δυνατότητες επιλογών που προσφέρει ο τόπος αυτός στους φοιτητές του.

Ο αντίκτυπος των προβλημάτων στη ζωή και στις συνθήκες μέσα στις οποίες ανήκει η φοιτητική δραστηριότητα, αυτός των άλλων πιστεύουμε ότι δίνει τις δυνατότητες της αξιολόγησης των αντικειμένων που πιθανόν να προκύψουν από την ίδρυση νέων Πανεπιστημιακών σχολών σε πόλεις μικρότερες σε πληθυσμό, όπου παρόμοιες οι δυνατότητες επιλογής είναι μικρότερες.

Στα κεφάλαια που θαι ακολουθήσουν θα αναφερθούμε κατά σειρά στο χρόνο διαμονής, στη στέγαση, στη διατροφή και τη ψυχαγωγία των φοιτητών ενω θα αναλύσουμε πιο λεπτομερέστερα τις ασχολίες στον ελεύθερο χρόνο. Σε κάθε περίπτωση θα αναφερθούμε στα επι μέρους έξοδα, ενω αμέσως μετά θαι ακολουθήσει παρουσίαση των συνολικών δαπανών και μελέτη των εργαζόμενων φοιτητών.

Τέλος οι παροχές και η συμβολή του Πανεπιστημίου για μιά καλύτερη ποιότητα στη ζωή των φοιτητών θα αποτελέσουν το τελευταίο κεφάλαιο στην παρουσίαση των συνθηκών ζωής του φοιτητικού πληθυσμού στην Πατρα.

Για προφανείς λόγους ζητήσαμε να μην συμπληρώσουν στο ερωτηματολόγιο τις σχετικά με το θέμα αυτό ερωτήσεις, οι φοιτητές που ειναι μόνιμοι κάτοικοι Πατρών.-

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΔΙΑΜΟΝΗ

1.1. Διάρκεια παραμονής

Όπως αναφέραμε και πριν από τον τόπο από τό οποίο προέρχονται οι φοιτητές, η γεωγραφική θέση της πόλης των Ιωαννίνων σε μικρο μιας ευρύτερης περιοχής απόδου προέρχεται τό μεγαλύτερο ποσοστό (56.5%) του φοιτητικού πληθυσμού της.

Το σχετικά υψηλό συνδιαλλάγμα με την υπάρχουσα συγκοινωνιακή της σύνδεση με τη περιοχή αυτή, παρέχει τη δυνατότητα στους φοιτητές να μεταβαίνουν συχνά στον τόπο καταγωγής τους. Είδικά η καταγωγή των μεγαλύτερων φοιτητών μαθών και εκείνων που εγκαθίστανται σε μεγάλα έτη και δεν διαμένουν σε εστιατόρια συχνά απαλλάσσονται από τον χρόνο της τακτικής μετάβασης στον τόπο που μένει η οικογένειά τους, και δεν παραμένουν καθ' όλο τό ακαδ. έτος στην πόλη μας.

Πιό συγκεκριμένα από τους 555 φοιτητές που απάντησαν την ερώτηση τό 80.5% παραμένει στην πόλη καθ' όλο τό ακαδημαϊκό έτος. (εκτός των περιόδων διακοπών) και τό 17% πηγαινοέρχεται από και προς τον τόπο καταγωγής των φοιτών, ενώ ένα 2.5% έρχεται στην πόλη μόνο στις εξεταστικές περιόδους.

Για τό λόγο αυτό επιλέξαμε και σαν χρόνο δειγματοληψίας την έρευνα την εξεταστική περίοδο Ιουνίου όπου συγκεντρώνεται τό μεγάλο ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού, αλλοί και πάλι δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε τον ακριβή αριθμό των φοιτητών που διαμένουν.

Αν όμως υποθέσουμε ότι τό ποσοστό του 80.5% περιγράφει την μεταβλητή στις προτιμήσεις της διαμονής, τότε θα φαίνεται να αντιμετωπίζει μόνιμο πρόβλημα η συγκοινωνιακή διασύνδεση, μιά και στην βεβαιότητα αυτή δεν έχουν εξασφαλισθεί τα προβλήματα που θα εξασφάλιζαν

τὴν μὴ ἐργοισία ἢ τὴν στράτευση του φοιτητή κατα τὴν διάρκεια τὴν σπουδὴν γεγονότα που δὲν επιτρέπουν νὰ παραμένει μόνιμα στὸν τόπο σπουδὴν τὸ σύνολο του φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ.

— · —

2. Κατοικία

Τό πρόβλημα τής στέγασης ειναι από από τά πρώτα προβλήματα πού θα αντιμετωπίσει κάθε νέος φοιτητής στήν Πάτρα. Και τουτο γιατί οι θέσεις πού διαθέτει η φοιτητική εστία καλύπτουν μόνο τό 8% του φοιτητικου πληθυσμού. Ετσι για τό σύνολο σχεδόν (92%) των φοιτητών τό πρόβλημα αυτό παρουσιαζόταν ιδιαίτερα εντονο. Οι λύσει που συνήθως εδίνετο ηταν η συγκατοίκηση με άλλους φοιτητές σε διαμερίσματα πολυκατοικιών, ή μονοκατοικίες ενω ενας μικρός αριθμός ιδιαίτερα από φοιτητές πού ειχαν συχνές μετακινήσεις παρέμενε σε ξενοδοχεία.

Πιό συγκεκριμένα το ειδος τής κατοικίας στό οποιο διαμένουν οι φοιτητές στήν Πατρα παρουσιάζεται σε σχετικές συχνότητες στόν ακόλουθο πίνακα.

ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	(αποχ. αρ)	%
Ξενοδοχειο	(5)	1
Διαμερισμα πολυκατ.	(428)	76.5
Μονο κατοικία	(32)	6
Οικοτροφειο	(2)	*
* Φοιτητική εστία	(92)	16.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(559)	100

Επισημαίνουμε οτι το ποσοστό τής Φοιτητικής εστίας (16.5%) δεν αυταποκρίνεται στήν πραγματικότητα (8%) Η σημαντική διαφορά του ποσοστου που παρουσιάζεται στό δείγμα μας οφείλεται στό γεγονός τής σχετικής ευκολίας τής κατηγορίας αυτής τών φοιτητών να επιστρε-

ψουν τὰ ερωτηματολόγια μιὰ καὶ η θέση τῆς Φοιτητικῆς εστίας διενκολύνει τὴν επαφὴ μὲ τὸ Πανεπιστήμιο. Πάντως τὸ γεγονὸς αυτὸ μας οδήγησε στὸ νὰ εξετάσουμε εκ νέου τὸ δείγμα μας ως πρὸς τὴν μεταβλητὴ "Φοιτητικὴ Εστία" γιὰ να εκτιμήσουμε ἂν καὶ κατὰ πόσο αλλοιώνει τὰ αποτελέσματα τῆς μελέτης μας. Κίνητρο γιαι τὴν υπόθεση αυτὴ αποτέλεσε τὸ οικονομικὸ κριτήριο που ισχύει γιὰ τὴν διαμονὴ του φοιτητὴ στὴν φοιτητικὴ εστία πού προφανὼς διαφοροποιεῖ τὰ κοινωνιολογικὰ χαρακτηριστικὰ του, καὶ τὴ στάση του γενικώτερα. Στὸ κεφάλαιο πού θὰ αναφερθούμε στὶς παροχὲς του Πανεπιστήμιου θὰ παρουσιάσουμε, πλήρη τὴν ανάλυση τῆς μεταβλητῆς αυτῆς παρεμβάλλωντας τὴν μὲ τὰ αποτελέσματα τῶν εκτὸς Φοιτητικῆς εστίας φοιτητῶν, ωστε νὰ γίνει σαφὲς ἂν πραγματι ο παράγων φοιτητικὴ εστία αποτελεῖ σημαντικὸ παράγοντα διαφοροποίησης τῆς σύνθεσης καὶ τῆς στάσης τῶν φοιτητῶν του δείγματος, μὲ τὴν αναλογία αυτὴ πού παρουσιάζεται στὸ δείγμα μας.

— · —

1.2.1 Δυσκολίες στην εξασφάλιση κατοικίας

Σύμφωνα με τις απαντήσεις των φοιτητών του δείγματος, δεν είναι εύκολο για έναν φοιτητή να βρει σπίτι στην Πάτρα. Από τους 459 φοιτητές* που ασχολήθηκαν με την ερώτηση, το 66.5% απάντησε ότι είχε δυσκολίες, ενώ το υπόλοιπο 41.5% δεν φαίνεται να δυσκολεύτηκε.

Ας δούμε όμως, τι επισημαίνουν ότι τους δυσκόλεψε στην ανεύρεση κατοικίας.

Α Ι Τ Ι Ε Σ	%
- Τα αμφίβα νοίκια - Υπάρχει εκμετάλλευση	42
- Το γεγονός ότι οι Πατρινοί δεν νοικιάζουν σε φοιτητές	40
- Πολλοί φοιτητές, λίγα σπίτια	11
- Δεν υπάρχουν πολλά σπίτια που να εξυπηρετούν (συγκοινωνιακά, σαν κατασκευές κ.λ.π.)	5
- Α Λ Λ Ο Ι Λ Ο Γ Ο Ι	2
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(298) 100

Έτσι ακόο την πρώτη στιγμή της επαφής του φοιτητή με την πόλη, εμφανίζεται διάσταση στην σχέση τους με τους κατοίκους, εκφράζοντας με μεγάλα ποσοστά την δυσαρέσκειά του (82%). Σε μεγαλύτερη συχνότητα απαντούν για την αμφίβεια που την κρίνουν σαν αποτέλεσμα της εκμετάλλευσης λόγω μεγάλης ζήτησης (42%), ενώ σε ίσο περίπου ποσοστό είναι και εκείνοι που δηλώνουν ότι οι Πατρινοί αποφεύγουν να νοικιάσουν τα σπίτια τους σε φοιτητές γεγονός που οξύνει ακόμα περισσότερο το πρόβλημα στέγασης του φοιτητικού πληθυσμού στην Πάτρα.

Παρ' ότι σε μικρή συχνότητα (5%) αξίζει πιστεύουμε να σημειώσουμε

---

* εχουν αφαιρεθεί οι της φοιτητικής εστίας

και την άποψη της λειτουργικότητας της κατοικίας. Είναι χαρακτηριστικό, μέχρι το 1980 όπου το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού συγκεντρωνόταν στην πόλη σε έναν σχετικά μικρό χώρο με κέντρο το κτίριο του Πανεπιστημίου και προσανατολισμένο προς την έξοδο της πόλης προς την πλευρά του Ρίου. Αυτό δεν ήταν χωρίς εξήγηση. Η σχετική μετάβαση στην Πανεπιστημιούπολη προϋπόθετε μία κοινωνία κοντά στη διαδρομή που ακολουθεί η αστική συγκοινωνία προς το Ρίο, παραλιακή της οποίας είναι το κτίριο του πανεπιστημίου. Έτσι το χαρακτηριστικό δεν υπάρχει συγκοινωνία που να εξυπηρετεί την περιφέρεια αυτή και να φτάνει όλη την έκταση της πόλης περιορίζει την εξάπλωση των φοιτητών στην συγκεκριμένη περιοχή που περιγράψαμε πιο πάνω και το κέντρο εκτός της πόλης, η οποία αναπτύσσεται και εξαπλώνεται προς την αντίθετη απροσδόκητα κατεύθυνση.

Όλα αυτά δημιουργούν ιδιαίτερα μεγάλο πρόβλημα στην εξασφάλιση κατοικίας, ενώ η μεγάλη ζήτηση έχει σαν αποτέλεσμα τα ακριβά ενοίκια, και την ανεπάρκεια.

Ας δούμε όμως έναν ακόμα ενδιαφέρον συσχετισμό των απαντήσεων με την δυσκολία στην εξασφάλιση κατοικίας με την κοινωνική προέλευση των φοιτητών.

ΒΡΗΚΕΣ ΕΥΚΟΛΑ ΣΠΙΤΙ;	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
	ΑΝΩΤΑΤΗ %	ΑΝΩΤΕΡΗ %	ΑΝΩ-ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩ-ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩΤΕΡΗ %
Ναί	82.5	43.5	38.5	34	26
Όχι	17.5	56.5	61.5	66	74
ΣΥΝΟΛΟ	(17) 100	(97) 100	(140) 100	(111) 100	(73) 100

($p = 0.00036$, Β.Ελ: 4, $\chi^2 = 20.71$)

Είναι σαφές ότι οι προερχόμενοι από προνομιούχα κοινωνικά στρώ-

δεν αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξασφάλιση κατάλληλης κατοικίας. Για τις κατώτερες όμως τάξεις το πρόβλημα είναι πάρα πολύ σημαντικό.

Στις αιτίες εξάλλου που τις οποίες είναι δυσκολη η εξασφάλιση κατοικίας, η μεταβλητή φύλο εμφανίζεται εξαρτημένη σημαντικά και διαφοροποιείται σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα.

Α Ι Τ Ι Ε Σ	Φ Υ Λ Ο	
	ΑΓΟΡΙΑ %	ΚΟΡΙΤΣΙΑ %
- Τα ακριβά ενοίκια	41.5	42
- Δεν νοικιάζουν οι Πατρινοί σε φοιτητές	44	29.5
- Πολλοί φοιτητές, λίγα σπίτια	8.5	18.5
- Δεν υπάρχουν πολλά σπίτια που νοικιάζονται	4	7.5
- ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	2	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(214)	(81)

($p<0.05$, β.ελ 4, $\chi^2=9.61$)

Έτσι διαπιστώνεται ότι τα κορίτσια προβάλλουν με πολύ μικρότερη συχνότητα (29%) την αιτία των διάθεση των Πατρινών για τους φοιτητές, ενώ αντίστοιχα το ποσοστό αυτό για τα αγόρια είναι 44%. Φαίνεται ότι ο παράγων φύλο διαφοροποιεί την στάση των κατοίκων απέναντι στους φοιτητές.

Τέλος, συμπεραίνουμε, ότι το ποσοστό των φοιτητών σε σημαντικό, φθάνει. Μόνο 2 περιπτώσεις από το δείγμα μας, φέρουν σε σημαντικό ενδεκτικό είναι ότι και τα δύο είναι κορίτσια.

— · —

1.2.2. Το φαινόμενο της συγκατοίκησης

Ας δούμε μὲ ποιούς συνήθως συγκατοικούν οι φοιτητές κατά τήν διαμονή τους στόν τόπο σπουδών. Το οικονομικό πρόβλημα αλλά καί η ανάγκη της συντροφιάς ειναι οι λόγοι που κυρίως οδηγούν στήν εμφάνιση του φαινομένου αυτού.

Σὲ σχετική με τό θέμα αυτό ερώτηση ανθάντησαν 569 φοιτητές. Από αυτούς αφαιρέσαμε 79 φοιτητές τήν φοιτητικής εστίας που ανθάντησαν, μιά καί τά δώματια της εστίας ειναι ανεξάρτητα για κάθε φοιτητή. Ετσι τό συνολο των απαντήσεων που παρουσιάζουμε ειναι 490. Οι σχετικές συχνότητες των ανθαντήσεων δίνουται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΜΕΝΟΥΝ	(απολ. αριθ)	%
Με γονεις ή συγγενικά πρόσωπα	(70)	14
Σε οικογένεια	(12)	2.5
Μόνοι	(88)	18
Συγκατοικούν μὲ συναδέλφους	(320)	65.5
ΣΥΝΟΛΟ	(490)	100

Ετσι η πλειονότητα των φοιτητών (65.5%) προτιμα να συγκατοικεί, ενώ ενα 18% προτιμά νά μένει μόνο ειτε σὲ γκαρσονιέρες (15%), ειτε σὲ ενοικιαζόμενα δωμάτια (2%) ειτε στό ξενοδοχείο (1%).

Παράλληλα ενας αριθμός φοιτητών μένει μὲ συγγενικά πρόσωπα ή τούς γονείς του.

Απο αυτούς πού δήλωσαν οτι συγκατοικούν με συναδέλφους ή συνομίλικα άτομα ζητήσαμε νά διευκρινήσουν τήν ιδιότητα, τό φύλο καί τόν αριθμό τών συγκατοίκων τους.

Στόν ακόλουθο πίνακα παρουσιάζουται οι σχετικός συχνότητες ως πρός τήν διότητα τών συγκατοίκων, ανεξαρτήτως φύλου και αριθμού

ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΟΥΝ	%
Με φοιτητός	91%
Μέ σπουδαστες των ΚΑΤΕΕ	5%
Με τριτα πρόσωπα	4%
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(318)-100

Η πλειοψηφία, λοιπόν τών φοιτητών εχουν συμφοιτητή γιά συγκάτοικο ενώ τα ποσοστά τόσο τών σπουδαστών, όσο και τών άλλων τρίτων προσώπων ανέρχουται μόλις στό 4-5%.

Ας δούμε όμως τόν αριθμό τών συγκατοίκων, πού παρουσιάζεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΩΝ	%
Ενας συγκατοικος	55
Δύο συγκάτοικοι	34.5
Τρεις συγκατοικοι	8
Περισσοτεροι απο τρεις	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(264) 100

Τέλος ως πρός τό φύλο παρουσιάζουμε τίς συχνότητες σέ συσχετισμό μέ τό φύλου, του ερωτώμενου.

ΦΥΛΟ ΣΥΓΚΑΤΟΙΚΩΝ	ΦΥΛΟ	
	Αγορια	Κορίτσια
Αγορια	88.5	17
Κορίτσια	11.5	83
ΣΥΝΟΛΟ	(246) 100	(70) 100

Έτσι συνολικά παρατηρούμε ότι η φοιτητική κοινότητα εμφανίζεται σάν μαλλον κλειστή μιά κοή η επαφή με προσωπα πού δέν κοντέχουν τήν φοιτητική ιδιότητα δέν Παρουσιάζεται σε υψηλά πυσοστά.

Παράλληλα γίνεται εμφανής μιά τάση γιά συγκατοίκηση μέ μικρο αριθμό προσώπων. Παρ' ότι τά στοιχεία μας για τίς παλαιότερες εποχές ειναι εμπειρικά, εκτιμούμε πως υπήρχε τότε μια αντίληψη για συγκατοίκηση πολλών φοιτητών σέ μεγαλύτερα διαμερίσματα. Χαρακτηριστικά οι τρεις συγκάτοικοι ηταν μάλλον τό σύνηθες φαινόμενο. Ήδη μέσα αυτό τήν παρουσίαση τών στοιχείων μας βλέπουμε ότι ο αριθμός των φοιτητών που προτιμούν να μένουν μόνοι ενω στή συγκατοίκηση υπερτερουν οι δύο συγκάτοικοι, γεγονός που οπωσδήποτε εχει επιπτώσεις στήν κοινότητα της φοιτητικής ζωής.

Τελος τα φύλα παραμένουν αυτομαλυμένα στήν συγκατοίκηση μιά κοή ~84% τών περιπτώσεων κάθε φύλου προτιμα και συγκατοικεί με ομόφυλους.

Το θέμα τής συγκατοίκησης ειναι ενα χαρακτηριστικό πού παρουσιάζεται σέ όλους τούς μετανασταμένους πληθυσμούς. Η οικονομική στενότητα αλλα κύρια η ανάγκη γιά τό γνώριμο και η συνανασταφή μέ άτομα που αντιμετωπίζουν τά ίδια προβλήματα, ειναι αιτίες κοινότητας τιαί σχέσης.

—— · ——

1.2.3. Εξοδα στέγασης

Κλείνοντας τό κεφάλαιο τής διαμονής θα αναφέρουμε τά έξοδα πού δαπανα ο φοιτητής για τήν εξασφάλιση στέγης. Τά έξοδα αυτό εμπεριέχονται εντος του ενοικίου τά κοινόχρηστα και τά άλλα έξοδα του σπιτιού (κλεκτρικό-νερό κ.λ.π). Από τό δείγμα έχουν αφαιρεθεί οι φοιτητές τής Εστίας για τους οποιους ισχύει άλλο οικονομικό καθεστώς.

Ας δούμε όμως πιο αναλυτικά τά εξοδα στέγασης στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

	ΕΞΟΔΑ ΣΤΕΓΑΣΗΣ * (ακαδ. ετος 1979-80)	(απολ. αριθ)	%
1.	Λιγότερο από 1500 δραχμές	(12)	3
2.	απο 1501 εως 2500 δραχμές	(91)	21
3.	απο 2501 εως 3500 δραχμές	(160)	36.5
4.	από 3.501 εως 4.500 δραχμές	(111)	25.5
5.	από 4.501 εως 5.500 δραχμές	(30)	7
6.	απο 5.501 εως 6.500 δραχμες	(15)	3
7.	από 6.501 εως 7.500	(9)	2
8.	Περισσοτερο απο 7.501 δραχμές	(9)	2
	Σ Χ Ν Ο Λ Ο	(437)	100

($\bar{x} = 3.410$, $s = 1.364$)

Παρατηρούμε ότι το 83% δαπανά από 1500-4500 δραχμές για τήν στέγασή του. Από τούς υπόλοιπους τό 3% δαπανα λιγότερο από 1500

---

* Για οσους συγκατοικούν αναφερεται η αναλογία τους στά έξοδα στεγασης.

ενω υπάρχει και ένα 14 % που δαπανα περισσότερο από 4500 δραχμές.
Η μέση τιμή προσδιορίζεται στην κατηγορία των 3.500 χιλιάδων δραχμών
(η τυπική απόκλιση είναι 1.364 δρχ).

1.3. Διατροφή

Το πρόβλημα τοῦ φαγητοῦ τῶν φοιτητῶν αντιμετωπίζεται κυρίως με τα πολλα εστιατόρια που υπάρχουν μέσα στὴν πόλη καὶ ιδιαίτερα στὴν περιοχὴ γύρω αὐτὸ τὸ παράρτημα του Πανεπιστήμιου. Ακόμα καὶ γιὰ τοὺς φοιτητὲς που ειχαν δικαίωμα γιὰ κουπόνια σίτισης αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιο δεν υπηρχε εστιατόριο πανεπιστημιακὸ μέσα στὴν πόλη, αλλὰ ειχε συμβληθει τὸ Πανεπιστήμιο μὲ διάφορους εστιάτορες μέσα στὴν πόλη επιλύοντας ετσι τὸ πρόβλημα τῆς σίτισης προσωρινὰ.

Για μὰς τοὺς Ελληνες η διατροφὴ δὲν αὐτοτέλει αὐλὰ μιὰ διαδικασία συντήρησης πού μπορει να αντιμετωπίζεται καὶ να ικανοποιειται στοιχειωδῶς, αλλὰ ειναι ιδιόμορφη σχέση ευχαρίστησης διασκέδασης καὶ συχνὰ επικοινωνίας.

Τὸ πρόβλημα τῆς διατροφῆς, γιὰ μεγάλο χρονικὸ διάστημα, νέων πού σπουδάζουν, σὲ χώρους εστιατορίων καὶ μαζικῆς παραγωγῆς τροφίμων, θέτει οπωσδήποτε θέμα υγιεινῆς καὶ επαρκοῦς σὲ ποσότητα τροφῆς, ικανῆς νὰ τροφοδοτήσει τὸν οργανισμὸ μὲ τῆς αὐταρκοῦντες θερμίδες, που η ηλικία αλλὰ καὶ οι συνθηκες αὐαιτοῦν.

Στὸ πρόβλημα αυτὸ ζωτήσαμε καὶ τὴν γνώμη τῶν φοιτητῶν με ερωτήσεις πού αναφέρουτο τόσο στὴν υγιεινή, οσο καὶ στὴν επάρκεια τῆς ποσότητας τῆς διατροφῆς τους. Οι αὐαυτήσεις τους δίνουται παραστατικώτερα στὸν ακόλουθο πίνακα σχετικῶν συχνοτήτων.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	Τρέφεσαι υγιεινά; %	Τρέφεσαι κανονικὰ σε ποσότητα; %
Ναι	26	61.5
Οχι	74	38.5
ΣΥΝΟΛΟ	(535) 100	(544) 100

Ετσι τό πρόβλημα τής σίτισης τών φοιτητών εμφανίζεται ιδιαίτερα μεγάλο μιά και η συντριπτική τους πλειοψηφία (74%) κρίνει οτι δέν τρέφεται υγιεινά κυρίως παρ' οτι τό πρόβλημα τής ποσότητας πώδέν εμφανίζεται σέ ισόποση συχνότητα (61.5%).

Τό θέμα δε τής υγιεινής ποσότητας δέν σχετίζεται μέ τήν οικονομική ενχέρεια του φοιτητή για τό λόγο αυτό και δέν εμφανίζεται σε εξάρτηση με τήν κοινωνική προέλευση. Η ποσότητα όμως παρουσιάζει σημαντική σχέση (πιθανότητα ανεξαρτησίας p=0.0007) με τήν κοινωνική προέλευση τονίζοντας οτι οι φοιτητές από κοιτώτερες κοινωνικές τάξεις αντιμετωπίζουν πρόβλημα ίς μέ τήν επάρκεια τής τροφής τους.

— . —

1.3.1. Έξοδα διατροφής

Ας δούμε όμως πόσο επιβαρύνει τά μηνίσια έξοδα του φοιτητή η σίτισή του. Η παρουσίαση γίνεται ανεξάρτητα από τό άν παίρνει κουπόνια ή όχι.

Οι συχνότητες κατά κατηγορία παρουσιάζονται σύν ακόλουθο πίνακα.

	ΕΞΟΔΑ ΣΙΤΙΣΗΣ (αμαδ. ετος 1979-80)	(απολ. αριθ)	%
1	Μεχρι 500 δραχμές	(4)	1
2	από 501 εως 1500 δραχμές	(40)	8
3	απο 1501 εως 2500 δραχμές	(61)	12.5
4	απο 2501 εως 3500 δραχμές	(117)	24
5	απο 3501 εως 4500 δραχμές	(107)	22
6	απο 4501 εως 5.500 δραχμές	(81)	16.5
7	από 5501 εως 6.500 δραχμές	(54)	11
8	Περισσότερες από 6.500 δραχμές	(24)	5
	Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(490)	100

($\bar{x} = 3.767$, $s = 1.606$)

Παρατηρούμε οτι τό 58.5% δαπανά από 1500 έως 4.500 χιλιάδες δραχμές για τό φαγητό ενώ υπάρχει και και 32.5% πού δαπανά πάνω οπού 4.500 χιλιάδες. Το ποσοστό των δύο πρώτων κατηγοριών πρέπει να ερμηνευτεί μέ τήν ύπαρξη κουπονιών.

Η μέση τιμή προσδιορίζεται στό ποσό τήν 3.767 δραχμών (τυπική αποκλιση 1.606. δρχ)

1.4. Οι μεταμινήσεις

Η συχνότητα των μεταμινήσεων των φοιτητών από και πρός τήν Πανεπιστημιούπολη, μάς οδήγησε στό να συμπεριλάβουμε στό ερωτηματολόγιό μας και ερώτηση σχετικά μέ τήν ύπαρξη ιδιάντητου μεταφορικού μέσου στόν φοιτητικό πληθυσμό.

Στήν ερώτησή μας αυτή απάντησαν 557 φοιτητές. Από αυτούς 73 (13%) απάντησαν ότι πράγματι διαθέτουν δικό τους μεταφορικό μέσο, ενώ τό 87% εξυπηρετείται από τά μαζικά μέσα συγκοινωνίας.

Ας δούμε πιό συγκεκριμένα τί είδους μεταφορικό μέσο όμως απαντάται σέ μεγαλύτερη συχνότητα στόν φοιτητικό πληθυσμό.

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	(απ. αρ)	%
Αυτοκίνητο	(27)	38.5
Μοτοσυκλέτα	(6)	8.5
Μηχανάκι - Μοτοποδήλατο	(19)	27
Ποδήλατο	(18)	26
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(70)	100

Παρατηρούμε ότι τό αυτοκίνητο κυριαρχεί ανάμεσα στό αυτούς πού διαθέτουν δικό τους μεταφορικό μέσο.

Συσχετίζουτας τήν υπαρξη μεταφορικού μέσου μέ τό είδος τής κατοικίας παρατηρούμε ότι υπάρχει πιθανότητα ανεξαρτησίας $p=0.0002$, ενώ οι συχνότητες παρουσιάζουν τούς εναίκους ζεναδοχείων κατάχουν κατά 80% τούς εναίκους διαμερισμάτων κατά 13.5%, ενώ τήν τροφίμων τής εστίας κατά 9%. Είναι φανερό συνεπώς ότι η κατοχή μεταφορικού μέσου δέν επιφράζει απλώς τήν ανάγκη που προκύπτει από τίς μεταμινήσεις αλλά αποτέλει δείκτη οικονομικής άνεσης.

Πράγματι στόν συσχετισμό της υπάρξης μεταφορικού μέσου και τής κοινωνικής προέλευσης του εραστητή παρατηρούμε τίς ακόλουθες συχνότητες.

ΕΧΕΙΣ ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ;	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ.				
	ΑΝΩΤΑΤΗ %	ΑΝΩΤΕΡΗ %	ΑΝΩ-ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩ-ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩΤΕΡΗ %
Ναί	17.5	20	12.5	9	6
Οχι	82.5	80	87.5	91	94
ΣΥΝΟΛΟ	(17) 100	(104) 100	(160) 100	(123) 100	(84) 100

($p = 0.027$, β. ες. 4, $\chi^2 = 10.888$)

Παρ' ότι σ' όλες τίς τάξεις η συντριπτική πλειοψηφία δέν διαθέτει μεταφορικό δικό της μέσο, υπάρχει σαφής διαφοροποίηση τής αναλογίας ανάμεσα στίς ανώτερες, μέσες και κατώτερες τάξεις.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ - ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ.

Το πρόβλημα του ελεύθερου χρόνου και η αναγκαιότητα της ύπαρξής του παρ' όλα δεν ήταν άγνωστο από τις αρχαία εποχή. Εκφράστηκε ιδιαίτερα έντονο κατά τη Βιομηχανική περίοδο της ανθρώπινης ιστορίας.

Ψυχολόγοι και οικονομολόγοι ακολούθησαν επιστημονικά δίνοντας ο καθένας καταθέτουν και αυτό στην ανθρώπινη αυτή ανάγκη εποχή-ανάγκη άλλοτε στην ίδια την παραγωγικότητα και παραγωγή στην προσωπική ανέλιξη και ανανεωτική λειτουργία του ατόμου.

Η ύπαρξη του ελεύθερου χρόνου στη σημερινή νέα γενιά είναι κάτι περισσότερο από όλα αυτά. Η μορφωτική διαδικασία πού αυτοί από δέκατη αντιλαμβάνεται τους εκπαιδευόμενους και αυτ-λειτουργία, απαιτεί την ύπαρξη χρόνου ανασύστασης και αναπλήρωσης ώστε η μετάβαση της γνώσης να αποδίδει αποτελεσματικά και ανανέωνει το ανανεώνεται της. Η ψυχολογική ανάπαυση και άσκηση είναι παράγοντες που πραγματικά προυποθέτουν την επιτυχία της διαδικασίας αυτής, όπως το φόρτος και ο καρεκλοκρατούν αποτελεσματικά. Τονίζουμε ο εκπαιδευτικός μορφωτικός ρόλος του Πανεπιστημίου διαδραματίζεται κυρίως έξω από τις διαδικασίες της καθημερινής μορφής σ' μέσα από την αναστροφή με τον κοινωνικό και την ελεύθερη και ποιοτική ανταπόκριση των ίδιων. Ο ελεύθερος χρόνος είναι πράγματι σημαντικός προσωπικής δημιουργίας και ανανέωσης για κάθε νέο άνθρωπο.

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε την καταγωγή του χρόνου μιας φοιτητικής μέσης, και θα μελετήσουμε τη σχολική και την ψυχαγωγία των φοιτητών στον χώρο αυτό της Πάτρας, δίνοντας μέσα από αυτά τις τάσεις και τη συμπεριφορά των φοιτητών πάνω στη διασκέδαση και τον ανεμπόδιστο.

.1. Η κατανομή του χρόνου μιάς φοιτητικής μέρας

Για τό 58.5% τών φοιτητών - του δείγματος - η μέρα αρχίζει από τις 8 μέ 10 τό πρωί, ενώ τελειώνει στις δώδεκα μέ δύο μετά τά μεσάνυχτα (66%). Πιό συγκεκριμένα σέ σχέση μέ τις ερωτήσεις, πήραμε τις ακόλουθες απαντήσεις.

ΤΙ ΩΡΑ ΣΥΝΗΘΑΣ ΤΟ ΠΡΩΙ;	06 - 08	08 - 09	09 - 10	ΜΕΤΑ ΤΙΣ 10	ΣΥΝΟΛΟ
%	26.5	35	23.5	15	(540) 100

ΤΙ ΩΡΑ ΚΟΙΜΑΣΑΙ ΤΟ ΒΡΑΔΥ;	22 - 24	24 - 01	01 - 02	ΜΕΤΑ ΤΙΣ 02	ΣΥΝΟΛΟ
%	19	36	30	15	(537) 100

Μέσα στό υπόλοιπο διάστημα ευκολύνονται οι φοιτητικοί δυνατότητες μέ μιά πολλά δραστηριοποιήσεων, πού ξεκινούν όλες από τόν πανεπιστημιακό χώρο ήτε από τόν τόπο κάρφωσης και ανεπίδυσης, είτε από τόν κυρίως επικοινωνίας, ανασφαλίσεων και προβληματισμών.

Αντιμετωπίσαμε επίσημο πρόβλημα, κατά τήν κατανομή του φοιτηματολογίου, όταν προσπαθήσαμε να κατανοήσουμε ερωτήσεις πού να έδιναν σέ αφ' φάσμα μιά ενόνα από τίς μέρα στοί φοιτητή. Και τούτο γιατί έπρεπε να είναι ερωτήσεις σύντομες και μικρές, σε σχέση πρός τό θεωρητικό κόμμα του φοιτηματολόγιου, αλλά και ανθρωπινές στάσεων και κοσμοπολιτισμού.

Δέν μπορούμε σήμερα να υπερφαλαγγίσουμε μιά τίς παρουσίαση τίς μεταβλητής αυτής από φοιτηματολόγιο μιά και σε τίν υστέρων συμπεριλάβουμε αρκετή αβεβαιότητα τη. Ως πρός τίς κατηγορίες του περιεχόμενου εντοπίσουμε σε παρά τίν ασάφεια ή τίν επί μέρους αλληλοκάλυψη που παρουσιάζουν, είναι αρκετά χωνευτά τίς τάσεις πού μπορεσχούν.

ΩΡΕΣ	ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΧΡΟΝΟΥ ΜΙΑΣ ΗΜΕΡΑΣ							
	ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ		ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ				ΑΛΛΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ	ΥΠΝΟΣ
	Παρακολούθηση %	Μελέτη %	Ψυχαγωγία %	Μορφωτικές αναγκες %	Συνδιαφθορά %	Σωματικότητα %	%	%
Μεχρι 2	29	(47.5)	(45)	(71.5)	(82.5)	(51)	(38.5)	*
από 2 εως 4	(34.5)	39	42.5	27	11.5	38	37	*
από 4 εως 6	27	9	9.5	1.5	5	10	16	4
από 6 εως 8	9	3.5	3	*	1	1	7	(54.5)
πανω από 8	0.5	1	*		*	*	1.5	41.5
ΣΥΝΟΛΟ	(470) 100	(482) 100	(476) 100	(462) 100	(256) 100	(474) 100	(398) 100	(533) 100

ΣΗΜ: Η σειρα των ωρων παρουσιαζει το ποσοστο μιας

μερας που παρουσιασε τον μεγαλυτερη συχνοτητα

Ο πινακας που παραθεσαμε παραπανω μας δειχνει τον χρονο μιας φοιτητικης ημερας, και παρουσιαζει οριμενες κατηγοριες δραστηριοτητων που ξεδιπλωνονται, σε τεσσερις στηλες. α) Πανεπιστημιακες ασχολιες β) Δραστηριοτητες ελευθερου χρονου, γ) Αλλες δραστηριοτητες και δ) Υπνος, αντιστοιχα.

Οσον αφορα την πρωτη στηλη διακρινουμε δυο κατηγοριες που παρακολουθουν και που μελετουν. Εξετασοντας τις στηλες συχνοτητες με τα αντιστοιχα αθροισματα των ωριμαιων που αφιερωνουμε για την εκπαιδευτικη διαδικασια, συμπεραινουμε οτι στην κατηγορια της παρακολουθησης αρκουν φοιτητες συνολικα και τον χρονο δυνατον και πριν το πανεπιστημιο, ενω σε αυτην της μελετης υπαρχει και εκεινη που τις αποδιδουν σε περιοδο εξεταστικων αναμφιβολα υψηλα ποσοστα ωρων.

Σε γενικη βαση ομως το 63.5% των κατηγοριων παρακολουθει μεχρι 4 ωρες την αφιερωνουν για μελετη τις ιδιες ωρες το 86.5%.

Στις ασχολιες του ελευθερου χρονου η ψυχαγωγια παρουσιαζει μεγιστα. 87.5% στα διαστηματα μεχρι 4 ωρες ενω αντιστοιχα, οι μορφωτικες αναγκες και οι συζητησεις καλυπτουν το 98.5% και το 93.5%

ικά για τὸν συνδικαλισμὸ κρίνουμε πῶς η ερώτηση λειτουργήσε ἀσχετα
ὁ τὸ γεγονὸς τῆς ἔνταξης του ερωτώμενου σὲ κάποια συνδικαλιστικὴ
οιραταξη, καὶ συμπεραίνουμε ὅτι σὰν συνδικαλιστικὲς δραστηριότητες
ήθησαν ὅλες οἱ ενδυλώσεις (συνελεύσεις, διοικ. συμβούλια, συγκεντρώσεις ετῶν
λ.π) που υπάρχουν στὸν φοιτητικὸ χωρο καὶ ενφράζουν τὴν συνδικαλιστικὴ
ωή.

Τέλος στὴν κατηγορία "ἄλλες δραστηριότητες", εκτὸς τῶν ενκαιριακῶν περι-
πτώσεων ευρίσκουται και οἱ εργαζόμενοι φοιτητὲς

Από τὴν γενικὴ εικόνα που παρουσιάστηκε προκύπτει ὅτι κατὰ
συχνότητα οἱ πανεπιστημιακὲς ασχολίες αναρροφὰν 6 ωρες τῆς φοιτητι-
κῆς μέρας, οἱ δραστηριότητες στὸν εξεύθερο χρόνο 8 ωρες, οἱ ἄλλες ασχολίες
2 με 4 ωρες, καὶ η ανόσταση 8 περίπου ωρες.

Στη συνέχεια θὰ μελετήσουμε πιὸ αναλυτικὰ τὶς ασχολίες στὸν εξεύθερο
χρόνο, προσπαθώντας νὰ παρουσιάσουμε πιὸ σαφὴ τὴν εικόνα τῆς φοιτητικῆς
δραστηριότητας καὶ τῆς ψυχαγωγίας ειδικότερα.

— · —

2.2. Η εξασφάλιση του ελεύθερου χρόνου

Όπως είδαμε και στην προηγούμενο παράγραφο οι φοιτητές αφιερώνουν σημαντικό χρόνο για την ψυχαγωγία και τη συναναστροφή. Ας δούμε όμως τι συνέπειες έχει αυτός ο χρόνος για τις πανεπιστημιακές του υποχρεώσεις. Στην ερώτησή μας "Βρίσκεις καθημερινά χρόνο νά ψυχαγωγηθείς;" απάντησαν 576 φοιτητές (98.5%). Από αυτούς το 57.5% απάντησε καταφατικά.

Πόσο όμως τους διευκολύνει γι' αυτό το πανεπιστημιακό πρόγραμμα; Οι απαντήσεις στο ερώτημα, αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΙΤΙΕΣ ΥΠΑΡΞΗΣ ΧΡΟΝΟΥ ΓΙΑ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ	%
Διευκολύνει το πρόγραμμα	36.
Παραλείπουτας πανεπιστημιακές υποχρεώσεις	49.
Ο σωστός προγραμματισμός	9
Αλλες απαντήσεις	6
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(329) 100

Μονο το 36% υποστηρίζει ότι το πρόγραμμά του, διευκολύνει ώστε νά υπάρχει καθημερινά χρόνος γιά ψυχαγωγίας. Οι περισσότεροι (49%) δήλωσαν ότι προτιμούν να παραλείπουν πανεπιστημιακές υποχρεώσεις, ενω ενα 9% νομίζουν ότι ειναι θέμα σωστού προγραμματισμού.

Υπάρχουν όμως πολλοί φοιτητές (42,5%) που δέν εχουν την δυνατότητα μιάς καθημερινής ψυχαγωγίας. Ας δούμε ποιούς λόγους αναφέρουν στόν αιτίαι αυτής της στέρησης

Οι αιτίες παρουσιάζονται με σχετική συχνότητα στόν πίνακα πού ακολουθεί, και πού αντιπαρατίθεται αυτοτελικά στις προηγούμενες απαντήσεις.

ΑΙΤΙΕΣ ΜΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	%
Έλλειψη χρόνου (Λόγω πανεπιστημιακών υποχρεώσεων)	56
-"- (Λόγω άλλων υποχρεώσεων)	17
-"- (Λόγω εργασίας)	7
Οικονομικοί λόγοι	6
Έλλειψη ψυχαγωγικών μέσων	3.5
Η απόσταση, λόγω διαμονής στην Φ.Ε.Π.	3
ΑΛΛΟΙ ΛΟΓΟΙ	7.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(224) 100

Πραγματι τό συμπέρασμα που προκύπτει από τήν σύγκριση τών δύο προηγουμένων πινάκων, ειναι οτι οι φοιτητές εκτιμών οτι τό πρόγραμμα και οι πανεπιστημιακές διαδικασίες δέν εξασφαλίζουν χρόνο ικανό γιά ψυχαγωγία. Έτσι οι περισσότεροι, εἴτε παραλείπουν τής υποχρεώσεις αυτές, εἴτε επιλέγοντας αυτίθετα δέν ψυχαγωγούνται.

Κλείνοντας πιστεύουμε πώς παρότι στατιστικά δέν παρουσιάζει ενδιαφέρου, αξίζει να τονίσουμε τήν κατηγορία εκείνη τήν φοιτητών που ακτία τής στέρησης της ψυχαγωγίας του ειναι η' απόσταση Πατρών-Φ.Ε.Π., ο αριθμός τους καλύπτει τό 9.5% τών φοιτητών τής Φ.Ε.Π στό δείγμα μας.

—— · ——

2.3. Ασχολίες στόν ελεύθερο χρόνο

Τίς ασχολίες στόν ελεύθερο χρόνο θά τίς διαμρίνουμε σέ δύο μεγάλες κατηγορίες, περισσότερο γιά νά εξυπηρετήσουμε τήν λειτουργική δομή τής παραγράφου αλλά κ' γιά νά ομαδοποιήσουμε, κατά κάποιο τρόπο, τίς ασχολίες πού παρουσιάζουν κάποια ομοιογένεια στήν ποιότητά τους.

Σύμφωνα με αυτή τή λογική οι ασχολίες διαμρίνουται στίς εξής δύο ομάδες:

α) Ασχολίες πού εκτός αυτό τόν ψυχαγωγικό τους ρόλο, επιδρούν κυρίως μορφωτικά στό άτομο, καί σάν τέτοιες παρουσιάζουται η μελέτη, η μουσική, τό θέατρο, ο κινηματογραφός.

καί β) Ασχολίες που τό κύριο χαρακτηριστικό τους είναι η ψυχαγωγία κ' η δημιουργική ενασχόλιση. Σ' αυτές εντάξαμε τά διάφορα hobbies, τή διασκέδαση σέ ταβέρνες, τίς εκδρομές, τό καφενείο τή χαρτοπαιξία. Στήν κατηγορία αυτή εντάξαμε καί τήν αθλησι εκτιμώντας πώς στήν χώρα μας ο οργανωμένος αθλητισμός δέν έχει ευρεία εξάπλωση αλλά συνήθως συνδιάζει "τό τερπνόν μετά του ωφελίμου" δίνοντας μιά υγιεινή διάσταση στήν ψυχαγωγία.

Έτσι αφού εξετάσουμε πιό συγκεκριμένα κάθε μιά αυτό τίς ασχολίες τής πρώτης κατηγορίας θά συνεχίσουμε μέ εκείνες τίς δεύτερης, κρίνοντας πως η ιεράρχηση αυτή αποδίδει κατά κάποιο τρόπο τήν φοιτητική αντίληψη γιά τήν εκμετάλλευση του ελεύθερου χρόνου.

3.1. Εξωπανεπιστημιακή μελέτη και ενημέρωση

Αυστυχώς, οι Ελληνες δεν φημιζόμαστε για τήν ιδιαίτερη αγάπη μας για τό βιβλίο. Η κατάσταση βέβαια εμφανίζεται αισθητά βελτιωμένη τα τελευταία χρόνια από ότι παλιότερα, αλλά σίγουρα αιδέχει αρκετα από τό επίπεδο άλλων ευρωπαϊκών χωρών. Το ελληνικό αναγνωστικό κοινό στήν πλειοψηφία του αποτελείται από νέους, και δ' αυτούς οι φοιτητές κατέχουν σημαντική θέση. Είδαμε και σε προηγούμενη παράγραφο, ότι ικανός αριθμός φοιτητών (71.5%) αφιερώνει μέχρι δύο ώρες τήν ημερα για τις μορφωτικές του ανάγκες που κατά κύριο λόγο καλύπτονται από τά βιβλία και τά έντυπα.

Ειδικά για τές ασπολίες στόν ελένθερο χρόνο, ρωτήσαμε τούς φοιτητές για τήν συχνότητα τής εξωπανεπιστημιακής μελέτης του. Οι αναντήσεις τους, πού παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακα, επιβεβαιώνουν τήν άποψη που διατυπώσαμε πρωτύτερα μιά και τό 68% δηλώνει πώς ασπολείται συχνά με τό διάβασμα.

ΜΕΛΕΤΑΣ	Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	68	24.5	6.5	1	(560) 100

Μόνο ένα 7.5% εμφανίζεται να μήν έχει ουσιαστικά σχέση με τό βιβλίο. Για τούς υπόλοιπους μέσα στόν ελένθερο χρόνο, αραια ή συχνοί τό βιβλίο θά έρθει νά καλύψει δημιουργικά τό χρόνο.

Ποιό είδος βιβλίου όμως συγκεντρώνει τήν ιδιαίτερη προτίμηση του φοιτητικού πληθυσμού. Στήν ερώτηση αυτή δόθηκαν πολλές αναντήσεις. Εμείς όμως στηριχθήκαμε στά βιβλία που αναφέρθηκαν πρώτα στήν προτίμηση. Τήν συχνότητά τους παρουσιάζουμε στόν επόμενο πίνακα.

ΕΙΔΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ (πρωτη προτίμηση)	%
Κοινωνικο-πολιτικά: Φιλοσοφικά	49.5
Λογοτεχνικά	14.5
Επιστημονικά (σχετικά με το αντικείμενο)	7
Ψυχολογικού - Παιδαγωγικού περιεχομένου	6
Ψυχαγωγικά	5
Ειδικών τεχνικών γνώσεων	4
Τέχνης - Πολιτισμού - Μουσικής	4
Διαφορα	10
ΣΥΝΟΛΟ	(544) 100

Πρώτα στίς προτιμήσεις για τό κμιστι σχεδόν τών περιπτώσεων ερχονται τα βιβλία του φιλοσοφικού - κοινωνικου και πολιτικού περιεχομένου. Ενώ στήν πρώτη επιλογή μειωνεκτούν σημαντικά τά λογοτεχνικά βιβλία. Τα ποσοστά αυτά ειναι χαρακτηριστικά του εντονου πολιτικου προβληματισμού πού επικρατει στόν πανεπιστημιακό χώρο, μιά και γιά τό σύνολο του ελληνικού πληθυσμού τα λογοτεχνικά βιβλία κατέχουν τήν πρώτη θέση. Το 1979 παραδείγματος χάριν, τό λογοτεχνικό βιβλίο κάλυψε τό 52% της συνολικής παραγωγής (1).

Τήν συνέχεια τών προτιμήσεων καλύπτουν με πολυ μικρα ποσοστά βιβλία με αρκετά εξιδικευμένο περιεχόμενα (21%), ενώ ενα 10% αναφέρει οτι μελετά βιβλία διάφορου περιεχομένου και ενα 5% ψυχαγωγικού.

Ο κοινωνικός προσανατολισμός του φοιτητικού ενδιαφέροντος και προβληματισμού επιβεβαιώνεται και από τό ποσοστό τής ενημέρωσής του από εφημερίδες και περιοδικά.

---

(1) Περιοδικό "ΔΙΑΒΑΖΩ" τευχος 29, Αθήνα.

έπει να σημειώσουμε ότι στόν φοιτητικό χώρο εκτός από τίς εφημερίδες και τά περιοδικά τίς μαζικής κυκλοφορίας, διαλέμουται εντυπα και εφημερίδες καθαρα φοιτητικού χαρακτήρα που κυκλοφορούν ειτε από τίς συνδικαλιστικές παρατάξεις, ειτε από τίς πολιτικές οργανώσεις που λειτουργούν στό χώρο.

Ας δούμε όμως στόν ακόλουθο πίνακα τίς συχνότητες που παρουσιάζουν οι εφημερίδες (ανα ημέρα) και τά περιοδικά (κατά μήνα) στόν φοιτητικό πληθυσμό.

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ	ΑΡΙΘΜΟΣ 1.	2.	3.	4. ή πάνω	ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ
Ποσες εφημερίδες διαβάζεις τήν ημέρα;	69	15	1.5	1.	13	(585) 100
Ποσα περιοδικά διαβάζεις τό μήνα;	13	24.5	19.5	23	20	(585) 100

Ακόμα και αν υποθέσουμε πώς ολοι αυτοί που δέν αποκρίθησαν δέν διαβάζουν εφημερίδες ή έντυπα, παρατηρούμε πως η συντριπτική πλειοψηφία τών φοιτητών ενημερώνεται συστηματικά. Ετσι τό 69% διαβάζει μία εφημερίδα τήν ημέρα ενω ενα 17.5% διαβάζει περισσότερες από μία. Για τά περιοδικά κατα μήνα αντίστοιχα βλέπουμε δύο συγκεντρώσεις συχνοτήτων. Μία στόν αριθμό 2 (24.5%) και μία στόν αριθμό 4 (23%). Συνολικά τό 80% διαβάζει τουλάχιστον ενα περιοδικό τό μήνα ενώ από αυτούς 67% αγοράζει περισσότερα από δύο.

Πόσο όμως επιβαρύνει τόν μηνιαιο προϋπολογισμό του φοιτητή ο παράγοντας αυτός τίς εξωπανεπιστημιακής μελέτης και τίς ενημέρωσης;

Στόν πίνακα που παρουσιάζουμε εν συνεχεία απεικονίζονται αυτή τα εξοδα κατα μήνα για βιβλία και έντυπα, σε σχετικές συχνότητες.

	ΕΞΟΔΑ ΓΙΑ ΒΙΒΛΙΑ-ΕΝΤΥΠΑ (αναδ. έτος 1979-80)	(απ.αρ)	%
1	Μέχρι 500 δραχμές	(241)	52
2	Από 501 έως 1500 δραχμές	(199)	43
3	Από 1501 έως 2500 δραχμές	(21)	5
4	Από 2501 έως 3.500 δραχμές	(2)	*
5	Από 3501 έως 4.500 δραχμές	(-)	-
6	Πάνω 4501 δραχμές	(2)	*
	Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(465)	100

($\bar{x}$= 689 , s= 567)

Έτσι γιά τό 95% τών περιπτώσεων τά βιβλία καί τά έντυπα ενός ένα επι πλέον έξοδο κατά μέσο όρο κάτω τών 700 δραχμών περίπου (Μέση τιμή 689, τυπική απόκλιση 567 δρχ.).

———— · ————

3.3.2. Μουσικές προτιμήσεις

Γενικά μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η μουσική σάν έντεχνη έκφραση, ενιαία για όλο τον κόσμο και τέχνη με τους περισσότερους φίλους. Τα μουσικά βιώματα του έλληνα, που ξεκινούν παράλληλα με την πολύχρωμη ιστορία του, τον παρουσιάζουν σάν ιστορικά ευφραζόμενο λαό.

Κάθε δραστηριότητά, χαρά και λύπη, μόχθος και γλέντι, θυσία και όνειρα εκφράζονται με τους ορμαία της ώρας, στην προσπάθεια του ανθρώπου να αποκτήσει φίλους και να ζήσει ιδέα.

Ειδικά για τη νεολαία η μουσική δεν αποτελεί διασκέδαση, αλλά τρόπο έκφρασης και αυτοπραγμάτωσης. Το πικάπ και το κασετόφωνο αποτελούν σχεδόν αναφαίρετο συμπλήρωμα του φοιτητικού δωματίου, ενώ η ορχήστρα αλλοιώνει κάθε φοιτητική συζήτηση.

Για το χώρο της Πάτρας οι φοιτητικές μουσικές προτιμήσεις μου πάνω μια πηγή μιας διαφορετικής αντίληψης και παίζουν τις διαστάσεις. Οι πρώτες βιωματικές μου πήρε ξεκαθάρισαν αναμφισβήτητα από τον φοιτητόκοσμο που ανθούσαμε εκεί να εκφράζεται μουσικά ο λαός και το όραμα μιας πιο δίκαιης, ανεμπόδιστης, χωρίς τις αγωνίες και τις εξαθλίωση της πραγματικότητας.

Με τις φεστιβαλικές μου το πολιτικό τραγούδι, στα και τα τραγούδια της αντίστασης που για χρόνια μου απαγορεύονταν, διακινούνταν από τον φοιτητικό πληθυσμό που τα αποκάλυψε και τα καταξίωσε. Το ίδιο ακριβώς φαινόμενο συνέβαινε και με τα ρεμπέτικα τραγούδια που πρώτα αγαπήθηκαν και θριαμβεύσαν στον πανεπιστημιακό χώρο και η συνέχεια εξελίχθηκαν ευρύτερα.

Έτσι ο φοιτητικός πληθυσμός δεν είναι παθητικό στοιχείο για την τέχνη αυτή, αλλά βιώνει υπεύθυνα δημιουργίας, και παράγοντας

σημαντικός στην μουσική κοσμέργεια του τόπου μας.

Η ασχολία με την μουσική συνήθως ερμηνεύεται με την έννοια της συστηματικής εναισχόλησης που υπονοεί την χρήση κάποιου οργάνου ή το τραγουδι. Όμως στον φοιτητικό χώρο πολλοί ειναι εκείνοι που παρότι δεν γνωρίζουν τη χρήση κάποιου μουσικού όργανου, ασχολουνται με τη μουσική, συγκεντρώνοντας δίσκους, κασέτες, φτιάχνοντας συλλογές, μερικές από τις οποιες ειναι πράγματι αυτεπίμητες.

Ας δούμε όμως στην αυθάντικη μας "Ασχολεισαι με την μουσική" τι αυθοντήσεις πήραμε.

ΑΣΧΟΛΕΙΣΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗ;	Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	62	26	8	4	(553) 100

Ετσι η μουσική αλλά και το διάβασμα ειναι οι μορφές τέχνης μέσα από τις οποιες εκφράζεται ή αυθείς ασχολεται η πλειοψηφία των φοιτητών. Χαρακτηριστικά μόνο ενα 4% ηταν σαφώς αρνητικό στην ασχολία αυτή.

Η εξάπλωση των πικ-άπ και των άλλων συσκευών μαγνητοφώνησης αλλά και το γεγονός ότι το ραδιόφωνο σε και η τηλεόραση υπάρχουν πλέον και στο πιό απομακρυσμένο σπίτι του τόπου μας κατέστησε αρκετά χαρακτηριστικό του παράγοντα επιλογή του ειδους της μουσικής.

Ιδιαίτερα το θέμα αυτό της μουσικής προτίμησης παρούσιαζε στη δεκαετία του 'το αρκετά αξιοπερίεργα φαινόμενα, μια κοή η επτάχρονη τυρρανία ειχε αυθαγορεύσει τυπικά και ουσιαστικά την ποιοτική εσσωνική μουσική, αφήνοντας ανίσχυρο εναν ολόκληρο λαό νά αντιμετωπίσει μιά πλημμυρίδα εισαγομένων προτύπων μουσικής κουλτούρας, αυτιπαραθέτοντας σ' αυτά οι ασχημοφανείς απομιμήσεις

είχε πρόκοπο και χωρίς ποίστικα και βιομηχανικά μουσικά αναλύσματα. Η φιλοσοφία αυτού των άλλων βιβλίων και να καρατσεκάρεις και πάνω σαθρός σαν εθνική διαφορετικά, μια και παράξενα τόσο βιομηχανικό όλο εκείνο το υλικό που είχε διαμορφωθεί από τους συνθέτες που ξεκινήσαμε, από τη καθιέρωση του καλλιτεχνικού κόσμου έφερε σαν σπάνια αναλύσματα προϊόντα για τα πλατύτερα της ελληνικής κοινωνίας, που καθιερώνουν επίσης το πολιτικό τραγούδι ①.

Είχα η βαθιακή τότε χρονιά που θα σπάνιζαν τα φανερικά έδρανα τα σπίτια χρυσά, βρεθήκε χωρίς μουσική ιστορία, χαμένη μέσα σε μια πολυφωνία ήχων και αναυσθήτων, που τίποτα δεν θύμιζαν από τα παιδικά τίποτα. Ένιωθα φυσικά το δέσιμο με αυτά να είναι τόσο χαλαρό, σαν και ανύπαρκτο.

Το 1980, αφού ο απόηχος της "μουσικής μεταπολίτευσης" έσβησε και το ρεπερτόριο τραγούδι μι διαδεχόταν, ρωτήσαμε τους φοιτητές για τις μουσικές τους προτιμήσεις. Σας παραθέτουμε τις απαντήσεις τους και δίνουμε επίσης τους

ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ	Πρώτη επιλογή %	Δεύτερη επιλογή %
Ξένη Μουσική (rock, soul, jazz, disco κ.λ.π.) ②	(31)	14.5
Λαϊκά τραγούδια πολιτικού προβλημ.	20.5	19
Ελαφρά ελληνικά τραγούδια	15.5	18
Ρεπερτόριο τραγούδια	13	(21.5)
Κλασσική Μουσική	8	9
Ελαφρά ξένα τραγούδια	5	12.5
Δημοτικά τραγούδια	3.5	3.5
Διάφορα	3.5	2
ΣΥΝΟΛΟ	(582) 100	(514) 100

① Παρότι ο όρος αμφισβητείται τον παρουσιάζουμε κάτω επιφύλαξη, και αναδιατύπωση.

② Η ονομασία αυτή είναι μάλλον αρνητική, και λάθος καταλογίζει τις ερώτησης

Παρατηρούμε ότι τό 52.5% των απαντήσεων είναι προσανατολισμένο στην ελληνική μουσική ενώ τό 36% στην ξένη. Παρ' ότι η ονομασία των κατηγοριών στην περίπτωση της ξένης μουσικής (rock, soul, jazz, disco) δεν είναι απόλυτα ίδια περιέχει διαφορά ποιοτικά στις μουσικές. Θέλουμε να πιστεύουμε ότι τό ποσοστό που συγκεντρώνει η κατηγορία αυτή οφείλεται από ποιοτικά της μέρη.

Οι φίλοι της ελαφρυς μουσικής στο χωρο του φοιτητικού ανέρχονται μόλις στό 8-9% και φα τις δύο πρώτες προτιμήσεις χαμού που δείχνει τη έλλειψη μουσικής παιδείας που τη κάνει ξένο κύρια στην ελληνική μουσική πραγματικότητα.

Πολύ λίγους φίλους έχουν και τα δημοτικά τραγούδια (3.5%). Ίδιοι οι φοιτητές που προέρχονται από αστικές περιοχές νοιώθουν σχεδόν ξένα με αυτό τό είδος της μουσικής που σαφέστατα τους αφορά. Αντίθετα τα ρεμπέτικα τραγούδια συγκίνησαν να ακούγονται από ένα σημαντικό ποσοστό του φοιτητικού πληθυσμού.

Εδώ, πρέπει να πούμε ότι η κοινωνική προέλευση των φοιτητών σφραγίζει ουσιαστικά εξαρτημένη με προτιμήσεις στη μουσική, όπως τη ξένη μουσική, τα δημοτικά, και τα ρεμπέτικα. Το φαινόμενο χρήζει όντως περισσότερης και όχι απλοϊκής έρευνας.

Κλείνοντας τη παράγραφο αυτή θα ασχοληθούμε λίγο και με το πρόβλημα των συναυλιών από μουσική σκοπιά, ανεξάρτητα από τους μουσικούς που περιλαμβάνουν.

Κυρίως οι συναυλίες είναι δεμένες στη συνείδηση του κόσμου με το έντεχνο λαϊκό τραγούδι. Για τη πάρα πολύ μεγάλο μέρος του κοινού τους φοιτητές. Σε σχετική μας ερώτηση μόνο τό 15% δεν πηγαίνει ποτέ. Οι υπόλοιποι ανάλογα και με τη ψυχολογία του φοιτητικού πληθυσμού 56.5% συχνά ή αρκετά και τα 28,5% σπάνια.

2.3.2. Θεατρο - Κινηματογράφος - Τηλεόραση

Στὸ μέρος αυτὸ θὰ ασχολήθουμε μὲ τὸν χωρο του Θεάματος, παρ' ὅτι δὲν εμφανίζονται καὶ οι τρεις χωροι μὲ τὴν αυτὴ ποιοτικὴ διάσταση. Στοὺς δύο πρώτους διακρίνουμε μιὰ κοινωνικὴ ἔκφραση τῆς ψυχαγωγίας, ενὼ στὴν τρίτη η εξατομίκευση ειναι χαρακτηριστικὴ. Ας δουμε ὁμως κάθε ειδος ξεχωριστὰ.

α) Θέατρο

Η ελληνικὴ επαρχία αντιμετωπίζει μεγάλο θεατρικὸ πρόβλημα. Οι θεατρικὲς οὔθουσες λιγοστὲς καὶ ακόμη λιγότεροι οι θίασοι με πρωτότυπα και ποιοτικὰ διαμορφωμένα ρεπερτόρια.

Ακόμα καὶ στὴν τρίτη πόλη τῆς Ελλάδας δὲν υπάρχουν θέατρα ποὺ νὰ δίνουν μόνιμα παραστάσεις. Τα παλιὰ μπουλούκια τῶν θεατρίνων ἔχουν στὶς μέρες μας αντικατασταθεῖ ἀπὸ επιθεωρησιακοὺς κυρίως θιάσους που αφου ολοκληρώσουν τὸν κύκλο τῶν παραστάσεων τους στὸ κέντρο περιοδεύουν καὶ στὶς επαρχιακὲς πόλεις.

Τοπικὰ τὸ πρόβλημα προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν, διάφοροι πειραματικοὶ θίασοι καὶ ερασιτεχνικοὶ φοιτητικοὶ θίασοι που μὲ λιγοστὰ μέσα αλλὰ μὲ κέφι προσπαθούσαν νὰ παρουσιάσουν μιὰ ποιοτικὴ δουλειὰ. Αξιόλογη προσπάθεια καταβάλλεται ἀπὸ τὸν Δημο που εχει δημιουργήσει αυτίστοιχα πολιτιστικὰ τμήματα, αλλὰ οι δυνατότητες για μια ολοκληρωμένη εργασία ειναι μικρὲς. Ετσι η παρακολούθηση θεατρικῶν παραστάσεων καὶ στὸν τόπο σπουδῶν τῶν φοιτητῶν ειναι χαμηλή. Συνήθως οι φίλοι του ειδους αυτου καταφεύγουν στὴν Αθήνα, οπου οι δυνατότητες ειναι σαφῶς πολυπληθέστερες.

Προσπαθώντας να αποδώσουμε και αριθμητικά αυτήν τήν εικόνα, παρουσιάζουμε τόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ;	Συχνα	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	6	26	47	21	(540) 100

Έτσι καί στό πιό ανεβασμένο από πλευράς κουλτούρας κομμάτι τής νεολαίας τό θέατρο δέν ειναι ιδιαίτερα προσφιλές.

— · —

β). Κινηματογράφος

Αντίθετα μέ τό θέατρο οι φοιτητές διατηρούν πολύ καλύτερες σχέσεις μέ τόν κινηματογράφο. Πιό συγκεκριμένα οι σχετικές συχνότητες δίνονται από τόν πίνακα που ακολουθεί.

ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟ	Συχνά	Αραιά	Σπανια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	48	41	9	2	(581) 100

Οι μισοι περίπου φοιτητές (48%) παρακολουθούν κινηματογράφο, ενώ τό 89% κρατα μια αρκετά τακτική επαφή.

Στήν Πατρα λειτουργούν δέκα κινηματογράφοι. Έτσι παρά τήν σχετική καθυστέρηση, καταφθάνουν στήν πόλη όλα τα έργα που παιζονται στήν Αθήνα. Τήν εμπορικότητα καί τή χαμηλή ποιότητα της πλειονότητας τήν έργων που παίζονται στούς κινηματογράφους προσπάθησαν κατά καιρούς νά αντιμετωπίσουν με μιά ποιοτική παρουσία διάφορες ομάδες φοιτητών. Πιά τά χρόνια πρίν τό 1973 η Φ.Ο.Κ.Θ (Φοιτητική Ομαδα Κινηματογράφου Θέατρου) εικε κοσταφέρει νά συσπειρώνει όχι

μόνο τοὺς φοιτητὲς αλλὰ καὶ κατοίκους τῆς Πόλης μὲ προβολὲς καὶ ανάλυσεις ποὺ διοργάνωνε στὸ αμφιθέατρο του παραρτήματος καὶ τὸν τελευταίο καιρὸ σὲ κινηματογράφους.

Τελευταία η προσπάθεια ποὺ πραγματικὰ δίνει μιὰ ποιότητα στὸν κινηματογράφο τῆς πάτρας πηγάζει αυτὸ τὴν "Κινηματογραφικὴ Λέσχη" ποὺ λειτουργεῖ στὴν πόλη στελεχωμένοι κατὰ βάση αυτὸ φοιτητὲς καὶ ανθρώπους που δουλεύουν στὸ Πανεπιστήμιο.

— · —

γ) Τηλεόραση

Η τηλεόραση ειναι πραγματι τὸ μαζικότερο μέσο επικοινωνίας καὶ ενημέρωσης. Μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου του συνόλου του ελληνικοὺ πληθυσμου αφιερώνεται στὴν παρακολούθηση τῶν προγραμμάτων της, μιὰ καὶ η συσκευὴ αυτὴ υπάρχει πλέον σὲ κάθε νοικοκυριό.

Στὸν φοιτητικὸ χώρο βέβαιοι αυτὸ δεν ισχύει. Τα περισσότερα φοιτητικὰ σπίτια τὴν στερούνται. Συντελεῖ και αυτὸ ωστε μόνο τὸ 16% (αυτὸ τους 564 που αυτάντησαν) νὰ παρακολουθεῖ συχνα. Η χαμηλὴ της ποιότητα δὲ, ιδιαίτερα γιὰ ἕναν πληθυσμὸ σὰν τὸν φοιτητικὸ με αυσπτυγμένο προβληματισμὸ δικαιολογεῖ αυτὸ μιὰ ἄποψη τὸ γεγονὸς στι τὴν παρακολουθοῦν 32% αραιά, 38% σπάνια, καὶ 14% ποτέ.

Πάντως αυτὸ τὴν ἄποψη τῶν κοινωνικῶν σχέσεων που αναπτύσσει τὸ ἄτομο, η τηλεόραση δὲν φαίνεται αμόμα νὰ ἔχει επιδράσει σε βαθμὸ ποὺ νὰ περιορίσει τὴν κοινότητα στὴν στάση του φοιτητικοὺ πληθυσμοῦ.

— · —

2.3.4 Η μεταβλητή φύλο παράγοντας διαφοροποιητικός της συχνότητας απασχόλησης με ασχολίες μορφωτικου κυρίως χαρακτήρα.

Η μεταβλητή φύλο παρουσιάστηκε σημαντικά διαφοροποιητική ως προς τήν συχνότητα της ενασχόλησης με αρκετές από τις ασχολίες που περιγράφαμε πρωτύτερα. Διαφορές επισημαίνονται τόσο στήν συχνότητα, όσο και στήν ποιότητα της ενασχόλησης.

Χαρακτηριστικά για τήν μελέτη ο συσχετισμός φύλου έδωσε τα ακόλουθα αποτελέσματα.

ΜΕΛΕΤΑΣ		Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	ΑΝΤΡΕΣ	64.5	27	7.5	1	(396) 100
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	77	19	4	-	(164) 100

($p = 0.029$, $\beta.\epsilon = 3$, $\chi^2 = 8.96$)

Έτσι σε πολύ μεγαλύτερη συχνότητα οι φοιτήτριες μελετούν από ότι οι φοιτητές. Μελετούν δε βιβλία κοινωνικου φιλοσοφικου και πολιτικού περιεχομένου κατά 54% (σύνολο απαντήσεων 161), σε αντιστοιχία με τό ποσοστό των ανδρών που είναι 47.5% (σύνολο απαντήσεων 383). Αλλά και τό λογοτεχνικό βιβλίο προτιμαται περισσότερο από τις φοιτήτριες (20%), από ότι στούς φοιτητες (12%).

Ενα δεύτερο παράδειγμα είναι η διαφοροποίηση της συχνότητας του θεάτρου. Πιό συγκεκριμένα έχουμε τόν σχετικό πίνακα συχνοτήτων.

ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ		Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	ΑΝΤΡΕΣ	5	23	49	23	(382) 100
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	9	34	41	16	(158) 100

($p = 0.005$, $\beta.\epsilon = 3$, $\chi^2 = 12.53$)

Παρατηρούμε ότι τό 43% τών φοιτητριών έχει μια συχνότητα στήν επαφή της μέ τό θέατρο. Τό αντίστοιχο ποσοστό τών φοιτητών είναι 28%.

Τέλος παραθέτουμε καί τόν συσχετισμό γιά τόν κινηματογράφο

ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ ΚΙΝΗΝΑΤΟΓΡΑΦΟ		Συχνά	Αραιά	Σπάνια	ΠΟΤΕ	ΣΥΝΟΛΟ
%	Αντρες	44	46	8.5	1.5	(412) 100
	Γυναικες	58.5	31	8	2.5	(169) 100

($p = 0.007$, β.ελ. $= 3$, $\chi^2 = 12.05$).

Γενικά πάντως παρατηρούμε αύξηση τής συχνότητας του γυναικείου φύλου σέ όλη αυτή τίς ασχολίες καί σημαντική διαφοροποίηση από τό αντρικό, γεγονός πού δίνει ιδιαίτερη αξία στήν συμμετοχή τόν γυναικείου φύλου στήν ανάπτυξη καί εξέλιξη της κουλτούρας στόν φοιτητικό χώρο, αλλα καί γενικότερα.

— . —

2.3.5 Αθλητισμός - Σπόρ

Δυνατότητα για άθληση προσφέρουν σχεδόν φοιτητές χωρίς οι εγκαταστάσεις του Πανεπιστημίου, που έχουν όμως πολλά εμπόδια και χωρίς δεν συντηρούνται.

Πέρα όμως από τα εμπόδια των εγκαταστάσεων δεν φάνηκε να υπάρχει σχεδόν φοιτητικό κόσμο η τάση για άθληση. Έτσι σε σχετική μας ερώτηση μόνο το 21% (από τους 533 που απάντησαν συνολικά) ασχολείται συχνά, ενώ το 34% απάντησε αραιά, το 31% σπάνια και ένα 13% ποτέ.

Συμφωνεί έναι επίσης το γεγονός ότι σχεδόν τις ασχολίες αυτές με τη μεταβατική φάση, η πλειοψηφία ανεξαρτήτως, βρίσκεται μεταξύ με προσέχουν 8 δεκαδικών ψηφίων και παρουσιάσει τα αποτελέσματα συχνοτήτων.

ΑΣΧΟΛΕΙΣΑΙ ΜΕ ΤΑ ΣΠΟΡ		Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	Αντρες	28	37	27	8	(381) 100
	Γυναικες	7	27	43.5	22.5	(152) 100

($p = 0.0$ [8 δεκαδικά], β.ελ = 3, $\chi^2 = 50.65$).

Έτσι και η αντίληψη ότι ο αθλητισμός είναι χωρίς ανδρική δραστηριότητα φάνηκε να επιβεβαιώνεται και από τις φοιτήτριες μια και το ποσοστό εκείνων που κάνουν σπορ είναι κάτω από μισό με ένα σπορ είναι βόλτα 34%. Χαρακτηριστικά το 22.5% των φοιτητριών δεν ασχολήθηκε ποτέ με τα σπορ.

Πέρα όμως από τα εμπόδια και τη άθληση αν δούμε πόσο συχνά και θεσμοί του φοιτητικού πληθυσμού οι αθλητικές συνδιαστώσεις.

Συνολικά η εικόνα παρουσιάζεται καλύτερη. Από τους 527 που απάντησαν συνολικά, το 51% βλέπει συχνά (22%) ή αραιά (29%)

αθλητικές εκδηλώσεις, το 34% βλέπει ή παίζουν πάντα και το 15% δεν βλέπει καθόλου.

Και για τον φόβο αυτό τα συμπεράσματα από το φύλο είναι αντίστοιχα με τα προηγούμενα και απεικονίζονται στον ακόλουθο πίνακα.

ΒΛΕΠΕΙΣ Ή ΠΑΙΖΕΙΣ ΣΕ ΑΘΛΗΤΙΚΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ		Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	ΑΝΤΡΕΣ	28	33	30	9	(379) 100
	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	7	18	43	32	(148) 100

($p=0.0$ [8 δεκαδ], β.ελ=3, $\chi^2=72.12$).

Το γεγονός αυτό επιβεβαιώνει σε πραγματικότητα ο νέος φίλαθλος παραπονιέται από πολύ πολύ νωρίς ενδιαφέρον μπορούσε να παρακολουθεί αθλητικές εκδηλώσεις. Γι' αυτό και τα παιδιά τους αναπόλησης, όσο και τη παρακολούθησης είναι περίπου τα ίδια.

Πάντως δεν φαίνεται ότι θέλει να μπορούν σήμερα τα φοιτητές οι αθλητικές εκδηλώσεις, γεγονός που αρνούμαστε από τις ίδιες σημαντικό για τα παιδιά αυτή που η εκμάθηση του αθλήματος και βοηθά να αποδώσει αλλά μπορεί πολύ σημαντικά βοηθητικά για τη μονιμή δραστηριοποίηση.

Μια τελευταία νότα στην παράγραφο αυτή, δίνει και η ανάφη των φοιτητών για το δημοφιλέστερο σπορ στην Ελλάδα. Το ποδόσφαιρο. Στον φοιτητικό χώρο το άθλημα αυτό έχει τους φανατικούς του φίλους αλλά μερίδα και τους φανατικούς του εχθρούς. Πιο συγκεκριμένα οι δύο πολύ συχνά βλέπουν ή παίζουν από ποδόσφαιρο οι φοιτητές, στον ακόλουθο πίνακα συχνοτήτων.

ΒΛΕΠΕΙΣ Ή ΠΑΙΖΕΙΣ ΣΤΟ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ	Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	23	17	21	39	(535) 100

Δεν χρειάζεται πιστεύουμε να πούμε περισσότερα για τίς στάσεις τών φοιτητριών μιά καί τό 81.5% (από τίς 147 που απάντησαν) δέν πηγαίνει ή δέν βλέπει ποτέ ποδόσφαιρο., ενώ ένα 11% πηγαίνει σπάνια.

Οι άντρες εξηφανίζονται ισοκαταμεμημένοι καί στίς τέσσερεις κατηγορίες με υψηλότερο ποσοστό τό 30% στίς κατηγορία συχνό καί με 25% στίς κατηγορία σπάνια.

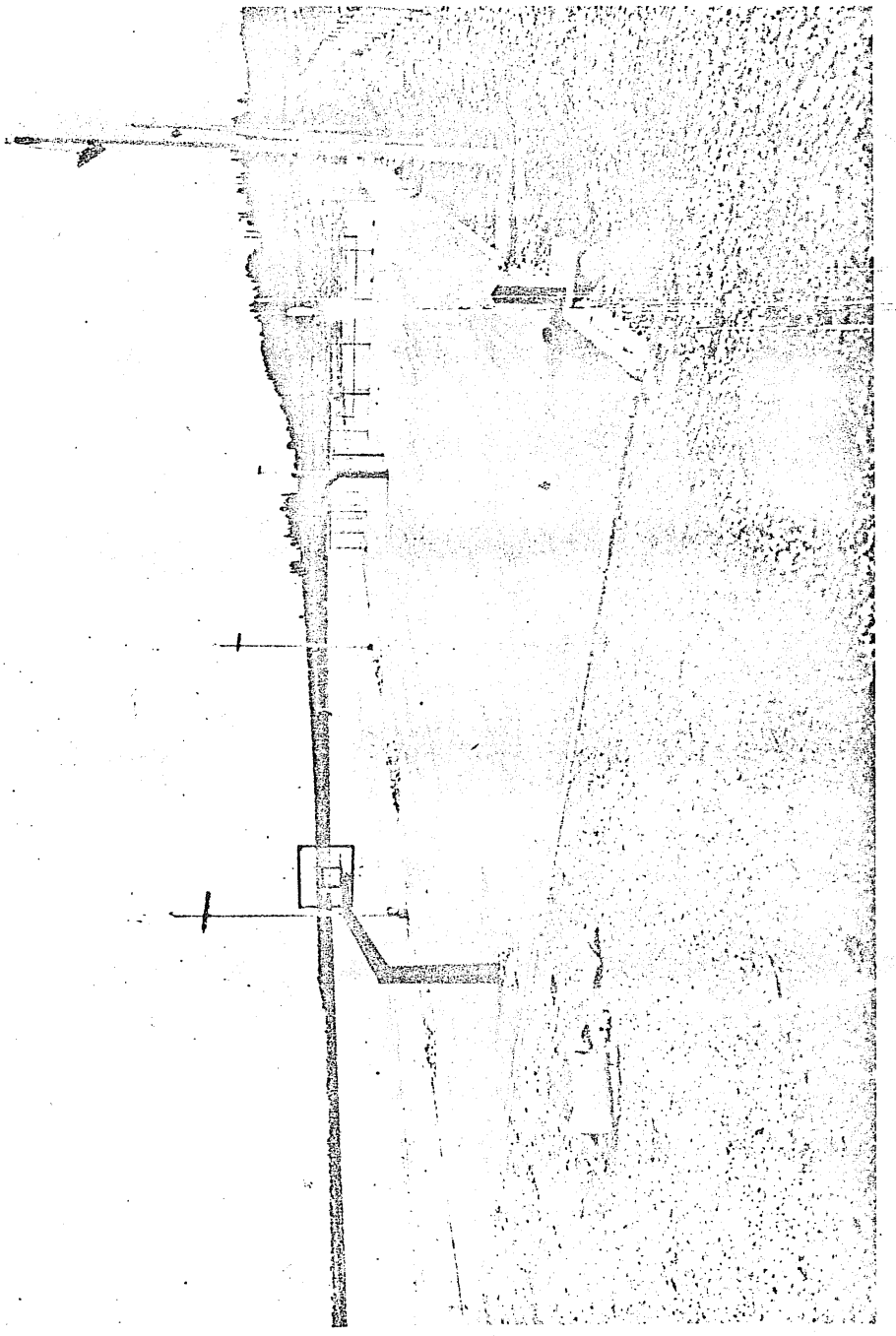
ΧΩΡΟΣ ΑΘΛΟΠΑΙΔΙΩΝ Π.Π.

2.3.6. Διασκέδαση - Βραδινές έξοδοι

Η Πάτρα μιά πόλη μέ παράδοση γλεντιού δέν μπορεί βεβαια νά συγκριθεί μέ τήν ελληνική Μέκκα τής νυχτερινής ζωής που είναι η Αθήνα. Όμως σέ κάθε εκλογική, γιορτή κ' εκκλησιαστική, οι πάρα πολλές πρόσκαιρες ταβέρνες της καί τά κάθε λογής βραδινά κέντρα γεμίζουν από ζωή. Παραυσιές που γλεντούν πιά σύγχρονα μέ τά μουσικά της κομμάτια.

Τίς καθημερινές όμως, οι κεντρικοί δρόμοι, αργά τήν νύχτα, συνοφώνουν μόνο τίς φασαρία-παρέες που επιστρέφουν από κάποιο ταβερνάκι μέσα σέ εύθυμα βλέπεις άδειους δρόμους.

Τά πιό παλιά κρύσια αυτοί οι δρόμοι σημαδεύονται κυρίως στό γνωστό βεκαφεδαδικο φοιτητικό στέκι, τό ζαχαροπλαστείο "ΟΛΥΜΠΙΑ" της οδού Γούναρη όπου κάθε βράδυ έσφιξε από φοιτητική ζωή καί συνηχούσε από τίς πολιτικά διαφωνίες καί τά παράπονα. Το στέκι αυτό ένας χώρος από τά λίγα φοιτητικά μέρη, όπου η έγνοια κάθε χρόνος σημαδεύεται κάθε βράδυ παρέ με το γλυκό ή το ποτό.

Στίς μέρες μας φαίνεται νά ερωτοδιάνεται σιγά-σιγά κάνοντας τόν παλιό του αέρα, θυμίζοντας ίσως κάποιες ανάμνησες στιγμές.

Φοιτητικό στέκι όμως μόνον καί κάθε ταβερνάκι καί κάθε μπαρακι πού διέθετε καλόγουστο, μαύρο φώς, καί φθηνα ούζο παρά. Γύρω από τό κάστρο, καί μέσα στίς παλιά πόρτα, πολλά τέτοια μαγαζάκια από τόν καιρό του καταργούν τις σπουδαίες χρόνια τόν φοιτητικό παλιό καί σιγουρα τά χαμόγελα κάθε χρόνος που γλέντησαν τίς βραδιά της, ρεφενέ.

Σιγά-σιγά, οι φοιτητική καμπανία που καταγράφουμε ως τώρα στή Βιομ, πέρασαν τά κοσμικά κέντρα, ιδίως μέ τό ραφτάκικο ρεπερτόριό τους, χαμένοι πρός τα εκεί καί τίς φοιτητικές παρουσίες τους.

Δέν έχουμε στοιχεία καί αναλύσεις για τά χρόνια εκείνα, Η εμπειρία μας όμως και η γνώμη πολλών από τούς ταβερνιάρηδες πού έζησαν τήν φοιτητική ζωή από κοντά μάς έδειξε ότι σιγα-σιγά ο φοιτητόκοσμος εγκαπέλειπε τήν επαφή αυτή με τήν ταβέρνα, ζητώντας κάτι διαφορετικό.

Τό 1980 ρωτήσαμε τούς φοιτητές πόσο συχνά πηγαίνουν σε ταβέρνα ή βραδυνά κέντρα ή υτισκοτέκ, προσπαθώντας νά έχουμε μιά εικόνα που νά συγκριθεί ίσως αργότερα καί να αναδώσει στοιχεία για τήν πιθανολογούμενη μετασχ-ή

ΠΗΓΑΙΝΕΙΣ	Συχνά	Αραιά	Σπανια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
Σε ταβέρνα	28.5	41.5	25	5	(573) 100
Σε βραδυνά κέντρα	7	22	36	35	(530) 100
Σε discoteque	4	9	33	54	(545) 100

Βλέπουμε ότι η ταβέρνα εξακολουθεί καί συγκεντρώνει τίς περισσότερες προτιμήσεις. Τα νυχτερινά κέντρα με τίς μικροφωνικές καί τά σπασίματα δέν ελκύουν τό φοιτητικό βαλάντιο, ενώ καί η discoteque για τούς περισσότερους είναι χωρίς θέση στή διασκέδαση.

Για τά δύο τελευταία ειδη διασκέδασης πρέπει να πούμε ότι τά βραδυνά κέντρα τά προτιμούν κυρίως οι άντρες, ενώ τήν discoteque οι γυναίκες.

Πάντως ειδικά η φοιτητική διασκέδαση γίνεται πηγή μιάσολόκληρης νοστροπίας καί συμπεριφοράς πού δυστυχώς δέν απεικονίζεται ζωντανά μέ τούς αριθμούς και τίς μετρήσεις, αλλά αναδεικνύεται κυρίως μέσα από τήν ανάπλασή της στήν τέχνη τής φωτογραφίας καί τής κινηματογράφησης.

— · —

2.3.7. Αλλες ασχολίες στόν ελεύθερο χρόνο

α) Τά hobbies

Μιά δραστηριότητα πού τά τελευταία χρόνια καλύπτει όλο καί μεγαλύτερο μέρος του ελεύθερου χρόνου είναι τα hobbies. Οι ψυχαγωγικές, εραστεχνικές ασχολήσεις πού εκφράζονται με τόν όρο αυτό, μ' όλο που ανθαιτούν μια ουσιαστική σχέση με τό αντικείμενό τους, δέν φαίνονται να ενθουσιάζουν ιδιαίτερα τούς φοιτητές.

ΑΣΧΟΛΕΙΣΑΙ ΜΕ HOBBIES	Συχνά	Αρακά	Σπάνια	Ποτέ	ΣΥΝΟΛΟ
%	19	39	23	18	(479) 100

Έτσι τό 62% ασχολείται αραιά ή σπάνια με τά hobbies, ενώ τό 18% δέν ασχολείται ποτέ. Δυστυχώς δέν διαθέτουμε στοιχεία για νά εντοπίσουμε αν οι παράγοντες. Πού λειτουργούν ανασταλτικά γιά τίς δραστηριότητες αυτές είναι τό κόστος ή ο ατομικός κατα βάση χαρακτήρας τους.

β) Οι εκδρομές

Παντα στίς αναμνήσεις τών μεγαλυτέρων οι φοιτητικές εκδρομές κατέχουν μιά ξεχωριστή θέση. Η ανεμελιά καί η ανθόρμητη καί πηγαία διαστέδαση τίς κάνει πράγματι διαμριτές.

Παρ' όλο που η Πάτρα βρίσκεται γεωγραφικά στό κέντρο μιάς ευρυτέρης περιοχής πάν προσεξκύει γιά εκδρομή καί τουριστό μόνο τό 10% τών φοιτητών (απο τούς 556 που απάντησαν) κάνει εκδρομές συχνά. Τό 48% πηγαίνει αραιά, τό 36% σπάνια

καὶ τὸ 6% ποτέ.

Σε μεταγένεστερη ερώτηση γιὰ τὸ πῶς θὰ διέθεταν τα χρήματα ἂν εἶχαν περισσότερα ἀπ' ὅτι σήμερα, ορκετοί φοιτητές ἀπάντησαν ὅτι θὰ ἔκαναν ἐκδρομές. Φαίνεται συνεπῶς ὅτι τὸ οἰκονομικὸ θέμα εἶναι πειστικὸς ἀντίλογος.

—.—

γ) Το καφενείο - Η χαρτοπαιξία

Από τὴν ἐποχὴ του μεσοπόλεμου, ἀλλὰ καὶ τα μεταπολεμικὰ χρόνια, τὸ φοιτητικὸ καφενείο ἦταν πράγματι ἐνὸς ξωνταυὸς χώρος, ὅπου ὁμηρικὲς συζητήσεις καὶ ἀτέλειωτες παρτίδες τάβλι συγκέντρωνουν στὰ τραπεζάκια τὴν μαγαζιὰν αὐτὴν τὴν φοιτητικὴ σπιρτάδα καὶ τὴν ἀναψυχή.

Φημισμένα καφενεία, τῆς ὁδοῦ Σόλωνος στὴν Αθήνα, καὶ τόσα ἄλλα γύρω ἀπὸ τοὺς πανεπιστημιακοὺς χώρους ἔδιναν τὸν πολμὸ τῆς φοιτητικῆς συναναστροφῆς κάθε μέρα.

Ο γενικότερος μαρασμὸς ὅμως αὐτοῦ του χώρου τῆς ἐπικοινωνίας, ἰδιαίτερα στὶς ἀστικὲς περιοχές, δὲν μπορούσε παρὰ νὰ μετασφέρει καὶ τὴν φοιτητικὴ νοοτροπία.

Ἔτσι τὸ 58% (ἀπὸ τοὺς 514 που ἀπάντησαν στὴν σχετικὴ ἐρώτηση) τῶν περιπτώσεων δὲν πάει ποτέ σε καφενείο, ἐνὼ ἕνα 24% πάει σπάνια. Τώρα πιὰ συχνάζει στὰ καφενεία μόνο τὸ 6% τῶν φοιτητῶν τοῦ δείγματος.

Σχετικὸ μὲ τὸν χώρο του καφενείου εἶναι καὶ τὸ φαινόμενο τῆς χαρτοπαιξίας. Ἄλλοτε στὰ χωριά, ἡ πρώτη πρέφα ἢ ἡ δηλωτὴ τοῦ ἐφήβου, στὸ καφενεῖο της πλατείας, ἦταν "ἡ τελετὴ" ποὺ σήμαινε τὴν ἀποδοχὴ του ἀπὸ τὴν κοινωνία τῶν ἐνηλίκων.

Οι συχνότητες της ασχολίας της χαρτοπαιξίας, στη μέρες μας, για τον φοιτητικό πληθυσμό της Πάτρας, δίδονται στον ακόλουθο πίνακα.

ΑΣΧΟΛΕΙΣΑΙ ΜΕ ΧΑΡΤΟΠΑΙΖΙΑ	Συχνά	Αραιά	Σπάνια	Ποτε	ΣΥΝΟΛΟ
%	3.5	11.5	27.	57.	(507) 100

Όσου αφορά το συσχετισμού του φύλου το 79% των φοιτητριών (από τις 144 που ανάντησαν) δεν πάει ποτέ σε καφενείο, ενώ δεν χαρτοπαίζουν το 72% (επι συνόλου 149 ανοαντήσεων).

— • —

2.4. Εξοδα για ψυχαγωγία

Ας δούμε όμως πόσο επιβαρύνουν τον φοιτητή, τα έξοδα για ψυχαγωγίας του. Στις κατηγορίες αυτές δεν υπολογίζονται οι αγορές βιβλίων, αντίτυπων κ.λ.π.

Συγκεντρωτικά παρουσιάζουμε τον ακόλουθο πίνακα συχνοτήτων.

	ΕΞΟΔΑ ΓΙΑ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ. (ακαδ. έτους 1979-80)	(απ. αρ)	%
1	Μέχρι 500 δραχμές	(131)	27
2	Από 501 έως 1500 δραχμές	(247)	50.5
3	Από 1501 έως 2500 δραχμές	(72)	15
4	Από 2501 έως 3500 δραχμές	(26)	5.5
5	Από 3501 έως 4500 δραχμές	(6)	1
6	Από 4501 έως 5.500 δραχμές	(5)	1
7	Από 5501 έως 6.500 δραχμές	(-)	-
8	Πάνω 6501 δραχμές	(2)	*
	Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(489)	100

($\bar{X}$=1.155, s=953)

Παρατηρούμε ότι οι μισοί περίπου φοιτητές του δείγματος δαπανούν από 500 έως 1500 δραχμές το μήνα για τις ψυχαγωγίες τους, ενώ ένα 27% δαπανά λιγότερο από 500 δραχμές.

Πάνω περισσότερο από 2.500 χιλιάδες δαπανά μόνο το 7.5% Συνεπώς ο οικονομικός παράγοντας καθορίζει πολύ από τις συνήθειες που προαναφέραμε.

2.5. Η δυνατότητα επιλογής της ψυχαγωγίας στην Πάτρα.

Τό 38% (επί του 525) των φοιτητών του δείγματος προέρχονται από την Αθήνα (35%) και την Θεσσαλονίκη (5%). Όλοι οι υπόλοιποι προέρχονται από επαρχιακές πόλεις μικρότερες της Πάτρας, κωμοπόλεις και χωριά, που οπωσδήποτε οι δυνατότητες της ψυχαγωγίας είναι πολύ μικρότερες.

Παρά τό γεγονός αυτό η πλειοψηφία των φοιτητών κρίνει πως η πόλη των Πατρών δέν του παρέχει δυνατότητες για την ψυχαγωγία που επιθυμεί.

Στην ερώτηση αυτή απάντησαν 579 φοιτητές (99%). Από αυτούς τό 33.5% απάντησε καταφατικά, ενώ τό 66.5% αρνητικά. Ποιό είδος όμως ψυχαγωγίας είναι εκείνο που η αποουσία του οδήγησε στις αρνητικές απαντήσεις, φαίνεται στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΤΙ ΕΙΔΟΣ ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ ΚΡΙΝΕΙΣ ΟΤΙ ΛΕΙΠΕΙ ;	%
Λείπει κάθε είδους ψυχαγωγία	6
Η δυνατότητα επιλογής.	4.5
Η ποιότητα και η ύπαρξη εκδηλώσεων τέχνης ή πολιτισμού	49
Οργανωμένοι χώροι αναψυχής και μόρφωσης νέων.	5.5
Κέντρα διασκέδασης (Bnat - Ταβέρνες)	14
Αθλητικές εγκαταστάσεις.	15.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	5.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(342) 100

Έτσι η σημαντική έλλειψη στην ψυχαγωγία των φοιτητών εντοπίζεται στην αποουσία ποιοτικών εκδηλώσεων τέχνης και πολιτισμού. Το καλό θέατρο και ο ποιοτικός κινηματογράφος, η πολιτιστική κίνηση

γενικότερα ακτοτεχούν γιά τόν μεγάλο αυτό αριθμό τών φοιτητών στοιχείο "εκ των ουκ άνευ" τής αξιοποίησης του εξεύθερου χρόνου. Παράλληλα οι αθλητικές εγκαταστάσεις καί τά κέντρα διασκεδάσεις που τόσο η ποιότητα, οσο καί η οικονομική τους αυτάτηση, πρέπει να προσαρμόζονται με τών νεανικής αντίληψη καί τής οικονομικές δυνατότητες τών φοιτητών.

Επισημαίνουμε τέλος τόν μικρό, αλλά έντονο στόν χαραμπηριδμό του αριθμό αυταντίστεων τοῦ αυτοφαίνουται οτι αυτό τών Πάτρα λείπει κάθε ειδους φοκαγωγία. Περα αυτό τών αυτεκεμενικότητα ή όχι τής θέσεως αυτής πιστεύουμε πώς ενδυλώνει μιά γενικότερη αρνητική στάση τών φοιτητών αυτών πρός τόν τόπο σπουδών τους.

— .. —

2.6. Συμβολή του Πανεπιστημίου στην φυλαγωγία των φοιτητών.

Το πρόβλημα πού θά μας ασχολήσει στή συνέχεια αυτή παρέχεται του κεφαλαίου που αναφέρεται στόν ελεύθερο χρόνο καί τήν φυλαγωγία των φοιτητών είναι μιά ευκαιρία της ανθρωπίνης του Πανεπιστημίου για τό εξασφάλιση των συθηκών που θά διευκολύνουν τήν σπουδή, τήν δημιουργία καί τήν αύξηση διαφίνων των φοιτητών στόν τόπο σπουδών τους..

Οι φοιτητές στήν φύλλη μας μά τό όν ερίνουν στό Πανεπιστήμιο μπορεί νά συμβάλλει στήν φυλαγωγία των φοιτητών στή πληροφορία τους αυξάνουν υποστηρικτικά. Από τους 551 φοιτητές που ασχολήθηκαν με τήν φύλλη, μόνο τό 19.5% απάντησε αρνητικά.

Ας δούμε όμως πώς διευκολύνουν τήν απάντησή τους. Στόν παράλληλο πίνακα αναφέρονται οι εκτιμήσεις των φοιτητών (που έδωσαν καταφατική απάντηση στο φύλλο), στόν αφορά τό πώς μπορεί νά συμβάλλει τό Πανεπιστήμιο, στήν ευρύτερη έννοια φυλαγωγία τους.

ΠΩΣ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΣΥΜΒΑΛΛΕΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΗΝ ΦΥΛΑΞΗ	%
Διοργανώνοντας εκδηλώσεις (φυλαγωγικών-καλλιτεχνικών-μορφωτικού χαρακτήρα)	68.5
Ενισχύοντας κάθε φοιτητική προσπάθεια στό θέμα αυτό	12.5
Με τή δημιουργία κατάλληλων χώρων και μέσων	11.5
Αλλάζοντας στάσεις καί δομή	2.5
Διαμορφώνοντας τό πρόγραμμα παρακολουθήσεων	1
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	4
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(423) 100

Συνεπώς για τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν φοιτητῶν τὸ Πανεπιστήμιο πρέπει να εντάξει στὸ πρόγραμμα του καὶ τὴν ψυχαγωγία, τὴν οποία εμπλουτίζει με εκείνα τὰ στοιχεία πού μόλις πρίν δήλωσαν οι φοιτητές ότι δὲν υπάρχουν στὸ χώρο τῆς Πάτρας. Και σὰν τέτοια κρίνουν τίς ενδηλώσεις καλλιτεχνικού μορφωτικού αλλά καὶ ψυχαγωγικού χαρακτήρα (68.5%), με παράλληλη οικονομική καὶ γενικότερη ενίσχυση τῶν φοιτητικῶν προσκεθεσιών (12.5%) καὶ προβλέπουλας στὴν κτιριολογική του κατανομή χώρους καταλληλούς γιὰ ψυχαγωγία, αναψυχή καὶ ἀθλήση (11.5%).

Πέρα όμως ακτὸ τίς απαντήσεις αυτές ας δούμε γιὰ ποιὸ λόγο τὸ 19.5% τῶν φοιτητῶν απάντησε αρνητικά στὴν αρχική μας ερώτηση. Τίς δικαιολογίες για τὴν απάντηση αυτή παραθέτουμε στὸν επόμενο πίνακα.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ "ΟΧΙ"	%
Δὲν διαθέτει τα απαιτούμενα μέσα	23
Δὲν έχει θέσει σὰν στόχο του ς' τὴν ψυχαγωγία	18
Δὲν ενδιαφέρεται	18
Φταίει η πολιτικοποίηση των φοιτητῶν	13.5
Δὲν ειναι αυτὸς ο ρόλος του	12.5
Δὲν μπορεί νοι ικανοποιήσει ολες τίς επιθυμίες	9
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	6
ΣΥΝΟΛΟ	(96) 100

Γενικὰ θὰ μπορούσαμε να συνοψίσουμε τίς απαντήσεις αυτὲς περαιτέρω στὶς εξῆς κατηγορίες

α) Στὴν ύπαρξη ανεξάρτητων παραγόντων που επιδρούν, οπως ειναι τὸ πλήθος τῶν επιλογῶν ἢ η πολιτικοποίηση τῶν φοιτητῶν, ἢ τοι καταλληλόα μέσα (45.5%)

β) Στὸ γεγονὸς ὅτι δὲν ἔχει κάνει ἀκὴ τὴν ἐπιλογὴ καὶ συνεπὼς δὲν ἐνδιαφέρεται παρὰ τὴν ἀντίθετη ἄποψη τῶν φοιτητῶν. (36%).

γ) Στὴν ἄποψη ὅτι πράγματι δὲν ὑφίσταται θέμα μιᾶ καὶ δὲν πρέπει νὰ μαγὶ πτεῖ τὸ Πανεπιστήμιο καὶ τὸν παράγοντα αὐτό. (12.5%).

Ἔτσι συμπεραίνουμε ὅτι προϋπόθεση γιὰ τὴν ουσιαστικὴ συμβολὴ τοῦ Πανεπιστήμιου στὴν ψυχαγωγία καὶ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἐξένθερου χρόνου εἶναι ἡ ἀντίληψη γιὰ μιᾶ ὁλόπλευρη τοποθέτηση τοῦ Πανεπιστήμιου ἀπέναντι στὴν φοιτητικὴ ζωὴ καὶ ἡ συνεργασία ὥστε νὰ γίνει συνεπὴ μιᾶ διαλογικὴ καὶ ἰσότιμη συνύπαρξη πού θὰ βοηθήσει στὸ νὰ παραμερισθοῦν συνθήκες πού λειτουργοῦν ἀναστολιτικὰ σ' αὐτὴ τὴν πορεία.

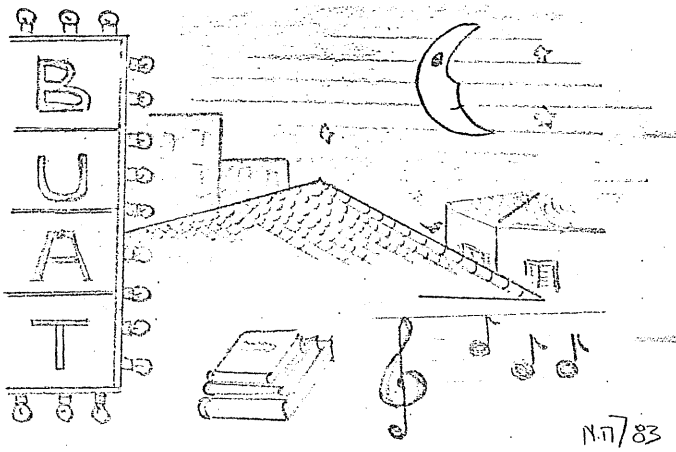

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΔΑΠΑΝΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ

3.1. Έξοδα κατά μήνα

Για να υπολογίσουμε το κόστος που συνεπάγεται η φοίτηση χωρίσαμε αυτό τους φοιτητές, να αναφέρουν το συνολικό ποσό που δαπανούν μέσα σ' ένα μήνα καθώς επίσης και τον αναλυτικό του σε επί μέρους δαπάνες όπως είναι οι δαπάνες στέγασης, διατροφής, ψυχαγωγίας κ.λ.π.

Μερικούς από τους πίνακες σχετικών συχνοτήτων για επί μέρους αυτών δαπανών παρουσιάσαμε κατά την ανάπτυξη της επόμενης παραγράφου. Εδώ θα επικεντρώσουμε έναν γενικότερο σχολιασμό των δαπανών αυτών παραθέτοντας ταυτόχρονα και τους αναλυτικούς πίνακες των συνολικών εξόδων σε σχετικές συχνότητες.

Στην παρουσίαση αυτή θα αναφερόμαστε εφ' όλου του δείγματος των απαντήσεων, ενώ θα σχολιάσουμε ιδιαίτερα την κατηγορία των φοιτητών που διαμένουν στην Φοιτητική Εστία και οι οποίοι διαφοροποιούνται από τους άλλους σχετικά στις δαπάνες συνολικά γιατί δεν επιβαρύνονται συνήθως με αυξημένες δαπάνες στέγασης.

Σε παράρτημα που ακολουθεί στο τέλος της παραγράφου παρουσιάζονται όσο οι συχνότητες όσο και οι σχετικές συχνότητες κατά κατηγορία δαπανών και κατά ποσό στην αναφέρονται πριν η μέση τιμή όσο και η τυπική απόκλιση κατά κατηγορία.

Ας προχωρήσουμε όμως στην παρουσίαση των συνολικών εξόδων κατά μήνα, που απεδίδονται στον επόμενο πίνακα σχετικών συχνοτήτων, στον οποίο γίνεται ξεχωριστή ανάλυση των φοιτητών της Φ.Ε.Π και εκείνων που παραμένουν στην πόλη καθώς και του συνολικού δείγματος.

ΣΥΝΟΛΟ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (ακαδ. ετός 1979-80)	ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ				ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	
	Στήν Φ.Ε.Π.		Εκτός Φ.Ε.Π			
	(απ. αρ)	%	(απ αρ)	%	(απ. αρ)	%
Από 3000 εως 5000	(42)	51	(11)	2.5	(53)	10
Από 5001 εως 7000	(27)	32.5	(44)	9.5	(71)	13
Από 7001 εως 9000	(12)	14.5	(111)	24.5	(123)	23
Από 9001 εως 11000	(1)	1	(143)	31.5	(144)	26.5
Από 11001 εως 13000	(1)	1	(95)	21	(96)	17.5
Από 13001 εως 15000	(-)	-	(32)	7	(32)	6
Από 15001 εως 18000	(-)	-	(10)	2	(10)	2
Πάνω 18001 δραχμες	(-)	-	(10)	2	(10)	2
ΣΥΝΟΛΟ	(83)	100	(456)	100	(539)	100
Μέση τιμή σε δραχμές	5398		10042		9.327	
Τυπική απόκλιση σε δραχμές	1693		2909		2.917	

Πραγματι παρατηρούμε πώς ο παράγων Φοιτητική Εστία επηρεάζει οχι αυθή σημαντικά αλλά καθοριστικά τίς δαπάνες φοίτησης. Ετσι ενω η μέση τιμή για τούς φοιτητές που παραμένουν στήν Φ.Ε.Π είναι 5400 δραχμές κοντά μήνα, τα έξοδα αυτά διπλασιάζονται σχεδόν για όσους δεν διαμένουν σ' αυτήν πληρώνοντας κατά μέσο όρο 3.500 δραχμές περίπου για να εξασφαλίσουν στέγη.

Ας δούμε όμως στόν ακόλουθο πίνακα τίς μέσες τιμές κατά κατηγορία δαπανών καθώς και τήν τυπική απόκλιση.

	ΔΑΠΑΝΕΣ				
	ΣΤΕΓΑΣΗΣ	ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ	ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ	ΒΙΒΛΙΩΝ-ΕΝΤ	ΑΛΛΑ ΕΞΟΔΑ
Μεση τιμή σε δραχμές	3278	3767	1155	689	1304
Τυπική απόκλιση σε δρχ	1397	1606	953	567	1081

† Η ανάλυση εφ' όλου του δείγματος.

Το άθροισμα της μέσης τιμής των επί μέρους δαπανών είναι 10.193 δραχμές ποσό πας προσεγγίζει σημαντικά τον αντίστοιχο μέσο τιμή των φοιτητών που διαμένουν εκτός Φοιτητικής Εστίας. Σ' αυτό συνετέλεσε και το γεγονός ότι μικρός αριθμός φοιτητών της Φ.Ε.Π απάντησε στις ερωτήσεις των επί μέρους δαπανών (το ποσοστό της Φ.Ε.Π στις ερωτήσεις αυτές κυμαινόταν από 9-10% του δείγματος)

Έτσι μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το συνολο των μηνιαίων δαπανών φοίτησης κατά το ακαδ-έτος 1979-80 ήταν περίπου 10.000 (± 3000), ποσό. οπωσδήποτε σημαντικό αν υπολογιστεί πως ο μέσος ετήσιος όρος των μηνιαίων αποδοχών υπαλλήλων σε βιομηχανικά-βιοτεχνικά καταστήματα με 10 και άνω απασχολούμενους ήταν κατά το 1979, 23.839 δραχμές, ενώ ο αντίστοιχος όρος των εβδομαδιαίων αποδοχών εργατών στα ίδια ακριβώς καταστήματα ήταν 3.314 δραχμές.(1)

Από τις 10.000 αυτές το 69% αφορά δαπάνες στέγασης (32%) και διατροφής (37%), ενώ ενα 13% είναι γενικά έξοδα στα οποία θα πρέπει να συμπεριληφθούν και τα έξοδα των μεταμινήσεων από και πρός τον τόπο καταγωγής, που οπωσδήποτε για τους φοιτητές που διενκολύνουται σχετικά (από άποψη γεωγραφική θέσης) είναι μιά σταθερή δαπάνη κατά μήνα. Για τις ψυχαγωγία και τον ενημέρωση οι φοιτητές δαπανούν το 18% των συνολικών δαπανών τους, από τα οποία αποκλειστικά το 11% αφορά τον κάλυψη των σκαγκών της διασκέδασης και του εξένθερου χρόνου.

Ενδιαφέρον όμως έχει να παρατηρήσουμε πόσα χρήματα εκτιμούν οι φοιτητές ότι θα ήταν αρκετά ώστε να ζήσουν στην Πάτρα με άνεση χωρίς βέβαιοι υπερβολές.

Οι αποκλίσεις στό ερώτημα αυτό παρουσιάζουται στον ακόλουθο πίνακα συχνοτήτων όπου γίνεται πάλι η διάκριση των φοιτητών της Φ.Ε.Π και των φοιτητών που διαμένουν στην Πάτρα.

---

(1) Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1980, Αθήνα, ΕΣΥΕ (Απασχόλησις σσ 71-72)

ΠΟΣΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΕΙΣ ΜΕ ΑΝΕΣΗ (μηνιαίο έτος 1979-80)	ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΠΟΥ ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ				ΣΥΝΟΛΟ ΦΟΙΤΗΤΩΝ	
	Στην Φ.Ε.Π.		Εκτός Φ.Ε.Π.			
	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%
Από 3000 έως 5000 δρχ	(14)	16	(3)	0.5	(17)	3
Από 5001 έως 7000 δρχ	(15)	17.5	(5)	1	(20)	4
Από 7001 έως 9000 δρχ	(23)	26.5	(26)	6	(49)	9
Από 9001 έως 11000 δρχ	(17)	19.5	(80)	18	(97)	18
Από 11001 έως 13000 δρχ	(12)	14	(110)	24.5	(122)	23
Από 13001 έως 15000 δρχ	(4)	4.5	(158)	35.5	(162)	30.5
Από 15001 έως 18000 δρχ	(1)	1	(29)	6.5	(30)	5.5
Πάνω 18001 δραχμές	(1)	1	(37)	8	(38)	7
ΣΥΝΟΛΟ	(87)	100	(448)	100	(535)	100

Μέση Τιμή σε δραχμές	8466	12.948	12219
Τυπική απόκλιση σε δρχ.	3190	3096	3523

Σε σύγκριση με τις μέσες τιμές των μηνιαίων δαπανών παρατηρείται ότι σύνολο των φοιτητών μια αύξηση κατά 31%. Η αύξηση αυτή για τους φοιτητές στην οποία είναι πολύ μεγαλύτερη (57%), ενώ για τους εκτός Εστίας φοιτητές είναι 2%.

Γενικά οι φοιτητές του δείγματος ανεβάσουν τις τιμές του κόστους της ζωής και οι δαπάνες για μια άνετη φοίτηση χωρίς υπερβολές, σύμφωνα με τα δεδομένα του 1980 ανέρχεται στην τάξη των 12-13.000 χιλιάδων δραχμών περίπου το μήνα.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα αυτά, η επιβάρυνση της οικογένειας που σπουδάζει κάποιο παιδί σε πανεπιστήμιο μακριά από τον τόπο κατοικίας είναι πολύ μεγάλη και μπορούμε να υποθέσουμε ότι τα πλεονεκτήματα των περιπτώσεων αναφορικά σημαντικό μέρος του οικογενειακού προϋπολογισμού (περίπου το 1/3).

Η υπάρξη δέ και αδιεξόδου πού είναι σπουδαίος υποχρεώνει τον εξωτερικό οικισμένα σε αμφιταλαντευόμενη αναμονή προκειμένου να εξασφαλίσει, μαζί από άλλους κοινωνικούς χώρους, τα παιδιά τους.

Το συμπέρασμα αυτό βέβαια δεν αποτελεί πρωτοτυπία, διότι και όλοι οι φορείς που ασχολούνται με τον χαρακτήρα της φοιτητικής ζωής εμβαθύνουν στις συνέπειές της στον οικισμένα, τονίζουν ότι πράγματι στην εστία για τον πληθυσμό των περιπτώσεων, η προσπάθεια για σπουδές αποτελεί πρόσκαιρο άθλο.

Αν όλα αυτά προστεθούν και τα έξοδα, που στις μέρες μας πλέον σε εφτάτιμα ύψη, διαμορφώνεται μια προοπτική στον υποψήφιο από τις γυμνασιακές τάξεις ακόμα, γίνεται φανερό πως το θέμα Παιδεία αποκτά διαστάσεις κοινωνικού προβλήματος πρώτου μεγέθους με καταφανείς συνέπειες και στη χαμηλότερη οικονομική ζωή του τόπου.

Η υποαπασχόληση και η ανεργία αποτελεί στον χώρο της υγείας η απασχόληση μιας αντίληψης στον χώρο της Ανώτατης Παιδείας αλλά και στον χώρο εργασίας που υπερβαίνει την συνήθη εφαρμογή και σπουδών έχουν τα πρόβλημα ακόμα περισσότερο.

Κλείνοντας τη συμπεριφορική μας αυτή παρέμβαση θα θέλαμε να δώσουμε μια σαφέστερη εικόνα του τι θέτουν οι φοιτητές στον χώρο με μεγαλύτερη ακρίβεια. Αυτό πιστεύουμε θα βοηθούσε στο να καταλάβουμε ποιες ακριβώς ανάγκες θα επιθυμούσαν και αρχίσουν να καλύψουν οι φοιτητές αν διέθεταν περισσότερα χρήματα, πρόβλημα που μας απασχόλησε πολλές προσεγγίσεις.

Θέσαμε στους φοιτητές την ερώτηση:

"Αν είχα περισσότερα χρήματα σε ποιον τομέα της εξυπηρέτησης θα τα χρησιμοποιούσα;"

Στην ερώτηση αυτή δυνάμουμε αξιολόγηση των τομέων. Στον ακόλουθο πίνακα παρουσιάζουμε τις πρώτες προτιμήσεις.

α π α ν τ ή σ ε ι ς	(απ. αρ)	%
Καλύτερο φαγητό ή διαφορά	(199)	38
Καλύτερο ντύσιμο	(35)	7
Διασκέδαση (γενικά)	(104)	20
(hobbies)	(17)	3.5
(Ταξίδια)	(29)	5.5
Αγορά βιβλίων	(116)	22.5
Αποταμίευση	(6)	1
Θα σπούδαζα	(4)	0.5
Θά βοηθούσα τούς δικούς μου	(7)	1.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	(4)	0.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(521)	100

Έτσι η πρώτη ανάγκη πού θά καλυφθεί από τίς υπαρξιακές περισσοτέρων χωρικών είναι η καλύτερη τών συνηθισμένων διαβιώσεων (38%), ενώ παράλληλα, η ανάγκη πά αγορά βιβλίων (22.5%) καί ή ψυχαγωγία γενικότερα (29%) τοποθετούν τόν άνθρωπο πά μιά ποιοτικότερη καί χωρίς άγχος ζωή, που δίνει προσωπικότητα καί δημιουργική διάθεση στό άτομο.

Αν θεωρήσουμε τή διασκέδαση, τήν ψυχαγωγία καί τίς βόλτες σαν δείκτες μιάς ποιοτικότερης ζωής παρατηρούμε ότι αυτή η ανάγκη τόν κάνει υπερισχύει τής εξ ίσου ισχυρής πά τίς καλύτερες τών συνηθισμένων διαβιώσεων.—

(συμπεριλαμβάνονται και οι φοιτητές επί Φ.Ε.Π)

ΕΞΟΔΑ	ΧΡΗΜΑΤΙΚΟ ΠΟΣΟΝ									ΣΥΝΟΛΟ
	Λιγότερο από 500 δρχ	501 - 1500	1501 - 2500	2501 - 3500	3501 - 4500	4501 - 5500	5501 - 6500	6501 - 7500	περισσότερο από 7501 δρχ	
Στέγαση	(29) 6		(102) 21	(179) 36.5	(115) 23.5	(31) 6	(15) 3	(9) 2	(9) 2	(489) 100
Διατροφή	(4) 1	(40) 8	(61) 12.5	(117) 24	(107) 22	(81) 16.5	(54) 11	(24) 5		(490) 100
Ψυχαγωγία	(131) 27	(247) 50.5	(72) 15	(26) 5.5	(6) 1	(5) 1	(-) -	(2) *		(489) 100
Βιβλία - Εντυπα	(241) 52	(199) 43	(21) 5	(2) *	(-) -	(2) *				(465) 100
Άλλα έξοδα	(150) 32	(222) 47.5	(69) 15	(51) 3	(6) 1	(2) 0.5	(2) 0.5	(2) 0.5		(468) 100

$\bar{x}$, S	ΔΑΠΑΝΕΣ				
	Στέγασης	Διατροφής	Ψυχαγωγίας	Βιβλίων - Εντ.	Άλλων εξόδων
Μέση Τιμή σε δραχμές	3.278	3.767	1.155	689	1.304
Τυπική Απομάκρυνση σε δρχ	1.397	1.606	953	567	1081

ΣΥΝΟΛΟ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ	3000 - 5000	5001 - 7000	7001 - 9000	9001 - 11000	11001 - 13000	13001 - 15000	15.000 - 18000	πάνω από 18001 δρχ	ΣΥΝΟΛΟ
	(53) 10	(71) 13	(123) 23	(144) 26.5	(96) 17.5	(32) 6	(10) 2	(10) 2	(539) 100

Μέση Τιμή	9.327 δρχ

Τυπική Απόκλιση	2.917 δρχ

ΜΗΝΙΑΙΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ (1979-80)

(των φοιτητών που δέν διαμένουν στήν Φ.Ε.Π)

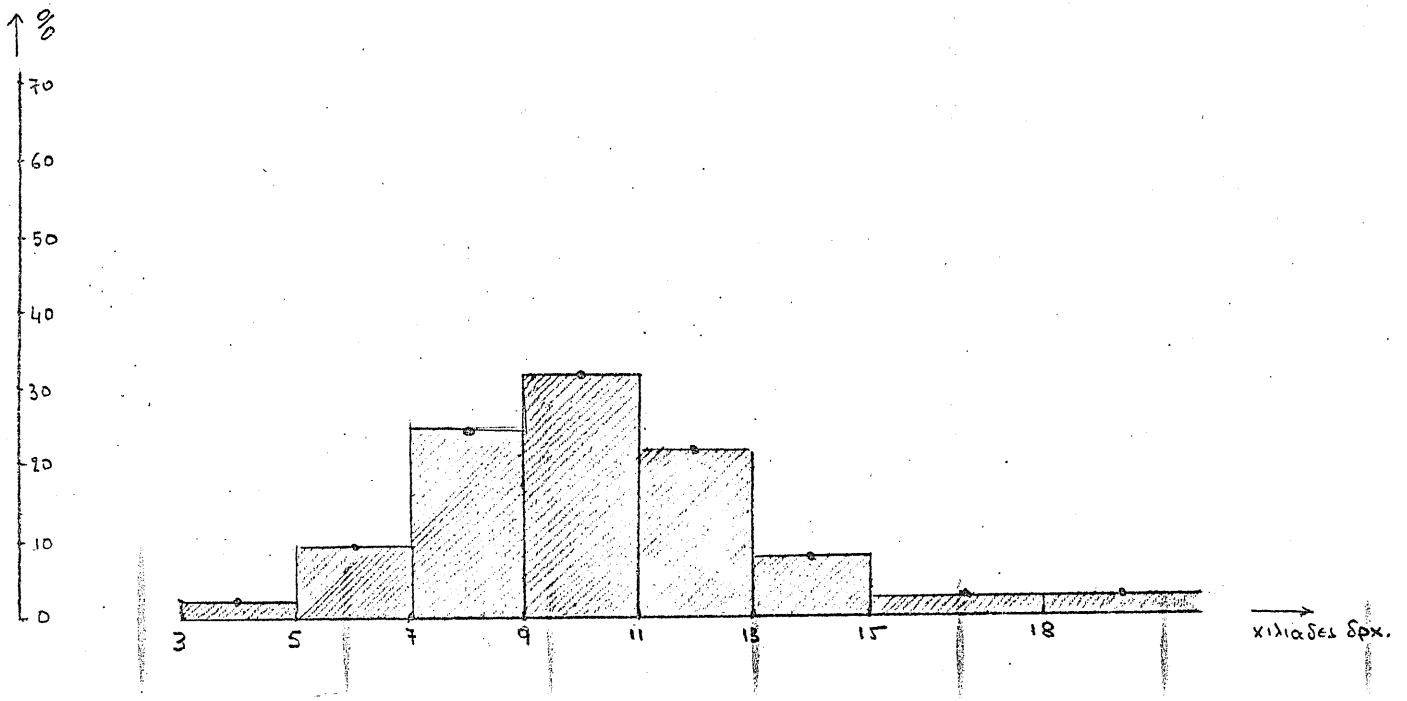

] Μέση Τιμή : 10.194 δρχ.

] Τυπική Απόκλιση : 2927 δρχ.

] Δεν απάντησαν τήν ερώτηση 22% του δείγματος επ των οποίων 14% είναι οι φοιτητές τής ΦΕΠ.

ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΔΑΠΑΝΩΝ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΕΞΟΔΩΝ

(% αναλυση εφ' όλου του δείγματος)

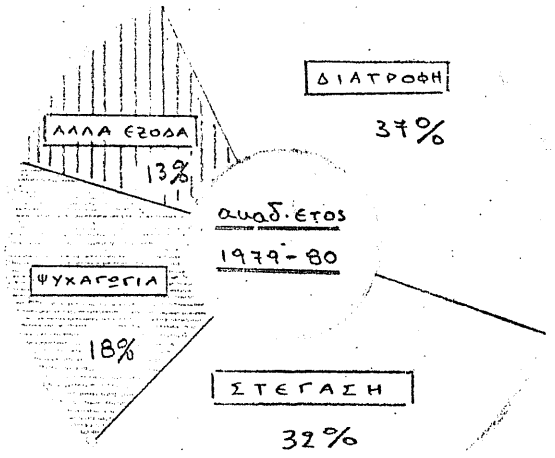

- Μέση ετήσ συνόλου μηνιαίων δαπανών : 9333 δρχ
- Τυπική απόκλιση : 3222 δρχ
- Απαντήσαν στην ερώτηση το 92.5% του δείγματος

3.1.1. Κοινωνική προέλευση παράγων διαφοροποιητικός των μηνιαίων δαπανών

Ας δούμε όμως πώς διαφοροποιούνται οι μηνιαίες δαπάνες σύμφωνα με τήν κοινωνική προέλευση. Ο συσχετισμός τών δύο αυτών μεταβλητών παρουσιάζεται στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων όπου οι κατηγορίες τών ποσών παρουσιάζουται συμπτυγμένες. Η στατιστική ανάλυση που παρατίθεται αμέσως μετα τόν πίνακα αναφέρεται στόν πλήρη συσχετισμό τών αυτώ κατηγοριών.

ΣΥΝΟΛΟ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (αναδ. έτος 1979-80)	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
	Ανωτατη %	Ανώτερη %	Ανω-Μεση %	Κατω-Μεση %	Κατωτερη %
Από 3000 - 7000 δρχ.	–	15	24	25	31
Από 7001 - 11000 δρχ	35.5	47	50.5	58	42
Από 11001 - 15000 δρχ	41	35	23	16	23.5
Πανω απο 15001 δρχ.	23.5	3	2.5	1.5	3.5
ΣΥΝΟΛΟ	(17) 100	(100) 100	(156) 100	(121) 100	(81) 100

($p = 0.050$, $B.E. = 5,43$, $F = 2.638$)

Η διαφοροποίηση ειναι αρκετά σημαντική οσο και προφανής. Σημειώνουμε ιδιαίτερα τήν κατανομή τής ασθενέστερης οικονομικής τάξης. η οποία παρουσιάζει σχετική απόκλιση από τήν όλη εικόνα. Οπως θα αποδειχθει και σε μεταγενέστερο κεφάλαιο, η μεγάλη πλειοψηφία τών φοιτητών τών οποίων η οικογένεια ανήκει στήν κοινωνική αυτή τάξη αντιμετωπίζουν δυσκολίες στήν κάλυψη τών εξόδων τους και εργάζουται συμπληρώνοντας έτσι τίς μηνιαίες αποδοχές τους. Ο παράγων εργασίας ειναι συνεπώς και εκεινος ο οποιος επηρεάζει σημαντικά τήν κατανομή τών μηνιαίων δαπανών στούς φοιτητές τής συγκεκριμένης τάξης.

Η άμεση εξάρτηση του τόπου καταγωγής και του ίδιου του επαγγέλματος που εξασκεί ο πατέρας, συμβάλλει ώστε η μεταβλητή αυτή που περιγράφει την κατάσταση του πληθυσμού να μεταβάλλεται αναλογικά με εκείνη της διάκρισης σε κοινωνικές τάξεις.

Πάντως είναι πολύ πιό έντονες οι διαφορές που παρακτάζονται στόν συσχετισμό της μεταβλητής αυτής με τις μηνιαίες δοκιμάνες από ότι στόν αντίστοιχο που αναφέραμε μόλις πρίν.

Αναλυτικά ο συσχετισμός αυτός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής, ο οποιος χάριν λειτουργικότητας έχει επίσης ομαδοποιημένες τις κατηγορίες πατών ενω η στατιστική ανάλυση που παρατίθεται αφορά τόν πλήρη συσχετισμό των αυτών κατηγοριών.

ΣΥΝΟΛΟ ΜΗΝΙΑΙΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ (ακαδ. έτος 1979-80)	ΚΑΤΑ ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
	ΑΣΤΙΚΕΣ %	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ %	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ %
Από 3000 - 7000 δρχ	20.5	30	26.5
Από 7001 - 11000 δρχ.	50	40.5	55.5
Από 11001 - 15000 δρχ.	26	23	18
Πάνω από 15001 δρχ	3.5	6.5	—
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(331) 100	(74) 100	(83) 100

($p = 0.0049$, $\beta.\epsilon = 2,21$, $F = 6.93$)

Υπενθυμίζουμε γιά μιά ακόμη φορά το γεγονός του επηρεασμού των μηνιαίων αποδοχών από άλλες πλήν της οικογένειας πηγές (υποτροφίες εργασία, κ.λ.π).

— · —

3.2. Κάλυψη δαπανών - Πηγές

Η κάλυψη τών δαπανών τών φοιτητών γίνεται κυρίως από τρείς πηγές. Πρώτου τών οικογένεια. Δέντερου από τών εργασία τους. Καί τρίτου από υποτροφία. Μιά τέταρτη πηγή πού προέκυψε καί φάνηκε ισχυρότερη σέ συχνότητες από τών αυτίστοιχη τών υποτροφιών αναφερόταν στήν συνεισφορά στίς μηνιαίες αποδοχές του φατητή καί από άλλοι συγγενικά πρόσωπα. Ετσι σε αρκετές περιπτώσεις, οι μεγαλύτερες παντρεμένες αδεσφές, θεια και θεια, γιαγιάδες καί ένας ολόκληρος αριθμός προσώπων. συμμετείχε συνεισφέρουτας μικρά κυρίως ποσά τίς τάξης μέχρι 20% των γενικών εξόδων, πάντως συμμετέχοντας στήν προσπάθεια γιαί φοίτηση του αγαπημένου προσώπου.

Τό γεγονός αυτό, πού έχει πιστένουμε άμεση σχέση μέ τήν σημαντία που αποδίδεται από τήν εσκυνική αυτίληψη στόν οικογενειακό δεσμό γίνεται παράγοντας σημαντικός πού οι δείκτες τής ανεργίας τών νέων στήν χώρα μας, αλλά καί η φτώχεια τής νέας γενιάς δέν παρουσιάζεται στίς πραγματικές τηδιαστάσεις. Στήν εσκυνική πραγματικότητα συχνά οι οικογενειακές σχέσεις, παρά τήν όποια ποιοτική ή μή έκφρασή τους συσπειρώνουται μπροστά στό αδιέξοδο, δρώντας ετσι σάν ο τρίτος παράγοντας πού δέν παρουσιάζεται στόν ίδιο βαθμό στίς άλλες χωρες τής Δύσης όπου ο οικογενειακός δεσμός εμφανίζεται πιό χαλαρός.

Γιά να δώσουμε μιά εντύπωση τών αναλογιών που ισχύουν στόν φοιτητικό χώρο οσον αφορά τίς πηγές κάλυψης τών δαπανών αλλά καί τό ποσοστό συνεισφοράς τής κάθε μιάς παραθέτουμε τόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων, οπου οι περιπτώσεις τών συγγενικών προσώπων εμφανίζονται μέ τήν ειωνυμία άλλες πηγές.

ΠΟΣΟΣΤΟ ΚΑΛΥΨΗΣ	ΠΗΓΕΣ							
	ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ		Η ΕΡΓΑΣΙΑ		ΥΠΟΤΡΟΦΙΑ		ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ	
	(απ.αρ)	%	(απ.αρ)	%	(απ.αρ)	%	(απ.αρ)	%
Μέχρι 25%	(16)	3	(89)	49	(38)	69	(62)	74
Από 25 - 50%	(31)	6	(49)	27	(8)	14.5	(13)	15.5
Από 50 - 75%	(49)	10	(13)	7	(5)	9	(3)	3.5
Από 75 - 100%	(413)	81	(31)	17	(4)	7.5	(6)	7
ΣΥΝΟΛΟ	(509)	100	(182)	100	(55)	100	(84)	100

Παρατηρούμε ότι τό 87% του δείγματος αναφέρθηκε στην πηγή οικογένεια ανεξαρτήτως ποσοστού κάλυψης των δαπανών. Τό αντίστοιχο ποσοστό που ανέφερε σάν πηγή τήν εργασία ειναι 31%, ενώ για τήν υποτροφία ειναι τό 9.5% κάν γιά τίς άλλες πηγές τό 14.5%.

Ετσι γίνεται προφανές ότι γιά τό 42% τών περιπτώσεων τά έξοδα δέν καλύπτονται από μία πηγή, αλλά από συνδιασμούς.

Παρατηρώντας κάθε πηγή, ανεξάρτητα από τίς άλλες, παρατηρούμε τά εξής.

α) Όσον αφορά τούς γονείς, αποτελούν γιά τό 81% τών φοιτητών πού τούς ανέφεραν σάν πηγή τόν κύριο χρηματοδότη, πού καλύπτει τά 3/4 μέχρι καί τό σύνολο τών αποδοχών

β) Η εργασία γιά πολύ λίγους αποτελεί κύρια πηγή, ενώ για τούς περισσότερους αποτελεί συμπλήρωμα τής τάξης τού 1/4 τον μηνιαίων αποδοχών

γ) Η υποτροφία αναφέρεται σάν πηγή από πολύ λίγους, ενώ από αυτούς οι περισσότεροι τήν θεωρούν σάν συνεισφορά τής τάξης τού 1/4 στίς μηνιαίες αποδοχές.

δ) Η ίδια ακριβώς εικόνα παρουσιάζεται κάν στήν κατηγορία "άλλες πηγές" όπου τό 74% τών φοιτητών πού τίς αναφέρουν τις θεωρούν επίσης σάν συμπλήρωμα τής τάξης του 1/4 τον μηνιαίων αποδοχών.

Για να δώσουμε μιά άμεση εικόνα της αναλογίας της συνεισφοράς των πηγών αυτών στις μηνιαίες αποδοχές του φοιτητή, παρουσιάζουμε τήν μέση τιμή και τήν τυπική απόκλιση κατά πηγή. Σάν τιμή κάθε κατηγορίας εξήφθη τό κέντρο της κλάσεως παρ' ότι τουτο στήν συγκεκριμένη περίπτωση προϋποθέτει σχετική ισοκοσιανομή στήν κλάση, γεγονός τό οποιο δέν συμπεραίνεται μέ ασφαλεια στήν περίπτωσή μας.

	ΠΗΓΕΣ			
	ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ	Η ΕΡΓΑΣΙΑ	Η ΥΠΟΤΡΟΦΙΑ	ΑΛΛΕΣ ΠΗΓΕΣ
Μέση Τιμή σε επί τοις εκατό	79.7 %	35.6 %	26.1 %	23.5 %
Τυπική απόκλιση σέ επι τοις εκατό	26.1 %	27.8 %	23.3 %	21.6 %

Είναι συνεπώς προφανές ότι τό κύριο βάρος καλείται να καλύψει η οικογένεια. Μέ πόση όμως ευκολία μπορεί να εξασφαλίσει η μέση οικογένεια ύλιστις δοκιμάσεις τήν σπουδών του (ή τών) παιδιών της;

Αυτό ήταν και ένα τελευταίο ερώτημα όσον αφορά τήν περιγραφή τών δαπανών της φοιτητικής ζωής, μέ τό οποιο ασχολήθηκαν 552 φοιτητές του δείγματος (94.5%).

Οι αποκρίσεις τους δίνουται στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	%
Εύκολα	24.5
Με λίγη δυσκολία	42
Με δυσκολία	25
Δέν μπορεί	8.5
ΣΥΝΟΛΟ	(552) 100

Ετσι μόνο 1 στις 4 περιπτώσεις των οικογενειών έχει τη δυνατότητα με ευκολία να αναλάβει όλα τα εξοδα τούν σπουδών (24.5%). Οι περισσότερες οικογένειες αναλαμβάνουν τα έξοδα των σπουδών με λίγη δυσκολία (42%), ενώ το ποσοστό των οικογενειών δεν αντιμετωπίζουν προβλήματα ανέρχεται στο 33.5% από το οποίο το 8.5% δεν έχει καθόλου την δυνατότητα να αντανοκριθεί στην δαπάνη αυτή.

Τα κενά ακριβώς αυτά που δημιουργούνται ερχονται να καλύψουν η εργασία του φοιτητή ή οι υποτροφίες και γενικότερα οι παροχές.

Ας δούμε τέλος των συσχετισμό της δυσκολίας της οικογένειας να αντανοκριθεί στα έξοδα των σπουδών, με την κοινωνική της τοποθέτηση σε τάξεις. Συγκεκριμένα έχουμε τον ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων όπου οι κατηγορίες "ευκολα" και "με λίγη δυσκολία" έχουν ενοποιηθεί με την επωνυμία "με σχετική ευκολία" και οι άλλες δύο "με δυσκολία" και "δεν μπορούν" αποτελούν μια δεύτερη με την επωνυμία "με ιδιαίτερη δυσκολία".

ΔΥΣΚΟΛΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΝΑ ΚΑΛΥΨΕΙ ΤΑ ΕΞΟΔΑ ΤΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
	ΑΝΩΤΑΤΗ %	ΑΝΩΤΕΡΗ %	ΑΝΩ ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩ ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩΤΕΡΗ %
Με σχετική ευκολία	100	85.5	78	63	20
Με ιδιαίτερη δυσκολία	-	14.5	22	37	80
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(17) 100	(103) 100	(156) 100	(124) 100	(84) 100

($p \ll 0.005$, β.ες: 4, $\chi^2 = 116.52$).

Παρ'ότι οι δαπάνες φοίτησης για τούς φοιτητές της Φ.Ε.Π. ειναι πολύ μικρότερες και η πλειοψηφία τους υποτίθεται ότι ειναι φοιτητές κυρίως της κατώτερης τάξης παρατηρούμε ότι η δυσκολία διατηρεται σε υψηλα επίπεδα στην κατηγορία αυτή των φοιτητών.

———.———

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4. ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΠΟΥΔΕΣ

Το πρόβλημα του συνδιασμού της εργασίας και των σπουδών είναι τόσο σύνθετο όσο και σημαντικό. Η συνθετότητά του έγκειται στην συνύπαρξη προβλημάτων που προέρχονται τόσο από την ίδια την αγορά εργασίας όσο και από την γενικότερη αντίληψη της εκπαιδευτικής διαδικασίας στην Ανώτατη Παιδεία.

Η προσωρινότητα της απασχόλησης του φοιτητή καθώς και η ανάγκη μιας σχετικής επαφής με την διαδικασία των πανεπιστημιακών εξετάσεων είναι μια σημαντική αιτία που η εργοδοσία όχι μόνο δεν ενδιαφέρεται αλλά αποκλείει τους φοιτητές από την εργασία. Ταυτόχρονα η Πολιτεία δεν έχει αναπτύξει κίνητρα για την πρόληψη της καταγορίας αυτής των νέων και δεν έχει δημιουργήσει μορφές εργασίας τέτοιες που η ενκαιριακή και προσωρινή της επάνδρωση με φοιτητές να υποβοηθούσε την δυνατότητα απασχόλησης τους. Μέσα δε στο γενικότερο πλαίσιο ανεργίας της νέας γενιάς και της υποαπασχόλησης, η φοιτητική νεολαία πρωταγωνιστεί σημαντικά στη ακόμα και με την λήψη του πτυχίου δεν είναι άμεση η ενταξή της στην παραγωγική διαδικασία.

Από την άλλη μεριά η πανεπιστημιακή αντίληψη δεν έχει διαμορφωθεί έτσι ώστε να εμπεριέχει και να λαβαίνει σοβαρά υπ' όψιν τους εργαζόμενους φοιτητές, που μπορεί βέβαια να μην αποτελούν την πλειονότητα, παραμένουν όμως ικανός αριθμός του φοιτητικού πληθυσμού. Έτσι τόσο τα προγράμματα των παραδόσεων, όσο και τα αντίστοιχα των εξετάσεων με την συνεχή συνήθως αντικοστάσταση από νεώτερα και με την διασπορά των ωρών τόσο στις απογευματινές αλλά κυρίως τις πρωινές ώρες, δεν υποβοηθούν τον προγραμματισμό που απαιτείς κύριο σταχείο συνδιασμό εργασίας και σπουδών.

Ετσι η συνήθης λύση ειναι η ευκαιριακή κυρίως ασχολήσεις σε εργασίες που συχνά δέν πληρούν στοιχειώδη διασφάλιση του εργαζόμενου και προσφέρουν χαμηλές αποδοχές.

Στό κεφάλαιο αυτό θά επιχειρήσουμε μιά γενική παρουσίαση του θέματος. Στήν ανάλυσή μας αυτή δέν θά ασχοληθούμε μόνο μέ εκείνους οι οποιοι ασχολούνται σέ κάποια μόνιμη εργασία, αλλά θά συμπεριλάβουμε σ' αυτούς και όλους εκείνους που κατά τήν διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους απασχολήθηκαν ευκαιριακά σε κάποια εργασία. Φυσικά τό ιδιαίτερο βάρος στήν υποσημείωση τών προβλημάτων με τις πανεπιστημιακές υποχρεώσεις εντοπίζεται στούς φοιτητές μέ μόνιμη εργασία.

— · —

4.1. Εργαζόμενοι φοιτητές

Η αδυναμία συνύπαρξης της οικογένειας να καλύψει τα έξοδα των σπουδών οδηγεί τους φοιτητές στην αναζήτηση εργασίας.

Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε [1] κατά το ακαδημαϊκό έτος 1977-78 στο Πανεπιστήμιο Πατρών οι εργαζόμενοι φοιτητές ήταν το 8% στον δείγμα των 3712 φοιτητών του Πανεπιστημίου Πατρών.

Σε σχετική μας έρευνα, χωρίς διενέργεια του πλήρους ή αντιπροσωπευτικού χαρακτήρα της έρευνας αποδόθηκαν ερωτηματολόγια 256 φοιτητές, δηλ. ποσοστό 46.5% επί του συνόλου των 552 φοιτητών που συνεργάσθηκαν με την έρευνα.

Η ανάγκη να προσεγγίσουμε ακόμα περισσότερο την κατηγορία αυτή των φοιτητών μας οδήγησε στον συσχετισμό της μεταβλητής αυτής με άλλες που αποδίδουν τα κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά της πορείας αυτής του φοιτητικού πληθυσμού.

Ένας από τους πρώτους συσχετισμούς ήταν αυτός με την κοινωνική διαστρωμάτωση της οικογένειας του φοιτητή. Ο συσχετισμός αυτός αποδίδεται στον ακόλουθο πίνακα.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
	Ανώτατη %	Ανώτερη %	Μεσαία %	Κατώτερη %	Κατώτατη %
Εργαζόμενοι φοιτητές	23.5	29.5	40.5	52.5	73
Μη εργαζόμενοι φοιτητές	76.5	70.5	59.5	47.5	27
ΣΥΝΟΛΟ	(17) 100	(102) 100	(158) 100	(120) 100	(85) 100

($p = 0.0$ [8δεκ], β.ε 5, $\chi^2 = 43.8$)

[1] Στατιστική της Εκπαίδευσης 1977-78, Αθήνα 1981

Η άμεση συνέπεια εξόρυξης του φαινομένου της εργασίας με μη οικονομική υπαίθρου της οικογένειας του φοιτητή είναι προφανώς. Έτσι ενώ το 73.5% μακρύτερο όρο των δύο αντίστοιχων τάξεων δεν εργάζεται, το αντίστοιχο ποσοστό εργαζομένων φοιτητών (73%) εμφανίζεται στην κατώτερη κοινωνική τάξη. Ο λεγόμενος αυτός αριθμός των εργαζομένων φοιτητών της τάξης αυτής είναι και η αιτία που κατά τον υπόλοιπο των δαπανών συμπεριλαμβανομένων στην κατηγορία αυτή σχετική αύξηση απ' όπου προβλεπόταν η φυσιολογική εξέλιξη των καταναλωτικών των νοικοκυριών.

Ο τόπος καταγωγής είναι ένας δείκτης παρόμοιου διαφοροποιητικού της εργασίας κατά τη διάρκεια των σπουδών. Ας παρατηρήσουμε τον ακόλουθο πίνακα όπου απεικονίζεται η συσχέτιση των δύο αυτών μεταβλητών

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΠΕΡΙΟΧΕΣ		
	ΑΣΤΙΚΕΣ %	ΗΜΙΑΣΤΙΚΕΣ %	ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ %
Εργαζόμενοι φοιτητές	41.5	53	60
Μη εργαζόμενοι φοιτητές	58.5	47	40
ΣΥΝΟΛΟ	(339) 100	(72) 100	(82) 100

($p = 0.006$, β.ελ. 2, $\chi^2 = 10.2$)

Η άμεση σχέση που υπάρχει τόσο στην οικονομική άνεση τόσο της καταγωγής της εργασίας κατά περιοχή καταγωγής, όσο και η διαφοροποίηση ανιχνεύθηκε μετά την αναγνώριση της εργασίας διαφοροποιούν σημαντικά την μεταβλητή των εργαζόμενων φοιτητών που από 60% που είναι στα προερχόμενα από αγροτικές περιοχές παρουσιάζεται στα αστικά 41.5% στις αστικές.

Ένας τρίτος παράγων που διαφοροποιεί την μεταβλητή απασχόληση είναι και η μεταβλητή φύλο. Παραθέτουμε τον αντίστοιχο πίνακα.

συσχετισμού των δύο αυτών μεταβλητών.

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	ΦΥΛΟ	
	ΑΥΤΡΕΣ %	ΓΥΝΑΙΚΕΣ %
Εργαζόμενοι φοιτητές	51.5	34
Μη εργαζόμενοι φοιτητές	48.5	66
ΣΥΝΟΛΟ	(392) 100	(160) 100

($p = 0.0001$, β.ελ 1, $\chi^2 = 14.45$)

Ετσι από τίς κατηγορία τών εργαζομενων φοιτητών απουσιάζουν σε ικανό αριθμό οι γυναικες πού κυρίως (66%) δέν εργάζονται.

Ποιοί όμως ειναι οι λόγοι πού οδηγούν εκείνους που ανάντησαν ότι δέν εργάζονται στίς ανάφασή τους αυτή; Απάντησε στό ερώτημα αυτό δίδεται από τόν ακόλουθο πίνακα ποσοσιαίας κατανομής.

ΑΝ ΔΕΝ ΕΡΓΑΖΕΣΑΙ ΑΥΤΟ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΚΥΡΙΩΣ	%
Δεν υπάρχει οικονομική ανάγκη	41
Δέν βρίσκεις εύκολα έργασία (γενικά)	16.5
-"- (πού να συνδιάζεται μέ τίς σπουδές)	6.5
Δέν περισσεύει χρόνος από τά μαθήματα	32.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	3.5
ΣΥΝΟΛΟ	(243) 100

Διακρίνουμε στίς αποκτήσεις αυτές δύο βασικά αντιλήψεις, πού πιθανόν βέβαια νά έχουν τό ίδιο κίνητρο, πάντως όμως εκφράζονται διαφορετικά

Η πρώτη παραδέχεται ότι πράγματι δέν υπάρχει οικονομική ανάγκη πού νά επιβάλλει τήν εργασία (41%), ενώ η δεύτερη (38.5%) εντοπίζει τήν αιτία στήν αδυναμία συνεύρεσης εργασίας καί σπουδών. Πάντως καί γιά τήν δεύτερη αυτή αντίληψη μπορει γενικά να υποτεθεί ότι δέν υφίσταται οικονομικό πρόβλημα τόσο οξυμένο που να αποκλείει τήν επιλογή, έστω καί μέ σχετικές στερήσεις. Τέλος στήν γενική κατηγορία αποκλίσεων που αναφέρει "δέν βρίσκω εύκολα εργασία (γενικά)" (16.5%) δέν διευκρινίζεται άν αιτία τής δυσκολίας αυτής ειναι η ανάγκη να αυτοπροκριθεί ο φοιτητής στίς πανεπιστημιακές του οποχρεώσεις ή η αντίληψη πού επικρατεί στόν χώρο εργασίας καί δέν προσφέρει ουσιαστικά θέση στοάς φοιτητές για απασχόλιση.

— - —

4.2. Μονιμη ή ευκαιριακή απασχόληση

Από τούς 256 φοιτητές που απάντησαν ότι εργάζονται, ας δούμε πόσοι απασχολούνται σε μόνιμη εργασία και πόσοι εργάζονται ευκαιριακά. Απάντηση στό ερώτημα αυτό δίνεται από τόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΕΡΓΑΖΕΣΑΙ	Μονιμα	Ευκαιριακα	Σε διαλείμματα σπουδών	ΣΥΝΟΛΟ
%	12	48	40	(319) 100

Παρατηρούμε ότι ο αριθμός των φοιτητών που απάντησε ότι εργάζεται στό δεύτερο αυτό ερώτημα (319 φοιτητές) είναι μεγαλύτερος από εκείνους που απάντησαν στό προηγούμενο ερώτημά μας για τό αν εργάζονται χωρίς διευκρίνιση της μονιμότητας της εργασίας. Προφανώς η διαφορά των 62 φοιτητών οφείλεται στό ότι στην δεύτερη ακριβώς απάντηση, υπήρχε και η ευκαιριακή απασχόληση καθώς και εκείνη κατά τά διαλείμματα των σπουδών.

Πρέπει να σημειώσουμε εδώ ότι η τελευταία αυτή κατηγορία είναι εξ ίσου σημαντική για την ανάλυση της φοιτητικής νοοτροπίας και της στάσης για την εργασία, μιά και πολλοί φοιτητές αφιερώνουν τους μήνες των διακοπών στό να εξοικονομήσουν χρήματα που θά τους επιτρέψουν μιά πιό άνετη διαβίωση κατά την διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους χωρίς να τούς δημιουργήσει η απασχόληση αυτή προβλήματα στην γενικότερη συμμετοχή και απόδοσή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Από τά ποσοστά που περιγράφονται στόν τελευταίο αυτό πίνακα βλέπουμε ότι η συντριπτική πλειοψηφία των φοιτητών που κατά τό ακαδ. έτος 1979-80 εξασκούν κάποιο επάγγελμα, εργάζεται σε ευκαιριακή βάση (48%) ή κατά τά διαλείμματα των σπουδών και μόνο τό 12% εργάζεται μόνιμα.

— . —

4.3. Είδος εργασίας

Ας δούμε όμως τό είδος τής εργασίας μέ τό οποίο ασχολούνται οι φοιτητές. Η παρουσίαση γίνεται μέ συσχετισμό του χαρακτήρα (μόνιμης ή εποχιακής) τής εργασίας και αναδείξεται στον επόμενο πίνακα.

ΠΟΙΑ ΔΟΥΛΕΙΑ ΚΑΝΕΙΣ;	ΕΡΓΑΣΙΑ			ΣΥΝΟΛΟ
	ΜΟΝΙΜΗ %	ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΗ %	ΕΞΑΡΤΗΜΕΝΗ ΣΠΟΥΔΩΝ %	%
Φροντιστήρια	67.5	56	25	45
Εργάτες-Οικοδόμοι κ.λ. βαριά δουλειά	6	22	34	24.5
Υπάλληλος	11.5	11	18	14
Πλασιέ	6	1.5	2	2
Εμβόλιμα σε διάφορες εργασίες	-	*	5	2.5
Βοηθάω τον πατέρα μου	-	8	8	7
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	9	1.5	8	5
ΣΥΝΟΛΟ	(34) 100	(138) 100	(112) 100	(284) 100

Έτσι από τούς εργαζόμενους φοιτητές τό 45% κάνει φροντιστήρια. Τά ποσοστά τής μοναξιάς αυτής αυξάνουν πέρα τού 50% για τούς διάφορα τού αναδυμαϊκού έτους αυτού διαστήματος. Η θετική συμβολή των παιδιών σε συνδιασμό με τις αυξανόμενες ανάγκες για φροντιστηριακή εξάσκηση των μαθητών σε μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες από πλευράς των εργαζόμενων φοιτητών άλλοτε ένα σταθερό ποσοστό και άλλοτε μια ανοδική των συνολικών τού αναδοχών χρόνο που βεβαιώνει σημαντικά τής οικονομικά του δυνατότητα.

Σε βαριές εργασίες απασχολούνται τό 24.5% των εργαζόμενων φοιτητών μερικές όμως στα πλαίσια των διακοπών. Παρόμοια σημεία παρουσιάζει και η μοναξιά των υπαλλήλων.

Τέλος διακρίναμε καὶ τὴν κατηγορία τῆς ἐργασίας σὰν βοήθεια πρὸς τὸν πατέρα, χωρὶς ὅμως νὰ διευκρινίζεται ἀκριβῶς τὸ εἶδος τῆς ἐργασίας (μαγκρί, ἀγροτικὴ ἐργασία κ.λ.π).

Για ποιὸ λόγο ὅμως ἔγινε ἡ συγκεκριμένη ἐπιλογὴ τοῦ ἐπαγγέλματος; Ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα αὐτὸ δίνει ὁ ἀκόλουθος πίνακας σχετικῶν συχνοτήτων.

ΓΙΑΤΙ ΔΙΑΛΕΞΕΣ ΕΙΔΙΚΑ ΑΥΤΗ;	%
Εκει ἔτυχε ἢ εκει εἶχα τὴ δυνατότητα	35.5
Πληρώνομαι καλά	19.
Εχει ἄμεση σχέση με τὴν ἰδιότητα ἡ τὸ μέλλον μου.	17.5
Μὲ ἐξυπηρετεῖ τὸ ὡραριὸ ἐργασίας.	17
Με ευχαριστει	6
Δεν ειναι κουραστική Ειναι εὐκολη.	3
ΔΕΝ ΞΕΡΩ	2
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(274)100

4.4. Συνθήκες εργασίας

Στήν παράγραφο αυτή θά διακρίνουμε τήν εργασία σέ δυό συμαυτικά για τήν φοίτηση μεταβλητές. Τόν τόπο εξάσκησης του επαγγέλματος και τό χρονικό κόστος που συνεπάγεται η εργασία αυτή ~~για~~ τόν φοιτητή. Ας δούμε κάθε μιά από αυτές όμως ξεχωριστά.

a) Ο τόπος εργασίας

Στήν κατηγοροποίηση γιά τόν τόπο εργασίας διακρίναμε τίς εξής περιπτώσεις. Πρώτον τήν εργασία στόν τόπο σπουδών. Δεύτερον τήν εργασία στόν τόπο καταγωγής. Τρίτον σε περιοχή περα του τόπου σπουδών και καταγωγής. Και τέλος τήν εργασία που ο τόπος δέν ειναι συγκεκριμμένος και ποικίλλει.

Οι αναυτήσεις σε ποσοστιαία κατανομή κατά κατηγορία αναδίδουτα στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΟΥ ΕΡΓΑΖΕΣΑΙ;	%
Στήν πατρα	35.5
Στόν τόπο καταγωγής μου	50
Σέ περιοχή πέρα του τόπου καταγωγής και σπουδών	10.5
Σέ διάφορες περιοχές	4
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(314) 100

Το ήμισυ συνεπώς τών περιπτώσεων ανασχόλειται στόν τόπο καταγωγής του ενώ τό 35.5% , παραμένει και εργάζεται στόν τόπο σπουδών. Τέλος τό 14.5% των εργαζόμενων φοιτητών μετακινείται πρός τρίτες περιοχές γιά νά εργαστεί.

Ας δούμε όμως τὸν συσχετισμό του τόπου εργασίας μὲ τὴν μονίμη ἢ ενκαιριακή ανθασχόλιση γεγονός πού θά μας επιτρέψει να συχνοπαρίσουμε σαφέστερη αντίληψη τῶν μεταμινήσεων πού συνεπάγεται η εργασία. Ὁ συσχετισμός αποδίδεται στὸν πίνακα που ακολουθεί.

ΤΟΠΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΡΓΑΣΙΑ		
	ΜΟΝΙΜΗ %	ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΗ %	ΣΕ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ ΔΠΟΙΔΕΝ %
Στὴν Πατρα	60.5	52.5	6
Στὸν τόπο καταγωγής	34.5	34	75
Σε τρίτη περιοχή	2.5	8	16
Σε διάφορες περιοχές	2.5	5.5	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(38) 100	(147) 100	(123) 100

($p = 0.0$ [7 δεκ], β.ελ. 6, $\chi^2 = 82,45$).

Έτσι η πλειοψηφία τῶν εργαζόμενων φοιτητῶν σὲ μόνιμη ανθασχόλιση εργάζεται παραμένοντας στὸν τόπο σπουδῶν (60.5%), ενῶ αντίστοιχα τὸ 34.5% μετακινεῖται συνεχῶς μιά καὶ η εργασία του βρίσκεται στὸν τόπο καταγωγής του. Τα αντίστοιχα ποσοστά γιὰ τοὺς ενκαιριακά εργαζόμενους φοιτητές εἶναι 52.5% καὶ 34%, ενῶ σε τρίτες περιοχές ανθασχολεῖται τὸ 13.5% τῶν φοιτητῶν τῆς καταγωγίας αυτῆς.

Τέλος, όπως ήταν καὶ αναμενόμενο η εργασία τῶν φοιτητῶν κατά τὴν διάρκεια τῶν διακοπῶν γίνεται κυρίως στὸν τόπο καταγωγής (75%) ενῶ τὸ υπόλοιπο 25% εργάζεται κατά τὸ διάστημα αυτὸ μακριά αυτὸ τὸν τόπο καταγωγής του.

Γενικό συμπέρασμα αυτὸ τῶν παρουσίαση αυτή του τόπου εργασίας εἶναι ότι τελικά οι οικονομικές δυσκολίες που οδηγοῦν στὴν εργασία εχουν σαν αποτέλεσμα για σημαντικό αριθμό φοιτητῶν τῆς μεταμινήσεως που οπωσδήποτε αποτελοῦν ένα επιπλέον πρόβλημα

για τὴν ἀποδοτικὴ συμμετοχή τους στὴν μορφωτικὴ διαδικασία του επαρχιακοῦ μας Πανεπιστημίου.

β) Ὡράριο εργασίας

Στὴν ερώτησή μας γιὰ τὸν χρόνο εργασίας μέσα στὸ 24ωρο πήραμε τὶς ακόλουθες αποκρίσεις.

ΕΡΓΑΖΕΣΑΙ	%
Μονο πρωινα	15
Μονο απογεύματα	6
Και πρωι καὶ απόγευμα	17.5
Τὴ νύχτα	2.5
χωρις συγκεκριμένο ωράριο	59
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(297) 100

Η πλειοψηφία τῶν απασχολούμενων φοιτητῶν δὲν ἔχει συγκεκριμένο ωράριο (59%), ενώ τὸ 17.5% απασχολεῖται καὶ πρωι καὶ απόγευμα, ενώ ενὰ 15% μόνο πρωί. Ἰδιαίτερα γιὰ τὶς τεσσεραίες δύο κατηγορίες καθὼς καὶ γιὰ ἐκείνη τῆς εργασίας κατὰ τὴν νύκτα (2.5%), η συμμετοχή στὴν εκπαιδευτικὴ διαδικασία ειναι αρκετα προβληματικὴ.

Πόσο ωρες ὅμως συνεπάγεται κατὰ μόνα η αποσχόληση αυτή; Η ερώτηση αυ καὶ μεταφορικὴ, μιαὶ καὶ η πλειοψηφία των αποσχολήσεων ἔχει εἴτε εκκαιριακὸ χαρακτήρα, εἴτε γίνεται κατὰ τὰ διαλείμματα των σπουδών, εχει τὸ νόημα τῆς αποδοσης του κόστους σε χρόνο τῆς εργασίας αυτῆς, αν υποτεθει ότι λειτουργει στὰ χρονικὰ πλαίσια ενὸς μόνα.

Επειδή ακριβώς η ακάντηση στό ερώτημα αυτό έχει άμεση εξάρτηση από τόν χαρακτήρα τής εργασίας παρουσιάζουμε τήν μεταβλητή αυτή σέ συσχετισμό όπως αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής

ΑΡΙΘΜΟΣ ΩΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΕΡΓΑΣΙΑ					
	ΜΟΝΙΜΗ		ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΗ		ΣΕ ΔΙΑΛΕΙΜΜΑΤΑ ΣΠΟΥΔΩΝ	
	(απ. αριθ)	%	(απ. αρ)	%	(απ. αρ)	%
Μέχρι 50 ωρες	(1[illegible])	48.5	(80)	77	(16)	25
Από 51 - 100 ωρες	(7)	19	(13)	12.5	(13)	20
Από 100 - 150 ωρες	(4)	11	(7)	6.5	(9)	14
Από 150 - 200 ωρες	(6)	16	(2)	2	(12)	19
Πάνω από 201 ωρες	(2)	5.5	(2)	2	(14)	22
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(37)	100	(104)	100	(64)	100
Μέση Τιμή σε ωρες	82		45		126.5	
Τυπική Απόκλιση σε ωρες	63.5		46		83	

Από τά αποτελέσματα του πίνακα πού παραθέσαμε συμπεραίνεται ότι ελάχιστοι και από αυτούς πού εργάζονται μόνιμα αποσχολούνται καθημερινά σέ οκτάωρη βάση. Η μέση ημερήσια απασχόληση είναι περίπου τρεῖς ώρες, ενώ η αντίστοιχη για τούς εργαζόμενους ευκαιριακά είναι 2 ωρες και για τήν εργασίαι κατά τίς διακοπές 5 ωρες περίπου.

— · —

4.5. Κινητρα για εργασία

Τι συνήθως αποτελεί για τον φοιτητή κίνητρο για εργασία είναι ενα ερώτημα που ήδη έχει απαντηθεί. Το οικονομικό πρόβλημα. Η ανάγκη να εξασφαλιστούν χρήματα που θα καλύψουν τις μηνιαίες δαπάνες. Πέρα όμως από αυτόν τον γενικό για όλους όρο, τι προδιάθεση έχει ο φοιτητής για την πρόξη του αυτή και τι αντίκτυπο νομίζει πως έχει στην οικογένεια; Νομίζουμε πως μια απάντηση στο βαθύτερο αυτό κίνητρο δίνει παρασιατικότερα τη φοιτητική νοοτροπία.

Ας δούμε τις απαντήσεις των φοιτητών στο ερώτημα "εργάζεσαι κυρίως" που αποδίδουται στον ακόλουθο πίνακα.

ΕΡΓΑΖΕΣΑΙ ΚΥΡΙΩΣ	%
Για να επιβαρύνω λιγότερο την οικογένεια	56
Για να ανεξαρτητοποιηθώ από την οικογένεια	13
Για πείρα	20
Για να καλύπτω απολως τα έξοδα μου	8
Για να ασχολουμαι με κατι	1
Με ευχαριστει η εργασία	1
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	1
ΣΥΝΟΛΟ	(381)* 100

Η πλειοψηφία συνεπώς εργάζεται κυρίως για να δείξει προστροφά στην οικογένεια, συμμετέχουται στην κοινή προπάθεια, ενώ μόνο το 13% αντιλαμβάνεται την εργασία σάν μέσο ανεξαρτητοποίησης από την οικογένεια. Παράλληλα με τις ανάφεις αυτές συνυπάρχει και η ανά-

* Το γεγονός ότι οι απαντήσεις είναι περισσότερες αφείλεται στό ότι μερικοί απάντησαν ισοδύναμα δύο ή περισσότερες κατηγορίες

γκη για εξάσκηση και εμπειρία.

Έτσι συναθίζουλας τὰ συμπεράσματα γιὰ τὴν εργασία στὸν φοιτητικὸ χώρο μπορούμε ναὶ πούμε ότι η κατεύθυνση τῶν Σχολῶν του Πανεπιστημίου Πατρῶν δίνει τὴ δυνατότητα σὲ ἐναν ικανὸ σὲ σχέση μὲ ἄλλες Σχολὲς αριθμὸ φοιτητὴν ναι εργασιὰν συνεισφέρουλας ἔτσι στὰ μηνιαία ἔξοδα φοίτησης. και αυτλώνιας ταυτόχρονα πειρα για τὸ επαγγεμα ποὺ θα ακολουθήσουν.

—— · ——

4.6. Πανεπιστημιακές υποχρεώσεις και εργασία

Μεσα στό πλαίσιο εργασίας πού περιγράψαμε συνυπάρχουν και οι υποχρεώσεις τίς πανεπιστημιακής διαδικασίας μέ τίς παραδόσεις και τίς εξετάσεις. Η αλήθεια ειναι οτι στόν φοιτητικό πληθυσμό οι διαδικασία τών παραδόσεων δέν κρίθηκε από τίν πλειοψηφία (κεφάλαιο 2, τού IV Μέρους) σάν αναρούτητη παρά μόνο σέ μαθήματα που παρουσιάζουν δυσκολία. Συνεπώς οι υποχρεώσεις περιορίζονται στήν επιτυχή συμμετοχή στίς εξετάσεις.

Στήν ερώτησή μας αν αντιμετωπίζει ο εργαζόμενος φοιτητής προβλήματα όσον αφορά τίς πανεπιστημιακές του υποχρεώσεις, ανάντησα 284 φοιτητές. Φυσικά τό θέμα αφορούσε μόνο όσους εργάζοντο κατά τήν διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους. Οι φοιτητές αυτοί που αποτελούν τό 62.5% των εργαζομένων φοιτητών έδωσαν τήν ακόλουθη ανάντηση.

ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΖΕΙΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ;	ΕΡΓΑΣΙΑ	
	ΜΟΝΙΜΗ	ΕΥΚΑΙΡΙΑΚΗ
Ναί	74	32.5
Οχι	26	67.5
ΣΥΝΟΛΟ	(38)	(139) 100

Η διάσταση αυτή τών ανάψεων οδηγεί τό σύνολο τών ανασχολουμένων φοιτητών νά μήν αντιμετωπίζει προβλήματα μιά και η εργασία του κυρίως εχει ευκαιριακό χαρακτήρα.

Οι εργαζόμενοι όμως σέ μόνιμη ανασχόληση αντιμετωπίζουν πρόβλημα και ειναι κυρίως η ταυτική επαφή με τό πανεπιστήμιο και τήν εκπαιδευτική διαδικασία.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΠΑΡΟΧΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΥΤΕΡΕΥΣΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ

Οι αγώνες του "15% για τήν παιδεία" στις αρχες της δεκαετίας του '60 και το κυρίαρχο φοιτητικό σύνθημα "ψωμί-παιδεία-ελευθερία" που σοπείρωνε σε μιά τριαδική έκφραση το όνειρο μιάς κοινωνικά δίκαιης κοινωνίας, τοποθέτησαν το πρόβλημα Παιδεία στήν πρωτοπορεία τών πολιτικών διεκδικήσεων, μεταφέρουτας τήν βαθια ριζωμένη στό λαό πεποίθηση της παράλληλης πορείας της δημοκρατίας και της βελτίωση τών συνθηκών και της λειτουργικότητας της Αγωγής.

Η εκπαιδευτική μεταρύθμιση της κυβέρνησης Γ. Παπανδρέου το 1964 εκφράζουτας σε πολιτική επιλογή το αίτημα αυτό, καθιέρωσε το θεσμό της "Δωρεάν Παιδείας" απαλάσσουτας τόν φοιτητικό πληθυσμό και τις οικογένειες του ανδό ενα σημαντικότατο οικονομικό βάρος, μιά και μέχρι τότε οι φοιτητές υποχρεώνουτο στήν πληρωμή του μεγαλύτερου μέρους τών δαπανών τους στό Πανεπιστήμιο, δίνουτας έτσι τήν δυνατότητα και στίς χαμηλά οικονομικά κοινωνικές τάξεις νά σπουδάσουν τά παιδιά τους.

Η πολιτική εναισθησία της λαικής συνείδησης γιά τήν Ανώτατη Παιδεία εκφράζεται ακόμα και μέσα στά χρόνια της επτάχρονης δικτατορίας οπου η σπίθα της αντίστασης και εξέγερσης πηγάζει εκφρασμένη κύρια μέσα ανδό διεκδικήσεις γιά τήν Παιδεία, και πού στό αποκορύφωμά της το 1973 στό Πολυτεχνείο, όρα πλέον επαναστατικά αντιπαρατιθέμενη μέ το ανελένθερο καθεστώς.

Ολη αυτή η νεώτερη αγχοι και προγένεστερη ιστορία του φοιτητικού κινήματος πού το κατέτασσε πάντα στήν πρωτοπορεία τών λοκκών διεκδικήσεων γιά αλλαγή και ελευθερία, δίνουν γιά τόν τόπο μας το μέτρο για τήν ερμηνεία του βάρους που η εκάστοτε κυβέρνηση έδινε στήν εκπαιδευτική πολιτική.

Μὲ τὴν μεταπολίτευση καὶ μέχρι τὸ 1980 η αντιπαράθεση φοιτητικοῦ κινήματος καὶ πολιτείας ειναι συχνή καὶ ἐντονη, καὶ στηρίζεται κυρίως σὲ δύο ἄξονες. Τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς δικαιοσύνης στὸν χώρο της Ανώτατης Παιδείας μέσα ἀπὸ τὴν αποχουντοποίηση, τὸν ἐκδημοκρατισμὸ καὶ τὸν ουσιαστικὸ σεβασμὸ τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἀσύλου, καὶ δεντερο τὴν ἐξασφάλιση παροχῶν γιὰ τὴν καλυτέρευση την συνθηκῶν διαβίωσης του φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ.

Κατὰ τὸ 1980 οι παροχὲς της πολιτείας ἦταν εκτὸς ἀπὸ τὸ φοιτητικὸ εστιατήριο, η δυνατότητα παραμονῆς στὴν φοιτητικὴ ἑστία, η περίθαλψη καὶ τὰ κουπόνια διατροφῆς.

Οι παροχὲς αυτὲς θα αποτελέσουν αντικείμενο του κεφαλαίου αυτοῦ πού ειναι και τὸ τελευταίο τοῦ μέρους εκείνου τῆς μελέτης μας που αφιερώνεται στὶς συνθήκες ζωῆς τῶν φοιτητῶν στὴν Πάτρα.

— · —

5.1. Τό φοιτητικό εισιτήριο

Η παροχή αυτής τής πολιτείας αφορα γενικά όλους τούς εκπαιδευόμενους σέ κάθε βαθμίδα εκπαίδευσης στήν χώρα (μαθητές, σπουδαστές, φοιτητές) και εκφράζει τήν αντίληψη τής μή επιβάρυνσης τους με τά έξοδα μεταμινήσεών γιά τήν μετάβαση στόν τόπο σπουδών.

Ιδιαίτερα γιά τά περιφερειακά Πανεπιστήμια, τό φοιτητικό εισιτήριο (τό πάσσο) αποτέλει σημαντικό παράγοντα οικονομίας μιά και οι συχνές μεταβάσεις στόν τόπο κατοικίας τών γονέων επιβαρύνουν σημαντικά τά φοιτητικά έξοδα.

Παράλληλα η αναγκαστική μετακίνηση τής πλειοψηφίας τών φοιτητών από και πρός τήν Πανεπιστημιούπολη γίνεται με τήν αστική συγκοινωνία που αποτέλει ένα καθημερινό έξοδο. γιά κάθε φοιτητή στήν Πάτρα.

Τό δικαίωμα έκπτωσης στά μεταφορικά μέσα ειχαν οι φοιτητές μόνο κατά τήν διάρκεια του ακαδημαϊκού έτους και μόνο μέ κατεύθυνση από και πρός τόν τόπο κατοικίας. Η φοιτητική έκπτωση ίσχυε γιά 6 χρόνια, άσχετα από τόν συνολικό χρόνο φοίτησης, στήν κάθε χρόνο η φοιτητική ταυτότητα (πάσσο) ανανεωνόταν.

Αντίστοιχη έννοια με αυτή του φοιτητικού εισιτηρίου μεταμινήσεων είχε θεσπιστεί και από άλλους οργανισμούς μέ ενδιαφέροντο και προσεγκύσουν αλλά και νά διευκολύνουν τήν φοιτητική παρουσία. Έτσι θεατρικές παραστάσεις, καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, αθλητικές συναντήσεις καθώς και επισκέψεις σέ μουσεια και αρχαιολογικούς χρόνους πάντα προέβλεπαν ειδικές εκπτώσεις γιά τούς φοιτητές συμβάλλοντας έτσι σέ μιά ποιοτική και οικονομικότερη ψυχαγωγία.

— . —

5.2. Τα καπνόνια σήμερα.

Μέχρι τό 1976 λειτούργησε μέσα στήν Πάτρα τό φοινικικό εστιατόριο που σταμάτησε από κάτω τής Φοινικικής Λέσχης. Μετά τό 1976 δέν υπήρχε ουσιαστικά, καί μέ αύτόν, φοινικικό εστιατόριο αλλά ένας μεγάλος αριθμός εστιατορίων καί ουζερί μετατράπηκαν (πιτσερίες - ψησταριές) σχεδόν όλοι οί φοινικές πού διέθεταν καπνόνια σήμερα.

Διαπίστωσα μερικές καπνούς σχεδόν όλοι εκείνοι οί φοινικές πού σύμφωνα μέ τά στατιστικά τους στοιχεία χαρακτηρίζονται από τήν Υπηρεσία Κοινωνικής πρόνοιας ώς άποροι.

Κατά τό 1980 τό καπνόνι τσουκνιζόταν πρίν 52 δραχμές καί αντιστοιχούσε σέ διατροφή μιάς ημέρας (2 γεύματα). Καπνόνια γιά τίς Κυριακές καί τίς αργίες δέν υπήρχαν. Έτσι ο μέσος όρος τών καπνονιών κατά μήνα ερχόταν περίπου 25, καί αντιπροσώπευαν ένα ποσό τής τάξης τών 1.300 δραχμών κατά μήνα.

Φυσικά διαφορές καί χρήση των καπνοσύκων στίς μνήμες μόνο κατά τίς διάρκειες του αναδυόμενου έτους.

Τό χάσμο χρονιάς συνεχόμενο καί τό χάσμο τού διαπιστώματος αδρομερών καπνονιών στίς, ενώ η χορηγία των άρχισε πανελλήνια μέ αύτο περίοδο κατά τήν οποία καταλαμβάνονται τό έτος σπουδών, δικαιούνται χαμηλότερου από σήμερα έτος το ποσό εξαπλάσια μοσθάρια.

Σέ ερώτηση μου γιά τό αν παίρνουν καπνόνια γιά τήν στιγμή οι φοινικές του δείγματος απάντησαν ΝΑΙ κατά 56% (312 φοινικές) καί ΟΧΙ 44% (243 φοινικές), ενώ δέν απάντησαν τήν ερώτηση 30 φοινικές (ποσοστό 95%). Η διαφορά μεγαλύτερου ποσοστού των φοινικών τής Φ.Ε.Π. από εκείνα μας αλλαγής τα αποτελέσματα μιάς καί οι περισσότερα των φοινικών αυτών παίρνουν καπνόνια.

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα τα αποτελέσματα αυτά με τον διαχωρισμό των φοιτητών αναλόγως της διαμονής στην Φ.Ε.Π ή εκτός αυτής.

ΠΑΙΡΝΕΙΣ ΚΟΥΠΟΝΙΑ;	ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ	
	Σ τήν ΦΕΠ	Εκτός Φ.Ε.Π
Ναί	87	50.5
Οχι	13	49.5
ΣΥΝΟΛΟ	(91) 100	(464) 100

Όπως θά εξηγήσουμε καί σε επόμενη παράγραφο τά κριτήρια γιά τήν διαμονή στήν Εστία ήταν κυρίως οικονομικά. Αλλά δέν ήταν καί τά μοναδικά. Έτσι πράγματι δικαιολογείται και ο αριθμός των φοιτητών πού παρ' ότι διαμένουν στήν Εστία δέν πάρνουν κουπόνια σίτισης

Ας δούμε όμως τόν αρκετά ενδιαφέρον συσχετισμό της μεταβλητής αυτής των κουπονιών καί του χαρακτηρισμού πού δίνει ο φοιτητής γιά τήν οικονομική κατάσταση της οικογένειας του. Ο συσχετισμός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΑΙΡΝΕΙΣ ΚΟΥΠΟΝΙΑ;	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
	Παραπολυ καλή %	Πολυ καλή %	Σχετικά καλή %	Μεταβαλλόμενη %	Κακή %
Ναί	11	27	59	71.5	65.5
Οχι	89	73	41	28.5	34.5
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(90) 100	(292) 100	(112) 100	(52) 100

($p = 0.0$ [8δεκ], β.ε 4, $\chi^2 = 52.76$).

Παρ' ότι πράγματι υπάρχει κ τάση ενίσχυσης των χαμηλών εισοδημάτων δέν φαίνεται νά έχει λειτουργήσει αυτή κ λογική σ' όλες τίς διαστάσεις της. Πάντως επειδή ο υπολογισμένος χαρακτηρισμός δέν μπορεί να αποτελέσει

ασφαλές κριτήριο, παραθέτουμε τόν πίνακα αυτό ενδεικτικά.

Κατά γενική ομολογία τό κουπόνι δέν επαρκεί αυτό μόνο του νά καλύψει δύο γεύματα κατα ημέρα καί συνεπώς αναγκαστικά ο φοιτητής συμπληρώνει ανάλογα.

Ζητήσαμε αυτό τούς φοιτητές νά μάς πούν πόσα περίπου χρήματα πληρώνουν συνολικά (καί μέ τό κουπόνι μαζί για όσους τό δικαιούνται) γιά φαγητό σέ ημέρα.

Οι αποκρίσεις τους φαίνονται στόν ακόλουθο πίνακα συχνοτήτων.

ΗΜΕΡΗΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ ΦΑΓΗΤΟΥ	(αιπ.αριθ)	%
Λιγότερο από 100 δρχ	(66)	14
Από 101 - 150 δρχ	(151)	33.
Από 151 - 200 δρχ	(159)	35
Απο 201 - 250 δρχ	(54)	12
Από 251 - 300 δρχ.	(22)	5
Περισσοτερο από 301 δρχ	(4)	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(456)	100

Μεση Τιμή σε δρχ :	153
Τυπικη Αποκλιση σε δρχ. :	60

Τελικά τό κουπόνι καλύπτει τό 1/3 περίπου τής μέσης τιμής της ημερή σιας δαπάνης του φαγητου και αυτό γιά τις ημέρες που προσφέρεται (εκτό δηλαδή Κυριακών καί αργιών)

ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ.

5.3. Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Το πανεπιστήμιο παρέχει περίθαλψη στους φοιτητές του δέν ειναι ασφαλισμένοι ειτε σε δικό τους ειτε ασφαλιστικό ταμείο των γονιών τους.

Από τούς φοιτητές του δείγματός μας έχουν κάνει χρήση τό 27% περίπου από τούς 551 φοιτητές που ανάντησαν τήν ερώτηση.

Από αυτούς τό 20% έμειναν ευχαριστημένοι, τό 18.5% σχετικά ευχαριστημένοι, ενώ τό 61.5% δέν ικανοποιήθηκε από τήν προσφερόμενη περίθαλψη. Συχνα δικαιολογία τής έλλειψης της ικανοποίησης ητοκι η υπέρμετρα γραφειοκρατική διαδικασία πού χρειάζεται.

Τό 63% που δέν έκουνε χρήση του δικαιώματος αυτός, σέ ερώτησή μας γιά τόν λόγο αυτής τής αυτόφασης ανάντησε ώς εξής (οι αναντήσεις στόν ακόλουθο πίνακα)

απαντησεις	%
Δέν έτυχε ή δέν χρειαίστηκε	65
Δέν έχω δικαίωμα περίθαλψης	21
Δέν έχω εμπιστοσύνη	11.5
Δέν γνωρίζω τι ακριβώς προσφέρει	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(386) 100

Σημειώνουμε χαρακτηριστικά ότι τό 2.5% τήν αναντησάντων δέν γνωρίζει κάν ούτε τήν ύπαρξη, είτε λεπτομέρειες γιά τήν παρεχόμενη από τό Πανεπιστήμιο ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

5.4. Η Φοιτητική Εστία Πατρών (Φ.Ε.Π)

Οι εγκαταστάσεις της Φοιτητικής Εστίας Πατρών βρίσκονται στην Πανεπιστημιούπολη και το 1980 είχαν τη δυνατότητα να εξυπηρετούν την διαμονή και διατροφή 369 φοιτητών και φοιτητριών, κάλυπτε δηλαδή το 7.75% του φοιτητικού πληθυσμού.

Τα μονόκλινα δωματια, οι χωροι αναψυχης, και ψυχαγωγίας, καθώς και το φοιτητικό εστιατόριο που περιβάλλονται από χώρους με πράσινο, δένουν απόλυτα με το όλο σχέδιο ανάπτυξης της Πανεπιστημιούπολης ενω η γειτνίαση της με τα κτίρια που σεγάλονται οι αίθουσες διδασκαλίας, τα αμφιθέατρα αλλά και με τους χώρους άθλησης, δίνουν τη δυνατότητα τόσο για μια καλύτερη επαφή με την εκπαιδευτική διαδικασία αλλά και την άθληση.

Η απόσταση Ριου-Πατρών απετέλεσε το μεγαλύτερο πρόβλημα στην διαβίωση των φοιτητών της Εστίας, μια και η αραιή συγκοινωνία η οποία εκτελούσε το τελευταίο δρομολόγιό της στις 23.00 το βράδυ δεν επέτρεπε την καλύτερη επιλογή στην ψυχαγωγία αλλά και δεν εξυπηρετούσε την συνύπαρξη με τους συμφοιτητές που διέμεναν στην πόλη.

Τα κριτήρια που ίσχυαν για την επιλογή των τραφίμων ηταν για το 80% των περιπτώσεων ακονομικά. Το υπόλοιπο 20% επιλέγεται με βαθμολογικά κριτήρια και ανεξάρτητα από την οικονομική κατάσταση του φοιτητή.

Στο δείγμα μας υπάρχουν 92 ερωτηματολόγια φοιτητών που διαμένουν στην Φ.Ε.Π., δηλαδή καλύπτουν το 15.73% του συνολικού δείγματος. Το γεγονός αυτό απετέλεσε την αρχή μιάς γενικότερης ανάλυσης των μεταβλητών ανάμεσα στις απαντήσεις των φοιτητών της Φ.Ε.Π και των εκτός αυτής φοιτητών, ώστε να εκτιμήσουμε αν

πράγματι αλλοιώνουται τὰ συμπεράσματά μας ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τῆς φοιτητικῆς ἑστίας.

Η ἀνάλυση αὐτή, πού θα παρουσιάσουμε ἀμέσως μετα, συνίσταται στὴν ἀνάλυση κυρίως τῶν κοινωνιολογικῶν χαρακτηριστικῶν και ἰδιαίτερα τῶν οἰκονομικῶν μεταβλητῶν τῶν φοιτητῶν τῆς Φ.Ε.Π καὶ στὴν σύγκριση τῶν ποσοστῶν αὐτῶν μὲ τὸν υπόλοιπο φοιτητικὸ πληθυσμό, γεγονὸς πού θα επιτρέψει να αποφανθούμε γιὰ τὸ ἂν πράγματι η φοιτικὴ ἑστίαν αποτέλεσε μεταβλητὴ σημαντικῆς διαφοροποίησης τῶν χαρακτηριστικῶν του φοιτητικοῦ πληθυσμοῦ.

— · —

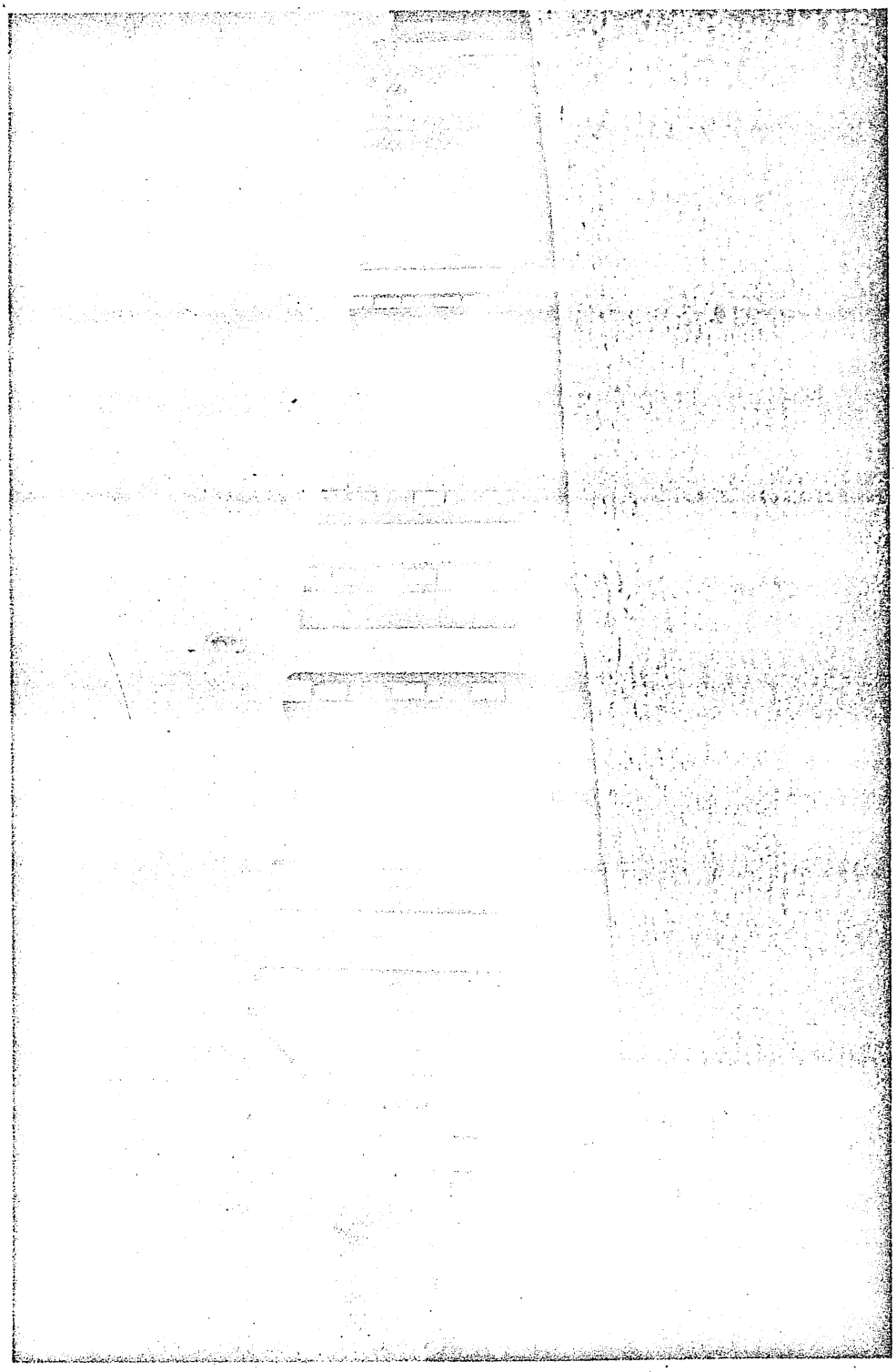

ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

5.4.1. Κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά των φοιτητών που διαμένουν στην Φοιτητική Εστία

Τό 92 ερωτηματολόγια της Φ.Ε.Π. αντιπροσωπεύουν τό 25% του φοιτητικου της πληθυσμού. Συνεπώς η όποια ανάλυση γιά τήν φοιτητική εστία στηρίζεται σε ένα αρκετά υψηλό δείγμα ανθαντήσεων.

Η ανάλυση των χαρακτηριστικών και οι συγκρίσεις τους με του υπόλοιπο φοιτητικό πληθυσμό, κρχίζει με τήν παρουσίαση του τόπου καταγωγής

ΠΕΡΙΟΧΗ	(1) ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Φ.Ε.Π. %	(2) ΦΟΙΤΗΤΕΣ (ΜΗ ΠΑΤΡΙΝΟΙ) ΕΚΤΟΣ Φ.Ε.Π. %	(3) ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΕΙΓΜΑ %	(4) Αν η αναλογία της Φ.Ε.Π στο δείγμα ηταν 7.75% %
Αστική	60.5	67	66	66
Ημιαστική	14	14.	15	14.5
Αγροτική	16	17	16	16.5
Εξωτερικό	9.5	2	3	3
ΣΥΝΟΛΟ	(86) 100	(431) 100	(517) 100	(472) 100

($p = 0.018$, β.ελ. 6, $\chi^2 = 15.24$)

Παρατηρούμε οτι η παρουσία της Φ.Ε.Π στό δείγμα κατά 15.5% δεν αλλοίωσε τή σύνθεση του φοιτητικου πληθυσμού (στήλη 3,4), και τουτο γιατί απο φοίνεται και από τήν σύγκριση των στηλών 1 και 2, η διαφοροποίηση (κατά 7.5%) της Φ.Ε.Π από του εκτός Φ.Ε.Π πληθυσμό παρουσιάζεται στην κατηγορία Εξωτερικό, και στις αστικές περιοχές (διαφορά 6.5%), αλλά στις αγροτικές περιοχές παρουσιάζεται στην Φ.Ε.Π μείωση κατά 1%.

Ας προχωρήσουμε στην συνέχεια στό συσχετισμό τήν επαγγελμάτη του πατέρα με τήν μεταβλητή της Φ.Ε.Π. Ο συσχετισμός αυτός με $p = 0.00$ (β.ελ 15, $\chi^2 = 30.88$) παρουσιάζεται με ομαδοποίηση κατηγορίων στόν ακόλουθο πίνακα.

ΕΠΑΤΓΕΛΜΑ ΠΑΤΕΡΑ	(1) ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Φ.Ε.Π. %	(2) ΦΟΙΤΗΤΕΣ (ΜΗ ΠΑΤΡΙΝΟΙ) ΕΚΤΟΣ ΦΕΠ %	(3) ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΔΕΙΓΜΑ %	(4) Αν η Φ.Ε.Π ήτου με αναλογία 7.75% %
Βιομήχανοι - Εισαγωγείς - Εισοδηματίες	-	2	1.5	1.5
Έμποροι - Μικροιδιοκτήτες - Μικρομαγαζάτες	13.5	19.5	18.5	19.
Επιστήμονες - Ελ. επαγγελματίες	4.5	9	8	8.5
Ιδιωτικοί Υπάλληλοι	16.	11	12	11.5
Δημόσιοι Υπάλληλοι	18	19	19	19
Τεχνίτες ς Εργάτες	8	11.5	11	11.5
Αγρότες, αλιείς κ.δ.επ.	27.5	18	19.5	18.5
Συνταξιούχοι	10	7.5	8	8
Στρατιωτικοί ς Σ.Α	2.5	2.5	2.5	2.5
ΣΥΝΟΛΟ	88) 100	(445) 100	(533) 100	(486) 100

($p = 0.009$, β.ελ. 15, $\chi^2 = 30.88$)

Από τη σύγκριση τών στηλών (3) και (4) γίνεται φανερό πόσο ελάχιστα διαφοροποιεί τήν κατανομή τών επαγγελμάτων του πατέρα η ύπαρξη στό δείγμα ποσοστου ερωτηματολογίων κάς Φ.Ε.Π μεγαλύτερο από τό 7.75% πού εκφράζει στήν πραγματικότητα μέσα στόν πληθυσμό.

Τό γεγονός αυτό αντικρούει πιθανά επιχειρήματα πού τοποθετούν τήν Φ.Ε.Π. σάν διαφοροποιούσα τά κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά του φοιτητικού πληθυσμού. Ψιά και δέχεται φοιτητές προερχόμενους από χαμηλοί εισοδήματα και συνεπώς κατώτερες κοινωνικά τάξεις. Όπως φαίνεται και από τήν σύγκριση τών στηλών (1) και (2) πάρ ότι υπάρχει σχετική ενίσχυση ορισμένης κατηγορίας επαγγελμάτων (όπως π.χ. τήν αγροτών) και μείωση παράλληλο, άλλων οικονομικά σθεναρότερων (ελ. επαγγελματίες, Έμποροι κ.λ.π), οι αυξομειώσεις αυτές δέν έχουν μεγέθος τέτοιο πού νά διαφοροποιεί στιμαντικά

των Φ.Ε.Π από τον ευρύ αστικό πληθυσμό. Χαρακτηριστικό το ποσοστό των άμεσων υπαλλήλων και των προσωπικών παρατηρούμε ότι εδώ μια πρώτη ποσοτική διαφορά, ενώ οι αγρότες και οι τεχνίτες παρουσιάζουν μείωση στον πληθυσμό της Φ.Ε.Π. Έτσι από τα φάσματα δεν διαπιστώσαμε πάντα σωστά τα οικονομικά κριτήρια και δεν εξασφαλίσαμε έτσι τις πράξεις αναμενόμενη ομοιογένεια διαφοροποίηση. Αν δεν δεχόμαστε ότι διαπιστώσαμε τρόπο παράλληλη για την επιλογή ιδίου και υποβρόφου της Φ.Ε.Π., αναγκαστικά καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι δεν είναι πράξεις δυνατή μια αντικειμενική αξιολόγηση του αναφορικού φοιτητού στο έναδο για έναν ομοιογενή μεγάλο αριθμό εναγγελιόντων.

Πρόσθετο επιχείρημα για το συμπέρασμα αυτό είναι και το γεγονός ότι όσο η βάρδια όσο και ο χαρακτηριστικός της οικονομικής καταγωγής των φοιτητών από τον ίδιο τον φοιτητή προσωπικά ως σοβαρή ανεξάρτητη θέση στο πίνακα ομοιογένειας που έχει ορισθεί και έδωσαν αντίστοιχα η βάρδια $p=0.74$ ($\beta.\epsilon\lambda.5$, $\chi^2=2.73$) και ο χαρακτηριστικός της οικονομικής καταγωγής $p=0.09$ ($\beta.\epsilon\lambda.4$, $\chi^2=8.03$).

Χαρακτηριστικά παραθέτουμε αυτόν τον δεύτερο συσχετισμό, ο οποίος δείχνει καθαρά τον ποσοστιαία καταγωγή των αποφοίτων των φοιτητών της Φ.Ε.Π σε σύγκριση με εκείνον των φοιτητών που διαπέρασαν στις Πανελλαδικές εξετάσεις.

ΦΟΙΤΗΤΕΣ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ					ΣΥΝΟΛΟ
	Π.Π. Καλή	Π. Καλή	Σχ. Καλή	Μεταβαλλόμενη	Κουμή	
ΔΙΑΜΕΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΦΕΠ	–	10	57.5	18.5	14	(92) 100
-11- ΕΚΤΟΣ ΦΕΠ	2	17.5	51.5	20.5	8.5	(466) 100

($p=0.09$, $\beta.\epsilon\lambda.4$, $\chi^2=8.03$)

Παρατηρούμε πρόχειρα ότι το 67.5% των φοιτητών στις Φ.Ε.Π διαμένουν

Πολύ καλές (10%) καί σχετικά καλές οικονομικές καταστάσεις (57.5%) στίς οικογένεια πού μεγάλωσαν. Ακόμα καί αν υποτεθεί ότι η οικονομική κατάσταση έχει διαφοροποιηθεί εν τίς μεταξύ, τό ποσοστό, παραμένει εξ' ίσου υψηλό.

Έτσι γίνεται προφανές ότι η μεταβλητή τίς κοινωνικής προέλευσης του φοιτητή στόν συσχετισμό της μέ τίν Φ.Ε.Π καί τούς εντός αυτίς φοιτητές πρακτίκες ανεξάρτητη (p 0.207) στό επίπεδο σημαντικότητας $p \leq 0.05$. Αυτός ο συσχετισμός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΦΟΙΤΗΤΕΣ ΤΗΣ Φ.Ε.Π.	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ						ΣΥΝΟΛΟ
	Ανωτατη	Ανωτερη	Ανω Μεση	Κατω Μεση	Κατωτερη	ΑΤΑΞΙΝΟΜΗΤ.	
%	–	13	18.5	13.5	21	10	(92) 100

Βλέπουμε ότι παρουσιάζονται δύο σημεία συγκέντρωσης. Ενα στίν Ανω Μέση τάξη καί ένα στίν Κατώτερη.

Από όλα οσα αναπτύχθηκαν στίν παράγραφο αυτή συμπεραίνουμε ότι τά κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά τού φοιτητικού πληθυσμού τίς ΦΕΠ ελάχιστα διαφοροποιούνται από τα αντίστοιχα του υπολοίπου πληθυσμού, δεικνύοντας ότι δέν λειτούργησαν, ασχέτως αιτίας, ουσιαστικά τά κριτήρια επιλογής.

Παράλληλα τό γεγονός αυτό συνετέλεσε ώστε η μή πραγματι αναλογική συμμετοχή τίν φοιτητίν τίς Φ.Ε.Π στό δείγμα μας νά μίν αλλοιώνει τίν σύνθεση των χαρακτηριστικών τού φοιτητικού πληθυσμου που παρουσιάζουμε.

— · —

5.4.2. Μηνιαίες δαπάνες των φοιτητών της Φ.Ε.Π.

Μια συνέχεια των όσων ελέχθησαν στην προηγούμενη παράγραφο αποτελεί και η ανάλυση των μηνιαίων δαπανών μιά και από την σύγκριση των μέσων δαπανών των φοιτητών που δεν διαμένουν στην Εστία μπορεί να εξαιρεθούν οι πρώτοι οι οποίοι παρουσιάζουν διαφορά στην οικονομική διαχείριση και στις αντίστοιχες μοναδιαίες εξόδων.

Όπως και σε προηγούμενα κεφάλαια παρουσιάσαμε ο μέσος όρος των μηνιαίων δαπανών για τους φοιτητές της Φ.Ε.Π είναι 5398 δρχ (Τ.Απ. 1693 δρχ) ενώ των μη παροικών φοιτητών που διαμένουν εκτός Φ.Ε.Π είναι 10.042 δρχ (Τ.Απ. 2909 δρχ).

Ας παρατηρήσουμε όμως καλύτερα πως αναδίδονται γραφικά οι δυό αυτές μοναδιαίες σε ανάλογα σχήματα.

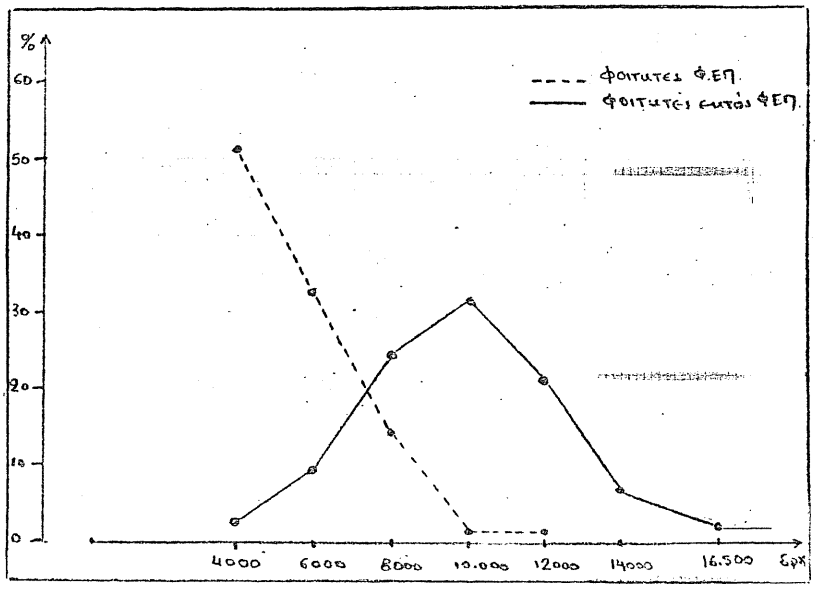

Ας δούμε όμως πιό αναλυτικά ποιά ακριβώς έξοδα διαφοροποιούν τόσο τις δυο αυτές μοναδιαίες, παρουσιάζοντας τα αντίστοιχα διαγράμματα για κάθε μοναδιαία εξόδων.

a) Εξοδα στέγασης και διαιτροφής

Οι φοιτητές που έμεναν στην Φοιτητική Εστία Ποιτρών πλήρωναν για την διαμονή και την σίτισή τους σ' αντίν 2.048 δρχ τό μήνα. Το ποσό αυτό ίσχυσε για το ακαδημαϊκό έτος 1979-80.[1] Οσοι από τούς φοιτητές ήταν δικαιούχοι κουπονιών σίτισης, παρέδιναν τά κουπόνια στην Φ.Ε.Π και συμπλήρωναν την χρηματική τους αξία μέχρι του ποσού την 2.048. Αν επομένως κατά μέσο όρο υπολογίσουμε την αξία την κουπ~~ονιών~~ σε 1.300 περίπου δραχμές τό μήνα, τά έξοδα στέγασης ήταν περίπου 748 δραχμές περίπου κατά μήνα.

Ας δούμε στην συνέχεια σε γραφική παράσταση την κατανο~~μή την~~ εξόδων στέγασης και τόν συσχετισμό της μέ την αντίστοιχη των φοιτητών που δέν διαμένουν στην Εστία.

ΕΞΟΔΑ ΣΤΕΓΑΣΗΣ

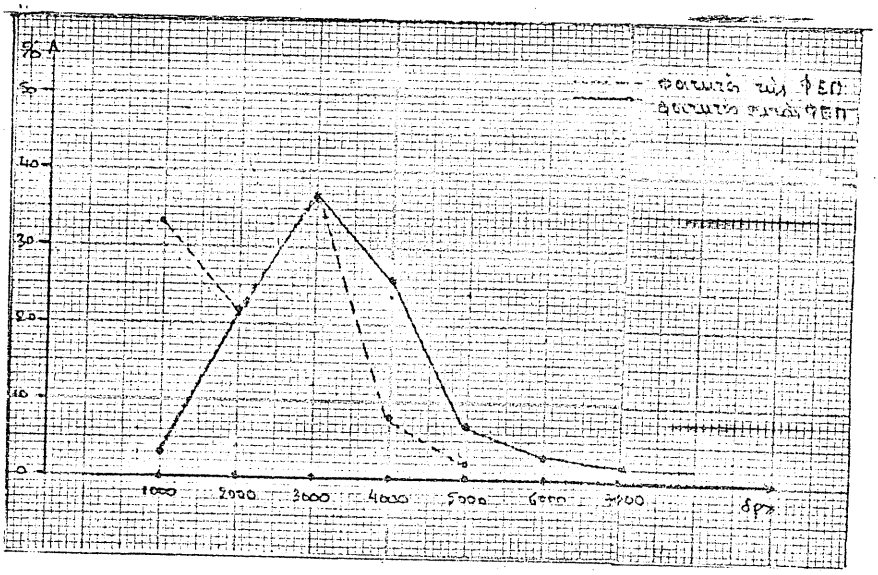

Ο μέσος όρος δαπανών για στέγαση των φοιτητών που δέν διαμένουν στην Φ.Ε.Π είναι 3.410 δρχ. Ο αντίστοιχος μέσος όρος για τούς φοιτητές της Φ.ΕΠ είναι 2.250 δρχ. Από την παρατήρηση των κατανομών παρατηρούμε δύο συγκεντρώσεις πληθυσμών. Μία στην κατηγορία μέ μέση τιμή κλάσεως 1000 δρχ (33%)

---

[1] Σύμφωνα μέ στοιχεία της γραμματείας της Φ.Ε.Π.

και μία στην κατηγορία με μέση τιμή κλάσεως 3.000 δρχ. (36.5 %). Το γεγονός αυτό της δικόρυφης κατανομής οδηγεί στην υποψία ότι μερίδα των τροφίμων της ΦΕΠ, προκειμένου να καλύψει και τη διαμονή του μέσα στην πόλη των Πατρών συμμετέχει στά έξοδα και κάποιου φιλικού διαμερίσματος, αυξάνοντας ετσι κατά 1000 περίπου δραχμές τά έξοδα της στέγασής του.

Ανάλογο φαινόμενο εμφανίζεται και στά έξοδα διατροφής, όπως προκύπτει από την ακόλουθη γραφική παράσταση της ποσοστιαίας κατανομής τους. Στά έξοδα αυτά συνυπολογίζεται και το κουπόνι σίτισης γιά όσους το δικαιούνται.

ΕΖΟΔΑ ΣΙΤΙΣΗΣ

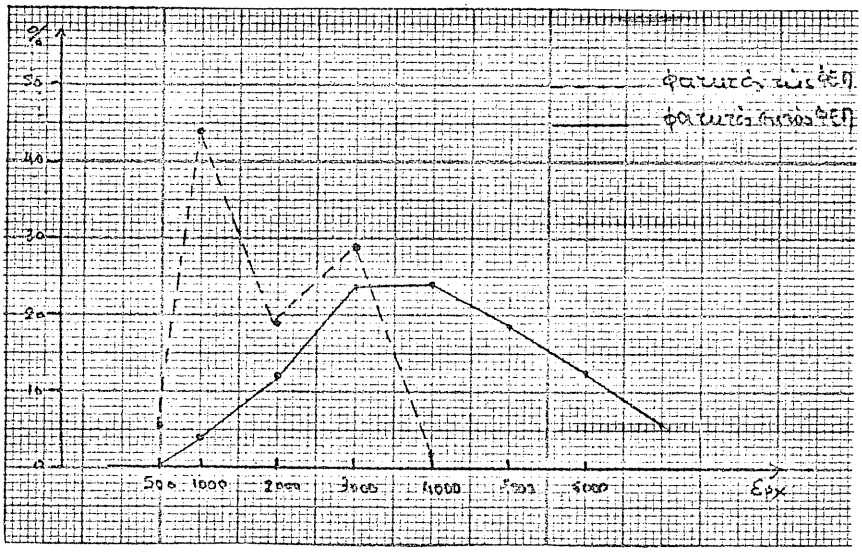

Η μέση τιμή των εξόδων σίτισης γιά τους φοιτητές που διαμένουν στην ΦΕΠ είναι 2076 δρχ, ενώ ο αντίστοιχος γιά τους μη υποτρόφους της ΦΕΠ είναι 4.006 δρχ, περίπου τά διπλάσια. Πάντως το δικόρυφο που γιά άλλη μιά φορά παρουσιάζεται στην κατανομή της ΦΕΠ, στις κατηγορίες με μέση τιμή κλάσεως 1000 δρχ (44 %) και 3.000 δρχ (29 %) επισημαίνει γιά άλλη μιά φορά ότι ενα ποσοστό φοιτητών της δεν αρκείται αύτε στην σίτιση και προσφέρει η Φοιτητική Εστία.

Επειδή παρόμοια στοιχεία δικόρυφης κατανομής παρουσιάστηκαν και κατά την κοινωνική κατηγοροποίηση των φοιτητών της Φ.Ε.Π συμπεραίνουμε.

στι πράγματι τά κριτήρια εισαγωγής τών φοιτητών στήν Φ.Ε.Π δέν λειτούργησαν σέ έναν τέτοιο βαθμό πού νά εξασφαλίζεται μιά πραγματική ομοιογένεια στά οικονομικά χαρακτηριστικά του φοιτητή.

β) Εξοδα ψυχαγωγίας.

Ας αναλύσουμε τέλος καί τήν δαπάνη αυτή τών εξόδων για ψυχαγωγία ωστε να μπορέσουμε να εντιμήσουμε καλύτερα τό πώς κατανέμονται τά συνολικά έξοδα του μήνα, ανάλογα μέ τό άν ο φοιτητής διαμενει στήν ΦΕΠ ή οχ.

Στήν ακόλουθη γραφική παράσταση, παρασύθεται η κατανομή τών δύο αυτών μεταβλητών ως πρός τά έξοδα πού δαπανούν για τήν ψυχαγωγία

ΕΞΟΔΑ

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑΣ

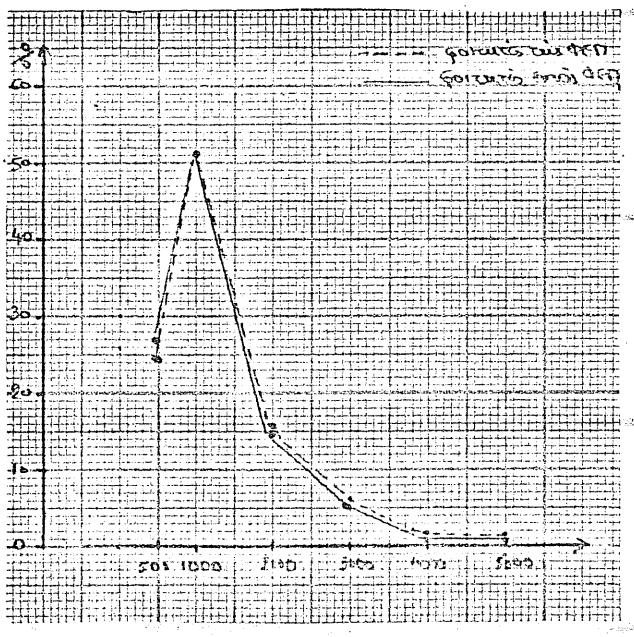

Ο συσχετισμός αυτός μέ πιθανότητα ανεξαρτησίας $p=0.125$ (β.ε 1 5 14 $F=2.65$) δίνει τήν αυτή σχετική συχνότητα σέ κάθε μιά κατηγορία εξόδων ως πρός τίς δύο μεταβλητές, μέ μέση τιμή δαπανών για διαμέδαση 1261 δρχ για τήν ΦΕΠ καί 1193 δρχ για τούς εντός τής ΦΕΠ φοιτητές.

Αν δεχτούμε δε (γεγονός που αποδείχτηκε και με αντίστοιχο συσχετισμό στό κεφάλαιο της ψυχαγωγίας) ότι η κοινωνική προέλευση διαφοροποιεί τήν στάση συνεπώς και τά έξοδα στήν ψυχαγωγία, θαί περίμενε κανείς τά έξοδα τής ΦΕΠ να εμφανίζονται μειωμένα σε σχέση με τα αντίστοιχα τήν φοιτητών που παραμένουν στήν πόλη. Στήν άποψη αυτή συνεργάρει και η δυσκολία μετάβασης τήν υποτροφών τής ΦΕΠ στήν πόλη για αναψυχή.

Κάτι τέτοιο όμως δέν συμβαίνει και ο φοιτητικός πληθυσμός τής ΦΕΠ εμφανίζεται να δαπανά τό ίδιο ποσό για τήν ψυχαγωγία με τούς άλλους συναδέλφους τους. Έτσι σε ένα συνολο δαπανών που περιλαμβάνει στέγαση-διατροφή και ψυχαγωγία, η τελευταία δαπάνη καλύπτει τό 22.5% για τους υποτρόφους τής ΦΕΠ, ενω αντίστοιχα γιά τούς φοιτητές που δέν ανήκουν στήν ΦΕΠ καλύπτει τό 14 %.

Κλείνοντας συνεπώς τήν παράγραφο αυτή τήν μηνιαίων δαπανών υποστηρίζουμε με ένα ακόμα επιχείρημα πώς ο φοιτητικός πληθυσμός της ΦΕΠ δέν αυταποκρίνεται σε σημαντικό ποσοστό στα οικονομικά κριτήρια επιλογής θέτοντας έτσι θέμα λειτουργικότητάς τους.

— . —

ΜΕΡΟΣ VI

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΣΧΕΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΝΑΠΤΥΣΣΕΙ Ο ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΣΤΟ ΑΜΕΣΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ

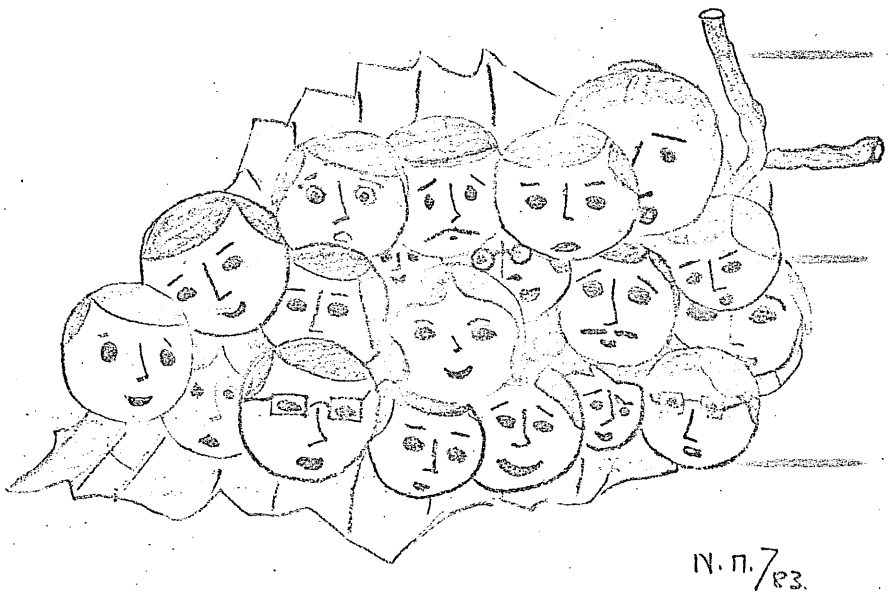

Ν. Π. 7/83.

Δεν αμφισβητείται πλέον στην εποχή μας η αξία των γνώσεων και ποιοτικών σχέσεων για τον πολιτισμό, υγιή (φυσιολογική και ψυχολογική) και πλήρη ανάπτυξη του ανθρώπου. Η αναγκαιότητα μιάς σχέσης-προσώπων από εμπειρία στις ανάγκες και τις επιδιώξεις, υποδηλώνει και την εσωτερική, διαλογική και εμπιστευτική συνάντηση του Άλλου. γίνεται όλο και πιό μεγάλη.

Η πολλαπλασιασμένη των πληροφοριών και των γνώσεων, η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η όλο εντονότερη παρουσία της στην ζωή μας, η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου με την παράλληλη ανάπτυξη του καταναλωτικού προτύπου, οδηγούν όλο και πιό άμεσα στην υποβάθμιση της ανάγκης αυτής για σχέση, στη ταυτόχρονα διαφαινόμενη εξωπραγματοποίηση πρότυπα ζωής για το άτομο, προβάλλοντας έντονα αξίες, ιδέες, επιλογές.

Με τον αφύσικο και αυτοπαθητικό αυτό χαρακτήρα της ζωής, υποδηλώνεται το "ά-σχεσο"[1] της σημερινής κατάστασης και η όλο μεγαλύτερη μοναχικότητα του ανθρώπου, που αισθάνεται, και είναι, ξεχωριστός από το παρελθόν, αποκομμένος και φοβισμένος από τους συνανθρώπους.

Μιά άλλη όψη του "άσχετου" που δέχεται σημασία, από όπου τα άλλα φαινόμενα των διανθρωπινών σχέσεων, τις αντιπαραθέσεις που υπάρχουν καθημερινά και πολιτικού συστήματος, είναι και εκείνο του κοινωνικού και ατομικού ανταγωνισμού. Στην ψυχολογία αυτή του ανταγωνισμού ο Άλλος βρίσκεται απέναντί μας σαν απειλή. Η καχυποψία, ο φόβος, το δίπολο μας χωρίζουν. Στις γνώσεις όμως σχέση η συνάντηση είναι όχι μόνο δυνατή, αλλά και επιθυμητή. Η αντιθετικότητα μέσα στο γνώσιο διάλογο δεν διχάζει, αλλά γεννά δημιουργικούς καρπούς ολιγώτερο συχνά.

---

[1] Α. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ "Σκεπτόμενη Παιδαγωγική του Προσώπου", Αθήνα, 1983.

Επιφέναι βασικοί δείκτες τόσο της αυτοκατάρρευσης που δρέφει ο άνθρωπος -και ιδιαίτερα ο νέος-, όσο και της αναγκαίας για συνύπαρξη και ολοκλήρωση, αναδεικνύονται το σώμα και η γλυκάτητα των σχέσεων.

Παρ' ότι (χάρη στη λειτουργικότητα της όλης δομής της ταινίας) το υλικό από τις ανάγκες ήδη στον φανταστικό πλανήτη, υφίσταται σαν ωμό και αβασάνιστο, δίνει πιστεύουμε μια πρώτη γεύση του πλούτου σχέσεων που αναπτύσσει ο φανταστής μέσα στις γενικότερα διαφορφωμένες κοινωνικές προϋποθέσεις στον χώρο. Βασικά υλικά αυτής της παρουσίασης αυτής της δυναμικής των σχέσεων αυτοκρατόρων, η σιωπή, η φιλία, ο έρωτας, και παράλληλα δίνεται διάσταση και στις σταφή των φαντασιών με τον κοσμάκη τα πάνω, σκοπεύοντας στο να φανερωθεί μια κατ' αρχήν θετική ή αρνητική στάση της σχεσιοκρατίας. Η όλη παρατήρηση των φαινομένων και των διαφορετικών που διαφορφώνουν στάση και κοσμοθεωρία αποδίδεται και πέρα από την καθιερωμένη κοινωνική αντίληψη, διαγράφοντας μια διαφορετική οπτική γωνία στις εμπειρίας.

Έτσι η σιωπή, θεωρούμενη σαν ένα άμεσο κοινώνημα, δεν αναγεται μόνο κάποιου θεσμού, ή μια ιδιαίτερη προσωποποίηση της σχέσης και της συνέχειας με τον φύση, αλλά γίνεται σύμβολο αναφοράς και καθορισμού του προσώπου και του ανθρωποκεντρώπου, προδιαγράφονται συμπεριφορά (είτε με την παρουσία της, είτε με την απουσία της) στην εξέλιξη. Γίνεται συνεπώς συμπεριφορά φορέας στις ανάγκης σάρκας και αριστερίων επιλογής, δημιουργώντας, αλλάζοντας, αλλά και αναδιαρθρώνοντας την φυσική ανάγκη και έξη του ανθρώπου για έναν με τον κοσμάκη.

Ο χαρακτήρας, ο τύπος και η εναλλαγή των ρόλων σε μια σχέση δεν αφορίζονται τόσο καθοριστικά, όσο η εσωτερικά προδιάθεση για "συγγένεια" μέσα στο κοινωνικό άγνωστο. Η τάση αυτή και η ανάγκη

μεταφέρεται καὶ σὲ μιὰ σειρὰ σχέσεων, που η αξία τους γιὰ τὸ ἄτομο. Και η βαρύνουσα επίδρασή τους στὴν διαμόρφωση αντίληψης καὶ κοσμοθεώρησης μεταβάλλεται ανάλογα μὲ τὴν ψυχολογική ωρίμανση, τὴν αυτοεκτίμηση καὶ τὴν κοινωνική προσαρμοστικότητα.

Στὴν πρώτη εφηβεία, η φιλική σχέση, αποτελεί τὸ πρώτο αίσθημα συγγένειας μὲ κάτι ξένο, ἔξω ἀπὸ τὸν ἄμεσο κόσμο, καὶ γίνεται συχνὰ σπάνια καὶ ιδιαίτερης αξίας εμπειρία. Η συντροφικότητα, πού πηγάζει μέσα ἀπὸ τὴν πρώτη αυτή κοινή και ισότιμη αναζήτηση, χαριστική της εφηβικής φιλίας, γίνεται ο προπομπός στὴν διαδικασία τῆς διαπομικής συνύπαρξης καὶ τοῦ ἔρωτα.

Μέσα ἀπὸ τὴν χρονική καὶ αναπτυξιακή γιὰ τὸ ἄτομο πορεία, διερευνάται τὸ "κοινωνικὸς πρέπει", ενώ σιγα-σιγὰ αποδεσμένεται τὸ συναίσθημα ἀπὸ τὴν εγωκεντρική του τάση, συγκινούμενο ἀπὸ τὴν επαφή μὲ τὴν κοινότητα. Οι συγκινήσεις, καὶ οι εναλλαγές, που ειναι τόσο συνήθεις οσο καὶ εντονες, μετατρέπουν τὴν ατομικότητα σὲ κοινωνικότητα καὶ σημαίνουν τὴν εισοδο του ανθρώπου, του νέου, σε ένα πιὸ ισότιμο πλαίσιο σχέσεων πού θὰ διευκολύνει τὴν συνύπαρξη, αγωνιώντας όμως πάντα γιὰ τὴν διαφύλαξη τῆς μοναδικότητας του.

Η εμπειρία του Πανεπιστημιακοῦ χώρου, στὸ σημείο αυτό, ειναι πρόγματι μοναδική καὶ ανεκτίμητη. Η συναναστροφή μέσα σὲ ένα περιβάλλον μὲ πακιλία ιδεών καὶ στάσεων, αποτελεί μιὰ νέα διάσταση καὶ μιὰ καινούργια δυνατότητα, γιὰ τὴν διαμόρφωση μιὰς κοσμοθεωρίας καὶ μιὰς κριτικῆς στάσης.

Γι αυτὸ καὶ η όποια ανάλυση τῆς φοιτητικῆς νοοτροπίας καὶ στάσης θὰ ἔμοιαζε ελλειπής, ἂν δὲν ηταν σὲ θέση να πληροφορήσει γιὰ τὸ πλαίσιο σχέσεων πού αναπτύσσει ο φοιτητής, τόσο με τὴν οικογένεια, όσο καὶ με τὸ ἄλλους μὲ ἀγνώστους

αλλά και αγοικοκτούς.

Η αναζήτηση στον χωρο αυτό προσφέρει πράγματι την δυνατότητα της εκτίμησης των κριτηρίων επιλογής στό σχεσιακό επίπεδο, και δίνει τό σφυγμό και τό μέτρο στην πραγματικότητα του κομματιού αυτου της νέα γενιάς, αποδίδοντας τέλος την ίδια την επάρκεια στην κοινωνική συνδιαλλαγή που ειναι τοσο χρήσιμη για την αποδοτικότητα της όποιας εκπαιδευτικής προσπάθειας.—

—— . ——

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

1.1. Τὸ ἐπίπεδο τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων.

Τὸ τί συνήθως καθορίζει τὸ ἐπίπεδο τῶν σχέσεων τῶν παιδιῶν μὲ τὴν οἰκογένεια εἶναι μιὰ ἀρκετὰ ἰδιόμορφη περίπτωση γιὰ τὸν ἑλληνικὸ χώρο. Ὁ θεσμός, τῆς οἰκογένειας ποὺ ἐπιβιώνει μέσα ἀπὸ δυσκολίες καὶ ἀγωνίζεται μὲ αἱματηρὲς προσπάθειες νὰ ἀναθρέψει τὰ παιδιὰ τῆς δίνουτάς τους ταυτόχρονα δυνατότητες γιὰ κοινωνικὴ ἄνοδο καὶ οἰκονομικὴ ἀνεξαρτησία δὲν ἀποτέλει στὸν τόπο μας πρωτοτυπία καὶ παράδειγμα ξεχωριστό, ἀλλὰ μιὰ πραγματικότητα ποὺ διαφαίνεται σὲ κάθε κοινωνικὴ ἐκδήλωση.

Ἡ κλίκια τῆς νεότητας με τὴν διαμορφωμένη πλέον ἀνήλικη του κόσμου, ἀντιπαρατίθεται ουσιαστικὰ στὰ πρότυπα τῆς "ἐνήλικης οἰκογένειας", προσπαθώντας νὰ προσδώσει καὶ τὴν δικιά τῆς ἀπόχρωση στὴν οἰκογενειακὴ ἐκφραση.

Ἰδιαίτερα στὸν φοιτητικὸ χώρο ὅπου ἡ οἰκονομικὴ ἐξάρτηση ἀποτελεῖ γιὰ τὴν πλειονότητα τῶν φοιτητῶν μιὰ πραγματικότητα τὸ πρόβλημα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων παρουσιάζεται ἰδιαίτερα ἐνδιαφέρον.

Γιὰ τοὺς περισσότερους εἶναι ἡ πρώτη ἴσως φορὰ ποὺ ἀπομακρυνόμενοι ἀπὸ τὴν οἰκογένεια γίνονται ρυθμιστὲς τοῦ δικοῦ τους προγράμματος γιὰ τὴν καθημερινότητα, ζώντας ουσιαστικὰ ἀποκομμένοι ἀπὸ τὸν οἰκογενειακὸ θήλακα, μέσα σ' ἕνα καινούργιο περιβάλλον μὲ συμπαντικὲς ὑποχρεώσεις καὶ ἀναγκες.

Ἡ ἀνεξαρτητοποίηση αὐτὴ διευκολύνει μιὰ κριτικὴ στάση γιὰ τὸν ἴδιο τὸν οἰκογενειακὸ θεσμὸ καὶ τὴν ποιότητα τῶν σχέσεων ποὺ περιλαμβάνει. Παράλληλα ἡ σύγκρατηση γενικότερης κοσμοθεω-

ρίας και κοσμοαντίληψης διαφοροποιεί αυτοστικά τό νέο άτομο από τήν οικογένεια μεταμορφώνουτάς το. Συχνα ο συναισθηματισμός στόχει τήν διαφαγή του οικογενειακου δεσμού μιά και δέν ακολουθεύουν πολλά κοινά σημεία επαφής και επικοινωνίας.

Σέ σχετικη μας ερώτηση γιά τό επίπεδο τήν σχέσεων που διατηρει ο φοιτητής μέ τήν οικογένεια του πήραμε τίς ακόλουθες αποαντήσεις τίς οποιες παρουσιάζουμε σέ συσχετισμό με τό φύλο του φοιτητή στόν επόμενο πίνακα.

ΔΙΑΤΗΡΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΟΥ ΣΧΕΣΕΙΣ...	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγόρια %	Κορίτσια %	%
Πολυ καλές	66	54.5	63
Καλές	25	29	26
Μεταβαλλόμενες	6.5	9	7
Συμβατικές	2.5	7.5	4
Κακές	-	-	-
Πολυ κακές	-	-	-
Καθόλου	-	-	-
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(411) 100	(172) 100	(583) 100

(στόν συσχετισμό με τό φύλο, $p<0.01$, β.ε. 3, $\chi^2 = 11,812$)

Στήν πλειοψηφία τους οι φοιτητές (63%) εκτιμούν πως η σχέση τους μέ τήν οικογένεια ειναι πολύ καλή, και ο χαρακτηρισμός αυτός υποδηλώνει μαλλου τήν ακοουσία σημαντικήν προβλημάτων στήν επικοινωνία. Η αμεσως επόμενη κοσμογορία δέν εμφανίζεται τόσο ακόλουθη δηλώνουτας τήν σχέση αυτός σάν καλή (26%) υποθάλπουτας μιά διστακτικότητα στό να χαρακτηρίσουν τήν σχέση πολύ καλή. Τό υπόλοιπο 11% καλύπτουν

οι οικογενειακές σχέσεις που αντιμετωπίζουν προβλήματα άλλοτε εφήμερο, που έχει σαν αποτέλεσμα η σχέση να παραμείνει διαταραγμένη (7%) και άλλοτε βραχυχρόνιο από την σχέση, αφήνοντας τον τόπο μέσα από τις συμβατικότητες (4%).

Μπορούμε συνεπώς να υποθέσουμε ότι το σύνολο των οικογενειακών σχέσεων πού δεν ανθουσιάζουν τον ίδιο τον φοιτητή, και τον παρουσιάζουν στις αμφιταλαντευόμενο, είτε με ψυχική διάθεση, είτε με απορριπτική μοίρα το 37% των περιπτώσεων.

Στον ενδιαφέρουσα συσχετισμό της φύσεως αυτής με την ηλικία και φύλου παρατηρούμε ότι η ηλικιακή αυτή κατηγορία αυτή νέων ιδιαίτερα στις γυναίκες κυμαίνονται το 45.5%, ενώ αντίστοιχα για τα αγόρια μειώνεται στο 34%. Ο αγώνας για ισότητα των δυο φύλων και οι διαφορές στην αναπτυξή τους διαπαιδαγώγων συμπαιδικά τις διαφορετικότητες στην ανατροφή των αναπτυσσόμενων αυτών.

Παρατηρούμε ότι μερικά αποτελούν δεν εμφανίσεις στις κατηγορίες με τους κανόνες χαρακτηριστικά. Αυτό και στις αποχρώσεις μέσα από τους γονείς και την οικογένεια σχέσεις, προκύπτουν ο χαρακτηριστικός συμβατικός από ότι ο κανόν. Αν δεχτούμε, πως όλα αυτά μια συμβατική σχέση είναι κανόνι και συνεπώς δεν υφίστανται κάτω από όρους, τότε πρέπει να υποθέσουμε ότι ο χαρακτηριστικός κανόν σχέσεις εμφανίζεται ιδιαίτερα οξύς και υποδηλώνουν την διαταραγμένη συναισθηματική σχέση. Αυτό όμως η διάλυση δεν φαίνεται να θέλει να επιδιωθεί μια και ο φοιτητής επιλέγει στην συμβατική στην ύπαρξή της, παρά στην απουσία της.

Εύλογα συνεπώς γεννάται το ερώτημα: "Ποιός είναι εκείνος ο παράγοντας που επιθυμεί και επιδιώκει την ύπαρξη και εξελίξει αυτού των σχέσεων;" Είναι μια συνειδητή επιλογή του παιδιού που θέλει να διατηρήσει σχέσεις με τους γονείς, ή είναι οι γονείς που πιέ-

γουν γιά υπάρχει η σχέση οδηγώντας τά παιδιά σέ μιά παθητική συμπεριφορά μέσα σ' αυτήν;

Στό ερώτημα αυτό η πλειοψηφία τών φοιτητών δέν θέλησε νά σταθεί στό πολυτικό αρκετά αυτό δίλημμα, καί παρ' ότι συνειδητά δέν υπήρχε σχετική κατηγορία αιδάντησε ότι τό επίπεδο και η διατήρηση σχέσεων μέ τήν οικογένεια είναι μιά κοινή απόφαση καί πρωτοβουλία τόσπω τον ίδιον ούο καί τών γονιών του.

Οι συγκεκριμένες συχνότητες αιδοδίδονται γιά τό ερώτημα αυτό στόν ακόλουθο πίνακα.

ΔΙΑΤΗΡΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΣΟΥ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΓΙΑΤΙ...	%	
Το θέλουν και οι γονείς σου καί εσύ		76.5
Το θέλεις μόνο εσύ		11
Τό θέλουν μόνο οι γονείς σου		2.5
Αλλος λόγος α) Γιατί έτσι πρέπει	2.5	10
β) Γιατί δέν εχει παραυπαστεί ως τωρα πρόβλημα	2.5	
γ) Γιατί αισθάνεται συναισθηματικά δέσμιος	2.5	
δ) Γιατί εξαρτάται απο αυτούς οικονομικά	1.5	
ε) Αλλες απαντήσεις	1	
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(569)	100

Βλέπουμε πράγματι ότι η κατηγορία τής κοινής επιλογής καί τών δύο μερών (γονεις-παιδια) γιά τήν διατήρηση σχέσεων, καθύπτει άσχετα αιδο τήν ποιότητας τής σχέσης τό 76.5% τήν αιδαντήσεων του δείγματος. Ενα 11% διατηρεί σχέσεις μέ τήν οικογένεια γιατί τό θέλει μόνο εκείνος, υπαιοεί προφανώς ότι η αιδόφαση γιά τήν συνέχιση της βαραίνει αιδαιτιστικά εκείνον, ενώ ενα 2.5% διατηρεί τήν σχέση χάριν τών γονιών του.

Τέλος μιά τέταρτη κατηγορία ανάμεσα (10%) δέν στάθηκε ανάμεσα στό σχήμα τών μέχρι τώρα αναλυτήσεων καί υποσημείωσε ότι η διατήρηση τής σχέσης αυτής άπτεται περισσότερο τρίτων παραγόντων παρά στήν ίδια τήν επιθυμία κάποιου μέσα στήν οικογένεια. Έτσι ορισμένοι απάντησαν ότι πρέπει (2.5%) νά διατηρεῖς σχέσεις, αυταποκρινόμενοι χωρίς επιφυλάξεις στίς υποχρεώσεις του ρόλου του παιδιού, ενώ μιά άλλη κατηγορία αναλυτήσεων δήλωσε πώς τό συναισθηματικό δέσμου ανάμεσα εκείνο που (παρά τίς πιθανές διαφωνίες πού υπονοούνται) διατηρεῖ τή σχέση. Τέλος υπάρχουν καί οι κατηγορίες τών αναλυτήσεων πού φαίνονται άλλοτε αυτοφαιστικοί καί άλλοτε σκεπτικοί στά τήν προσωρινότητα τής σχέσης. Από αυτούς άλλοι αναφέρουν ότι η διατήρηση τής σχέσης οφείλεται στό ότι μέχρι τώρα δέν έχει υπάρξει κάποιο σοβαρό πρόβλημα (2.5%), ενώ μιά δέντερη αυτίλημη στηρίζει τήν διατήρηση αυτή αρκετά ωφεζιμιστικά, μιά και υπάρχει ακόμα οικονομική εξάρτηση του παιδιού από τήν οικογένεια.

Θά πρέπει να σημειώσουμε ότι ο συσχετισμός των αναλυτήσεων αυτών με τήν μεταβλητή του φύλου δέν ανέδωσε πιθανότητα ανεξαρτησίας μέσα στό επίπεδο σημαντικότητας που έχει προκαθορίσει μέ $p \leq 0.05$.

— · —

1.2. Η κοινωνόκτη τών νεανικών προβλημάτων από τούς γονείς (1)

Ήδη από τήν περίοδο τής εφηβείας οι σχέσεις γονέων καί παιδιών χαρακτηρίζονται από μιά κατάσταση αμοιβαίας δυσπροσαρμοστίας. Η κλικία αλλά κυρίως οι εποχικές αντιλήψεις, έχουν μεγαλώσει τό "χάσμα τών γενειών. Τά αιτία πού δημιουργούν τήν κατάσταση αυτή αφορούν τόσο τούς γονείς, όσο καί τόν ίδιο τόν έφηβο.

Οι γονείς συχνά μεταβάλλουν στάση καί συμπεριφορά πρός τά παιδιά θεωρώντας τους άλλοτε μικρά παιδιά καί άλλοτε ώριμους. Φέρονται συνεπώς συγκεχυμένα, ενω υπάρχουν καί γονείς που αντικρύζουν τά παιδιά τους αινιγματικά καί κρίνουν σοφό νά μήν επέμβουν μέχρι να περάσει η περίοδος αυτή.

Από τήν άλλη μεριά, οι έφηβοι, αλλάζουν (τουλάχιστον) συμπεριφορά αντέναντι στούς γονείς. Τό πνεύμα τους ικανό πλέον για κριτική, διέλυσε τή μαγική νεφέλη τής γονεϊκής τεμειότητας καί κριτικάρει τή συμπεριφορά τών γονιών του. Δείχνουν πως η εξουσία τών γονιών τους είναι ανεξήγητη καί δυσβάσταστη, καί όσο κι άν εκσυχρονίζουν οι γονείς τή συμπεριφορά τους, όσο καί άν τή δικαιολογούν δέν μπορούν νά μήν είναι περιορισμοί.

Υπάρχει όμως καί μιά τρίτη πηγή αλλαλανοκτίας που επιτείνει τό "χάσμα τών γενειών" Είναι ο ίδιος ο ρευστός καί εξελισσόμενος χαρακτήρας τής εφηβείας, πού δίνει στούς έφηβους μιά διαφορετική εικόνα γιά τόν εαυτό τους, όχι μόνο από αυτήν πού έχουμε εμείς γιά αυτούς αλλοι καί από εκείνη πού έχουν οι ίδιοι πρός τόν εαυτό τους.

Η πρώτη αυτή δυσπροσαρμοστία στήν επικοινωνία μέσα στήν οικο-

---

βλ. Αλ. Κοσμόπουλου "Ψυχολογία ις' Οδηγητική της παιδικής και εφηβικής κλικίας" ΠΑΤΡΑ, 1980.

γένεια με τὴν πορεία ἀπὸ τὴν ἐφηβεία στὴν νεότητα, εἴτε ἐπιτίνεται, εἴτε παραμένει σὲ κάποιο ἐπίπεδο σιωπηλά ἀνεκτό καὶ ἀπὸ τὶς δύο μεριές.

Στὰ πρῶτα στάδια τῆς νεότητας, ἡ ἐμπειρία τῆς ὁλότητα ἐξω-οικογενειακῆς ζωῆς πού προσφέρει ἡ φοίτηση μακριά ἀπὸ αὐτὴν πλουτίζει τὸ νέο με ἐμπειρίες καὶ ἰδέες, ἀλλάζοντάς του τὸν συνήθη, ἀργό, καὶ ἀρκετὰ συμφυτημένο ρυθμό τῆς μέχρι τότε ζωῆς. Ὁ ἔρωτας, ἡ πολιτικοποίηση, ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἐσωθερία του ὀστόμου, πέρα ἀπὸ ταμπού καὶ κοινωνικὲς προλήψεις διαμορφώνουν πιὸ ἔντονα τὸν νεανικὸ προβληματισμὸ καὶ δημιουργοῦν ὁπωσδήποτε πρόβλημα γιὰ τὴν κατανόησή του ἀπὸ τοὺς γονεῖς.

Ἡ σχέση πλέον εἶναι διαφορετική. Ὁ νέος ἀν καὶ ἐξαρτημένος δὲν βρίσκεται, τουλάχιστον στὴν αὐτίληψή του, μέσα καὶ κάτω ἀπὸ τὸν οἰκογενειακὸ ρυθμὸ καὶ τρόπο ζωῆς, ἀλλὰ γίνεται ἐπισκέπτης καὶ ἐπεξηγητής ἑνὸς νέου τρόπου ζωῆς καὶ κάποιας καινούργιας κατίληψης που συχνὰ φοβίζει τὸν περιχαρακωμένο κύδικα συμπεριφορὰς τῆς οἰκογένειας.

Βέβαια πολλὲς παράμετροι ἐπεμβαίνουν καὶ διαφοροποιοῦν ἄλη σωτὴ τὴν συμπεριφορὰ καὶ τὶς στάσεις. Ἔτσι τὸ περιβάλλον καὶ οἱ συνθήκες ζωῆς τῆς οἰκογένειας ἡ μόρφωση τῶν γονέων καὶ τῶν παιδιῶν, ἡ ἐποχή, δίνουν ἀναμφισβήτητα τὸν εἰδικὸ τόνο καὶ τὸν χρωματισμὸ τῶν ἀντιδράσεων αὐτῶν.

Ἂς δοῦμε λοιπὸν στὴν συνέχεια καὶ ἀφοῦ περιγράψαμε τὴν ποιότητα τῶν οἰκογενειακῶν σχέσεων πού διατηροῦν οἱ φοιτητές, κατὰ πόσο κρίνουν πῶς κατανοοῦν οἱ γονεῖς τους τὰ νεανικά τους προβλήματα.

Οἱ σχετικὲς συχνότητες τῶν ἀπαντήσεων παρουπάζονται στὸν ἀκόλουθο

πίνακα.

ΟΙ ΓΟΝΕΙΣ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΚΑΤΑΝΟΗΣΟΥΝ ΤΑ ΝΕΑΝΙΚΑ ΣΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ;	%
Νοή, μπορούν	42.5
Προσπαθούν	6
Οχι, πάντα	14.5
Δέν μπορούν	31
Δέν θέλουν - Αδιαφορούν	5
Οὔτε κάν τὰ ξέρουν	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(578) 100

Η πλειοψηφία τών φοιτητών (57.5%) υποδηλώνει μέ τίς αποκρίσεις της ότι υπάρχει πράγματι πρόβλημα στήν κατανόηση τών προβλημάτων τους από τούς γονείς, ενώ τό 42.5% ανεπιφύλακτα αναντά ότι πράγματι μπορούν κ γονείς νά κατανοήσαν τόν νεανικό προβληματισμό τους.

Από όλους οσους δήλωσαν σχετική ή ολική αδυναμία τών γονιών γιά τήν κατανόηση τών προβλημάτων αυτών (57.5%), οι περισσότεροι εμφανίζονται σαφείς αποκρίσεις γιά τήν πλήρη αδυναμία (31.5%), ενώ αρκετοί (20.5%) βλέπουν ότι μόνο μερικά από αυτά κατανοούνται (14.5%) παρά τήν προσπάθειά τους (6%).

Είναι αρκετά σημαντικό πάντως τό γεγονός ότι ενα ποσοστό 6% τών αποκρίσεων αποκτά ιδιαίτερα καυστικά υποδηλώνοντας στήν ουσία τήν ανυπαρξία τής σχέσης, είτε μέσα από τήν άγνοια (1%), είτε μέσα από τήν αδιαφορία και τήν ελλειψη θέλησης (5%) τών γονιών γιά τήν κατανόηση τών προβλημάτων τών παιδιών τους.

Παρ' ότι σε πολλές μεταβλητές πού αφορούν κοινωνιοπολογικά χαρακτηριστικά παρουσιάζονται διαφορές στίς σχετικές συχνότητες, δέν γίνονται

ισχυρές τόσο ώστε νά αποδώσουν μιά πιθανότητα ανεξαρτησίας μέσα στό προκαθορισμένο επίπεδο σαμαντικότητας.

Η μεταβλητή όμως του χαρακτηρισμού της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας, - χαρακτηρισμός που αποδίδεται από τόν ίδιο τόν φοιτητή - ανέδωσε πιθανότητα ανεξαρτησίας $p = 0.011$, αποδεικνύοντας μια ισχυρή εξάρτηση τών οικονομικών χαρακτηριστικών μέ τήν δυνατότητα τών γονέων για κανόνιση τών νεανικών προβλημάτων.

ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΝΕΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
	Παρα Πολύ καλή	Πολύ καλή	Σχετικά καλή	Μεταβαλλόμ.	Κακή
Ναί μπορούν	55.6	48	43,5	41,5	27
Προσπαθούν	-	7	6	6	3.8
Οχι πάντα	22.2	12.5	18	9	9.5
Δέν μπορούν	-	23.5	28.5	38	52
Δέν θέλαν - Αδιαφορούν	22.2	8	3.	4.5	3.8
Οὔτε κἄν τά ξέρουν	-	1	1	1	3.8
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(9) 100	(98) 100	(308) 100	(111) 100	(52) 100

($p = 0.011$, β.ελ. 24, $\chi^2 = 42.46$)

Από τά αποτελέσματα αυτού τού πίνακα προκύπτει, (ἀν η οικονομική κατάσταση θεωρηθεί ανεξάρτητη σχετικά από τήν μόρφωση του ατόμου), οτι η κατανόνιση τών γονέων γιά τά προβλήματα τών παιδιών του εξαρτάται από τήν οικονομική κατάσταση καί μάλιστα παρονσιάζεται μεγαλύτερη στα υψηλά εισοδήματα, αἳ ότι στά κατώτερα χαρακτηριστικά ο χαρακτηρισμός Π.Π. καλή Οικ. Κατάσταση αναντάει 55.6 % οτι πραγματι οι γονεις κατανοούν τά νεανικά προβλήματα. ενω αντίστοιχα στήν κακή Οικ. κατάσταση ο αριθμός αυτός μειώνεται στό ήμισυ (27 %). περίπου. Γενικά στήν κατώτατη αυτή από πλουρίη

εισοδήματος οικονομική κατάσταση οι αρνητικές αποκλίσεις συγκεντρώνουν τό 60% τών απαντήσεων. Η μεγάλη εξάρτηση όμως του χαρακτηρισμού αυτής τής οικονομικής κατάστασης μέ τήν μόρφωση πού πράγματι αποδείχτηκε μέ συσχετισμό τών δύο μεταβλητών, όπου η πιθανότητα ανεξαρτησίας ή του μηδενική (μέχρι όγδοο δεκαδικό ψηφίο), υποδεικνύει ότι αυτή η διαφοροποίηση πηγάζει κυρίως από τήν μόρφωση, μεταβλητή κατ' εξοχήν διαφοροποιητική τών στάσεων και τής γενικότερης συμπεριφορός του ατόμου. Επειδή όμως σέ κάθε χαρακτηρισμό τής οικ. κατάστασης υπάρχουν άτομα 5 ακτό τρεις βασικές βαθμίδες τής εκπαίδευσης (κατώτερη - μέση - ανώτερη) η σύγκριση τών ποσοστών τών ατόμων μέ κατώτερη μόρφωση και εκείνου τών αρνητικών χαρακτηρισμών ως πρός τήν μόρφωση για κάθε μιά κατηγορία οικονομικής κατάστασης μάς επιτρέπει νά αποδώσουμε και ιδιαίτερη σημασία στήν οικονομική άνεση τής οικογένειας, πού δημιουργεί προϋποθέσεις κρεμίας και γενικότερης ψυχολογικής άνεσης και επιτρέπει τήν διαλακτικότητα στήν προσέγγιση και επικοινωνία τών μεγών της.

— · —

1.3. Οι επιδράσεις της φοιτήσης μακρία από τήν οικογένεια στο επίπεδο σχέσεων

Η έκφραση της οικογενειακής σχέσης και μέσα σ' αυτήν τήν ρουτίνα της καθημερινότητας, ήταν μέχρι πρίν λίγα χρόνια προσαρμοσμένη μέσα σε αυστηρά πλαίσια που υποδήλωναν εστω πιεστικά τήν ανάγκη της ενότητας αλλά και τόνιζαν τούς ρόλους και τις διαβαθμίσεις εξουσίαν τήν μελών της. Η ανάπτυξη βέβαια και η μόρφωση διαμόρφωσαν ή εξαφάνισαν αυτίστοιχα πολλές από αυτές τις εκδηλώσεις. Παρ' όλα αυτά υπολείμματα αυτών τών ρόλων απαντώνται και στίς μέρες μας ακόμα και σ' αυτά τά μεγάλοι αστικά κέντρα. Έτσι για τήν οικογένεια του φοιτητή τού '80, τό μεσημεριανό τραπέζι αποτελούσε τήν πρώτη οικογενειακή συγκέντρωση όπου οι ρόλοι και η συμπεριφορά κάθε μέλους της ήταν συγκεκριμένη και καθορισμένη. Η συμφωνία και η αποδοχή τών γονέων κάθε ενέργειας τών παιδιών αποτελούσε προϋπόθεση γιά τήν ομαλή εξέλιξη τών σχέσεων.

Είναι συνεπώς προφανές ότι η απομάκρυνση και ο διαχωρισμός τής στέγης τής οικογένειας μέ κάποιο από τά παιδιά πού φέργει γιά να σπουδάσει, δέν είναι ένα απλο γεγονός, αλλά η αρχή μιάς διαφοροποίησης της οικογενειακής σχέσης πάνω σέ μιά παστικά ιδιόμορφη κατάσταση. Ο έλεγχος τής οικογένειας αυτικειμενικά αποδυναμώνει, ενώ ένα και εξοχήν εξαρτημένο μέλος της καλείται να αναπτύξει όμεσα ωρωτοβουλία και ενεργητικότητα αποφασίζοντας τό ίδιο γιά τήν πορεία τής καθημερινότητας αντιμετωπίζοντας γιά πρώτη φορά τήν πραγματικότητα χωρίς τό πρίσμα τής οικογένειας αλλά από δική του οπτική γωνία.

Η επαφή που θά διατηρήσει με τίν οικογένεια του ο φοιτητής ειναι αποτέλεσμα τόσο τίς αποστασης (αντικειμενικές δυσκολίες) όσο και του συναισθηματικου δεσίματος (εξάρτηση ή επιλήρωση υποχρέωσης) με αυτήν.

Για να παρουστάσουμε τίν συχνότητα αυτή τίς επαφής του φοιτητή με τίν οικογένεια διακρίναμε τίς δύο βασικές κατηγορίες. Πρωτο τίν συχνότητα επικοινωνίας (τηλέφωνο - αλληλογραφία) και δευτερο τό πόσο συχνα πηγαίνει ο φοιτητής στίν οικογένεια του. Ας παρακολουθήσουμε τά αποτελέσματα τίν αποκτήσεων τίν φοιτητών στά ερωτήματα αυτά, όπως παρουστάμονται στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ	
	ΤΗΛΕΦΩΝΟ - ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ %	ΜΕΤΑΒΑΣΗ %
Κάθε βδομάδα	84.5	22
Κάθε δεκαπενθήμερο	8.5	23
Κάθε τρεις βδομάδες	1.5	4.5
Κάθε μήνα	2.5	11.5
Κάθε δίμηνο	1	5
Κάθε τρίμηνο	1	5
Μόνο στίς διακοπες σπουδών	1	29
ΣΥΝΟΛΟ	(423) 100	(427) 100

Στίς μέρες μας βέβαια όλη και αποτελεί η αλληλογραφία εστοτερικού μιά και η τηλεφωνική επαφή άν και ακριβότερη ειναι άμεση και οπωσδήποτε μωυτανή. Τό αρκετά διευρημένω τηλεφωνικό δίκτυο στίν χώρα επιτρέπει τίν συχνότητα αυτίς τίς επαφής πού γιά τό 84.5% του δείγματος ειναι εβδομαδιαία,

ενω συνολικά το 97% των ερωτηθέντων επικοινωνεί μια φορά μέσα στο μήνα. Στο ίδιο χρονικό διάστημα του ενός μηνός το 69% των φοιτητών επισκέφθηκε, συνήθως για καφεδακούλι στο σπιτάκι του. Μόνο το 29% (ποσοστό όχι βέβαια ασήμαντο) πηγαίνει στο σπίτι του μόνο κατά την περίοδο των διακοπών των πουδών (χριστούγεννα-πάσχα-καλοκαίρι). Η γεωγραφική θέση της Πάτρας πράγματι δικαιολογεί τον αντίκτυπο των δυσκολιών των φοιτητών από-και-προς τον τόπο σπουδών.

Ο συνδιασμός της αντίληψης της επικοινωνίας και της μεταβλητής, επί των άλλων, πιστεύουμε ότι μπορεί φανερώνει το μέτρο του συναισθηματικού δεσμού που φοιτητή με τον οικογενειακό του. Αν πάντως θεωρήσουμε, όπως αναλυτικά όλα πιστεύουμε σωστά χαρακτηρίσαμε, ότι η επικοινωνία αυτή καθ' αυτή, μπορεί το δεσμό αυτό, ενώ η μεταβαση της αντιληπτικής δυσκολίες λόγω απόστασης και επκρινόμενου συχνοτικού διεστώτος μπορούμε να παραπαλουθήσουμε με βιβλία τους ακόλουθους συχνοτικούς.

Έτσι τον πυκνωτή της επικοινωνίας με την κοινωνική προέλευση πήραμε τις ακόλουθες συχνότητες

ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (τηλεφωνο - αλληλογραφία)	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ		
	ΑΝΩΤΑΤΗ & ΑΝΩΤΕΡΗ %	ΑΝΩ ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩ ΜΕΣΗ - ΚΑΤΩΤΕΡΗ %
Κάθε εβδομάδα	90	92.5	74.5
Κάθε δεκαπενθήμερο	4	5	15
Περισσότερο από 15 μέρες	6	2.5	10.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(98) 100	(122) 100	(149) 100

($p \ll 0.005$, β.ελ=4, $\chi^2 = 21.059$)

Αποφύγαμε τον αναλυτικό συχνοτικό πίνακα και τις περιθώριες

κατηγορίες παρουσιάζονται μικρές συχνότητες. Έτσι ομαδοποιήσαμε τις κοινωνικές τάξεις σε τρεις κατηγορίες κάνοντας διακωρισμό ανάμεσα στις προνομιούχες, στις μη προνομιούχες καθώς και στη ενδιάμεσες κατάστασεις. Στόν συσχετισμό αυτό τό μεγαλύτερο ποσοστό στην εβδομαδιαία επικοινωνία κρατά η άνω μέση κοινωνική τάξη (92.5%) ενώ η ανώτερες τάξεις έρχονται αμέσως μετά (90%), και τέλος τρίτες κατά σειρά έρχονται οι κατώτερες τάξεις διαφερόντας σημαντικά από τις άλλες (74.5%). Υπενθυμίζουμε ότι μόνο τό 40% της κατηγορίας αυτής της κοινωνικής διαβάθμισης προέρχεται από αγροτική περιοχή όπου μπορεί να υποτεθεί η έλλειψη εξοικείωσης με τά μέσα επικοινωνίας. Γι τό λόγο αυτό πιστεύουμε ότι τά ποσοστά αυτά κυρίως αντιπροσωπεύουν τάσεις διαγράφωντας χαρακτηριστικά τόν βαθμό εξάρτησης τών παιδιών από τήν οικογένεια ανάλογα με τάν κοινωνικά της χαρακτήρα.

Έτσι παρατηρούμε ότι πράγματι η επικοινωνία σάν προσπάθεια σύνδεσης με τήν οικογένεια είναι αρκετά χαρακτηριστική στό χώρο. Αλλά η απόσταση παραμένει πάντα ενα γεγονός και μιά πραγματικότητα. Πόσο άραγε, και σε ποιά σημεία, μπορεί νά επηρέασε τό επίπεδο τών οικογενειακών σχέσεων;

Από τούς 549 φοιτητές που πράγματι βρίσκονται μακρία από τήν οικογένεια, μόνο τό 32.5% απάντησε πώς πράγματι η απόσταση επηρέασε τις σχέσεις του με τήν οικογένεια. Η πλειονότητα (67.5%) δέν θεωρεί πως η φοίτηση του μακρία από τήν οικογένεια είχε κάποια διαφοροποίηση στην σχέση του μαζί της.

Ας δούμε όμως σ' αυτούς πού απάντησαν ότι πράγματι κάτι άλλαξε, ποιά είναι ακριβώς τό σημείο αυτό πού παρατηρείται

αλλαγή. Οι σχετικές συχνότητες των απαντήσεων αυτών αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

α π α ν τ ή σ ε ι ς	%
Εγιναν καλύτερες (γενικά)	18.5
Η αποσταση εξισσορόπησε τή σχέση	32.5
Απόκτησα δικό μου τρόπο ζωής. Ανεξαρτητοποιήθηκα	28.5
Τούς στενοιχωρεί η απουσία μου. Προσπαθούν νά μείνω κοντά τους	4
Η απόσταση χαλάρωσε τήν σχέση μας	10.5
Δέν καταναοόν πλέον τόν προβληματισμό μου	3
Οι επιδράσεις ήταν μόνο οικονομικές	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(166) 100

Δύο σπτικές γνωνίες διαφαίνονται στίς απαντήσεις αυτές. Η μία εκτιμά τίς επιδράσεις πάνω στόν εαυτό της, οισχέτως του αντίκτυπου πού πιθανά παρουσιάζουν στούς γονείς, καί η δεύτερη, ακροστολείται με τή στάση τών γονέων χωρίς να ερμηνεύει τήν αντίδραση του ίδιου του φοιτητή. Εκτιμάμε πώς η πρώτη άποψη υπερισχύει στίς απαντήσεις αυτές καί μ' αυτό τό πνεύμα θά τίς αναλύσουμε.

Ετσι τό 79.5% κρίνει πως οι σχέσεις βελτιώθηκαν, είτε γενικά (18.5%), είτε κυρίως γιατί επήλθε ανεξαρτητοποίηση, που εξισσορόπησε τή σχέση (61%). Από τούς υπόλοιπους, τό 10% απαντά πως η απόσταση χαλάρωσε τή σχέση, ενώ για ένοι 7% υποσημειώνεται η υπαρξη προβλημάτων (όπως η προσπάθεια των γονιών να παραμείνουν τα παιδιά κοντά τους (4%), ή τό οτι δέν καταναοόν πλέον τόν προβληματισμό τους (3%)) χωρίς να γίνεται σαφής όμως η επίδραση των προβλημάτων αυτών στή σχέση. Τέλος για τό 3% τών ακρόκτησεων η επίδραση τής απόστασης ήταν μόνο οικονομικής φύσεως.

Έτσι μόνο ένας στους τρεις φοιτητές παρατηρεί διαφοροποίηση του επιπέδου των σχέσεων με τήν οικογένειά του, κυρίως μέσα από τήν δικιά του αποδέσμευση και ανεξαρτητοποίηση πού δημιούργησε ένα ισοτιμο χαρακτήρα στήν σχέση.

Ας προσπαθήσουμε στή συνέχεια νά προσεγγίσουμε μέσα από συσχετισμούς τούς φοιτητές εκείνους πού απάντησαν πώς πράγματι επηρέασε η απόσταση τίς οικογενειακές του σχέσεις, συσχετίζοντας τίς απαντήσεις του αυτές με τό φύλο και τήν κοινωνική προέλευση του φοιτητή.

Οσον αφορα τό φύλο, παρατηρούμε σημαντικές διαφορές στίς απαντήσεις μιά και τό 41.5% τήν φοιτητριών παρατηρεί επίδραση της απόστασης στήν σχέση ενώ τό αντίστοιχο ποσοστό για τούς φοιτητές ειναι 29%. Πιό συγκεκριμένα παραθέτουμε τόν ακόλουθο πίνακα.

ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ Η ΑΠΟΣΤΑΣΗ;	ΦΥΛΟ	
	Αγορια %	Κοριτσια %
Ναί	29	41.5
Όχι	71	58.5
ΣΥΝΟΛΟ	(388) 100	(161) 100

Έτσι η αποδέσμευση και η προσωρινή απομάκρυνση από τήν οικογένεια αποτελεί ιδιαίτερα γιά τίς κοπέλλες παράγοντα αλλαγής της ολης στάσης τής οικογένειας απέναντί της, ενώ για τα αγόρια τό πρόβλημα τής ανεξαρτητοποίησης δέν εμφανίζει τήν ίδια ποιότητα. Η διαφορά στήν διαπαιδαγώγηση, αλλα και η κοινωνική αυτότητα τών δύο φύλων ειναι ο κύριος παράγοντας που εμφανίζεται αυτή η ποιοτική διαφορά.

Εκτός από το φύλο και η κοινωνική προέλευση του φοιτητή αποτελεί διαφοροποιητικό παράγοντα των αποτελεσμάτων. Παραθέτουμε αμέσως τον σχετικό πίνακα συχνοτήτων.

ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΗ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ Η ΑΠΟΣΤΑΣΗ;	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ		
	ΑΝΩΤ.& ΑΝΩΤΕΡΗ. %	ΑΝΩ ΜΕΣΗ %	ΚΑΤΩ ΜΕΣΗ & ΚΑΤΩΤ. %
Ναί	44	32.5	29.5
Οχι	56	67.5	70.5
ΣΥΝΟΛΟ	(121) 100	(156) 100	(216) 100

($p < 0.025$, $\beta.\epsilon\lambda = 2$, $\chi^2 = 7.46$).

Ιδιαίτερη ευαισθησία στην αποτύπωση και στις επιπτώσεις στο επίπεδο των επαγγελματικών σχέσεων παρατηρούνται στους φοιτητές που προέρχονται από ανώτερες κοινωνικές τάξεις, ενώ επί πορεία προς τις κατώτερες τα ποσοστά εκείνων που θεωρούν ότι πράγματι η καταγωγή επέδρασε διαφορετικά επί σχέσεις τους με τους επαγγελματίες, μειώνεται αισθητά.

Κλείνοντας την παράγραφο αυτή, συμπεραστικά σημειώνουμε, ότι το περιβάλλον, όπου και ο τρόπος διαπαιδαγώγησης των παιδιών, αλλά και η ευαισθησία στην αποτύπωση των διαφορών που προβάλλονται από την κοινωνία, διαφορώνουν ουσιαστικά την στάση και το επίπεδο των επαγγελματικών σχέσεων του φοιτητή, παρουσιάζοντας κατά περίπτωση διαφοροποιήσεις και αλλαγές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

"Ουδέποτε θά εφάνθωσαν οι άνθρωποι τί εναι ιδωτικόν, εάν δέν έχουν τών δύναμιν νά βιούν και να αισθάνωνται ερωτικώς".

ED. SPRANGER

Από τών αρχή θά πρέπει νά επισημάνουμε τών διάσταση πού δίνεται μέ τών έκφραση "ερωτική" σχέση. Στών τόσο πλούσια και καλλιεργημένη γλώσσα μας, μέ τό επίθετο "ερωτικός" καλύπτεται η ψυχοσωματική συνάντηση δύο προσώπων πού αγαπιώνται, και μέσα από τών οποία, έκαναν ταυτόχρονα τόσο η υλική όσο και η συναισθηματική τους φύση [1]. Παράλληλα με τόν όρο "σεξουαλική" σχέση επιχειρήθηκε να υποδηλώνεται ένας περισσότερο καρνιακός τόνος στή σχέση. Αυτό έχει σάν συνέπεια μέ τόν όρο "ερωτικός" νά περιγράφεται είτε μιά πάση-κ γενικότερα η ερωτική έλξη -, είτε να αποδίδεται περισσότερο τό συναίσθημα και η προσωπική επικοινωνία χωρίς και αποδίδεται εμφατικά η σεξουαλική πράξη. Έτσι συνειδητά η σεξουαλική πράξη θεωρήθηκε συμπληρωματική τής προϋπάρχουσας ερωτικής σχέσης.

Ένας άλλος χαρακτηρισμός, που συχνά αποδίδεται, είναι και εκείνος τής "σεξουαλικής σχέσης", πού όταν ακριβώς δέν τά τοποθετήσουμε σε μιά καρτική σταχτής εφηλουτίσεως και εμφανίζεται μέ τόν όρο "αλλοκληρωμένη σεξουαλική σχέση". Συμφωνα μέ τόν διαχωρισμό αυτό, τό φτάνει, τόν αρχικό στάδιο τής σεξουαλικής επικοινωνίας, ενδέχεται στήν σεξουαλική σχέση, και η σεξουαλική πράξη στόν δίνει ήδη κατά κυρία όρο.

---

[1] Αλ. ΕΥΣΤΑΘΙΟΠΟΥΛΟΥ: "Ψυχολογία τής Οδυσσείας των παιδικών τής ερωτικής υπολοίπου" Αθήνα 1980

Επειδή μιλούμε ιδιαίτερα σήμερα για μεταβατική κοινωνία αύριο και μετά ο αυτός του εξωαστικού πρόβλημα, καταλήξαμε στον όρο εφηβική σχέση, ως περιεκτικότερο και ακριβέστερο στην απόδοση του όλου φαινομένου.

Παρ' όλα αυτά στις εφημερίδες και εφημεριδοπώλες προσαρμόσαμε αρκετά αυτούς τους όρους με αυτούς που συνήθως χρησιμοποιούνται και έναν ακριβή από τους άλλους. Έτσι διακρίναμε στο χωριό τις σχέσεις με το άλλο φύλο, δύο κατηγορίες εφημερίων, τον εφηβική εφημερία, που υπουργεί τον έλεγχο και τον πρώτο συνάντηση χωρίς ολοκλήρωση της εξωοικογενειακές πράξεις, και δίπλα τον εξωοικογενειακή εφημερία που υπουργεί αυστηρά τον ολοκλήρωση της εξωοικογενειακές πράξεις.

Η εφηβική σχέση στα νεότερα δεν αποτελεί πλέον μια προσέγγιση και ανάπτυξη του εκτρόφυλου - διάσταση που και εξοχείο παρουσία στα εφηβεία -, αλλά αποτελεί συμπεριφορά, συχνά με σύνολο επιλογή όχι ανάλογα ενός εφηβικού συντρόφου αλλά κάτι περισσότερο.

Ιδιαίτερα σε φοιτητικούς πληθυσμούς που αποτελούνται κυρίως από προσώπους στον χώρο σπουδών, η εφηβική σχέση δεν δέχεται τον οικογενειακή ή την άμεση κοινωνική επίδραση, αλλά βιώνεται ελεύθερα και χωρίς επιβράδυνση. Η συμπεριφορά φοιτητικών ζευγαριών, συχνά η αγορά των οικογενειών, δεν είναι ένα σπάνιο φαινόμενο, αλλά μια πραγματικότητα αρκετά σημαντική στον φοιτητικό πληθυσμό.

Πέρα από αυτό, η εφηβική σχέση στον φοιτητικό χώρο, αποκτά ψυχολογικά και μια νέα διάσταση κάτω από τη πρίσμα της ανάγκης για ασφάλεια, βεβαιότητα και σιγουριά και χαρακτηριστική της ζωής σε ένα ξένο τόπο.

Για το λόγο αυτό πιστεύουμε πως υπάρχει μια συμπεριφορά ίσως διάφορη από μέχρι τον σχεδιασμό πλαισίου, όσο αφορά δυνατότητες, όσο και στα σωστά χαρακτηριστικά των γεννήτριων αξιοπόμπων των χαρακτηριστικών και της νοοτροπίας του νεανικού αυτού πληθυσμού.

Πριν ίσως αρχίσουμε την περιγραφή αυτής της έκφρασης των σχέσεων που αναπτύσσει ο φοιτητές, νομίζουμε πως επιβάλλεται μια γενικότερη αναφορά του θέματος "ερωτική σχέση" περισσότερο από κοινωνιολογική σκοπιά, πάνω σε ορισμένα καθιερωμένα συμπεριφορικά παραδοχές.

Για την ελληνική πραγματικότητα ο έρωτας και η σεξουαλικότητα αποτελούσαν τα πιο έντονα ταμπού στην κοινωνική ζωή. Ιδιαίτερα για την γυναίκα αυτέναμε την μεγαλύτερη συμπεριφορά, η αντίληψη αυτή ήταν πρωταρχική. Ο έρωτας ήταν σαφώς προσανατολισμένος στο γάμο. Στις μέρες μας η αντίφαση, που εμφανίζεται στην ταυτόχρονη παραδοχή του γάμου - συμβόλαιου ζωής και του έρωτα - πάθους, πάθος όλο και μεγαλύτερος και παραβιάζεται με την αύξηση των διαζυγίων, των πριν του γάμου σεξουαλικών επιτυχιών.

Στην παραδοσιακή αντίληψη το όλο πλέγμα των σχέσεων των φύλων μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον διαφορίζεται από έναν αυστηρό κώδικα ηθικής που βασίζεται στις έννοιες της τιμής για τον άντρα και της ντροπής αντίστοιχα για την γυναίκα. Στην σύγχρονη όμως εμπειρία η μεταφορά των γεννήτριων αξιών δημιουργεί ένα νέο ήθος καταναλωτισμού-διασκέδασης που "νομιμοποιεί" το σεξ σαν καταναλωτικό αγαθό, διαχωρίζοντας το από την παραδοσιακή συζυγική του έκφραση.

Πάντως αυτέναμε στους νέους γενικά μπορούμε να πούμε ότι οι γονείς έχουν μια αρνητική στάση το θέμα.

Η ερωτική συμπεριφορά αποτελεί συνηθέστατη αιτία - συχνά υποσυνείδητη -, προστριβών μέσα στήν οικογένεια. Το δίπλο κριτήριο ηθικής που πιωπηρά υποθάλπεται αναγορεύει τήν ερωτική έκφραση στά κορίτσια, ενώ γιά τα αγόρια περιορίζεται σέ παραινέσεις για τίς επιπτώσεις πού πιθανά νά έχουν α "περιπέτειες" αυτές στήν καριέρα του.

Στίς νεώτερες φυσικά οικογένειες, ~~συνυπάρχουν όλες αυτές οι αξίες~~ από τίς πιό παραδοσιακές μέχρι τίς πιό σύγχρονες. Η νέα γενιά πάντως δέν μπορεί παρά να επηρεάζεται από τό όλο αυτό κλίμα, μ' όλο πού κρατάει τεχνικά μιά πιό φιλελεύθερη στάση.

— · —

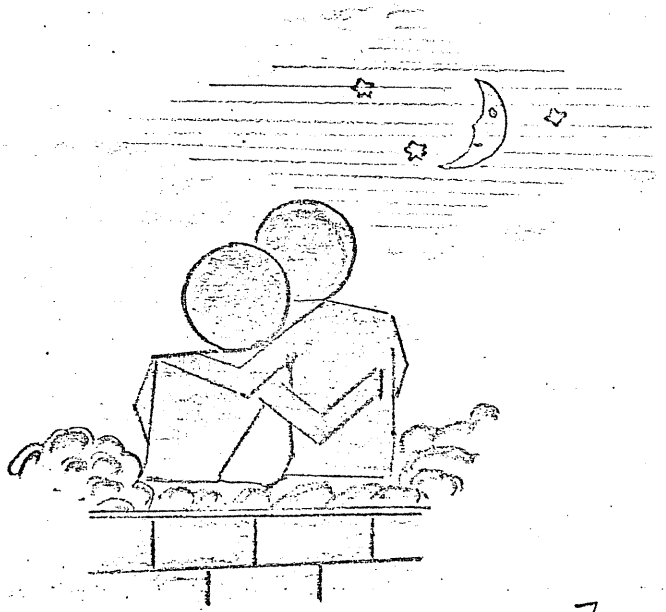

Ν.Π. 7/83.

2.1. Η εμπειρία της ερωτικής σχέσης.

Η ερωτική σχέση αποτελούσε κατά τό χρόνο της δειγματοληψίας πραγματικότητα γιά τήν πλειοψηφία τών φοιτητών. Από τούς 572 φοιτητές, πού απάντησαν σε ερώτημά μας γιά τό άν έχουν τώρα ερωτικό σύντροφο, τό 60% έδωσε καταφατική απάντηση. Είναι δέ χαρακτηριστικό ότι η μεταβλητή φύλο δέν διαφοροποιήθηκε στίς απαντήσεις αλλά αποέδωσε στίς καταφατικές απαντήσεις τών αγοριών 60% (επι συνόλου 405), καί 59% τών κοριτσιών αντίστοιχα (επι συνόλου απαντήσεων 167). Αλλά για τούς περισσότερους η σχέση αυτή δέν ήταν η πρώτη. Ας δούμε όμως, πιό χαρακτηριστικά τίς απαντήσεις πού δόθηκαν στό δεύτερο αυτό ερώτημα καί πού αποδίδουται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΥΤΗ Η ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΕΙΝΑΙ Η ΠΡΩΤΗ;	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγορια %	Κορίτσια %	
Ναί	17	44.5	24.5
Οχι	83	55.5	75.5
ΣΥΝΟΛΟ	(255) 100	(99) 100	(354) 100

($p = 10^{-7}$, β.ε = 1, $\chi^2 = 29.267$).

Η κατανομή τήν απαντήσεων αυτήν κατά φύλο δικαιώνει τήν άποψη ότι πράγματι παρ' ότι εμφανίζεται μιά αντίδραστη στήστάση ιδιαίτερα τών κοριτσιών (55.5%) πάνω στά θέματα τήν σχέσεων μέ τό άλλο φύλο, η διαφορά τήν αξιών καί τής γενικότερης κοινωνικής στάσης απέναντι στά δύο φύλα γίνεται η αιτία τής διαφοροποιήσεων, πού εμφανίζει τό αυτρικό φύλο μέ μεγαλότερη ερωτική εμπειρία (83%).

Σε ποιά όμως ηλικία ήταν η πρώτη αυτή επαφή με τόν έρωτα; Τό ερώτημα αυτό διατυπώθηκε σέ δύο σκέλη. Στό πρώτο αναφέρεται η ερωτική εμπειρία (φλέρτ), ενώ στό δεύτερο η σεξουαλική εμπειρία (σεξουαλική πράξη). Οι αποκρίσεις στά ερωτήματα αυτά παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακο.

ΗΛΙΚΙΑ	ΕΡΩΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ			ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ		
	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγορια %	Κορίτσια %	%	Αγορια %	Κορίτσια %	%
Από 13 μέχρι 16 ετών	47	43	46	23	8	20
Από 16 μέχρι 18 ετών	42	37	41	51	25	46
Από 18 μέχρι 20 ετών	10	18	11.5	23	48.5	28
Από 20 μέχρι 22 ετών	1	1.5	1	3	14	5
Πάνω από 22 ετών	–	1.5	0.5	–	4.5	1
ΣΥΝΟΛΟ	(263) 100	(68) 100	(331) 100	(288) 100	(72) 100	(360) 100

$p = 0.0$ [Βδεκ], β.ελ., 6, $\chi^2 = 53.5$

Όπως παρατηρούμε στήν πρώτη κατηγορία, τής ερωτικής εμπειρίας, δέν παρουσιάζεται ουσιαστικά διαφοροποίηση τών φύλων. Η πλειοφηφία τών αποκρίσεων (46%) αναφέρει στόν ηλικία τήν πρώτη εφηβική και αμέσως μετά (41%) τήν δεύτερη εφηβική. Συνεπώς γιά τό 87% τήν περιπτώσεων η προσέγγιση, άσχετα από τήν ολοκλήρωση τήν σχέσεων, τών δύο φύλων ειναι ενα γεγονός χαρακτηριστικό τής εφηβείας και ιδιαίτερα εμφανίζεται στό τέλος τής πρώτης εφηβείας (16 – 17 ετών)

Η σεξουαλική εμπειρία όμως δέν σημαιώνεται στήν ίδια ηλικία και για τά δύο φύλα. Ετσι για τό μέν αγόρια η μέση ηλικία ειναι 17 χρονών και γιά τά κορίτσια αντίστοιχα 18 – 19 χρόνων. Χαρακτηριστικό ειναι πάντως οτι μέχρι τά δεκαοκτώ χρόνια τό 74%

τών αγοριών ειχαν σεξουαλική εμπειρία, ενω αντίστοιχα τά κορίτσια παρουσιάζουν ποσοστό 33%.

Σημειώνουμε ότι τά αποτελέσματα αυτά αφορούν κυρίως εκείνους πού αποάντησαν ότι κ σχέση πού διατηρούσαν οταν συμπλήρωναν τό ερωτηματολόγιο δέν ήταν κ πρώτη, παρά τό γεγονός ότι αποάντησαν στίς ερωτήσεις αυτές καί άτομα που δέν ανήκουν στήν κατηγορία αυτή. Σι επίσης τά νούμερα αυτά εκλαμβάνονται αυτίως σάν εκφράσεις τάσεων πού δηλώνουν μία αλλαγή νοοτροπίας καί διαφοροποίησης τών νέων από τούς "μεγάλους".

Αν τά ποσοστά αυτά λυφθούν εφ' όλου τού δείγματος (585 ερωτ). ωστε να αποφενχθούν πιθανές παρεκκλίσεις, σε ηλικία 18 χρονών τό 49% έχει ερωτική εμπειρία, ενώ στην αυτή ηλικία σεξουαλική εμπειρία έχει τό 41%.

Αρκετα ενδιαφέρον όμως ειναι να εξετάσουμε τούς λόγους που οδηγούν τό 40% πού αποάντησαν ότι δέν έχουν δεδμό, στήν επιλογή τους αυτή. Οι αποαντήσεις τους αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΗΝ ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΔΕΣΜΟ ΤΩΡΑ ΤΟΥΤΟ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΓΙΑΤΙ...	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγορια %	Κορίτσια %	%
Δεν θέλεις να μπλέκεις	23	20	22
Δεν εγκρίνεις τις προγαμιαιες σχέσεις	3.5	7.5	5
Ειχες προηγούμενες σοβαρές επιτυχίες	10	14	11
Δέν τά κοιτάφερες μέχρι τώρα	18.5	9	16
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ (Δεν βρήκα τόν-την κατάλληλο)	20	29	23
-"- (Δέν έτυχε)	11	9	11
-"- (Δεν τό επεδίωξα)	6	3	5
-"- (Δέν μπορώ να ξεπεράσω τάμπού)	7	7.5	7
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(167) 100	(65) 100	(232) 100

Οι πρώτες τέσσερες κατηγορίες ειχαν δοθεί στό ερωτηματολόγιο, ενώ οι υπόλοιπες συμπληρώθηκαν από τούς ίδιους τούς φοιτητες.

Στίς απαντήσεις διακρίνουμε δύο ανάψεις-κορμούς. Η πρώτη που δέν φαίνεται να εγκρίνει ή στήν καλύτερη περίπτωση θεωρεί μπελα τήν σχέση (27%), καί η δέντερη που παρά τήν επιθυμία της δέν τά κατάφερε μέχρι τώρα (73%). Όσον αφορά τίς δύο αυτές ανάψεις δέν παρουσιάζονται διαφορές ως πρός τό φύλο. Παρά τήν διάθεση ακόμα καί μέσα στήν ανάψη-κορμό τά φύλα διαφοροποιούνται. Έτσι τα αγόρια απαντούν λιγότερο τήν κατηγορία εκείνων που δεν εγκρίνουν τις προγαμιαίες σχέσεις, ενω αντίθετα υπερτονίζουν σέ σχέση με τά κορίτσια τό ότι δέν τά κατάφεραν μέχρι τώρα. Στήν κατηγορία που αναφέρει ότι δέν έχει βρεθεί ο κατάλληλος ερωτικός σύντροφος παρότι παρατηρείται προτίμηση καί από τά δύο φύλα στήν κατηγορία αυτή, η προτίμηση τήν κοριτσιών ειναι εντονότερη. Τέλος στίς απαντήσεις που αναφέρουν σαν αιτία τήν ύπαρξη προηγούμενων σοβαρών αποτυχιών, τα κορίτσια εμφανίζονται με μεγαλύτερη ψυχολογική φόρτιση από τά αγόρια.

— . —

2.2. Κριτήρια επιλογής του ερωτικού συντρόφου

Ιδιαίτερα χαρακτηριστική της όλης προσωπικότητας του ανθρώπου είναι και η αξιολογική κλίμακα σύμφωνα μέ τήν οποία επιλέγει τά άτομα μέ τά οποία επιθυμεί νά έρθει σέ άμεση σχέση. Παράγοντες κοινωνικο-οικονομικοί, μορφωτικοί αλλά και οικογενειακοί επηρεάζουν βαθύτατα τά κριτήρια επιλογής, εκτός φυσικά από τίς ατομικές διαφορές πού υφίστανται. Οι συνειδητοί και ασυνείδητοι αυτοί παράγοντες καθορισμού τού πλαισίου επιλογής δέν είναι πάντα ευδιάκριτοι και μοναδικοί αλλά εμπλέκονται, καθιστώντας αρκετές φορές δύσκολη τήν ερμηνεία.

Προσπαθώντας νά σκιαγραφήσουμε, αχνά έστω, τά κριτήρια αυτά τής επιλογής του ερωτικού συντρόφου στόν φοιτητικό πληθυσμό θά περιγράψουμε βασικά δύο μεταβλητές, την ηλικία και τό status ενώ στήν συνέχεια θά αναλύσουμε τίς απόψεις τήν φοιτητών γιά τό ποιά πρέπει νά είναι τά κριτήρια μιάς σωστής επιλογής.

Όσον αφορά τό status του ερωτικού συντρόφου παρατηρούμε ότι οι μορφωτικός και κοινωνικο-οικονομικές μεταβλητές εμφανίζονται ιδιαίτερα ισχυρές. Τόσο ο τρόπος ζωής, όσο και η διαφοροποίηση στήν νοοτροπία και τούς στόχους, τού φοιτητικού πληθυσμού γίνεται αιτία που η πλειοψηφία συνδέεται μέ συμφοιτητές και συμφοιτήτριες. Δεδομένης δέ τής ηλεισιότητας πού παρουσιάζει ο χώρος και τής ανιλογίας τήν φύλων, ο παράγοντας αυτός εμφανίζεται ιδιαίτερα σημαντικός.

Ρωτήσαμε, λοιπόν, τούς φοιτητές πού απάντησαν ότι πράγματι έχουν τώρα δεσμό, να απαντήσουν αν ο ερωτικός τους σύντροφος είναι συμφοιτητής, σπουδαστής, μαθητής, εργαζόμενος ή κάτι άλλο. Οι απαντήσεις αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

Ο ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΣΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΕΙΝΑΙ...*	ΦΥΛΟ	
	Αγορια %	Κοριτσια %
Συμφοιτητής - τρια	37	65
Σπουδαστής - τρια	17	12.5
Μαθητής - τρια	19	-
Εργαζόμενος - η.	16	13.5
Κάτι άλλο	11	9
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(239) 100	(97) 100

* Η ερώτηση αφορά τό 60% του δείγματος πού απάντησε ότι έχει σχέση

Ο χωρος εργασίας καί γενικότερα ο χωρος συναναστροφής οπωσιεσούν για τήν πλειονότητα, τό χωρο επιλογής του ερωτικού συντρόφου. Η μικρή αναλογία όμων τών κοριτσιών στό φοιτητικό πληθυσμό στρέφει τήν πλειαμφία τών αγόριων σε άλλους χώρους πρός αναζήτηση ερωτικου συντρόφου. Ετσι παρ' ότι οι φοιτητές συνδέονται με συμφοιτητές τους κατά 65%, οι φοιτητές αντίστοιχα συνδέονται μόνο κατά 37%. Η ύπαρξη εξάλλου τών ΚΑΤΕΕ στήν Πάτρα με αρκετά παράλληλη πορεία στόν τρόπο ζωής δημιουργεί ένα επιπλέον νεανικό χώρο μέσα από τό οποιο τό 17% τών αγοριών συνάπτει σχέσεις, ενώ αντίστοιχα τό ποσοστό αυτό για τά κορίτσια ειναι 12.5%.

Ειναι ιδιαίτερα ενδιαφέρου εξάλλου νά παρατηρήσουμε τή σημαντική στροφή τών φοιτητών πρός τίς μαθήτριες (πορεία πού δέν παρουσιάζεται καθόλου στίς φοιτήτριες) καί πού φαίνεται ότι καλύπτει τό 19% τών φοιτητών πού διαμερούν κάποιο δεσμό. Η αντίληψη πού θεωρεί τόν άντρα μεγαλύτερο σε ηλικία από τόν ερωτικό του σύντροφο αλλά καί τό αυξημένο γόητρο τίς φοιτητικής ιδιότητας προς εκείνην της μαθητικής γίνονται συχνά

βασικός αυτίας επιλογής της σχέσης αυτής. Τέλος τό 27% τών αγοριών (καί τό 22.5% αυτίστοιχα τών κορίτσιών) σχετίζεται μέ τρίτα πρόσωπα εκτός τοῦ φατρικοῦ-σπουδαστικοῦ χώρου όπως εργαζόμενοι κ.λ.π.

Ποιά όμως ειναι συνήθως η ηλικία του ερωτικοῦ συντρόφου; Απάντηση στό ερώτημα αυτό δίνεται αποό τόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής.

ΗΛΙΚΙΑ ΕΡΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ	ΦΥΛΟ	
	Αγόρια %	Κορίτσια %
Κατω των 18 ετών	19.5	1
Από 18 μέχρι 20 ετών	29	13
Από 20 μέχρι 22 ετών	25	24
Από 22 μέχρι 24 ετών	19.5	27
Από 24 μέχρι 30 ετών	6	33
Πάνω από 30 ετών	1	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(242) 100	(99) 100

($p = 0.0$ [8δεκ], β.ελ: 6, $\chi^2 = 63.78$)

Ειναι χαρακτηριστική η διαφορά πού παρατηρείται ανάμεσα στά φύλα. Στις κοπέλες γίνεται φανερή η τάση γιά τήν σύναψη σχέσεων με αγόρια μεγαλύτερης ηλικίας αποό τήν δική τους, ενώ στά αγόρια παρατηρείται το αντίθετο σχετικά φαινόμενο. Συνολικά η μέση τιμη ηλικίας του ερωτικοῦ συντρόφου ειναι γιά τά αγόρια τά 20 χρόνια, ενώ γιά τά κορίτσια ειναι αυτίστοιχα τά 23 χρόνια. Πιό συγκεκριμένα όμως βλέπουμε οτι γιά ηλικίες μεγαλύτερες τών 24 χρόνων τό ποσοστό τών αγοριών ειναι 26.5% καί γιά τά κορίτσια 61%, ενώ αντίθετα για τίς κάτω τών 18 χρόνων ηλικίες τό ποσοστό τών αγοριών ειναι 19.5% καί τών κορι-

σιών αντίστοιχα 1%. Ένας αναπόφευκτος συμβιβασμός με λίγο διαφορετική παραδοσιακή αντίληψη γιά το θέμα, που ήθελε λίγα γυναίκα μεμιρόλημα σε ηλικία από τον άνδρα. Εκτός των άλλων η οικονομική ανεξαρτησία και το ανεπάρκεια του άνδρα πολλά προϋποθέσεις λίγα ανάκληση σχέσεων γι' γάμο, γραφεία του οποιοδήποτε ενδιαφέρον λίγα διαφορά ηλικίας των συζύγων. Η αντίληψη της οικογένειας που ήθελε μόριο ρυθμιστή της σχέσης των- άνδρα και καθοδηγητή, απαιτούσε "μπρόσπαρα" που κανά κάποιο τρόπο εξασφαλίζουν με λίγη διαφορά ηλικίας του από την γυναίκα. Παρ' όλη η αντίληψη αυτή φαίνεται αρκετά ξεπερασμένη στην εποχή μας, η διαφορά της ηλικίας σα φύλα είναι μια παραδοσιακότητα ακόμα και γιά τον απλό δεσμό που δεν έχει προκαθορισθεί από την αναφορά της συμβίωσης.

Αρχετά όμως με το επίπεδο της υπάρχουσας σχέσης ρωτήσαμε τους φοιτητές γιά τα κριτήρια. που κανά την γνώμη του εξασφαλίζουν την σωστή επιλογή του συντρόφου. Προσπαθώντας να περιορίσουμε τις κοινότυπες απαντήσεις, δεν ενδιαφερθήκαμε από εμπειρογνώμονα. Την πλέον χαρακτηριστική κατηγορία που αναφέρεται στον χαρακτήρα του ερωτικού συντρόφου. Οι κατηγορίες που δόθηκαν προς ιεράρχηση ήταν τέσσερις και αφορούσαν κατά σειρά, την σωματική ομορφιά, την ευαισθησία, την ιδιαίτερη σεξουαλική ικανότητα, και τέλος κάποιο άλλο χαρακτηριστικό που θα ήθελε συμπλήρωνε ο ίδιος ο φοιτητής.

Ας δούμε όμως, στην αρχή, την συχνότητα των πρώτων προτιμήσεων στις κατηγορίες αυτές, με παλλόχρωμα παρουσιάσεις και τον άλλων απαντήσεων που συμπλήρωναν οι φοιτητές στην κατηγορία "κάτι άλλο". Οι συχνότητες αποδίδονται στον αντίστοιχο κίνακα ποσοστιαίας κατανομής.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΤΟΥ ΕΡΩΤΙΚΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΥ (πρώτη επιλογή)		%
Η σωματική του ομορφιά		10
Η ευαισθησία του		34
Η ιδιαίτερη σεξουαλική του ικανότητα		4
Κάτι άλλο	(Ο χαρακτήρας του)	21
	(Η προσωπικότητά του γενικά)	15
	(Τις ιδέες και τά ενδιαφέροντά του)	6
	(Για τίν κατανόηση ή τίν συντροφικότητα τον)	6
	(ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ)	4
Σ Υ Ν Ο Λ Ο		(558) 100

Όπως φαίνεται από τόν πίνακα αυτό η πλειοψηφία των πρώτων επιλογών δέν αρκείται, όπως αναμενόσαν στίς δοθείσες κατηγορίες αλλά συμπληρώνει τίν κατηγορία "Κάτι άλλο" (52%). Από όλες αυτές τίς απαντήσεις γίνεται φανερό ότι ο χαρακτήρας και η προσωπικότητα αποτελούν γιά τίν συντριπτική πλειοψηφία τό πρώτο κριτήριο γιά τίν σωστή επιλογή του ερωτικού συντρόφου, ενώ η σωματική ομορφιά (10%) και η σεξουαλικότητα (4%) συγκεντρώνουν ιδιαίτερα χαμηλές συχνότητες. Για τίς κατηγορίες αναλυτικώτερα επτίμαμε ότι τό ποσοστό πού συνεκέντρωσε η κατηγορία τίς ευαισθησίας (34%) εμφανίζεται υψηλό εξ αιτίας τίς απουσίας σχετικών με τίν προσωπικότητα και τό χαρακτήρα κατηγοριών, επιφράζουν συνεπώς τίν ανάγκη τίς αντιπαράθεσης τίς όλης προσωπικότητας με τίν σωματική ομορφιά πού αποτελεί μέν βασικό αλλά όχι κύριο χαρακτηριστικό της.

Ας προχωρήσουμε στίν συνέχεια στίν παρουσίαση όλων (κ τίν τεσσάρων) επιλογών, ιδιαίτερα γιά τίς κατηγορίες τίς σωματικής

ομορφίας καί τίς σεξουαλικότητας με πάραλληλο συσχετισμό τους μέ τίν μεταβλητή του φύλου.

ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ	ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΟΜΟΡΦΙΑ		ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ	
	Αγόρια %	Κορίτσια %	Αγόρια %	Κορίτσια %
Πρωτη προτίμηση	15	6	7	-
Δεντερη προτίμηση	47	28	18.5	15.5
Τριτη προτίμηση	28	43	40.5	43
Τεταρτη προτίμηση	10	23	34	41.5
ΣΥΝΟΛΟ	(320) 100	(127) 100	(291) 100	(116) 100
ΣΤΑΤΙΣΤΙΣΗ ΑΝΑΛΥΣΗ	$p=0.1\times10^{-5}$, β.ελ. 3, $\chi^2=29.82$		$p=0.01$, β.ελ 3, $\chi^2=10.31$	

Η σωματική ομορφιά καί η σεξουαλική ικανότητα σάν κριτήρια επιλογής του συντροφου ενδιαφέραν πολύ περισσότερο τά αγόρια από τά κορίτσια. Ιδιαίτερα στίν σεξουαλική ικανότητα σάν πρωτη προτίμηση απουσιάζουν εντελώς οι κοπέλλες, γεγονός που δείχνει γιά γενικότερη διαμορφωμένη αυτίληψη στό φύλο αυτό, όσον αφορά τίν συμασία του παράγοντα αυτόν γιά τίν γυναικεία επιλογή. Παρ όλα αυτά, στίς μετέπειτα επιλογές (δέντερη, τρίτη καί τέταρτη προτίμηση), τά φύλα συμφωνούν στίν ιεράρχηση. Για τίν σωματική ομορφιά τό 62% τίν αγοριών κρίνει πώς ειναι εἴτε πρωτεύον (15%), ειτε δευτερεύον στοιχείο επιλογής (47%). Τό αυτίστοιχο ποσοστό τίν κοριτστών ειναι 34%.

Η στάση αυτή, καί η διαφορά πού παρουσιάζεται στά δύο φύλα μοιάζει αποτέλεσμα τίς όλης θέσης τίς γυναίκας στίν κοινωνία αλλά καί μέσα στί σχέση, όπου η ομορφιά της και η θηλυκότητα θεωρούντο ικανές να υπερκεράσουν τίν πνευματική καλλιέργεια.

Γενικά πάντως στό σύνολο τών προτιμήσεων βλέπουμε ότι στόν φοιτητικό πληθυσμό παρ' ότι συνοπάρχαν αρκετές απόψεις συχνά ανύθετες, η πλειονότητα προσαθορίζει τήν ποιότητα τής σχέσης μέσα από τήν αντίσταση ποιότητα τών χαρακτήρων καί γενικότερα τήν όλη αντινοβολία τής προσωπικότητας.

— · —

2.3. Προοπτική τοῦ ἐρωτικοῦ δεσμοῦ.

Ποιά ἄραγε προοπτική δίνουν οἱ φοιτητές στόν ἐρωτικό τους δεσμό; Θεωροῦν τόν γάμο σάν κατάληξη τῆς σχέσης τους αὐτῆς ὑ. διατηροῦν αὐλῶς ἕνα δεσμό γιά νά ἐπιλύουν προβλήματα σεξουαλικοί καί ἐπικοινωνίας;

Απαντήσεις στά ἐρωτήματα αὐτά δίνουν οἱ φοιτητές πού ἀνάντησαν ὅτι διατηροῦν δεσμό, καί παρουσιάζονται σε συσχετισμό μὲ τό φύλο τοῦ φοιτητή στόν ἀκόλουθο πίνακα.

ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΡΩΤΙΚΟΥ ΔΕΣΜΟΥ.	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγόρια %	Κορίτσια %	%
Ο γάμος	33	39	35
Θέλω να τόν διατηρήσω ὅσως εἶναι	11	9	10
Εξαρταται - Δέν ξερω ακόμα	21	38	26
Ειναι ενας απλὸς δεσμός - Ισως σε φιλία	11	3	9
Δέν θέλω να εξελιχθει σε γάμο	2	1	2
Δέν βλέπω να διατηρειται	15	3	12
Δέν κάνω προβλέψεις - Αδιαφορώ γιά τό μέλλον	6	7	6
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(236) 100	(93) 100	(329) 100

($p < 0.002$, β.ελ. 6, $\chi^2 = 21.32$).

Παρατηρούμε (στά συνολικά ποσοστά) ὅτι τό 35% πιστεύει στην προοπτική τοῦ γάμου. Εμφανίζεται συνεπώς ο δεσμός μέ συγκεκριμένη εξέλιξη καί στόχο. Τό 21% εκτιμά πως ο δεσμός δέν θοί διατηρηθεί, ενώ παράλληλη, ενώ ενά ποσοστό 12% επιθυμεί τόν διατηρησή του, χωρίς αλλες προοπτικές. Τέλος τό 26% παρουσιάζεται αναποφάσιστο ενω ενα 6% αποφεύγει να προβλέψει αδιαφορωντας για τίς μελλοντικές εξελίξεις.

Στόν συσχετισμό τών αποαντήσεων αυτών μὲ τό φύλο του φοιτητή, εμφανίζονται σάν πλέον αναποφάσιστες οι κοπέλλες (45%) ενώ παράλληλα βλέπουν τήν προοπτική του γάμου σὲ μεγαλύτερη συχνότητα (39%) απ' ότι τα αγόρια (35%). Τέλος μόνο ενα μικρό ποσοστό (7%) από τίς κοπέλλες διαβλέπει μιά πιθανή διάλυση του δεσμού (τό αντίστοιχο ποσοστό τών αγοριών ειναι 27%).

Γενικα ένας μεγάλος αριθμός εμφανίζεται ικανοποιημένος από τήν σχέση του (45%) καί μάλιστα σὲ βαθμό που νά αποφασίζει για τήν συμβίωση. Αν δὲ λυφθει υπ' όψιν τό γεγονός ότι αρκετοι ειναι και οι αναποφάσιστοι (26%), μπορούμε να συμπεράνουμε ότι γιά τούς περισσότερους ο φοιτητικός δεσμός δέν οποτεσει μιά περιπέτεια, αλλα αποφχή μιάς ιδιαίτερα συμαντικής καί καθοριστικής γιά τό άτομο σχέσης.

Εδώ θεί πρέπει νά συμπεώσουμε ακόμα τήν αλλαγή στήν αντίληψη τών προυποθέσεων γιά γάμο (οικονομική αποκατάσταση, κ.ι.π) που υπουοειται από τό γεγονός ότι η αιτόφαση γιά γάμο παρουστάζεται μὲ σχετικά μεγάλη αυτολογία σε ένα νεανικό πληθυσμο εξαρτημένο οικονομικά καί συνεπώς όχι αυτοδύναμο.

2.4. Σχόλια των αναζητήσεων της ερωτικής σχέσης

Η ψυχική επαφή και η σεξουαλική ικανοποίηση φαίνεται οι αιτίες αναζήτησης της ερωτικής σχέσης, ενώ ταυτόχρονα η ολοκλήρωση του ατόμου μέσα σ' ένα περιβάλλον, γάμος, και με ισορροπία περιβάλλοντος φαίνεται σαν μέρες ότι αποκτούν ιδιαίτερο βάρος και χαρακτηρίζουν τις σχέσεις.

Οι απόψεις αυτές που αναγράφονται οι φοιτητές στην πρώτη 19-80 απαντούν στο ερώτημα "Τι ζητάς μέσα από τη ερωτική σχέση;", που τους απασχολούσε. Αναλυτικά οι απαντήσεις παρουσιάζονται και με συσχετισμό φύλου στον οποίο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

"ΤΙ ΖΗΤΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ;"	ΦΥΛΟ				ΣΥΝΟΛΟ	
	Αγόρια %		Κορίτσια %		%	
Ψυχική επαφή και σεξουαλική ικανοποίηση	55	72	69	76	59	73
Σεξουαλική ικανοποίηση και ψυχική επαφή	17		7		14	
Την ολοκλήρωσή του στο άτομο	14		17		15	
Την ισορροπία προσέγγιση-Τοιχοποιία σπίτι	2		3		2	
Ηρεμία-Γαλήνη-Σιγουριά-Ισορροπία σπίτι	4		3		4	
Κάτι νέο, ενδιαφέρον, εφήμερο. Μια εμπειρία	3.5		-		2	
Τον ιδανικό σύντροφο για δημιουργία οικογένειας	2.5		2		2	
Τίποτα	2		1		2	
ΣΥΝΟΛΟ	(358) 100		(147) 100		(505) 100	

($P = 0.0104$, $\beta\varepsilon\lambda = 7$, $\chi^2 = 18.35$)

Προφανώς παρατηρούμε ότι οι νέοι δεν αναζητούν αόριστα πλέον την "ευτυχία", αλλά διαβλέπουν δύο ωριμότερους σκοπούς στη

πρέπει να ικανοποιούνται. Η ψυχική σταθερότητα και ασφάλεια και η εξοικείωση. Τις κατηγορίες αυτές των απαντήσεων διαιρέσαμε σε δύο υποκατηγορίες ανάλογα με τον αν άτομα προσδοκεται. Πιστεύουμε ότι η ποιοτική αυτή διαφορά είναι ιδιαίτερα καθοριστική για το πεδίο, όσο και αυτές τις ανάλυψης τις φροντιστικές σχέσεις. Η κατηγορία που προέκυψε ως ψυχική σταθερότητα εμφανίζεται σε μεγαλύτερο ποσοστό (59%), τόσο στα αγόρια (55%), όσο και στα κορίτσια (69%). Η διαφορά όμως αυτή φάνηκε στα φύλα είναι ιδιαίτερα μεγάλη και ήταν σταθερά από τις ανεξάρτητες τις δύο κατηγορίες που αναφέρεται προηγούμενα από την εξοικείωση ικανοποίηση. Στην κατηγορία αυτή παρουσιάζεται ανεξάρτητα στα αγόρια 17%, και στα κορίτσια 7%. Συνάφεια με την άποψη αυτή παρουσιάζει και η κατηγορία των απαντήσεων που αναλαμβάνεται την φροντιστική σχέση από φρεάτριο, από φύλακα και αναφέρονται (2%) κατηγορίες που αναλύονται μόνο στα αγόρια (3.5%), ενώ αντίστοιχα δεν φαίνεται καθόλου στα κορίτσια. Η διαφορά αυτή στην αναγνώριση που δεν πιστεύουμε ότι είναι χαρακτηριστική της ανάλυψης για την φροντιστική σχέση να υπάρχει στα δύο φύλα.

Άμεσα ιδιαίτερη σημασία πρέπει να αποδοθεί και στην κατηγορία των απαντήσεων που φαίνεται με ιδιαίτερα βαρύνοντα την σχέση στην ολοκλήρωση της όλης προσωπικότητας του ατόμου (15%). Η κατηγορία αυτή φαίνεται πιο συχνά στα κορίτσια (17%) από ότι στα αγόρια (14%). Τέλος θα πρέπει να σημειώσουμε, την μικρή μεν σε συχνότητα (4%) αλλά ξεχωριστή σε αξία κατηγορία των απαντήσεων, που αναφέρεται υγεία, χάπια, σχολείο, ιατρείο. Η άγνοια που επικρατεί στον "έξω κόσμο" φοβίες και καθιστά την σχέση περιβάλλον ασφάλειας και ανοιχτότητας.

2.5. Γενικότερες απόψεις για τίς ερωτικές σχέσεις.

Τὰ σύγχρονα προβλήματα και οι ιδιομορφίες στίς ἐκφρασεις τίς ερωτικής σχέσης σὰς μέρες, ενναι αντικείμενο του τελευταίου αυτου κεφαλαίου τίς περιγραφής τών σχέσεων μὲ τὸ "ἄλλο φύλο".

Τὸ γεγονὸς τίς απομάκρυνσης καὶ κατὰ συνέπεια τίς ανεξαρτητοποίησης του φοιτητή ἀπὸ τὴν οικογένεια γίνεται σημαντική κατὰ δημιουργίας συνθηκών πού διαμορφώνουν μιὰ νέα ποιότητα στίς ερωτικὴ σχέσεις, επιτρέπουτάς της μιὰ πιὸ ελεύθερη ἐκφρασεις. Ετσι η συμβίωσις, καὶ η αποδέσμενσις τίς σχέσης ἀπὸ κοινωνικὲς υποχρεώσεις, χαρακτηρίζουν ιδιαίτερα τὴν φοιτητικὴ ερωτικὴ σχέσεις δίνουτας της τίς δυνατότητες εμπειριών πού δύσκολα θὰ μπορούσαν νὰ βιωθὰν κάτω ἀπὸ ἄλλες συνθήκες.

Ετσι στὸ κεφάλαιο αυτὸ κατὰ σειρὰ θὰ μὰς ἀπασχολήσουν:

- Η σεξουαλική απελευθέρωσις. Θὰ επιχειρεις προσέγγιση καὶ διενηρίνιση του νοήματος που αποδίδεται στὸν ὅρο.
- Η αποκλειστικότητα του ερωτικοὺ συντρόφου. Η εννοια τίς "απιστίας" μέσα στὴν ερωτικὴ σχέσεις.
- Η σημασία τὴν προγαμιαίων σχέσεων στὴν ερωτικὴ ζωή
- Καὶ τέλος θετικὴ ἢ αρνητικὴ επίπτωσις τίς συμβίωσης στὴν ερωτικὴ σχέσεις.

Μέσα ἀπὸ τὴν παρουσίαση καὶ μελέτη αυτὴν τὴν ερωτημάτων διερεννοται η υπαρξη μιὰ νέας, διαφορετικὴς αντίληψης, βασισμένης στὸν σύγχρονο τρόπο ζωής καὶ σκέψης, απελευθερωμένης ἀπὸ προκαταλήψεις καὶ ενδοιασμούς.

— · —

2.5.1. Η σεξουαλική απελευθέρωση

Η Φροϋδική θεωρία αποτέλεσε τον κύριο λόγο για τη διάδοση του σεξουαλικού ενστίκτου, και τις σεξουαλικότητας τον έκφραση γενικότερα, από τη μικρή και τον παιδαγωγικό που τον περιέβαλλαν. Η συμβολή της συγχρονης ψυχολογίας στην αναθεώρηση της μυστικότητας της διαστροφικής σχέσης και της φροντιδικής έκφρασης είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας νέας αντίληψης στη σπουδαιότητα των δύο φύλων, επαναπροσδιορίσαν στην κοινωνική ηθική νέες αξίες και όρους. Χαρακτηριστική έκφραση αυτής της αλλαγής είναι και η αναζήτηση μέσων για την απελευθέρωση και τόνωση μεταξύ της γυναίκας στη κοινωνική και σεξουαλική ζωή, καθώς και πρόσφατες αναπροσαρμογές ψυχολογικών που απαιτούν μια αποδοχή και τόνωση αναπαραγωγής, κ.λ.π.

Ελάχιστα επίσης αυτές τις διαφορετικές οπτικές μας και η αναφορά σε λεξιλόγιο όρων, όπως αυτό της "σεξουαλικής απελευθέρωσης", που χαλάκιστου επαφάλιναν στη συνέχεια, όσο και το περιεχόμενό τους νόημα διαφορετικά κατά περίπτωση.

Πράγματι, σύμφωνα με τις απόψεις, τρόπους του φεμινισμού και κινήματος (που δέχεται το φύλο σε βασική αντίθεση της κοινωνίας), το σεξ είναι το μέσο που ο άντρας επιβάλλει την υπεροχή του στη γυναίκα, όπως και αντιστοιχία στην freudική θεωρία οι σχέσεις εξουσίας γίνονται το μέσο κοινωνικής του φράσης από το κοινωνικό. Η συνδυασμένη κοινωνίας αυτής και η σεξουαλική απελευθέρωση αναφορά λειτουργών όπως η σεξική πάλη στην οικογένεια. Παράλληλα, μια άλλη αντίληψη, που τα mass-media επέβαλαν έμμεσα αντιλαμβάνεται και φεμινισμός τον όρο σαν της "χωρίς φραγμούς" αποδοχή του σεξ.

Ταυτόχρονα οι ομοφυλόφιλοι αποδίδουν μέ αυτόν τήν ανάγκη για αναγνώριση τής δικής τους ιδιαιτερότητας, ενώ η εκκλησία τόν αντιμετωπίζει σάν εφεύρεση τού "κακού" καί τμήμα τής κομμουνιστικής αριστερά τόν αρνειται εντελώς, θεωρώντας του αποπροσανατολιστικό γιά τό γυναικείο κίνημα.

Πόσες πράγματι διαφορετικές ερμηνείες γιά εναν όρο πού χρησιμοποιειται μέ τέτοια συχνότητα!

Θέλοντας καί τήν αντίληψη τών φοιτητών - σάν νέων καί προβληματισμένων ατόμων - γιά τήν διενκρίνιση τόν όρον, διατο τώσαμε τήν ερώτηση ετσι ωστε ο καθένας νά μας δώσει τήν δικιά του ενδοχή γιά τό πώς εννοει καί ερμηνεύει τόν όρο.

Οι ουσαντήσεις παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής.

Τι ΕΝΝΟΕΙΣ ΛΕΓΟΝΤΑΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ;	%
- Κατάργηση των ταμπού για τίς ετερόφυλες σχέσεις καί τήν αποδοχή του σεξ σάν κάτι φυσιολογικό	69
- Ισότητα στήν αντιμετώπιση τών σεξουαλικών προβλημάτων τών δύο φύλων	5
- Σεξουαλική ικανοποίηση καί πληρότητα γιά απρόσκοπτη ενασχόληση μέ άλλα ενδιαφέροντα	6
- Ρύθμιση τό σχέσεων μέ κυρίαρχο κριτήριο τό σεξ.	6
- Ικανοποίηση καθε μορφής καί τόπου σεξουαλικής επιθυμίας	2
- Εκχυδαϊσμός - Ανηθικότητα - Ασυδοσία - Αποβλάκωση	3
- Δέν χρησιμοποιώ τόν όρο	6
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(452) 100

Διατυπώσαμε ότι μπορούσαμε τις κατηγορίες με τα λόγια που χρησιμοποίησαν οι φοιτητές. Ιδιαίτερα οι ακραία χαρακτηρισμοί που αφορούν τον ηθικό του θέματος, δεν είναι δικοί μας.

Παρατηρούμε ότι η ερμηνεία που αποδίδεται στον όρο από τον πλειοψηφία είναι εκείνη της κατάργησης τον ταμπού και της αποδοχής της φυσικότητας του σέξ μέσα στην ετεράφυλη ερωτική σχέση (69%). Στην ίδια περίπου αντίληψη αλλά με ένα πνεύμα ισότητας των φύλων είναι και η δεύτερη άπαψη του αφορα τον ισότιμη αντιμετώπιση των σεξουαλικών προβλημάτων των φύλων (5%). Μιά δεύτερη τάση θεωρεί το σέξ κύριο ρυθμιστή των σχέσεων ρ' αποδίδει στον όρο τον ικανοποίηση κάθε μορφής και τύπου σεξουαλικής επιθυμίας (8%), ενώ μιά τρίτη θεωρεί το σέξ σαν μία ανάγκη που πρέπει να ικανοποιηθεί για να εξενθερωθεί το άτομο νά ασχοληθεί με τα ενδιαφέροντα του (6%). Τέλος ένα 3% δεν ερμηνεύει αλλά καταμρίνει τον όρο θεωρώντας του ότι υποδηλώνει τον ανηθικότητα και τον ενχυδαϊσμών μέσα από τον οισυδοσία.

Τον ερώτηση δεν απάντησε το 23% του δείγματος, ενώ ένα 6% απάντησε ότι δεν χρησιμοποιεί τον όρο και ένα 3% δήλωσε ότι δεν ξέρει τι ακριβώς σημαίνει.

Είναι σημαντικό, να πούμε, ότι δεν υπήρχε στατιστική σημαντική εξάρτηση των απαντήσεων αυτών με τον μεταβλητή φύλο. (πιθανότητα ανεξαρτησίας $p = 0.847$, β.ε. 7, $\chi^2 = 3.381$). Αγόρια και κορίτσια απάντησαν με τον αυτή περίπου συχνότητα όλες τις κατηγορίες.

— . —

2.5.2 Η απαγορευτικότητα του ερωτικού συντρόφου

Μέχρι τώρα είδαμε πως η ερωτική σχέση δεν φαινομενικά πλησιάζει αποτελεί μιά σχέση σταθερότητας και ασφάλειας που στοχεύει στην ψυχική επαφή χωρίς να παραγνωρίζει την σεξουαλική επικοινωνία. Όπως είδαμε βιώνεται αυτή η σχέση ελεύθερα χωρίς προκαταλήψεις και ταμπού. Ποιά θέση όμως παίρνουν μέσα στην "ασφάλεια" του σπιτιού; Ειδικά όταν αυτό δεν συνδέεται ο ερωτικός σύντροφος δεν βρίσκεται μακριά, δεν ψέγει στην πάρα τη δουλειά; Μήπως κάποιος άλλος εμφανίζεται δεσπότης; Και τελικά αν η σχέση στον ερωτικό δεσμό δεν απαιτεί παρά την προσπάθεια της μονογαμικής αντίληψης της παραδοσιακής ηθικής, πώς μπαίνει αυτό στο φαινομενικό πλησιάσμα;

Προσαρμόζοντας το πρόβλημα σε ένα κοινωνικό πλησιάσμα που μεταβάλλεται, θέσαμε τα ερώτημα. Η απάντηση απόδειξε στην αυθαίρετη κοινωνία με παλιότερου συσχετισμό των φύλων.

ΑΝ Ο ΕΡΩΤΙΚΟΣ ΣΟΥ ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ, ΕΠΙΔΙΩΚΕΙΣ ΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ Σ' ΑΛΛΟΥ ΔΕΣΜΟΥ;	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγόρια %	Κορίτσια %	%
Ναί	44	7	34
Όχι	56	93	66
ΣΥΝΟΛΟ	(190) 100	(71) 100	(261) 100

($p = 0.0$ [βάση], β.ε. 1, $\chi^2 = 31.05$)

Η συμπεριφορική διαφορά στις απαντήσεις των δύο φύλων πράγματι δεν μπορεί να αποδοθεί στα συνολικά ποσοστά. Οι περίπου ίσης δύναμης σχεδόν αρνητικές στην απάντηση (93%), ενώ τα

αγόρια παρ' ότι οι πληροφορίες τους απαντούν όχι συμπεριφορά υψηλό ποσοστό και οι μητέρες της θετικής απάντησης (44%). Η αντίληψη της προβολής του άντρα μέσα από την γυναίκα "καταπίεση", μέσα από τον πρωταρχικό ρόλο που η αγωγή τους έπαιξε να θεωρούν τον πατρικό τον ρόλο του αρσενικού①, και ακόμα πιο άλλα μέρη η σαφείς υποψίες και απειλήσεις της "άπιστης" και "ασταθούς" γυναίκας, εξαπολούθησαν πέρα από τις όποιες διαφοροποιήσεις να επιβεβαιώσουν αυτόν τον άντρα. Μέχρι δε ποιό βαθμό η τοποθέτηση αυτή είναι σωστή, φαίνεται από τις διπλοσημίες που δόθηκαν από τις απαντήσεις αυτές.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγόρια %	Κορίτσια %	%
Όχι γιατί (Δεν το θεωρώ σωστό, ηθικό, ώριμο)	63	47	57
(Είμαι ευχαριστημένος από τη σχέση)	19	39	26.5
(Δεν νοιώθω τον ανάγκη)	18	14	16.5
ΣΥΝΟΛΟ	(84) 100	(49) 100	(133) 100
ΝΑΙ γιατί (Λύνω τα σεξουαλικά μου προβλήμ.)	42	(1)	39
(Λύνω προβλήματα μοναξιάς, επικοινωνίας)	31	(2)	30.5
(Η σχέση μου δεν με ικανοποιεί)	13	(4)	16.5
(Δεν πιστεύω στη μόνιμη σχέση)	10	(1)	10
(Άλλες απαντήσεις)	4	(1)	4
ΣΥΝΟΛΟ	(83) 100	(9) 100	(92) 100

($p=0.000036$, β.ελ.8, $\chi^2=34.27$)

Από τις απαντήσεις αυτές παρότι διαφαίνεται η διαφορά ρόλων αρσενικού και θηλυκού στον άντρα μέσα στις σεξουαλικών προβλημάτων, παρουσιάζονται και σημεία άλλης διαφορές χαρακτηρι-

① Λ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ "Ψυχολογία & Οδηγητική της παιδικής & εφηβικής ηλικίας" Πάτρα, 1980

στικές τίς όλης στάσης στό θέμα τίς αυταλειστικότητας του ερωτικού συστρόφου. Από τά αγόρια, πού δέν θά επεδίωκαν τή δημιουργία καί άλλου δεσμού, τό 63% δέν τό κάνει γιατί τό θεωρεί ανήθικο καί έλλειψη ωριμότητας, τό αντίστοιχο ποσοστό τών κορίτσιών είναι σαφώς χαμηλότερο (47%). Τά κορίτσια προτιμούν τήν δικαιολογία ότι είναι ευχαριστημένες από τήν σχέση πού έχουν αυτοφέγοντας νά καταφύγουν τόσο στήν ηθική τάσι θέματος, όσο τά αγόρια.

Στίς δικαιολογήσεις τών θετικών αυταντίστεων η διαφορά τήν φύλων είναι σαφέστατη. Τά αγόρια αυτάντων κυρίως τήν επίλυση τών σεξουαλικών προβλημάτων (42%), ή προβλημάτων μοναξιής ενώ στά κορίτσια παρουσιάζεται συχνότητα στήν κατηγορία "ή σχέση μου δέν μέ γεμίζει, δέν μέ ικανοποιεί", καί στήν ουνάγκη για επικοινωνία.

Έτσι τό θέμα τής "απιστίας" καί τής αυταλειστικότητας γίνεται ενάς σημαντικός παράγοντας διαφοροποίησης τής στάσης τών δύο φύλων μέσα στήν ερωτική σχέση.

—— · ——

2.5.3. Η σημασία των προγαμιαίων σχέσεων

Τό θέμα τόν προγαμιαίων σχέσεων έχει ήδη θιγεί τουλάχιστον στάν εμπειρία. Ξέρουμε ήδη ότι η πλειονότητα των φοιτητών μεί ή έχει εμπειρία τής σχέσης αυτής. Πώς κρίνουν άραγε ~~τήν~~ επίδραση τήν σχέσεων αυτήν στήν όλη ερωτική μωή; Πολύ στάνια εκφράζονται αυτόμενα γιά τό θέμα αυτό ανθρώπους πού έχουν πράγματι τήν εμπειρία αυτή. Συνήθως άνθρωποι πού δέν ~~έχουν γνωρίσει~~ τήν σχέση στήν διάσταση αυτή παίρνουν είτε θετική, είτε, συχνότερα, αρνητική στάση.

Στό ερώτημα αυτό γιά τήν σημασία και τήν ~~επιδράση~~ τήν προγαμιαίων σχέσεων στήν όλη ερωτική σχέση αυτάντησαν 515 φοιτητές και φοιτήτριες τον δείγματος (88%). Οι απαντήσεις αυτοδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας ~~κατανομής~~.

ΟΙ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΠΗΡΕΑΖΟΥΝ ΤΗΝ ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ;	%		
Επηρεάζουν θετικά (μονολεκτικά)	17		
-"- (αποκτάς εμπειρία, γνωρίζεσαι, αποφεύγεις λάθη)	55	79	
-"- (ξεπερνάς τά ταμπού, ζεις ελεύθερα τόν ερωτα)	7		84
Αρνητικά (μονολεκτικά)	2.5		
-"- (δημιουργούνται προβλήματα όταν λείπει τό συναισθηματικό υπόβαθρο)	1.5	5	
-"- (Δέν συμβαδίζει μέ τήν έννοια γάμος)	1		
Εξαρτάται αυτό τήν κάθε σχέση			11.5
Δέν επηρεάζουν καθόλου.			3.5
ΔΕΝ ΞΕΡΩ			1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(515)		100

Στό ερώτημα αυτό η απάντηση γιά τό 84 % ενναι ότι πρά-γματι η σχέση επηρεάζεται εἴτε θετικά (79%) - μέ τήν εμπει-ρία, καί τήν καλύτερη γνωριμία, μέ τόν ελεύθερο έρωτα -, εἴτε αρνητι-κά (5%) Επίσης ενα 11.5% πιστεύει πώς η επίδραση ειναι δια-φορετική σέ κάθε σχέση καί μπορεί άλλοτε νά επιδρά θετικά καί άλλοτε αρνητικά. Τέλος ενα 3.5% υποστηρίζει ότι οι προ-γαμιαίες σχέσεις δέν επηρεάζουν καθόλου τήν ερωτική σχέση ἐν γέ-νει.

—— · ——

2.5.4. Επιδράσεις της συμβίωσης στην ερωτική ζωή.

Το φαινόμενο, όπως έχουμε αναφέρει και προηγούμενα, είναι αρκετά συνηθισμένο στον φοιτητικό χώρο, όπου ο ερωτικός δεσμός υπάρχει και χωρίς συμβίωση (τουλάχιστον όταν η σχέση αφορά φοιτητή με φοιτήτρια). Η εμπειρία συνήθως αποδεικνύει ότι συχνά αρκούν οι μήνες της συμβίωσης, ώστε ορισμένοι να αισθάνονται "κοινωνικοποιημένοι". Συνήθως το ζευγάρι μοιράζει δύο διαφορετικά σπίτια και χρησιμοποιεί το ένα.

Μέσα από τις απαντήσεις στο κομμάτι εμπειρία της συμβίωσης, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον να δούμε κατά πόσο μειώνουν οι φοιτητές τους συχνά σπίτια στην ερωτική σχέση. Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων. Στην ερώτηση απάντησαν 501 φοιτητές (85.5%) του δείγματος.

ΝΟΜΙΖΕΙΣ ΟΤΙ Η ΣΥΜΒΙΩΣΗ ΕΠΙΔΡΑ ΣΤΗΝ ΕΡΩΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ;	%		
Επιδρά θετικά (μονοσήμαντα)	18		
-"- (χωρίζουν κομμάτια - αποδοσμούνται η σχέση)	43	64	79
-"- (διαπιστώνουν η συνεχή παρουσία κατά τις εξ)	3		
Αρνητικά (μονοσήμαντα)	5	15	
-"- (Πιέσεις χρόνια ζ' κατάσταση που φθείρει τη σχέση)	10		
Εξαρτάται από τις σχέσεις.			17.5
Δεν σπίτια καθόλου			2
ΔΕΝ ΞΕΡΩ			1.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(501)		100

Γενικά η πλειοψηφία (79%) φαίνεται πως υπάρχει σπίτια, αν

μόνο ένα 2% δέν αναγνωρίζει επιδράσεις στήν ερωτική σχέση. Η πλειοψηφία μάλιστα (69%) κρίνει σάν θετική τήν εμπειρία της συμβίωσης γιά τήν ερωτική σχέση, κατά από τό πρίσμα της καλύτερης και βαθύτερης γνωριμίας πού ομαλοποιεί τήν σχέση (43%) και τήν διενκόλυνση της σεξουαλικής πράξης από τήν συνεχή παρουσία του ερωτικού συντρόφου (3%). Πάντως δέν ειναι και λίγοι (15%) εκείνοι που υποστηρίζουν ότι τελικά η συμβίωση έχει αρνητικές επιδράσεις στήν ερωτική σχέση, γιατί καταντάει ρουτίνα και γίνεται καταπιεστική, με αποτέλεσμα νά τήν φθείρει. Τέλος ένα 17.5% εκτιμά πώς και οι επιδράσεις της συμβίωσης δέν ειναι δυνατόν νά προκαθοριστούν γενικά, αλλά εξαρτώνται σημαντικά από τήν κάθε σχέση, πού μόνο αυτή μπορεί νά τήν κατασκήσει θετική ή αρνητική εμπειρία.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Η φοιτητική ζωή σε μιά πόλη μακριά από τήν οικογένεια, τούς συγγενείς και τούς φίλους, πού πλαισίωναν ~~κάθε~~ δραστηριότητα, είναι πράγματι μιά εντονη συναισθηματική αλλαγή και μιά εμπειρία πλούσια.

Η εγκατάσταση, με τήν μετακόμιση, τά ~~ψώνια, τό~~ ψάξιμο γιά τήν αναγνώριση του χώρου και τών δομών είναι ψυχολογικά μια ολόκληρη τελετή εισδοχής τού νέου στήν καινούργια κοινότητα. Κέντρο τής συναναστροφής αυτής ~~γίνεται~~ τό ίδιο τό Πανεπιστήμιο όπου γύρω περιστρέφονται και αναπτύσσονται όλες οι εκδηλώσεις τής φατητικής ζωής, τά μαθήματα, τα εργαστήρια, οι συνεξέσεις, τά πηγαδάκια, οι κινητοποιήσεις, όλα!

Στό χωρο αυτο κάθε στιγμή υπάρχει θέση γιά τήν παρέα γιά μιά γνωριμία. Αυτός ο "κοινός τόπος" με τίς αίθουσες τα εστιατόρια, τούς χώρους διασκέδασης στήν πόλη, γίνεται θέατρο τής νεανικής επικοινωνίας και τής συναισθηματικής έκφρασης.

Η απαιόλληση από οικογενειακούς, φιλικούς, συχνά και ερωτικούς δεσμούς πού μέχρι τότε χαρακτήριζαν τόν υποψήφιο φοιτητή, οδηγεί στήν μεταφορά μεγάλου μέρους τής συναισθηματικής ενέργειας σε νέα πρόσωπα, σε καινούργιες κοσταστάσεις.

Ταυτόχρονα και αυτή η ίδια η κοινωνικοποίηση του νέου διέρχεται ένα δεύτερο και αρκετά κρίσιμο στάδιο. Η διαμόρφωση τού "εαυτού" τής εφηβικής ηλικίας επαναπρίνεται και η νέα κανότητα πού μέσα της λειτουργεί ο φοιτητής

επαναπαθορίζει "ρόλους" και "στάσεις".

Παράλληλα τό εὖρος αλλά και τό γεγονός ότι δεν προβάλλεται πιεστικά κάποιος κοινός σκοπός πού νά απαιτεί τήν αυστηρή συμμόρφωση, εκτός των άλλων διαφοροποιούν τήν φοιτητική κοινότητα από τήν γνώριμη μαθητική. Εν τούτοις τά δύο αυτά στοιχεῖα επηρεάζουν σημαντικά τής ενδοπανεπιστημιακές σχέσεις και συντελούν ώστε να μήν γνωρίζονται οι φοιτητές με όλους τούς συμφοιτητές τους. Τό πρόβλημα βέβαια εμφανίζεται ιδιαίτερα οξυμένο σέ τμήματα μέ πολύ μεγάλο αριθμό φοιτητών πού δέν υπόκεινται σέ υποχρεωτική εξάσκηση (εργαστήρια).

Η πρώτη συνεπώς κίνηση του φοιτητή στό καινούργιο περιβάλλον είναι η κίνηση τής επαφής και τής γνωριμίας, που αποτελεί βασική ανάγκη και προϋπόθεση για τήν λειτουργία μέσα δ' αυτόν. Ο "τόπος" κοινός, οι κοινωνικές διαφορές όχι παγιωμένες αλλά υπό διαμόρφωση, οι σχέσεις εξάρτησης μικρές, η συνεύρεση συπεπώς γίνεται δυνατή, όσο και επιθυμητή.

— · —

3.1. Η επιλογή των φίλων.

Ο κύκλος των γνωριμιών στόν φοιτητικό πληθυσμό είναι αρκετά ευρής. Τό 80 %, από τους 560 φοιτητές πού απάντησαν σέ σχετική ερώτηση, καθόρισαν ότι ο κύκλος των γνωριμιών τους περιλαμβάνει περισσότερα από εικοσι συμφοιτητές. Μέσα από τόν κύκλο αυτό γίνεται η επιλογή τής φιλικής συντροφιάς.

Η φιλική σχέση πιό απαιτητική τής γνωριμίας, προκαθορίζεται από έναν σιωπηλό, συχνότατα άγνωστο κώδικα, πού είναι αποτελέσμα εμπειριών, συναισθηματικότητας, αυτογνωσίας και αυτοεκτίμησης και υπαρξιακής ταυτόχρονα αναζήτησης. Ο νέος ανθρωπος αφού συγκροτίσει, αναγνωρίσει και αποδεχτεί τήν εικόνα τού "εγώ" μέσα από τήν δύσκολη και επίπονη πορεία τής κοινωνικοποίησης και τής προσαρμογής του στό χώρο των αξιών και τών ιδεών, κινείται πλέον συγκροτημένα πρός τόν "άλλον". Στήν ανάγκη αυτή γιά συνεύρεση και συνύπαρξη μέ τόν άλλον, τόν οδηγούν οι υπολανθάνουσες αναζητήσεις τής ασφάλειας, τής επικοινωνίας, τής συμπλήρωσης και υπέρβασης τέλος του εαυτού του. Όλη αυτή η διαδικασία διαμορφώνει τούς κανόνες και τά κριτήρια τής επιλογής του "έν σχέσει" προσώπου.

Πέρα όμως από τό άν ωρόγματι μπορούν νά είναι αυτιληπτά από τό άτομο τά κριτήρια αυτά τής επιλογής, η εμπειρία τών σχέσεων τό εφοδιάζει πλέον μέ τά κοινά γνωρίσματα τών χαρακτηρίζουν τά πρόσωπα μέ τα οποιο έρχεται σέ σχέση.

Για τόν λόγο αυτό, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον νά παρατηρήσουμε ποιά θεωρούν οι φοιτητές σάν τά κριτήρια επιλο-

γής τών φίλων. Οι αποκλίσεις στό ερώτημα αυτό αποδίδονται σε ποσοστιαία καταυομή στόν ακόλουθο πίνακα.

ΜΕ ΠΟΙΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΛΕΓΕΙΣ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΟΥ ;	%	
Απο τήν καλή συμπεριφορά κοή τόν καλό χαρακτήρα		51.5
Νά έχουμε κοινά στοιχεια (ιδέες ή χαρακτήρα).	13.5	
(ενδιαφέροντα)	22.5	43.5
(πολιτικές απόψεις)	7	
(τροπο διασκέδασης)	0.5	
Νά μέ δέχουτοι ή νά τούς δέχομαι οπως ειναι		1
Δέν έχω συγκεκριμένα κριτήρια. Ισως έυστικτο.		4
ΔΕΝ ΞΕΡΩ		*
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(517)	100

Στής αποκλίσεις αυτές παρουσιάζονται δύο βασικά αυτελήψεις, πού όμως τελικά ανακφέρουται στόν ίδιο παράγοντα, τήν ομοιότητα. Από κει κοή υστερα οι διαφοροποιήσεις στήν εκφραση αφείλουται άλλοτε στήν συνειδητοποίηση του παράγοντα αυτου κοή άλλοτε στήν ιεράρχηση τών εκφράσεων τής ομοιότητας αυτής.

Ετσι στήν πρώτη κατηγορία αποκλίσεων, τή οποία παρουσιάζει κοή τή μεγαλύτερη συχνότητα (51.5%), ο μόνος πού μπορει να καθορίσει ουσιαστικά τό τί ειναι "καλό" κοή τί "κακό" ειναι τό ίδιο τό άτομοι πού προφανώς κρίνει κυρίως βάση τών δικών του χαρακτηριστικών. Η δεύτερη κατηγορία (43.5%) είναι σαφής στό οτι κριτήριο ειναι η ομοιότητα, διαφοροποιείται όμως στήν επιλογή του χαρακτηριστικού. Στήν κατηγορία αυτή η πλειονότητα

(22.5%) τονίζει τὴν ὁμοιότητα στὰ ἐνδιαφέροντα, ἐνῶ τὸ 13.5% ἀνα-φέρει ὁμοιότητα στὶς ἰδέες καὶ στὸν χαρακτήρα. Πιὸ συγκεκριμένη εἶναι ἡ τρίτη σὲ συχνότητα κατηγορία (7%) ποὺ προτάσσει τὴν ὁμοιότητα στὶς πολιτικὲς ἀπόψεις. Πάντως ἐκτιμᾶται ὅτι κάτω ἀπὸ τὸν ἀόριστο ἰδιαίτερα ὅρο "ἐνδιαφέροντα" ἐμπερι-έχονται τόσο οἱ ἀσχολίες, ὅσο καὶ οἱ ἰδέες, ποὺ εἶναι πιοτέλε-σμα τῆς ὅλης προσωπικότητας.

Τέλος ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ κατηγορία τῶν ἀπαντήσεων μὲ μικρὴ βέβαια συχνότητα (4%), ποὺ ἀναγνωρίζει ὅτι μᾶλλον δὲν ὑπάρχουν συγκεκριμένα κριτήρια, ἀλλὰ ἡ ἐπιλογὴ στηρίζεται στὸ ἔνστικτο.

Γενικὰ πάντως στὶς περισσότερες ἀπαντήσεις διαφαίνεται ἡ ἀνα-ζήτηση γιὰ τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν τοιότητα τῶν δύο προσώπων, τοῦ "ἐγὼ" ἢ τοῦ "ἄλλου", μέσα ἀπὸ τὴν ὑποσυνείδητη ἀνάγκη γιὰ ἀποδοχή, ἀσφάλεια, καὶ ἐπικοινωνία μέσα σὲ γνώριμες συν-θήκες ἐπαφῆς. Γενικὰ ὁ "ἀντίθετος καὶ διαφορετικός" στὶς φορτισμέ-νη πράγματι αὐτὴ ἀναζήτηση περικλύει τὸ φόβο τῆς μὴ ἀποδο-χῆς καὶ ἀντιμετωπίζεται μὲ φόβο, συχνὰ ὅμως ἀπορρίπτεται.

Τελικὰ μέσα στὸ κύκλο τῶν γνώριμων καὶ μὲ τὴν ἐπιλογὴ βά-σει τῶν κριτηρίων αὐτῶν δημιουργεῖται, ὁ φιλικὸς κύκλος μέσα στοὺς συμφοιτητές. Ἡ φιλία αὐτὴ ἰδιαίτερα στενὴ ἐνισχύεται ἀπὸ τὶς συνθήκες, μὲ τὴν συγκατοίκηση, ἢ τὸ κοινὸ διάβη-σμα, καὶ σίγουρα ἀπὸ τοὶ κοινὰ προβλήματα καὶ τὶ δυσκο-λίες.

Τὸ πόσα ἄτομα συνήθως περιλαμβάνει ὁ κύκλος αὐτὸς τῶν φίλων-συμφοιτητῶν ἐμφανίζεται στὸν ἀκόλουθο πίνακα.

ΜΕ ΠΟΣΟΥΣ ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΥΣ ΕΧΕΙΣ ΦΙΛΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ;	%
Μέχρι τέσσερεις	16.5
Περισσότερους από τέσσερεις κ' μέχρι οκτώ	28
Περισσότερους από οκτώ κ' μέχρι δώδεκα	22.5
Περισσότερους από δώδεκα κ' μέχρι δεκαέξι	8
Περισσότερους από δεκαέξι κ' μέχρι είκοσι	8
Περισσότεροι από είκοσι	17
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(559) 100

($\bar{x} = 10.56$, $S = 6.7$)

Κατά μέσο όρο ο φιλικός κύκλος των συμφοιτητών αποτελείται από δέκα περίπου πρόσωπα. Οι μεγάλες παρέες με περισσότερα από είκοσι άτομα συγκεντρώνουν τις προτιμήσεις του 17% των απαντήσεων. Αντίστοιχο περίπου ποσοστό συγκεντρώνουν και εκείνοι που προτιμούν τις ολιγομελείς συντροφιές των δύο έως τεσσάρων ατόμων.

3.2. Ο "κοινός τόπος" - Αρχή της φιλικής γνωριμίας

Ο χώρος μέσα στόν οποιο ανοιπτύσσεται κάθε σχέση, και ιδιαίτερα η φιλική, παρουσιάζεται αρκετά καθοριστικός και γι αυτό σημαντικός. Συνηθέστατη αιτία δημιουργίας της φιλίας στη νεότητα γίνεται η αναγκη γιά συντροφικότητα μέσα στίς συγκεκριμένες δυσκολίες, και γιά επικοινωνία πάνω σε συγκεκριμένο τρόπο έκφρασης και σκέψης πού πηγάζει από την δυναμική και τις ιδιαιτερότητες του χώρου. Πολλές φιλίες της φοιτητικής ηλικίας, σιγά-σιγά με την πορεία πρός τό πτυχίο και αργότερα την ένταξη στην παραγωγή, θά χαθούν αφήνοντας αναμνήσεις μόνο, μιά και τίποτα δέν φαίνεται να ενώνει πλέον τις αγωνίες και τά προβλήματα των παλιών φίλων. Με τόν ίδιο τρόπο πού φιλίες των μαθητικών χρόνων, και της στρατιωτικής θητείας συνήθως σβήνουν με την αποδέσμενση του ατόμου από τις συνθήκες που τις περιγράφουν, με τόν ίδιο τρόπο και η φοιτητική παρέα δέν φαίνεται στίς περισσότερες περιπτώσεις νά αντέχει σημαντικά στό χρόνο. Αφου στερηθεί την καθημερινότητα της επικοινωνίας και απογυμνωθεί από κοινές δυσκολίες και προσπάθειες, δίνει την θέση της σε άλλες γνωριμίες πού θά δώσουν στό άτομο την δυνατότητα να επιβιώσει και να επικοινωνήσει με τό καινούργιο περιβάλλου της οπασκόλησής του.

Ο "κοινός τόπος" γιά την φοιτητική νεολαία της Πατρας ειναι πράγματι ενας συγκεκριμένος και αρκετά στενός χώρος που περιλείει τούς πανεπιστημιακούς χώρους, τις οργανώσεις και τις παρατάξεις, τά φοιτητικά εστιατόρια και τούς χώρους διασκέδασης. Ταυτόχρονα ειναι αρκετά συχνό παλιοί φίλοι και συμμαθητές να επιτύχουν την είσοδό τους στό Πανεπιστήμιο της Πατρας, αναπτύνο-

ντας ετσι τὴν παλιά φιλία.

Ας παρακολουθήσουμε, λοιπόν, πού γνώρισαν οι φοιτητές τούς φίλους πού αποτελούν τόν τωρινό φιλικό κύκλο. Επειδή όμως ό τρόπος πού γνωρίζει ο καθένας τούς φίλους του δέν ειναι ενιαίος, πολλοί φοιτητές συμπλήρωσαν περισσότερες από μία κατηγορίες απαντήσεων. Όλες αυτές τίς δεχτήκαμε σάν ισότιμες. Επομένως στόν ακόλουθο πίνακα ο απολυτοι ριθμοι δέν εκφράζει αριθμό απαντησαντων αλλά αριθμό απαντήσεων.

ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΣΟΥ ΤΟΥΣ ΓΝΩΡΙΣΕΣ...	%
Στο μαθημα	35
Τυχαια	34
Τούς κξερες από παλιά	20
Στήν παραταξη πού ανήκεις	11
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(977) 100

Παρατηρούμε ότι τά μαθήματα αποτελούν σημαντικό παράγοντα γνωριμίας (35%). Τυχαία - από άποψη χώρου - γίνονται κατά 34% οι γνωριμίες πού καταλήγουν σέ φιλία. Βέβαια μέ τόν δεδομένο κύκλο κίνησης τήν φοιτητήν στήν πόλη, αυτό τό τυχαία ειναι πλέον συγκεκριμένο, μιά καί η συνέρευση τήν φοιτητήν στά "φοιτητικά" στέκια εἶναι συχνή.

Η συνδικαλιστική ζωή ειναι ενας άλλος τρόπος. Τά μέλη τής ίδιας παρόιταξης λόγω κοινής ιδεολογίας καί στόχων συχνότατα συνδέονται μέ φιλία, ενώ αντίθεια πολύ πάνια μέλη "αντιδικούντων" παρατάξεων συνδέονται μέ τέτοιο δεσμό, ενώ η εμπειρία αναφέρει περιπτώσεις αποστασιοποίησης φίλων λόγω διαφορετικής.

πολιτιστικής ενταξης. Αντίστοιχο ενδιαφέρον παρουσιάζει και η διεθνώς του αυτοκτόνου. Κατά πόσο, δηλαδή, η ένταξη σε μια πολιτισμική παράταξη, μπορεί να είναι συνέπεια όχι μόνο της πολιτικής πρίν τοποθέτησης του ατόμου, όσο της ανάγκης για φιλία και συνδιαλλαγή μέσα σε ένα πολυσύνθετο, σήμερα, υποδυναμένο επίφοβο περιβάλλον.

Τέλος επισημαίνουμε το ποσοστό των φίλων που γνωρίζουν πριν από την ένταξη σε παρατάξεις, και πού θα υπάρχει ένας αριθμός των φίλων αυτών δεν ενδιαφέρονται σαν πάρα, μπορούσαν να διατηρούν τις σχέσεις τους, παρά την απόφαση.

Όπως και στο σχετικό με την απήχηση των παρατάξεων διαδικασία ερωτήσεως ενταξιόμενε, φάνηκε φανερό ότι οι φοιτητές κατά το ακαδ. έτος 1979-80 αρνούνται σε μια υπογραφική βάλλου παρουσιάσεως των δ.διαφανειών. Παρά πολλά θέλουν να εξαιρεθούμε την γνώμη των φοιτητών για την επιλογή με τους συμφοιτητές μέσα στην παρατάξεις διαδικασία, θέσαμε το ερώτημα "κατά πόσο τα εφαρμόζεται και οι παραδόσεις βοηθούν τα φίλια ανάμεσα στους φοιτητές".

Με το ερώτημα αυτό ανταποκρίθηκαν 553 φοιτητές (94.5% του δείγματος). Από αυτούς το 85% απάντησε καταφατικά ενώ μόνο το 15% έδωσε αρνητική απάντηση. Οι δικαιολογίες των απαντήσεων αυτών για την πρώτη περίπτωση είναι σύμφωνα σχεδόν και ανάλογα με τις συνεντεύξεις τα οποία διαπιστώνουν τα ίδια γενικά τις συνεντεύξεις που αναφέρθηκαν. Αντίθετα οι δικαιολογίες των αρνητικών απαντήσεων αναφέρουν είτε στο περιβάλλον δεν προσφέρεται για κάτι τέτοιο, είτε ότι στους χώρους αυτούς ο καθένας μπαίνει με σκοπό την ολοκλήρωση τέχνης για τον άλλον.

Αναλυτικά οι απαντήσεις αυτές μέ τίς σχετικές συχνότητες που παρουσιάζουν αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΒΟΗΘΑΝΕ ΤΑ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ ΚΟΙ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΗ ΦΙΛΙΑ; ΓΙΑΤΙ;	%
ΝΑΙ γιατί βοηθάει τό ηλίμα συνεργασίας που αναπτύσσεται.	81.5
ΟΧΙ γιατί δέν υπάρχουν κοινόλλυξες συνθήκες, δέν βοηθάει τό περιβάλλον	6.5
-"- -"- δέν μπορεί νά αναπτυχθεί φιλία. Παρέα; Ισως.	4
-"- -"- ο καθένας κυττάει τόν εαυτό του	2
Αλλες απαντήσεις.	1
Δέν ξέρω. Ισως.	5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(492) 100

Βλέπουμε πράγματι τίς δύο τάσεις που συνυπάρχουν στό χώρο. Η πρώτη (σημαντικά μεγαλύτερη) ξεκινάει από μιά ευνοϊκή προδιάθεση αποέναντι στούς άλλους και μιλάει γιά κλίμα συνεργασίας και αλληλοβοήθειας πού φυσικά βοηθάει στό να αναπτυχθεί η φιλική σχέση, ενώ η δεύτερη στέκεται γενικά αρνητικά υποδηλώνοντας οτι οι συνθήκες που επικρατούν δέν μπορούν νά βοηθήσουν τήν ανάπτυξη ενός τέτοιου δεσμού. Χαρακτηριστικό τίς κατηγορίας αυτής είναι και η ιδιαίτερα συγνή απάντηση πού αναφέρει οτι αιθόρρεια του ανταγωνισμού είναι η αιθοζένωση και ο εγωκεντρισμός πού δημιουργεί κλίμα αδιαφορίας γιά τούς συμφοιτητές.

—— ∘ ——

3.3. Φιλικές σχέσεις με αλλοδαπούς φοιτητές

Στό Πανεπιστήμιο τής Πάτρας οι αλλοδαποί φοιτητές που σπουδάζουν ειναι κυρίως Ἄραβες και Αφρικανοί, ενώ στίς μεσουότητες αυτές θά πρέπει να αναφέρουμε και τό σημαντικό ποσοστό τών Ελλήνων Κυπρίων. Η αναφορα τών Κυπρίων στήν κατηγορία αυτή δέν έγκειται τόσο στό ότι αποτελούν ενα "ξένο σώμα" στόν φοιτητικό πληθυσμό, όσο στίς αρκετά εντονες πολιτιστικές διαφορές καθώς και στήν διαφορετική μεταχείριστή τους - από ἀπομη παροχών - από τήν πολιτεία. Ο αγώνας γιά τό Κυπριακό, και η ιδιαίτερα έντονη τοπική διάλεκτος, καθώς ~~η~~ ανάγκη γιά συνέρεντα μέ τούς συντοπίτες, έχει ένώσει περισσότερο από κάθε άλλη ομάδα Εσσήνων, τήν κατηγορία αυτή τών φοιτητών που διατηρεί βέβαια ασυγκρίτως μεγαλύτερη από τους αλλούς με τους Έλληνες φοιτητές. Αντίστοιχο φαινόμενο ένωσης κάτω από τό κοινό αγώνα παρουσιάζουν και οι Παλαιστίνιοι φοιτητές που σπουδάζουν στήν Πάτρα.

Συνολικά τό φοιτητικό κίνημα ανεγνώρισε πάντα και τοποθέτησε ισότιμα όλους αυτούς τούς φοιτητές στίς φοιτητικές αγωνιστικές διεκδικήσεις, και στήριξε κάθε προσπάθεια και εκδήλωση συμπαράστασης γιά τόν αγώνα τών λαών αυτών.

Πέρα όμως από αυτό, επιμείναμε στή διερέννηση, ρωτώντας γιά τό άν πράγματι οι Εσσηνες φοιτητές επιδιώκουν μιόι άμεση, στενή, και φιλική σχέση, μέ τούς φοιτητές από όλες αυτές τίς χώρες, γεγονός πού θά μάς επέτρεπε νόι σχηματίσουμε γνώμη γιά τό πόσο σικείους αισθάνονται, σε ανθρώπινο επίπεδο, τούς συμφοιτητές τους αυτούς.

Στίς ερωτήσεις αυτές πήραμε τίς αντίστοιχες αναντήσεις πού ανα-

φέρουν στὸν ακόλουθο πίνακα σχετικὸν συχνότητες.

ΕΧΕΙΣ ΦΙΛΟΥΣ...	Αλλοδαπούς φοιτητὲς %	Ἑλληνας φοιτητὲς ιδιώτης %
Ναί	47	20
Ὄχι	53	80
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(506) 100	(502) 100

Βλέπουμε ὅτι καὶ στὶς δύο αὐτὲς ἐρωτήσεις πληροφοροῦν οἱ ἀπαντήσεις, μὲ διαφορετικὰ βέβαια συχνότητα. Ἔτσι περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μισοὺς (53%) φοιτητὲς δὲν διαπιστώνουν φιλίες σχέσεις μὲ ἀλλοδαποὺς φοιτητὲς γενικά, ἐνῶ ἀντίστοιχα τὸ ποσοστὸ αὐτὸ γίνεται 80% γιὰ τοὺς ἐγχώριους φοιτητὲς ἐνδιαφέρον.

Ἀδιαμφισβήτητα ἡ γλώσσα εἶναι τὸ μεγάλο φράγμα στὴν ἐπικοινωνία τῶν ἀνθρώπων. Ἀκόμα καὶ μέσα σ' αὐτὰ τὰ πλαίσια τῆς δικῆς μας χώρας, οἱ ἰδιωτισμοὶ ἀνοχύρωσαν τὸν λόγο, τὸ παιχνίδι τῶν λέξεων, οἱ τοπικὲς ἐκφράσεις γίνονται συχνὰ ἐμπόδιο γιὰ ἄμεση καὶ βαθύτερη ἐπικοινωνία. Ταυτόχρονα οἱ διαφορὲς τῶν λαῶν στὶς παραδόσεις, στὶς συνήθειες, στὰ ἐμπόδια τοῦ χώρου, στὶς ἀξίες, εἶναι σοβαρὰ πρὸς τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ δώσουμε τὴν φιλικὴ συνέπειά μας.

Στὸν ἑλληνικὸ χῶρο ποὺ φιλοξενοῦμε ἀκριβῶς γιὰ τὴν ἐλλιπῆ προσαναλήψεων πρὸς τοὺς ξένους, μᾶς ἀπὸ αὐτὰ συνήθως γίνεται ἡ ἀνασφάλεια στὸ σπίτι καὶ στὴν ἐργασία, πόσο μᾶλλον.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι τόσο οἱ ξένοι φοιτητὲς, ὅσοι καὶ οἱ ἐγχώριοι ἐνδιαφέρονται νὰ ἀναγνωρίσουν τὸν τόπο καὶ τὸν ξένο μέσα στὸν πανεπιστημιακὸ χῶρο ποὺ δὲν εἶναι συχνὴ ἡ συνέχεια καὶ ἡ ἐπικοινωνία.

Η άπομη αυτή στηρίζεται σημαντικά και από τις απαντήσεις που δόθηκαν στό ερώτημα αυτό, και που τις παρουσιάζουμε ~~σε~~ ποσοστιαία κατανομή στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΝ ΔΕΝ ΕΧΕΙΣ ΦΙΛΟΥΣ ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ ΦΟΙΤΗΤΕΣ, ΑΠΑΝΤΗΣΕ ΠΑΤΙ	%
Δέν ἐτυχε νά γνωρίσω	88
Δέν υπάρχουν ἐγχρωμοι στό χώρο μου.	3
Εχουν κλειστό κύκλωμα. Απομουώνουται. Δέν τούς βρίσκεις.	2
Εχω πρόβλημα γλώσσας.	2.5
Δέν θά εἴχαμε τίποτε κοινό	1.5
Τούς αντιπαθώ. Ειναι κατώτεροί μου.	2
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(451) 100

Πράγματι παρατηρούμε οτι τό 93%, επισημαίνει τό γεγονός οτι δέν γίνεται αισθητή η παρουσία τους στό χώρο, ~~ενώ~~ ένα 2.5% αναγνωρίζει οτι η συνάντηση αυτή δέν διεικολύνεται λόγω του προβλήματος τής γλώσσας. Μόνο ένα 3.5% εμφανίζεται σαφώς αρνητικό στήν σχέση αυτή. Αλλοι αναφέρουν οτι δέν θα υπήρχε τίποτε κοινό που νά προφοδοτήσει τήν σχέση αυτή (1.5%), ενώ ένα ποσοστό τής τάξης του 2% εκφράζει ρατσιστικές τάσεις υποδηλώνοντας τήν αντιπάθειά του ή τό αἴσθημα μιάς ανωτερότητας πρός τούς ἐγχρωμους ἐν γένει.

Πάντως και η άπομη ακόμη που αναφέρει οτι οι ἐγχρωμοι αυτοαπομουώνουται δέν πείθει για τό ὁ αυτή η ενέργεια οφείλεται σε επιλογή τών ἴδιων, ἤ αν ειναι αποτέλεσμα άμυνας, στήν πιθανή αδιαφορία πού συναντούν.

3.4. Το κλίμα που επικρατεί στις σχέσεις των φοιτητών μεταξύ τους

Το κλίμα της φιλίας, της ένωσης, και της αλληλεγγύης στον φοιτητικό χώρο υπάρχει και είναι μιά πραγματικότητα. Ταυτόχρονα όμως οι διαστάσεις που κατά καιρούς αποκτούνται είναι αρκετά βαθιές μιά και κατά τα φαινόμενα οι συνθήκες είναι τέτοιες που κάθε προσδοκιών των στόχων αυτή, και όχι αυτή καθ' αυτή φοιτητική ιδιότητα. Έτσι σε όλους μας τις χώρες και το λαό καταστάσεις, το φοιτητικό κίνημα συνολικά καταφέρνει και ανανεώνει τις αντιφάσεις της συνείδησης μέσα στον κοινό αγώνα. Όμως η συνολική εικόνα του κινήματος συχνά διαφοροποιείται από το άθροισμα των απόψεων που εκφράζουν ιδιαίτερα ευαίσθητα στοιχεία του χαρακτηριστικό του κλίματος που επικρατεί στις ενδο-φοιτητικές σχέσεις. Τα κλίμα αυτό εξάλλου επηρεάζεται και επηρεάζει τις από τη μεριά φοιτητή και βγάζει συμπερασματικά παράγοντες της ψυχολογικής σύνθεσης που αισθάνεται στις σχέσεις τους μέσα στον χώρο, αποδιώχνοντας συχνά τις αντι-αποτρόπαιες και τις μοναξιά. Πηγάζει από την διάχυτη αίσθηση ότι στον αγώνα ο συνάνθρωπος και συνάδελφος δεν σε αφήνει. Η συνεργασία, η αλληλεγγύη και η εμπιστοσύνη είναι οι τρεις έννοιες της ύπαρξης των οποίων αναζητούμε στις ενδο-φοιτητικές σχέσεις. Να πως κατηγορούν οι φοιτητές, μέσα από την εμπειρία τους, το χώρο αυτό.

ΣΤΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΣΧΕΣΕΙΣ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑ...	Συνεργασίας %	Αλληλεγγύης %	Εμπιστοσύνης %
Ναί	80	66	51
Όχι	20	44	49
ΣΥΝΟΛΟ	(525) 100	(505) 100	(489) 100

Πρέπει να τονίσουμε ότι διευρυνόμαστε τὸ ερωτηματολόγιο, ότι η απάντηση πρέπει να δοθεί ευκαιρίας τις φοιτητικές σχέσεις πέρα από τις ιδεολογικές διαφορές που τις διαιρούν.

Από τὰ αποτελέσματα των απαντήσεων αυτών βλέπουμε πως το 80% των απαντώντων πιστεύει πράγματι πως υπάρχει συνεργασία μεταξύ των φοιτητών. Και φυσικά είναι πάντα φυσικό να πει κάποιος φοιτητής ο ένας φοιτητής τον άλλο στις δυσκολίες του είτε στὸ διάβασμα, είτε στις εξετάσεις, και φυσικότερα στὶς φιλίες του. Συχνά όμως η μεταφορά του πανεπιστημίου σε μικρότερη εξετάσεων περιορίζει τὴν συνεργασία αυτή σὲ ανταλλαγή απόψεων ή σὲ αντιγραφή κατὰ τὶς εξετάσεις. Πάντως μπορούμε πως η παραπάνω το 20% που δεν δέχεται ότι υπάρχει κάτι τέτοιο συνέργια στὸ φοιτητικό χώρο, είναι ιδιαίτερα έντονη παρ' ότι μειοψηφεί.

Για τὸ αντίθετο αντιγράφουν οι φοιτητές εκφεύγουν πιθανότερα αιτιολογίες. Μόνο το 66% απάντησε καταφατικά. Και τὸ γεγονός ότι η αντιγραφή είναι μία πρόσφατη ιστορία του φοιτητικού κινήματος, τὸ βάθρο στὸ οποίο στηρίζεται όλος ο αντιδιαστολικός αγώνας δικαιολογεί τὸν χαρακτηρισμό "λάθος" σε μιὰ πλειοψηφία άποψη. Σ' ένα βαθμό μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η έντονη παραγωγικότητα των μεταπολιτευτικών χρόνων έχει ανάγκη ώστε να χαλαρώσει τὸ αντίτιμο αυτό, μία πράξη που συνήθως που συμβαίνουν σε διαφορετικές πολιτικές συγκρούσεις. Συχνά οι αντιδράσεις των φοιτητών σε διάφορες, όπως και πειθαρχικά αμβώνια αντιφοιτητών θα αντιμετωπίζονται σε τέτοιες αναταραχές, ενώ παρομοίως θα αντιμετωπίζονται συχνά έντονα συναισθήματα.

Εκείνο όμως που εκφεύγει ιδιαίτερα ιμαντικό είναι

τό πνεύμα τῆς ἐμπιστοσύνης μεταξύ τῶν φοιτητῶν. Οἱ μισοί περίπου φοιτητές (51%) ἐκτιμοῦν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐμπιστοσύνη μεταξύ τους. Εἶναι κι αὐτό ἕνα δείγμα γιά τό κλίμα μιάς δυσπιστίας πού πλανάται στό χώρο.

Ειδικά τό αἴσθημα αὐτό τῆς ἐμπιστοσύνης ἐμφανίζεται ἀκόμα περισσότερο κλονισμένο στά κορίτσια, γεγονός πού ἴσως, ἐκτός τῶν ἄλλων, νά μπορεῖ να ἑρμηνεύτει καί ἀπό τῶν γενικότερη στάση ἀμύνας που κράτανε σήν συνήθη κοινωνική πίστη τους ἀσκεῖται. Ας δούμε ὅμως τόν ἀρκετά ἐνδιαφέροντα αὐτό συσχετισμό στόν ἀκόλουθο πίνακα.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑ ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗΣ ;	ΦΥΛΟ	
	Αγόρια %	Κορίτσια %
Ναί	53.5	44
Οχι	46.5	56
ΣΥΝΟΛΟ	(348) 100	(142) 100

($p = 0{,}0493$, $\beta \in 1$, $\chi^2 = 3.86$)

Βλέπουμε πράγματι τί σημαντική ποσοστιαία διαφορά - περίπου της τάξης τού 10% - που παρουσιάζεται στίς ἐκτιμήσεις τῶν αγορίων και τῶν κορίτσιων ὅσον ἀφορά τό κλίμα ἐμπιστοσύνης στίς σχέσεις τῶν φοιτητῶν μεταξύ τους. Η πλειοψηφία τῶν αγορίων υποστηρίζει ὅτι ὑπάρχει, ἐνώ αντίστοιχα η πλειοψηφία τῶν κορίτσιων ἐκτιμά ὅτι ἀπουσιάζει.

Μιά μεταβλητή πού παρουσιάζει στατιστικά σημαντικές διαφορές μέ τίς ἐρωτήσεις αὐτές, εἶναι καί ἐκείνη του χαρακτηρι-

σμού της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας του φοιτητή. Παρουσιάζουμε τον συσχετισμό της μεταβλητής αυτής μέ τιν ερώτηση που αφορά τό πνεύμα συνεργασίας στις σχέσεις τιν φοιτητών μεταξύ τους, στον επόμενο πίνακα.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Π.Π. Καλή %	Πολύ Καλή %	Σχετικά Καλή %	Μεταβαλλόμ %	Κακή %
Ναί	33	82	81.5	79	78.
Οχι	67	18	18.5	21	22
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(90) 100	(275) 100	(104) 100	(46) 100

($p = 0.011$, β.ε, 4, $\chi^2 = 13.045$)

Χωρίς νά λάβουμε σημαντικά υπ' όψιν τιν πρώτη κατηγορία της Παρα Πολύ καλής οικονομικής κατάστασης (λόγω μικρού δείγματος), παρατηρούμε ότι υπάρχει μιά τάση μείωσης του ποσοστού τιν καταφατικών απαντήσεων όσο προχωρούμε πρός τις ασθενέστερες οικονομικά κατηγορίες. Τό υψηλότερο ποσοστό τιν καταφατικών απαντήσεων παρατηρείται στιν κατηγορία της Πολύ Καλής οικονομικής κατάστασης (82%), ενώ τό μικρότερο σε εκείνην της κακής (78%).

Αντίθετο ακριβώς φαινόμενο παρατηρείται στόν συσχετισμό στού ακολουθεί και αφορά τό πνεύμα αλληλεγγύης στις σχέσεις τιν φοιτητών.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΟΤΙ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΝΕΥΜΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ;	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Π.Π. Καλή %	Π. Καλή %	Σχετικά Καλή %	Μεταβ/μενη %	Κακή %
Ναί	11	66	66,5	68	72
Οχι	89	34	33,5	32	28
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(83) 100	(266) 100	(100) 100	(47) 100

($p = 0.010$, β.ε 4, $\chi^2 = 13.18$)

Παρατηρούμε στι στήν κατηγορία τής Παρα Πολύ Καλής οικονομικής κατάστασης τό σύνολο σχεδόν (8 στούς 9) αποαυτά αρνητικά. Τό γεγονός αυτό πείθει αρκετά στι καί η προγούμενη πλειοψηφούσα άρνηση πού αφορούσε τό πνεύμα εμπιστοσύνης δέν ηταν τυχαία, αλλά έκφραση συγκεκριμένης στάσης.

Γενικά όμως οσο αφορά τό πνεύμα αλληλεγγύης τό ποσοστό τήν καταφατικήν αποαντήσεων αυξάνει οσο πηγαίνουμε πρός τίς ασθενέστερες οικονομικά κατηγορίες. Τό μεγαλύτερο ποσοστό παρατηρείται στήν Καλή οικονομική κατάσταση (72%), καί αν δέν ληφθεί υπ' άμιν η πρώτη κατηγορία -λόγω μικρού δείγματος-, τό μικρότερο ποσοστό παρατηρείται στήν Πολύ Καλή οικονομική κατάσταση (66%).

Στίς ερωτήσεις αυτές η στάση του καθένα αποεναντι στό πρόβλημα τήν ενδοφατητικήν σχέσεων προβάλλεται στό σύνολο τήν συμφοιτητών του. Ειναι δυσκολο νά παραδεχτεί κάποιος ότι δέν θέλει νά υπάρκει πνεύμα συνεργασίας μεταξύ τήν φοιτητήν. Η όλη όμως ατμόσφαιρα εξαρταται άμεσα αποό τήν δική του θέση μέσα σ' αυτήν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Μιά πρώτη γένση τής επαφής τών φοιτητών με τούς κατοίκους τής πόλης, πήραμε στό μέρος όπου αναφέραμε τίς συνθήκες διαβίωσης τών φοιτητών καί συγκεκριμένα τίς δυσκολίες πού εντόπιζαν στήν εξασφάλιση κατοικίας. Εκει διαφάνηκαν κάποιες πρώτες αντιδράσεις των φοιτητών μέ τούς Πατρινούς. Στό κεφάλαιο αυτό θά μάς ασχολήσει πιό συγκεκριμένα η στάση τών φοιτητών πρός τούς κατοίκους.

Αρκετοί πάντως από τούς φοιτητές διατηρούν φιλικές σχέσεις μέ ντόπιους. Χαρακτηριστικά σέ σχετική ερώτηση συμμετείχαν 530 φοιτητές (90.5%) του δείγματος, καί από αυτούς τό 49% απάντησε ότι πράγματι έχει φίλους Πατρινούς.

Παρ' όλα αυτα όταν ζητήσαμε νά αναφέρουν χαρακτηρισμό γιά τούς κατοίκους τής πόλης πού σπουδάζουν, τά λόγια πού ακούσθηκαν δέν ήταν διόλου κολακευτικά.

Δέν μπορει βέβαια να ισχυριστει κανείς μέ βεβαιότητα γιά τό κατά πόσον οι χαρακτηρισμοί αυτοί αποδίδουν τήν πραγματικότητα. Πάντως διαγράφουν μιά τάση, πού μπορει νά ενισχύεται από πολλούς παράγοντες, όπως είναι η διαφορα στήν κοινωνική συναναστροφή πού παρουσιάζεται από τόπο σέ τόπο, η διαφορά στίς συνήθειες καί τούς τρόπους, κι ακόμα αντί η ίδια η ψυχολογία του κατ' ακάγκην μειωνάστη. Συχνα στό τόπο προβάλλεται όλη η αυτιπάθεια καί η αποστροφή τών δυσκολιών τής ζωής καί η απογοήτευση τών στόχων. Ταυτόχρονα καί αυτη η στάση τών φοιτητών πρός

τίς σπουδές καί τό Πανεπιστήμιο μέ τό άγχος καί τήν αγωνία που περικλείουν επηρεάζουν σημαντικά, μιά και ο τόπος συνδέεται άμεσα με τίς εμπειρίες. Πολύ χαρακτηριστικά, ένας παλιός φοιτητής καί φίλος παρουσίαζε τήν σχέση αυτή, μέ τήν αντίστοιχη ψυχολογία του φαντάρου πού υπηρετεί σέ κάποια παραμεθώρια πόλη. Οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει, τό άγνωστο που τόν περιβάλλει τόν εμποδίζουν νά ναιώσει καί να αγαπήσει τόν τόπο, πού του θυμίζει έντονα άσχημες εμπειρίες, καί αντιδρώντας, πλημμυρίζει ακόο αντιπάθεια.

Ξέχωρα όμως ακό αυτά η ίδια η Πατρινή κοινωνία εμφανίζεται ιδιαίτερα δύσκολη στό νά αγκαλιάσει καί νά αποδεχτεί ανθόρμητα τόν νεανικό αυτό κόσμο. Τό πρόβλημα αρκετά σοβαρό καί σύγχρονο ιδιαίτερα τώρα πού προγραμματίζονται να λειτουργήσουν καί νέα Πανεπιστήμια στήν περιφέρεια. Η αποδοχή τών νέων, ξένων στό τόπο, φοιτητών ειναι σημαντική προϋπόθεση γιά τήν ψυχολογική άνεση πού τόσο αναφαίτητη ειναι στήν εκπαιδευτική διαδικασία. Αν ο ίδιος ο τόπος δημιουργήσει μιά τάση φυγής, τότε τίποτε δέν μπορει να εγγυηθει τήν επιτυχία καί τήν ολόπλευρη ανάπτυξη του εκπαιδευτικου ιδρύματος.

Ας γίνουμε όμως πιό σαφής στήν περιγραφή αυτή τής στάσης τών φοιτητών ανένοιωτε στούς κατοίκους.

Η ερώτηση πού απευθύναμε στούς φοιτητές, έλεγε:

"Οι κάτοικοι τής Πάτρας, κατά τή γνώμη σου γιά πιό πράγμα διακρίνουται";

Οι αναντύσεις και οι χαρακτηρισμοί - ολόκληρο μωσαϊκόκτων καί πολλές καί πανίλλες, γεγονός πού δημιουργούσε αφάνταστες δυσκολίες γιά τήν κατειγορωπόκοι τους, πού

είναι ιδιαίτερα χρήσιμη και αναγκαία για μιά περαιτέρω στατιστική ανάλυση.

Σάν πρώτη παρουσίαση δημιουργήσαμε τρεις κατηγορίες αθαντήσεων. Η μία περιλάμβανε όλους τούς χαρακτηρισμούς που αποδίδονται στό χαρακτήρα και στόν τύπο γενικά των Πατρινών. Η δεντερη ξεχώριζε τα χαρακτηριστικά που αφορούσαν συγκεκριμένα τή συμπεριφοροί τών κατοίκων απέναντι στούς άλλους, ενώ η τρίτη αφορούσε αναλυτικά τά χαρακτηριστικά τής συμπεριφορός τους απέναντι στούς φοιτητές. Και στίς τρεις αυτες κατηγορίες διακρίναμε τόσο τούς καλούς όσο και τούς κακούς χαρακτηρισμούς.

Στόν ακόλουθο πίνακα εμφανίζονται όλες αυτές οι κατηγορίες δέ σχετικές συχνότητες.

ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ ΓΙΑ ΠΟΙ ΠΡΑΓΜΑ ΔΙΑΚΡΙΝΟΝΤΑΙ	%	
Κακός χαρακτηρισμός (δε σχέση με τόν χαρακτήρα ή τόν τύπο τους γενικά)	47	82
-"- (δέ σχέση με τήν συμπεριφορά τους στούς άλλους)	23	
-"- (δέ σχέση με τήν συμπεριφορά τους στούς φοιτητές)	12	
Καλός χαρακτηρισμός (δε σχέση με τόν χαρακτήρα ή τόν τύπο τους γενικά)	4	5.5
-"- (δέ σχέση με τήν συμπεριφορά τους στούς άλλους)	1	
-"- (δέ σχέση με τήν συμπεριφορά τους στούς φοιτητές)	0.5	
Δέν διαφέρουν από τούς άλλους κατοίκους επαρχιακής πόλης		6
ΔΕΝ ΕΧΩ ΓΝΩΜΗ		6.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(499)	100

Μόνο ένα 6% δέν διακρίνει διαφορές από τόν υπόλοιπο πληθυσμό τών μεγάλων επαρχιακών πόλεων, ενώ ένα 6.5% δέν έχει σχηματίσει γνώμη για τό θέμα. Από τούς υπό-

λοιπους τό 82% απενθύνει καλό χαρακτηρισμό, ο οποίος κατά 12% αφορα συγκεκριμένα συμπεριφορά πρός τούς φοιτητές, καί τό 23% εκείνου πρός τούς άλλους γενικά.

Οσοι εξάλλου απκόθυναν καλό χαρακτηρισμό γιά τούς καποίκους (5.5%) δέν έθιξαν ιδιαίτερα τήν συμπεριφορά τους πρός τούς φοιτητές (0,5%), ή πρός τούς άλλους έν γένει (1%), αλλα περιέγραψαν απλώς στοιχεία του χαρακτήρα καί τον τόπον τους.

Βέβαια πρέπει να σημειώσουμε οτι ο διαχωρισμός αυτός τής συμπεριφοράς δημιουργήθηκε από τήν ανάγκη νά προσεγγίσουμε κάπως περισσότερο τό πρόβλημα. Δέν πρέπει όμως νά υποτεθεί οτι καί η περιγραφή κάποιου στοιχείου του χαρακτήρα δέν εκφράζει καί μιά ανάλογη συμπεριφορά πρός τούς άλλους, απλά δέν αποδίδεται από τόν φοιτητή μέ τήν ίδια έμφαση.

Ετσι κρίνουμε σκόπιμα νά παραθέσουμε πιό συγκεκριμένα αυτούσιους τους χαρακτηρισμούς όπως αποδόθηκαν από τούς ίδιους τούς φοιτητές, κάνουτας απλώς ομαδοποιήσεις συγγενών χαρακτηρισμών καί αποδίδουτας τήν σχετική συχνότητα μέ τήν οποία παρουσιάστηκαν. Μέσα από τήν παράθεση αυτή νομίζουμε μπορεί νά φανεί ειτε τό μέτρο της όποιας υπερβολής, ειτε, καί αυτό θά ειναι τό θετικώτερο, η έκταση πού παίρνει τό πρόβλημα "σχέση φοιτητών και καποίκων".

Πρέπει νά πούμε οτι κάθε φοιτητής δέν αρκέστηκε σέ έναν μόνο χαρακτηριστικό. Συνολικά οι 499 φοιτητές ανέφεραν 731 χαρακτηρισμούς. Από αυτούς οι 656 τό 93% ήσαν μειονεκτήματα καί μόνο τό 7% προτερήματα. Πολλοι χαρακτηρισμοί αντιφάσκουν μιά καί από άλλους σημείωνεται η ύπαρξη καί από άλλους η απουσία του.

Ας δούμε όμως αναλυτικά τούς μειονεκτικούς χαρακτηρισμούς πού

απέδωσαν κατά τό ακαδ. έτος 1979-80 οι φοιτητές του Πανεπιστημίου στούς κατοίκους τίς πόλης πού σπουδάζουν.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ ΜΕΙΟΝΕΖΙΑΣ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	%
- Εκμεταλευτές. Αισχροκερδείς. Εγωιστές.	19
- Αφιλόξενοι. Οχι εξυπηρετικοί. Καχύποπτοι. Δέν εμπιστεύονται τούς ξένους. Ανθρωποι κλειστοί που αδιαφορούν για τούς άλλους	18
- Συμφεροντολόγοι. Πονηροί. Υστερόβουλοι	16.5
- Με χαμηλό πολιτιστικό επίπεδο. Αμόρφωτοι. Κουτσομπόλιδες. Με επαρχιωτική και μικροαστική νοοτροπία. Με συμπεριφορά νεόπλουτου κοσμικού.	14.5
- Υποκριτές. Ανέντιμοι. Ανήθικοι. Ψεντες.	13
- Με αντιπάθεια για τούς φοιτητές	7
- Τσιγκούνηδες και φιλοχρήματοι	4
- Τεμπέληδες	0.5
- Φασίστες	*
- Δέν διακρίνονται για τίποτα κοσμ. Απάνθρωποι. Με κακό χαρακτήρα	7.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(656) 100

Πολλοί λίγοι φοιτητές κράτησαν μιά μετριοπάθεια στόν χαρακτηρισμό. Οι περισσότεροι αποίντησαν με ιδιαίτερα οξείς και καυστικούς χαρακτηρισμούς πού οπωσδήποτε δέν μπορούν να αποτελέσουν αντικειμενικό μέτρο σύγκρισης. Πάντως γίνεται φανερό ότι οι φοιτητές αισθάνονται ιδιαίτερα στι εκμεταλλεύονται σε οικονομικό επίπεδο και αποφεύγονται σε ανθρώπινο επίπεδο σχέσεων. Παρ'όλα αυτά γιά τίν ιστορία του Θέματος, Θά πρέπει να αναφέ-

ραμε να τόσο η Δημοτική αρχή, όσο και το σύνολο των κα-
τοίκων συμπαραστάθηκε ουσιαστικά σε κάθε φοιτητική εκδή-
λωση και αγωνιστική συγκέντρωση, τόσο μέσα στις διεκεκρι-
μένες, όσο και τους χρόνους της μεταπολίτευσης. Ιδιαίτερα στον
χώρο της Παιδείας, ο χαρακτήρας της Θεσσαλονίκης α-
ποτέλεσε ένα μεγαλύτερο συγκεντρωτικό κέντρο φοιτητικών κινή-
σεων και εκδηλώσεων, τόσο μέσα στις σχολές, όσο και στους χώρους
κατοικίας των φοιτητών. Χαρακτηριστικό το φοιτητικό κίνημα, με-
ρα με τα μέρα βρίσκει όλο και μεγαλύτερο συμπαραστάτη των
συγκεντρώσεων του, τον μαθητικό πληθυσμό της Πόλης. Ανοιχτές όμως
στο σύνολο των διαπροσωπικών σχέσεων όλα αυτά μοιάζουν να εξαφανίζονται και απομένει σαν μόνιμη η εικόνα μιας
κοινής ποιότητας συνδιαλλαγής και επικοινωνίας.

Το αξιοσημείωτο δε από όλο αυτό υλικό είναι και το γεγο-
νός ότι οι μισοί σχεδόν φοιτητές ανεξάρτητα αν έχουν φίλους
Παρισιούς, εκφράζουν μάλιστα ιδιαίτερα συχνά ερωτήματα για
τον τρόπο και τα χαρακτηριστικά, γενικά την ζωή του φίλου.
Αυτή η ανάγκη πιστώνεται σε ένα συναισθηματικό μιας
υπερβολής και σημαδεύοντε συγκινώντας μια τόσο μακρι-
νή, και σημαδεύοντε δεν επιδέχεται πολλά από τα πραγματικό-
τητα.

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό των κοινών χαρακτηριστικών, πρέ-
πει να τονίσουμε ότι θα καθορίσουμε λίγα ιδιαίτερα σε μισό σχολή
ή κατεύθυνση και για την οποία μιλήσουμε. Αναφερόμαστε σε εκεί-
νη που αναφέρονται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά
συνόλου μιας επαρχιώτικης και τοπικά κοσμοπο-

πίας. Ειναι γνωστό πώς πρίν από τήν δεκαετία του '60 κυρίως η Πατρα κατειχε σημαντική θέση στόν χώρο της τέχνης. Πολλοί κασσιτέχνες Πατρινοί διακρίθηκαν τόσο στή μουσική, στή λογοτεχνία, κού σ' όλες τίς μορφές της τέχνης. Τά πολλα ωδεία που κοί στίς μέρες μας ακόμα λειτουργούν, διαγράφουν κοί ιστορούν μια διαίτερα σημαντική κασσιτεχνική παράδοση.

Οι πασιοί Πατρινοί συνηθίζουν να κατηγοροόν τήν ασυφιλία πού συγκέντρωσε στή πόλη ανθρώπους από τίς γόρω περιοχές, αλλοιώνοντας σημαντικά τόν χαρακτήρα της.

Γεγονός πάντως ένιαι - κοί τό συναντήσαμε κοί στήν ανάλυση της ψυχαγωγίας - οτι σήμερα πολύ λίγα πράγματα μπορει να παρουσιάσει σάν κασσιτεχνική ποιοτική προσφορα η πόλη στούς κατοίκους της. Παρά τήν όπαια προσπάθεια, ερασιτεχνών, τά ακανομικά προβλήματα εμφανίζονται ιδιαίτερα οξυμένα, κοί περιωρίζουν σημαντικά τήν πολιτιστική ανάπτυξη. Ετσι τόσο στήν πολιτιστική ζωή όσο κοί στόν αθλητισμό χώρους πού πάντα κατειχε η πόλη σημαντική θέση φαίνονται πλέον να υποτονούν. Μόνο η κρατική παρέμβαση μπορει να στόσει τήν τρίτη πόλη της Ελλάδας από τόν πολιτιστικό μαρασμό.

Στήν προσπάθεια όμως αυτή γιά τήν πνευματική αναζωογόνηση τό Πανεπιστήμιο δέν εναι - δέν πρέπει νά είναι - ενας απλος θεατής ή νά διακοιτέχειαι από ενα κλίμα "ελιτ", αλλά θά πρέπει νά πρωθεί κοί νά προβάλλει δραστηριότητες στήν πόλη πού θά βακθήσουν γενικότερα, αλλά κοί θά αποκαταστήσουν δεσμούς φιλίας μεταξύ τήν φοιτητήν κοί τήν κατοίκων

Η σχέση αυτή, καί στό διαπροσωπικό επίπεδο δέν πρέπει νά ειναι αντα-γωνιστική, αλλά επιβάλλεται νά ειναι σχεση συμπόρευσης καί ανέλιξης.

Ελπίζουτας ειλικρινά σκέν εγκαθίδρυση ενός νεου κρίματος σχέ-σεων παραθέτουμε εναν τεσευταίο πίνακα μέ τοι προτερήματα, που κ μεσοφυφίοι αναγνώρισε στούς κατοίκους της πόλης αυτής.

ΠΡΟΤΕΡΗΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ	(απ.αρ)	%
- Γλευτζέδες	(12)	25.5
- Ανοιχτοί κ' εύθυμοι άνθρωποι. Καλοί χαρακτηρες	(9)	19
- Εναίσθητοι σκέν τέχνη. Καλοί επαγγεσματίες	(8)	17
- Φιλόξενοι	(4)	8.5
- Με κατανόηση για τούς φοιτητές	(3)	6
- Ντόμπροι καί έξυπνοι	(3)	6
- Ευγενικοί. Φιλήσυχοι	(2)	4,5
- Καλόγουστοι. Αγαπουν τήν καθαριότητα	(2)	4.5
- Δημοκρατές	(2)	4,5
- Θρησκευόμενοι	(2)	4.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(47)	100

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΕΠΑΡΚΕΙΑ ΣΧΕΣΕΩΝ Ή ΜΟΝΑΞΙΑ;

Γνωστή είναι η ιεράρχηση των αναγκών του ομαλού ανθρώπου, κατά τό ψυχολόγο A. MASLOW. Σύμφωνα με τήν κατάταξη αυτή, γνωστή σάν "κλίμακα Maslow", οι ανάγκες διακρίνονται σέ

a) ανάγκες βιολογικές

b) ανάγκες ασφάλειας

γ) ανάγκες κοινωνικής ένταξης, ανάγκες αγάπης τών άλλων

δ) ανάγκες γιά κοινωνική αναγνώριση

ε) ανάγκες γιά αυτοκαταξίωση καί αυτοπραγμάτωση.

Στίς τρεις πρώτες η ευτυχία μας εξαρτάται από τούς άλλους. Τό άτομο δέν έχει επομένως ακόμη λευτερωθεί. Πρέπει να προχωρήσει από τό στάδιο αυτό καί ικανοποιημένο να στραφεί στου εσωτερικό του κόσμο, για να βρεί τήν ευτυχία. Η ανάπτυξη τών εξωτερικών δυνατοτήτων καί η ικανοποίηση τών βαθύτατων στοιχείων τού "είναι" προκαλεί τα συναισθήματα τής δικαίωσης, τής επιτυχίας καί τής ευτυχίας (1).

Για τό λόγο αυτό όλο τό πλέγμα τών σχέσεων που αναπτύσσει τό άτομο στό χώρο, είναι σαφώς ενδεικτικό τής ασφάλειας, καί προυπόθεση γιά τήν αυτοκαταξίωση μέσα από τήν αναγνώριση του από τούς άλλους.

Στό φοιτητικό ιδιαίτερα χώρο πού μάς αποισχολεί, οι βιολογικές ανάγκες μπορούν νά θεωρηθούν ότι ικανοποιούνται σέ κάποιο βαθμό, ενώ ταυτόχρονα η αυξημένη ανάγκη για ασφάλεια δημιουργεί ενα ολόκληρο κύκλο γνωριμιών μέσα στο οποίο

ΑΛ. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ: "Σημειώσεις Παιδαγωγικής Ψυχολογίας" Πατρα 1981.

ο φοιτητής αισθάνεται ασφαλής και καλοδεχούμενος. Έτσι συχνά η παρέα λειτουργεί σαν διέξοδος, υποκαθιστώντας σε ορισμένες περιπτώσεις με αυτόν τον σκοπό τις φοίτησης, μιά και δεν φαίνεται ικανός ο τελευταίος να γεμίσει 5' να παροτρύνει το άτομο, δυσκολεύοντας κατά συνέπεια τιν αυτοπραγμάτωσή του. Ταυτόχρονα ο ερωτικός σύντροφος αποκτάει και εκείνος μιάν άλλη βαρύτητα, καλούμενος να ανοπληρώσει και να ικανοποιήσει τιν ανάγκη γιά επαφή και γιά αγάπη, μέσα από μιά συνεχή προσφορά που ποθεί τιν ολοκλήρωση τις προσωπικότητας του άλλου.

Είναι άραγε αυτό η πραγματικότητα ή μήπως παραμένει αυλίος η ποθούμενη σχέση;

Στις δύσκολες πράγματι στιγμές, εκεί που και η παρουσία του άλλου είναι περισσότερο από σημαντική, τί έρχεται νοί γίνει συμπαραστάτης και σύντροφος; Ο έρωτας, η φιλία, η οικογένεια, ή μήπως η μοναξιά;

ΣΕ ΔΥΣΚΟΛΕΣ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΣΤΙΓΜΕΣ ΠΟΥ ΣΥΝΗΘΩΣ ΚΑΤΑΦΕΥΓΕΙΣ;	%
Στόν εαυτό μου, ή ασχολούμαι μέ κάτι (κοββίες, βόλτες, ποτό)	43
Στούς φίλους μου	35
Στόν ερωτικό σύντροφό μου	10
Στίν οικογένεια	5
Στίν προσευχή	4
ΠΟΥΘΕΝΑ. Δέν εχω συγκεκριμένη αντίδραση	2
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(545)100

Στὴν δύσκολες ψυχολογικὰ στιγμὲς, κ πλειοψηφία "σιωπά" καὶ περιχαρακώνεται μέσα σὰ ὅρια ἑνὸς ἑαυτοῦ ποὺ ἀγωνιὰ να αυταπεξέλθει καὶ δὲν μπορεῖ παρὰ να στηριχθεῖ μόνο στὶς δικὲς του δυνάμεις. Ο κλονισμὸς τῆς σταθερότητας του αξιολογικοῦ ἄξονα ποὺ σκίρτησε τὴ ζωὴ τῶν περασμένων χρόνιων οδηγεῖ συνέχεια σε μηχανικα υποκατάστατα τῆς ανάγκης γιὰ σχέσεις. Τὸ κάπνισμα, κ βόλτα, τὸ διάβασμα, οι βόλτες στοὺς δρόμους τονίζει μιὰ λυπηρὴ μοναχικότητα καὶ ἕνα συναισθηματικὸ βάρος ποὺ δὲν εκτονώνεται αλλὰ χωνεύεται καὶ αποθηκεύεται γιὰ να εκδηλωθεῖ, αργότερα ποιὸς ξέρει πότε, ποιὸς ξέρει σὲ ποιόν.

Το ἄσχετο τῆς καθημερινῆς πραγματικότητας, ο αυταγωνισμὸς, κ μαζοποίηση καὶ τὸ αυρόσωπο τῶν σχέσεων ἔχουν συνέπεια τῶν υποβάθμιση τῆς σχεσιακῆς ποιότητας τὴ ζωή.

Η απομόνωση αυτὴ καὶ τὸ κλείσιμο στὸν ἑαυτὸ χαρακτηρίζει τὸ 43% τῶν περιπτώσεων. Από τοὺς ἄλλους, γιὰ τὸ 35% καταφυγὴ αποτέλει κ παρέα, κ φιλικὴ συντροφιὰ ποὺ σκιώνει τὸ βάρος τῆς σκίρτησης στὶς δύσκολες στιγμὲς. Σχέση βασισμένη στὴν ταυτότητα ιδεῶν, ενδιαφερόντων καὶ χαρακτήρα, νοιώθουν, καὶ λειτουργοῦν συμπληρωματικὰ μιὰ καὶ δὲν υπάρχει θέση γιὰ αυταγωνισμοὺς. Η φιλία ακόμα στὸν φοιτητικὸ χώρο ευνοεῖ τὸν διάλογο καὶ εξυπηρετεῖ τῶν προσωποκεντρικὴ προσέγγιση τῶν μελῶν της.

Μόνο ἕνα 10% τῶν φοιτητῶν αναζητὰ τῶν αναπλήρωση καὶ τῶν ασφοίλεια στὸν ερωτικὸ του σύντροφο. Χαρακτηριστικὰ τὸ ποσοστὸ αυτὸ, σε αυτόλυτο αριθμὸ εκφράζει τὸ 16% αυτῶν ποὺ ἔχουν ερωτικὸ δεσμὸ καὶ τὸ 48% αυτῶν ποὺ βλέπουν

τὸν γάμο τοῦ τὴν πιθανὴ ἐξέλιξη τοῦ δεσμοῦ τους.

Βρισκόμαστε αντικειμενικά μπροστά στὴν αναθεώρηση τὴν απόψεων, γιά τὸ τί ζητάει κανείς μέσα αὐτὸ τὴν ερωτική σχέση, τουλάχιστον οπες εκφράστηκαν αυτές αὐτὸ τὴς αναλυτήσεις τὴν φοιτητὴν μας σε σχετικὴ ερώτηση. Εὔλογο συνεπὼς τὸ ερώτημα γιά τὸ πόσο ἄραγε συνειδητοποιούνται οι αναλυτήσεις αυτές ἢ σχυρώνουται απλὼς πίσω αὐτὸ συμβατικότητες και αρολογίες τὴς εποχής. Πάντως ειναι σαφές, ότι πολὺ λίγοι αὐτὸ τοὺς φοιτητές θεωρούν τὸν ερωτικὸ τους δεσμὸ ικανὸ νὰ καλύψει τὸ συναισθηματικὸ κενὸ που δημιουργείται σε στιγμὲς δύσκολες καὶ ἔντονες.

Κατ' επέκταση, καὶ αφου αρκετὰ οραματίζονται μιὰ μόνιμη συμβίωση με τὸν σύντροφό τους, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι δὲν θεωρούν τὴν σχέση αυτὴ αυτοδύναμη και ικανὴ νὰ υποκαταστήσει τὸ ολο περιβάλλον, αλλὰ τὴς αναθέτουν ένα ρόλο συμπληρωματικό. Εκτὸς κι ἂν υποτεθεί ότι συνειδητὰ υποβιβάζουν τοὺς ισχυρισμοὺς τους – γιὰ ψυχικὴ επαρή, σχέση συντροφικότητας κ.τ.λ – στὰ ὅρια μόνο τοῦ εφικτοῦ.

Η οικογένεια γίνεται μόνο γιά τὸ 5% στήριγμα στὴς ψυχολογικὲς στιγμές. Όταν παραστάζαμε τὴς σχέσεις του φοιτητὴ με τὴν οικογένεια του κ εικόνα που σχηματίστηκε κταν μιὰς μάλλον καλὴς καὶ φραστικὰ αρκετὰ ειδυλιακὴς ατμόσφαιρας πού ὅμως κηλιδωνόταν ὅταν εξετάζαμε τὴν δυνατότητα κατανόησης τὴν νεανικὴν προβλημάτων αὐτὸ τοὺς γονεὶς Αυτὸ τὸ φαινόμενο εδὼ επιτείνεται. Η οικογένεια δὲν αποτελεῖ σχεδὸν στήριγμα γιὰ τὴν συντριπτικὴ πλειοψηφία τὴν φοιτητὴν. Ο ανάλυτος αριθμὸς πού εκφράζει τὸ ποσοστὸ αυτὸ

τού 5% είναι κατ' αντιστοιχία μόνο τό 7,5% τών φοιτητών που χαρακτηρίζουν τίς σχέσεις τους μέ τήν οικογένεια σάν "πολύ καλές", κοή τό 11% αυτών πού πιστεύουν οτι οι γονείς του μπορούν νά κατανοήσουν τα νεανικά τους προβλήματα. Οι συγκρίσεις αυτές πιστεύουμε οτι αυθοτεγούν δείκτη γιά τήν αυθόσταση πού χωρίζει τούς "θεωρητικούς" αυτούς ισχυρισμούς αυτό τήν πραγματικότητα, κοή περιγράφουν ολοζώντανα τό επίπεδο καί τήν ποιότητα τών σχέσεων αυτών στίς μέρες μας.

Τέλος ένοι ποσοστό 4% καταφεύγει στήν προσευχή. Μ' όλο πού μοιάζει αρκετά παράδοξο στή σημερινή εποχή, η θρησκευτικότητα επιβιώνει - έστω σε μικρό βαθμό - σάν ουσιαστική πίστη καί στήριγμα, πού προσφέρει ένα μεταφυσικό στέγαστρο στήν πλουραλιστική αξιοκρατική μας πραγματικότητα.

Ο γρήγορος, τελικά, ρυθμός αλλαγών τών παραδοσιακών αξιών καί η αυτικατάστασή τους μέ τήν ρευστότητα πού χαρακτηρίζει τό πλήθος τών πληροφοριών που αφομοιώνει τό άτομο, καί τό αυτροσδόκητο τών εξελίξεων, αφαιρούν ιδιαίτερα αυτό τόν νέο άνθρωπο τό αίσθημα τής σιγουρίας καί τής συνέχειας. Ποιώθει οτι κρθε νά ζήσει μόνος, σ' ένα κόσμο πού δέν προσφέρει αλλοί αυθαιτεί.

Οι φιλικές παρέες μέ τό δικό τους νεανικό χρώμα, η ιδιαίτερη διαπροσωπική σχέση πού δένει τούς ερωτικούς συντρόφους, η σιγουριά πού προσφέρει η οικογένεια, η στήριξη σέ κάποιο μεταφυσικό σχήμα ή' έστω καί η υποτιθέμενη καί ψυχολογικά ανύπαρκη συναισθηματική αυτο-

δυναμίαι, ειναι ικανά νοι πληρώσουν τόν νέο, να τόν προστρέρουν τό αἴσθημα τής ασφάλειας, τής πληρότητας κοί τής αἰσιοδοξίας;

Τόν χαρακτηρίζει πράγματι μιά ψυχολογική επάρκεια ἤ τελικά οι κοινωνικές δομές τόν περιχαρακώνουν κοί τόν αιδομονώνουν, γεμίζοντάς τον μὲ ενα αἴσθημα κενού κοί μοναχικότητας;

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΣΟΥ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ, 'Η ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΑΙΣΘΑΝΕΣΑΙ ΜΟΝΑΞΙΑ	%
Επαρκείς	38.5
Σχετικά επαρκείς	5
Αλλοτε ΝΑΙ, ἀλλοτε ΟΧΙ	3.5
Παρά τήν επάρκεια αισθάνομαι μοναξιά	39.5
Ανεπαρκείς	13.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(552) 100

Μόνο τό 38.5 % νοιώθει να επαρκούν οι σχέσεις του μὲ τούς ἀλλους. Οι υπόλοιποι (61.5%) δίνουν αιδαντήσεις πού κλιμακώνουν τήν ἐλλειψη σχεσιακής επάρκειας κοί τό ποσοστό τής μοναξιάς πού νοιώθουν. Τήν μεγαλύτερη συχνότητα (39.5%) συγκεντρώνουν οι αιδαντήσεις πού δηλώνουν τήν ὑπαρξη αυτής τής μοναξιάς. Ο παραλογισμός, τελικά, πού πηγάζει αιδό τήν διάσταση της ορθολογικοποιημένης αντιμετώπισης μιά σχεσιακής πληρότητας με τίς πολύ καλές οικογενειακές σχέσεις, μὲ τόν ερωτικό σύντροφο, τούς φίλους κοί όλα τά καλά, κοί τό συναίσθημα τής μοναξιάς τονίζει τήν περιγραφή αυτή του σχεσιακού πλαισίου.

Τό γενικότερο κοινωνικό status εξάλλου επηρεάζει τήν αίσθηση αυτή τής μοναχικότητας. Κι είναι χαρακτηριστικό ότι η διαφορά αυτή εμφανίζεται ιδιαίτερα έντονη στά δύο φύλα.

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΑΛΛΟΥΣ ΣΟΥ ΕΙΝΑΙ ΕΠΑΡΚΕΙΣ Η ΠΑΡ' ΟΛΑ ΑΥΤΑ ΑΙΣΘΑΝΕΣΑΙ ΜΟΝΑΞΙΑ;	ΦΥΛΟ	
	Αγορια %	Κορίτσια %
Επαρκείς	43	29
Σχετικά επαρκείς	6	3.5
Άλλοτε ΝΑΙ, άλλοτε ΟΧΙ	4	1
Παρα τήν επάρκεια αισθάνομαι μοναξιά	34	51.5
Αν επαρκείς	13	15
ΣΥΝΟΛΟ	(389) 100	(163) 100

($p \ll 0.005$, β.ελ. 4, $\chi^2 = 18.736$)

Έτσι τό 66.5% τών κοριτσιών επισημαίνει μιά ανεπάρκεια καί καί μιά μοναξιά στίς διαμορφωμένες σχέσεις. Τό αντίστοιχο ποσοστό τήν αγοριών είναι 47%. Επάρκεια νοιώθουν μόνο τό 29% τήν κοριτσιών ενώ αυτή η κατηγορία είναι γιά τά αγόρια πολύ μεγαλύτερη (43%). Αν δεχτούμε τό γυναικείο φύλο ιδιαίτερα ευαίσθητο στήν ποιότητα τήν σχέσεων καί άν αναγνωρίσουμε τά προβλήματα που κάνεται στίς μέρες μας να αντιμετωπίσει γιά τήν κοινωνική του αναγνώριση, αντιλαμβανόμαστε ότι μιά νέα αντίληψη τεχνικά πλανάται στίς σχέσεις, πού χωρίς νά γίνεται συγκεκριμένη αδηγεί στήν μαραία αποδοχή μιάς μοναχικότητας παρά τήν φαινομενική επάρκεια τών σχέσεων. Φαίνεται ότι τό "μοναχικό πλήθος" είναι ήδη "εντός τών πυλών".

ΜΕΡΟΣ VII

ΙΔΕΟΛΟΓΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ

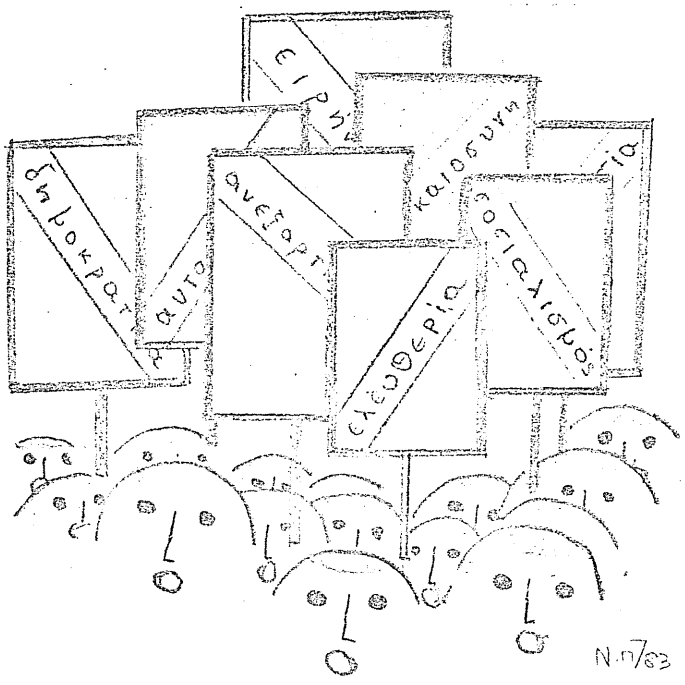

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΚΟΣΜΟΘΕΩΡΙΑΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΗΤΑ – ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Η κοσμοθεωριακή τοποθέτηση του νέου αναφέρεται στο πραγματοποιούμενο κατά τήν νεανική περίοδο ξεκαθάρισμα ιδεών και αυτελήψεων και στή δημιουργία ενός προσωπικού "πιστεύω", πάνω σ' όλα τά προβλήματα του ανθρώπου. Δεν είναι βέβαια εντεξώ δυνατό κατά τα χρόνια αυτά νά συνθέσει ο νέος τήν οριστική μορφή της κοσμοθεωρίας του.

Πάντως παρατηρείται μιά, κατά μέγα ποσοστό, ολοκληρωμένη θεώρηση τών μεταφυσικών, κοσμολογικών, κοινωνικών, ατομικών προβλημάτων.

Η οικογενειακή χειραφέτηση πού πραγματώνεται στήν αρχή της περιόδου και η κοινωνική, που πραγματώνεται κατά μέγα μέρος κατά τό τέλος της νεανικής ηλικίας, κυθούν τό άτομο στήν ιδεολογική περιχαράκωση της δικιάς του προσωπικότητας.

Οι παράγοντες πού επηρεάζουν τήν κοσμοθεωριακή τοποθέτηση του νέου ανήκουν συνήθως στίς εξής κατηγορίες:

Ατομικοί. Εχει σημασία κατά πόσο η τοποθέτηση του νέου γίνεται με προϋποθέσεις ψυχικής ισορροπίας και ωριμότητας. Ιδιαίτερο ρόλο θά παίξει η ύπαρξη ή όχι της αυτοεκτίμησης και τού ποιοτικού της περιεχομένου. Τούτο γιατί ο συναισθηματικός του κόσμος θά διεκδικήσει οπωσδήποτε ένα ικανοποιητικό ιδεολογικό πλαίσιο ομόρροπο ή αντίρροπο, ανάλογα μέ τήν ατομική του ιστορία και τήν διαμόρφωση της ιmago του.

Οικογενειακοί: Και από τα προηγούμενα μπορούμε να συμπεράνουμε τα παιδιάτικα της οικογένειας. Οι οικογενειακές αναλύψεις, καί πίστεις, γρίμορα ή αργά, εν μέρει ή εξ ολοκλήρου, θα αμφισβητηθούν μάλιστα από τον νέο άνθρωπο. Το τί θά βγει, όσο έχει τόσο σχέση με τον οικογένεια, εξαρτάται από τό κατά πόσο η οικογενειακή αγωγή διαμόρφωσε στον νέο ανοιχτικά ή αντιστάθμιστικά τάση προς τα οικογενειακά "πιστεύω". Και τούτο συμβαίνει, όταν επιμένει καταπιεστικά ή αφομοιωτικά αλλιώς γονιά ή όταν οι γονείς της οικογένειας έχουν σοβαρά άτυπου παραβατικού ή υπερβολές ή υποκρισίες. Επίσης έχει διαπλοκή σχέση με τους μηχανισμούς των αμύνων ή επεξεργασιών γονεϊκών τάσεων του νέου. Έτσι δεν είναι ασυνήθιστο τα εξής γεγονότα: οι νέοι που χαρακτηρίζονται από τις οικογένειές τους, να χαρακτηρίζονται αρχικά① και από την αντίληψη που έχει η οικογένειά τους.

Κοινωνικοί: Ο νέος αισθάνεται ένταση μία κοινωνική πίεση. Στην μή κοινωνία των συνομηλίκων, η αρχική αναζήτησή του επιβεβαίωση του ήθους και δομικών αντιλήψεων μ' αυτή, ενώ δε κοινωνία των μεγαλυτέρων επιδιώκει αυτή ήθους αρμόζει και αντίδρα όχι μόνο στις αντιφάσεις της αλλά και στό "πιστεύω" της. Τά ράσσοντα τα οποία δέχεται έχουν σχέση με τις αποκλίσεις και με τό κοινωνικο-πολιτικό σύστ-

---

① Λέμε αρχικά γιατί έρευνες (και ξένες και δικές μας) δείχνουν ότι τελικά πολύ λίγο διαφοροποιείται η μεγάλη πλειοψηφία των νέων, από τις αντιλήψεις με τις οποίες ανατράφηκαν. Οι διαφοροποιήσεις είναι περισσότερο αίτιες ως προς τό τρόπο εφαρμογής και εφαρμογής των αντιλήψε-

τημα που επικρατεί στόν τόπο πού αναπτύσσεται ο νέος. Η σφραγίδα του τόπου καί του καιρού είναι έντονη σε κάθε νοοτροπία νέων, άν τούς δούμε κάτω από τούς δύο προαναφερθέντες συντελεστές.

Συνθηκες Ζωής: Τέλος οι τωρινές συνθηκες ζωής, η ποιότητά τους, καί η συναισθηματική αυθήκηση τους στή συνείδηση του νέου θά τόν επηρεάσουν σημαντικά. Αλλοιώς διαμορφώνει τήν κοσμοθεωρία του ό μορφωμένος, καί δή εκεινος που παρακολουθεί τήν κίνηση των ιδεολογικών ρευμάτων, αλλιώς ο εργατης ή ο αγρότης. Αλλιώς εκεινος που ζεπέρασε τόν κίνδυνο της επιβίωσης κι αλλιώς ο βιοπαλαιστής, αλλιώς ο άρρωστος, αλλιώς ο υγιής.

Και οι τέσσαρες αυτοί βασικά παράγοντες θα ανοίξουν τούς δρόμους μέσα από τους οποίους θά πορευθεί ο νέος για να βρεί τόν εαυτό του καί μαζί τό προσωπικό του "πιστεύω". Στήν αναζήτηση του δέν είναι εύκολο νά διακρίνεις πάντοτε, άν τά κίνητρα της τοποθέτησης είναι καθαρά λογικά ή συναισθηματικά, ή καί τά δύο. Μάλλον είναι λογικο-συναισθηματικά.

Η κοσμοθεωριακή τοποθέτηση του νέου μαρτορεί τήν ωρίμανση που συντελέστηκε, αφου είναι όμεσος καρπός της Τώρα αισθάνεται αρκετα ήρεμος, ή και ευτυχισμένος, καί η τοποθέτηση αυτή είναι μιά από τίς σαφέστερες εκδηλώσεις τής βιούμενης ανατοσοφίας του.

Το βασικό τουτο έργο δέ γίνεται σε όλους μέ τόν ίδιο τρόπο. Αλλοι περνούν σχεδόν ήρεμα και βαθμιαία σε ένα σχεδόν προκαθορισμένο πλαίσιο. Αλλοι δοκιμάζουν οδύνες, τολαιπωρίες, ή βιώματα "Δαμασκού", πού τους συγκλονίζουν.

Οποιος μπορει να διαμρίνει τόν τρόπο πού τό κοσμοθεωρικό καταστάλαγμα συντελέσθηκε στό νέο, γνωρίζει κιδη αρκετα γι' αυτόν ①. —

—— . ——

① (Απόσπασμα) Απ. Κοσμοπουλου Φυχολογία ις Οδηγηλικής της παιδικής ις κεανικης ηλικίας, ΠΑΤΡΑ, 1981.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 : ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΦΟΙΤΗΤΕΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

Εχοντας προθεση νά αναφερθούμε στα ιδεολογικά χαρακτηριστικά τών φατητών, πρέπει από τήν αρχή, να περιγράψουμε, τήν αρκετά πράγματι πολύπλοκη έννοια τής "ιδεολογίας".

Ενας απλός τρόπος προσέγγισης τής έννοιας, νομίζουμε ότι ειναι μι εκεινος τής περιγραφής του περιεχομένου της. Το περιεχόμενο αυτό μπορει να αναλυθει σε δύο ολότητες ιδεων και τύπων. Η μία περιλαμβάνει τις ιδέες - πολιτικές, θρησκευτικές, κθικές, αισθητικές κ.λ.π -, ενω η άλλη τούς τύπους τών κοινωνικών συμπεριφορών. Γινεται φανερό πως οι ολότητες αυτές συνυπάρχαν τόσο στά άτομα, οσο και στίς κοινωνικές τάξεις και στρώματα, και αλληλεπιδρών με τρόπο τίς περισσότερες φορές σύμπλοκο και δυσδιάκριτο.

Αναλυτικώτερα, όπως και ο ΑΡ. ΜΠΑΛΤΑΣ επισημαίνει σε άρθρο του,[1] "χρησιμοποιώντας τόν όρο ιδεολογία εννοούμε αυτό πού ο Λ. ΑΛΤΟΥΣΕΡ ονομάζει «πρακτική ιδεολογία». Πρόκειται για σχηματισμούς από έννοιες, αναπαραστάσεις, εικόνες, δοξασίες, μέ βάση τις οποίες οι άνθρωποι αντιλαμβάνονται τήν πραγματικότητα και τά αντικείμενά της, τίς σχέσεις τους μ' αυτά, και τίς σχέσεις μεταξύ τους. Οι έννοιες και παραστάσεις αυτές λειτουργούν, πρακτικά, δηλαδή επενδύονται στή συμπεριφορά τή διαγωγή ή τή στάση τών ανθρώπων μέσα στήν καθημερική τους ζωή. Ακόμη αυτές οι έννοιες, εικόνες και αναπαραστάσεις αρθρώνονται μέ τίς "θεωρητικές ιδεολογίες" (π.χ. ενα σύστημα κθικής, μια συγκροτημένη θρησκεία) που εκυπάρχαν με αντιφατικό τρόπο μέσα στόν κοινωνικό

---

[1] ΑΡ. ΜΠΑΛΤΑΣ Φυσικες επιστήμες και ιδεολογία" περ. ΠΟΛΙΤΗΣ τεύχ. 41, σ 27-28

σκληρισμό όμως και με τα φιλοσοφικά ρεύματα ή αντιλήψεις που αντικροφαίνονται ή τις διαιωνίζουν. Οι σκληρισμοί αυτοί καθώς είναι ζυμωμένοι με τον καθημερινό ζήλο και τον τρόπο των ανθρώπων αξένουν στα πράγματα, συχνά δίνουν μόνιμη αντίληψη, ένα μόνιμο νόημα, που διαιωνίζεται πάνω σε ορισμένη "προφανών" παραδοχή. Έτσι δημιουργούνται σφιχτά σύμπαντα, περιοχές αναμερά αδιαφανείς που μόνο από τα βάρη των προφάνειων του "δεδομένου" είναι αδύνατο να γεφυρώσει κανείς. Υφαίνεται μ' αυτό τον τρόπο ένα σχέδιο από φρονηματολήψεις, από τοποθετήσεις διαθέσεων και διαιωνίσεις, το οποίο καθώς επιπροσθέτει διαρκώς πέρα από τον σταυλάληψη των ίδιων χειρουργιών και στάσεων, διαμορφώνει με αυξανόμενο τρόπο τον συγκεντρωτισμό απέναντι σ' αυτό που η ιδεολογία "βλέπει", και αυτό που της είναι ψυχολογικά αδιανόητο. Είναι αυτό το πλέγμα που δίνει συνολικά το ιδεολογικό φίλτρο, που προσδιορίζει τα όρια της κοινωνικής του δραστηριότητας, και ρυθμίζει τη συμπεριφορά και τη διαφορά των ανθρώπων απέναντι στη ζωή του και τα προβλήματά της."

Η πολυτάραχα και ποικίλα συγκρούσεων και συγκρίσεων χαρακτηρίζει τελικά την ιδεολογία που ο Μαρξ[1] επισημαίνει καθαρίζει σαν "το σύστημα των ιδεών, των παραστάσεων, που δημιουργεί σε συνάρτηση ενός ανθρώπου ή μιας κοινωνικής ομάδας".

Στο φαινομενικό χώρο, ιδιαίτερα, που θα αναπτύξουμε μια συγκρίνουμε τις αναζητήσεις μας, πολλά χαρακτηριστικά σημεία διαμόρφωσαν χαρακτήρα στάσης απέναντι σε ιδέες και αξίες.

Οι ιδιομορφίες αυτές, πολλές από δυσδιάκριτες δεν επιτρέπουν

---

(1) Λ. ΑΛΤΟΥΣΕΡ Θέσεις, ΘΕΜΕΛΙΟ, σ. 96.

μια ακριβή περιγραφή, αλλα αυθλής σημαγράφηση, του "ιδεολογικού πορτραίτου" του φοιτητή.

Κατά τη γνώμη μας, δύο κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά εμφανίζονται ιδιαίτερα σημαντικά στη μελέτη του προβλήματος αυτού, και τα οποία ίσως έχουν βαρύνουσα σημασία στην γενικότερη διαμόρφωση των ιδεών και της νοοτροπίας που αναπτύσσεται στό χώρο.

Το πρώτο είναι αυτή καθ' αυτή η φοιτητική ιδιότητα που χαρακτηρίζεται, από τήν παρασιτική ουσιαστικά θέση στην παραγωγική διαδικασία, από τό συγκεκριμένο και μικρο όριο ηλικίων που περιλαμβάνει (18-23 έτων η πλειοψηφία), και τέλος από τό μορφωτικό επίπεδο και τόν επαγγελματικό προσανατολισμό που αυτοδίκαια κοσιατάσσουν τούς φοιτητές στούς "εν δυνάμει διοικοούμενους" της κοινωνίας μας.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό αφορά τήν μικρή-χρονικά-παραμονή του νέου στό χώρο αυτό. Η συνεχής, συνεπώς, αναπέωση σε δυναμικό, στάσεις και νοοτροπία, υποβοηθά τήν πραγματοποίηση αλλαγών, και δ' αυτο ακόμα το επιπεδο της ιδεολογίας, και μάλιστα με ταχύτητα μεγαλύτερη από ότι σε οποιοδήποτε άλλο κοινωνικό στρώμα.

Για τόν λόγο αυτό, κρίνουμε ιδιαίτερο σημαντικό, να υπενθυμίσουμε, τό χρονικό πλαίσιο της έρευνάς μας, που αφορα τό ακαδημαϊκό έτος 1979-80, και τόν οπωσδήποτε δέν επιτρέπει αναγωγές πέρα από αυτήν τήν χρονική στιγμή.

———·———

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ ΣΤΟΝ ΦΟΙΤΗΤΙΚΟ ΧΩΡΟ

Ξεκινάμε τὴν παρουσίαση των ιδεολογικών χαρακτηριστικών του φοιτητικού πληθυσμού από τις πολιτικές απόψεις μιά και τις θεωρούμε κομβικό σημείο από τό οποιο εξαρτάται συμαντικά τό σύνολο σχεδόν των ιδεολογικών τοποθετήσεων, αλλά ή γενικότερη στάση ή νοοτροπία.

Η ερώτηση διατυπώθηκε στό ερωτηματολόγιο ως εξής:

- "Ποιές θεωρείς σαν τις πιο βασικές αρχές που περιγράφουν τις πολιτικές σου απόψεις;"

Οι λόγοι που οδήγησαν στην επιλογή αυτου του τύπου της ερώτησης, ήταν δύο κυρίως. Πρώτον, ότι δεν μας ενδιέφερε ουσιαστικά να ερευνήσουμε τὴν κομματική τοποθέτηση των φοιτητών σάν επιλογή, μιά και αυτή ειναι ήδη γνωστή και φανερή από τά αποτελέσματα των φοιτητικών εκλογών, αλλά να διερευνήσουμε ποιές πράγματι από τις αρχές που περιγράφουν τὴν πολιτική τοποθέτηση κρίνονται σάν βασικές, μια και σύμφωνα μ' αυτές γίνεται τελικά η επιλογή. Παράλληλα με αφετηρία αυτές τις αρχές θέλαμε να ανιχνεύσουμε τὴ σχέση που υφίσταται - αν υφίσταται - ανάμεσα στις πολιτικές επιλογές και στο υπόλοιπο πλέγμα απόψεων και στάσεων πού συγκροτές την ιδεολογία και περιγράφει τὴν φοιτητική νοοτροπία.

Ο δεύτερος λόγος πού μάς εκανε να προτιμήσουμε αυτήν τὴν ερωτηματική έκφραση ήταν η ανάγκη να πάρουμε οσο τό δυνατόν περισσότερες αναντήσεις, εκτιμώντας ότι οι πολιτικές ερωτήσεις τὴν συγκεκριμένη εκείνη εποχή αντιμετωπίζοντο με δυσπιστία και σε κάθε περίπτωση προδιέθεσαν αρνητικά τόν ερωτώμενο.

Παρὰ ὅμως τὸν ἀρκετὰ ἔμμεσο χαρακτήρα τῆς ἐρώτησης, ἕνα ἀρκετὰ σημαντικὸ ποσοστὸ (24%) ἀπέφυγε τὴν ἐρώτηση, ἐνὼ σε ἀρκετὰ ἐρωτηματολόγια ὑπάρχαν ἀπαντήσεις που ἐξέφραζαν τὴν δυσπιστία τους δικαιολογώντας τὴν ἀποχή τους.

Ο χαρακτήρας τῆς ἐρώτησης, ἔμεινε σκόπιμα ἀνοιχτός (με ἐλεύθερη δηλ. ἀπάντηση), ὥστε νὰ μὴν δημιουργεῖ μεγαλύτερος ἀναστολὲς καὶ αἴσθηση περιορισμοῦ.

Ὅπως κτὰν ἐπόμενο οἱ ἀπαντήσεις κτὰν πολλὲς, μιὰ καὶ κατὰ μέσο ὅρο οἱ φοιτητὲς χρησιμοποιοῦσαν τρεῖς ἀρχὲς που θεωρούσαν ὅτι περιγράφουν τὶς πολιτικὲς τους ἀπόψεις.

Παρὰ τὸ γεγονὸς αὐτὸ, καὶ ἐπιθυμώντας μιὰ μεγαλύτερη προσέγγιση τῆς πραγματικότητας δὲν προχωρήσαμε σε ἀπαρίθμηση καὶ καταγραφὴ καὶ τῶν τριῶν ἀρχῶν, ὁπότε κ. ἀνάλυση θα γινόταν ἐπὶ τῆς συχνότητας τῶν ἀρχῶν αὐτῶν, ἀλλὰ προσανατολιστήκαμε στὸ νὰ περιγράψουμε μέσα ἀπὸ αὐτὲς τὴν τοποθέτηση τοῦ ἴδιου τοῦ φοιτητή.

Ἔτσι καὶ οἱ τρεῖς (περισσότερες ἢ λιγότερες, ἀνάλογα) ἀρχὲς που περιέγραφαν τὴν πολιτικὴ ἄπαψη τοῦ φοιτητή, θεωρήθηκαν σὰν μία ἐνότητα κ. ὁποία στὴν συνέχεια κατηγοροποιεῖτο συμφωνα με τὴν στάση ἀπέναντι στὴν ὑπάρχουσα κοινωνικὴ δομή. Ἔτσι:

Διαχωρήσαμε πρώτα τὶς πολιτικὲς ἀπόψεις πού θέτουν θέμα μετασχηματισμοῦ τῆς κοινωνικῆς δομῆς (κατηγορία Α). Συγκεκριμένα στὴν κατηγορία αὐτὴ τοποθετήθηκαν κύρια οἱ ἀπόψεις πού δίδωναν σαφῶς μιὰ σοσιαλιστικὴ ἢ κομμουνιστικὴ κατεύθυνση. Βασικὲς ἀρχὲς πού συναντῶνται στὴν κατηγορία αὐτὴ εἶναι Μαρξισμός, Σοσιαλισμός, Μαρξισμός-Λενινισμός, Κομμουνισμός, Αὐτονομία, Λαϊκὴ κυριαρχία - Εθνικὴ ἀνεξαρτησία, Κομμουνισμός-Ἀνανέωση, Σοσιαλισμός-Δημοκρατία κ.λ.π.

Στὴ συνέχεια διακρίναμε γιὰ τὶς ὑπόλοιπες περιπτώσεις δύο κατηγορίες. Στὴν πρώτη ἐμπεριέχονται οἱ πολιτικὲς ἀπόψεις πού

περιγράφονται ακόμα αρχές όπως Ισότητα, Δικαιοσύνη, Δημοκρατία, Ατομικές ελευθερίες, Ανθρώπινα δικαιώματα. Πού βέβαια δεν καθιστούν ιδιαίτερα προφανή κάποιο συγκεκριμένο ιδεολογικό-πολιτικό χωρο, μπορούμε όμως να πούμε ότι εκφράζουν μιά ποιοτική μετασιροφή της κοινωνικής δομής σε άλλες αξίες, χωρίς όμως να γίνεται ακριβής η επιθυμία για τήν αντικατάστασή του από άλλο κοινωνικό σύστημα. Οι φοιτητές αυτοι ανοετέλεσαν τήν Β κατηγορία.

Στήν Γ τέλος κατηγορία τοποθετήθηκαν όσοι δεν εκφράζουν ουσιαστικά διαφοροποιήσεις από τό υπάρχου κοινωνικο-πολιτικό σύστημα και πού περιέγραφαν τις πολιτικές τους ανάψεις με αρχές όπως αυτές της, Αξιοκρατίας, Ενημερίας, Ελεύθερη οικονομίας, Φιλεσευθερισμόν, Κοινοβουλευτισμόν κ.ο.κ.

Χαρακτηριστικό ειναι ότι στις τρεις κατηγορίες χρησιμοποιήθηκε συχνότατα ο όρος Δημοκρατία, ενώ σπάνια αρκούσε από μόνος να περιγράψει τήν πολιτική τοποθέτηση.

Εφ' εξής τις τρεις κατηγορίες που αναλύσαμε θά αναφέρονται σάν Α, Β και Γ ρωτίστοικα, μέ τήν σειρα που παρουσιάστηκαν, μιά και δεν μπορει να υπαρξει σαφής χαρακτηρισμός ις για τις τρεις.

Οι συχνότητες που παρουσιάσαν οι κατηγορίες αυτές εμφανίζονται στόν ακόλουθο πίνακα. Στό ποσοστό αυτό δεν αναφέρονται όσοι δεν ανάντησαν τήν ερώτηση (24%).

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ	%
Κατηγορία Α	31
Κατηγορία Β	53
Κατηγορία Γ	11
Δεν ασχολούμαι με τήν πολιτική	5
ΣΥΝΟΛΟ	(444) 100

Οι σχετικές συχνότητες των κατηγοριών εάν λυφθεί υπόψιν και το ποσοστό που "δεν ανθάντησε" (24%) είναι: Α (23.5%), Β (40.5%), Γ (8%) και δεν έχω πολιτικές ανθόψεις (4%).

Επειδή ακριβώς η ερώτηση σκηρίζεται σαν λεκτική περιγραφή των πολιτικών ανθόψεων και δεν μπορεί να είναι γνωστός ο βαθμός αφομοίωσης και η ομοιογένεια περιγραφής των πολιτικών αρχών ακόμα και για άτομα που έχουν τών αυτή κομματική τοποθέτηση, θα πρέπει να αποφεύχθει ο οποιοσδήποτε παραλληλισμός των τριών κατηγοριών με συγκεκριμένα πολιτικά κόμματα.

Εκτός από το μεγάλο ποσοστό που αρνήθηκε να ανθαντήσει (24%) και κδη επισημάναμε παραπάνω, νομίζουμε ότι πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία και στό ποσοστό (5%) εκείνων που δήλωσαν ότι δεν ασχολούνται με τών πολιτική. Αν δε υποθέσουμε ότι και ενας αριθμός από αυτούς που δεν ανθάντησαν κανθόλου τών ερώτηση, πράγματι δεν ασχολείται με τών πολιτική, το ποσοστό της κατηγορίας αυτής αυξάνει. Παρ' όλα αυτά όμως η κατηγορία αυτή τών "απολίτικων" φοιτητών είναι σαφώς μικρότερη σε ποσοστό, από αυτίσταχες σε άλλα κοινωνικά στρώματα. ή και στό σύνολο της ελληνικής κοινωνίας.

Από τις σχετικές συχνότητες βλέπουμε ότι η μεγαλύτερη τιμή παρουσιάζεται στήν Β κατηγορία (53%) ενώ στή συνέχεια ακολουθεί η Α (31%) και τέλος η Α (8%). Έτσι γενικά βλέπουμε μια αντιπαράθεση στήν κοινωνική δομή που είτε ενδιαφέρεται για μετασιροφή σε αξίες δικαιοσύνης και εξενθερίας, είτε ζητά τών αντικατάσταση της από νέο κοινωνικό σύστημα.

Το πιό ουσιαστικό όμως για τών μελέτη μας ερώτημα είναι το ποιοί πράγματι είναι οι παράγοντες που συμβάλλουν στήν δημιουργία αυτών τών πολιτικών ανθόψεων.

Ένα πρώτο δίλημμα ήταν κατά πόσο οι παράγοντες αυτοί βρίσκονται "έξω" από το Πανεπιστήμιο, αν προϋπάρχουν δηλαδή της εισόδου στο Πανεπιστήμιο, ή όχι.

Ερευνώντας πρώτα τους καταθέτοντες αυτή συσχέτισα τη μεταβλητή των πολιτικών απόψεων με όλες τις μεταβλητές που αφορούσαν το φύλο, τον κοινωνικό προέλευσης—τον επαγγελματικό καθεστώτα της πατρικής οικογένειας, το επάγγελμα και τη μόρφωση των γονέων—, τόπο προέλευσης του φοιτητή κ.λ.π. Πάρ' ότι, σε αντίθεση από αυτά όπως π.χ. τον κοινωνικό προέλευσης, περιμέναμε μια στατιστικά σημαντική συσχέτιση, τα αποτελέσματα της στατιστικής ανάλυσης έδειξαν, ότι οι πολιτικές απόψεις είναι ανεξάρτητες από όλες αυτές τις κοινωνικές μεταβλητές, που χαρακτηρίζουν τον επαγγελματικό και τον προέλευσης του φοιτητή.

Έτσι το επόμενο βήμα ήταν αυτό διερεύνησης των πανεπιστημιακών μεταβλητών, με ειδικό δίλημμα πού αφορούν τον παρουσιασμό και σώμα του φοιτητή στον πανεπιστημιακό χώρο.

Ένας συσχετισμός πού έδωσε ιδιαίτερα χαμηλή τιμή και αποδείχτηκε ανεξάρτητος, ήταν αυτός των πολιτικών απόψεων με το έτος εισαγωγής στο Πανεπιστήμιο.

Ας παρακολουθήσουμε όμως τον συσχετισμό από τον ακόλουθο πίνακα.

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ	ΕΤΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ					
	1974 & πρό	1975	1976	1977	1978	1979
	%	%	%	%	%	%
Κατηγορία Α	38	38	36	36	15	29
Κατηγορία Β	58	54	46	53	73	60
Κατηγορία Γ	4	8	18	11	12	11
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(48) 100	(85) 100	(33) 100	(97) 100	(59) 100	(53) 100

($p=0.005$, $\beta.\varepsilon$ 2,21 , $F=6.7401$).

Παρατηρούμε ότι συχνότητα που παρουσιάζονται αύξηση πίνακα, βλέπουμε ότι το ποσοστό των φοιτητών της Α κατηγορίας παρουσιάζει αύξηση σιών παρέα προς τα παλαιότερα έτη εισαγωγής, ενώ ιδιαίτερα από 1975 και πρό παρουσιάζεται η μεγαλύτερη ετική τους (38%). Αντίθετα η μικρότερη ετική στην κατηγορία αυτή συμβαίνει το 1978 (15%).

Η κατηγορία Β παρουσιάζει αρκετή διακύμανση. Έτη ένα από παλαιότερα έτη (1974 κ' πρό) παρουσιάζει ποσοστό 58%, ακολουθεί μια φθίνουσα πορεία μέχρι το 1976 όπου συμπίπτει με μικρότερη ετική της. Από εκεί και ύστερα παρουσιάζει αύξηση το 1977 (53%) και έχουμε το 1978 όπου αύξηση και τα μεγαλύτερα συχνότητα ποσοστιαία (73%) από όλα άλλα χρονιά κάλυπτεται (60%)

Τέλος η Γ κατηγορία παρ' ότι χαρακτηρίζεται με μικρή συχνότητα (4%) από παλαιότερα έτη (1974 κ πρό), διπλασιάζεται σιν πόλεμο χρονιά (8%) και παρουσιάζει ακόλουθη αύξηση το 1976 (18%), ενώ στα πόλεμο χρονιά κάλυπτεται και διατηρείται στο 11%, ενώ μια μικρή αύξηση (12%) το 1978.

Αν δεχτούμε ότι η κατηγορία Α αντιπροσωπεύει μια ριζοσπαστική τάση μέσα στο φοιτητικό χώρο, ενώ η Γ μια βάση συντηρητική, παρατηρούμε ότι στο πλησιάζουμε τα πρόσφατα χρόνια τείνει μεταβαλλόμενη οι κατηγορία αυτή ακολουθεί μια αντίθετη πορεία που συνήθως υπήρχε τείνει Α κυρίως. Η τάση αυτή που σημειώθηκε διαπιστώθηκε από τον έντονο πολιτικό αναβρασμό και κινητοποίηση της εποχής, σε μια συχνή πολιτικοποίηση αναφέρεται από το φοιτητικό κίνημα. Ασφαλώς ρόλο στην πολιτική σκηνή, όλως το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού στην εποχή των κοινωνικών αγώνων και αναταραχών.

Η τάση αυτή μεγάλωσε αισθητά το 1978, όπου συμπράττουμε πολύ ιδιαίτερη συνθήκες για το φοιτητικό κίνημα της Πάτρας, όπως ήταν και καταλήψεις (βλ. ιστορικό στο πρώτο μέρος), δημοσιεύτηκε μέσα αρνητικά στους τότε πρωτοετείς. Με την άλλη της καταλήψεως η οποία ενεκρίθηκε μόν από αυτονομική εμπορία του κινήματος αλλά και σαν ίδια, ιδιαίτερα στις Φ.Μ.Σ, συναντούσαμε μια περίοδο μεγάλης αποστάσεως και αποξένωσης, μεγάλη βέβαια που μπορεί αρνητικά στις καταλήψεις Β – σταθήκαμε πιο πίσω στις Α –, ιδιαίτερα δε πρωτοετείς. που δέχονται ακόμα αυτά τα μηνύματα κατά την έναρξη τους το φθινόπωρο του 1978.

Το 1976 όπως είπαμε παρατηρείται έξαρση της καταλήψεως Γ (18%). Αυτή η διαφορά, από τα σοκ που διαθέτουμε δεν είναι εύκολο να διερευνηθεί από μεγάλα και σίγουρα στο φοιτητικό χώρο. Λίγο όμως θεωρητικά μπορούμε να παρατηρήσουμε τα χρόνια αυτά που έχουν σημειωθεί καταλήψεις αλλά και συνδικαλιστικές αντιδράσεις στον πληθυσμό. Το πρώτο σφυρί της θεωρίας των συμμετοχών εξετάσεων. Πράγματι από το 1976 ο φοιτητικός και ο πολιτικός κύκλος δεν αναπτύσσονται πλέον δύο ξεκομμένους κύκλους σταθερής, αλλά συνοδεύονται. Έτσι κατά την χρονιά εκείνη σημειώθηκε κατά πολύ ο μεγάλος όρος της βαθμολογίας που συμπίπτουν οι πρωτοετείς, συνδυάζοντας με μεγάλους χρονικές. Η κοινωνική αυτή διαφοροποίηση και το γενικότερο κοινωνικό σώμα ενός συμφωνεί. Το δεύτερο σφυρί της διαμορφώσεως πληθυσμού Πρωτάλεων μέσα στην ίδια σχολή, που μπορεί συνδυάσθηκε από αφομοιώσεις στον συνδικαλιστικό φοιτητικό χώρο. Έτσι πλέον οι συνεχίσεις δεν είναι πλέον της Φ.Μ.Σ ή της πολιτικοποιήσεως, αλλά συνεχίσεις Μαθηματικού, Φυσικού, Χημικού. Το σχολείο αυτό βέβαια εάρχε χώρο σε κάποιο συμφοιτη-

πως των παραπάνω, που και σε ευνοϊκό πλαίσιο και ανταγωνισμό των διαδικασία αρκετά προβλήματα μέχρι στον επιθυμητό προσαρμογή.

Τέλος ένα τελευταίο σοιχείο που σημειώνουμε δεν είναι χωρίς συνέπειες στον χώρο των πολιτικών εκπαιδεύσεων, είναι και το γεγονός ότι από το 1977, στην αρχή το 1978 και μετά, η αναδρομή των προτιμήσεων στον φοιτητικό πληθυσμό αυξάνει μεν ιδρύονται και λειτουργούν νέες σχολές (ιατρική) και νέα τμήματα (πληροφορική, φαρμακευτική κ.λ.π), που σημαίνει η διάφορα αντιπαράθεση και συνεπώς και των εξαιτιμένων φοιτητικών αντιμάτων δεν ενοούνε πια όπου συνάρτηση τους με τον διαμορφωμένο στο χώρο φοιτητικό υπόβαθρο και συνέπεια, ενώ παλιότερα η αντιπαράθεση των παραπάνω στις νέες σχολές πληθυσμούς δεν μπορούσε να είναι πάνω των αρχή δυνατή.

Όλες αυτές οι ιδιομορφίες, φύσεις αυτά ώστε όλες οι μεταβλητές που σχετίζονται με τον χρόνο (στον χάνουμε - στον επιμήκυνση - στον πόσους) να παραπάνω συμπαγείς στατιστικά συσχέτιση με τις πολιτικές αποψεις στον φοιτητικό χώρο.

Είναι προφανές η σύνθετη σχέση που συνδέει και τις δύο αυτές μεταβλητές που όμως αδυνατίζει από το γεγονός, ότι και αριστοί φοιτητές έδωσαν δύο και δύο φορές απορριπτική εξέταση, αλλά και εξ ίσου πολλοί χάνουν χρονιά ακόμα και διάφορα των πανεπιστημίων, όπως δείξαμε και σε προηγούμενα κεφάλαια.

Εκτός πρίν από το επίπεδο των φοιτητών σε πανεπιστημιακό χώρο, οι φοιτητές έχουν κάποια αρχή ή και συγκροτημένη πολιτικές αποψεις που εμφανίζονται συμπαγείς και από μια σειρά σε πολιτικά γεγονότα και προσανατολισμούς κατά την υπόθεση και κίνηση. Η πρώτη βεβαίως της διαμορφώσεως και η μετα-

πολίτων με τις έξαρσεις των ιδεών, και την ανθουσιαστική χαρακτήριζαν συμπεριφορά των νέων μαθητικών ζωών, που φαινόμενο πλουσίφιλο πού βγετάμε.

Παράλληλα ο χρόνος παραμένει μέσα στον πανεπιστημιακό χώρο, τον σημαντικό χώρο των χώρου, εμπόδια του φοιτητικού κινήματος, συμμαχικά σε έναν πρωτόγνωρο για τη νεανική πλουραλιστική, επιρρέπη συμπεριφορά των πολιτικών τοποθετήσεων του φοιτητή.

Κάτω από το πρίσμα αυτό, βλέπουμε ότι ο πανεπιστημιακός χώρος λειτουργεί συμπληρωματικά στην αναδίπλωση, απομυθοποίηση ή απομυθοποίηση των ανάμεσα στις μαθητικές ιδεολογίες. Τα σύνολα των πολιτικών και άλλων λειτουργιών που επιτελούνται στο χώρο υπαγορεύτηκαν κεντρικά των επίδρασε των συμφερόντων και κοινωνικοοικονομικών και πολιτικών του καπιταλισμού, στα συμπτώματα των πολιτικών ανάμεσα. Το μίγμα αμφισβήτησης και προβληματισμού που επικρατεί στον χώρο επιρρεάζει σε μεγάλο βαθμό τα μέλη του, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται σε μεγάλη έκταση περιπτώσεις φοιτητών που προέρχονται από προνομιούχες κοινωνικά και γονεϊκά τάξης, να τοποθετούνται κατά των φοιτητικό τους πανεπιστήμιο, πολιτικά ενάντια στα συμφέροντα των τάξεων αυτών. Το "περίεργο" σε πρώτη φάση χαρακτήρα αυτό μπορεί να ερμηνευτεί ακόμα αν δεχτούμε ότι πράξεις οι φοιτητές ανάμεσα τους "η δυνάμει διανοούμενοι", για τους οποίους η άποψη του Γκράμσι είναι ότι «... δεν είναι δεμένοι με την προέλευσή τους, αλλά με την διανοητική τους δράση, με μια τάξη. Ο βαθμός αυτό αυτό "αυτονομίας" η δραστηριότητά του και αν ανήκει στη μια τάξη ή την άλλη, περιφέρεται και τις οργανικότητά του, το δέσιμό του με μια τάξη[1]. »

---

① Α. ΓΚΡΑΜΣΙ, Οι διανοούμενοι, ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ, 1972.
Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Η συμμορφωτικά στις σκέψεις του Α. ΓΚΡΑΜΣΙ πρ ΚΟΜΒΕΣΠΟΥΤ 8, 1976.

Μετα ανο όλα αυτά νομίζουμε οτι κανα δείχνεται εύκολα και η σημαντική πολιτική - ιδεολογική, πέρα της μορφωτικής και παιδαγωγικής, λειτουργία του Πανεπιστημιακού χώρου.

— · —

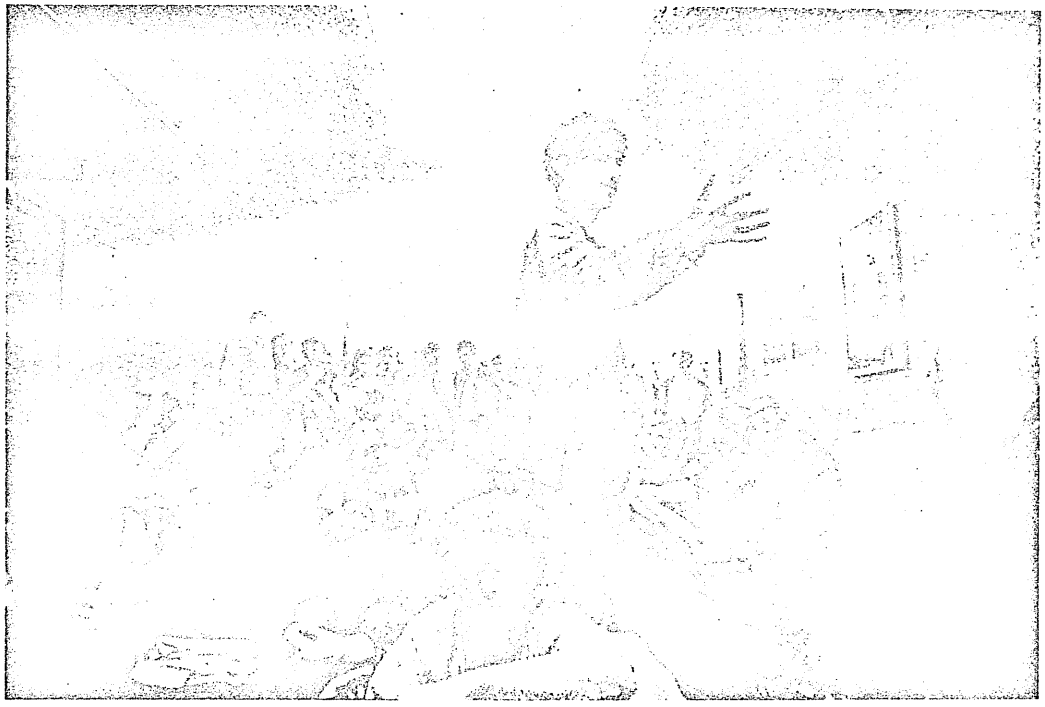

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΦΟΙΤΗΤΙΚΟΣ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΜΟΣ

Ενα από τά ιδιαιτερα χαρακτηριστικά της πολιτικής ζωής στην Ελλάδα από τά μέσα της δεκαετίας του 'ΕΟ και μετά, ειναι και η έντονη παρουσία μέσα από κινητοποιήσεις και αντίμαλα του φοιτητικού κινήματος.

Στην Ελλάδα, ο φοιτητικός χωρος παρουσιάζει αξιοσημείωτη συνδικαλιστική δραστηριότητα, γεγονός γιά το οποίο πολύ συχνά κατηγορήθηκε. Οι αγώνες του πολύπλευροι. Αλλοτε στενά "συντεχνικοί", στρέφονται προς την ικανοποίηση φοιτητικών ενδο-πανεπιστημιακών θεμάτων, κι άλλοτε -πού ειναι και τό συχνότερο- θέτουν στόχους γενικότερες θεσμικές και πολιτικές αλλαγές. Δέν ειναι μακρινή η εποχή την αγώνων γιά τό "Κυπριακό", τού "114", του "15% γιά την Παιδεία". Και πιό πρόσφατα η εξέγερση στό Πολυτεχνείο και ο αντιδικτατορικός αγώνας, τά αντίμαλα για ενδημοκρατισμό και αυτοχαυντοποίηση στην Ανώτατη Παιδεία, και τελευταία οι κινητοποιήσεις γιά τό νεο θεσμικό πλαίσιο λειτουργίας της Ανώτατης Εκπαίδευσης.

Τό φοιτητικό συνδικαλιστικό κίνημα στόν τόπο μας παρουσιάζει ενα ιδιαίτερα μαζικό χαρακτήρα και γίνεται συχνά ρυθμιστής και καθοριστικός παράγοντας της εκπαιδευτικής πολιτικής.

Την σημαντική αυτή ενδήλωση της φοιτητικής ζωής προσπαθήσαμε να ερευνήσουμε μέ ερωτήσεις γιά τόν συνδικαλισμό, την αναγκαιότητα -ή μή- της ύπαρξης. Δέν επιθυμούσαμε μιά χαρτογράφηση -με κριτήρια πολιτικά- του φοιτητικού χώρου, αλλά σκοπεύαμε στην διερεύνηση της επιλογής των φοιτητών γιά την ενταξη σε κάποια συνδικαλιστική παράταξη, και -σε περιπτωση της αποχής από αυτή- στόν εντοπισμό την αιτίων.

Ας δούμε όμως πόσοι από τους φοιτητές του δείγματός μας, ανήκουν σε καθαρά συνδικαλιστική παράταξη.

Στο φράγμα μας αυτό απάντησαν 554 φοιτητές (95%) του δείγματος. Από αυτούς το 78.5% απάντησε αρνητικά, ενώ καταφατική απάντηση έδωσε το 21.5%.

Αξίζει εδώ να κάνουμε δύο παρατηρήσεις όσον αφορά το ποσοστό εκείνων που δεν απάντησαν (5%). Το ποσοστό αυτό είναι κατ'αρχάς, πολύ μικρότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της ερώτησης που αφορούσε τις πολιτικές απόψεις. (24%), παρ' όλο που και οι δυο ερωτήσεις βρίσκονται σε σχέση με την πολιτική τοποθέτηση και την ιδεολογία του ατόμου. Αυτό συμβαίνει μερικώς γιατί στην ερώτηση για την ένταξη σε συνδικαλιστική παράταξη δεν προϋποθέτει τον πολιτικό χαρακτηρισμό της παράταξης αυτής που απαιτούσε απαντοβολή και στο άτομο, δίνοντας την δυνατότητα στον ερωτώμενο να προσδιορίσει το πολιτικό σχήμα του ερωτήματος, αφού βέβαια πού συντάχθηκε ανωνύμως στον ένα μόνο ερώτημα των πολιτικών απόψεων. Το άλλο αυτό της φοβίας και της αναγκάλης αφήλησε ότι ότι το μέρος αυτό και η κοινωνία δεν επιτρέπουν την αρνητική και την αντιπαράθεση, αλλά αντίθετα "καταδικάζουν" τον επιμερισμό. Έτσι είναι σκόπιμο να μην μπορεί με ασφάλεια να υπολογίσει το ποσοστό των "διαφωνούντων".

Πάντως η καταφατική απάντηση (21.5%) παρ' ότι δεν απηχεί τα πλαίσια, αν αντιπροσωπεύουν μέσα στις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες, είναι ενδεικτική του επιπέδου διαμόρφωσης, στο συνδικαλιστικό επίπεδο, του φοιτητικού πληθυσμού. Πάντως σχετικά με άλλους συνδικαλιστικούς χώρους, το ποσοστό των 21.5% των οργανωμένων σε παρατάξεις είναι αρκετά υψηλό, και αποδεικνύει τη πολιτική συγκρότηση των προβληματισμών από τους φοιτητές

καὶ τὴν ὀργανιστικὴ διάθεση για διεκδίκηση των αιτημάτων.

Αυτὸ φαίνεται ὅμως καλύτερα καὶ ἀπὸ τὶς ἀπαντήσεις που δόθηκαν σὰν δικαιολόγηση τῆς καλάφασης, καὶ που παρουσιάζονται στὸν ἀκόλουθο πίνακα σχετικῶν συχνοτήτων.

Αν ανήκεις σὲ συνδικαλιστικὴ παράταξη δικαιολόγησε τὴν επιλογή σου αυτή:	%.
Μονο η οργανωμενη παλη προωθουνται τα αιτήματα	40.5
Γιατί μὲ εκφράζουν οι θέσεις τῆς παραταξης αυτης	23.5
Γιατί τὴν προώθηση τῶν φοιτητικῶν προβλημάτων.	15
Γιὰ τὴν κοινωνικὴ αλλαγή	14
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	7
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(114)100

Απο τὶς ἀπαντήσεις αυτὲς βλέπουμε οτι κύρια θέση καὶ ἀποψη ειναι εκείνη που βλέπει τὴν οργάνωση καὶ τὴν συσπείρωση σὰν τὸν μοχλὸ πού θὰ επιτρέψει τὴν προώθηση τῶν αιτημάτων, πού δὲν περιορίζονται στὸ φοιτητικὸ χώρο, μιὰ καὶ δὲν φαίνονται στὴν συνείδηση τῶν φοιτητῶν απακομμένα ἀπὸ τὶς γενικότερες κυβερνητικὲς επιλογὲς, ἀλλὰ επεκτείνονται καὶ πέρα ἀπὸ αυτόν. Με δεδομένη, ετσι, τὴν διπλὴ λειτουργία, τὸ διπλὸ ρόλο, πού διαδραματίζουν οι συνδικαλιστικὲς παραπάξεις – τὸν στενὸ συνδικαλιστικὸ καὶ τὸν ευρύτερο πολιτικό –, η ενταξη καὶ η οργάνωση σε κάποια συνδικαλιστικὴ παράταξη ἀπαντὰ εντελῶς ιδιαίτερη καὶ αποσδήνοτο εξέχουσας πολιτικῆς σημασίας, βαρύτητα.

Τὸ πνεύμα ακριβῶς αυτὸ, του πλατιοῦ πολιτικοῦ προβληματισμοῦ, γίνεται καὶ η αιτία που ο φοιτητικὸς χώρος χαρακτηρίζεται σὰν ενας ἀπὸ τους πιὰ μαζικοὺς καὶ πολιτικοποιημένους συνδικαλιστικοὺς

χώρους.

Ας δούμε όμως στη συνέχεια τις δικαιολογίες που έδωσαν όσοι δεν ανήκουν σε κάποια συνδικαλιστική παράταξη για την επιλογή τους αυτή.

Αν ΔΕΝ ανήκεις σε συνδικαλιστική παράταξη, δικαιολόγησε την επιλογή σου αυτή:	%
Δεν με εκφράζει καμμία από τις υπάρχουσες	30
Νοιώθω ότι δεσμεύομαι (ιδεολογικά ς γενικότερα)	27.5
Υπάρχει ασυνέπεια διακηρύξεων και ενεργειών	17
Δεν προώθω τίποτε με την οργάνωση	7
Συμμετείχα και ακδογαιτεύτηκα	4
Φοβάμαι τις συνέπειες	3.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	11
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(404) 100

Βλέπουμε ότι από αυτούς που δεν κάνουν την επιλογή της οργάνωσης σε κάποια συνδικαλιστική παράταξη, μόνο ένα πολύ μικρό ποσοστό (7%) δεν θεωρεί του συνδικαλισμό αναγκαίο, εκδήλωνται την αντίθεση του. Η συντριπτική πλειοψηφία (93%) σιωπηρά φαίνεται να αναγνωρίζει την αναγκαιότητα αυτής της επιλογής, στην οποία όμως δεν οδηγείται μέσα από τις διαφωνίες του με τοι υπάρχουτα στο χώρο παραταξιακά σχήματα.

Έτσι βλέπουμε ότι 57.5% των αρνήσεων, είτε θεωρεί ότι καμμία παράταξη δεν τό εκφράζει ιδεολογικά (30%), είτε αισθάνεται ότι η ένταξή του σ' αυτές θα τό δεσμεύσει - ιδεολογικά ς γενικότερα - (27.5%).

Πρέπει να σημειώσουμε ότι ένα αρκετά σημαντικό ποσοστό αποκτήσεων (21%), κατηγορεί όμεσα τις παρατάξεις

για ασυνέπεια ανάμεσα στίς διακηρύξεις τους καί τίς ενέργειές τους (17%), ενώ ενα μικρό ποσοστό (4%) δηλώνει οτι αποχώρησε από αυτές αυθαγοκτευμένο.

Τέλος ενα επίσης μικρό ποσοστό (3.5%) δηλώνει οτι η επιλογή τίς μη ένταξης γίνεται από τόν φόβο τών συνεπειών πού θά έχει.

Συνολικά παρατηρώντας τίς αναντίσεις πού δόθηκαν καί στήν περίπτωση τίς άρνησης καί σέ εκείνη τίς κατάφασης, βλέπουμε οτι συνολικά από τό δείγμα μας περίπου τό 64%. εμφανίζεται μέ θετική στάση αυθεύοντι στήν αναγκαιότητα του συνδικαλισμού, ενω αυτό αυτούς τό 22% ειναι ήδη ενταγμένο σέ κάποια συνδικαλιστική παράταξη. Οι λόγοι φυσικά που οδηγούν τούς υπόλοιπους στήν αυθοχή σκηρίζεται στήν άμεση ή έμεση αντίδρασι τους στήν συνδικαλιστική τακτική που εφαρμόζεται στό χωρο, υπονοώντας οτι κάτω από ενα νέο πνεύμα -σχημα- καί μιά καινούργια ποιότητα συνδικαλιστικής συμπεριφοράς θά ειχαν σάν επιλογή τήν ένταξή καί τήν οργάνωση.

—— · ——

4.1. Οι πολιτικές απόψεις και η οικογενειακή οικονομική κατάσταση παράγοντες που διαφοροποιούν τήν επιλογή για τήν ένταξη σε συνδικαλιστικές παρατάξεις.

Αφου ειδαμε τήν γενική τοποθέτηση τών φοιτητών γιά τόν συνδικαλισμό και τήν δική τους συμμετοχή σ' αυτόν, θα προσπαθήσουμε να περιγράψουμε πιό συγκεκριμένα του τύπο του φοιτητή πού εντάσσεται και οργανώνεται στής συνδικαλιστικές παρατάξεις.

Μία από τίς πρώτες μεταβλητές πού επιλέχτηκε για να συσχετισθεί μέ τήν επιλογή τής συνδικαλιστικής ένταξης, ήταν και εκείνη των πολιτικών απόψεων. Ας παρακολούθησουμε τόν συσχετισμό αυτό στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ;	ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΑΠΟΨΕΩΝ		
	Α %	Β %	Γ %
Ναι	42	13	25
Οχι	58	87	75
ΣΥΝΟΛΟ	(136) 100	(235) 100	(48) 100

($p = 0.0$[8δεκ], $B.\epsilon 2$, $\chi^2 = 39.145$)

Οπως βλέπουμε σημαντικές διαφορές παρατηρούνται στήν επιλογή τής ένταξης σέ συνδικαλιστική παράταξη. ανάλογα μέ τίς πολιτικές απόψεις. Το μεγαλύτερο ποσοστό (42%) οργανωμένων βρίσκεται στήν Α κατηγορία τών πολιτικών πεποιθήσεων, ενώ τό μικρότερο στήν Β (13%). Η Γ κατηγορία παρουσιάζει μια ενδιάμεση, τών δύο άλλων, τιμή (24%) η οποία προσεγγίζει και τόν Μ.Ο. τού συνολικού δείγματος.

Η ρίζοσπαστική τοποθέτηση τών πεποιθήσεων τής κατηγορίας Α, Β ο ορομαλισμός τής κοινωνικής αλλαγής, προϋποθέτει τήν συσπείρωση

καὶ τὴν ὀργανωμένην πάλη. Η Β κατηγορία η οποία χαρακτηρίζεται ἀπὸ συγγενεῖς - ἀπὸ μιὰ ἀποψη - ἀρχὲς δὲν ἐμφανίζεται με μιὰ συγκροτημένη πολιτικὴ τοποθέτηση, ἀλλὰ μάλλον παρουσιάζεται νὰ ἀρκεῖται στὴν ἀποδοχὴ μερικὼν φιλελεύθερων ἀλλὰ ἀποσπασματικὼν πολιτικὼν ἀρχὼν, ποὺ δὲν καθιστοῦν ἰδιαίτερη ἀναγκαία τὴν πολιτικὴ στράτευση σὰν ἐπιλογή. Τέλος μέσα στὸ γενικὸ κλίμα τῆς μεταστροφῆς ἢ τῆς ἀμφισβήτησης, ἀναπτύσσονται κυρίως ἀπὸ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀντιπαράθεσης, οἱ ἀπόψεις γιὰ προάσπιση, - καὶ σὲν πιὸ φιλελεύθερη γιὰ τὴν κατηγορία στάση - γιὰ μιὰ διαφοροποίηση ὀχι δυμὼν ἀλλὰ ἐκφράσεων, τῆς κατηγορίας Γ ποὺ παρουσιάζει ἱκανὸ ἀριθμὸ ὀργαοργανωμένων.

Βέβαια τὰ ποσοστὰ τῶν κατηγοριῶν αὐτῶν ἂν λυφθοῦν ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν ὀργανωμένων, παρουσιάζουν μιὰ ἄλλη εἰκόνα, στὴν οποία ἡ Α κατηγορία καλύπτει τὸ 57%, η Β τὸ 31%, καὶ η Γ τὸ 12%.

Ἀλλὰ η τάση ἀπὸ τὴν οποία πηγάζουν τὰ κίνητρα τῆς ἐπιλογῆς τῆς ἐνταξῆς σὲ συνδικαλιστικὴ παράταξη, διαφέρουν σημαντικὰ σὲ κάθε κατηγορία ἀπόψεων. Ἔτσι η πλειονότητα τῆς κατηγορίας Α ὀργανώνεται γιὰ γενικότερους πολιτικοὺς λόγους καὶ φυσικὰ καὶ γιὰ τὴν προώθηση τῶν φοιτητικῶν αἰτημάτων. Αὐτὴ η κατηγορία ἀπαντήσεων ἀποδυναμώνει σιεθητὰ στὸ πρῶτο σκέλος της, στὶς Β καὶ Γ κατηγορίες. Ταυτόχρονα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ δὲν ἐπιθυμοῦν τὴν στράτευση, γιατὶ ἐκτιμοῦν ὅτι τίποτα δὲν προώθεται με τὴν ὀργάνωση, σκεδὸν κανένας δὲν ἀνήκει στὴν Α κατηγορία.

Ἔτσι οἱ πολιτικὲς ἀπόψεις ἐμφανίζονται σὰν η κύρια μεταβλητὴ ποὺ ἐπηρεάζει τὴν ἐπιλογή τῆς ἐνταξῆς σε συνδικαλιστικὴ παράταξη καὶ τὴν ἀντίληψη τῆς ὀργανωμένης πάλης γιὰ τὴν διεκδίκηση τῶν αἰτημάτων.

Εκτός όμως από τίς πολιτικές απόψεις μιά δεύτερη μεταβλητή η οποία βρέθηκε σέ σημαντική στατιστικά εξάρτηση από τήν επιλογή τής ένταξης σε συνδικαλιστική οργάνωση είναι και ο χαρακτηρισμός τής οικονομικής κατάστασης τής οικογένειας του φοιτητή.

Πρέπει να θυμίσουμε, αυτό που στό κεφάλαιο τήν πολιτικών απόψεων αναφέραμε, και αφορούσε τήν στατιστική ανεξαρτησία τής μεταβλητής τής οικονομικής κατάστασης με ενέκη των πολιτικών απόψεων. Το γεγονός αυτό αποκλείει συστατικά τήν προέλευση αυτής τής εξάρτησης, τής οικονομικής κατάστασης και τής επιλογής τήν συνδικαλιστικής ένταξης, από τίς πολιτικές απόψεις. ή αντίστροφα.

Ας δούμε όμως τόν συσχετισμό αυτό οπως περιγραφεται αυτό τόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΝΗΚΕΙΣ ΣΕ ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΞΗ;	ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΟΙΚΟΝ. ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ				
	Παρα Πολυ Καλή %	Πολύ Καλή %	Σχετικά Καλή %	Μεταβαλλόμενη %	Κακή %
Ναί	–	14	19	32	30
Οχι	100	86	81	68	70
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(91) 100	(298) 100	(109) 100	(50) 100

($p = 0.0029$, $\beta.\epsilon 4$, $\chi^2 = 16.044$)

Βλέπουμε ότι παρατηρείται σταδιακή αύξηση του ποσοστού τήν οργανωμένων σέ συνδικαλιστικές παρατάξεις φοιτητών, καθώς προχωρούμε πρός τίς ασθενέστερες οικονομικά κατηγορίες. Είναι χαρακτηριστικό ότι από τήν κατηγορία τής πολύ καλής οικονομικής κατάστασης κανείς δέν ανήκει σε κάποια παραταξή. Το ποσοστό των οργανωμένων φοιτητών για τις επόμενες δυο κατηγορίες είναι 14 % γιά τήν πολύ καλή και 19 % για τήν σχετικά καλή.

Στις τελευταίες δύο, κατηγορίες τα ποσοστά αυξάνουν και γίνονται 32% για τις μεταβαλλόμενες οικονομικές καταστάσεις, και 30% για τις κακές αντίστοιχα.

Οι διαφορές αυτές είναι φυσικό επακόλουθο της ανεστης και της κοινωνικής πίεσης και απολαμβάνει ή δέχεται αντίστοιχα κάθε οικονομική κατηγορία. Έτσι αυτοί που προέρχονται από τιν υψηλότερη οικονομικά κατηγορία, δεν αισθάνονται τιν ανάγκη συμπέρωσης για πραώθηση αιτημάτων αντίθεια από τις κακές, κι ακόμα περισσότερο από τις μεταβαλλόμενες οικονομικά κατηγορίες που η ανασφάλεια τους οδηγεί συχνότερα στιν οργανωμένη μορφή διεκδίκησης τιν αιτημάτων. Ταυτόχρονα η έντονη κοινωνική πίεση που υφίστανται οι κατηγορίες αυτές τους κιθάν σε αυτιλήψεις άλλοτε μεταστροφής και άλλοτε αυθόρριψης του υπάρχοντος κοινωνικού συστήματος, στό οποιο ο ρόλος τους, είναι ρόλος μετονεξίας. Έτσι και οι αιτίες πάν οδηγάν στιν οργάνωση είναι χαρακτηριστικές κάθε κατηγορίας. Οι ασθενέστερες οραματίζονται τιν κοινωνική αλλαγή και μέσα ακοιτόν αγωνα για τιν διεκδίκηση καλύτερων συνθηκών μέσα στό Πανεπιστήμιο, τάση πού αυθοδυναμώνει στις άλλες ομαδες οικονομικών κατηγοριών.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΤΑΦΥΣΙΚΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ

5.1 Η στάση απέναντι στη Θρησκεία

Ο πωσδήποτε η στάση και οι απόψεις για την Θρησκεία, αποτελούν σημαντική πτυχή της κοσμοθεωριακής τοποθέτησης του ανόμου.

Φυσικά για την ακριβέστερη σκιαγράφηση του ιδεολογικού παρτραίτου του φοιτητή, δεν θα μπορούσαν να απουσιάζουν ερωτήσεις σχετικά με την μεταφυσική αυτή αναζήτηση.

Πέρα από αυτήν καθ' αυτήν την αποδοχή της ύπαρξης "Ανώτερου Όντος", του θεού, ενδιέφερε ουσιαστικά ο τρόπος και η αντίληψη γενικότερα μέσα από την οποία πηγάζει - αλλά και εκδηλώνεται αυτή η αναζήτηση.

Η κρίση ιδεολογίας των καιρών μας δεν έχει αφήσει περιθώρια στην ορθόδοξη χριστιανική εκκλησία να προσεγγίσει ουσιαστικά την νεότητα, μιά και φαίνεται ιδιαίτερα "αποκλεισμένη" σε εναν φιλοσοφικό στοχασμό που δεν μπορεί εύκολα να προσαρμοστεί, για τους πολλούς, στον τεχνοκρατικό και χωρίς συγκεκριμένο αξιολογικό άξονα, ρυθμό της εποχής μας. Οι συνέπειες αναπαταράξεις στο επίπεδο των παραδοσιακών προτύπων εξουσίας μέσα στις ανθρώπινες σχέσεις, και η τοποθέτησή τους σε εναν πιό φιλελεύθερο, χωρίς αυστηρούς κώδικες, κανόνα συμπεριφοράς, φαίνεται να προκγείται σταθερά παρασέρνωντας μαζί του, οχι μόνο τις θρησκευτικές αλλά και τις ιδεολογικές γενικότερα στάσεις. Στην πορεία αυτή, για την ορθόδοξη πραγματικότητα, η προσαρμογή φαίνεται δύσκολη και σίγουρα υπερβολικά χρονοβόρα.

Ας δούμε όμως τι απάντηση σε σχετική με την πίστη στο

Θεό ερώτηση φοιτητές. Απάντησαν στό ερώτημα αυτό έδωσαν 544 φοιτητές (93%) του δείγματος.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ ;	%
Ν α ι	61
Ο χ ι	39
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(544) 100

Τα αποτελέσματα αυτά μέ μιά πρόχειρη ματιά μπορεί νά κριθούν ικανοποιητικά για τήν ύπαρξη μεταφυσικής αναζήτησης τών φοιτητών. Η άποψη αυτή όμως πηγάζει κυρίως από τήν αρκετά αυθαίρετη άπαψη πού θέλει τούς φοιτητές χωρίς θρησκευτικό προβληματισμό καί πίστη. Παρ' όλα αυτά τό ότι ενα πολύ μεγάλο ποσοστό (39%) αρνειται τήν πίστη στήν υπαρξη ανώτατου όντος, του Θεού, δείχνει ότι πράγματι δέν πρέπει να θεωρηθεί σέ καμμιά περίπτωση εχει συγκεκριμένη φιλοσοφική τοποθέτηση. Αντίθετα ειναι πολύ πιό αυτικειμενικό νά δουμε ότι σέ ένα αρκετά μεταβατικό στάδιο της ιστορικής μας πορείας αναπτύσσονται δύο εξίσου δυνατές ερμηνείες καί κοσμοθεωρίες μέσα στόν φοιτητικό χώρο. Η μία δέχεται μιά μεταφυσική διάσταση, ενώ η άλλη μιά υλιστική, στήν ερμηνεία τήν φαινομένων. Τό γεγονός της συνεχούς καί γρήγορης υποχώρησης τήν μεταφυσικήν αντιλήψεων αποδεικνύεται καί από τήν σύγκριση τήν ποσοστήν αυτών, με τά αντίστοιχα που ανάδωσε η ιδια ερώτηση στούς φοιτητές της Θεσσαλονίκης τό 1966 (1).

---

(1) Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Οι φοιτητές μας - Η κοινωνική ις θρησκευτική τους κατάσταση. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 1978. σσ 59-79.

Σύμφωνα με τὴν ἔρευνα αὐτὴ του Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ, τὸ 93% τῶν φοιτητῶν εἶχε ἀπαντήσει ὅτι πιστεύει στὴν ὑπάρξη Θεοῦ.

Μιὰ παρατήρησε πού ὁ κ. Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ ἀναφέρει, νομίζουμε ὅτι πρέπει να ἀναφερθεί. Ὁ ἐρευνητὴς ἐντόπιζε διαφορὲς ως πρὸς τὶς θρησκευτικὲς ἀντιλήψεις ἀνάμεσα στὶς διάφορες σχολὲς, καὶ παρατηρούσε σχετικὴ μείωση του ποσοστοῦ αὐτοῦ στὶς σχολὲς θετικῶν ἐπιστημῶν.

Δὲν πρέπει να παραγνωρίσουμε βέβαια τὸ γεγονὸς ὅτι και οἱ δύο ἔρευνες δὲν εἶναι ἄμεσα συγκρίσιμες μιὰ καὶ διαφέρουν σημαντικὰ καὶ ως πρὸς τὸν πληθυσμὸ (κατεύθυνση σπουδῶν) και ὅπως πρὸς τὴ μεθοδολογία. Η διαφορὰ ὅμως τῶν ποσοστῶν εἶναι τόσο μεγάλη πως οπωσδήποτε επιτρέπει τὴν σύγκριση στὸ επιπεδοτάσεων χωρὶς να προϋποθέτει ακρίβεια ποσοστοῦ μείωσης. Για τὸ λόγο αὐτὸ η σύγκριση εἶναι μάλλον προσεγγιστική.

Το τί ὅμως ακριβῶς υπουθοὺν οἱ φοιτητὲς μας μὲ τὴν ἀπάντησή τους για τὴν θρησκευτικότητα, διαφαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπόμενη ἐρώτηση που ἐπιχειρούσε ἐναν διακωρισμὸ καὶ μιὰ διευκρίνηση ἀνάμεσα στὴν πίστη σύμφωνα μὲ τὶς αρχὲς που τόσο τὸ σχολεῖο, ὅσο και η οικογένεια καὶ η εκκλησία δίναν, καὶ στὴν πίστη καὶ τὴν ανοχύτηση μέσα ἀπὸ ἐναν εσωτερικὸ καὶ ιδιαίτερα προσωπικὸ ὕψος. Η ἐρώτηση αφορούσε ὅσους ἀπαντάντησαν καταφατικὰ στὸ ἐρώτημα γιὰ τὴν πίστη στὴν ὑπάρξη Θεοῦ, καὶ εἶχε το ἑξῆς σχημα:

"Αν ΝΑΙ (ἐννοεῖ πιστεύεις), πιστεύεις ὅπως σὲ δίδαξαν τὸ σχολεῖο, η εκκλησία ἢ η οικογένεια ἢ κατὰ δικὸ σου τρόπο;"

Ὁ ἀπαντήσεις στὸ δεύτερο αὐτὸ ἐρώτημα εμφανίζονται στὸν ἀκόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομῆς.

ΑΝ ΝΑΙ ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ...	%
Ο[illegible]ος σε διδαξαν τά σχολεια, η εκκλησία, η οικογένεια	23
Κατα δικό σου τρόπο	77
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(329) 100

Εινοι προφανής, σκόμα καί μέσα σής τάξεις αυτών πού διατηρούν μιά μεταφυσική διάσταση στην κοσμοθεώρησή τους, η εντονη κριτική στάση ανθέναντι στάν λατρευτικό τόπο πού τόσο τό σχολεια και η εκκλησία όσο καί η οικογένεια πρόβαλλαν στά παιδιά τους, καί που αγγίζει τά όρια τής αυθόρριψης. Αυτό τό γεγονός συνεπώς συμπληρώνει - ή καί αναιρέπει γιά άλλους - τήν εικόνα που σχημάτιζε η αμέσως προηγούμενη ερώτηση.

Συνολικά, συνεπώς, σύμφωνα μέ τήν κοινά παραδεκτή έννοια τής πίστης καί τής λατρείας μόνο τό 14% τών αυθαυτησάντων στό δείγμα μας μπορεί να χαρακτηριστεί ως θρησκευόμενο. Από τούς υπόλοιπους τό 47% δέχεται τήν υπαρξη ανώτερου όντος, τον Θεου, καί πιστεύει μέ εναν δικό του προσωπικό καί εξωτερικό τρόπο έξω αυτο δεδομένα σχήματα εκτό τό 39%, απορρίπτει εντελώς τήν υπαρξη Θεού.

— · —

5.2. Παράγοντες που επιδρούν στην θρησκευτικότητα

Ερευνώντας τους παράγοντες εκείνους που επηρεάζουν και διαμορφώνουν την στάση αθέναυκ στη θρησκεία, παρατηρήσαμε ότι στο συγκεκριμένο επίπεδο σημαντικότητας τρεις μόνο μεταβλητές βρίσκονται σε σημαντική στατιστικά εξάρτηση: Αυτές ειναι οι πολιτικές αιθόψεις, η κοινωνική βαθμίδα της οικογένειας και πιό συγκεκριμένα ο χαρακτηρισμός της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας, από την οποία προέρχεται ο φοιτητής. Από τους συσχετισμούς αυτους ισως οδηγηθούμε και στην ερμηνεία της μείωσης των θρησκευομένων φοιτητών, και στον εντοπισμό των μεταβλητών που επηρεάζουν την κπόρριψη.

Αι δούμε όμως τον πρώτο συσχετισμό της μεταβλητής της κοινωνικής προέλευσης με εκείνη περί της πίστεως στην ύπαρξη θεού, που αποδίδεται στον επόμενο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ;	ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΤΑΞΗ				
	Ανωτατη %	Ανωτερη %	Ανω-Μεση %	Κατω-Μεση %	Κατωτερη %
Ναι	62.5	73	64	58	49
Οχι	37.5	27	36	42	51
ΣΥΝΟΛΟ	(16) 100	(97) 100	(154) 100	(126) 100	(80) 100

($p = 0.0167$, $\beta \in 4$, $\chi^2 = 12.078$).

Παρατηρούμε ότι οσο πηγαίνουμε προς τις κατώτερες κοινωνικά τάξεις μειώνεται το ποσοστό εκείνων που πιστεύουν στην ύπαρξη θεού. Στην κατώτερη δε κοινωνική τάξη, αυτοί που δεν πιστεύουν αποτελούν σχετικη πλειοψηφία (51%). Η μεγαλύτερη συχνότητα για την κατηγορία των φοιτητών που πιστεύουν παρουσιάζεται στην Ανώτερη κοινωνικά

τάξη (73%), ενώ στην Ανώτατη παρουσιάζεται σχετική μείωση (63.5%)

Το ερώτημα που έλογα γεννιέται είναι για τό ποιά από τίς τρεις μεταβλητές που έχουν συνεκτιμηθεί για την δημιουργία της κοινωνικής βαθμίδας, δηλαδή τό επάγγελμα, η μόρφωση, και η οικονομική κατάσταση της οικογένειας του φοιτητή, είναι εκείνη που καθορίζει την διαφοροποίηση αυτή.

Η στατιστική ουλάλυση μας έδειξε ότι η στάση αυτή αυθέναυτε στην θρησκεία είναι στοιχειακά ανεξάρτητη από τό επάγγελμα και τη μόρφωση του πατέρα, ενώ για τόν χαρακτηρίσμο της οικονομικής κατάστασης μας έδωσε τοί εξής αποτελέσματα.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ;	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Παρα Πολυ Καλή %	Πολύ Καλή %	Σχετ. Καλή %	Μετ/μενη %	Καμή %
Ναί	78	78	64	47	40
Οχι	22	22	36	53	60
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(91) 100	(288) 100	(109) 100	(47) 100

($p=0.0000034$, β.ε. 4, $\chi^2 = 30.782$).

Τα τελευταία αυτα αποτελέσματα μάς δίνουν μιά ξεκάθαρη εικόνα της σχέσης που υπάρχει μεταξύ της οικονομικής κατάστασης και της πίστης στην υπαρξη του Θεού. Υπάρχει σημαντική και σταδιακή μείωση στην πορεία από τίς ανώτατες στίς κατώτερες οικονομικές καταστάσεις. Εστι ενώ η πλειοψηφία (78%) στίς ανώτατες οικονομικά κοντιγορίες πιστεύει στην υπαρξη Θεού, στίς κατώτερες αντίστοιχα η πλειοψηφία (60%) δεν πιστεύει.

Τά αποτελέσματα αυτά ερχονται σε αντίθεση με την άποψη ότι η θρησκευτικότητα είναι μικρότερη στά προνομιούχα στρώματα της

κοινωνίας. Ο Max Weber συγκεκριμένο αναφέρει ότι "τά κοινωνικά και οικονομικά προνομιούχα στρώματα κάτω από τις ίδιες συνθήκες ... αισθάνονται ελάχιστα τήν ανάγκη σωτηρίας" (1). Συμφωνα μέ τήν άποψη αυτή το μεγαλύτερο ποσοστό θρησκευομένων θά πρέπει νά παρατηρηθεί στά μεσαία κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Στήν έρευνα μας όμως δέν συμβαίνει κάτι τέτοιο, αλλά κ κοινωνικά κ οικονομικά προνομιούχα στάση (Ανώτατη-Ανώτερη) εμφανίζει τά μεγαλύτερα ποσοστά θρησκευομένων.

Προσπαθώντας νά δώσουμε μια εξήγηση θα εξετάσουμε τήν σχέση θρησκευτικότητας και ιδεολογίας (πολιτικών αποψεων). Ο συσχετισμός αυτός αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΠΙΣΤΕΥΕΙΣ ΣΤΗΝ ΥΠΑΡΞΗ ΘΕΟΥ;	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΕΙΣ					
	Α κατηγορία		Β κατηγορία		Γ κατηγορία	
ΝΑΙ (μονολεκτικά)	1		-		3	
-"- (με δικό του τρόπο)	28.5	32.5	55	70	60	90
-"- (σχολειο-εκκλ.-οικογ.)	3		15		27	
ΟΧΙ		67.5		30		10
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(129)	100	(228)	100	(48)	100

(1) Πιστεύεις ($p = 0.0[8\,\text{δεκ}]$, β.ε 2, $\chi^2 = 68.062$)

(2) Με ποιο τρόπο πιστεύεις ($p = 0.059$, β.ε 2, $\chi^2 = 5.64$)

Από τόν διπλό αυτό πίνακα που προήλθε από τούς συσχετισμούς τών ερωτήσεων πού αναφέρονται στήν πίστη στό θεό μέ τις κατηγορίες των πολιτικών αποψεων διαπιστώνουμε σημαντικές διαφορές

---

(1) Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ο.π σ. 67 : Max Weber: Wirtschaft und Gesellschaft, Tübingen, Mohr, 1925, σ. 299

κοινά κατηγορία απόψεων. Έτσι, οι φοιτητές που ανήκουν στην Α κατηγορία δεν πιστεύουν στην πλειονότητά τους (67.5%) στην ύπαρξη Θεού. Από το 33% όπως που πιστεύει το 28.5% δηλώνει ότι η πίστη του αυτή γίνεται μέσα από προσωπική φιλοσοφική αναζήτηση και όχι σύμφωνα με όσα τον δίδαξαν η οικογένεια το σχολείο και η εκκλησία. Το σύνολο επομένως των φοιτητών της κατηγορίας αυτής καμμιά σχέση ή έκφραση δεν εμφανίζει που να σχετίζεται με τον δεδομένο τόπο λατρείας.

Από τους φοιτητές της Β κατηγορίας το 70% πιστεύει στην ύπαρξη του Θεού, ενώ από αυτούς πιστεύουν κατά δικό τους τρόπο το 55%. Τέλος στην Γ κατηγορία η μεγάλη πλειοψηφία (90%) πιστεύει, και από αυτούς το 27% πιστεύει σύμφωνα με όσα το δίδαξαν το σχολείο, η εκκλησία και η οικογένεια. Το τελευταίο αυτό ποσοστό είναι και το μεγαλύτερο και από τις τρεις κατηγορίες.

Γίνεται συνεπώς φανερό ότι το μέγεθος της ριζοσπαστικοποίησης και της αμφισβητήσης του διαφέρει σημαντικά στις τρεις αυτές κατηγορίες, αυτανάκλαται άμεσα και καθορίζει την θρησκευτικότητα.

Ερμηνεύοντας την σχέση της οικονομικής κατάστασης και των πολιτικών απόψεων με τις μεταβλητές της θρησκευτικότητας πρέπει να υπενθυμίσουμε πάλι το ότι οι δύο αυτές μεταβλητές είναι μεταξύ τους στατιστικά ανεξάρτητες στο δεδομένο επίπεδο σημαντικότητας. Επίσης επιβάλλεται να σημειώσουμε τις ιδιαιτερότητες του φοιτητικού χώρου, που είχαμε και στην αρχή επισημάνει.

Οι μεταβλητές της οικονομικής κατάστασης της οικογένειας και των πολιτικών απόψεων του φοιτητή φαίνονται να λειτουργούν

διαφορετικά ενδικά και διαδρόμων των θρησκευτικών ομάδων.

Πριν όμως δούμε στο Πανεπιστήμιο η οικογενειακή κατάσταση και τις σημειωμένα η οικονομική της δυνατότητα, εκθέσουμε τις διαδρόμους των θρησκευτικών ομάδων, άλλοτε συμπαθητικούς, άλλοτε όχι, με τις οποίες ο φοιτητής έρχεται στο Πανεπιστήμιο. Η οικογένεια στέρνει, και η καινή οικογενειακή κοινωνία αδύνατη σε μια καινή αρχική αρνητική στάση απέναντι στις θρησκείες. Το γεγονός αυτό αναφέρει και ο Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗΣ όταν γράφει ότι: " η παραπαίουσα συμπεριφορά της γυναίκας ... κοιτάζει ότι η ευτυχία δεν είναι μόνο θεμελιώδη πίστεως, αλλά αγχώδης συνδέεται και με τους πλουσίους (δ.σ. πολιτικούς θεσμούς), γεγονός το οποίο τους αδύνατο τελικώς ως τον άρνηση" (1). Ο ίδιος συγγραφέας εξάλλου αναφέρει έρευνα που έχουν σε "μια πιστώνουν ιατρών εφάρης και που η πλειονότης απέδωσε τη σωτηρία στο αδιαία του παράνομο μόνο, και τους δύο επίσης στη μία ενδομήτριο ίσως" (2).

Με τις διαφορετικές πάνω θρησκευτική αυτή σκέψη, ο νέος φοιτητής, μόλις εισαγωγές ε' οικογενειακές κατηγορίας και πάμε σταδιακά μέσα στο Πανεπιστημιακό - φοιτητικό χώρο, που λειτουργεί καθορισμένα στις διαδρόμους των καθηγητικών του σκέψεων. Η γενικότερη ιδεολογική του πλαισίωση λειτουργεί καθορισμένα όλεθρο στις συμπεριφορές, αναθεωρεί ή παγιοποιεί και τελικά διαδρόμους των θρησκευτικών του απόψεων.

Έτσι μόνο θα εξηγούνταν τη θρησκευτική απόψη σαν ένα σημείο της ιδεολογίας, που καθορίζει ή καθορίζεται από άλλα.

---

(1) Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ ο.π. σ. 67.

εκφράσεις της κοσμοθεώρησης, μπορούμε να καταλήξουμε σε μιά αντικειμενική ερμηνεία των "περίεργων" μερικές φορές φοκυομένων που αθαρατηρήσαμε ως τώρα. Οι λειτουργίες αυτές ειναι πολύπλοκες και δυσδιάκριτες και κ παραπέρα ανάλυσή τους διαφεύγει του σκοπού της μελέτης μας.

Κλείνοντας τό κεφάλαιο αυτό σημειώνουμε ότι κ θρησκευτικότητα ειναι ανεξάρτητη της μεταβλητής του φύλου και της σχολής φοίτησης του φοιτητή. Στήν εφεννα του 1966 αυτίστοιχα και σύμφωνα με σταθεσική ανάλυση επί των δεδομένων της (από τα στοιχεία που αναφέρονται δ' αυτήν) που επιχειρήσαμε ως πρός τό φύλο, συμπαιρένεται τό ίδιο φοκυόμενο. Δεν μπορέσαμε να καταλήξουμε σε ανάλογο συμπερασμα και ζια τις σχολές φοίτησης, λόγω της μεγάλης διαφοράς που υπάρχει στήν οργάνωση τήν σπουδών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τότε, με τό Πανεπιστήμιο της Πάτρας τό 1980.

— - —

5.3. Η στάση αυθένουτι στίς προλήψεις.

Μεχρι τώρα μας αυθαπχόλησαν οι πολιτικές αυθόψεις των φοιτητών, ο συνδικαλισμός, η θρησκεία. Στήν παράγραφο αυτή θα σταθούμε λίγο στήν στάση τους αυθένουτι στίς προλήψεις.

Οι προλήψεις μεταφέρουν, ά-λογες ερμηνείες γεγονότων, καταστάσεων καί ενεργειών, σε έναν άλλο χωρο. Σ' ενα χωρο μεταφυσικό στόν οποιο η λογική δέν εχει θέση.

Τί εκφράζει όμως η ύπαρξη προλήψεων στό άτομο; Πιστεύουμε στι δ' αυτήν καταφεύγει η έντουη ανασφάλεια, η αδυναμία. Με τόν τρόπο αυτό εξασφαλίζεται μιά νέα δύναμη, μέσα αυτό τήν ανάγκη αυθοδοχής μιάς αυτίας που να δικαιολογεί καί νά βοηθάει. "Το γούρι" ή η "γρουσουζιά" εκφράζουν πράγματι τήν ανάγκη τής αυθόρριψης του άσχετου, ερμηνεύοντας ετσι τήν πραγματικότητα, μέσα αυτό διόπτρες. Πνεται πυνεπως η πρόληψη δείκτης ύπαρξης -ή μή- μιάς αυτοδυναμίας καί αυτοκυριαρχίας στήν αυτιμετώπιση δυσκολιών και αμφισβήτησης.

Πολλές φορές είχαμε επισημάνει -ιδιαίτερα μεσα στίς εξετάσεις- στοιχεία πρόληψης. Το επίπεδο τους φυσικά καμμια σχέση δέν φαίνεται νά εχει, με τό σύνηθες του λαού πού κυρίως χαρακτηρίζόταν αυτό δεισιδαιμονίες -καθρέπτες, μαύρες γάτες κ.ο.π-, μιά καί τό επίπεδο μόρφωσης επιδρά καθορισκαί στίς αυτιλήψεις αυτές.

Συχνά όμως, είδαμε φοιτητές νά φορούν τα ίδια ρούχα στίς εξετάσεις "γιά γούρι", νά χρησιμοποιούν συγκεκριμένο στυλό, ή να επιδιώκουν να καθήσουν σε συγκεκριμένη θέση στό αμφιθέατρο μιά καί ο αυτήν προηγούμενα ετυχε

να έγραψαν με επιτυχία. Ασήμαντα οπωσδήποτε περιστατικά που δείχνουν όμως τό μέγεθος του άγχους και τής αναστράλειας που περιμένει η διαδικασία των εξετάσεων. Η διαδικασία τής κρίσης.

Πολλοί λίγοι βέβαια, μπορούν να συνειδητοποιήσουν, αυτές τις σκέψεις που γίνονται συνήθως υποσυνείδητα, και που οπωσδήποτε δεν μπορούν να χαρακτηρίσουν ενα αίτομο σάν αυθόλυτα προληπτικό.

Ας δούμε όμως στη σχετική με τις προλήψεις ερώτηση, τι αυθάντησαν οι φοιτητές.

ΕΙΣΑΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ;	%
Καθόλου	36.5
Γενικά ΟΧΙ	55
Μόνο σε περίοδο διαγωνισμών	3.5
Γενικά ΝΑΙ	5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(562)100

Εστι μόνο τό 36.5%. ενοι κατηγορηματικό στην άρνηση του Το ότι η πλειονότητα (55%) επέλεξε - μιά και η ερώτηση ηταν υγειστή - τήν αυθάντηση "Γενικά ΟΧΙ" αυτό ενείνην του "Καθόλου" πιστεύουμε πώς δείχνει ότι σε κάποιες - εξαχιστες σε αριθμό - περιπτώσεις υπάρχουν κάποια στοιχεία πρόληψης. Τήν πρόληψη ειδικά κατά τήν περιόδο τήν εξετάσεων συμπλήρωσε ενοι πολύ μικρό ποσοστό, ενώ αρκετά κατηγορηματικό για τήν ύπαρξη προλήψεων. ηταν μόνο τό 5%.

Γενικά πάντως η πρόληψη δέν ειναι μιά αντίληψη που υπάρχει στό φοιτητικό χώρο.

Παρ'οι τό γεγονός αυτό υπάρχουν ορισμένοι παράγοντες πού διαφοροποιούν τήν φοιτητική στάση ανθέναντι στήν προλήψη.

Ερεννώντας πρός τήν κατεύθυνση αυτή μιά πρώτη μεταβλητή πού βρέθηκε σέ στατιστική εξάρτηση ήταν καί τό φύλο του φοιτητή. Ας δούμε όμως πρώτα τόν συσχετισμό αυτό στόν ακόλουθο πίνακα.

ΕΙΣΑΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ;	ΦΥΛΟ	
	Αγόρια %	Κορίτσια %
Καθόλου	40	27
Γενικά ΟΧΙ	52	63
Μονο σε περίοδο εξετάσεων	3	4
Γενικά ΝΑΙ	5	6
ΣΥΝΟΛΟ	(401) 100	(161) 100

($p = 0.0217$, β.ε. 3, $\chi^2 = 9.65$)

Βλέπουμε ότι περισσότερο κατηγορηματικά στήν άρνηση ειναι τά αγόρια αυτό τά κορίτσια, τα οποία σημειωτέον παρουσιάζουν καί σχετική αύξηση του ποσοστού τήν κατοκρατικήν αλλαντίσεων. Μιά δεύτερη αρκετά χαρακτηριστική παρατήρηση αφορά τό ποσοστό τό κοριτσιών που ανάντα τήν κατηγορία "Γενικά ΟΧΙ" (63%) αποφεύγαντας αθεριστότερο αυτό τά αγόρια μιά κατηγορηματική άρνηση (27%)

Από όσα μέχρι τώρα παρουσιάσαμε σχετικά μέ τα ιδεολογικά χαρακτηριστικά τήν φοιτητών, ειδαμε ότι η μεταβλητή φύλο δέν φάνηκε να διαφοροποιεί τις συχνότητες τόσο τήν

πολιτικών απόψεων, όσο και εκείνων για τον συνδικαλισμό και την θρησκεία. Στα θέματα όμως των προκλήσεων διαπιστώνεται όμως μια αρκετά σημαντική διαφορά αυτών. Τα κορίτσια παρουσιάζονται, σε μεγαλύτερο βαθμό από τα αγόρια, επιρεαζόμενα από ιδεολογίες και συν παράγοντες πληρώνουν διαπαιδαγώγηση από αμφιβολίες και δεν καθόδου σε μια αυτοδύναμη λειτουργία του εαυτού.

Με δεδομένη τη στάση των φοιτητριών σε προαναφερθέντα θέματα ιδεολογίας θα επιχειρήσουμε μια πρώτη προσέγγιση των αιτίων που διαμορφώνουν το φαινόμενο αυτό.

Η γυναίκα σήμερα (και ιδιαίτερα η φοιτήτρια) έχει καταφέρει να απελευθερωθεί από πολλά δεσμά που την είχε επιβάλλει η κοινωνία για χρόνια, δεσμά που εμποδίζουν μέσα από τον προσδιορισμένο της κοινωνικό ρόλο, που την απομακρύνουν από καθημερινή και κοινωνική λειτουργία. Έτσι συμπεριέχουν μέσα ενεργά και δυναμικά στο κοινωνικό φαινόμενο, και έτσι τη μέχρι χρόνια απασχολούσες διαπιστώσεις. Όταν όμως τα δεσμά αυτά σχετίζονται με ιδεολογικά πλαίσια περισσότερο αδιαφανή και πέρα από το συνειδητό, έχουν μεγαλύτερη αντοχή. Μια τέτοια ιδεολογική - αντίληψη είναι και οι προλήψεις. Η λειτουργία των γίνεται αθόρυβα και διαρκή για μεγάλο χρονικό διάστημα και ξεκινάει από τον πολύ μικρό καθημερινό κύτταρο. Έτσι πιστεύουμε ότι τα κορίτσια βρίσκονται μέσα σε μια λογική απομόνωσης και των δεσμών αυτού του τύπου, χωρίς όμως πάντα να φτάνουν σε ένα προκαθορισμένο αυτό. Πολλά φορές η απασχόληση και η πίεση εξαιτιούνται στις δυνάμεις των δυνάμεων, οδηγούν και τις φοιτήτριες να μην μπορούν να δώσουν μια καταξιωτική άρνηση.

Στην συνέχεια προσπαθήσαμε να διαπιστώσουμε τον βαθμό στον οποίο οι φοιτητές μας - με σχετικά χαμηλό προληπτικό πνεύμα - συσχετίζουν τις προλήψεις με τα άλλα στοιχεία που συνθέτουν την ιδεολογία - ανακαλύψαμε ότι βρίσκονται σε σημαντική σταθερή σχέση με την θρησκευτικότητα και τις πολιτικές απόψεις.

Οι δυο πίνακες που ακολουθούν μας δείχνουν αυτούς τους συσχετισμούς σε σχετικά συγκεντρωτική.

ΕΙΣΑΙ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΟΣ;	Πιστεύω στο Θεό	
	ΝΑΙ %	ΟΧΙ %
Καθόλου	27	51
Γενικά ΟΧΙ	60.5	46.5
Μόνο σε εξαιρέσεις	4	2
Γενικά ΝΑΙ	8.5	0.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	( ) 100	( ) 100

($p=0.0$ [Στατ], $\beta.\epsilon.3$, $\chi^2=43.07$)

	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ		
	Α κατηγορία %	Β κατηγορία %	Γ κατηγορία %
Καθόλου	50	31	25
Γενικά ΟΧΙ	47	61	56
Μόνο σε εξαιρέσεις	–	4	6
Γενικά ΝΑΙ	3	4	13
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	( ) 100	( ) 100	( ) 100

($p=0.00008$, $\beta.\epsilon.6$, $\chi^2=27,897$)

Αναλύοντας τα στοιχεία του πρώτου πίνακα βλέπουμε ότι από τους φοιτητές που πιστεύουν στον υπαρξη Θεού το (8.5%) παραπάνω γενικά προληπτικοί, ενώ μόνο το 27% καθαρματικά δηλώνει πως δεν είναι προληπτικό. Συμπίπτοντας τα ποσοστά αυτά με τα αντίστοιχα της κατηγορίας των φοιτητών που δεν πιστεύουν βλέπουμε ότι στην κατηγορία των προληπτικών αυτών το 0.5% ενώ σε αυτήν της καθαρματικής άρνησης βρίσκεται η πλειοψηφία (51%). Συνεπώς εμφανίζεται μια σταθερή συμπόρευση της θρησκευτικότητας με τις προλήψεις αυτές και σε ένα αρκετά ψηλό βαθμό όπως αυτό των φοιτητών.

Στὸ δεύτερο στέλος του πίνακα παρουσιάζονται ἐξ ἴσου ἐνδιαφέρουσες διαφορές

Ἔτσι στὴν πορεία ἀπὸ τὴν Α πρὸς τὴν Γ κατηγορία τὸ ποσοστὸ τῶν προληπτικῶν αὐξάνει, ἐνῶ στὴν Γ κατηγορία παίρνει τὴν μεγαλύτερη τιμή του. (13% γενικά ΝΑΙ, 6% στὶς ἐξετάσεις. Συνολικά 19%). Αντίθετα ἀκριβῶς πορεία ἀκολουθεῖ κ κατηγορία τῆς κατηγορηματικῆς ἄρνησης. Ἀπὸ 50% στὴν κατηγορία Α, μετ×βάλλεται σὲ 31% στὴν Β καὶ σὲ 25% στὴν Γ.

Ἔτσι κ ριζοσπαστικοποίηση του ἀτόμου φαίνεται στὶ ἐξαφανίζει τὴν προληπτική στάση, δίνοντας στάχο καὶ ὁρμαστισμό, βοηθώντας του να αισθάνεται αυτόνομος κι ὀχι κατενθυνόμενος ἀπὸ μεταφυσικὲς δυνάμεις.

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 : ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ STATUS

Η σιαγράφημα του "ιδεολογικού πορτραίτου" του φοιτητή, που μέχρι τώρα επιχειρήσαμε, σε μέρος αυτό της μελέτης μας, μπορούμε να πούμε ότι συμπίπτει σε όλα άξονα τών θεωρητικών τοποθετήσεων, με τις πολιτικές συμβάσεις, τις απόψεις για τον συνδικαλισμό, και τών θρησκεία, και τών ιδεολογική πρακτική, όπως είναι η συμμετοχή σε συνδικαλιστική παράταξη και η προεκλογικά.

Η φοιτητική όμως αυτή έκφραση της ιδεολογίας, και η καθημερινή και μεταβαλλόμενη σχέση του ατόμου με κοινωνικά αξία, μέσα από αυτήν, εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και μεταβλητή ιδεολογίες που είναι πολύπλοκη και πολυσύνθετη σε συνδιασμούς. Πάντως δεν αμφισβητήσαμε ότι η ιδεολογία σχετικά ευκρίνεια μπρίκι μέσα από ενέργειες - τών φοιτητή - και όχι μόνο από τη συμφ. Για πράξη σχετίζεται με τη συγκεκριμένη θεωρητική τοποθέτηση του ατόμου - σύμφωνα με τον ΑΝΤΟΥΑΝΕΡ — δεν είναι απλά μια αντίδραση, αλλά βγαίνει εκφράσει της πραγματικής ιδεολογίας του ατόμου, σωστά ή όχι, συγκαλυμμένως πάντα από τη ιδεολογία και σίγουρα τό άτομο αναφέρει ότι τό εκφράζει.

Έχοντας δεδομένα αυτά και προσπαθώντας να φτάσουμε στο μπορούμε σωστότερα στη πραγματική αυτή ιδεολογία, θεωρήσαμε να διερευνήσουμε τη στάση (attitude) τών φοιτητών απέναντι σε κάποιες αξίες (καμιάλα κοινωνικά status).

Έτσι η τοποθέτηση του ατόμου βάση σαν χαίνει από τον εαυτό του, όπως και το περιβάλλον σχέσεων, και αναγνώριση τών άλλων, μπορούν να βγουν καλύτερα μέσα από την καθημερινή συμπεριφορά.

Οι αξίες που δόθηκαν πρόσ ιεράρχηση, διαλέχτηκαν, έτσι ώστε και να αντιπαρέχουν σε προηγούμενο από τον πληθυσμό μας κοινωνικό status αλλά και να δίνουν μια σφαιρικότερη, όσο το δυνατόν, αντίληψη της φοιτητικής νεότητας και ιδιαιτερότητας.

Σύμφωνα με την σειρά που αναδόθηκαν σε προηγούμενο πίνακα οι αξίες - status έχουν ως εξής:

- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ
- ΚΑΠΑΤΣΟΣ - ΚΟΜΠΙΝΑΔΟΡΟΣ
- ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ
- ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ
- ΑΡΙΣΤΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ
- ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ

Όλες αυτές συνάδουν ή αντιφάσκουν, μεταξύ τους, μπορούν να χαρακτηρισθούν προσωπικές της συνείδησης προβολής μέσα στην κοινωνία. Οι έξι αυτές αξίες-status είναι αυτά αντιληπτών βάση. Έτσι, οι δύο τελευταίες έννοιες που είναι στην εποχή μας κοινωνικά καλλιεργημένες και αποκλείουν ιδιαίτερες συμπεριφορές στην κοινωνία, είναι ο "επιτυχημένος οικονομικά" ή ο "άριστος επιστήμονας". Μετά τα βάση αυτά η αξίες-status δεν είναι τυχαίες αλλά διαβαθμίζονται και προβάλλονται ανάλογα με την φοιτητική ιδεολογικο-κοινωνική συμπεριφορά του ατόμου. Παράλληλα, και συμπληρωματικά μεταξύ του φοιτητικού χώρου, οι έννοιες αυτές αποκτούν διάφορα βαρύτητα μια και προβάλλονται τόσο από την οικογένεια, όσο και από το πανεπιστήμιο με διαφορετική σχέση σπουδή βάση, και σταδιακή ιεράρχηση του βάθους. Βέβαια τα τελευταία χρόνια δεν συμβαδίζουν - όπως συνέβαινε παλιότερα - η δύο έννοιες μια και σπουδαστική ορμή δεν αναλαμβάνει τη χώρα μας, μια ιδιαίτερη οικονομική άνεση, παρ' όλο αυτό όλοι την μεγαλύτερη προ-

βολής εξασκούσθών και προσαρμοστούν.

Αντίθετα με το πρώτο βαίνει το δυτικό - που αναπτύσσεται από τον "καπιταλισμό-καταναλωτή" και τον "καταναλωτικό εργάτη", περιέχει μια εμφανειακή αντίθεση. Συμβαίνουν ταυτοχρονικά δύο εντελώς διαφορετικοί αντίθετοι καταλήψεις για την προσφορά στον άλλον, στο σύνολο. Η πρώτη ιστορείται και περιχαρακώνεται μέσα στα όρια μιας έξυπνης, αγωνιώδους, προσωπικής φιλοδοξίας των άμεσα ενδιαφερόμενων για αθώα διλήμματα με στόχο την καταναλωτική κατανάλωση. Η δύση εμπεδώθηκε μέσα στην προσφορά για το σύνολο. Στην καπιταλιστική αυτή δυναμική μπορούν να χωρέσουν και οι αντίθετες στάσεις μια και από την άποψη των ανεξάρτητων παραπάνω στοιχείων, παρ' ότι διαφέρουν σε μικρά. Έτσι ο ιδεολογικός που αναφέρθηκε την προσωπική προβολή συμφωνημένης στην προσφορά στο σύνολο, συμβαδίζει με εκείνον που μέσα από αυτή την "βελτίωση" τελικά προβάλλεται. Στον αγίο όλους ενδιαφέρει αυτή ευκαιρία του χώρου, δίνει έναυσμα ενδιαφέρον - και ίσως ποτέ δεν αναπτύσσει στοιχεία χαρακτηριστικά της έννοιας.

Το τρίτο, τέλος, βήμα ενεργεί την ανάγκη της αναβίωσης και της αμφισβήτησης. Με δύο μορφές των τέχνη και την καταναλωτική αλλαγή. Στην πρώτη η αγία-status είναι ο καλλιτέχνης και στην δυτική ο καταναλωτής-πολίτης. Εκπέμπουμε πάντως ότι στην Αβάντ-γκαρντ καταναλωτή και οι δύο αυτές έννοιες συμπληρώνουν αντιφατικά αντιφάσεις και στάσεις. Πολλοί είναι αυτοί που συνδυάζουν τον καλλιτέχνη, περισσότερο από κάθε άλλο, μορφή αναγνωρίζουν ότι συχνά δεν βίωναν από όλους μια αναβίωση που προέρχει τέχνη στην τέχνη, αλλά πάντως χρησιμοποιήσαν η τέχνη για την καταναλωτική κατανάλωση ή την οικονομική ανάπτυξη του καλλιτέχνη.

Αλλα και η φυσιογνωμία του κοινωνικού σκηνοθέτη, του καταρτισμού της κοινωνίας και μοχλού της αλλαγής μέσα από τις αφιερώσεις αυτού φαίνεται και διαφάνη. Πολλά είναι τα παραδείγματα των κοινωνικών σκηνοθετών που μπορούν να χαρακτηριστούν σαν τα πλέον αγκιλαζόμενα ιστορικά πρόσωπα. Ακολουθούν μοιραία τις τύχες του συμβόλου. Εμμένει η αποδοχή ή η καταρρίψη εκφράζουν και τις τύχες σαν αυτού αναπόσπαστο της κοινωνικής δομής.

Από τους φοιτητές μπορούσε να αξιολογήσουν τις αξίες αυτά σύμφωνα με τις επιλογές του-αριθμούσαν από το 1 έως το έξι-, και να επαναλάβουν άλλη μια φορά ιεραρχώντας πάλι σύμφωνα με τις επιλογές του και η κοινωνία προβάλλει. Οι αποκλίσεις από δεύτερο αυτό σκέλος θα μας έδειχναν τι και αντιλαμβάνονται των κοινωνία οι νέοι, φοιτητές σήμερα, οι αυριανοί εργαζόμενοι. Ταυτόχρονα η σύγκριση των δυο ιεραρχήσεων θα μας δείχνει τις διαφορές της φοιτητικής ιδεολογίας από αυτή της κοινωνίας μας.

Για τον καθένα παρουσιάστηκαν οι ανωτέρω αξίες και τα δυναμικά σύμπαντά του, για κάθε αξία-στάση υπολογίστηκε ένας συντελεστής ιεράρχησης (Σ.Ι.). Για τον υπολογισμό του συντελεστή αυτού οι χαρακτηριστικές μιας κλάσης τοποθετήσαν ο αριθμός ιεράρχησης που αποδίδουν οι φοιτητές (από 1 έως 6), κάθε αξία αποτελούσε κλάση του συνόλου των έξι αξιών. Στον συνεχή τον αριθμό των αποκλίσεων που τοποθετήθηκαν τα συγκεκριμένα αξία από πρώτη προτεραιότητα στη 1, τα δεύτερα στη 2, τα τρίτα στη 3 κοκ. Τα γινόμενα προστίθενται και διαιρούνται διά του συνόλου των αποκλίσεων. Έτσι ο Σ.Ι μπορούσε από 1 έως 6

καὶ δείχνει τὴν θέση ποὺ θὰ εδίνε, ενας "φατατής" που θὰ ἐκφραζε τὸ σύνολο τῶν ἀπαντήσεων του δείγματός μας (συλλογική ιεραρχηση) Ανάλογη εργασία ἔγινε καὶ γιὰ τὸ δεύτερο σκέλος, που αφορουσε τὴν κοινωνία

Ας δούμε ὅμως τὶς ιεραρχήσεις μὲ τὸν Σ.Ι. οπως εμφανιζονται στὸν ακόλουθο πίνακα

ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ STATUS

ΦΟΙΤΗΤΩΝ	Σ.Ι.	Σ.Ι.	ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (κατα τὴν ἀπαψη του φοιτητών)
1. Αριστος επιστημονας	2,441	1,372	1. Επιτυχημενος οικονομικά
2. Κοινωνικος εργάτης	2,448	2,599	2. Αριστος επιστήμονας
3. Κοινωνικός επανασταστής	3,015	3,340	3. Κοιπατσος-Κομπιναδόρος
4. Καλλιτέχνης	3,513	3,688	4. Καλλιτέχνης
5. Επιτυχημένος οικονομικά	3,803	4,530	5. Κοινωνικός εργάτης
6. Καπατσος-Κομπιναδόρος	5,323	5,259	6. Κοινωνικός επανασταστής

Επιθυμώντας τὴν συνολική αντιμετώπιση του θέματος τῶν αξιών-status, ακολουθήσαμε καὶ μιὰ δεύτερη επεξεργασία. Θεωρήσαμε τὶς ιεραρχήσεις τῶν φατατῶν καὶ τῆς κοινωνίας σὰν δυο μεκβλητές, καὶ στὴν συνέχεια σὲ κάθε αξία αντιστοιχήσαμε τὸν αριθμὸ τῶν πρώτων προτιμήσεων ποὺ συγκέντρωσε.

Μπορούσαμε συνεπὼς να ἔχουμε τὴν εκφραση τῆς σχετικῆς συχνότητας γιὰ κάθε μία αξία ξεχωριστά. Οι διαφορὲς ποὺ παρουσιάζονται στὴν ιεραίρχηση οφείλονται ακριβώς σὰν ατι η δεύτερη επεξεργασία αφορὰ αποκλειστικὰ τὶς πρώτες σε ιεράρχηση αξίες.

Ας δουμε ὅμως καλύτερα τὸν ακόλουθο πίνακα σχετικῶν συχνοτήτων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ STATUS	ΠΡΩΤΕΣ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ	
	ΦΟΙΤΗΤΩΝ %	ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (κατα άπαρη φοιτητών) %
Επιτυχημένος οικονομικά	7	72
Αριστος επιστήμονας	27	11
Καπατσος - Κομπιναδόρος	2	11
Κοινωνικός - Εργατης	31	1
Καλλιτέχνης	4	2
Κοινωνικος επαναστατης	29	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(504) 100	(502) 100

Τοι αυθοτεχεσματα αυτοί δίνουται παραστατικώτερα στό ακόλουθο ιστό γραμμα.

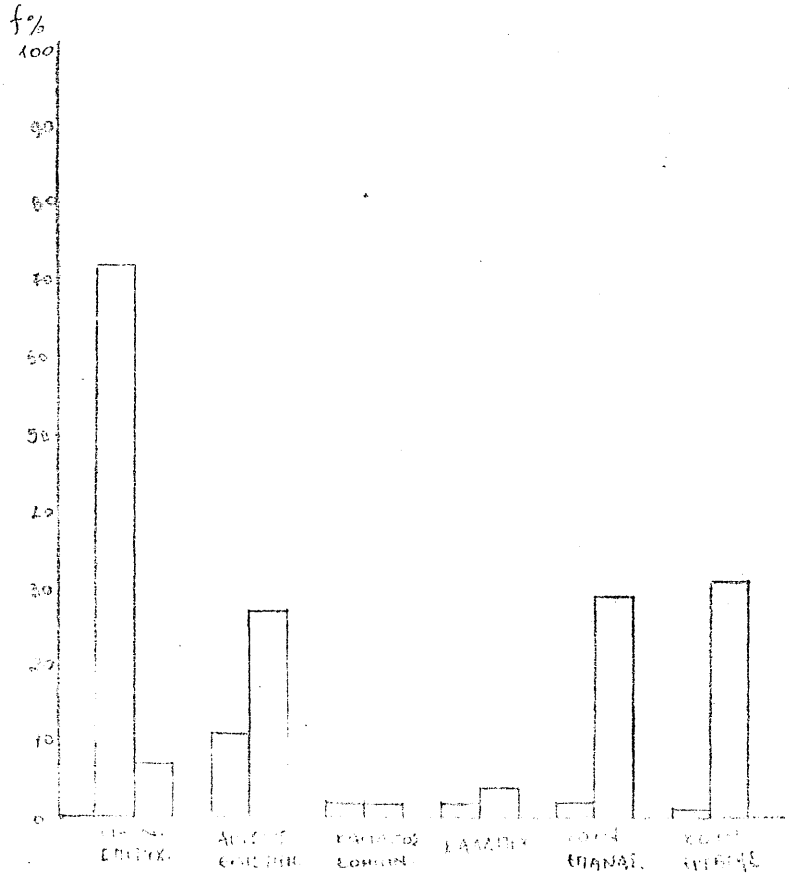

Οι δύο διαφορετικές επεξαργασίες πού έγιναν στίς μεταβλητές αυτές παρουσιάζουν κ κάθε μιά ορισμένα πλεονεκτήματα πού συνολικά δίνουν ολοκληρωμένη τήν φοιτητική στάση αυθέναντι στίς αξίες-status. Ο Σ.Ι μάς δίνει μιά ακριβή εικόνα της συνολικής ιεράρχησης, ενω οι πρώτες επιλογές τήν συχνότητα κάθε αξίας-status. και τή δυνατότητα συσχετισμού μέ άλλες μεταβλητές.

Στα αποτελέσματα του πρώτου πίνακα βλέπουμε ότι οι φοιτητές τοποθετούν στήν πρώτη θέση τίς αξίες του "αρίστου επιστήμονα" και του "κοινωνικού εργάτη" (κ διαφορά στό τρίτο δεκαδικό μπορεί να θεωρηθεί αμελητέα). Στήν συνέχεια κατά σειρα ακολουθούν ο "κοινωνικός επαναστάτης", ο "καλλιτέχνης", ο "οικονομικά επιτυχημένος" και τέλος ο "καπάτσος-κομπιναδόρος".

Η ιεράρχηση αυτή δείχνει καθαρά τήν επιλογή τής κοινωνικής προσφοράς. Έχουν ξεφύγει οι φοιτητές - τουλάχιστον σε επίπεδο αρχών - από τό προσωπικό συμφέρον (εννοια πού εκφράζεται από "του οικονομικά επιτυχημένο, και ιδιαίτερα τόν "καπάτσο-κομπιναδόρο"), προτάσσοντας τό κοινωνικό. Η προσφορά στό κοινωνικό σύνολο μέσα από τήν επιστήμη τους, κ αυτέλημα τής κοινωνικής ανέλιξης του λαού μας από τήν ποιοτική προσφορά τής ελληνικής επιστημονικής εργασίας, συμπληρώνεται στή συνέχεια από τόν αραματισμό τής κοινωνικής αλλαγής και τής αμφισβήτησης - "κοινωνικός επαναστάτης" -, και τής αναζήτησης - "καλλιτέχνης". Έτσι και μέσα από τήν ιστορία του φοιτητικού κινήματος, τό σύνθημα "Η παιδεία στήν υπηρεσία του λαού" οχι μόνο ανθετέλεσε επιλογή, αλλά ανθηκε πλέον σε υπερβολικά μεγάλο βαθμό τής φοιτητικές ανάμεις.

Η αυτίθεση παράλληλα του φοιτητή, μέ τήν κοινωνική δομή, δεν αρκείται σε μιά τυπική διαφοροποίηση, αλλά δέ εντονη μεταστροφή αξιών και επιλογών, σε αναστροπή.

Ποιά είναι όμως η κοινωνία στην οποία εκφράζονται η φοιτητική συνείδηση;

Από τις αναλύσεις των φοιτητών διαφαίνεται μέσα μεγαλώνει αυξήσεις. Πρώτη αρχή ο Θεός-χρήμα (επιχειρήσεις-επιχειρηματίας). Το ότι η τιμή του Σ.Ι είναι 1,372 την στιγμή που η εξαίρεση είναι το 1, φανερώνει την ισχυρή παρουσία των φοιτητών για την επιλογή αυτή της κοινωνίας. Χαρακτηριστικό είναι ότι στις πρώτες επιλογές οι φοιτητές εκφράζουν ότι ο "επιχειρηματίας επαγγελματίας" απολαμβάνει την υπ' αριθμόν ένα αξία που προβάλλει η κοινωνία, με σχετική συχνότητα 72%. Κάτω απ' αυτό το πρίσμα η δουλειά σε εσφαλμένα αξία ("άριστος επιστήμονας") αποκτά μια πολύ ιδιαίτερη διάσταση. Διάσταση προβολής, κύρους, αναγνώρισης, ευκαιρίας αλλά όχι κοινωνικής προσφοράς, καθόλου απίθανο συνεπώς με τις φοιτητικές επιλογές.

Ένα άλλο εξίσου χαρακτηριστικό σοιχείο της γνώμης των φοιτητών για την κοινωνία είναι και η θέση που δίνει στον "παράγοντα-καπιταλιστή". Ενώ οι φοιτητές την εφοφεχούν τελευταία, κρίνουν πως η κοινωνία την τοποθετεί σε αρκετά υψηλή θέση.

Χάσμα συνεπώς, χωρίζει τις αναλύσεις και τις επιλογές των φοιτητών από εκείνα που η ίδια αντιλαμβάνεται ότι ισχύουν στην κοινωνία. Αυτόν και η τοποθέτηση του "παραγωγικού" στον τελευταίο θέση και σε τόσο χαμηλό, αναλυτικά διαφαινόμενη κατά περίπτωση βαρύνουσα αναλόγως με το η έχει εφοφεχθεί προσφορότερος.

Πως όμως θα ερμηνεύσει η ανάλυση αυτή των επιλογών των φοιτητών σε κοινωνικά όντα μέλη των αναγνώσεων; Μήπως στην ανάλυση αυτή οφείλεται και το φαινόμενο "περιθωριοποίησης" που αγγίζουν τα τελευταία χρόνια; Βασικό τίποτα οι αναλύσεις

τών νέων αυτών επιστημόνων τών επιβιωτής τους αλλά και τών ανάπτυξη ενος κοινούργιου πνεύματος μέσα στόν χωρο εργασίας και συνανασιροφής; Ή τελικά η κοινωνία κατασιώνει τόν αντιπαλό της, εξαφανίζοντάς του μέσα σέ όγκους προβλήματων επιβίωσης;

Τα ερωτήματα αυτά, ειναι νωρίς ακόμα, για νά αυτανθούν, αφού δεν υπάρχουν, στοιχεια ανάλογα πού θά τεκμηριώσουν τών οποιαδήποτε άποψη.

Πάντως ειμαστε σίγουρα οτι οι νεες ιδέες και αξίες που αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα τά μεταπολιτευτικά χρόνια στόν φοιτητικό χώρο, θά επιδρασουν οπωσδήποτε στήν εξέλιξη τής Ελληνικής κοινωνίας. Τό μέγεθος αυτής τής επίδρασης εξαρτάται τεχικά αυτό πολλούς παράγοντες και κύρια αυτό τών πολιτική συγκυρία.

Το ερώτημα όμως πού πλανάται ειναι τί ειναι εκείνο που διαμορφώνει τή στάση τών φοιτητών πρός αυτές τής αξίες-status. Στοχεύοντας νά αυταντήσουμε στό ερώτημα αυτό ερευνήσαμε όλους τους παράγοντες πού πιθανόν να εἶχαν σχέση με τής αυτόμενες αυτές για τά κοινωνικά status. Τα αυτοτεξέσματα τής αναζήτησης αυτής ήταν σέ γενικές γραμμές ανάλογα με εκείνα τών άλλων μεταβλητών που αναφέρονται στήν ιδεολογία.

Ετσι, τό πρώτο συμπέρασμα ειναι οτι οι στάσεις αυτές τών φοιτητών πρός τής αξίες δέν βρίσκονται σέ στατιστικά σημαντική σχέση μέ όλος τής κοινωνικο-δημογραφικές μεταβλητές (κοινωνική προέλευση-φύλο-οικονομική κατασιαση οικογένειας κ.ι.π). Αντίθετα η μόνη μεταβλητή που σχετίζεται μέ τής αυτόμενες αυτές ειναι εκείνη τών πολιτικών αυτόμενων. Χαρακτηριστικό ειναι οτι και αυτή η τεξεντάια δέν βρέθηκε σέ σημαντική στατιστικό εξάρτηση μέ τήν μεταβλητής

της ιεράρχησης των αξιών από την κοινωνία. Υπάρχει δηλαδή μιά ενιαία σε γενικές γραμμές άποψη για τις αξίες που προβάλλει η κοινωνία, άσχετα από τις πολιτικές πεποιθήσεις του κρίνουτος. Η διαφορά έγκειται στο ότι ορισμένοι από τούς φοιτητές έχουν αποδεχτεί αυτές τις αξίες, ενώ άλλοι τις απορρίπτουν.

Αλλα ας δούμε τον μοναδικό συσχετισμό της μεταβλητής των πολιτικών αποφέων με τηλείνη των πρώτων επιλογών ανάμεσα στις αξίες-status.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ STATUS	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ		
	Α κατηγορία %	Β κατηγορία %	Γ κατηγορία %
Κοινωνικός επαναστάτης	52	23	5
Καλλιτέχνης	2	5	2
Αριστος επιστήμονας	10	34	55
Επιτυχημένος οικονομικά	6	6	5
Κοινωνικός εργάτης	29	31	31
Καπατσός-Κομπιναδόρος	2	1	2
ΣΥΝΟΛΟ	(126) 100	(215) 100	(42) 100

($p = 0.0$ [8 δεκ], $\beta \in 10$, $\chi^2 = 62.639$)

Ενιαία περίπου στάση υπάρχει στις τρεις τελευταίες αξίες-status, ενώ αντίθετα στις κατηγορίες "αριστος επιστήμονας" και "κοινωνικός επαναστάτης" υπάρχουν συμαντικότατες διαφορές.

Ο "αριστος επιστήμονας" σαν αξία παίρνει την μικρότερη συχνότητα της πρώτης επιλογής (10%) στην κατηγορία Α, όπου κυρίως προτάσσεται "ο κοινωνικός επαναστάτης" (52%). Αντίθετα στην Γ κατηγορία ο "αριστος επιστήμονας" συγκεντρώνει τό 55%, και ο "κοινωνικός ε-

ποσοστάκια τὸ 5%. Η διαφορά αυτή πηγάζει από τὸ μεγεθος της αμφισβήτησης του κοινωνικού συστήματος αλλά και τον τρόπο που επιθυμεῖ τὸ άτομο να διαδραματίσει σ' αυτὸν. Έτσι η αποδοχή του κοινωνικού συστήματος οδηγεῖ στὴν αποδοχή του ἴδιου της του ρόλου που τὸν κάνει να διαδραματίσει το σύστημα (κατηγορία Α), ενῶ αντίθετα η αποδοχή του κοινωνικού συστήματος εμφανίζει και τὴν απόδοχή και εξίψωση του προτεινόμενου ρόλου (κατηγορία Γ). Αλλά και στὴν περίπτωση αυτή η τάση για κοινωνική προσφορά - όχι αμφισβήτηση - είναι χαρακτηριστική.

Ανάμεσα σε αυτά δύο ακραία πόλα η κατηγορία Β υποθάλπει και τὶς δύο αντίθετες διαπραγματεύσεις για ενδιάμεση θέση. Οι αντίθετες τάσεις - και συγκρουόμενες κατηγορίας. Δεν φαίνονται. Ποιος πιστεύουμε τὸ χάσμα τὶς αναβάσεις και τὶς πολυπλοκότητες του συμβαίνει στὸν χώρο αυτό, όπου ίσως η αρχή-status "καθηγητικός" και εμφανίζει αύξηση (5%), σχεδὸν ίσο τὶς άλλες δύο κατηγορίες (2%).

Συνεπώς τὸ σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι αφού τελικά οι στάσεις (attitudes) απέναντι στὰ κοινωνικά status διαμορφώνονται σε σημαντικό βαθμό από τὶς πολιτικές αντιλήψεις, δεν είναι παρά ένα σωστὸ αντιπροσωπευτικό της εμπειρίας τὶς φοιτητικὴς ζωής.

Από όλα αυτά γίνεται προφανές η πολυπλοκότητα και η σημασία για τὸν κοινωνικό ζωή, τὸν Πανεπιστημιακού χώρου, μιά και μέσα σ' αυτὸν διαπλάθεται και διαμορφώνεται η κοινωνική αντίληψη των νέων, που θά αναλάβουν σημαντικὲς θέσεις στὴν κοινωνία. Συνεπώς είναι μεγάλη ανάγκη να διασφαλιστεί και να διευρυνθεί η δημοκρατική και πλουραλιστική παράδοση του χώρου, και να εξασφαλιστεί κλίμα ελεύθερης και διαφανούς επικοινωνίας. Το βάρος στὸν τρόπο αυτὸ πέφτει σ' όλα τὰ μέλη της Πανεπιστημιακής κοινότητας, αλλά πιὸ πολὺ στὴν πολιτεία που καθορίζει τὸ θε-

μικό πλαίσια μέσα στό οποίο λειτουργεί τό Πανεπιστήμιο.-

— · —

ΜΕΡΟΣ VIII

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΖΩΗΣ - ΒΑΣΙΚΟ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΟ ΤΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

Η νεότητα είναι τό στάδιο τής ανθρώπινης ζωής που επιχειρείται η αυτοσαφήνιση και συμπλήρωση του σχεδίου ζωής, πού ο σραματισμός του άρχισε στήν ώριμη εφηβεία, ενώ γίνονται παράλληλα τά πρώτα βήματα γιά τήν πραγμάτωσή του.

Αυτό τό σχέδιο ζωής σκηρίζεται αφ' ενός μέν στήν εικόνα πού ο νέος άνθρωπος έχει γιά τό εγώ του - και επηρεάζεται από τά συναισθήματα πού τήν συνοδεύουν -, αφ' ετέρου δέ κινείται μέ τήν έντασι τής αναπτυξιακής ορμής που χαρακτηρίζει ιδιαίτερα αυτή τήν ηλικία. Αποτελεί τήν εμπράγματη σχεδίαση τήν μοντέλων πού επηρεάζουν τόν νέο και αναφέρονται τόσο στήν προσωπικότητά του γενικά, όσο και ειδικότερα στήν επαγγεσματική του καπεύθυνση, τήν κοινωνική προσαρμογή του, τήν ερωτική του ζωή, τήν μεταφυσική του τοποθέτηση κ.ά.

Η ύπαρξη σχεδίου ζωής διακρίνεται αυτό τήν οργανική ενότητα όλων τών επι μέρους στοιχείων κάτω αυτό έναν συγκεκριμένο και σταθερό αξιολογικό άξονα. Όλοι οι επί μέρους σχεδιασμοί φέρνουν τήν σφραγίδα τής μιάς και ενικίας προσωπικότητας.

Αντίθετες ή αντιφατικές ή και εναλλασσόμενες εκδηλώσεις μαρτυρούν κλονισμό τής ισορροπίας τής προσωπικότητας και επιτείνουν τά αυτοσυναισθήματα μελαγχολίας ή δυσφορίας. Πιό συγκεκριμένα τά χαρακτηριστικά αυτά εμφανίζονται σέ λεπτομερέστερα προβλήματα τής νεανικής ζωής, πού είναι συνήθως προβλήματα:

- προσωπικής επιβεβαίωσης και έλξης
- κοινωνικής και οικογενειακής προσαρμογής.

- καριέρας
- γνωσιολογικά, πολιτικά, κοσμοθεωρητικά
- ερωτικής και σεξουαλικής ζωής.

Η προσωπική επιβεβαίωση αναπόφευκτα περνάει κυρίως από τὴν ἄρνηση τῶν οικογενειακῶν μοντέλων και τὴν οικείωση αντίστοιχα τῶν συντροφικῶν. Η δυσκολία αυτή της οικογενειακής πραγματικότητας επιτείνεται λόγω του μεγαλύτερου, σήμερα, ποσοστού τῶν μορφομένων, τῶν πλουραλιστικῶν ιδεολογικῶν ρευμάτων και τὴν εξενθερία στὴν ερωτική επικοινωνία και συμπεριφορά.

Σ' ότι αφορά τὴν κοινωνική προσαρμογὴ τῶν νέων, που χαρακτηρίζει τὴν αυξημένη ωριμότητά τους, αυτή διακρίνεται από κάποια προκγμένη αυτοσυνειδησία και μειριοπαθέστερη αντιμετώπιση τῆς κοινωνικῆς τους πραγματικότητας. Ο νέος προσαρμόζεται βαθμιαία και ενεργητικά στὶς απαιτήσεις τῆς κοινωνικῆς ομάδας, διεκδικώντας τὰ δικαιώματά του. Υπακούει στὶς κοινωνικὲς αναγορεύσεις, όταν πιστεύει πώς αυταπαιρίνουται σὲ βασικὲς κοινοτικὲς ανάγκες. Θέλει τοιοτόχρονα όμως να μένει "ἄγρυπνα", γιά να αποφύγει τοὺς κίνδυνους τῆς αλλοτρίωσης πού τὸν παιορκοῦν και νὰ χτίσει τὴν προσωπική του αυτοπραγμάτωση.

Τρεις όψεις τῆς προσαρμογῆς, στὴν κρίκια αυτή παραμένουν ιδιαίτερα βασικές, αφου επιδρούν θετικά ἢ αρνητικά στὴ γνώμη του νέου γιά τὸν εαυτό του. Αυτὲς είναι η κοσμοθεωριακή τοποθέτηση, η επιτυχία στὸ επαγγελματικὸ πλέδιο ζωής και η επιτυχία τῆς ερωτικῆς του προσαρμογῆς.

Η στάση, τελικά τοῦ νέου αυθέναντι στὸν εαυτό του ρυθμίζει τὴν κοινωνική του προσαρμογὴ και καθορίζει κατά

μέγα μέρος, τὴ δυνατότητά του γιά ἐπιτυχία ἢ δυστυχία. Ο βαθμός ἐπιτυχίας στὴν ἀναγνώριση, ἀποδοχή, καὶ λύση τῶν προβλημάτων προσαρμογῆς θά καθορίσει καὶ τό ποσοστό ἐπιτυχίας του. Ἐδώ τά συναισθηματικά και επαγγελματικά προβλήματα θά παίξουν ἕνα ἰδιαίτερο ρόλο.

Αν μπορουσε κανεις να συναμίσει τό λόγο που ο νέος αισθάνεται ἢ ὀχι ἐπιτυχισμένος θά ἔλεγε πώς η αποσαφήνιση καὶ η μέ συνέπεια ακολουθία ενός σχεδίου ζωής φέρνει ἐπιτυχία. Αντίθετα η μή δυνατότητα προσαρμογῆς στό σχέδιο ζωής προκαλεί δυστυχία καὶ ἐσαττώνει σημαντικά τις δυνατότητες τοῦ ἀτόμου γιά πρόοδο. Καὶ ὀχι μόνο αὐτό, ἀλλά μεταφέρεται τό ἀνικανοποίητο στά μετέπειτα στάδια της ηλικίας καὶ προβάλλεται στούς ἄλλους. Οταν οι ανάγκες του νέου ανθρώπου γιά ακοδοχή στοργή καὶ ἐπιτυχία αντιμετωπισθοῦν και ικανοποιηθοῦν τότε θά νοιώσει ἐπιτυχισμένος γιατί θά πιστεύει πώς ἔχει πλέον τὴ δυνατότητα ν' ανταπεξέρχεται στίς ανάγκες του. (1).

— · —

(1) (Ἀπόσπασμα) ΑΛ. ΚΟΣΜΟΥΛΟΥ 'Ψυχολογία μ' Ὀδηγητικὴ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ηλικίας' ΠΑΤΡΑ, 1980

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 : Η ΚΑΡΙΕΡΑ Ή ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΖΩΗΣ

Το επαγγελματικό σχέδιο ζωής απασχολεί ιδιαίτερα τό νέο άνθρωπο. Εντάσσεται στό γενικότερο σχέδιο της ζωής του, τό οποιο τώρα αποσαφηνίζει καί συμπληρώνει μέ νέα στοιχεία.

Πρέπει γενικά νά λεχθεί ότι η επιλογή του μέλλοντος αυτού, έχει σχέση μέ τήν αγορά εργασίας πού εἶναι άμεσος καρπός τών κοινωνικο-οικονομικών καί πολιτιστικών πλαισίων. Στή συνέχεια επηρεάζεται από τίς οικογενειακές δυνατότητες καί αντιλήψεις καθώς καί από τά προσωπικά του κίνητρα καί κριτήρια πού διαμορφώνει. Ιδιαίτερα εδώ πρέπει να τονισθεί πώς η επιλογή τής επαγγελματικής καρριέρας αποτελεί σημαντικό σταθμό τής όλης προσωπικότητας τού νέου. Φανερώνει τήν κατακτημένη (ή μή) ωριμότητα καί συντελεί (ή όχι) στήν κατοχύρωσή της. Αποκαλύπτει συγχρόνως, χωρίς περιστροφές, πόσο η εντοχία του ανθρώπου επηρεάζεται από τίς εξωαστομικές συνθήκες. Μπορούμε να δούμε δύο στάδια επαγγελματικής προσαρμογής.

Τό πρώτο από αυτά έχει σχέση μέ τήν αρχική επιλογή σπουδών ή επαγγέλματα. Ό έφηβος ή μετέφηβος - μέ ρεαλιστικά ή φαντασικά στοιχεία - διαλέγει τόν επαγγελματικό του δρόμο. Δέν μπορεί νά μή μεταφέρει καί στό χώρο αυτό τό δικό του κόσμο τών αξιών καί νά μή προβάλλει τίς προσωπικές του διεκδικήσεις. Οι διεκδικήσεις αυτές έχουν σχέση μέ καταστάσεις, που συνήθως δέν απόλαυσε στά προηγούμενα χρόνια. Κατά τήν διάρκεια τών σπουδών ή τής επαγγελματικής προσαρμογής δοκιμάζει συνέχεια τόν εαυτό του μέσα στόν νέο χώρο. Έτσι συχνά φτάνει στό δεύτερο στάδιο.

Το στάδιο τούτο χαρακτηρίζεται από τη πλήρη δικαίωση του αυτόν πάνω στις πραγματικότητα. Οι δυσκολίες και αναχαιτίσεις προσθέτουν στο υφιστάμενο του αυτόνομου και ποικίλλουν δε έντονα και έντασης, ανάλογα με τις γνώσεις και ειδικά συνθήκες. Πολλές φορές ο νέος εγκαταλείπει τον αρχικό δρόμο και ακολουθεί ένα νέο, πιο ταιριαστό στις προσωπικότητά του

Στις αναζητήσεις του αυτές σημαντικό ρόλο θα παίξει για μια ακόμα φορά το αξιολογικό πλαίσιο της νεανικής προσωπικότητας, καθώς και το ιστορικό της. Στο στάδιο τούτο οι νέοι είναι πολύ πιο "ρεαλιστικοί" απ' ότι πριν. Και μέσα από το σκάμμα αναζητήσεων των εξωτερικών άλλων, συνήθως, σχέσεων. Θέλουν, παραδείγματος χάριν, να αυτοπροσδιορίσουν την ειδικότητα, το μέτρο, την οικονομική ανεξαρτησία, τη δόξα κ.ά. Βέβαια υπάρχουν αρκετοί πού κάνουν σκάμμα τις κοινωνικές συνθήκες ζωής. Λιγοί φυσικά καταλήγουν μέσα από αυτό σε αδιέξοδα! Οι περισσότεροι όμως αντιλαμβάνονται την σκαμμοφορικότητά τους και ένα μέτρο μετά να διευθετήσουν προσωπικούς στόχους.

Ένας άλλος εξίσου σημαντικός ρόλος θα παίξει ο ανταγωνισμός των κλικών και των σκαμμάτων που ήδη στο στάδιο αυτό έχει αρχίσει να γίνεται αισθητός. Ο ανταγωνισμός και η αντιπαράθεσή του από τον νέο, θα οριστικοποιήσουν τελικά τη σκαμμοφορικότητά του τοποθέτηση. Πράξεις τώρα ο νέος δοκιμάζει τον πόλεμο που η παλιά "παράταξη" κλικάρει κάνει προς τους νέους, ενώ και η ίδια αμύνεται κατά της επίθεσής του. Επίσης συναντήσεις τα πλέγματα των ανταγωνισμών που αντίκεινται στα συμφέροντα των σκαμμάτων. Οι σπόροι και των δύο πόλων του είναι σύμφυτοι.[1]

(Απόσπασμα) Λ. Κατσικόπουλου "Ψυχολογία της Οδηγικής της παραβατικής νεανικής κλικάρας" Πάτρα 1980.

Από τίν συνεπίς λόγη και του προβλήματος αυτού, τής εκπαιδευτικής σταδιοδρομίας, εξαρτάται και η γενικότερη κοινωνική προσαρμογή τού νέου, καθώς και η ευτυχία του. Το συναίσθημα δέ τής ευτυχίας αποτελεί βασικό κίνητρο προόδου του ωρίμου.

— · —

1.1. Δημόσιος ή ιδιωτικός τομέας απασχόλησης;

Με τήν απονομή τού πτυχίου, καί τήν εκπλήρωση τών στρατιωτικών υποχρεώσεων γιά τα αγόρια, συμπληρώνεται ωλέου ο κύκλος φοίτησης καί παραδίδεται ο νέος επιστήμονας γιά ένταξη στήν παραγωγική διαδικασία.

Σύμφωνα μέ τίς φιλοδοξίες καί τά όνειρα, τού πρίν μερικά χρόνια υποψήφιου φοιτητή, από αυτή τήν στιγμή αρχίζει επιτέλους η περίοδος τής δημιουργίας καί τών αυτολαυών γιά τά τόσα χρόνια προετοιμασίας καί εξάρτησης.

Οι "πολλοί δρόμοι", πού μόνου στήν υπέρμετρη αισιοδοξία μερικών ανοίγουται, δέν φαίνουται καί τόσο μεγάλοι σε αριθμό. Η ανεργία πού μαστίζει πολλές κατηγορίες επαγγελμάτων, δέν έννοεί τήν άμεση ένταξη στήν παραγωγική διαδικασία, αλλα αντίθετα υποχρεώνει τό νέο αυτό δυναμικό, σέ μιά πολυετή αναμονή, πού καί καταστρεπτική για τήν οικονομία ειναι, αλλα κυρίως τό αυτοδυναμώνει καί τό εκφυλίζει.

Οι αυτόφοιτοι τών θετικών επιστημών, βλέπουτάς ότι κανένας άλλος δρόμος δέν ανοίγεται πρός τόν ιδιωτικό τομέα, στρέφουται όλοι πρός τόν δημόσιο, πού παρουσιάζει σχετική - αλλά πρωνοβόρα - "ευκολία" στήν αυτορρόφησή τους. Παράλληλα, οι λίγες σχετικοί θέσεις ερευνητών - ειτε μεσα στό Πανεπιστήμιο, ειτε στα ερευνητικά κέντρα - ελαχιστα μπορούν να αποβούν φιλοδοξίας τών νεών επιστημόνων, μιά καί όλα συνηγορούν, υπέρ τής αυτόρριψης τους λόγω τών λίγων θέσεων πού δικαιολογούν. Η προοπτική, τέλος, τών μεταπτυχιακών σπουδών, που παραπείνει τήν οικονομική καί γενικότερη

εξάρτηση, ανοίγεται μόνον σε όσους έχουν, από τη οικογένειά τους, τη ανάλογη οικονομική δυνατότητα. Κι αυτή ακόμα η διέξοδος του ελεύθερου επαγγελματία, όνειρο εκατοντάδων υποψηφίων της Πολυτεχνικής Σχολής, έσβησε μαζί με τη οικοδομική έξαρση των μεγάλων πολεοδομικών συγκροτημάτων, στις αρχές, και τα μέσα, της δεκαετίας του 70.

Ετσι οι πολλές φιλοδοξίες αρχίζουν σιγα-σιγά να περιορίζονται, και η ένταξη σε μιά θέση Δημοσίου Υπαλλήλου, γίνεται πλέον η επαγγελματική φιλοδοξία του νέου αυτου επιστημονικού δυναμικού, που κάθε χρόνο αποφοιτά από τις Ανώτατες Σχολές Θετικών Επιστημών.

Σε σχετική, με τη επιλογή αυτή, ερώτηση πήραμε απαντήσεις από 490 φοιτητες (84%) του δείγματος, από τους οποίους 70 (14%) παρουσιάζονται 'αναποφάσιστοι. Οι υπόλοιποι έδωσαν τις ακόλουθες απαντήσεις

ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΘΕΙΣ...	ΣΧΟΛΗ			ΣΥΝΟΛΟ
	Φυσικομαθηματική %	Πολυτεχνική %	Σχολή Υγείας %	%
Στού Δημοσιο τομέα	76	13.5	15	58
Στού Ιδιωτικό τομέα	6.5	9	3	7
Σαν ελευθερος επαγγελματίας	12	74	73	30
Σαν ερευνητής	5.5	3.5	9	5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(299) 100	(88) 100	(33) 100	(420) 100

($p \simeq 0.0$, β.ελ. 6, $\chi^2 = 168.58$)

Η ουσιαστική αντιπαράθεση επομένως, γίνεται ανάμεσα στην επιλογή του ελεύθερου επαγγελματία και [illegible] στον δημόσιο τομέα.

Οι διαφορές αυτές, που πηγάζουν συχνά και από τό αντικείμενο τών σπουδών, προσανατολίζουν στόν εκούθερο επαγγελματία τούς φοιτητές τής Πολυτεχνικής Σχολής (74%) και τής Σχολής Υγείας (73%), ενώ αντίστοιχα τό 76% τών φοιτητών τής Φυσικομαθηματικής Σχολής επιθυμεί τήν ανασχόληση στόν Δημόσιο τομέα, και πιό συγκεκριμένα στό επάγγελμα του εκπαιδευτικού (86.5%). Η στροφή βέβαια αυτή πρός τήν εκπαίδευση, πού και μέσα στά όρια τής αυτής σχολής ποικίλλει κατά τμήματα, δέν ειναι μόνο εκ του αντικειμένου τών σπουδών της δικαιολογημένη. Το ότι όμως δέν έχει λυφθεί σχετική πρόνοια, ωστε να αναπτυχθούν στήν παραγωγή, και νά διδάσκονται αναλυτικώτερα στά Πανεπιστήμια, αντικείμενα εξειδίκευσης, πού θά επιτρέψουν, τήν ασχόληση τών νέων Μαθηματικών, Φυσικών, Βιολόγων στήν Βιομηχανία, και στήν επάνδρωση τών Δημοσίων Υπηρεσιών, αναγκαστικά στρέφει τήν επιλογή στήν Μέση Εκπαίδευση. Από τήν κατάσταση αυτή κανένας ουσιαστικά δέν ωφελείται. Ούτε η επιστήμη, ούτε η οικονομία, και οπωσδήποτε ούτε η Παιδεία, μιά και δέν μπορεί ετσι νά ισχύσει ενας συγκεκριμένος αξιολογικός άξονας τήν υποφηφίων καθηγητών, αφου παράλληλα δεν υφίσταται συγκεκριμένη και αυστηρή παιδαγωγική καταρτισή τους, αλλα ούτε και εναλλακτική λύση απασχόλησης.

Τέλος θα πρέπει να σημειώσουμε τόν μικρό πράγματι αριθμό των φοιτητών που επιθυμούν να ανασχολιθούν μέ τήν έρευνα ή πού μόνο στούς φοιτητές τής Σχολής Υγείας παρουσιάζεται σχετικά αυξημένο (9%), μιά και σίγουρα οι δυνατότητες που τους προσφέρονται, με τίς πανεπιστημιακές κλινικές, και τα κατοπόμεια, συγκριτικά με τίς άλλες κατευθύνσεις σπουδών, ειναι μεγαλύτερες.

Παρ' ότι -όπως θα δείξουμε καὶ αμέσως μετά-, η απόφαση αυτή για τὸν τομέα απασχόλησης διαφοροποιείται μὲ τὴν πάροδο τῶν ετῶν καὶ τὴν διάρκεια φοίτησης, η πλειονότητα τῶν φοιτητῶν δὲν κρίνει πῶς στὴν απόφαση αυτὴ βοηθάει ουσιαστικά τὸ Πανεπιστήμιο.

Σε σχετικὴ ερώτηση συμμετείχε τὸ 79% του δείγματος (460 φοιτητές). Από αυτοὺς τοὺς φοιτητές εκφράστηκαν αρνητικά οι 322 (70%), ενω ενα 1.5% απάντησε ότι δὲν ἐχει γιὰ τὸ θέμα ἀποψη. Οι υπόλοιποι (28.5%) διευκρίνησαν ότι τα μαθήματα καὶ γενικότερα οι σπουδὲς τοὺς βοήθησαν ωστε νὰ κάνουν επιλογή του τομέα απασχόλησης του.

Εκεινοι, φυσικά, που αρνοῦνται τὴ συμμετοχὴ του Πανεπιστημίου στὴν λήψη της απόφασης γιὰ τὸν τομέα απασχόλησης, εκτιμοὺν κύρια σὰν προσωπικὴ αυτὴ τους τὴν επιλογή, που ειτε εχει γίνει από παλιότερα (πρὶν τὴν εισαγωγὴ στὸ Πανεπιστήμιο), ειτε ἐχει γίνει αφοὺ πρωτα διερέννησαν οι ιδιοι τις συνθήκες εργασίας. Εκαναν επομένως επιλογὴ βάσει πληροφορικὸν πὸν τὸ Πανεπιστήμιο δὲν παρέχει.

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα τις δικαιολογήσεις τῶν αρνητικῶν απαντήσεων στὸ ερώτημα αυτὸ τῆς βοήθειας του Πανεπιστημίου στὴν επιλογὴ του τομέα τῆς απασχόλησης.

ΣΕ ΒΟΗΘΗΣΕ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΣΤΗΝ ΑΠΟΦΑΣΗ ΣΟΥ ΑΥΤΗ;	%
ΟΧΙ. Η απόφαση σκηρίχθηκε σε προσωπικὴ εμπειρία 5 επιλογη	45.5
ΟΧΙ. Γιατί δεν υπάρχουν κατευθύνσεις σπουδῶν - μετεκπτοκιακά που διευκολύνουν	37.5
ΟΧΙ. Με οδήγησαν οι συνθήκες	17
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(273) 100

Αυτή η κατάσταση που περιγράφεται από τους φοιτητές, δεν είναι άγνωστη καθόλου για ένα ίδρυμα που έχει πράξεις από απόλυτο και υψηλό σεβασμό των βορφωτικών - εξ ορισμού τέτοιο αντικείμενο -, αλλά και των γενικότερων πολιτισμικών καταστάσεων των νέων που θα αναζητούσαν μονάδα και δυνατότητες επιστημονικές αλλά και τις κοινωνικές προσδοκίες του βορέα.

Στο βαθμό αυτό σύνδρομο - της σιλογής και της καταπόνησης -, οι σχολές ιδιαίτερα των θετικών επιστημών παρουσιάζουν άλλοτε αυξόμενο και άλλοτε χωρίς δυνατότητα ανάλυσης σωστούς μιας πολύβορφης επιστημονικής αναβάθμισης του αντικειμένου τους. Η απουσία των διαδικασιών συνήθως αναβέρεται συχνά από αβορμάτωση από γενικές - τεχνικά εξοπλισμούς - υποβάθρου πάνω από όλους των καταπόνησης του αντικειμένου τους. Έτσι η Αστρονομία, η Μετεωρολογία αλλά και αυτή καθαυτή η Στατιστική, η χρήση του Ηλεκτρονικού Υπολογιστή και ο προγραμματισμός παρέχει δίδασκουν δεν έχουν δυνατότητα μιας αυθόλοκτης και απεριόριστης δυναμικής παρουσίας σε πράγματα σπουδών απαντώμενων τεχνικά τι καταπόνησης σπουδών.

Έτσι ο Μαθηματικός, παραδείγματος χάριν, αισθάνεται άβεα και έντονα τον ανάγκη για σθένους προσανατολισμού να ακολουθήσει σταδιακώς μέ κάποιου και από τους πλέον διαδεδομένους τρόπους τις επιλογές του. Ο μόνος χώρος που θεωρεί τις γνώσεις του χωρίς να τον ενοχλούν αρβεστικά σε εργασιακή σχέση, είναι η Μέση Παιδεία.

Είναι όμως πράγματι προετοιμασμένος και σωστά ο νέος Μαθηματικός (Φοιτητής - Χημικός - Βιολόγος) για να αντεπεξέλθει στις απαιτήσεις της επιλογής του αυτής;

Στο επόμενο αυτό κεφάλαιο αναζητούμε δεν μπορεί να δοθεί.

για τις αγροτικές.

—.—

β) Η κοινωνική βαθμίδα της οικογένειας του φοιτητή

Η σχολή φοίτησης των φοιτητών όπως έχουμε δείξει και σε σχετικό κεφάλαιο εξαρτάται αρκετά σημαντικά από την κοινωνική προέλευση των φοιτητών. Παρ' όλα αυτά όπως θα αποδείξουμε η διαφορά κατά κοινωνική τάξη που παρατηρείται στην επιλογή του τομέα απασχόλησης δεν οφείλεται τόσο στην αναλογία των σχολών όσο στην αντίληψη πού διαφαίνεται για τό κοινωνικό status του επαγγέλματος.

Ας παρατηρήσουμε τόν συσχετισμό αυτό. Κάτω από τόν πίνακα διαιρίνεται τό ποσοστό της Φυσικομαθηματικής Σχολής κατά κοινωνική τάξη ώστε νά γίνεται σαφής η αναλογία των σχολών σ' αυτήν.

ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΕΙΣ...	ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΤΑΞΕΙΣ				
	Ανωτατη %	Ανωτερη %	Ανω-Μεση %	Κατω-Μεση %	Κατώτερη %
Δημόσιος τομέας (γενικά)	-	10	8	4	6
-"- (Καθηγητής Μ.Ε)	31	35	51.5	62	62
Ιδιωτικός τομέας	-	15	5	4	9
Ελεύθερος επαγγελματίας	61.5	36	27.5	26	18
Ερευνητής	7.5	4	8	4	5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(13) 100	(72) 100	(124) 100	(100) 100	(66) 100

($p = 0.006$, Βε, 16, $\chi^2 = 33.497$)

Ποσοστό Φυσικομαθηματικής	50 %	63.5 %	74 %	75 %	85 %

Μια προσεκτική παρατήρηση του πίνακα δείχνει ότι η επιλογή του σταχτέλματος του καθηγητή από Μ.Ε., δεν είναι η απλή μά κά-θε κοινωνική τάξη και οπωσδήποτε δεν οφείλεται στην αναλογία τών σχολικών φοίτησης η διαφοροποίηση αυτή.

Ο μέσος τόπος γενικά (και ειδικότερα το σταχτέλμα του καθηγητή) έχουμε ότι επιλογή στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις είναι πολύ και τις χαμηλότερες ποσοστιαίες αναλογίες. Έτσι η κεντρική θέση στην κορυφή των κατώτερων κοινωνικά τάξη με ποσοστό επιλογής του δημο-τικού τόπου 68% (62% αντίστοιχα μά τον καθηγητή Μ.Ε), και ακο-λουθούν η Κάτω-Μεσ. 66% (62%), η Ανω-Μέση 59.5% (51.5%), η Ανωτέρα 45 (35%), και η Ανώτατη 31% (31%). Αντίστροφη ακριβώς πορεία ακολουθεί η επιλογή του εξωτερικού σταχτέλμα-τος, ιδιαίτερα προσεκτικές στις κατώτερες κοινωνικές τάξεις. Των χαμηλότερων σχολείων συμπίπτουν στην ανώτατη κοινωνική τάξη (61.5%) ενώ το ποσοστό των σχολών που είναι εξοχώτερα προορίζονται τα σταχτέλματα αυτά ανέρχεται στο 50%. Αντίστοιχα σημείωση πα-ρατηρείται και στην κατώτερη τάξη (36%), ενώ η μικρότερη συχνότητα του σταχτέλματος αυτού παρατηρείται στην κατώτερη κοινωνική τάξη (18%).

Των επιλογή της ιδιωτικής σταδιοδρομίας παρουσιάζουν μεν αρνη-τά διάφορα βαθμού κοινωνικά τάξης, η ανώτατη (7.5%), η ανω-τέρα (8%), και η κατώτερη (5%). Η επιλογή αυτή αλλοτε δεν-η καταφύγουν μέσα από πλαίσια της κοινωνικής τάξης και άλλοτε προσπάθεια αυτόματης σε άνωτερη κοινωνικά τάξη από εκείνη της οικογένειας.

Γενικά πάντως ο βαθμός άνεσης και χρόνου που κοινωνικά

διαμρίνουν τὴν οἰκογένεια, γίνεται αἰτία μεγαλύτερης συνεκτικότας καὶ φιλοδοξιῶν τῶν παιδιῶν της, τοῦ τολμοῦν τὴν αβεβαιότητα του ελεύθερου ανταγωνισμοῦ, ἀπὸ τὴν ασφάλεια αγγα καὶ τὸν υποβαθμισμένο ἀπὸ πλευρὰς γοήτρου ρόλο του δημόσιο - υπαλληλικοῦ τομέα.-

— . —

δ) Η ηλικία του φοιτητή

Η τελευταία μεταβλητή που παρουσιάζουμε αφορα την ηλικία του φοιτητή, κατά τὴν στιγμή τῆς επιλογῆς του αυτῆς. Ας δουμε καλύτερα τὸν αναλυτικὸ συσχετισμό. Η ηλικία έχει προκύψει ἀπὸ τὴν μεταβλητή τοῦ έτους γεννήσεως.

ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΕΡΓΑΣΤΕΙΣ...	ΕΤΟΣ ΓΕΝΝΗΣΗΣ (ΗΛΙΚΙΑ)			
	Γεννηθ. προ κ' 55 (ηλικία άνω 25) %	Γεννηθ. '56 κ '57 (ηλικία 24 κ 23) %	Γεννηθ '58 κ '59 (ηλικία 22 κ 21) %	Γεννηθ. μετὰ τὸ '60 (ηλικία κάτω τῶν 20) %
Δημόσιος τομέας (γενικά)	-	5	9	10
-"- (καθηγητής Μ.Ε)	70.5	52	53	37.5
Ιδιωτικός τομέας	2.5	8.5	9	4
Ελεύθερος επαγγελματίας	27	33.5	20.	40.5
Ερευνητής	-	1	9	8
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(41) 100	(116) 100	(152) 100	(101) 100

($p = 0.00028$, β.ελ. 12, $\chi^2 = 36.387$)

Στὶς φιλοδοξίες καὶ τὰ όνειρα τῶν πρώτων χρόνων, η πράγματι ισοπεδοτικὴ κατάσταση τοῦ έπεται μοιάζει μακρινή, καὶ η ελεύθε-

σταθιοδρομία χωρίς προϊστάμενους καὶ διενθυντές προσεκτικὴ ιδιαίτερα περνωντας ὅμως τα χρόνια κ "προσγείωση" ειναι αναπόφευκτη. Θά πρέπει ὅμως νὰ σημειώσουμε οτι οι ὁποιες παρατηρήσεις θά πρέπει να περιορισταὶ στίς δύο τεσσεντοκες κατηγορίες (τοὺς γεννηθέντες μετὰ τὸ '57) μιὰ καὶ στίς προηγούμενες κ αναλογία κὰς Φυσικομαθηματικὴς αυξάνει σημαντικά.

Κλείνοντας τὴν παράγραφο αυτὴ κὰν μεταβλητὴν πὰν διαφοροποιοὺν κὰν επιλογὴ του τομέα αποσκόλησης πρέπει νὰ πούμε οτι πράγματι αυτη ειναι εικονικὴ μιὰ καὶ στὴν ουσία δὲν φαίνεται να υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξής κες. Η στροφὴ σὰν ὁπμόσιο τομέα, τεσσεντάια καὶ αναγκαστικὴ λύση γιὰ τοὺς περισσότερους, ειναι σίγουρα αποτέσεσμα τὴν εσσείμενον εξειδίκευσης καὶ προσαρμογὴς τὴν σπουδὴν με τὶς ανάγκες τὴς παραγωγὴς.

—— · ——

1.2. Μιά νέα ποιοτική παρουσία των καθηγητών των Θετικών επιστημών στήν Μέση Εκπαίδευση.

Είναι αλήθεια ότι μιά προϊστορία δικαδμού, αντιφάσεων, ανοιστολών, καί μισαλλόδοξης πολιτικής έκαναν τήν Παιδεία "τό μεγάλο μας πρόβλημα", όπως τήν αποκαλούσε ο Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ. Μέσα στά σχολεία μας ιδιαίτερα, κ προϊστορία αυτή κατάφερε να σβύσει κάθε ελπίδα για μιά νέα αντίληψη της ζωής, σύχρονη της αναγκαιότητας για ανθρώπινη, δίκαιη κ' ειρηνική επιβίωση. Η στείρα προγονολατρεία, κ διγλωσσία, τό "κρωικό" "κάγαθό" σύστημα αξιών, απορρόφησε, τελικά ότι νεανικό καί ελπιδοφόρο ζουσε στο χώρο της.

Παρόλα αυτά, ακόμα κ' σήμερα καμμιά ουσιαστικά βαρύτητα δέν δίνεται στήν προετοιμασία των αυριανών καθηγητών πού θα μπούν καί εκείνοι μέ τήν σειρά τους να δοκιμάσουν καί νά δοκιμαστούν.

Κι όμως τό πρόβλημα δέν φαίνεται - τουλάχιστον γιά όσους μπορούν καί αντέχουν ακόμη να τό αντιμετωπίζουν - ότι θα μπορέσει να επιλυθεί μόνο μέ νομοθετικές επεμβάσεις στή οργάνωση, τή διοίκηση καί τούς στόχους. Τό κύριο βάρος της αλλαγής αφορά τήν στάση καί τή νοοτροπία τού ίδιου του καθηγητή. Στόν τομέα αυτό πολύ λίγα πράγματα μπορούν να περιφανενθούν οι Σχολές πού κυρίως τροφοδοτούν μέ δυναμικό τό καθηγητικό σώμα στήν Μέση εκπαίδευση. Και οπωσδήποτε κ περιφάνια αυτή αποδυναμώνεται ιδιαίτερα σής Θετικές Σχολές τών Πανεπιστημίων μας.

Ο τύπος του εγωκεντρικού, φιλαυθεντικού, μονόπλευρου καί

αυστηρού καθηγητή (συνηθέστατα ανδρικού φύλου) έχει ταυτισθεί σέ εναν ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό νεοεσσηνικών λογοτεχνικών έργων, μέ τόν καθηγητή τών Μαθηματικών. Αλλά και αυτή ακόμα η εμπειρία, πολύ δύσκολα αναφέρει Μαθηματικούς, πού να χειρίζονται σωστά τό λόγο (γραπτό και προφορικό) πού νά εκφράζουν εναισθησία στήν σχέση μέ τήν μαθητική κοινότητα, πού να δείχνουν μιά κοσσιτεχνική, τελικά υπαρξιακή αναζήτηση, που να οριοθετούν τήν εφηβική μνήμη και να επιβραβεύονται από τήν αγάπη των μαθητών τους.

Κι όμως η στάση αυτή, που σωρός ολόκληρος προβλημάτων δημιούργησε, είναι λάθος να ερμηνεύεται σάν αποτέλεσμα της ορθολογικότητας του αντικειμένου τής επιστήμης τους.

Η ομορφία τής επιστήμης αυτής, ομορφία τής ίδιας της ανθρώπινης φύσης και τής διανόησης, δέν έχει τήν ανάγκη μιας αυστηρότητας στήν επικοινωνία, αλλα απαιτεί τήν διαλογικότητα μια και μόνο μέσα σε ενα τέτοιο περιβάλλον κυριαρχεί τό λογικό και η φαντασία γίνεται δημιουργική. Παράλληλα η λιτότητα και η ακρίβεια στήν έκφραση δέν είναι αποτέλεσμα ενός φτωχού πράγματι λεξιλόγιου, αλλα αντίθετα στηρίζεται στήν επιλογή μέσα από τόν πλουτο τήν κατάλληλων όρων πού χωρίς αμφιβολία θά περιγράφουν τό γεγονός.

Πόσες φορές, και σέ μιά συζήτηση ακόμα, η απόλυτη και ακριβής κατανόηση της ορολογίας δέν ευνοεί τό σύμπέρασμα;

Ταυτόχρονα όμως, είναι αλήθεια, αυτή η εμβάθυνση, αλλά και η συστημοιτική επικοινωνία μέ τόν χώρο και τό αντικείμενο τήν θετικών επιστημών, διαποτίζεται φιλοσοφικά από υπεροχή του "λόγου" και δέν αφήνει περιθώρια εκτίμησης του συναισθηματισμού.

Η ποίηση όμως της ανθρώπινης παρέας και επικοινωνίας, δοκιμάζει αυτοσχεδιασμούς πάνω σε κείμενα συμπεριφορών συμπεριφορών, αυχιά αυτοσχεδιασμών και περίπλοκων συναισθηματικών καταστάσεων που πολύ λίγο μπορούν να αναδειχθούν στο σινεμά.

Η εμπειρία εξάλλου μιλιέται, περισσότερο απ' όσο άλλη, απ' ανθρώπινη μνήμη προσδοκάται, διαπνέεται και δίνεται από τις εποχές αυτή συμπεριφορά φόρτιση σε όλα τα επίπεδα των σχέσεων και των δραστηριοτήτων της.

Η επικοινωνία συνεπώς μέσα στον χώρο της αγωγής δεν αφορούσε απλώς την απαρξη μιας αναπόδεικτης αλλά και την φανέρωσή της.

Εδώ πλέον η παιδαγωγική τέχνη είναι αυτή που θα δώσει τρόπους έκφρασης, ανοίγοντας το δρόμο της επικοινωνίας, πριν απ' όλα ο λόγος αντικείται απ' αξιόπιστα διδασκαλία.

Όμως απ' όλα και τα ποιοτικώτερα αυτά βαθμίδια που υπάρχουν στο προσχολικό υλικό πουθενά δεν είναι ούτε απ' υποχρεωτικά, απ' έχουν μια ιδιαίτερη συμπληρωματική θέση στο πανόραμα των νέων καθημερινών που θα προέρχονται από τις θετικές σχολές μια και μπορεί να καλύψει τον φιλοσοφική, ανθρωπιστική και κοινωνική διάσταση στις καταπόνησης των σχολών αυτών.

Η παιδαγωγική σχέση, πού είναι τελικά μια ποιοτική παρουσία, δεν καλύπτεται, από τις γνωσιολογικές πληρότητα του καθηγητή. Αλλά παράλληλα δε τις άριστες γνώσεις του συναισθήματος του, απαιτεί ήθος και εμπειρικές ικανότητες.

Η συμβολή των καθηγητών-(φυσικών-χημικών κ.τ.λ.)- παιδαγωγών είναι απαραίτητα για την αντιμετώπιση της κρίσης στο χώρο της παιδείας. Στον αγώνα και τα προβλήματα αυτή ο καθηγητής των θετικών επιστημών, πρέπει να είναι μια άλλη κα-

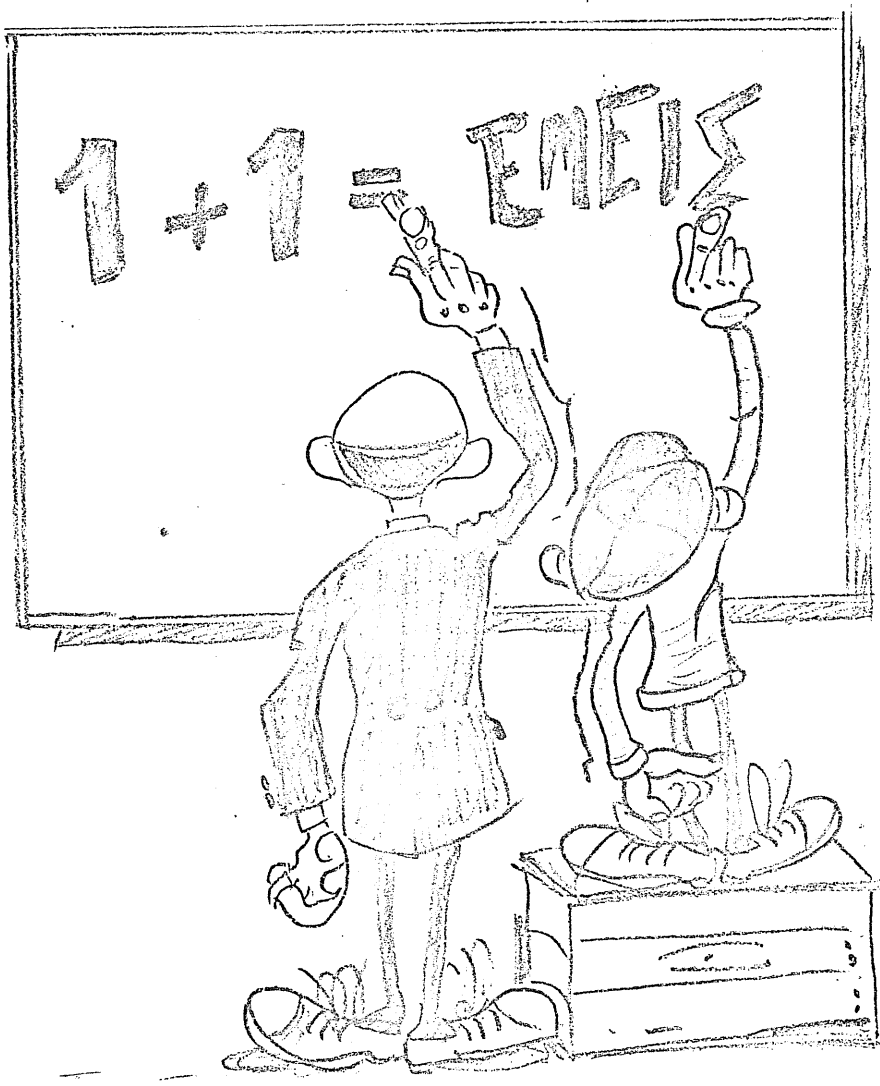

Γ. ΚΑΛΑΝΤΖΗΣ

νούργια ποιοτική παρουσία.

Όπως είδαμε και από τις προηγούμενες παραγράφους η συμμετοχή πληθυσμού των φοιτητών της Φυσικομαθηματικής σχολής, επιλέξαμε το σύμπλεγμα των καθηγητών. Ακόμα και ένας πολύ μικρός αριθμός φοιτητών της Πολυτεχνικής, πράξαμε προς το σύμπλεγμα αυτό. Πιστεύαμε ότι τόσο η ανάγκη που βασίζει ψυχολογικά αριθμούς φοιτητών των πολυτεχνικών σχολών, όσο και η προοπτική αυξήσεως της παραγωγής των Τεχνικών Λυκείων, θα δώσει τον δυναμισμό σε αυτόν μεγαλύτερο αριθμό εισακτέων στους των ενδιαφερόμενων να προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις στο χώρο της Αγωγής.

Μια σύγκριση και αρκετά ελκυστική για τη δυναμική και την ανταγωνιστικότητα στο χώρο, προσπαθήσαμε των ανάγκων επαναδημιουργήσουμε από το 1974 τα βάθμια των παραδόσεων, που απευθύνονται κυρίως στους Μαθηματικούς, αλλά και σε άλλα τμήματα της Φυσικομαθηματικής. Με όσο δυνάμεις μ' όσα διέθετε, που μόνο με υπερβολική αισιοδοξία χαρακτηρίζουμε τη συνάρτηση για ένα τέτοιο σύνολο, παρέμενε μια άλλη παρουσία στο χώρο αυτό, δουλεύοντας τον ανάγκη μιας φιλοσοφικής διάθεσης βαρειά από μια τεχνοκρατική αντίληψη για την εκπαίδευση.

Θέλοντας να εξακριβώσουμε πράγματι τα βαθμό που έχουν αριθμούν έννοια και αξία αφομοιωθεί στον φοιτητικό χώρο, ζητήσαμε από τους φοιτητές που έκαναν την επιλογή των επαγγελμάτων των καθηγητή, να αναφέρουν ποιες θεωρούν από τις πιο βασικές ιδιότητες που πρέπει να έχει ο δασκαλάκος στη Μέση Εκπαίδευση.

Ένας αδόκιμος αριθμός χαρακτηριστικών, ιδεών και στάσεων καταγράφηκε. Όλο αυτό το πλήθος το κατηγοριοποιήσαμε στις εξής

κατηγορίες

- Ανθρωπος (στοιχεία χαρακτήρα και συμπεριφορός, αγάπη, κατανόηση)
- Καλός Δασκαλος (μεταδοτικότητα, διδακτική ικανότητα, διοίκηση ομάδας)
- Επιστήμονας Καλός (ενημερωμένος, με αριστη γνώση και εμβάθυνση του ασκηθέντου του)
- Παιδαγωγός (συνύπαρξη και των τριών προηγούμενων κατηγοριών, ποιότητα επικοινωνίας).

Σύμφωνα μ' αυτά οι απαντήσεις των φοιτητών εχουν ως εξής:

ΒΑΣΙΚΕΣ ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ ΤΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ	%
Άνθρωπος	29
Καλός Δασκαλος	13
Επιστήμονας Καλός	11
Παιδαγωγός	45
ΔΕΝ ΞΕΡΩ	2
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(280)100

Ο μικρός αριθμός απαντήσεων οφείλεται στό γεγονός ότι η ερώτηση αφορά μόνου εκείνους πού έχουν σάν επιλογή τό επαγγελμα του καθηγητή.

Μόνο ένα 45% έχει πράγματι συνειδητοποιήσει τό ρόλο που καλείται να διαδραματίσει ο παιδαγωγός, αναγνωρίζοντας τόσο τήν ανθρώπινη καγωσύνη του όσο και τίς γνώσεις και τό διδακτικό ταλεντο.

Από τούς υπόλοιπους ενας σημαντικός αριθμός (29%) πιστεύει πώς μόνο η καγωσύνη, η αγαπη, η κατανόηση κ.λ.π., μπορούν να αποβούν

από μόνα τους παράγοντες επιτυχίας του διδασκαλικού εγχειρήματος. Η άποψη αυτή μέσα από τις εξεύρεσις που περιέχει στην ουσιαστική αναγνώριση του ρόλου που καλείται να διαδραμίσει ο καθηγητής στην αγωγή, καθίσταται ιδιαίτερη επικίνδυνη μια 5 παρεξηγεί στην ουσία την παιδαγωγική ικανότητα περιγράφωντας την με ένα μόνο χαρακτηριστικό της.

Ακόμα η άριστη γνώση του αντικειμένου (11%), η μεταδοτικότητα και η ικανότητα του δάσκαλου για διδασκαλία και διοίκηση (13%) δεν μπορούν τελικά ανεξάρτητα και από μόνες του να λειτουργήσουν παιδαγωγικά.

Ενα 2% τελικά των αναλυτήσεων δήλωσε άγνοια για τό ποιές πρέπει να ειναι οι ιδιότητες του λειτουργού στη Μέση Εκπαίδευση.

Τό γεγονός και μόνο των παραποιήσεων ή και της άγνοιας της πλειονότητας (55%) των ανριανών καθηγητών καθιστά ιδιαίτερα αναγκαία την παρουσία των παιδαγωγικών μαθημάτων στην όλη προπαίδευση των υποψηφίων.

Πράγματι σε ερώτησή μας για τό κατά "πόσο σε βοήθησε τό πανεπιστήμιο να αποκτήσεις τις ιδιότητες που αναφέρεις σαν βοηθικές" (όποιες κι αν ειναι αυτές) απάντησαν 247 φοιτητές. Από αυτούς μόνο τό 16% απάντησε καταφατικά, κι ένα 21.5% "εν μέρει". Για τό 62.5% τό Πανεπιστήμιο δεν βαθάει για να αποκτήσουν τις ιδιότητες αυτές που εκτιμούν σαν χρήσιμες για τό μελλοντικό τους επάγγελμα. Οι αριθμοί αυτοί νομίζουμε ότι αναιτούν πραγματι αλλαγές στην εκπαιδευτική διαδικασία και νοοτροπία.

— · —

1.3. Η επιλογή του τόπου εργασίας

Οι μεγάλες μεταναστεύσεις προς τα πρωτεύουσα της δεκαετία του '60 έφεραν αυξημένη μιας άρθρωσης και κοινωνικά σημαντικής υπερδιόγκωσης στις Αθήνα. Εκτός των άλλων η δυναμικότητα-ικανοποίησης στις διαφορετικές συνθήκες ζωής, όπως και αυτές άφησε επιλογών, αυξημένο πληθυσμιακό αύξηση, ιδιαίτερα για τους νέους σπουδάζουν. Αντίστοιχα φαινόμενα παρουσιάστηκαν όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας. Έτσι το 38.65% του πληθυσμού της χώρας κατά το 1971 είχε συγκεντρωθεί στα πέντε μεγάλα πολεοδομικά συγκροτήματα και επαρχιακές πόλεις, την Αθήνα (28.95%), τη Θεσσαλονίκη (6.35%), την Πάτρα (1.38%), το Βόλο (1%) και το Ηράκλειο (0.96%).

Συνολικά 53.2% του πληθυσμού είχε εγκατασταθεί στις αστικές περιοχές ενώ αντίστοιχα στις αγροτικές και τις ημιαστικές το ποσοστό ήταν 35.1% και 11.7%.

Το πρόβλημα της απασχόλησης ένας και αυτό ήταν αρκετά δύσκολο να επιλυθεί μιας και προϋποθέτει απάντηση κατάλληλων τόσο στα εργασία όσο και στα παιδιά μιας.

Το ενδιαφέρον όμως της όλης μιας στην πρωτεύουσα και οι όλο αυξανόμενες δυσκολίες τόσο στις μεταναστεύσεις (είτε μέσα στην πόλη είτε από περιφέρεια) αλλά και στον ρυθμό δημιουργίας, λειτουργίας από μόνα του από κίνητρο φυγής ιδιαίτερα στα παιδιά που ήδη έχουν εμπειρία μιας μεγάλης επαρχιακής πόλης.

Παρ' όλα, οι περισσότεροι φοιτητές του δείγματος μας όπως είδαμε έχουν κάνει την επιλογή της απασχόλησης στον Δυτικό τομέα που δεν αρέσει περιθώρια επιλογής συγκεκριμένου τόπου εργασίας σε σχέση με τους άλλους, ρωτήσαμε την επιθυμία τους

για τόν τόπο εξάσκησης του επαγγέλματος τους.

Στίν ερώτηση αυτή συμμετείχαν 541 φοιτητές (92.5%) του δείγματος. Οι αποκρίσεις τους φαίνονται στόν επόμενο πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΘΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΝΑ ΕΡΓΑΣΘΕΙΣ...	%
Στίν Αθήνα	30.5
Στή Θεσσαλονίκη	6.5
Σε επαρχιακή πόλη άνω τών 30.000 κατοίκων	38
Σε επαρχιακή πόλη κατω τών 30.000 κατοίκων	14
Σε κωμόπολη ή χωριό	5
ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ	6
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(541) 100

Η πλειοψηφία (38%) επιλέγει τίς μεγάλες επαρχιακές πόλεις, ενώ ενα ακόμη ποσοστό 19% επιλέγει τίς μικρότερες επαρχιακές πόλεις (14%) καί τίς κωμοπόλεις καί τα χωριά (5%). Η Αθήνα συγκεντρώνει τίν προτίμηση τού 30.5% ενω η Θεσσαλονίκη γίνεται επιλογή γιά τό 6.5%.

Πρίν όμως από τα συμπεράσματα γιά τίν κατανομή αυτή της επιλογής του τόπου εργασίας, ειναι ιδιαίτερα ενδιαφέρον νά δούμε τόν συσχετισμό τών μεταβλητών τίς επιλογής αυτής καί του τόπου στόν οποιο μεγάλωσε ο φοιτητής. Ο συσχετισμός που αποδίδεται στόν ακόλουθο πίνακα σχετικών συχνοτήτων παρουσιάζει πιθανότητα ανεξαρτησίας μηδενική με ακρίβεια 8 δεκαδικών ψηφίων στόν πλήρη συσχετισμό τών κατηγοριών μας. Γιά τίν διευκόλυνση όμως τών παρα-

τυρήσεων διατηρούμε τίς αυτές κατηγορίες καί για τίς δύο μεταβλητές

ΘΑ ΠΡΟΤΙΜΗΣΕΙΣ ΝΑ ΕΡΓΑΣΘΕΙΣ...	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ				
	Αθήνα %	Θεσ/νίκη %	Επαρχ. πόλη άνω 30.000 κ %	Επαρχ. πόλη κάτω 30.000 κ %	Κωμοπόλη ή χωριό %
Στήν Αθήνα	74.5	6.5	9	17.5	4
Στή Θεσσαλονίκη	1	67	4.5	9.5	6.5
Σε επαρχ. πόλη άνω 30000 κ.	17.5	20	79	42.5	44
Σε επαρχ. πόλη κάτω 30.000 κ.	6	6.5	5.5	26.5	28
Σε κωμόπολη ή χωριό	1	—	2	4	17.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(160) 100	(15) 100	(91) 100	(125) 100	(75) 100

($p = 0.0$ [8 δεκ], β.ελ. 16, $\chi^2 = 318.546$).

Οι κόκλοι σε κάθε κατηγορία δείχνουν τό ποσοστό που επιθυμεί να παραμείνει στόν τόπο που μεγάλωσε. Τό μεγαλύτερο ποσοστό συγκεντρώνουν οι επαρχιακές πόλεις με πληθυσμό μεγαλύτερο τών 30.000 κατοίκων, οι οποίες συγκρατούν τό 79% τών φοιτητών που κατάγονται απο αυτές. Αμέσως μετά έρχεται η Αθήνα (74.5%), η Θεσσαλονίκη (67%), οι μικρές επαρχιακές πόλεις με πληθυσμό κάτω τών 30.000 κατοίκων (26.5%) καί τέλος οι κωμοπόλεις καί τά χωριά (17.5%).

Βλέπουμε ότι από τίς μικρές επαρχιακές πόλεις καί τά χωριά η μεγάλη πλειοψηφία τών αυριανών επιστημόνων δέν επιθυμεί τήν επάνοδο. Στρέφουται κυρίως πρός τίς μεγάλες επαρχιακές πόλεις, πράγμα ιδιαίτερα ενθαρρυντικό γιά τά τεραστια πολεοδομικά συγκροτήματα τών Αθηνών καί τής Θεσσαλονίκης

Ταυτόχρονα από αυτές τίς δύο πόλεις, η τάση φυγής - άν καί αποτελεί μειοψηφία - κατευθύνεται επίσης στίς μεγάλες

επαρχιακές πόλεις με πληθυσμό άνω των 30.000 κατοίκων.

Δεδομένου δέ ότι ο αριθμός των πόλεων αυτών υπερβαίνει τις εἴκοσι σε όλη τήν χωρα μπορούμε να υποθέσουμε ότι και η ελάχιστη υπαρξη κινήτρων, θά ενθαρρύνει σημαντικά τήν επιλογή αυτή, και θά εχει σε πρώτη φάση, τήν δυνατότητα τής αναζωογόνησης ενος ικανού αριθμού επαρχιακών πόλεων που οδηγούντο με μαθηματικη ακρίβεια σε μαρασμό.

Πάντως τό γενικότερο πρόβλημα θεωρείται ηδη σε ενα στάδιο ανάλυσης και προβληματισμού πού επιβάλλει τήν παράλληλη διερεύνηση όλων των πιθανών μεταβλητών, που οπωσδήποτε δέν μπορούν να γίνουν αυτό μιά έρευνα με τις δυνατότητες αυτής πού παρουσιάζουμε.

Από τήν ανάλυση όμως που κάνουμε πιστεύουμε ότι διαφαίνεται μια τάση και επιβεβαιώνεται η υπαρξη πρόσφορου εδάφους γιά τήν επίλυση του καινοτόμου αυτου προβλήματος.

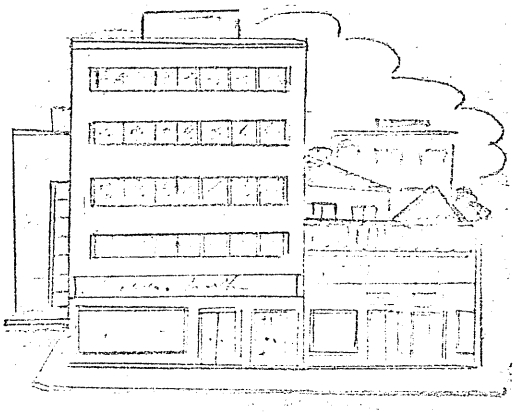

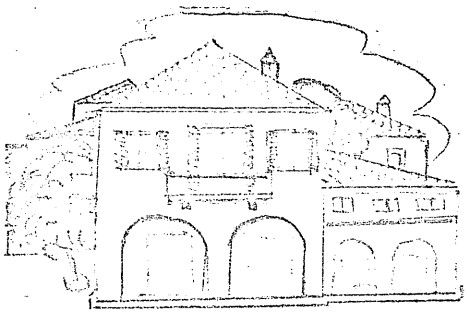

N.17/83

1.4. Η σπουδαιότητα της ικανοποίησης μέσα από τήν εργασία

Τελικά η εργασία, σαν αντικείμενο απασχόλησης, τί σπουδαιότητα μπορεί να έχει για ένα νέο εργαζόμενο επιστήμονα; Είναι άραγε μιά πηγή χαράς μέσα από τήν δημιουργία ή γίνεται απλώς η προϋπόθεση για νά εξασφαλίσει τό άτομο οικονομική άνεση κ' κοινωνική προβολή.

Το ερώτημα αυτό πού μπορεί νά έχει μεγαλύτερη αξία να τίθεται μετά τήν ένταξη του επιστήμονα στόν χώρο εργασίας, απαντά ιδιαίτερη βαρύτητα όταν απενθύνεται σε φοιτητές. Εκφράζει προσδοκίες και όνειρα, εντοπίζει αδυναμίες και απογοητεύσεις από τήν μέχρι τώρα ζωή, γίνεται τελικά δείκτης μιάς ιδεολογικής τοποθέτησης απέναντι στό αντικείμενο, αλλά και σ' αυτήν τήν εργασία, πού θα τόν χαρακτηρίζει στήν υπόλοιπη ζωή.

Κανένας φυσικά δέν έδωσε μία μόνο διάσταση στήν απάντηση του. Δύο, συχνά και περισσότερες επιλογές, χαρακτήριζαν κάθε φοιτητική απάντηση και φιλοδοξία.

Η ερώτηση είχε διατυπωθεί ώς εξής: "Τί θεωρείς σπουδαιότερο στήν εργασία σου;". Ο χαρακτήρας της ήταν ηλειστός και είχαν δοθεί στό ερωτηματολόγιο οι εξής κατηγορίες απαντήσεων:

- Τήν οικονομική άνεση που σού παρέχει.
- Τήν ασφάλεια μιάς μόνιμης δουλειάς
- Να χαίρεσαι τί δουλειά αυτή καθ' αυτήν
- Το φιλικό και ευχάριστο περιβάλλον
- Τήν κοινωνική προβολή.

Παράλληλα υπήρχε και μια ανοιητή κατηγορία όπου ήκορούσε να απαντήσει εξεύθερα όποιος επιθύμουσε στι δέν

δεν εκφράζεται πλήρως από τις αποκλίσεις αυτές.
Στον επόμενο πίνακα παρουσιάζονται οι αποκλίσεις των φοιτητών στό ερώτημα και στόν οποίο κ. ποσοστιαία κατανομή αναφέρεται επί του συνόλου των αποκλίσεων και όχι των αποκλισάντων.

ΤΙ ΘΕΩΡΕΙΣ ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΕΡΟ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΟΥ;	%
Να χαίρεσαι τήν δουλειά αυτή καθ'αυτήν	39.5
Τήν οικονομική ανεση που σου παρέχει.	27
Τήν ασφάλεια μιάς μόνιμης εργασίας	13.5
Το φιλικό και ενχάριστο περιβάλλον	10
Τήν κοινωνική προβολή	6
Τήν προσφορά στό κοινωνικό σύνολο	2
Τόν ελεύθερο χρόνο που επιτρέπει.	0.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	1.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(938) 100

Η εργασία, οπως παρατηρούμε και από τις σχετικές συχνότητες, πρέπει να ειναι, χωρος ικανοποίησης μέσα από τήν δημιουργία. Συνεπώς η δυναμική της στό επίπεδο "αυτοεκτίμησης" ειναι σημαντική. Ο νέος επισήμονας φιλοδοξεί να χρησιμοποιήσει τις γνώσεις και νά γνωρίσει τήν αυταμοιβή χρόνων προετοιμασίας. Τό κίνητρο τής χαράς μέσα από τήν αποσχόληση ειναι προϋπόθεση ποιότητας και επιτυχίας.

Παράλληλα η εργασία πρέπει νά επιτρέπει τήν δυνατότητα μιάς επάρκειας και άνεσης στό επίπεδο τών συνθηκών ζωής (39.5%) Η άποψη αυτή δεν εχει μόνο τήν διάσταση τής εξασφάλισης, και τής ικανοποίησης φιλοδοξιών και ονείρων, πού πηγάζει

ακόμα πολύχρονη αναμονή, παραστιδμό και στέρηση, αλλά γίνεται ουσιαστικά αίτημα αυταμοιβής των προσπαθειών και της πνευματικής εργασίας, που δεν αμείβονται στις μέρες μας στο βαθμό που επιβάλλεται. Έτσι το γεγονός της απασχόλησης των καθηγητών της Μ.Ε. με φροντιστήρια, θα είναι άδικο να ερμηνευτεί, σάν τάση για ικανοποίηση υπερβολικών αναγκών, μιά και οι αποδοχές τους είναι γνωστό ότι δεν επαρκούν για να καλύψουν τήν στέρηση. Οι συνέπειες φυσικά στήν αποδοση και τήν ποιότητα της εργασίας είναι μεγάλες.

Παράλληλα η στροφή ενός μεγάλου σχετικά αριθμού στήν άποψη της οικονομικής απολαβής της εργασίας, συχνα μπορεί να είναι αποτέλεσμα του ενδιαφέροντος και της αγάπης που τρέφει ο φοιτητής για το αντικείμενό του. Εδώ πλέον μόνον αλλαγές στήν σκπαιδευτική διαδικασία θα μπορέσαν να διαμορφώσουν δε θετική στάση αντί τήν άρνηση.

Η αναστράλεια, εξάλλου που περιβάλλει το σχέδιο επαγγελματικής ζωής γίνεται φανερή και από τήν συχνότητα που παρουσιάζει η αποκτήση αντί. Μιά στις δέκα αποκτήσεις τονίζει τήν ανάγκη για εξασφάλιση μόνιμης εργασίας.

Αντίστοιχη συχνότητα παρουσιάζουν και οι αποκτήσεις που κρίνουν σαν ιδιαίτερα σπουδαίο το περιβάλλον της εργασίας, και μάλιστα τόσο στο επίπεδο σχέσεων (φιλικό), όσο και από τήν άποψη του χώρου (ευχάριστο). Πράγματι είναι γνωστό πόσο αρνητικά επιδρά στήν αποδοση της εργασίας, ιδιαίτερα της πνευματικής ο χώρος. Το επίπεδο όμως των συναδελφικών σχέσεων αλλά και εκείνων με τήν διοίκηση φαίνονται ότι γίνονται ιδιαίτεροι σημαντικές για τήν αποτελεσμάτωση δυνάμενον που προσιωνίζουν μια ποιότητα εργασίας.

Τέλος τὴν κοινωνικὴ προβολὴ μέσω τῆς ἐργασίας αναγνωρίζουν σὰν σπουδαίο μόνο τὸ 6%. Ἡ συνεδρικὴ πλέον αὐτὴ ἀθιλογὴ μπορεῖ νὰ γίνει κίνητρο κοπιαστικῆς ἐργασίας με στόχο τὴν αναγνώριση, σε καμμιὰ ὅμως περίπτωση δὲν θὰ εἶναι ἐννοϊκὴ ὁν αὐτοτελεῖ αὐτοσκοπὸ καὶ πυρήνα αγωνίας ἢ ἄγχους. Αντίστροφη ακριβῶς τοποθέτηση - ἄσχετα ἂν ουσιαστικὰ υπάρχει σύνδεση - παρατηρούμε στὴν ανάλυση που δόθηκε κυρίως ἀπὸ γιατρούς καὶ αναφέρεται στὴν σπουδαιότητα τῆς προσφορὰς στὸ κοινωνικὸ σύνολο (2%). -

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

Οι προϋποθέσεις, η απόφαση ή οι απόψεις για τήν δημιουργία οικογένειας θά ειναι τό αυτικείμενο του κεφαλαίου αυτού.

Στό σχέδιο ζωής, η συμβίωση μέσα στήν οικογενειακή ατμόσφαιρα γίνεται ιδιαίτερα σημαντική, όχι μόνο γιατί εκφράζει τήν ανάγκη μιάς μονιμότητας στήν ερωτική επικοινωνία, αλλά κυρίως γιατί συνδέεται μέ τήν γενικότερη κοινωνική καταξίωση του ατόμου.

Σάν θεσμός, ο γάμος, ξεκινάει από τήν διαμορφωμένη κοινωνική τάση γιά καταχύρωση τής "γνησιότητας" τών απογόνων μέ ρυτική συνέπεια τόν άμεσο έλεγχο τής σεξουαλικότητας καί τήν οριοθέτηση της μέσα σέ δεδομένα καί παραδεκτά κοινωνικά πλαίσια. Κατ' εξοχήν, συνεπώς, κοινωνικός θεσμός, δημιούργημα τής συλλογικής ζωής παρακολουθεί τούς μετασχηματισμούς καί τίς εξελίξεις τής κοινωνίας.. Από τίς χωρίς κανόνες σχέσεις περνάει στήν πολυγαμία, καί τήν μονογαμία, τήν πιό γνωστή ιστορικά μορφή του.

Στήν σημερινή του έκφραση, έχει πλέον ξεπεράσει τό στάδιο της πράξης πού λειτουργεί στήν οικογένεια-παραγωγική-καταναλωτική μονάδα, καί ανοξητάει τήν αυτονομία του θέτοντας στό επίκεντρο τής οικογένειας, τήν προσωπικότητα, διαμορφώνοντας σχέσεις πάνω σέ μιά βάση αυθοκλειστικότητας πού ουσιαστικά σπρίζεται στήν επιλογή.

Παράλληλα ο τρόπος συμπεριφοράς μέσα στήν οικογένεια (αλλά καί γενικότερα τό επίπεδο τών σχέσεων μέσα σ' αυτήν)

καθημερινά διαφοροποιείται μὲ τὴν ὅλο καὶ μεγαλύτερη συμμετοχή τῶν γυναικῶν στὴν παραγωγή, μὲ τὴν ὅλο μεγαλύτερη σημασία πού αποδίδεται στὴν ισότιμη μεταχείριση τῶν φύλων, μὲ τὴν ὅλο αναπτυσσόμενη αντίληψη μιᾶς παιδοκεντρικής διαπαιδαγώγησης.

Καταστάσεις καινούργιες καὶ γιαυτό ρευστὲς γεμίζουν συνθήματα καὶ απορία. Αντιλήψεις εχένθερες, άλλοτε μουλέρνες άλλοτε παλιές μὲ ἐντονες τροποποιήσεις, εναλλάσσουται, κάνουτας δύσκολη τὴν πρόβλεψη γιὰ τὸ αὔριο.

Βρίσκομαστε μπροστὰ στὸ τέλος ἢ σε μιὰ καινούργια αρχή;

—·—

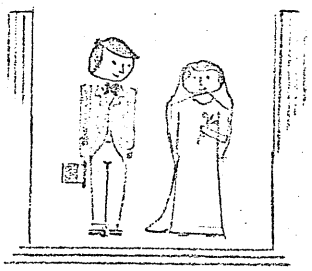

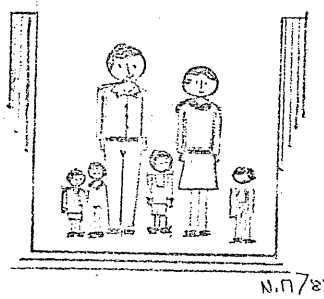

Ν.Π/83

2.1. Η στάση απέναντι στό γάμο

Παρ' όλη τήν κρίση πού περνάει ο θεσμός, παρά τήν καθημερινή αύξηση τών γάμων που αδηγούνται σέ αδιέξοδο καί διαλύονται, τίποτε δέν φαίνεται νά μπορεί νά τόν αντικαταστήσει.

Τό μοντέλο τής συμβίωσης "χωρίς δεσμεύσεις" γνώρισε μεγαλύτερη επιτυχία σε άλλες χώρες, παρά στήν δική μας. Ίδια περίπου τύχη εικόνα και οι απόψεις γιά κοινοβιακή συνύπαρξη – άποψη ιδιαίτερα προβαλλόμενη από τήν νεολαία στήν Αμερική – πού όμως δέν φαίνεται νά εχε κανέναν αντίκτυπο στόν τόπο μαι.

Βέβαια, η έμμονή στόν τόπο του θεσμού δεν υπονοεις τήν "de facto" αποδοχή τής παραδοσιακής αντίληψης γιά τήν οικογένεια, τήν σχέση τών συζύγων καί τήν συμπεριφορά τών παιδιών. Αντίθετα στό επίπεδο αυτό σημειώνονται συχνές αλλαγές που εγκαθιδρύουν μιά νέα, πιό ανθόρμητη καί φιλελεύθερη συμπεριφορά.

Γεγονός πάντως ειναι ότι η συντριπτική πλειοψηφία τών φοιτητών καί τών φοιτητριών θέτει σάν στόχο του τόν γάμο.

Στήν ερώτηση μας αυτή, απάντησαν 567 φοιτητές (97%) του δείγματος, καί από αυτούς τό 83% έδωσε καταφατική απάντηση. Μόνο τό 17% απάντησε ότι δέν σκέφτεται νά παντρευτεί. Αλλα η άρνηση αυτή γιά κρηεσάν έχει ένα προσωρινό χαρακτήρα μιά καί δέν θεωρούν κατάλληλη τή

στιγμή γιά νά σκεφτούν κάτι τέτοιο.

Ας δούμε όμως πιο συγκεκριμένα ωώς δικαιολόγησαν τήν αρνητική τους αυτή ανθόντηση οι φοιτητές.

ΓΙΑΤΙ ΔΕΝ ΣΚΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΤΕΙΣ;	%
Δέν ειμαι ακόμα έτοιμος. Για τήν ώρα δεν με απασχολεί	25.5
Προέχει η επαγγελματική μου αποκατάσταση	7
Πρέπει να λυθούν οικονομικά προβλήματα	6
Μπαίνω σέ κανάλια εξάρτησης, συμβιβασμών ις υποχρεώσεων	24.5
Θέλω νά γλευτήσω τήν ζωή μου	4.5
Προτιμώ να συζώ	11.5
Δέν πιστεύω στόν γάμο σάν θεσμό	17.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	3.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(86) 100

Βλέπουμε οτι τό 38.5% δικαιολόγησε τήν άρνηση του με αποιυτήσεις πού δείχνουν οτι ακολώς ο γάμος δέν ειναι άμεσος αλλα απώτερος στόχος, και ιεραρχούν ειτε τά επαγγελματικά (7%) είτε τα οικονομικά (6%) προβλήματα σάν πρωταρχικά.

Ετοι συνολικά τό ποσοστό εκείνων που αποδέχονται τόν γάμο ακόμα 83% ανέρχεται στό 93% (άν συμπερκληφθούν και οι ανωτέρω απαντήσεις) περιορίζονται ετοι στό 7% τούς αρνητές του θεσμού.

Για τούς τελευταίους αυτούς ο γάμος, σημαίνει εξάρτηση και συμβιβαστμό καθώς εταί ενα πλήθος υποχρεώσεων (24,5%), πού δεν επιτρέπουν τελικά στό άτομο νά γλεντήσει, να χαρεί τη ζωή (4.5%).

Υπάρχουν και εκείνοι πού γενικά δεν πιστεύουν στόν θεσμό (17.5%) ενω αυτά πού τόν αντικαθιστούν μέ τήν ελεύθερη συμβίωση ανέρχονται στό 11.5%.

Τελος ειναι αρκετά ενδιαφέρον να σημειώσουμε, παρ ότι ο αιδόλυτος αριθμός ειναι ιδιαίτερα μικρός ότι η σκέψη γιά τό γάμο αιδοτελεί πλειοψηφία και για τούς φοιτητές που προέρχονται αιδό χωρισμένους γονείς. Συνολικά αιδό τούς 11 φοιτητές τής καταγορίας αυτής, οι 9 (82%) αιδάντησαν ότι πράγματι σκέφτονται τό γάμο ενώ μόνο 2 (18%) εδωσαν αρνητική αιδάντηση.

—— · ——

2.2. Οικονομικές προϋποθέσεις για τήν δημιουργία οικογένειας

Άσχετα από τό πόσο είναι καθοριστικό γιά τήν αιθόφαση δημιουργίας οικογένειας τό οικονομικό πρόβλημα δέν παύει νά είναι συμαντικό καί πρωτεύον. Είδαμε ήδη στι σέ έναν - μικρό πράγματι - αριθμό, αιτία τής αιθόρριψης τής ιδέας αυτής γιά τόν γάμο γίνεται τό οικονομικό αμριβώς πρόβλημα.

Τίς διαστάσεις καί τό μέτρο του προβλήματος αυτού, μπορεί κατ' αρχήν να αποδώσει τό ύψος του εισοδήματος τό οποίο άν εξασφαλίστει, οι φοιτητές θά επαιρναν τήν αιθόφαση και προχωρήσουν σέ γάμο.

Επιχειρώντας αυτή αμριβώς τήν ανάλυση αιθενθύναμε δύο ερωτήσεις με τό θέμα αυτό. Η πρώτη αφορούσε τό μηνιαίο εισόδημα πού θά πρέπει νά εξασφαλίστει για να προχωρήσει ο φοιτητής σέ γάμο, καί τό δεύτερο αφορούσε τήν εκτίμηση του φοιτητή γιά τό εισόδημα (μηνιαίο) μιάς οικογένειας με δύο παιδιά πού νά της επιτρέπει νά μήν μει στερημένα.

Είναι φανερό στι τόσο η έννοια τής επάρκειας, οσο καί τό πλήθος τήν επιλογών και η ποιότητα τήν προτιμήσεων δεν αιθοτελούν μιά αντικειμενική εκφραση, αλλά αιθοτελούν υποκειμενικότητα καί μιά ιδιαιτερότητα σχετική καί ανάλογη τής όλης κοσμοθεωριακής καί κοινωνικής τοποθέτησης του ανθρώπου.

Έτσι περισσότερο από αυτήν καθ' αυτήν τήν οικονομική βαρύτητα οι μεταβλητές αυτές επιτρέπουν τόν σχημοτισμό καί μιας γενικότερης άιθοψης για τήν ποιότητα τής επιλογής καί πιό συγκεκριμένα τήν αιθαιτήσεων μονής πού θέτει τό νέο άτομο.

Ας παραμολουθήσουμε όμως τήν κατανομή τήν αιθαιτήσεων στά δύο αυτά ερωτήματα όπως παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακα.

Ποιο πρεπει να ειναι το μηνιαιο εισοδημα .... (αναδ. εως 1979-80).	(1) Μιας οικογενειας με δυο παιδια για να μην ζει στερημενα; %	(2) Τια να προχορησεις σε γαμο; %
Από 20.000 εως 30000 δρχ	21.5	55
Από 30.001 εως 40.000 δρχ.	34	26
Από 40.001 εως 50.000 δρχ	25	9
Από 50.001 εως 60.000 δρχ	10	5
Από 60.001 εως 70.000 δρχ	5	1.5
Από 70.001 εως 80.000 δρχ	1.5	0.5
Από 80.001 εως 100.000 δρχ.	1.5	1.5
Περισσότερο από 100.001 δρχ.	1.5	1.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(538) 100	(459) 100

Μέση τιμή σε δρχ.	33736	41.117
Τυπική Απόκλιση σε δρχ	14274	16.626

Η ετιτίμηση των φοιτητών, τον Ιούνιο του 1980, ήταν ότι μιά οικογένεια με δύο παιδιά για να μην μεί στερημένα πρέπει κατά μέσο όρο να εξασφαλίσει μηνιαίο εισόδημα τις τάξης των 40.000 δραχμών περίπου.

Ενδεικτικό είναι, από ποιχεία της στατιστική επετηρίδα που αφορούσαν τό 1979, ότι ο μέσος όρος των μηνιαίων αποδοχών των υπαλλήλων που εργάζονται σε βιομηχανικά και βιοτεχνικά καταστήματα (που απασχολούν περισσότερα από δέκα άτομα), ήταν 23 839 δρχ, ενώ αντίστοιχα οι αποδοχεί των εργατών ήταν 13.256 δραχμεί για το ίδιο χρονικό διάστημα.

Είναι φανερό ότι καμμία αύξηση, σε διάστημα μηνών μόνο,

δέν μπορεί νά αποδώσει εισόδημα ύψους 40.000 δραχμών. Το ίδιο αυτό υπονοεί συνήθως μιά αμφισβήτηση στέρησης για τις οικογένειες πού στερήθηκαν συναισθηματικές και οικονομικές αποδοχές ενός εισοδήματος αυτού του ύψους.

Αντίθετα όμως η γνώμη των φοιτητών για το ύψος αυτό του εισοδήματος θεωρείται μάλλον αυθαίρετη ή εξωπραγματική, γιατί θα πρέπει να αποδεχτούμε ότι οι φοιτητές προσανατολίζονται σε έναν ιδιαίτερα ανεμπόδιστο (από έσοδα μισθών, συνήθως και μόνιμο) βιοτικό βαθμό.

Η αλήθεια, όπως είναι και πολλές φορές, βρίσκεται κάπου στη μέση. Πράγματι οι φοιτητές εκτιμούν έναν πιό άνετο και με διευκολύνσεις τρόπο ζωής, που δέν πιστεύουν όμως, ότι μπορεί να πραγματοποιηθεί για έναν μεγάλο αριθμό εργαζομένων, στη χώρα μας.

Στο δεύτερο ερώτημα, για το εισόδημα που πρέπει να εξασφαλιστεί ώστε να προσφέρει σε μένα ο φοιτητής, η μέση τιμή είναι 34.000 δρχ. Πιό αναλυτικά όμως ποσοστιαία μιλώντας, το 19% των φοιτητών εκτιμούν σε μικρότερο από τις 40.000 δρχ., ενώ το 55% δηλώνει πώς πρέπει μικρότερο (από είκοσι έως τριάντα χιλιάδες δραχμές).

Συγκρίνοντας τώρα αυτή τιμή με τους μέσους όρους αποδοχών των υπαλλήλων, βλέπουμε ότι είναι ιδιαίτερα υψηλή, πλησιάζοντας σχεδόν τον διπλάσιο, ώστε κανείς να έλεγε ότι τα εισοδήματα των φοιτητών που προσδιορίζονται θα βρίσκονται χαμηλότερα από τον μέσο όρο αποδοχών των υπαλλήλων που αναφέραμε.

Για το λόγο αυτό η εργασία μας μόλις τελείωσε έπρεπε να αναζητούμε, γιατί να προχωράει το ζητήμα σε βάθος. Συνήθως όμως οι μέσοι υψηλοί οικονομικοί επιδιώξεις των φοιτητών εκφράζουν

τελικά, μὲ μιὰ καινούργια ἐκφραση πλέον, τὴν παλιὰ αντίληψη που θεωρεῖ τὸν γάμο ἐπιστέγασμα τῆς ὅλης ἐπαγγελματικῆς και οικονομικῆς καταξίωσης τῶν ἀνόμων.

Το γεγονός ότι η ερώτηση για τὸ εισόδημα μιᾶς τετραμελοῦς οικογένειας δὲν ἔχει τεθεῖ σὲ πρῶτο πρόσωπο, αποκτα ιδιαίτερη σημασία στὴν σύγκριση. της μέσης τιμῆς κάθε ερώτησης.

Η διαφορά πού παρουσιάζεται στὶς δύο μέσες τιμὲς ανέρχεται μόλις στὶς 7.000 δρχ καλύπτοντας δηλαδὴ τὸ 20.5% των αποδοχῶν πού χρειάζεται τὸ ζευγάρι για να προχωρήσει σὲ γάμο. Συνεπῶς η ύπαρξη τῶν δύο παιδιῶν, καθὼς καὶ η υποσημείωση τῆς μὴ στερημένης ζωῆς, δὲν φαίνονται νὰ επηρεάζουν σημαντικὰ τὸν φοιτητικὸ οικονομικὸ προγραμματισμό.

Βέβαια τόσο τὸ εισόδημα που κρίνει ο καθένας σαν απαραίτητο προκειμένου να προχωρήσει σὲ γάμο, οσο καὶ η εκτίμηση για τὸ εισόδημα μιὰ τετραμελοῦς μη στερούμενης οικογένειας, σχετίζονται ἄμεσα μὲ τὴν οικονομικὴ κατάσταση τῆς οικογένειας μέσα στὴν οποια μεγάλωσε ο ίδιος.

Ιδιαίτερα στὸ δεύτερο ερώτημα πρόσωπο και κριτήριο απάντησης αποτέλεσε αυτὴ η ἴδια η οικογένεια τοῦ φοιτητή, ενὼ στὸ πρῶτο υπεισέρχονται καὶ ἄλλοι παράγοντες που διαμορφώνουν ἀπόψη γιὰ τὸ θέμα.

Ας δούμε χαρακτηριστικὰ τὸν συσχετισμὸ τῆς οικονομικῆς κατάστασης τῆς οικογένειας του φοιτητή με τὸ ερώτημα που αφορα τὸ εισόδημα πού πρέπει νὰ διαθέτει μια οικογένεια μὲ δύο παιδιά ωστε να μὴν ζει στερημένα, οπως παρουσιάζεται στὸν ακόλουθο πίνακα ποσοστιαίας κατανομῆς. Στὸν πίνακα ἔχουν ἀναδοποιηθεῖ ορισμένες κατηγορίες.

ΕΙΣΟΔΗΜΑ ΤΕΤΡΑΜΕΛΟΥΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ (Αποδ. έτος 1979-80).	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Παρα Πολυ Καλή %	Πολύ Καλή %	Σχετικά Καλή %	Μεταβαλλόμενη %	Κακή %
Από 20000 έως 30.000 δρχ	—	15	24	21	24,5
Από 30.000 έως 40.000 δρχ	45	34	34	35	35
Από 40.000 έως 50.000 δρχ	22	26	25	25	20.5
Πάνω από 50.000 δρχ.	33	25	17	19	20
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(9) 100	(88) 100	(288) 100	(103) 100	(49) 100

(Στόν πλήρη συσχετισμό $p = 0.0086$, β.ε 4,35, $F = 4.0243$)

Πιό παραστατικά όμως αποδίδουται οι διαφορές κατά κατηγορία από τίς μέσες τιμές, που αποδίδουται στόν ακόλουθο πίνακα.

Οικονομική κατάσταση	Παρα Πολύ Καλή	Πολύ Καλή	Σχετικά Καλή	Μεταβαλλόμενη	Κακή
Μέση τιμή σέ δρχ.	47650	44375	39875	41650	40700

Η σειρά παραστάλει τίν μικρότερη τιμή της στίν κατηγορία τίς "σχετικά καλής" οικονομικής κατάστασης, ενώ αντίστοιχα στίς "κακές" και "μεταβαλλόμενες" οικονομικά καταστάσεις οι τιμές ειναι σχετικά μ' αυτίν αυξημένες. Η διαφορά πάντως τίν καλών οικονομικών καταστάσεων από τίς υπόλοιπες ειναι εμφανής. Η στέρηση όμως πού ειναι χαρακτηριστικό τίν χαμηλών οικονομικά κατηγοριών οδηγεί ώστε οι επιδιώξεις τους, νά γίνουται υψηλότερες από ότι εκείνων μιάς μέτριας οικονομικά κατάστασης.

2.3. Μερικές απόψεις για τὴν οικογένεια καὶ τὸ γάμο.

Τρία σύγχρονα θέματα στὴν αφορούν τὴν οικογένεια καὶ τὸ γάμο, θα αναπτύξουμε σὰν παράγραφο αυτή. Το πρώτο αφορά τὴν επιλογή ανάμεσα στὸν θρησκευτικό καὶ τὸν πολιτικό γάμο, τὸ δεύτερο τὸ ασκούβιο, σὰν χώρο συνύπαρξης της οικογένειας μὲ ἄλλους, καὶ τὸ τρίτο τὴν αυτίληψη τὴν φοιτητὴν γιὰ τὴν εργαζόμενη μητέρα.

Οι ανάψεις αυτές, ἄλλες πολυσυζητημένες κι ἄλλες λιγότερο, δίνουν τὴν δυνατότητα νὰ εμβαθύνουμε περισσότερο στὴν διαμορφωμένη στο χώρο ἀποψη. γιὰ τοὺς ρόλους μέσα στὴν οικογένεια, αυτιλώντας ετσι ολικὸ πού επιτρέπει να σχηματίσουμε μιὰ εικόνα για τὶς σύγχρονες ἢ μὴ αυτιλήψεις τὴς νέας γενιάς γιὰ τὴν οικογενειακὴ συμπεριφορὰ καὶ στάση.

Οι αυτιλήψεις αυτές, σχετιζόμενες ἄμεσα μὲ τὴν γενικότερη κοσμοθεωρικὴ τοποθέτηση του ἀτόμου γίνονται δείκτες μιάς φιλελευθεροποίησης - ἢ μὴ - τὴν θεσμών, καὶ σε κάθε περίπτωση αυτοκαλούν τὴν διάθεση καὶ τὴν τάση γιὰ τὴν νέα ποιότητα μέσα στὸ επίπεδο σχέσεων.

Ἀπο αυτὴν τὴν οπτικὴ γωνία θὰ μπορούσαμε να ισχυριστούμε οτι τὸ πρώτο θέμα αναφέρεται στὴν στάση του ατόμου στὸ θεσμικὸ πλαίσιο, ενὼ τὰ δύο ἄλλα περιγράφουν κατὰ σειροὶ διαμαδικὲς καὶ διαπροσωπικὲς στάσεις.

— · —

2.3.1. Γάμος πολιτικός ή θρησκευτικός;

Λίγο περίπου χρονιά πρίν από τήν ψήφιση του νόμου που αναγνωρίζει τόν πολιτικό γάμο, η ερώτηση αυτή λειτουργούσε περισσότερο παρασιατικά παρά άμεσα και συστασιακά. Στήν ουσία δέν ετίθετο δίλημμα. Δέν υφίστατο κάν θέμα επιλογής.

Η ποιότητα τής ερώτησης συνίσταται στήν αντίληψη του νέανικού αυτό πληθυσμού γιά εναν καθιερωμένο πράγματι θεσμικό και τελετουργικό πλαίσιο, στο οποίο ειτε αποδίδεται κάποια συμαντικότητα, ειτε αποφρίωτεται.

Πέρα όμως από αυτό, η διάθεση αντιπαράθεσης ειναι εκείνη πού ενδιαφέρει περισσότερο. Προφανώς η εκούσια αποδοχή μιάς τελετουργικής θρησκευτικής διαδικασίας προϋποθέτει μιά πίστη στήν μυστηριακή της και θεϊκή της φύση. Η ακούσια όμως και αδιάφορη στάση, και η διατήρησή της μόνο χαριν του εθίμου και του τυπικού, καμμια ασφαλώς σχέση δέν έχει ουτε με αυτο καθ' αυτό τό θρησκευτικό συναίσθημα, οὔτε και με τήν γνώριμη νεανική έκφραση τής αποφρίψης τού ὅποιου συμβιβασμού.

Τό θέμα αυτό όχι μόνο φάνηκε να απασχολεί αρκετά τόν φοιτητικό πληθυσμό, αλλά η διάθεση αντιπαράθεσης εμφανίστηκε αρκετά αισθητή παρ' ότι τίποτα δέν ευνοούσε τήν χρονική εκείνη περίοδο ενά τέτοιο δίλημμα.

Ας δούμε όμως πιό συγκεκριμένα πώς αποκτήσαν στό ερώτημα αυτό γιά τόν πολιτικό ή θρησκευτικό χαραντήρα τής γαμήλιας τελετής, οι φοιτητές τής Πάτρας κατά τό 1980.

ΑΝ ΣΤΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΦΤΕΙΣ, ΘΑΘΕΛΕΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΤΑΜΟ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ Ή ΠΟΛΙΤΙΚΟ;	%
Θρησκευτικό	52
Πολιτικό	42.5
Μου ειναι αδιάφορο	5.5
ΣΥΝΟΛΟ	(469) 100

Όπως βλέπουμε οι αιδόφεις εμφανίζονται μάλλον διχασμένες, παρ' ότι υπερισχύει η άποψη του θρησκευτικού γάμου, και τουτο γιατι η διαμορφωμένη άιδοφη που επιθυμει τόν πολιτικό γάμο πολύ πρίν αιδό όποιον νομοθετικό χειρισμό του θέματος ειναι ιδιαίτερα σημαντική σε συχνότητα (42.5%). Ταυτόχρονα η άιδοφη εκείνη που στέκεται αδιάφορα και σόν ενα και σόν άλλο τύπο (5.5%) σε καμμιά περίπτωση δέν μπορει να θεωρηθει ενοϊκή της υπάρχουσας θρησκευτικής τελετής, αλλά αντιλαμβάνεται τό όλο θέμα σάν μιά διαδικασία, αναγκαστικά αποδεκτή σήν οποία η προσωπική επιθυμία δέν διαδραματίζει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Δεδομένης της διαμορφωμένης γιά τό θέμα αντίληψης μέσα σήν τυπική εξίκνινη οικογένεια, η επιθυμία του 42.5%, άσχετα αιδό τό άν τελικά θά πραγματοποιηθει, εκφράζει μιά γενικότερη στάση αντιπαράθεσης και δημιουργίας μιάς νέας αντίληψης ακόμα και δ' αυτό τό τελετουργικό του θεσμού, αντίληψη που σε πολλούς δημιουργει τήν βεβαιότητα μιάς γενικότερης οικογενειακής αντιδικίας εξ αιτίας της.

Από όλες τις γνωστές κοινωνικές μεταβλητές που συνήθως συσ-

σκεύουμε τὸ φυλετικὸ, μόνο ὁ χαρακτηριστικὸ τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης ἐφαίνεται νὰ ἔχει σχετικὴ σχετικὴ ἐξάρτηση. Ἂς δοῦμε ὅμως παρακάτω τὸν πίνακα ἀπὸ τὸν ὁποῖο ἀντλοῦσθε τὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα.

ΑΝ ΣΤΕΦΤΕΣΑΙ ΝΑ ΠΑΝΤΡΕΥΤΕΙΣ ΘΑΘΕΛΕΣ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΓΑΜΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ Ἢ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Παρα Πολὺ Καλὴ %	Πολὺ Καλὴ %	Σχετικὰ Καλὴ %	Μεταβλητὴ %	Κακὴ %
Θρησκευτικὸ	71.5	59.5	57.5	38.5	32.5
Πολιτικὸ	28.5	36.5	37	56	60.5
Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο	-	4	6	5.5	7
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(7) 100	(79) 100	(249) 100	(91) 100	(43) 100

($p=0.01$, β.ε. 8, $\chi^2=19.99$)

Στὸν πολὺ ἐνδιαφέροντα αὐτὸ πίνακα παρατηροῦμε ὅτι ἰδιαίτερα οἱ "μεταβαλλόμενοι" (56%) καὶ οἱ "κακὴ" οἰκονομικὴ κατάσταση (60.5 %) ἐπιθυμοῦν τὸν πολιτικὸ γάμο, σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ ἄλλη οἰκονομικὴ κατηγορία ποὺ ὑπερισχύει ὁ θρησκευτικὸς καὶ βάλουμε μὲ αὐξανόμενη συχνότητα ὅσο προχωροῦμε πρὸς τὶς ἰδιαίτερα προνομιοῦχες.

Ἐτσι οἱ προσκόμματα αὐτὰ καμιὰ σὲ σχέση μὲ ἄτομα οἰκογένειας φτωχῆς ἀντιδρᾶ περισσότερο στὸ θρησκευτικὸ πλαίσιο, καὶ παίρνουν σαφῆ θέση γιὰ τὸν ἀντιπαραδοσιακὸ τρόπο. Ἡ τάση αὐτὴ πιστώνεται ὅτι συμβάλλει στὸν διάθεση νὰ κοινωνικὴ ἀλλαγὴ ποὺ θὰ ἀλλαφρύνουν σημαντικὰ τὰ ἰδιαίτερα κατοπινόμενα αὐτὰ οἰκονομικὴ κατηγορία.

———.———

2.3.2. Η κοινοβιακή συνύπαρξη της οικογένειας.

Η αμφιβάτηση κάθε τύπου και έκφρασης του "κατεστημένου" τρόπου ζωής και η εγκαθίδρυση ενός νέου αξιολογικού άξονα μέσα από καινούργια μοντέλα συνύπαρξης και συμπεριφοράς ήταν οι αντίες που ποσσά κινήματα στην Αντική Ευρώπη και την Αμερική ανδρώθηκαν στά τέλη της δεκαετίας του '60. Η αντίδραση στον πόλεμο της Αμερικής στο Βιετνάμ. συσπείρωνε μεγάλες ομάδες νέων, φοιτητών κυρίως κάτω από τά συνθήματα της ειρήνης και της αγάπης. Δεν πρόκειται ψυσικά γιά τό χάσμα των γενεών, όπως λαυθασμένα επιμένουν μερικοί να νομίζουν, αλλά γιά μια επαναστάση της νέας γενιάς κατά του "κατεστημένου". Είναι κινήματα που ξεκίνησαν από ποσσές αντίες, με κοινωνιολογικό κυρίως και πολιτικό υπόστρωμα. Δημιουργήθηκε έτσι ένας ολόκληρος πολιτισμός (Youth Culture) με δικές του αξίες, θέσεις σύμβολα, μέσα κ.λ.π. Η συσπείρωση αυτή εσιδιώκει όχι τό σοχασμό πλέον και τη γνώση, αλλά κυρίως τη δρέση προκειμένου να κάνουν εργο τις ανάψεις τους.

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό αυτού του τρόπου ζωής, σάο κυρίαρχη αντίδραση της ανθρώπινης αντοξένωσης, ήταν και ο κοινοβιακός τρόπος ζωής. Ζευγάρια νέων, μαζί με τα παιδιά τους συγκροτούν κοινότητες, με κοινή συμμετοχή και εργασία, κοινή διασκέδαση και εξενθερία στη έκφραση και την επικοινωνία.

Παρέμοια φαινόμενα, κοντάχιστον σε μιά ανάλογη κλίμακα, ποτέ δεν σημειώθηκαν. Οι ιδιαίτερα οξυμένες πολιτικές κατα-

στάσεις αλλά και η στενότητα των σχέσεων που παρ' όλα αυτά διατηρεί η εξωνική κοινωνία, ίσως ακόμα και αυτή καθ' αυτή η ψυχολογία μας δεν φαίνεται να εννόησαν τὴν μετεμφύτευση τέτοιων κινημάτων στόν εξωνικό χώρο.

Ταυτόχρονα ὁ μοναχισμός, αποτελούσε αιώνες στόν χώρο αυτό της ορθοδοξίας τὴν μορφή της ουδάρνησης "τῶν εγκοσμίων" και της πνευματικής και μεταφυσικής προσήλωσης. Στὴν στροφή όμως τῶν νέων της Δύσης πρός τις Ανατολικές θρησκείες, συνέπειν της φθοράς τῶν αξιών, ο μοναχισμός αυτου του τόπου, δεν αποτέλεσε επιλογή, αλλα παραμάμφθικε.

Ουσιαστικά συνεπώς ο εξαδικός χωρος, στό επιπεδο αυτό της άρνησης δεν είχε να προβάλλει κάποιο δικό του πρότυπο, ουτε φυσικά μπορούσε να αφομειώσει σε όλη τους τὴν έκταση της αντιλήψεις αυτές.

Ιστορικές συνθήκες στρεφουν συνειδητά τό λαό μας στόν δρόμο της θέσης, μέσα αυτό τὴν κοινωνική αλλαγή και όχι της άρνησης.

Θάταν όμως αρκετά ιδιόμορφο να ισχυριστεί κανείς ότι οι αυτόφεις αυτές δεν επέδρασαν καθόλου στὴν κοινωνική αντίληψη και συμπεριφορά της νέας γενιάς τόν τόπον μας.

Η φιλελευθεροποίηση στό επίπεδο τῶν σχέσεων πού όλο και μεταβάλλει και διαφοροποιεί τὴν εξωνική πραγματικότητα, σκιρίζεται αρκετά στὴν επίδρασι αυτή τῶν κινημάτων. Οι διαφορές όμως αυτές δεν αναιρέπουν τό επιπεδο και τό κλίμα τῶν διαπροσωπικῶν σχέσεων, αλλά τό εμπλουτίζουν και τό προσανατολίζουν σε μιαί πιό γνήσια έκφρασι, πού όμως δεν καταλύει αλλά αναιρεύνει.

Έτσι ο κοινοβιακός τρόπος συνύπαρξης της οικογένειας με τους άλλους δεν είναι καθόλου μιά διαδεδομένη άποψη ακόμα και σ' αυτόν τον φοιτητικό πληθυσμό, χωρίς αυτό να σημαίνει όμως ότι δεν υπήρξε προβληματισμός πάνω στό θέμα.

Ας δούμε όμως πιό συγκεκριμένα τις αναντήσεις των φοιτητών στό ερώτημα "θάθελες να ζειτε σε κανόβιο;", οπως αποδίδονται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΘΑΘΕΛΕΣ ΝΑ ΖΕΙΤΕ ΣΕ ΚΟΙΝΟΒΙΟ;	%
Ναι	19.5
Οχι	80.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(512) 100

Για τήν συντριπτική πλειοψηφία (80.5%) η αναντηση είναι αρνητική ενώ μόνο τό 19.5% αναντησε καταφατικά. Για πιό λόγο όμως τό ποσοστό αυτό θά ήθελε να δοκιμάσει να ζείσει με τήν οικογένεια του σε κοινόβιο;. Ας δούμε τις αναντήσεις τους στό ερώτημα αυτό.

α π α ν τ ή σ ε ις του ΝΑΙ	%
Αναπτύσσει τήν υπενθυνότητα. Εννοει τις σχέσεις	34
Υπάρχει ελευθερίαι σε όλους τους τομεις	26
Είναι μια νέα θετική εμπειρία	23.5
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	16.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(103) 100

Οι περισσότεροι επιμένουν ότι η ελευθερία που υπάρχει (26%), συνοδεύει τὴν σύναψη σχέσεων καὶ αναπτύσσει τὴν υπευθυνότητα (34%), ενω αρκετοί τὴν θεωρούν αιδιός σάν μιά εμπειρία γενικότερα θετική γιά τό άτομο (23.5%).

Ακριβώς τις αντίθετες αιδάψεις έχουν όσοι αιδάλησαν αρνητικά στό ερώτημα αυτό, οι αιδαντήσεις τὴν οποίων φαίνουται στόν ακόλουθο πίνακα.

ΑΠΑΥΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΧΙ	%
Εμποδίζει τὴν προσωπικὴ ζωή κ' τις ομαλέ σχέσεις	51
Δεν μου ταιριάζει σάν τρόπος ζωής	27.5
Δέν μου προσφέρει τίποτε. Αντίθετα δημιουργεί προβλήματα	13
Είναι ανηθικό, εξευτελιστικό, καταπριτέο, γελείο	8.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(326) 100

Γενικά βλέπουμε ότι υπάρχει μιά δυσκολία να θεμελιώσει κάποιος μιά άιδαψη. Το κοινόβιο ειναι άγνωστος τρόπος ζωής καὶ περιβάλλεται αιδό μύθους, πού επιχειρούν ετι τὴν υστερων να δικαιολογήσουν τὴν στοίση του καθένα. Ετσι συχνά η μή συμβαστικότητα στὴ ζωή μπορει νά μεταφραστει εύκολα σέ ανηθικότητα ή εξευτελισμό καὶ γελιότητα καὶ ταυτόχρονα σάν τὴν άκρατη ελευθερία σέ κάθε ενδήλωση. Αλλά καὶ για τὴς σχέσεις που αναπτύσσουται πάλι υπάρχουν οι ανικρονόμενες αιδάψεις, και η διαφωνία γίνεται κάθεται πού άλλοτε ενυδεί καὶ άλλοτε εμποδίζει. Μόνο ενοι μικρος αριθμός θέτει τό θέμα σε επίπεδο εμπειρίας. Ενα ειναι χαρακτηριστικό ότι καθένας δέν συναρτά

τὴν ἀνάπτυξή του με τὸ βαθμὸ ἀποδοχής του κοινόβιου σὰν θεσμὸ στὴν κοινωνία. Ἡ ἄποψη πάντως τῆς περιχαρακωμένης ἐπαφῆς καὶ ἐπικοινωνίας τόσο τῆς οἰκογένειας, ὅσο καὶ τοῦ ἀτόμου ἐμφανίζεται μὲ μεγαλύτερη συχνότητα. Ἡ προσωπικὴ ζωὴ καὶ ἡ ποιότητα τῶν σχέσεων ἐμποδίζεται καὶ ἀπειλεῖται ἀπὸ τὴν συνύπαρξη μὲ τρίτους.

Ἡ ἀντίληψη γενικά για τὸ κοινόβιο δὲν συναντὰ ὅμως τὸν ἴδιο βαθμὸ ἄρνησης στὶς οἰκονομικὲς κατηγορίες. Ας δοῦμε ὅμως πιὸ συγκεκριμένα τὸν συσχετισμὸ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς οἰκονομικῆς κατάστασης τῆς οἰκογένειας μὲ τὴν μεταβλητὴ του κοινόβιου

ΘΑΘΕΛΕΣ ΝΑ ΖΕΙΤΕ ΣΕ ΚΟΙΝΟΒΙΟ;	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ				
	Πάρα Πολύ Καλή %	Πολύ Καλή %	Σχετικά Καλή %	Μεταβαλλόμενη %	Κακή %
Ναί	11	17	20	14	35.5
Οχι	89	83	80	86	64.5
ΣΥΝΟΛΟ	(9) 100	(81) 100	(272) 100	(102) 100	(48) 100

Βλέπουμε στι γενικὰ ὑπάρχει μιὰ ὅλο καὶ μεγαλύτερη ἄρνηση στὴν πορεία πρὸς τὶς ἀσθενέστερες οἰκονομικὰ τάξεις, μὲ μόνη ἐξαίρεση μιὰ ἔξαρση (86%) στὴν κατηγορία τῆς "μεταβαλλόμενης" οἰκονομικὰ τάξης. Ἡ κοινωνικὴ πίεση γιὰ ἄλλη μιὰ φορὰ φαίνεται νὰ δρα ἰδιαίτερα συνοϊκὰ στὴν ἀποδοχὴ νέων ἀντιλήψεων κοινωνικῆς συμπεριφορᾶς.

—— · ——

2.3.3. Η εργασία της μητέρας

Η εισοδος της γυναικας στό χωρο εργασίας σε όλο και μεγαλύτερα ποσοστά τις τελευταίες δεκαετίες ειναι πράγματι σημαντική. Ολο και μεγαλύτερος αριθμών μορφώνεται και αναλαμβάνει τομεις πού γιά χρόνια μονοπωλούσε τό ανδρικό φύλο.

Ταυτόχρονα όμως μέ τις δραστηριότητες αυτές η γυναικα διατήρησε και εκεινες του σπιτιού και τις φροντίδας των παιδιών δημιουργώντας ένα νέο και με αρνετά προβλήματα τύπο. Τόν τύπο της εργαζόμενης μητέρας.

Απο παλλούς η εργασία της μητέρας κρίνεται αναγκαία μόνον οταν υπάρχει οικονομικό πρόβλημα στήν οικογένεια, η λύση του οποίου υπουσει και τήν αυτίστοιχη επιστροφή της γυναικας στά καθήκοντα της οικοδέσποινας. Ο περιορισμός όμως σ' αυτές τις δραστηριότητες ειναι βέβαιο ότι στενεύει τους ορίζοντες ανάπτυξης της και της επιφυλάσσει έναν ιδιαίτερα άχαρο και απωσδήποτε εξαρτημένο και βαθητικό εν σχέσει πρός τόν ανδρα ρόλο.

Βέβαια, ιδιαιτερα η δημιουργία οικογένειας και κύρια η ανατροφή τών παιδιών, - ιδιαίτερα οταν αυτα ειναι σε μικρη ηλικία -, απαιτει κάποιον ιδιαίτερο χρόνο ώου η κοινωνική αυτίληψη τού χρεώνει επι πλέον στήν εργαζόμενη γυναικα.

Στήν περίπτωση του φοιτητικού πληθυσμού πού η ετερόφυλη σχέση πού κάποτε θα καταλήξει και στόν γάμο αναπτύσσεται ανάμεσα σε άτομα με ισχυρο status λόγω μόρφωσης και επαγγελματικών φιλοδοξιών τό πρόβλημα της εργαζόμενης μητέρας αποιαζει πρόβλημα ισότιμου χειρισμού τών φύλων.

Στοχεύοντας στήν διερεύνηση τής ίσης μεταχείρισης μέσα από τήν σχέση δύο νέων καί μορφωμένων ατόμων διατυπώσαμε τήν ερώτηση ετσι ωστε νά μήν αποτελεί ένα θεωρητικό σχήμα, αλλά περίπου μέσα στίς πραγματικές της διαστάσεις. Καλείς, ειναι βέβαιο, δέν προκειται να μάς αποκαλυψε οτι πρέπει νά εξακολουθήσει η διακριση και η αυτότητα ανάμεσα στά φύλα. Στήν αντιμετώπιση όμως τήν προβληματικήν τής καθημερινότητο, η υποτροπία τόν κοινωνικά κατώτερων γίνεται ενδιάκριτη.

Η ερώτηση πού απενθύναμε ηταν ή εξής:

"Αν δέν υπάρχει οικονομικό πρόβλημα στήν οικογένεια, μιά μητέρα μέ μικρά παιδιά πρέπει ή όχι να εργάζεται; Καί γιατί;".

Τρία σημεία τής ερώτησης πρέπει να διακρίνουμε. Πρώτο τήν οικονομική διάσταση που χαρακτηρίζεται από τήν κατάσταση τής ενάρκειας. Δεύτερο η ύπαρξη τής παιδιών καί η κοινωνική εναισθησία τής μητρότητας. Καί τρίτον η εργασία σάν γεγονός που δέν διενηρινίζεται η αξία του γιά τήν αναπτυξη τής γυναικείας προσωπικότητας.

Η αναλογία τήν τριών αυτήν σημείων και η βαρύτητα της αυτοπάκρισης σε ορισμένα μόνο ή καί στό σύνολό τους διαφοροποιούν τής στάσεις. Επειδή δε η ερώτηση απενθύνεται καί στά δύο φύλα, η ερμηνεία καί η παρατήρηση τήν στάσεων αυτήν εμφανίζεται ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα.

Από τούς 585 φοιτητές του δείγματος οι 496 (85%) ηταν σταφής στήν τοποθέτηση του ειτε αρνητική εἴτε θετική.

Στόν ακόλουθο πίνακα παρουσιάζονται κατ' αρχήν οι θέσης αυτές, με παράλληλο συσχετισμό τούς μέ τήν μεταβλητή τόν φύλου.

... ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ Η ΟΧΙ;	ΦΥΛΟ	
	Αγορια %	Κορίτσια %
Ναί	39	66
Οχι	61	34
ΣΥΝΟΛΟ	(346) 100	(150) 100.

($p=0.0$[8 δεκ], β.ελ. 1, $\chi^2=30.57$)

Είναι σαφής η διάσταση ανάμεσα στά φύλα. Τά κορίτσια υποστηρίζουν κατά 66% τήν εργασία τής μητέρας ασχέτως του άν υπάρχει οικονομική επάρκεια, ενω αντίστοιχο ποσοστό αγορίων (61%) αρνητεται τήν επιλογή αυτή. Αυτό σημαίνει ότι ιδιαίτερα στό αυτρικό φύλο η εργασία τής σύζυγου έχει τήν έννοια τής κάλυψης μόνο εξόδων και γενικότερα τής οικονομική συνεισφορά, και ότι η οικονομική επάρκεια επιβάλλει τήν επιστροφή τής γυναίκας στόν διαπαιδαγωγικό της ρόλο, ρόλος πού καθόλου δέν εννοειται οικειος γιά τούς άντρες. Συμπεριώνουμε βέβαια και τό ποσοστό τήν κορίτσιών που αρνουνται τήν εργασία αυτή, και το οποιο είναι αρκετα υψηλό (34%).

Πέρα όμως αυτό τήν σύνταμη αυτή τοποθέτηση, η αιτιολόγηση είναι εκείνη πού δίνει τής πραγματικές διαστάσης τής στάσης αυτής τήν φοιτητών.

Οι αιτιολογήσεις αυτές παρουσιάζονται στόν επόμενο πίνακα ποσοστιαίας κατανομής με ταυτόχρονο συσχετισμό τους με τήν μεταβλητή του φύλου, όπου παρουσιάζεται ιδιαίτερα μεγάλη στατιστική εξάρτηση.

δικαιολόγηση	ΦΥΛΟ		ΣΥΝΟΛΟ
	Αγορια %	Κοριτσια %	%
ΝΑΙ (για τήν ανεξαρτητοποίησή της, καί τήν ανάπτυξη τής προσωπικότητάς της)	21	47	28.5
-II- (αλλά με προϋποθέσεις)	4.5	6	5
-II- (για τό καλό τών παιδιών ς τής οικογένειας)	2	1	1.5
Αλλες απαντήσεις του ΝΑΙ	1	4	2
ΟΧΙ (εμποδίζει τήν συνεχή ανάπτυξη τών παιδιών)	50	30	43
Αλλες απαντήσεις του ΟΧΙ	4.5	2	3,5
Είναι δικό της πρόβλημα. Εξαρτάται από τό τί θέλει	16	10	14
Δέν ξέρω - Εξαρτάται	1	-	2,5
ΣΥΝΟΛΟ	(353) 100	(154) 100	(517) 100

($p = 0.0000001$, β.ελ 7, $\chi^2 = 45.306$)

Δύο απόψεις είναι εκείνες που βασικά αντικρούονται. Εκείνη που κρίνει σάν θετική τήν εργασία στήν ολη ανάπτυξη καί ανεξαρτητοποίηση τής γυναικείας ψυχολογίας, καί η άλλη πού τήν κρίνει αρνητική γιά τήν συνεχή ανάπτυξη καί διαπαιδαγώγηση τών παιδιών. Χαρακτηριστικά οι γυναικες απαντάν τήν πρώτη σέ ποσοστό 47%, ενώ οι άνδρες τή δεύτερη με σχετική συχνότητα 50%. Συνολικά όμως η άποψη και η λογική πού αντιλαμβάνεται τήν ανάπτυξη τών παιδιών ανεξάρτητα από εκείνη τής γυναικείας προσωπικότητας καί συχνά σέ βάρος της, είναι εκείνη πού κυριαρχεί.

Πάντως κρίνουμε αρκετά ενδιαφέρο για τά γυναικεία κινήματα τό γεγονός ότι οι νεαρές φοιτήτριες ενών σε κάποιο σημαντικό βαθμό συνειδητοποιήσει τό σέ βάρος τους "παιχνίδι" τής

επίκλησης της μητρότητας για τὴν δικαιολόγηση του εγκλεισμού και του περιορισμού τών δραστηριοτήτων τους μέσα στὴν κοινότητα.

Ενας σημαντικός παράγοντας καθορισμού τής στάσης ακόμενοι στὴν εργασία τής μητέρας, και κατ' επέκταση στὴν γυναικεία δραστήρια συμμετοχή της στόν χωρο εργασίας, ειναι και ο τόπος καταγωγής του φοιτητή.

Ηδη εχουμε αναλύσει τίς διαφορές του πολιτιστικού και οικογενειακού περιβάλλοντα ανάμεσα στίς πόλεις και τά χωριά. Ας παρακολουθήσουμε τώρα πως οι διαφορές αυτές εκφράζονται μέσα από τίς αποψεις τών φοιτητών σε σχέση με τόν τόπο πού μεγάλωσαν.

... ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ;	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ		
	Αγροτικός %	Ημιαστικός %	Αστικός %
Ναί	36	38	53
Οχι	64	62	43
ΣΥΝΟΛΟ	(72) 100	(63) 100	(316) 100

($p = 0.007$, β.ελ. 2, $\chi^2 = 9.904$)

Βλέπουμε οτι στις αστικές περιοχές η αντίληψη που ενοει τὴν εργασία τής γυναίκας συγκεντρώνει πάνω από τίς μισές προτιμήσεις, σε αντίθεση με τά χωριά και τίς μικρές πόλεις τής επαρχίας. Η στυσή ανάπτυξη τών παιδιών γίνεται και εδω η κύρια δικαιολόγηση τής άρνησης.

Τέλος ενας τελευταίος παράγοντας που διαφοροποιεί τις αποδοτίσεις είναι και εκείνος των πολιτικών απόψεων. Ας δούμε όμως τον συσχετισμό αυτό στον ακόλουθο πίνακα.

... ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΕΡΓΑΖΕΤΑΙ;	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ		
	Α κατηγορία %	Β κατηγορία %	Γ κατηγορία %
Ναι	57.5	45.5	28
Οχι	42.5	54.5	72
ΣΥΝΟΛΟ	(123) 100	(213) 100	(43) 100

($p=0.002$, β.ελ 2, $\chi^2=12.103$).

Βλέπουμε ότι μόνο στους φοιτητές της κατηγορίας Α η κατάφαση αποτελεί πλειοψηφία (57.5%). Στις άλλες κατηγορίες υπερισχύει η άρνηση ο πού στην κατηγορία Γ παίρνει και την μεγαλύτερη τιμή της (72%). Έτσι ο οραματισμός της κοινωνικής αλλαγής βλέπουμε ότι επηρεάζει στιμαντικά την στάση αυτέναντι στό άλλο φύλο, και βοηθάει την ισότιμη συνύπαρξη, και την ισοβαρη κατανομή την οικογενειακών βαρών.

———.———

2.4. Τα παιδιά στην οικογένεια

Η ολοκλήρωση του οικογενειακού κύκλου και η συμαυτικώτερη κοινωνιολογικά λειτουργία του, επέρχεται μέ την γέννηση και την διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Η μικρή πλέον κανότητα λαμβάνει σαφώς δράση πάνω σέ συγκεκριμένους ρόλους και αναπτύσσει αξιολογικούς κώδικες νοοτροπίας και συμπεριφοράς, αντιλαμβανόμενη σάν στόχο της συμαυτικό την κοινωνική προσαρμογή και επιβίωση των νέων μελών στην κοινωνία.

Μέ την απόκτηση απογόνων φαίνεται να συμπληρώνεται ο βιολογικός κύκλος της ανθρώπινης διαιώνισης και πλέον η συζυγική σχέση μετατρέπεται σέ γονεϊκή μέ αρκετά αισθητή την συμπληρωματική και καθοδηγητική της υπόσταση.

Μετά την επαγγελματική αποκατάσταση και τόν γάμο, η γέννηση των παιδιών, οριοθετεί πλέον την κοινωνική έντεξη της νεότητας, στην θέση της "ωριμότητας" και της κοινωνικής αποδοχής του ουσιαστικά ισότιμου.

Το σύνολο σχεδόν των φοιτητών επιθυμεί ιδιαίτερα την απόκτηση του γονεϊκού ρόλου. Έτσι από τούς 555 φοιτητές (95% του δείγματος), οι 526 (95%) δήλωσαν ότι πράγματι επιθυμούν νά αποκτήσουν παιδιά.

Ήδη όμως η νοοτροπία της πολυμελούς οικογένειας αυήκει πλέον στό παρελθόν. Κατά μέσο όρο τό μοντέλο που προτείνεται είναι ενεινο της τετραμελούς οικογένειας.

Η προτίμηση όμως στα αγόρια δέν φαίνεται να αυήκει τόσο στό παρελθόν. Από τό σύνολο των παιδιών πού

δηλώθηκαν συνολικά και κατά φύλο προκύπτει ότι τό 55 % τών περιπτώσεων επιθυμεί αγόρια, ενώ η αντίστοιχη προτίμηση γιά τά κορίτσια είναι 45%. Στενά δεμένες με τών παραδοσιακή οικονομία αντιλήψεις γιά τό θέμα αυτό δέν φαίνονται νά έχουν εξαλειφθεί. παρά τό πέρασμα τών χρόνων και τών διαφοροποίησι τών συνθηκών και τών αξιών.

Μία μεταβλητή πού ευρέθηκε νά έχει σημαντική στατιστικά εξάρτηση αυτό ενείνη τής επιθυμίας για τών απόκτηση παιδιών. είναι και ενείνη του τόπου καταγωγής.

Ας δούμε πιό συγκεκριμένα τόν συσχετισμό αυτό, όπως παρουσιάζεται στόν επόμενο πίνακα, όπου ο τόπος καταγωγής αναλύεται κατά τόν βαθμο αστικότητάς του.

ΘΛΘΕΛΕΣ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΑ;	ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑΓΩΓΗΣ		
	Αγροτικός %	Ημιαστικός %	Αστικός %
Ναί	99	98,5	93
Οχι	1	1.5	7
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(82) 100	(71) 100	(346) 100

($p = 0.0264$, β.ε. 2, $\chi^2 = 7.2628$)

Είναι χαρακτηριστικό ότι αυτοί πού δέν θέλουν να αποκτήσουν παιδιά προέρχονται κατά κύριο λόγο αυτό πόλεις με πληθυσμό άνω 10.000 κατοίκων (αστικές). Οι αγροτικής και ημιαστικής προελεύσεως φοιτητές, ίσως πιο "παραδοσιακοί" στίς αντιλήψεις, θεωρούν αδιανόητο να μήν αποκτήσουν απογόνους.

2.5. Η μετάδοση των πεποιθήσεων των γονέων

Η οικογένεια αποτελεί ένα βασικό φορέα μεταβίβασης της γενικότερης κοινωνικής κουλτούρας στά νεώτερα μέλη της. Βέβαια ο ρόλος που κάλεται κάθε φορά να διαδραματίσει διαφοροποιείται από τά στάδια της ιστορικής και οικονομικής ανάπτυξης και εξέλιξης της κοινωνίας.

Έτσι ενώ μέχρι και τα πρώτα στάδια τη βιομηχανοποίησης, η οικογένεια γίνεται αποκλειστικός σχεδόν φορέας μετάδοσης των κοινωνικών αξιών, στίς μέρες μας όλο και αποδυναμώνεται αυτή της η λειτουργία. Σήμερα, πλέον, οι γονείς αισθάνονται τήν συρρίκνωση τού ρόλου τους καθώς βλέπαν νά μεταφέρονται στό ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο "αρμοδιότητες" κατά παράδοση δικές τους.

Ήδη οι νέοι έχουν λύσει τήν απομυθοποίηση, και στήν συνέχεια τήν υποτίμηση του αρχέτυπου του ενήλικα, που στά μάτια τους αντιπροσωπεύπει τίς αντιφάσεις τής κοινωνικής ζωής, χωρίς να μπορεί να αυτοπροσωπεύθει ουσιαστικά στίς αλληλοαναιρούμενες αξίες.

Ο γονέας δέν μπορεί πλέον να λειτουργήσει σάν "ο γνώστης" ο "ολοκληρωμένος πολιτισμικά και ψυχολογικά", επειδή καθημερινά βιώνει τήν απώλεια τής αυτονομίας του σπαρασσόμενος από τίς συνέπειες τής καταναλωτικής κοινωνίας[1].

Η αποδοχή ή η απόρριψη αυτής τής συρρίκνωσης ρόλων αποτελεί σημαντικό παράγοντα ψυχικής ισορροπίας. Ο σημερινός φοιτητής, ήδη έχει βιώσει αυτήν τήν κατάσταση, όταν βρέθηκε, για λόγους ψυχολογικούς πού όμως εντείνουται και

---

[1] Φωτεινή Τσαλικοπούλου-Κωστοπούλου "Κρίση ταυτότητας στήν εφηβεία" Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 39-40, σελ 289.

από τὴν κοινωνικὴ ὑποτίμηση, στὸ σημεῖο νὰ ἀμφισβητήσει μέσα ἀπὸ τὸν τρόπο ζωῆς του τὰ γονεϊκὰ πρότυπα. Η ἔνταση αὐτὴ μιὰ διαδικασίας "ψυχολογικοῦ ἀποθηλασμοῦ" διαφέρει βέβαια κατὰ περίπτωση, ἀλλὰ μιὰ καὶ γίνεται. Βασικὸς παράγοντας στὴν διαμόρφωση τῆς ταυτότητας τοῦ νέου, σφραγίζει τὴν στάση καὶ τὴν συμπεριφορά του, ἰδιαίτερα ἀνεύαντε στὸ πρόβλημα τῆς ἐπιβολῆς ἢ μὴ τῶν πεποιθήσεών του στὰ παιδιά του αὔριο.

Δείγμα μιὰ γενικότερης κοσμοθεωριακῆς στάσης καὶ προσδεντικότητας τῶν κοινωνικῶν αὐτελήφεων, ἀποτελεῖ καὶ ἡ παιδαγωγικὴ στάση ποὺ ὁ κάθε γονιὸς ἐφαρμόζει στὴν ἀναπροφὴ τῶν παιδιῶν του.

Οἱ ἐρωτήσεις βέβαια πὰ ἀναφέρονται στὴν αὐριανὴ γονεϊκὴ συμπεριφορὰ τῶν φοιτητῶν, λειτουργοῦν αὐτίθετα, αὐτεστρέφοντας πρὸς στιγμὴν τοὺς ρόλους, τοποθετώντας τὸ σημερινὸ "ὑπὸ ἐξουσία" ἄτομο στὴν θέση του μελλοντικοῦ "ἐξουσιαστή", μὲ τὸν σαφῶς ἰδεατὸ χαρακτήρα δὲν προσφέρονται γιὰ μονόδρομες ἀναλύσεις.

Πέρα ἀπὸ τὶς ἀπόψεις, που τώρα, ἔχουν οἱ φοιτητὲς γιὰ τὸ θέμα εἶναι περισσότερο ἀπὸ βέβαιο ὅτι δρίοντας μέσα σὲ ἕνα ἄλλο πιὸ συγκεκριμένο καὶ ἀποκτητικὸ ἀνεριβάλλον, κοινωνικὴν καὶ εἰδικότερα οἰκογενειακὴν ρόλων, αὐτεμεταπίζοντας ὠλέου μιὰ πραγματικότητα καὶ ὄχι μιὰ φαντασία, θὰ μεταβάλλαν στάση ἀναθεωρώντας στὴν πράξη ἀρκετὲς ἀπὸ τὶς τωρινὲς τους ἐπιλογές, καὶ θὰ λειτουργήσουν ἀνάλογα μὲ τὶς τότε συνθήκες.

Η ἀξία ὅμως τῆς ἀνάλυσης αὐτῆς ἔγκειται στὴν παρουσίαση τῆς

πράγματι σημαντικής αυτής αρχικής τοποθέτησης πού φανερώνει τις τάσεις πού έχουν διαμορφωθεί από τίν ως τώρα εμπειρία, που όμως είναι μόνο εμπειρία ποιδαγωγούμενου και όχι παιδαγωγού.

Μια πρώτη τοποθέτηση τών φοιτητών στό θέμα δόθηκε μέσα από τις αποκτήσεις τους στό ακόλουθο ερώτημα:

" Θά ήθελες νά μεταδώσεις τίς πεποιθήσεις σου (ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ) στά ιδοκδιά σου; (δικαιολόγησε τή θέση σου)".

Στήν ερώτηση αυτή απάντησαν 549 φοιτητές (94%) του δείγματος. και είναι ιδιαίτερα χαρακτηριστικό ότι 267 αφάντησαν καταφατικά (48,5%), και 266 αρνητικά (48,5%). Οι απόψεις ισοκατανέμονται ακόμα και σε απόλυτο αριθμό, κι όχι μόνο λόγω στρογγυλοποιήσεων των δεκαδικών στοιχείων του ποσοστού.

Το αίσθημα ανασφάλειας και αδυναμίας πού τό άτομο νοιώθει μέσα στό κλίμα τής τεχνολογικής πολυτοδυναμίας και του απρόσωπου και μαζικού χαρακτήρα τών σχέσεων που τό περιβάλλει, διαμορφώνει εντελώς αντίθετες στάσεις. Μιά πού να αποδέχεται μιάν εξέλιξη και μιά πορεία πού τό σημερινό κοινωνικό πλαίσιο τής διαγράφει και μιά πού αγκιστρώνεται από παρεσθόντα πρότυπα, προσπαθώντας να ανατρέψει τόν κλονισμένο μύθο τής γονεϊκής εξουσίας.

Τέλος ένα 3% απάντησε ότι δέν μπορεί να ξέρει, μή έχοντας καταλήξει ακόμα σέ κάποια απόφαση.

Ας προχωρήσουμε όμως στήν παρουσίαση τών αποκτήσεων που δικαιολογούν κατά περίπτωση τήν θετική τί αρνητική απάντηση.

Και αρχίζουμε πρώτα από τίς αποκτήσεις πού εδέλιπαν κάν αιτιολογίες τίς κατάφαστις, όπως αποδίδονται στόν ακόλουθο

πίνακα σχετικών συχνοτήτων.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΦΑΣΗΣ	%
ΝΑΙ γιατί θεωρώ τις ακόφεις μου σωστές	71
ΝΑΙ γιατί εστι θα τα προφυλάξω. Δεν θα κινδυνεύσουν	25
ΝΑΙ γιατί τό ζητάει τό κοινωνικό καλό	4
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(195) 100

Παρατηρούμε ότι ενα ποσοστό 27% εκείνων που ακόλουθησαν κατα-φοντικά δεν δικαιολογεί τήν ἀποφή του αυτή. Από τούς υπόλοιπους 195 φοιτητές, διακρίνουμε τήν πεποίθηση τών περισσοτέρων (71%) για τήν ορθότητα τών απόφεων τους, ενώ ένα (25%) πιστεύει πως η μετάδοση τήν πεποιθήσεων του θά ἐναφυλάξει ωστε νά μή κινδυνεύφουν τά παιδιά του στήν κοινωνία. Καί βεβαια ενα ποσοστό (4%) πιστεύει ότι οι πεποιθήσεις του συμβάλλουν θετικά στό γενικό καλό καί τήν κοινωνία και αυτό γίνεται αντία τής επιθυμίας του για τήν μετά-δωσή τους στά παιδιά του.

Ας προχωρήσουμε όμως καί στόν αυτίλογο.

ΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΑΡΝΗΣΗΣ	%
ΟΧΙ, πρέπει να επιλέξουν μόνα τους	50
ΟΧΙ, εγώ πρέπει νά πληροφορήσω, Η επιλογή δική τους	44.
ΟΧΙ, αμφιβάλλω για τήν ορθότητα τών πεποιθήσεών μου	3.
ΑΠΡΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΧΙ	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(266) 100

Η κατηγορία αυτών των φοιτητών που δεν θα ήθελε τις μεταδώσουν τις πεποιθήσεις τους στα παιδιά, χωριάρχησε από ένα αίσθημα σεβασμού απέναντι στα παιδικά προσωπικότητα, και ίσως από έντονα βιώματα δικών τους προσωπικών ανεξαρτησιοποίησης, αποδίδεται σε πολύ μικρό βαθμό στις επιλογές των απόψεων που τα εκφράζουν, φαίνεται σαν μαγίστρα πρέπει να τον σωστό τους τον ρόλο του μεταφέρουν πληροφοριοδότης περιεχομένου να βοηθήσουν το παιδί να αντιληφθεί σύμφωνα μέσα τον κατανοήσει πληροφοριών και αξιών που δέχεται από την κοινωνία.

Πέρα από τις όποιες αντιρρήσεις για το εφαρμόσιμο ή μη του θέματος, δεν μπορεί κανείς παρά να συμφωνεί σαν προϋπόθεση και ιδιαίτερα στον γονεϊκό ρόλο στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών.

Τέλος ένας πολύ μικρός αριθμός (3%) εκφράζει αμφιβολία για τον ορθόδοξο των πεποιθήσεων του και η αναγκαιότητα αυτή των αξιών σε να μην θέλει να διαδραματίσει ρόλο καθοδηγητή.

Πριν κλείσουμε την παράγραφο αυτή για την μετάδοση των πεποιθήσεων αν δούμε τον αναλυτικό συσχετισμό με τις πολιτικές απόψεις

ΘΑ ΗΘΕΛΕΣ ΝΑ ΜΕΤΑΔΩΣΕΙΣ ΤΙΣ ΠΕΠΟΙΘΗΣΕΙΣ ΣΟΥ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΟΥ;	ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ		
	Α κατηγορία %	Β κατηγορία %	Γ κατηγορία %
Ναι	49	46.5	69.5
Όχι	51	53.5	30.5
ΣΥΝΟΛΟ	(123) 100	(227) 100	(46) 100

($p=0.017$, β.ε. 2; $\chi^2=8.107$)

Από τις συχνότητες των απαντήσεων στον παραπάνω πίνακα, βλέπουμε ότι ιδιαίτερα οι φοιτητές της Γ κατηγορίας, εκφράζουν την επιθυμία να μεταδώσουν τις απόψεις τους στα παιδιά τους (69.5%). Αντίθετα στις άλλες δύο κατηγορίες ωλεσοψηφες κ άρνηση, και ιδιαίτερα στην Β παρουσιάζεται τό μεγαλύτερο ποσοστό άρνηση (53.5%).

Έτσι οι κατηγορίες των απόψεων που επιθυμούν μεταστροφή ή αλλαγή του κοινωνικού συστήματος εμφανίζονται πιό φιλελεύθερες και σέβονται την ελευθερία των παιδιών τους πού μόνα τους πλέον θά επιλέξουν.

— · —

2.6. Τρία προβλήματα παιδαγωγικού χαρίσματος

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό που αφορά τις αισθήσεις και των αισθημάτων του φοιτητή από σύγχρονα και μικρά μέσα στα οικοδεσπόζοντα, θέλουμε να αναλύσουμε πιο βαθιά και τους περισσότερο κοινά στην προβληματικότητα, των μαθητών οπότε αναγκαζόμαστε σε τρία προβλήματα διαπαιδαγώγησης κοινά και σύγχρονα.

Ας δούμε μια αρνητική κοινωνική περιγραφή της σύγχρονης ανθρώπινης των οικοδεσπόζοντα όπως αποδίδεται από τον ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΡΙΣ στο βιβλίο του "ΕΙΜΑΙ ΟΚΕΥ, ΕΙΣΑΙ ΟΚΕΥ" που αναφέρεται στην ψυχολογία της διαπροσωπικής σχέσης με τον πλούτο της Συνδιαλεκτικής Ανάλυσης ①.

"...Καθώς από τον σπόρο των αβεβαιοτήτων, της πλημμύρας των σπάνιων, των βαρετών μέσα καθημερινά, φυλακισμένα και των αγχωμένων ανθρώπων, η σύγχρονη μητέρα αισθάνεται ότι έχει φτιάξει σ' έναν πόλεμο και ανυπό από χάλος της καταπρόσωπης μέσα στον αγώνα της με τη καθημερινή απομονώσεις. Όλα χάνουν τις αξιοπρεπούνται. Η ανασφάλεια της αμβλύνεται και δεν μπορεί να κάνει αρκετά, θα θέλει να σκεφτεί ψυχικά και διανοητικά, καθώς η σκέψη της πληρότητας κινείται μέσα σε δυσεξόλεπτο από τον φρένο των παθητικών σπάνιων στον τρόπο μιας αμφιλεγόμενης περιπέτειας κάτω αφορμητών, για να καταλήξει στην απόλυτη φρενική ανοχή που υπόσχεται το άρωμα Perfamol... Τα παιδιά της σταματήσουν το ένα στο άλλο και όλα μαζί σ' αυτόν. Διαβάζει με αυτοπεποίθηση τα άρθρα των περιοδικών για να

---

① ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΡΙΣ "ΕΙΜΑΙ ΟΚΕΥ, ΕΙΣΑΙ ΟΚΕΥ", ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ, Αθήνα, 1977, σελ. 196.

αυθαίρετα περιοδικά δεδομένα, αλλά τα δεδομένα συμπεράσματα. Μια "αυθεντία" λέει "δέρνετε – το ξύλο βγήκε από τον παράδεισο", μια άλλη "μη δέρνετε ποτέ" και μια τρίτη "κάπου κάπου, το ξύλο δεν βλάπτει". Στο μεταξύ, τα δικά της αυθόρμητα βρέξιμο σε βαθμό που θέλει "να αλαφιάσει αυτά τα μικρά διαόλια το ξύλο". Το πάτι της ένας σφηνάρι από συμπόν που με βοηθάει να τα κάνω όλα με τα περιέργα συμπόλια, αλλά όπως χρειάζεται ένα "εργαστήριο" για να βάλει τάξη στο χάος, να αποφασίσει ποιοι είμαι και πόσοι είναι πιο πουλάκια και ποιοι όχι. και να βρει πρακτικές αποφάσεις το χιλιοσημειωμένο πρόβλημα: Πώς μπορώ να αναθρέψω τα παιδιά μου σωστά; Σ' αυτό το τρόπαιο η μαμά παραπονιέται θυμώνοντας, "Εμείς δεν είχαμε όλους αυτούς τους μπελάδες τα παλιά χρόνια, όπου δεν είχαμε όλα αυτά τα βιβλία περί μοντέρνας ψυχολογίας και τα τοιαύτα" ...».

Μέσα σ' αυτόν το αρκετά χαρακτηριστικό κλίμα της εποχής μας πολλά αποφάσισα αναθεωρούνται, πολλές ιδέες μπαίνουν αμφισβήτηση, και όλα φαίνονται να καθοδηγούνται σωστά και καθαρά από άλλη γένη σε άλλο δυναμικό.

Η καταθλιπτική μιζέρια αρκετών φοιτητών αποκαλύπτει στις διαπαιδαγωγήσεις των παιδιών τους είναι πράξεις ριψοκίνδυνες. Είναι όμως και αναμενόμενες; Όπως συνήθιζε να λέει ο Τ. Ντιούι "Τότε μόνο συμβαίνουν, όταν βρισκόμαστε αντιμέτωποι μ' ένα πρόβλημα".

Επιδιώκοντας μια πραγματικότητα στις σχέσεις μας, μπαίνουμε στη φοιτητή, τρία φωτεινά-προβληματικά παιδαγωγικά κεντρίσματα.

– Το πρώτο πρόβλημα παρουσιάζει δύο όψεις στις εξουσίες του γονέα

στίς αποφάσεις μέσα από τήν οικονομική εξάρτηση του παιδιού και ταυτόχρονα τήν αντιμετώπιση της καταναλωτικής αντίληψη.

- Τό δεύτερο αφορά τήν σεξουαλικότητα, μέσα από τήν γονεϊκή αντίδραση
- Και τό τρίτο τήν επέμβαση του γονέα στόν καθορισμό κριτηρίων σχέσεων καί πλάνου ζωής.

Ας παρακολουθήσουμε τώρα πως χειρίστηκαν οι φοιτητές μας τά τρία αυτά προβλήματα, που διαγράφουν οπωσδήποτε τή γενικότερη γονεϊκή συμπεριφορά τους.

—— · ——

2.6.1. Πρόβλημα πρώτο – Η γονεϊκή εξουσία μέσα απ' τήν ικανοποίηση ενός αιτήματος

Το ερωτημα-πρόβλημα τέθηκε ως εξής:

"Υπόθεσε οτι αυριο ο γυιός σου 16 χρόνων σου ζητάει χρήματα για να αγοράσει μηχανάκι. Τί νομίζεις οτι πρέπει νά κάνεις καί γιατί;".

Τρία κομβικά σημεία πρέπει να διακρίνουμε στήν ερώτηση α) τό φύλο του παιδιού, β) τήν ηλικία του, καί γ) τό αντικείμενο τής αγοράς.

Οσον αφορά τό φύλο τού παιδιού, η επιλογή του αγοριού δόθηκε ωστε συμβαδίζωντας μέ τίς καθεστηκυίες αντιλήψεις να αδηγήσουμε τήν ασάντηση στά πλαίσια του προγματικού, μιά καί τό γυναικείο φύλο δέν αντιμετωπίζεται ακόμα στήν ερηβική ηλικία μέσα δέ τέτοια όρια δρασταριοτήτων.

Η ηλικία τών 16 χρόνων κρίθηκε σριακή ωστε καί νά μήν θεωρείται ο έφηβος σάν παιδί, αλλά ουτε νά του αναγνωρίζεται, βάσει τής εμπειρίας, η δυνατότητα ανεξάρτητης από τήν οικογένεια κίνησης.

Τέλος σάν αντικείμενο αγοράς επιλέχτηκε τό δίκυκλο καί διότι η αγορά του ειναι σχετικά ακριβή για δώρο, αλλά καί όχι υπέρογκη καί διότι εκτός από τόν κίνδυνο πού υποκρύ σά μέσο, εκφράζει γιά τήν ερηβική ψυχολογία μιά ανεξαρτητοποίηση καί μιά προβολή ωριμότητας. Παρ' ότι τό δίκυκλο δέν είχε μπει κατά τό 1980 πλατιά στή φοιτητική ζωή, που αντιμετώπιστε οξυμένο πρόβλημα μεταλλινήσεων, αριοθετούσε άδη νοοτροπίες. Ειναι συχνά τό

μηχανικό σύμβολο της ελευθερίας που αντικατέστησε τό άστρο άλογο τών ρομαντικών ονείρων της εφηβείας. Σάν νέοι οι φοιτητές δούν ακόμα πρώτο χέρι αυτήν τήν ιστορία. Οι καυγάδες καί οι σχύνσεις στό σπίτι με τίς πολύωρες συζητήσεις έχουν ήδη κάνει σε αρκετούς αισθητή τήν παρουσία τους.

Η ερώτηση μας αντιστρέφει τούς ρόλους. Ο σημερινός φοιτητής γίνεται γονιός καί καλείται νά πάρει θέση στήν αιδοήτηση του γυιού του γιά να αγοράσει μηχανάκι.

Οι αιδαντήσεις τών φοιτητών παρουσιάζονται στόν ακόλουθο πίνακα ποσοσταίας κατανόμης

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΠΡΩΤΟ (απαντήσεις)	%	
Θα του αγοράσω	35.5	
Θα τόν πάρω αφου συζητήσουμε καί τόν συμβουλέψω.	34	48
Θα του πάρω αν τό χρειάζεται καί καλύπτει ανάγκες του.	28	
Θα του πάρω αν δεν παραμελεί τίς άλλες υποχρεώσεις του	2.5	
	100	
Δεν θα του πάρω. Δέν ειναι απαραίτητο	18	
Δεν θα του πάρω γιατί κινδυνεύει η υγεία του	28	46
Δεν θα του πάρω προσπαθώντας νά τόν μεταπείσω	39	
Δεν θα του πάρω. Αν όμως επιμοίνει πολύ, ίσως.	15	
	100	
ΔΕΝ ΖΕΡΩ		6
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(533)	100

Μοιρασμένες εμφανίζονται σχετικά οι καταφάσεις (48%) καί οι αρνή-

σεις, ενώ ένα μικρό ποσοστό παραμένει αναποφάσιστο. Στην πραγματικότητα όμως υπάρχει συμφωνική διαφορά που τοποθετεί σε πρώτη συχνότητα τον καλάφατη. Κι αυτό γιατί ανάμεσα σαν διαφορά μεν λέγων τον 2% των παρουσιάζεται θα προσθέσουμε οι περιπτώσεις εκείνες των φοιτητών που ανά χειρ' αρχείο θα αριθμούν, θα υποχωρήσουν κάτω από μία έντονη πίεση (7%) Συνεπώς εάν χρεώσει και δίλημμα, θα προχωρήσουν στην αφορά αυτή το 55% ενώ θα τον αριθμεί το 39%.

Ας βάλουμε όμως μία πιο προσεκτική ματιά στις απαντήσεις. Ένας συμφωνικός αριθμός (17%), δηλώνει απολιθώματα. ότι θα προχωρήσει στην αφορά αυτή, από μια ανάγκη που έρχεται να ικανοποιήσει τον επιθυμία του παιδιού, φυσικά και αρέσατα, ενώ οι υπόλοιπες καταφάσεις θέτουν όρους ή προϋποθέσεις .. Απαντήσεις όπως "θα τον πάρω αφού συμφωνούμε και τον συμβουλέψω" (16%) ... κάνουν φανερή την ανάθεση μιας απαντοχίας και απαιτούν κάποιε μία πληροφόρηση που όμως δεν θα έχει επιτύχει στην αφόρεση, αλλά αποφασιστή στην συνδιαπραγμάτευση από τον πλευρά του παιδιού των γονέων. Αντίθετα παρά την καλάφαση απαντήσεις όπως "αν τον προσέχεται" (13.5%) ή "εγώ σαν παρέμβη της υποχρέωσης τον" (1%), δείχνουν μία έντονη πόση εξουσιασμού μία και κριτής της όλης υπόθεσης παραμένει μόνο ο γονέας. Παρόλο το ύφος της επιχειρηματολογίας ανεβάζει κάποιον όρυνση μία και ένα διαλέγει η διαφορά κριτηρίων είτε από την αναγκαιότητα, είτε από την αντιπάθεια στις υποχρεώσεις, αλλά είτε σε γονείς και παιδιά. Μία ανάλυση που δίνει έμφαση και δεν διαφέρει από εκείνη που η συμφωνική γενιά απαντήσεις

στούς γονείς της.

Οι ομοιότητα δε αυτή γίνεται εμφανής σε ορισμένες επιχειρηματολογίες τών αρνήσεων, όπως "δέν του ειναι απαραίτητο" (8.5%) ή "κινδυνέυει η υγεία του" (13%). Και στίς δυο αυτές αιτάμεις δέν υπάρχει συζήτηση μάν αλλά η λογική τής ορθής γνώμης του γονέα θεωρείται σαν κανή δικαιολογία τής τοποθέτησης.

Τέλος μέσα στίς αρνήσεις σημειώνουμε και μιά αρκετά μεγάλη σε συχνότητα κατηγορία (18%) πού αναφέρει "οτι αρνειται αλλά θά κάνει προσπάθεια νά τόν μεταπείσει" πιστεύουμε πως παρ' οτι φαινομενικά δείχνει μιά διάθεση γιά συζήτηση, θά καταλήξει νά γίνει αιτία όξυνσης, μιά και προϋπόθεση ενός σωστου και γνήσιου διαλόγου δέν ειναι η εμμονή σε μιά άποψη, αλλα η προσαρμοστικότητα.

Γενικά πάντως αντιμετωπίζεται τό πρόβλημα αυτό από τούς φοιτητές με αρκετές ιδιομορφίες. Ετσι ενώ πολλοί δέχουται κατ' αρχήν τήν αγορά, επ τών πραγμάτων γίνεται φανερή η αντίθεση και η προσπάθεια αποφυγή της, υπάρχουν και άλλοι που αρνουνται να γίνεται βεβαιο οτι θά τήν πραγματοποιήσουν κάτω από τήν "πολιτική" πίεση.

Αν λάβουμε αυτά σάν κριτήριο, τότε οι συχνότητες στήν γονεϊκή στάση διαμορφώνουται και εξής.

Διάκεινται ευνοϊκά μάλλον	:	40 %
Διάκεινται δυσμενώς μάλλον	:	54 %
Αναποφάσιστοι	:	6 %

Ετσι συνοψίζουτας μπορούμε να ισχυριστούμε οτι η πλειοψηφία τών φοιτητών υπεραμύνεται τής γονεϊκής εξουσίας, χωρίς όμως νά αγνοούμε τόν σημαντικό αριθμών εκείνων που επιδιώκουν ποιοτικές μεταβολές.

—— . ——

2.6.2. Πρόβλημα δεύτερο – Η σεξουαλικότητα των πρώτων ερωτών

Η σεξουαλικότητα υπήρξε πάντα το πιο ισχυρό ταμπού της εξωσωματικής κοινωνίας. Συνδέεται άμεσα με τις αξίες της "υγρότητας" της γυναίκας που αντιτάσσεται άμεσα πάνω στις "ξηρές" του άνδρα της οικογένειας. Αυτά τα δύο στοιχεία αποτελούν και τα σπέρματα του αθώου κοριτσιού που ρυθμίζει τις σχέσεις και υπαγορεύει τον τρόπο των φύλων. Αυτόματα και τα φιλελεύθερα μυαλά τους δέχονται ότι η υγρή τους έχει ολοκληρωμένη σεξουαλική σχέση αποτελεί ένα ανάθεμα ακόμα. ①

Οι φοιτητές βέβαια, συγκριτικά με τους υπόλοιπους εξωσωματικούς εμφανίζουν πιο φιλελεύθερες αντιλήψεις και αποψεις πάνω σε θέματα σαν αυτά, όπως παρατηρήσαμε και σε σχέση με το θέμα ναρκωτικά. Οι σεξουαλικές προτιμήσεις σχέσεις δεν μπαίνουν σαν κάτι προσωπικότατα αλλά κρίνονται και αιτιολογούνται. Είναι άτομα αποψεις που ενδιαφέρουν πρώτα τον ίδιο τους εαυτό, μετά τον κοινό τους. Κάποιο άτομο βαθιά μέσα του ανδρών πάντα ο αρχέγονος "πατερ-φαμίλιας" και η σωματική και ψυχοσυναισθηματική γυναικεία προσωπικότητα. "Άλλο εμείς, άλλο η υγρή μας, ιδιαίτερα δε αυτή!"

Φοβόμασταν μήπως τις ερωτήσεις αυτές εκτός δεν μπορούμε να ξέρουμε το μέτρο της αποδοχιμότητας από τα κάθε συνάδελφο μας. Έτσι αφήσαμε τους φοιτητές να προβάλλουν τις σεξουαλικές τους πάνω στις "σωστές" τους βάσεις, και αυτοί να λειτουργούν μονομιάς τα σωστά, αλλά προσωπικά.

---

① Πάνε βλ. συνέντευξη και ερμηνεία στις Αθήνα και τις ΗΠΑ", σελίδες κοινωνικών επιστημών 39-40, σελ 269, 270,

Η ερώτηση-πρόβλημα τέθηκε ως εξής:

"- Πώς νομίζεις ότι οι συμφοιτητές σου θά αντιδρούσαν, αύριο, σάν γονείς, άν ανακαλύπταν ότι η 14/χρονη κόρη τους έχει ολοκληρωμένες σεξουαλικές σχέσεις."

Τρία είναι κάλι τά σήμεια της δυναμικής της ερώτησης.

α) Το φύλο

β) Η ηλικία

γ) Το γεγονός. Η σεξουαλική πράξη.

Η εναισθησία που αναφέραμε και πρίν της "υτροπής" συνδέεται άμεσα με τό γυναικείο φύλο. Γιαυτό και στην περίπτωση αυτή τό παιδί είναι κορίτσι.

Για τήν ηλικία, επιλέξαμε τήν πρώτην εφηβεία, και συγκεκριμένα τά 14 χρόνια, γιατί παρόλο πού πιστεύουμε ότι έχει συνειδητοποιηθές η φυσική ύπαρξη σεξουαλικότητας στήν ηλικία αυτή, η ολοκληρωση της σεξουαλικής πράξης οξύνει αρκετά τό πρόβλημα.

Ας δούμε τώρα τους χειρισμούς που οι φοιτητές εκτιμούν ότι θά γίνουν από τούς συμφοιτητές τους, τελικά όμως και από τούς ίδιους μιά και ο μηχανισμός της προβολής πηγάζει από ενδόμυχες υπόβοσκουσες αντιλήψεις.

Στήν ερώτηση συμμετείχαν 516 φοιτητές (88%) του δείγματος. Από αυτούς μόνο τό 10% ανάντησε ότι τό γεγονός αυτό δέν αποτελεί πρόβλημα, αλλά είναι κάτι τό φυσιολογικό, ενώ ενα 15% δέν δήλωσε πιά θά είναι η πιθανή αντίδρασι. Όλοι οι υπόλοιποι (75%) τό θεώρησαν πρόβλημα το οποιο αναιτεί γονεϊκή παρέμβαση η οποία βέβαια ποικίλλει. Πιό αναλυτικά οι αναντήσεις φαίνονται στόν επόμενο πίνακα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ (απαντήσεις)	%
Θα αντιδρούσαν ακριβώς όπως και οι γονείς τους.	6
Θα αντιδρούσαν βίαια (ξύλο-περιορισμοί κ.ο.π).	22
Θα σοκαριζόντουσαν. Θά τούς πείραζε.	9
Θα συζητούσαν με σκοπό να πείσουν για τό λάθος	10.5
Δέν θα αντιδρούσαν βίαιο	8
Θα τό θεωρούσαν κάτι φυσιολογικό.	10
Εξαρτάται από τόν χαρακτήρα τους	19.5
ΔΕΝ ΞΕΡΩ	15
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(516) 100

Πρέπει να σημειώσουμε για μια ακόμη φορά ότι η κυνδικοποίηση καί λεκτικά βασίζεται σής αιδαντήσεις τών φοιτητών. Χαρακτηριστικά η πρώτη κατηγορία μεταφέρθηκε αυτούσια. Με τών ακόλουθη ακριβώς όπως και οι γονείς τους υπονοεται ενας σαφώς αρνητικός χειρισμός, που οπωσδήποτε περιλαμβάνει ξύλο καί περιορισμό. Οι αιδαντήσεις πού φανερά αναφέρουν τών χρήση βίας συγκεντρώνουν τό μεγαλύτερο ποσοστό σχετικής συχνότητας.

Τό γεγονός πλέον ειναι τετελεσμένο. Η αιδόφαση πάρθηκε μακριά καί κρυφά αιδό τών γονεϊκή εξουσία. Αυτό έχει σαν αντίδραση τή βιβλιότητα. Τών μή χρήση βίας υποσημειώνει μόνο τό 18.5%, ενώ ενά 9%, τονίζει τών δυσαρέσκεια χωρίς νά περιγράφει τών αντίδραση.

Πάντως πολλοί ειναι εκεινοι πα φάνηκαν αναιδοφάστοτοι καί δέν εκφράσκηκαν γιά τό χειρισμό του δέλτερου αυτου πανδαγωγικού προβλήματος.

2.6.3. Πρόβλημα τρίτο – Η επέμβαση στίς σχέσεις των παιδιών

Το τρίτο καί τελευταίο πρόβλημα παιδαγωγικού χειρισμού τό παρουσιάζουμε περισσότερο αξυμένο καί κρίσιμο, καί με τήν εμπειρία τών προηγούμενων χειρισμών, μπορούμε πλέον πιό παραστατικά νά σκιαγραφήσουμε τίς παιδαγωγικές αντιλήψεις τών φοιτητών.

Τό πρόβλημα-ερώτημα τέθηκε ως εξής.

"– Πως νομίζεις οτι θά αντιδρούσες αύριο άν υποθέσουμε πώς διαπίστωνες οτι ο γνιός σου 13 χρόνων δέν πάει καλά στά μαθήματα καί γυρίζει με παρέες που δέν τίς εγκρίνεις;".

Είναι φανερό πλέον πώς τόσο τό γεγονός οσό και η κλίκα που περιγράφονται, τονίζουν μιά ιδιαίτερα αξυμένη κατάσταση. Τό γεγονός βέβαια του φύλου εκτιμάμαι γιά μια ακόμη φορά οτι ισορροπούσε κάπως τήν αντίσταση. Η υπολανθάνουσα στά προηγούμενα προβλήματα έκλιση στήν γονεικής εξουσία πλέον γίνεται φανερή. Η φράση "δεν τίς εγκρίνεις" δίνει ακριβώς αυτήν τήν ποιότητα. Παράλληλα η στάση αποδέναντι στό πρώτο ξεστράτισμα έξω από τήν οικογενειακή αγιόσφαιρα, που περιγράφεται από τήν πτώση τής απόδοσης στά μαθήματα καί τήν φιλική σχέση με άτομα που δέν κρίνονται στώ κατάλληλα, είναι ιδιαίτερα κρίσιμη.

Ο συμβιβασμός τής νεότητας σε σχέση με τήν εφηβεία καί η σύν τω χρόνω προσαρμογή της μέσα σε συγκεκριμένο κθικό καί αξιολογικό κοινωνικό κώδικα συμπεριφοράς καί επικοινωνίας, αποσταστοποιεί αρκετά τόν φοιτητή από τήν "αξύτικη" περιπλάνηση τής εφηβείας, τής πλάκας, τής φόρσας, τής εφηβικής συμμορίας.

Στήν θέση αυτή ακριβώς είναι ο δεκαπριάχρονος γυιός της ιστορίας μας. Όλα αυτά σέ μια κρίκια εναίσθητη και εύπλαστη, σέ μια κρίκια που δειλα-δειλα ο έφηβας αντιλαμβάνεται πλέον τήν κοινότητα με τούς άλλους, και τήν αναγνώς, λυτώντας τήν δική του ταυτότητα μέσα δ' αυτήν, καταρίπτουτας τούς γονεϊκούς μύθους. Μιά κρίκια στήν οποία τεχικά κοινωνικοποιείται ο νέος ανθρωπος, αναζητώντας πρότυπα, σε συνομήλικους και σέ ιδέες.

Πρόβλημα παρουσιάζεται όταν τά πρότυπα αυτά, βρίσκουται νά είναι έξω αυτό τά "κοινωνικώς παραδεκτά" πλαίσια.

Ας παρακολουθήσουμε όμως τίς αντιδράσεις τών φοιτητών-γονέων, στό ερωτημα-πρόβλημα.

ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΡΙΤΟ (οι παντήσεις)	%
- Θά τόν αναγκαζα να αλλάξει εστω και με τήν βία	17
- Θα έκανα ότι μπορούσα να τόν μεταπείσω (χωρις βία)	50.5
- Θα του δημιουργούσα καινούργια ενδιαφέροντα	3.5
- Θα τόν συμβούλενα ις θά έδεικνα εμπιστοσύνη	12
- Το λάθος είναι δικό μου θά προσπαθούσα να τό προλάβω	5
- Το παιδί μου δέν θάφτανε ποτέ εκει	4.5
- Η αντίδρασή μου θα εξαρτηθεί αυτό τόν χαρακτήρα του και τίς διαστάσεις του προβλήματος.	2
- Δέν βλέπω στήν ερώτηση πρόβλημα. Δεν υπάρχει θέμα.	2
- ΔΕΝ ΞΕΡΩ	2.5
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(516) 100

Η αυλαία των χειρισμών ανοίγει με τη βία. Το ξύλο, ο περιορισμός και οι στερήσεις ειναι τα πιό κατάλληλα μέσα για να επανέλθει ό ασωτος στην στοργική αγκαλιά της οικογένειας. Η κλιμάκωση της βίας, και σε πρώτο πρόσωπο αυτή τη φορά, μεγαλώνει παράλληλα με τό πρόβλημα και τήν αμηχανία. Τό 17% τών φοιτητών δέν ειναι μικρός, αλλά μεγάλος και κρίσιμος αριθμός.

Για άλλη μιά φορα η συζήτηση, εντελώς έξω αυτό τήν βάση της λειτουργεί στη βάση του ψυχολογικού κατανοαγκασμού. Η βία απορρίπτεται σάν χειρισμός, και επιστρατεύεται μια ιδιαίτερα προκατειλημένη συζήτηση, που στοχεύει οχι σε γνήσιο διάλογο αλλά ενδιαφέρεται να πείσει, άμεσα και επιτακτικά.

Η διακριτική παρέμβαση που επιχειρείται αυτό τό 3,5% στηρίζεται στην δημιουργία ενδιαφερόντων, και στην σταδιακή μετασιροφή του παιδιού σε τομείς και δραστηριότητες παραδεκτούς πού βέβαια το ίδιο τό παιδί θά επιλέξει.

Με βαθύ αίσθημα ευθύνης θα αντιμετώπιζε τό γεγονός τό 5% του φοιτητικού πληθυσμού, αναλυτώντας τήν αιτία στην διαπαιδαγώγηση και στην ποιότητα τήν σχέσεων, πιστεύοντας όμως υποσυνείδητα ότι τά παιδιά τους ίσως δέν φθάσαν στό σημείο αυτό, αφού η παρέμβασή του θά ειναι πιο έγκαιρη.

Πιό "αλλαζονικός" πάντως εμφανίζεται μι ενας αριθμός αυταπτήσεων (4.5%) που αρνεται να δεχτεί ότι το παιδί του θα φτάσει ποτε στό σημείο αυτό! Αγνοούν ουσιαστικά τις κοινωνικές συνιστώσες της διαπαιδαγώγησης και εκτιμούν ότι έχουν δύναμη στό να τό αποτρέψουν ευθύς εξ αρχής.

Μόνο ένα 12% δηλώνει συμπαράσταση ουσιαστική στην δύσκολη αυτή στιγμή και ενδιαφέρεται τήν ενεργετική του

εμπιστοσύνης, αφήνουται τὴν εκπλογὴ στὸ ἴδιο τὸ παιδί. Μια ισότιμη αντιμετώπιση πού προσπαθεί πράγματι να βοηθήσει, σεβόμενη ταυτόχρονα τὴν προσωπικότητα τοῦ ἄλλου.

Τέλος ενας επίσης μικρός αριθμός (2%) απαντήσεων δεν θεωρεί ότι η ερώτηση περιγράφει μιά προβληματική κατάσταση που κρύβει επεμβάσεως, αλλά τὴν αντιμετωπίζει στά πλαίσια του φυσικού.

Έτσι η "επερχόμενη" γονεϊκή εξουσία γίνεται ιδιαίτερα εμφανής παρ' όλες τίς ποικιλίες τὴν εκφράσεων της καί τοῦ ἀμέσου

επιρεασμό της από τίς σύγχρονες αντιλήψεις και τά προβλήματα

Όλες όμως αυτές οι απόψεις, παραδοσιακές καί σύγχρονες, βίαιες καί διαλογικές, προσδεντικές τὴν σχέσεων καί μή, συνυπάρχουν μέσα στό πολύχρωμο μωσαϊκό τοῦ φοιτητικοῦ χώρου, όπου ορισμένα θέματα παραμένουν ακόμα γιά τοὺς πολλούς σάν "ταμπού", καί μόνον από λίγους κεφίζονται με αληθινικό παιδαγωγικό ένστικτο καί ήθος. —

———— . ————

ΜΕΡΟΣ ΙΧ

ΕΠΙΛΟΓΙΚΑ

"Η τέχνη καί η επιστήμη, η έρευνα καί ή διδασκαλία είναι ελεύθεροι, η δέ ανάπτοξις καί προαγωγή αυτών αποτελεί υποχρέωσιν τού Κράτους"

(Σύνταγμα τής Ελλάδος /9-6-75/ αρ 16)

Καλύψαμε πολύ δρόμο, αναλύοντας, ενοι ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων καί εκφράσεων του φοιτητικού τρόπου ζωής. Σκοπός μας ήταν - καί είναι - αφ' ενός μέν νά περιγράψουμε τήν φοιτητική ζωή καί υποτροπία σπάζοντας εναν εμπειρισμό πού συνήθως κυριαρχεί στίς αναλύσεις για τό χώρο, αποδίδοντας "τά του καίσαρος, τώ καίσαρι" σε κάθε περίπτωση, καί αφ' ετέρου νά αναδείξουμε τά σημαντικότερα φοιτητικά προβλήματα, ώστε τόσο ή Πανεπιστημιακή κοινότητα, όσο καί η πολιτεία, και οι τοπικοί κοινωνικοί φορείς να ξεκινήσουν ενα διάλογο αναγνωρίζοντας τήν μεγάλη αξία πού έχει γιά τήν γενικότερη κοινωνική ανέλιξη η επίλυσή τους.

Αυτό αποτελεί επιθυμία καί αγωνία όχων τήν φοιτητών αριστούχων καί μή, συνδικαλισμένων καί "απολίτικων", πρωτοετών καί επί πτυχίω.

Οι αναυτήσεις τους άλλοτε σοβαρές, άλλοτε με χιούμορ, άλλοτε μέ μετριοπάθεια καί άλλοτε κοινοτικές. Θέτουν τό πρόβλημα: Η παιδεία μας είναι ακόμα τό μεγάλο πρόβλημα καί τίνοτα δέν μπορεί να εγγυηθεί μια λύση στό αδιέξοδο

αν δεν αντικαταστήσει ο γνήστος διάλογος τον "στρουθοκαμηλισμό" που χρόνια χαρακτήριζε τις σχέσεις μέσα στην Πανεπιστημιακή κοινότητα.

Τό μήνυμα ειναι σαφές. Η Ανώτατη Παιδεία δεν αποτελεί ενα σύνολο ανώτατων επαγγελματικών ιδρυμάτων (α.ε.ι.), αλλά Ανώτατων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων (Α.Ε.Ι) δηλαδή μορφωτικών, διαπλαστικών, φορέων, που συνειδητοποιούν την υπενθυνότητα και την συμαυτικότητα που αποκτα η παιδαγωγική τους κατεύθυνση, όσθον εκτός από την παρουσίαση του αντικειμένου ενδιαφέρουται γιά την ολόπλευρη και πολύπλευρη πνευματική καλλιέργεια του νέου, και την ανέλιξή του "διά της επιστήμης πρός την Φιλοσοφίαν".

Για την ωρα, προσπαθώντας να κλείσουμε τό αποικτό θέμα της φοιτητικής ζωής, ζητήσαμε την αποάντηση των φοιτητών σε τρία βασικα ερωτήματα:

- Τελικά γιατί σπουδάζουν; Τι αποτελεί κίνητρο.
- Ποιό θα χαρακτήριζαν σάν τό συμαυτικότερο πρόβλημα της φοιτητικής ζωής στην Πατρα
- Αν, και κατά πόσο, κρίνει ότι αυτή η φοίτηση επέδρασε στην προσωπικότητά του

Τα ερωτήματα αυτά αποτελεύν ενα επίλογο στά τρία βασικά κέντρα που θίξαμε στην μελέτη μας: Σπουδές – Ζωή – Σχέσεις.

Ενκαιρία για έναν γόνιμο διάλογο!

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΡΩΤΗΜΑ ΠΡΩΤΟ - ΤΙ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΚΙΝΗΤΡΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Η Πανεπιστημιακή πραγματικότητα όπως τήν περιέγραψαν οι φοιτητες μιλάει μια αδιάφορη στάση που οδηγει σε μια υποβάθμιση τής ποιότητας τής παρεχόμενης εκπαίδευσης, πού μετατρέπει τό Πανεπιστήμιο σε εξετασιακό κέντρο, όπου αναιδοφάγεται η αντιδαγόγητα ανάμεσα σε διδοκτικό προσωπικό και φοιτητές.

Μέσα λοιπόν αιδό τούς εκ μέρους τών φοιτητών αφορισμούς του Πανεπιστημιακό συστήματος αλλά κοί τής πολιτείας, εξυφαίνεται μιά νοοτροπία καθόλα εν-σχέσει πρός τόν ευρυτερο κοινωνικό περίγυρο.

Τό Πανεπιστήμιο σε τεχνική ανάλυση παίζει τό ρόλο του φορέα προσφοράς εκκαιρίων, στόν επαγγελματικό τομέα, και του μέσου κοινωνικής προβολής. Πολλοί λίγοι αντιλαμβάνονται τό Πανεπιστημιακό χώρο σάν χωρο επιστημονικής αναζήτησης. Η στάση αυτή φαίνεται χαρακτηριστικά και αιδό τήν συμμετοχή στήν εκπαιδευτική διαδικασία μέσα αιδό τήν παρακολούθηση, τή μελέτη, τίς εξετάσεις.

Κατά πόσο όμως η άιδοφη αυτή. πού πολλοί πανεπιστημιακοί δασκαλοι εχουν κατά καιρούς επισημάνει, ανοτελει και εκτίμηση του συνόλου τών φοιτητών;

Το πρόβλημα δεν εχει τήν "αιδλή" διάσταση τής υποβάθμισης του επιπέδου τών πτυχίων, αλλα αμφισβητεί τήν ίδια τεχνικά τήν ύπαρξη τών Πανεπιστημίων σάν χώρους εκπαίδευσης, αγωγής, μόρφωσης. Ειναι πρόβλημα κινήτρων. Η κοινωνική διασταση συνεπώς τού θέμαιος δεν περιορίζει τό πρόβλημα εντός τών Πανεπιστημιακών τειχών, αλλα αγκαλιάζει τήν ίδια τήν φιλοσοφία του κοινωνικού συστήματος.

Ας δούμε όμως πούς περιγράφουν οι αριθμοί τίς διαστάσεις του προβλήματος "κίνητρα για σπουδές".

ΓΙΑΤΙ ΝΟΜΙΖΕΙΣ ΟΤΙ ΟΙ ΣΥΜΦΟΙΤΗΤΕΣ ΣΟΥ ΣΠΟΥΔΑΖΟΥΝ ΚΥΡΙΩΣ;	%
Για να επιβιώσουν οικονομικά	52
Για να ανεβούν κοινωνικά	21
Από ενδιαφέρον γιά τον επιστήμονα τους	13
Για να ξεφύγουν από τον οικογενειακό τους	8
Οι σπουδές στην Ελλάδα αποτελούν θεσμό	3
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	3
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(824)100

Βλέπουμε ότι οι ίδιοι οι φοιτητές συνηδυτοποιούν σε μεγάλο βαθμό, ότι το σύνδρομο της αυθεντικού πτυχίου γιά τον επιστήμονα. Αυτό και αυτό το μικρό ποσοστό (13%) που δέν λαμβάνει επί των ουσιαστικών - που πιστεύω έρχεται στην ολοκληρωμένη επιλογή - θα ήταν πολύ μικρότερο.

Ο ρόλος που θα παίξει το πτυχίο είναι κυρίως η οικονομική εξασφάλιση του πτυχιούχου (52%) ή η κοινωνική προβολή και αυτέλιξή του (21%). Μέσα στις γνωστές γενικά συνθήκες ανεργίας ή έντονο αυταπόλυσης των πτυχιούχων στην Ελλάδα, αλλά και στις δίκαιες συνθήκες οικονομικής ύφεσης, η εξέρευνα εργασίας περιορίζεται με σωστικό μέλλον, ιδιαίτερα για εκείνους που διαθέτουν ένα επιστημονικό υπόβαθρο χωρίς ουσιαστική κατάρτιση ή εξειδίκευση. Έτσι το κίνητρο της οικονομικής επιβίωσης μένει από μιά καθημερινή πραγματικότητα επαιδεύοντας σοβαρά ουσιαστικά ουσιαστικά.

Η κοινωνική άνοδος είναι ο πιό καλαξιωμένος ρόλος του πτυχίου. που όμως και αυτή μένει στην διαδικασία αυτή φθίνει συνεχώς

Ακριβώς τὴν ίδια αντίληψη αναπαραγάγουν και επείναι λουθάν τις σπουδές γιατί "στὴν Εσσάδα όλα τα παιδιά σπουδάζουν. Ειναι Θεσμός". Στὴν περίπτωση αυτή δεν υπάρχει, υπάρχει μιά συνήθεια. Το πόσο καταστρεπτική για δεντική διαδικασία ειναι η θέση αυτή, δεν χρειάζεται νομίζ

Στὴν ίδια τέλος κατηγορία ειναι και οι αιτάψεις εκείνες τις σπουδές σάν μέσο φυγής από τὴν οικογένεια, μιά ενκαιρ τάση τῆς νεανικής ανεμελιάς, σάν ανώδυνη (χόγω αποσ εξαρτώμενη (οικονομικά) αιτομάκρυνση από τό καταπιεστικό τῆς οικογένειας τους.

Η ανάπτυξη συνεπώς γνήσιων κινήτρων ειναι η λύση τὴν ανοδο τῆς ποιότητας στὴν εκπαιδεντική διαδικασία κυν Α.Ε.Ι. Καθήκον του Πανεπιστήμιου, αλλά πρωτιστο κ κράτους να αποδώσει τὴν ανάλογη θέση στό χωρο αν λίζουτας προϋποθέσεις εργασίας, αμοιβής και αξιοκρατικ Η προβολή και αυτομοιβή παράλληλων χωρών δραστηριοτ σίας θα καταστήσει ικανή τὴν ανάπτυξη κινήτρων μ μιουργήσει προϋποθέσεις ενχαρίς επαγγέλματος που θα ε κύρια γιά τὴν ενχαρίστηση μέσα από τὴν εναστόλη θίγει (ειτε οικονομικά είτε γενικότερα) με υποβαθμίσει νικόν γόητρον του ατόμου.

—— . ——

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΕΡΩΤΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ- ΤΟ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ.

Πολλά προβλήματα τις φοιτητικές ζωής πιστεύουμε ότι προέκυψαν μέσα από τις ανάγκες που μέχρι τώρα ικανοποιήσαμε. Πέρα όμως από τις δικές μας - ή τις δικές σας - ιεραρχήσεις σοβαρότερα, μεγαλύτερη σημασία έχει τι οι φοιτητές ιεραρχούν σαν το σοβαρότερο πρόβλημα στην φοίτηση και την ζωή τους.

Στην ακόλουθη λίστα φαίνονται οι σχετικές συχνότητες των απαντήσεων στο δεύτερο αυτό ερώτημά μας.

ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΓΙΑ ΣΕΝΑ ΤΟ ΚΥΡΙΟΤΕΡΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΕΝΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΑ;	%
Στέγη - Διατροφή - (Συνθηκών ζωής γενικά)	27
Το οικονομικό	17
Ψυχαγωγία - Ελεύθερος χρόνος	15
Πρόβλημα σχέσεων. (Απομόνωση - Μοναξιά)	15
Η εξέλιξη σεξουαλικού συντρόφου	15
Οι συνθήκες σπουδών	7
ΑΛΛΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.	3
Δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα.	1
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(488) 100

Κάνοντας έναν πιο γενικό διαχωρισμό βλέπουμε ότι η καθημερινή ζωή με τα μικρά και μεγάλα της προβλήματα αποτελεί τον μεγαλύτερο "βραχνά" για το 59% των φοιτητών.

Οικονομικά προβλήματα αντιμετωπίζει περίπου το 17% των

φαινών. Ποσοστό οχι ιδιαίτερα μεγάλο, ώστε να μπορεί να α-
γνοηθεί, ούτε όμως και τόσο μικρό ώστε να το παραμελή-
σει κανείς. Επισημαίνουμε εδώ ότι η φοιτητική "αναρχία" που
επικρατεί και αντίκειται στην εσωτερική κοινωνία δε σοβαρά βέβαια
το ότι η πολιτεία θα ήταν σε θέση να επισημάνει ποιοί αμφισβη-
τούν αυτοί οι φοιτητές που χρειάζονται ενίσχυση. Το πρόβλημα χρει-
άζεται διαφορετική αντιμετώπιση για να βρεθούν αντικειμενικά
κριτήρια καθορισμού της σημασίας επιφάνειας

Θέματα σεξουαλικής διαπροσωπικής και γενικότερα συναισθηματικής ζωής, αποτε-
λούν το πιό σημαντικό πρόβλημα για το 27% των φοιτητών.
"Κοινός τόπος" πλέον η έλλειψη υποδομής (τόσο της πόλης - όσο σε-
βασμού υποδοχής- όσο και του Πανεπιστημίου), που επιτρέπει την ικα-
νοποίηση σε βαθμό των φοιτητών. Αρκετά, πολλά διαμερίσματα, κα-
τοικούνται σε υψηλές τιμές σπρώχνουν τους φοιτητές ενώ η δυναστεία
της φοιτητικής εστίας είναι απόλυτα δικαιή (8%). Αλλά και σε θέ-
ματα της διαπροσωπικής επαφής με φοιτητικά δυσκρίσεις, όπως πχ
θέμα της ποιότητας, όπως και -το πιό σημαντικό- το θέμα της κοι-
νότητας.

Η πολιτειακή απαξίωση της εσωτερικής επαρχίας με τη σφαιρι-
κή δυναστεία επιλογής κι καταπάτηση αυτονομίας, αλλά κι
η αδιαφορία της πολιτείας και του Πανεπιστημίου να αντιμά-
χει τις φοιτητικές λεοπάθειες καταστροφικής δημιουργίας αδικεί
το 15% να ενεργούν σαν σημαντικό πρόβλημα την ποιότητα
ενασχόλησης του ελεύθερου χρόνου και της ψυχαγωγίας

Η δεύτερη μεγάλη κατηγορία προβλημάτων που αντιμετω-
πίζει φοιτητικό χωρο είναι αυτά που σχετίζονται με τη συνθήκη
σπουδών στο Πανεπιστήμιο (το έργο, η σχολή, κατανομή από τις
επιλογές προσανατολισμού, υποδομή, σημασιολογία, το περιεχόμενο

επιστημονικό ενδιαφέρον αποσχολούν τό 7% τών φοιτητών. Είναι βασανιστική η αίσθηση ότι μέσα στό Πανεπιστήμιο ξοδέψεις κάποια χρόνια, νοιώθοντας ότι δέν επέλεξες να κάνεις κάτι σημαντικό;

Η μοναξιά, η επικοινωνία και οι σχέσεις είναι η τρίτη κατηγορία. Παρ' ότι τελευταία η επίκρηση τής μοναχικότητας ακούγεται συχνά, με άρθρα, ρεπορτάζ κ.ο.κ., δέν εκτιμούμε ότι έχει συνειδητοποιηθεί η σημασία του προβλήματος τής σχεσιακής επάρκειας. Ιδιαίτερα όταν αναφερόμαστε σέ χώρους Αγωγής.

Το πρόβλημα είναι υπαρκτό, δέν είναι εγκεφαλικό κατασκεύασμα. Ορισθεί σέ σημαντικότητα τό 30% τών φοιτητών που τό επικοιγούνται. Κάπου χανόμαστε ανάμεσα τό περιβάλλον, τούς φίλους, τήν οικογένεια, τόν έρωτα. Κάπου οι λέξεις μοναξιά, απομόνωση, εκφράζουν τήν σιωπηλή ανθρώπινη αγωνία. Η ισορροπία σκέν ψυχή, η ευχαρίστηση όχι μόνο δέν είναι καταπιτέες και περίγεσες αλλα σημαντικότατες γιά τήν ευτυχία. Όταν τό 15% μιλάει γιά έλλειψη ερωτικού συντρόφου, οι τελευταίοι που θά πρέπει να μειδιάσουν είναι οσοι ενδιαφέρονται και πονάνε τόν χώρο αυτό. Κούπου υπάρχει πρόβλημα ισορροπίας. Τό ποσοστό εκτιμάμε ότι θα ήταν αρκετά μεγαλύτερο αν η ομολογία αυτής τής στέρησης δέν ερμηνευόταν σάν μείωση για αυτόν που τήν επικαλείται σκέν κοινή συνείδηση.

Όλοι επικαλέστηκαν κάποιο πρόβλημα, κάποια επιθυμία, άσχετα με τήν βαρύτητα που θά αποδώσουν σ' αυτή οι τρίτοι. Μόνο 1% δέν βλέπει προβλήματα. Μόνο 1% ευτυχεί!

— · —

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 : ΕΡΩΤΗΜΑ ΤΡΙΤΟ - ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΦΟΙΤΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΦΟΙΤΗΤΗ

Πέντε χρόνια θητείας σε φοιτητικό χώρο. Πολλές οι εμπειρίες, πολλοί οι αναβρασμοί, οι χαρές. Όλα αυτά η καθημερινή ζωή στα πανεπιστημιακά αίθρια, τα αμφιθέατρα, τα εργαστήρια. Το κύμα των συνελεύσεων, τα παραδείγματα, των παραινέσεων, η πρώτη συχνά και μόνη επαφή των νέων με τον πολιτικό χώρο. Κι ακόμα το φοιτητόσπιτο, με τον αλληλοβοηθητικό εσύλλογο, τις αθλοι, και την κοινωνική αναταραχή, τα ξαφνιάσματα, τα μαγαζιά, με φόντο τον Πάνθρα, που σκοπίμως Αθηναϊκά μέσα που κάθε εξαιρετικόν να μπορέσει το σκοπεύσιμο πανεπιστήμιο μας. Όλα αυτά πέρα από αναβρασμούς, που σε συνδέουν μπορούν μέσα από το χρόνο, κάπου σε σημαίνουν. Ίσως αυτό να είναι ένα συμπέρασμα που θα βγει αυθόρμητα σήμερα από μερικά χρόνια αποδιάρρωσης από τον φοιτητικό χώρο.

Τώρα όμως που η φοιτητική ζωή εξαιθέτου, τι μένει έχουν οι φοιτητές από το θέμα αυτό;

Ποιο μπορεί να αντιμετωπίσει σε επίδραση στην προσωπικότητά του το πέρασμα αυτό από τα πανεπιστημιακά έδρανα;

Το φοιτητικό αυτό, που είναι και το τελευταίο του σχολειακού διαφανούδε την θετική - η αρνητική - σφαίρα της φοιτητικής αυτόνομης στην ίδια του την ζωή, τον ίδιο του τον εαυτό. Ο καθένας σύμφωνα και σε μια δυνατός καταστάσεις καλοφέρνει να αντιμετωπίσει ποικίλες δυσκολίες. Καλοφέρνει να κερδίσει σύμφωνα και κάτι που όλο δείχνουν σε κάποτε θετικό δεν μπόρεσε να προσέξει.

Ας δούμε όμως στον αναλυτικό πίνακα, τι μένει των φοιτητών από

τρίτο - καὶ τελευταῖο μας - ἐρώτημα.

ΕΠΕΔΡΑΣΕ Η ΦΟΙΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΣΟΥ;	%	
Επέδρασε θετικά (μονολεκτικά)	13	73,5
-"- -"- (γνωρίσα τὴν ζωή - αὐτοδυναμέτικα - ὡρίμαντα)	46.5	
-"- -"- (αὐτεκτίσα γνώσεις - κριτική ικανότητα - προβληματισμός)	11	
-"- -"- (-"- πολιτική συνείδηση)	3	
-"- αρνητικά (μονολεκτικά)	3	4.5
-"- -"- (μὲ φόρτισε ψυχολογικά - μὲ γέμισε ἄγχος)	1.5	
Καὶ θετικὰ καὶ αρνητικά	8	
Δεν επέδρασε καθόλου	14	
Σ Υ Ν Ο Λ Ο	(524) 100	

Μόνο ἕνα 14% δὲν αναγνωρίζει επιδράσεις τῆς φοίτησης στὴν προσωπικότητά του. Οἱ υπόλοιποι (86%) εκτιμοῦν ὅτι πραγματι ἔχει επίδρασει ἡ φοίτηση στὴν προσωπικότητά τους.

Από τοὺς τελευταίους αυτοὺς μόνο τὸ 4.5% βλέπει αρνητικὲς επιδράσεις πού ὅμως δὲν τὶς διευκρινίζει εκτὸς αὐτὸ 1.5% πού αναφέρει τὴν ψυχολογικὴ φόρτιση καὶ τὸ ἄγχος που εισήγαγε ἡ φοίτηση στὴν ζωή του.

Ας δούμε ὅμως τί κρίνει σὰν θετικὸ αὐτὸ τὴν φοιτητική του εμπειρία τὸ υπόλοιπο 73.5%.

Γιὰ τὸ 46.5% τὸ γεγονὸς ὅτι ἐμείναν μόνοι, καθοδηγώντας οἱ ἴδιοι τὸν ρυθμὸ καὶ τὸν τρόπο ζωής τους, κρίνεται σὰν θετικότατη εμπειρία καὶ βασικὴ αἰτία ὡρίμανσης. Η μοναχικὴ ζωή που δ' αναγκάζει να αναλάβεις πλήρως τὶς ευθύνες σου, κ κάποια οικονομικὴ αυτοδυναμία, καὶ κ ελεύθερία πού συνεπάγεται κ αὐτοδέσμευση

από τόν οικογενειακό κλοιό, συντεγούν ώστε οι φοιτητές να αισθάνονται πιό ώριμοι, πιό δυνατά, πιό έμπειροι στήν γωή.

Παράλληλα μέ αυτό η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, ο προβληματισμός μέσα από τήν μόρφωση (11%), αλλα και ή πολιτική συνειδητοποίηση (3%) κρίνονται στήν συνέχεια σάν τά θετικά στοιχεία επίδρασης στήν προσωπικότητα.

Η επίδραση αυτή θετική -ή αρνητική- ειναι τεγικά ενέκνο τό συναίσθημα πού παραμένει και μετά τήν αρνητικοσία τόν νέου πτυχιούχου που εγκαταλείπει πιά τήν φοιτητική γωή, ζπού θά τόν συνοδέψει σέ νέες προσπτικές και σχέδια, στήν ώριμη πχέου νεότητα.

—— . ——

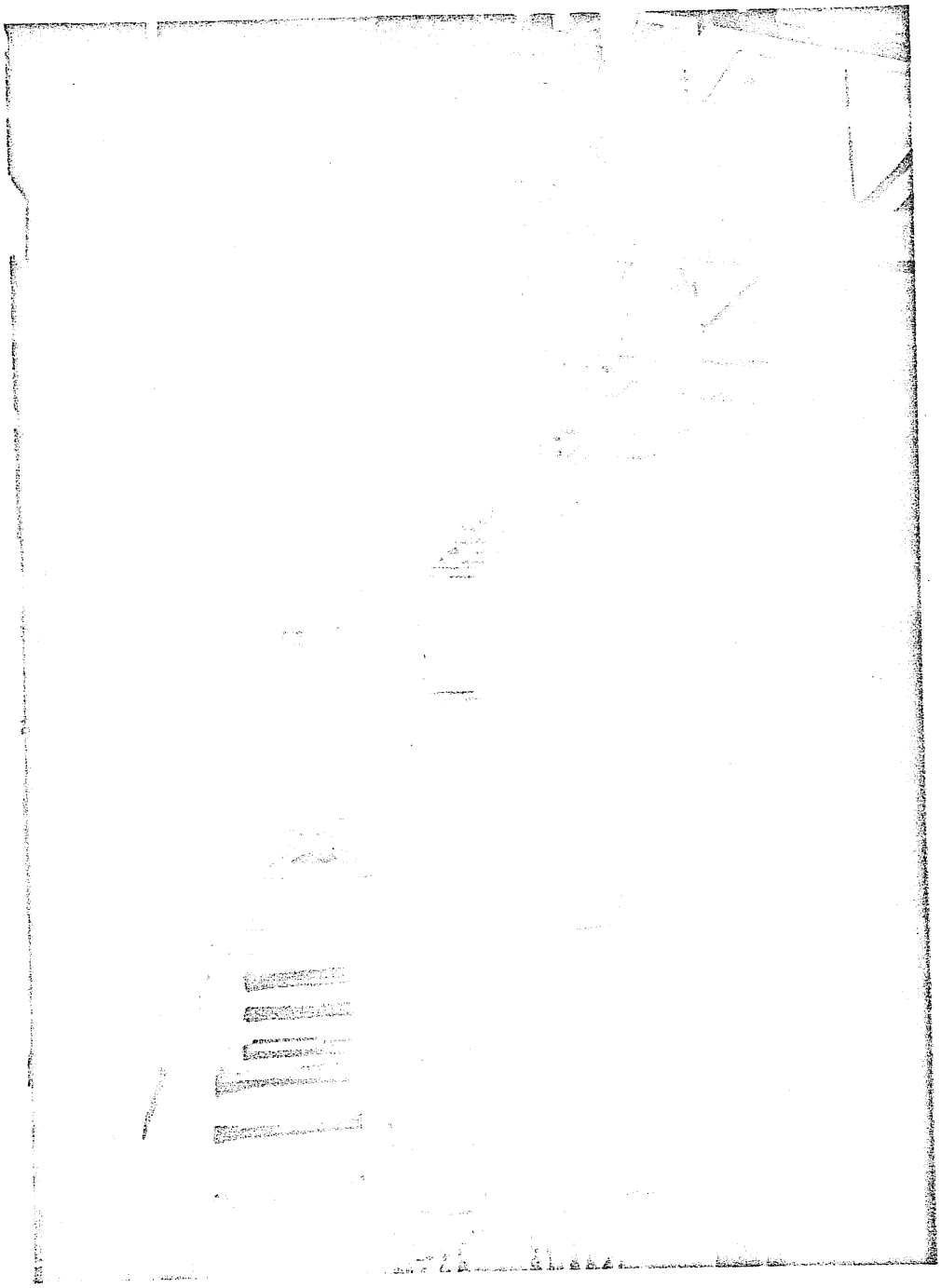

ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ / ΚΤΗΡΙΟΝ Α'.

ΚΑΘΟΜΟΛΟΓΗΣΗ ΠΤΥΧΙΟΥΧΟΥ

Τοῦ πτυχιούχου τῆς ..... ἀξιωθείς, ὅρκον ὀμνύω πρὸ τοῦ Πρυτάνεως καὶ Κοσμήτορος τῆς ..... Σχολῆς καὶ πίστιν καθομολογῶ τήνδε:

Ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ περιβόλου τοῦ σεπτοῦ τούτου Τεμένους τῶν Μουσῶν ἐξερχόμενος κατ' ἐπιστήμην βιώσομαι, ἀσκῶν ταύτην δίκην θρησκείας ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ. Οὕτω χρήσιμον ἐμαυτὸν καταστήσω πρὸς ἅπαντας τοὺς δεομένους τῆς ἐμῆς ἀρωγῆς καὶ ἐν πάσῃ ἀνθρώπων κοινωνίᾳ ἀεὶ πρὸς εἰρήνην καὶ χρηστότητα ἠθῶν συντελέσω, βαίνων ἐν εὐθείᾳ τοῦ βίου ὁδῷ, πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ δίκαιον ἀποβλέπων καὶ τὸν βίον ἀνυψῶν εἰς τύπον ἀρετῆς ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς Σοφίας.

Ταύτην τὴν ἐπαγγελίαν ἐπιτελοῦντι, εἴη μοι, σὺν τῇ εὐλογίᾳ τῶν ἐμῶν καθηγητῶν καὶ πεφιλημένων διδασκάλων, ὁ Θεὸς βοηθὸς ἐν τῷ βίῳ.

- ΠΗΤΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

- Β. ΦΙΛΙΑ Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών GUTENBERG.

- Ε. ΝΤΥΡΚΑΙΜ Οι κανόνες της κοινωνιολογικής μεθόδου, GUTENBERG, 1978

- Ι. ΜΑΡΚΑΝΤΩΝΗ Εισαγωγή στη μεθοδολογία των επιστημών της αγωγής, ΑΘΗΝΑ, 1978

- Τ. Β. ΒΟΤΤΟΜΟΡΕ Κοινωνιολογία - Κεντρικά προβλήματα και βοηθή βιβλιογραφία, GUTENBERG, 1974

- ΕΣΣΥΕ Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος 1980, ΑΘΗΝΑ,
- ΕΣΣΥΕ Στατιστική της εκπαίδευσης 1977-78, ΑΘΗΝΑ, 1981.

- Επετηρίδα Πανεπιστημίου Πατρών 1976-77
- Επετηρίδα Πανεπιστημίου Πατρών 1977-78
- Επετηρίδα Πανεπιστημίου Πατρών 1978-79
- Επετηρίδα Πανεπιστημίου Πατρών 1979-80

- Α. ΣΙΣΣΟΥΡΑ Η Πατρα και το Πανεπιστήμιο (της): Μια περίπτωση αμφίδρομης άρνησης (paper)

- Ι. ΛΑΜΠΙΡΗ - ΔΗΜΑΚΗ Πρός μιαν Εσσηνικήν Κοινωνιολογίαν της Παιδείας, ΑΘΗΝΑ, 1974, (έρευνα).
- Ι. ΛΑΜΠΙΡΗ - ΔΗΜΑΚΗ Η Εσσηνική κοινωνία στην φοιτητική συνείδηση, ΟΔΥΣΣΕΑΣ, 1983, (έρευνα).

- L. R. ANDERSON Προσωπικότητα καὶ στάσεις τῶν φοιτητῶν τῶν Ελληνικῶν Α.Ε.Ι, ΑΘΗΝΑ, ΕΚΚΕ, 1980

- Α. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ Σχεσιοδυναμικὴ Παιδαγωγικὴ τοῦ προσώπου, ΑΘΗΝΑ, 1982

- Α. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ Ψυχολογία καὶ Οδηγητικὴ τῆς παιδικῆς καὶ νεανικῆς ἡλικίας, ΠΑΤΡΑ, 1980.

- Α. ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ Σημειώσεις Παιδαγωγικῆς Ψυχολογίας, ΠΑΤΡΑ, 1981

- Φ. ΤΣΑΛΙΚΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ Κρίση ταυτότητας στὴν ἐφηβεία, Ἐπιθεώρηση Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν 39-40., σ. 283

- ΠΟΠΗ ΒΛΟΝΤΑΚΗ Οἰκογένεια καὶ ἐφηβεία στὴν Ἑλλάδα κ τὶς ΗΠΑ, Ἐπιθεώρηση Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν 39-40, σ. 267

- ΤΟΜΑΣ ΧΑΡΙΣ Εἶμαι ΟΚΕΥ, εἶσαι ΟΚΕΥ., ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ 1977

- Ε.Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ Η Παιδεία, τὸ μεγάλο μας πρόβλημα ΔΩΔΩΝΗ, 1976

- Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ Ἐξάρτηση καὶ ανοικοδαγωγή Θεσσαλία 1979

- Ζ. ΓΚΥΡΒΙΤΣ Μελέτες για τὶς κοινωνικὲς τάξεις GUTENBERG 1976

- Η. ΛΕΦΕΒΡ Η κοινωνιολογία του Μάρξ GUTENBERG 1982.

- Π. ΡΟΔΑΚΗ Τάξεις και σπίτια στη νεοελληνική κοινωνία, ΜΥΚΗΝΑΙ 1975

- Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΗ Οι φοιτητές μας. Η κοινωνική και θρησκευτική τους κατάσταση (έρευνα), ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1978.

- Λ. ΑΛΤΟΥΣΕΡ, Θέσεις, ΘΕΜΕΛΙΟ 1981

- Α. ΓΚΡΑΜΣΙ Οι διανοούμενοι, ΣΤΟΧΑΣΤΗΣ 1972

- Δ. ΔΗΜΗΤΡΑΝΟΥ Η σταδιοδρομία της σκέψης του Αντόνιο Γκράμσι, περ. Κομμουνιστική Θεωρία και πολιτική τ. 6, 1976.

- Κ. ΤΣΟΥΚΑΛΑ Ο κοινωνικός ρόλος της εκπαίδευσης στη σύγχρονη Ελλάδα, περ. Μαθήματα Επιστήμης, τ 6.

- Α. ΜΠΑΛΤΑ. Φυσική επιστήμη και ιδεολογία, περ Πολίτης τ. 41.

- Μ. ΜΕΪΜΑΡΗ - Η. ΝΙΚΟΛΑΚΟΠΟΥΛΟΥ Παραγωγικές Ανάλυση Δεδομένων - Σχέσεις κοινωνικο-οικογενειακής προέλευσης και σχολικής φοίτησης για τους σπουδαστές των Α.Ε.Ι., Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών 33 - 34 (1978).

- Χ. ΦΡΑΓΚΟΥ Παιδία και εξουσίες, περ ΕΠΙΣΤΗΜΗ κ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ τ. 1, σ 113

- Ν. ΠΟΥΛΑΝΤΖΑ. Παιδία και κοινωνικό περιβάλλον, περ ΕΠΙΣΤΗΜΗ κ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ τ. 3., σ. 11

- Κ. ΣΑΦΙΛΙΟΣ- ROCHSCHILD. Η διάρθρωση της οικογενειακής εξουσίας και οι εκ του γάμου ικανοποιήσεις., περ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, τ. 13., σ. 93.

- Μ. ΗΛΙΟΥ. Γεωγραφική κατανομή εκπαιδευτικών συλλογών, περ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, τ. 28, σ. 259

- ΗΛ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ. Το πρόβλημα της κοινωνικής ορθοφασύνης σαν βίωμα όπως προσδιόνεται από τις εφημερίες των Αθηναίων δημοτών, περ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ, τ. 30-31 σ. 261

- ΙΤ. ΜΠΑΜΠΑΝΑΣΗ Οικονομο-κοινωνική επίπτωση της επιστημονικοτεχνικής εκπαίδευσης, περ ΕΠ. Κ. ΕΡ, τ. 30-31, σ. 285

- Γ. ΓΚΙΖΕΛΗ, Σ. ΜΥΡΙΖΑΚΗ, Θ. ΠΑΣΣΑ-ΓΑΡΔΙΚΗ, Α. ΤΣΙΡΟΒΟΛΟΥ. Πολιτιστική δραστηριότητα σαν μέσο για την οικογένεια, τ. 39-40, σ 198 περ. ΕΠ. Κ. ΕΡ.

- Ι. ΝΙΤΑΝΥΙ Μεταβίβαση κουλτούρας μέσα στην οικογένεια στη εποχή της τεχνικο-επιστημονικής εκπαίδευσης, τ 28, σ. 300, περ. ΕΠ. Κ. ΕΡ.

- Μ. ΝΑΣΙΑΚΟΥ Διαφορές των φύλων κ' ψυχολογικά χαρακτηριστικά, περ ΕΠ. Κ. ΕΡ, τ. 36-37 σ. 357

- Μ. ΓΕΡΑΛΗ, Τ. ΜΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, Α. ΜΠΑΛΤΑ Για τὸ Πανεπιστήμιο, για τὴν Αριστερά σήμερα, περ ΠΟΛΙΤΗΣ τ. 39

- Ν. ΚΟΥΠΕΡ Ο θάνατος τῆς οικογένειας. ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗΣ

- Το γυναικείο κίνημα, Συλλογή άρθρων, ΚΥΤΤΑΡΟ 1975

- Μ. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Φοιτητικό κίνημα καὶ Δικτατορία ΑΘΗΝΑ 1975

- Γ. Κ. ΣΚΙΑΡΔΟΥ, Α. ΠΑΠΑΔΑΚΗ-ΚΛΑΥΔΙΑΝΟΥ. Διερεύνηση τῆς σχέσεως ποιοτικῶν-ποσοτικῶν καὶ ποσοτικῶν χαρακτηριστικῶν μεταξύ τους των τελειοφοίτων γεωπονίας του Αρ. Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, περ. ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ τ. 39-40, σελ 371.

* Στοιχεία για τὴν ιστορία του φοιτητικοῦ κινήματος στὴν Πατρα, ακόμα τις εφημερίδες "ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΠΟΡΕΙΑ", "Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΛΑΟΥ" (εβδομαδιαίες) καὶ επίσης "ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ", "ΗΜΕΡΑ", "ΑΛΛΑΓΗ", (τοπικές) καθώς καὶ ακόμα τὰ "ΝΕΑ". Ακόμα αποφοιτητικές εφημερίδες, ανακοινώσεις μπροσούρες κ.λ.π.

Το φωτογραφικό υλικό τῶν Πανεπιστημιακῶν εγκαταστάσεων είναι από τις Πανεπιστημιακές επετηρίδες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 : Ἔνθετη στο ερωτηματολόγιο φοιτητῶν πρὸς τοὺς φοιτητές

Ἀγαπητέ, ἀγαπητή,

Ἡ ἔρευνα αὐτή δέν ἔχει σάν πρωταρχικό σκοπό τήν κάλυψη ἐρευνητικῶν φιλοδοξιῶν ἑνός-κάποιου ἐρευνητῆ. Πηγάζει ἀπό τό ἐνδιαφέρον καί τήν συναίσθηση μιᾶς ἐπείγουσας ἀνάγκης γιά γνωριμία καί κατανόηση τοῦ χώρου στόν ὁποῖον ὅλοι ζοῦμε. Δέξου την μέ συμπάθεια, εἰλικρίνεια, κατανόηση. Ὅπως ἀντιλαμβάνεσαι ἔχει σάν σκοπό τή μελέτη ὅλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς φοιτητικῆς ζωῆς καί τοῦ προβληματισμοῦ πάνω στίς γενικότερες ἀπόψεις καί στή νοοτροπία ἑνός φοιτητή τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν σήμερα.

Εἶναι φανερό πώς μιά τέτοια ἐργασία εἶναι τεράστια καί δέν γίνεται μέ δέκα μόνο ἐρωτήσεις. Αὐτό δικαιολογεῖ, ἐλπίζουμε, τόν μεγάλο ἀριθμό τους. Ἡ εἰλικρίνεια καί ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ καθενός θά βοηθήσουν πολύ γιά νά γίνει ἡ ἔρευνα αὐτή περισσότερο γνήσια καί ἀντιπροσωπευτική.

Χρειάζεται ἄραγε νά τονιστεῖ πώς ἡ ἀνωνυμία καί τό ἀπόρρητο διασφαλίζονται ἀπόλυτα;

Δυό λόγια τώρα γιά τόν τρόπο συμπληρώσεως τοῦ ἐρωτηματολογίου.

- Θά πρέπει νά σημειώνεις ἕνα [X] στό τετράγωνο πού ἐκφράζει τίς ἀπόψεις σου. Μόνο ὅταν θεωρεῖς πώς εἶναι ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ἀναγκαῖο γιά σένα μπορεῖς νά χρησιμοποιήσεις καί περισσότερα ἀπό ἕνα τετράγωνα.
- Θά γράφεις 1ο, 2ο, 3ο κ.λ.π. ὅπου σοῦ ζητεῖ ἀξιολόγηση.
- Καί ὅπου γράφει: (ἀνάφερε).....γράψε σύντομα, ἀλλά κατατοπιστικά, τή γνώμη σου.

Σ'εὐχαριστοῦμε γιά τή συνεργασία σου.

ΑΡΑΡΤΗΜΑ 9: Το ερωτηματολόγιο της έρευνας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΟ ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΡΙΟ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ

Δρ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΡ.ΕΡΩΤΗΜ: 2 /.....

ΑΝΩΝΥΜΟ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

"ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΖΩΗ ΚΑΙ ΝΟΟΤΡΟΠΙΑ"

ΠΑΤΡΑ 1980

ΣΧΟΛΗ.....ΤΜΗΜΑ.....ΕΤΟΣ.....

ΚΩΔΙΚΟΣ ☐☐☐

Ι. ΑΤΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ἔτος γεννήσεως.....Φύλο: ☐ ἄντρας, ☐ γυναίκα. ☐☐ ☐

2. Τόπος πού γεννήθηκες: (πόλη ἤ χωριό).....(νομός)..... ☐☐ ☐

3. Τόπος πού μεγάλωσες: (" ἤ ").....(νομός)..... ☐☐ ☐

4. Ἐπάγγελμα: (πατέρα).....(μητέρας)..... ☐ ☐

5. Μόρφωση:(ΠΡΟΣΟΧΗ: Σημείωσε τό τετράγωνο πού,ἄν ὄχι ἀπόλυτα βρίσκεται τουλάχιστον πλησιέστερα ἀπό τά ἄλλα στήν ἔκφραση τῆς ἐκπαιδευτικῆς βαθμίδας τοῦ γονέα.Δηλ.σημειώνεις π.χ. Γυμνάσιο ἔστω κι ἄν ἔχει ἐνδεικτικό δύο μόνο τάξεων τοῦ Γυμνασίου).

(πατέρα):		(μητέρας):	
☐	δέν πῆγε σχολεῖο,	☐	δέν πῆγε σχολεῖο
☐	Δημοτικό	☐	Δημοτικό
☐	Γυμνάσιο	☐	Γυμνάσιο
☐	Λύκειο	☐	Λύκειο
☐	ἀνώτερη ἐκπ.	☐	ἀνώτερη ἐκπ.
☐	ἀνώτατη ἐκπ.	☐	ἀνώτατη ἐκπ.

☐☐ ☐☐

6. Πόσα ἀδέλφια ἔχεις; (ἀγόρια).....,(κορίτσια)..... ☐☐ ☐☐

7. Κατά ἡλικία σέ ποιά σειρά βρίσκεσαι μέ τά ἀδέλφια σου;
☐πρῶτος,-η, ☐μεσαῖος,-α, ☐τελευταῖος,-α. ☐

8. Ἄν σπουδάζουν σέ Ἀνώτερη ἤ Ἀνώτατη σχολή καί τά ἄλλα ἀδέλφια σου ἀνάφερε τή σχολή πού σπουδάζουν:.....
..... ☐☐

9. Ζοῦν οἱ γονεῖς σου;

☐	καί οἱ δυό
☐	κανένας-Ὅταν ἔχασες τούς γονεῖς ἤσουν.....ἐτῶν
☐	ὁ πατέρας- " " τή μητέρα " ..... "
☐	ἡ μητέρα- " " τό πατέρα " ..... "

☐ ☐☐

10. Ἔχουν χωρίσει οἱ γονεῖς σου; ☐ΝΑΙ, ☐ΟΧΙ.
Ἐάν ΝΑΙ, πόσων ἐτῶν ἤσουν ἐσύ τότε;.....ἐτῶν. ☐ ☐☐

11. Ἐάν ἔχουν χωρίσει οἱ γονεῖς σου ἤ δέν ζεῖ ἕνας ἀπό τούς δυό ἔχεις:
☐πατριό, ☐μητριά, ☐δέν ἔχω. ☐

12. Στήν οἰκογένειά σου μεγάλωσες μέ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ κατάσταση:

☐	πάρα πολύ καλή.
☐	πολύ καλή.
☐	σχετικά καλή.
☐	μεταβαλλόμενη.
☐	κακή.

☐

ΚΩΔΙΚΟΣ

13. Εἶσαι: ☐ἀνύπαντρος, ☐παντρεμένος. ☐

14. Ἀποφοίτησες ἀπό: ☐ἰδιωτικό Σχολεῖο, ☐δημόσιο Σχολεῖο. ☐

15. α)Τό Λύκειό σου ἦταν: ☐ἀρρένων, ☐θηλέων, ☐μικτό. ☐

β)Τό Λύκειό σου ἦταν: ☐ἡμερήσιο, ☐νυκτερινό. ☐

16. Ποιός εἶναι ὁ βαθμός ἀπολυτηρίου σου ἀπό τό Λύκειο;..... ☐☐☐

ΙΙ. ΕΣΥ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

1. Ἔτος εἰσαγωγῆς στό Πανεπιστήμιο:..... ☐☐☐☐

2. Ἔδωσες γιά.....φορά ἀκαδημαϊκές ἐξετάσεις. ☐

3. Βρίσκεσαι στό τμῆμα πού ἤθελες; ☐ΝΑΙ, ☐ΟΧΙ. ☐

α) Ἄν ὄχι,ἀνάφερε α) τή σχολή πού θά προτιμοῦσες νά ἤσουν..... ☐☐

β) τό τμῆμα πού θά προτιμοῦσες νά ἤσουν.....

4.Ἐάν οἱ σπουδές πού κάνεις τώρα δέν συμπίπτουν μέ τήν ἐπιθυμία σου εὐθύνεται γι'αὐτό <u>κυρίως</u>: (ἀξιολόγησε δηλ. 1ον,2ον κ.λ.π.).

☐	ἡ πίεση τῶν δικῶν σου. ☐
☐	οἱ οἰκονομικές δυσκολίες τῆς οἰκογένειας.
☐	ἡ ἔλλειψη σωστοῦ Ἐπαγγελματικοῦ Προσανατολισμοῦ.
☐	ἡ ἔλλειψη κατάλληλης προετοιμασίας.
☐	(ἀνάφερε τυχόντα ἄλλο λόγο).....
	.....

5. Πόσα μαθήματα τοῦ ἐξαμήνου σου παρακολουθεῖς ΤΑΚΤΙΚΑ: (ἀριθμό)..... ☐☐

α) Γιατί τά παρακολουθεῖς; (ἀνάφερε)..... ☐
.....
.....

β) Γιατί δέν παρακολουθεῖς τά ὑπόλοιπα;..... ☐
.....
.....

γ)Ἄν γιά τήν μή παρακολούθηση εὐθύνεται καί ἐλλιπής συγκοινωνία Πάτρας-Παν/μιο, σέ τί ποσοστό εὐθύνεται;.....% ☐☐☐

6. Πῶς βλέπεις τόν τρόπο διδασκαλίας; (ἀνάφερε)..... ☐
.....
.....

α) Πῶς θά ἤθελες νά εἶναι ἡ διδασκαλία;..... ☐
.....
.....

7. Νομίζεις ὅτι γιά νά ἀνταποκριθεῖ στό διδακτικό του ρόλο τό Παν/μιο χρειά-

ΚΩΔΙΚΟΣ

ζεται καί κάτι ἄλλο ἐκτός ἀπό φροντιστήρια καί παραδόσεις;
☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ. ☐

α) Ἐάν ΝΑΙ, τί νομίζεις ὅτι χρειάζεται, καί γιατί;..... ☐
.....
.....

8. Πῶς βλέπεις τά πανεπιστημιακά συγγράμματα (ἤ τίς σημειώσεις), καί γιατί;..
.....
..... ☐
.....
α) Τί ἔχεις νά προτείνεις:.....
..... ☐
.....

9. Μελετᾶς πανεπιστημιακά μαθήματα: συνήθως ☐ καθ'ὅλην τή διάρκεια τοῦ ἔτους, ☐ μόνο σέ ἐξεταστικές περιόδους. ☐

10. Τί νομίζεις ὅτι εὐθύνεται γιά τίς τυχόν ἀποτυχίες σου στίς ἐξεταστικές περιόδους: (ἀνάφερε).....
..... ☐
.....

III. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ (γιά τούς μή Πατρινούς)

1. Μένεις κατά τή διάρκεια τοῦ Πανεπιστημιακοῦ ἔτους στή Πάτρα;
☐ μόνο στίς ἐξεταστικές περιόδους.
☐ συνέχεια (ἐκτός διακοπῶν). ☐
☐ πηγαινοέρχεσαι.

2. Ποῦ μένεις;
☐ σέ ξενοδοχεῖο.
☐ σέ διαμέρισμα πολυκατοικίας.
☐ σέ μονοκατοικία
☐ στή φοιτητική ἑστία ☐
☐ σέ οἰκοτροφεῖο.

3. Βρῆκες εὔκολα σπίτι: ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ. ☐
α). Ἄν ὄχι, γιατί..... ☐
.....

4. Μένεις:
☐ μόνος
☐ σέ οἰκογένεια
☐ μέ ἕναν ἀπ'τούς γονεῖς σου ἤ κάποιο συγγενῆ ☐
ἤ συγκατοικεῖς μέ, ('Ανάφερε στό ἀντίστοιχο τετράγωνο τόν ἀριθμό τῶν προσώπων).

→

ΚΩΔΙΚΟΣ

→ μέ
- ☐ φοιτητές
- ☐ φοιτήτριες
- ☐ σπουδαστές
- ☐ σπουδάστριες ☐☐
- ☐ τρίτα πρόσωπα τοῦ αὐτοῦ φύλου
- ☐ τρίτα πρόσωπα τοῦ ἀντίθετου φύλου

5. Πληρώνεις γιά νοίκι τό μήνα: (ἀνάφερε πρῶτα τό συνολικό ποσόν κι ἄν συγκατοικεῖς ἀνάφερε τήν ἀναλογία σου).

ΣΥΝΟΛΙΚΑ.....δρχ. ☐☐☐☐

ΑΝΑΛΟΓΙΑ.....δρχ. ☐☐☐☐

6. Πόσα χρήματα ὑπολογίζεις νά δαπανᾶς τό μήνα γιά:

ΣΙΤΙΣΗ :.....δρχ. ☐☐☐☐

ΝΟΙΚΙ-ΚΟΙΝΟΧΡΗΣΤΑ-ΛΟΙΠΑ ΕΞΟΔΑ ΣΠΙΤΙΟΥ:.....δρχ. ☐☐☐☐

ΨΥΧΑΓΩΓΙΑ :.....δρχ. ☐☐☐☐

ΒΙΒΛΙΑ-ΕΝΤΥΠΑ :.....δρχ. ☐☐☐☐

ΑΛΛΑ ΕΞΟΔΑ (Τσιγάρα κλπ.) :.....δρχ. ☐☐☐☐

Συνολικά ἔξοδα μήνα :.....δρχ. ☐☐☐☐

7. Τά ἔξοδά σου καλύπτονται (κατά ποσοστόν:
- ☐ % ἀπό ἐργασία σου ☐☐☐
- ☐ % ἀπό ὑποτροφία ☐☐☐
- ☐ % ἀπό τούς γονεῖς ☐☐☐
- ☐ % (ἀπό ἀλλοῦ)..... ☐☐☐

.....

8. Ἔχει τή δυνατότητα ἡ οἰκογένειά σου νά ἀναλάβει ΟΛΑ τά ἔξοδα τῶν σπουδῶν σου;
- ☐ εὔκολα
- ☐ μέ λίγη δυσκολία ☐
- ☐ μέ δυσκολία
- ☐ δέν μπορεῖ

9. Πόσα χρήματα θά χρειαζόσουν γιά νά ζήσεις ἐδῶ μέ ἄνεση (χωρίς ὑπερβολές):

.....δρχ. ☐☐☐☐

10. Παίρνεις κουπόνια: ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ.

11. Πόσα χρήματα πληρώνεις συνολικά (καί μέ τό κουπόνι μαζί) γιά φαγητό τήν ἡμέρα συνήθως;.....δρχ. ☐☐☐

12. Θεωρεῖς ὅτι τρέφεσαι α) κανονικά (σέ ποσότητα); ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐

β) ὑγιεινά ; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐

13. Ἐργάζεσαι; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐

14. Ἐργάζεσαι:
- ☐ εὐκαιριακά
- ☐ μόνιμα ☐
- ☐ σέ διαλείμματα σπουδῶν

ΚΩΔΙΚΟΣ

15. Ποῦ ἐργάζεσαι; ☐ στή Πάτρα ☐ ἀλλοῦ (ἀνάφερε ποῦ)..... ☐☐

16. Ποιά συγκεκριμένα δουλειά κάνεις;..... ☐

α) Γιατί διάλεξες εἰδικά αὐτή;..... ☐

..... ☐☐

17. Πόσες ὧρες περίπου ἐργάζεσαι τό μήνα;.....ὧρες.

18. Ἐργάζεσαι: ☐ μόνο πρωϊνά ☐ μόνο ἀπογεύματα ☐ καί πρωΐ καί ἀπόγευμα ☐ τή νύχτα ☐ χωρίς συγκεκριμένο ὡράριο

19. Ἐργάζεσαι ΚΥΡΙΩΣ: ☐ γιά νά ἐπιβαρύνεις λιγότερο τήν οἰκογένειά σου ☐ γιά νά ἀποκτήσεις πεῖρα ☐ γιά νά μήν ἐξαρτᾶσαι ἀπό τήν οἰκογένειά σου ☐ γιά κάποιο ἄλλο λόγο (ἀνάφερε ποιόν)..... .....

20. Ἀντιμετωπίζεις σάν ἐργαζόμενος προβλήματα ὅσο ἀφορᾶ τίς πανεπιστημιακές σου ὑποχρεώσεις: ☐ΝΑΙ, ☐ΟΧΙ. ☐

α)Ἄν ΝΑΙ, ποιά εἶναι αὐτά; (ἀνάφερε)..... ☐

.....

.....

21. Ἐάν δέν ἐργάζεσαι αὐτό συμβαίνει κυρίως γιατί:

☐ δέν ὑπάρχει ἀνάγκη (οἰκονομική)
☐ δέν βρίσκεις εὔκολα ἐργασία
☐ δέν σοῦ μένει χρόνος ἀπό τά μαθήματά σου ☐
☐ κάτι ἄλλο (ἀνάφερε)..... .....

22. Ἄν εἶχες περισσότερα χρήματα σέ ποιῶν σκοπῶν τήν ἐξυπηρέτηση θά τά χρησιμοποιοῦσες; (ἀξιολόγησε δηλ. 1ο,2ο,3ο κλπ).

☐ καλύτερο φαγητό καί διαμονή
☐ καλύτερο ντύσιμο
☐ διασκέδαση ☐
☐ ἀγορά βιβλίων
☐ γιά ἄλλους σκοπούς (ἀνάφερε ποιούς)..... .....

23. Ἔχεις δικό σου μεταφορικό μέσο; ☐ΝΑΙ, ☐ΟΧΙ. ☐

α) Ἄν ΝΑΙ, τί; (ἀνάφερε)..... ☐

24. Ἔχεις κάνει χρήση τῆς ἰατρο-φαρμακευτικῆς περίθαλψης πού σοῦ παρέχει τό

ΚΩΔΙΚΟΣ

Πανεπιστήμιο; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ. ☐

α) Ἐάν ΝΑΙ, ἔμεινες ἱκανοποιημένος; Τί ἔχεις νά πεῖς σχετικά:..... ☐

.....

.....

β) Ἐάν ΟΧΙ, δέν ἔτυχε ἤ δέν θέλησες; Καί γιατί;..... ☐

.....

.....

IV. Ψ Υ Χ Α Γ Ω Γ Ι Α

1. Βρίσκεις καθημερινά χρόνο γιά νά ψυχαγωγηθεῖς; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ. ☐

α) Ἄν ΝΑΙ, βρίσκεις τό χρόνο: ☐ γιατί σέ διευκολύνει τό πρόγραμμά σου ☐

☐ παραλείποντας παν/κές ὑποχρεώσεις

☐ κάτι ἄλλο (ἀνάφερε).....

.....

β) Ἄν ΟΧΙ, γιατί δέν βρίσκεις χρόνο; (ἀνάφερε)..... ☐

.....

.....

2. Τί χρόνο διαθέτεις συνήθως μέσα στό εἰκοστετράωρο γιά: (ἀνάφερε μέ ἀριθμό)

παρακολούθηση μαθημάτων	Παν/κή μελέτη	μορφωτικές ἀνάγκες	συζητήσεις	συνδ.δραστηριότητες	ἄλλες δραστ.	ὕπνο	φυχ.

α) Τί ὥρα συνήθως κοιμᾶσαι τό βράδυ;.....

β) Τί ὥρα συνήθως ξυπνᾶς τό πρωΐ;.....

3. Ἀσχολεῖσαι μέ:

συχνά	ἀραιά	σπάνια	ποτέ	
				μουσική
				hobbies
				διάβασμα
				σπόρ
				χαρτοπαιξία
				κάτι ἄλλο (ἀνάφερε).....

4. Βλέπεις ἤ πηγαίνεις:

συχνά	ἀραιά	σπάνια	ποτέ	
				ποδόσφαιρο
				κινηματογράφο
				καφενεῖο
				ἀθλητισμό/σπόρ
				θέατρο
				ταβέρνες ,⟶

ΚΩΔΙΚΟΣ

→ συχνα	αραια	σπανια	ποτε	
				τηλεόραση
				discothèque
				ἐκδρομές
				βοαδυνά κέντρα
				συναυλίες (ὅποτε ὑπάρχουν).

5. Τί μουσική ἀκοῦς; (ἱεράρχησε κατά συχνότητα προτιμήσεως)

- ☐ κλασσική μουσική
- ☐ ξένη μουσική (disco,rock,soul,jazz κλπ)
- ☐ λαϊκά τραγούδια κοινωνικοῦ ἢ πολιτικοῦ προβληματισμοῦ
- ☐ δημοτικά τραγούδια
- ☐ ρεμπέτικα τραγούδια
- ☐ ἐλαφρά ἑλληνικά τραγούδια
- ☐ ἐλαφρά ξένα τραγούδια
- ☐ διάφορα

6. Πόσες ἐφημερίδες διαβάζεις τήν ἡμέρα:..... ☐

7. Πόσα περιοδικά διαβάζεις τό μήνα:..... ☐

8. Τά ἐξωπανεπιστημιακά βιβλία πού διαβάζεις τίνος περιεχομένου συνήθως εἶναι:

.....

..... ☐☐☐

9. Ἡ Πάτρα σοῦ παρέχει τίς δυνατότητες ψυχαγωγίας πού ἐπιθυμεῖς;

☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐

α)Ἐάν ΟΧΙ, τί εἴδους ψυχαγωγίας λείπει κατά τή γνώμη σου ἀπό τήν Πάτρα;..

.....

..... ☐

10. Νομίζεις ὅτι τό Πανεπιστήμιο μπορεῖ νά συμβάλλει στήν Ψυχαγωγία τῶν φοιτητῶν: ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐

α) Ἄν ΝΑΙ, πῶς; (ἀνάφερε).....

..... ☐

.....

.....

β)Ἄν ΟΧΙ, γιατί δέν μπορεῖ; (ἀνάφερε).....

.....

..... ☐

.....

ΚΩΔΙΚΟΣ

V. ΣΧΕΣΕΙΣ

1. Διατηρεῖς μέ τήν οἰκογένειά σου σχέσεις:
   - ☐ πολύ καλές
   - ☐ καλές
   - ☐ μεταβαλλόμενες
   - ☐ κακές
   - ☐ πολύ κακές
   - ☐ συμβατικές
   - ☐ καθόλου

   ☐

2. Διατηρεῖς σχέσεις μέ τήν οἰκογένειά σου:
   - ☐ γιατί τό θέλεις ἐσύ μόνο
   - ☐ γιατί τό θέλουν μόνο οἱ γονεῖς σου
   - ☐ ἤ (ἀνάφερε).....
     .....

   ☐

3. Ἐπηρέασε τύς σχέσεις σου μέ τήν οἰκογένειά σου τό γεγονός ὅτι βρίσκεσαι (ἄν βρίσκεσαι) μακριά ἀπό τό σπίτι λόγω σπουδῶν: ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ

   ☐

   α) Ἄν ΝΑΙ, πῶς; (ἀνάφερε).....
   .....

4. Οἱ γονεῖς σου μποροῦν νά κατανοήσουν τά νεανικά σου προβλήματα;
   - ☐ ΝΑΙ
   - ☐ ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΝ
   - ☐ ΑΔΙΑΦΟΡΟΥΝ
   - ☐ ἤ.....

   ☐

5. Πόσο συχνά πηγαίνεις σπίτι σου ἤ ἐπικοινωνεῖς μαζί τους (ἀλληλογραφία, τηλέφωνο);.....
   .....

   ☐☐☐

   ☐

6. Ἔχεις τώρα ἐρωτικό σύντροφο; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ

   α) Ἄν ΝΑΙ, εἶναι:
   - ☐ συμφοιτήτρια ἤ συμφοιτητής ☐
   - ☐ σπουδάστρια ἤ σπουδαστής ☐
   - ☐ μαθήτρια ἤ μαθητής ☐
   - ☐ ἐργαζόμενη ἤ ἐργαζόμενος ☐
   - ☐ ..... ἤ ..... ☐

   ☐☐

   β) Ἄν ΝΑΙ, πόσο ἐτῶν εἶναι; Εἶναι.....χρόνων

   ☐☐

7. Ἄν ἔχεις ΔΕΣΜΟ, αὐτή ἡ ἐρωτική σχέση εἶναι ἡ πρώτη; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ.

   ☐☐

   α) Ἄν ΟΧΙ, σέ ποιά ἡλικία εἶχες τήν πρώτη σου ἐρωτική ,σέ ἡλικία.....

   ☐☐

   β) Καί σεξουαλική σέ ἡλικία.....χρόνων ἐμπειρία.

8. Ἄν ἔχεις ΔΕΣΜΟ,(καί δέν εἶσαι παντρεμένος) πῶς βλέπεις τό δεσμό σου μελλοντικά νά ἐξελίσσεται;(ἀνάφερε).....
   .....

   ☐

ΚΩΔΙΚΟΣ

9. Ἄν δέν ἔχεις ΔΕΣΜΟ τώρα τοῦτο συμβαίνει γιατί:
   - ☐ δέν θέλεις νά μπλέκεις
   - ☐ δέν ἐγκρίνεις τίς προγαμιαῖες σχέσεις
   - ☐ εἶχες προηγούμενες σοβαρές ἀποτυχίες
   - ☐ δέν τά κατάφερες μέχρι τώρα
   - ☐ κάτι ἄλλο (ἀνάφερέ το).....

☐

10. Ἄν ὁ ἐρωτικός σου σύντροφος δέν βρίσκεται στήν ΠΑΤΡΑ ἐπιδιώκεις τή δημιουργία καί ἄλλου δεσμοῦ; ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ

☐

✤(δικαιολόγησε τή θέση σου).....

.....

☐

11. Νομίζεις πώς διαλέγει κανείς σωστά τόν ἐρωτικό του σύντροφο ὅταν ἱεραρχεῖ τήν προτίμησή του ὡς ἑξῆς: (γράψε 1ο,2ο κλπ).
   - ☐ γιά τή σωματική του ὁμορφιά
   - ☐ γιά τήν εὐαισθησία του
   - ☐ γιά τήν ἰδιαίτερη σεξουαλική του ἱκανότητα
   - ☐ κάτι ἄλλο (ἀνάφερέ το).....
   - .....

☐

12. Τί ζητᾶς μέσα ἀπό τήν ἐρωτική σχέση;.....
.....
.....

☐

13. Πιστεύεις πώς οἱ προγαμιαῖες σχέσεις ἐπηρεάζουν (θετικά,ἀρνητικά) τή σχέση καί πῶς;.....
.....
.....

☐☐

14. Νομίζεις ὅτι ἡ συμβίωση ἐπιδρᾶ στήν ἐρωτική σχέση; Καί Πῶς;.....
.....
.....
.....

☐☐

15. Μέ πόσους συναδέλφους ἔχεις φιλικές σχέσεις; (ἀνάφερε ἀριθμό).....

☐☐☐

16. Μέ πόσους γενικά γνωρίζεσαι ἀπό τούς συμφοιτητές σου;.....

☐☐☐

17. Τούς φίλους σου τούς γνώρισες:
   - ☐ τυχαῖα
   - ☐ στήν παράταξη πού ἀνήκεις
   - ☐ στό μάθημα
   - ☐ τούς ἤξερες ἀπό παλιά

☐
☐

18. Μέ ποιά κριτήρια διαλέγεις τούς φίλους σου;.....
.....
.....

☐☐

ΚΩΔΙΚΟΣ

19. Ἔχεις φίλους: α) Πατρινούς : ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐
β) Ἀλλοδαπούς φοιτητές γενικά : ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐
γ) Ἔγχρωμους φοιτητές : ☐ ΝΑΙ, ☐ ΟΧΙ ☐
δ) Ἂν δέν ἔχεις ΕΓΧΡΩΜΟΥΣ φίλους, γιατί;.....
..... ☐

20. Πιστεύεις ὅτι τά ἐργαστήρια καί οἱ παραδόσεις βοηθᾶνε τή φιλία ἀνάμεσα στούς φοιτητές; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
α)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
..... ☐
.....

21. Πιστεύεις πώς ὑπάρχει πνεῦμα α) ἐμπιστοσύνης: ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
β) συνεργασίας : ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
γ) ἀλληλεγγύης : ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
στίς σχέσεις τῶν φοιτητῶν μεταξύ τους (πέρα ἀπό ἰδεολογικές διαφορές)
α)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
..... ☐
.....

22. Ἔχεις γνωριστεῖ ἰδιαίτερα μέ κάποιο καθηγητή σου; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ
α) Ἂν ΟΧΙ, εὐθύνεται γι'αὐτό: ☐ τό πανεπιστημιακό σύστημα
☐ οἱ καθηγητές ☐
☐ τά μαζοποιημένα τμήματα
☐ ἄλλος λόγος (ἀνάφερέ το).....
.....

23. Θέλεις νά ὑπάρχουν στενότερες σχέσεις ἀνάμεσα σέ φοιτητές καί καθηγητές; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
α)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
..... ☐
.....

24. Σέ δύσκολες ψυχολογικές στιγμές πού συνήθως καταφεύγεις;.....
..... ☐
.....

25. Οἱ σχέσεις πού ἔχεις μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους σοῦ εἶναι ἐπαρκεῖς ἤ παρ'ὅλα αὐτά αἰσθάνεσαι μοναξιά;.....
.....
..... ☐
.....
.....

ΚΩΔΙΚΟΣ

VI. ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟΨΕΙΣ

1. ΠΟΙΟΣ νομίζεις πώς είναι ὁ σκοπός τῆς Ἐπιστήμης;.....
.....
.....
.....

2. ΠΟΙΟΣ γιά φένα, πρέπει νά εἶναι ὁ ρόλος ἑνός Πανεπιστημίου;.....
.....
.....
.....

3. Θεωρεῖς τό Πανεπιστήμιο τῆς Πάτρας ὅτι ἀνταποκρίνεται στό ρόλο αὐτό;(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
.....
.....
.....

4. α) Τοποθέτησε τό τμῆμα σου ἀπό ἄποψη ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ σέ σχέση μέ τά ἀντίστοιχα τμήματα τῶν ἄλλων Πανεπιστημίων:

(γράψε 1ο,2ο, κλπ)

- ☐ τό τμῆμα σου
- ☐ τό ἀντίστοιχο Παν/μιο Ἀθηνῶν
- ☐ " " " Θεσ/κης
- ☐ " " " Ἰωαννίνων

β) Τοποθέτησε τό τμῆμα σου ἀπό ἄποψη ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΥ ΕΠΙΠΕΔΟΥ σέ σχέση μέ τά ἄλλα τμήματα τοῦ Πανεπιστημίου Πατρῶν:(γράψε κατά προτεραιότητα 1ο,2ο,κλπ.)

- ☐ Χημικό Πατρῶν
- ☐ Φυσικό "
- ☐ Μαθηματικό "
- ☐ Βιολογικό "
- ☐ Μηχανολόγων "
- ☐ Μηχ.Ἠλεκτρολόγων "
- ☐ Πολ.Μηχανικῶν "
- ☐ Χημ.Μηχανικῶν "
- ☐ Ἰατρική "
- ☐ Φαρμακευτικό "
- ☐ Γεωλογικό "

5. Τί γνώμη ἔχεις γιά τήν ἐπιστημονική κατάρτιση τοῦ συνόλου τῶν καθηγητῶν σου;.....
.....
.....
.....

ΚΩΔΙΚΟΣ

6. Νομίζεις πώς τά 'Ελληνικά Πανεπιστήμια ΜΕΙΟΝΕΚΤΟΥΝ γενικά ἔναντι τῶν ξένων Πανεπιστημίων ἤ ὄχι καί γιατί;..... ☐☐
.....
.....
.....

7. Μετά τό πτυχίο σκέφτεσαι νά ἐργασθεῖς σάν:..... ☐
α) Στήν ἀπόφασή σου αὐτή σέ βοήθησε τό Πανεπιστήμιο; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
β)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
.....
..... ☐
.....

8. Ἄν σκέφτεσαι νά ἐργασθεῖς σάν καθηγητής στήν Μέση Ἐκπαίδευση:
α) ποιές θεωρεῖς σάν τίς πιό βασικές ἰδιότητες πού πρέπει νά ἔχει ὁ λειτουργός στή Μ.Ε..... ☐☐
.....
.....
β) Σέ βοήθησε τό Πανεπιστήμιο νά ἀποκτήσεις αὐτές τίς ἰδιότητες;(δικαιολόγησε τή θέση σου)..... ☐☐
.....
.....

9. Σάν πτυχιοῦχος θά προτιμήσεις νά ἐργασθεῖς:
☐ -στήν 'Αθήνα
☐ -στή Θεσσαλονίκη
☐ -σέ ἐπαρχιακή πόλη ἄνω τῶν 30.000 κατοίκων ☐
☐ -σέ " " κάτω τῶν 30.000 "
☐ -σέ κωμόπολη ἤ χωριό.

10. Τί θεωρεῖς σκουδαιότερο στήν ἐργασία σου;
☐ -τήν οἰκονομική ἄνεση πού σοῦ παρέχει
☐ -τήν ἀσφάλεια μιᾶς μόνιμης δουλειᾶς
☐ -νά χαίρεσαι τή δουλειά αὐτήν καθ'αὐτήν ☐
☐ -τό φιλικό καί εὐχάριστο περιβάλλον
☐ -τήν κοινωνική προβολή
☐ -κάτι ἄλλο ἀνάφερε:.....
.....

11. Σκέφτεσαι νά παντρευτεῖς; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
α)Ἄν ΟΧΙ, γιατί;..... ☐
..... ☐
β)Ἄν ΝΑΙ, θάθελες νά κάνεις γάμο: ☐ Θρησκευτικό, ☐ Πολιτικό ☐

ΚΩΔΙΚΟΣ

12. ΠΟΣΟ μηνιαῖο εἰσόδημα πρέπει νά ἐξασφαλιστεῖ γιά νά προχωρήσεις σέ γάμο; ☐☐☐☐☐
.....δρχ.

13. Θά ἤθελες νά ἀποκτήσεις παιδιά; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
α) Ἄν ΝΑΙ, πόσα;.....ἀγόρια,.....κορίτσια ☐☐

14. Θά ἤθελες νά μεταδώσεις τίς πεποιθήσεις σου (ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ,ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ) στά παιδιά σου; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐
α)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
..... ☐
.....
.....

15. Ὑπόθεσε ὅτι αὔριο ὁ γυιός σου τῶν 16 χρόνων σοῦ ζητάει χρήματα γιά νά ἀγοράσει μηχανάκι. Τί νομίζεις ὅτι πρέπει νά κάνεις,καί γιατί;..... ☐☐
.....
.....
.....

16. Θἄθελες νά ζεῖτε σέ ΚΟΙΝΟΒΙΟ; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐☐
α)(δικαιολόγησε τή θέση σου).....
.....
.....
.....

17. Ἄν δέν ὑπάρχει οἰκονομικό πρόβλημα στήν οἰκογένεια, μιά μητέρα μέ μικρά παιδιά πρέπει νά ἐργάζεται; ΟΧΙ Καί γιατί;..... ☐☐
.....
.....
.....

18. Πῶς νομίζεις ὅτι θά ἀντιδροῦσες αὔριο ἄν ὑποθέσουμε πώς διαπίστωνες ὅτι ὁ γυιός σου τῶν 13 χρόνων δέν πάει καλά στά μαθήματα καί γυρίζει μέ παρέες, πού δέν τίς ἐγκρίνεις; Καί γιατί;..... ☐☐
.....
.....
.....
.....

19. Πῶς νομίζεις ὅτι οἱ συμφοιτητές σου θά ἀντιδροῦσαν αὔριο, σάν γονεῖς, ἄν ἀνακάλυπταν ὅτι ἡ 14/χρονη κόρη τους ἔχει ὁλοκληρωμένες σεξουαλικές σχέσεις;..... ☐☐
.....
.....
.....
.....

Κ Ω Δ Ι Κ Ο Σ

20. ΠΟΙΟ πρέπει νά εἶναι τό μηνιαῖο εἰσόδημα μιᾶς σύγχρονης οἰκογένειας μέ ΔΥΟ παιδιά γιά νά μήν ζεῖ στερημένα;.....δρχ. ☐☐☐☐☐

21. Τί ἐννοεῖς λέγοντας ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ;.....
.....
.....
..... ☐

22. Εἶσαι προληπτικός;
- ☐ γενικά ΟΧΙ
- ☐ γενικά ΝΑΙ
- ☐ καθόλου
- ☐ μόνο σέ περίοδο διαγωνισμῶν

☐

23. Πιστεύεις στήν ὕπαρξη θεοῦ; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐

α) Ἄν ΝΑΙ, πιστεύεις:
- ☐ ὅπως σέ δίδαξαν τό σχολεῖο, ἡ ἐκκλησία, καί ἡ οἰκογένεια
- ☐ κατά δικό σου τρόπο

☐

24. Τοποθέτησε τίς ἀξίες ὅπως ΕΣΥ νομίζεις.

ΕΣΥ	Α Ξ Ι Ε Σ	ΚΟΙΝΩΝΙΑ
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΡΓΑΤΗΣ	
	ΚΑΠΑΤΣΟΣ-ΚΟΜΠΙΝΑΔΟΡΟΣ	
	ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ	
	ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ	
	ΑΡΙΣΤΟΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑΣ	
	ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΗΣ	

Τοποθέτησε τώρα ξανά ἀξιολογικά ὅπως νομίζεις ὅτι ἡ ΚΟΙΝΩΝΙΑ τίς τοποθετεῖ.

☐☐
☐☐
☐☐
☐☐
☐☐
☐☐

25. Ἀνήκεις σέ κάποια συνδικαλιστική παράταξη; ☐ ΝΑΙ , ☐ ΟΧΙ ☐

α) Ἄν ΝΑΙ, γιατί; (ἀνάφερε).....
.....
..... ☐

β) Ἄν ὄχι, γιατί; (ἀνάφερε).....
.....
..... ☐

26. Ποιές θεωρεῖς σάν τίς πιό βασικές ἀρχές πού περιγράφουν τίς πολιτικές σου ἀπόψεις;..... ☐☐
.....
.....

27. Γιατί νομίζεις πώς οἱ συμφοιτητές σπουδάζουν ΚΥΡΙΩΣ
- ☐ γιατί τούς ἐνδιαφέρει ἡ ἐπιστήμη τους
- ☐ γιά νά μπορέσουν νά ἐπιβιώσουν οἰκονομικά
- ☐ γιά νά ἀνέβουν πιό ψηλά κοινωνικά
- ☐ γιά νά ξεφύγουν ἀπό τούς οἰκείους τους
- ☐ γιά τυχόντα ἄλλο λόγο (ἀνάφερέ τον).....
.....

☐

ΚΩΔΙΚΟΣ

28. Οἱ κάτοικοι τῆς Πάτρας, κατά τή γνώμη σου γιά ποιό πράγμα διακρίνονται;
.....
.....
.....

29. Ἀνάφερε ποιό γιά σένα εἶναι τό <u>κυριότερο</u> πρόβλημα στή ζωή ἑνός φοιτητή στή Πάτρα, καί τί ἔχεις νά προτείνεις γι'αὐτό;.....
.....
.....
.....

30. Αἰσθάνεσαι ὅτι ἡ φοίτησή σου στό Πανεπιστήμιο ἐπέδρασε στή προσωπικότητά σου; Καί πῶς;.....
.....
.....
.....
.....

<u>ΣΗΜΕΙΩΣΗ</u>: Τελειώνοντας αὐτή τήν ἔρευνα γράψε μας ὁποιαδήποτε παρατήρηση ἤ συναίσθημα πού αὐτό τό ἐρωτηματολόγιο σοῦ δημιούργησε:.....
.....
.....
.....
.....